

ORTALICIVM FIDEI

Joannes Wlossen[illegible] ... [illegible]vsidet

Von Gottes Gnaden Georg Fürst zů Anhalt/Graff zů Ascanien/Herr zů Bernebürgk/ vnd Thumprobst zů Magde.

Edidit Guil. Totani Ord. Praed.

Auctor operis Alphonsus de Spina.

Collegii Societatis Iesu Comotovii catalogo inscriptus 1703

Digitized by Google

Quinta consideratio tractat de bello iudeoꝝ ꝑ argumēta sūpta ex lege euangelica ⁊ sunt in numero. xxiiij. cxliij.

Explicit tabula.

¶ Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotā-
tur ⁊ mittitur querela ante thronū maiestatis dei ⁊
ponitur intentio scribentis.

urris fortitudi-
nis a facie inimici. Tu es
dñe deus meus: qui facis
magna et inscrutabilia et
mirabilia quorū nō est nu-
merus. Tu extēdisti celos
solus: et gradieris super
fluctus maris. Tu ambu-
las super pennas ventoꝝ.
Tu fecisti arcturū ⁊ orio-
nas ⁊ interiora austri. Tu es celsior celo: profundior
inferno: longior terra: et latior mari. Tu es in cuius
manu est aīa oīs viuētis ⁊ spiritus vniuerse carnis.
Tu auris verba diiudicas: ⁊ faucis cōmedentis sa-
porem. Tu es qui cognoscis decipientem: ⁊ eum qui
decipitur. Tu adducis malos cōsiliarios in stultum
finem: ⁊ iudices in stuporē. Tu baltheū regū dissol-
uis ⁊ precingis fune renes eorū. Tu ducis sacerdo-
tes eorū ingloriosos ⁊ optimates supplantas. Tu cō-
mutas labiū veraciū ⁊ doctrinam senum aufers. Tu
es dñe qui effundis despectionē super principes: et
eos qui oppressi fuerant releuas. Tu releuas profun-
da de tenebris: ⁊ producis in lucē vmbram mortis.
Tu es dñe qui multiplicas gentes ⁊ perdis eas: et
subuersas in integrū restituis. Tu immutas cor prin-
cipū populi terre: ⁊ decipis eos vt frustra incedant

per inuium. Tu facis eos palpare quasi in tenebris: ⁊ non in luce: et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotēs. Tu solus oē bonū. Tu solus oīa sciēs. Tu solus nosti corda filioꝝ hoim. Tu solus teipm cōprehendis. Tu solus es vbiq3 pñs. Tu sol⁹ creas res de nihilo. Tu solus in instāti oparis. Tu sol⁹ stabilis manēs das cūcta moueri. Tu sol⁹ ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis qd vis. Tu solus voluntatē hois cogere potes. Tu sol⁹ potes essentie aīe illabi. Tu solus potes pctā dimittere. Tu sol⁹ potes gratiā infundere. Tu solus potes in igne ppetuo corpus ſuare. Tu es corā quo nudus ē infern⁹: ⁊ nullū est operimentū pditioni. Tu extēdis aquilonē sup vacuū: ⁊ appēdis terraꝫ sup nihilū. Tu ligas aquas in nubibus: vt nō erūpant pariter deorsuꝫ. Tu detines vultū soliꝫ tui: ⁊ expādis sup illud nebulā tuā. Tu dñe terminū circūdedisti aquis vsq3 dū finiat lux ⁊ tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi cōtremiscūt: ⁊ pauēt. Tu es in cuius fortitudine maria cōgregata sunt repēte: ⁊ prudētia tua percussit supbū. Tu es cuius spūs celos ornauit: ⁊ obstetricante manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de⁹ excelsus in fortitudine tua: ⁊ nullus ē tibi similis ī legislatoribus. Tu es cui⁹ numerus annorū inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie: ⁊ effundis ymbres ad instar gurgitū q̄ de nubib⁹ fluūt: q̄ pretexūt cūcta desup. Tu si volueris extendere nubes q̄si tentoriū tuū: ⁊ fulgurari lumine tuo desup q̄3 cardines maris opies. Tu das eicā oībus mortalibus. Tu dñe in manib⁹ tuis abscōdis lucē: ⁊ precipis ei vt rursus adueniat annūcians de eo amico tuo q̄ possessio tua sit ⁊ ad eam possit ascendere. Tu sup oēs celos cōsideras: ⁊ lumen tuuꝫ sup terminos terre. Tu posuisti fundamēta terre: ⁊ ei⁹ mēsuras. Tu tetendisti sup eā lineā: ⁊ bases ei⁹ cōsolidasti. Tu es quē laudēt astra matutina: ⁊ ante quē iubilant filiꝫ dei. Tu cōclusisti hostiis mare circūdans illud terminis tuis: posuisti vectē ⁊ hostia: ⁊ dixisti huc vsq3 venies ⁊ nō procedes amplius: ⁊ hic confringes tumentes fluctus tuos. Tu ostēdisti aurore locū suū. Tu fecisti aurorā ⁊ solē. Tu concussisti extrema terre ⁊ excussisti impios ex ea. Tu ingressus es ꝓfundū maris: ⁊ in nouissimis abyssi deambulasti. Tu es cui apte sunt porte montis: et hostia tenebrosa vidisti. Tu dñe cōsideras latitudinē terre. Tu nosti in qua via habitat lux: ⁊ tenebraꝝ quis sit locus: vt ducas vnūq̄dq3 ad terminos suos: ⁊ intelligas semitas domos eius. Tu scis q̄n nascituri sunt hoies: ⁊ numerū dieꝝ eorū nosti. Tu ingressus es thesauros niuis: ⁊ thesauros grandinis aspexisti: q̄ ꝑparasti in tp̄s hostis in die pugne ⁊ belli. Tu scis per quā viā spgit lux: ⁊ diuidit estus super terraꝫ. Tu dñe dedisti vehe

mentissimo ymbri cursum: et viam sonantis tonitrui: vt plueret super terram absque homine in deserto: vbi nullus mortalium commoratur: vt impleret inuiam et desolatam produceretque herbas virentes. Tu es pluuie pater. Tu genuisti stillas roris: a te egreditur glacies. et genuisti gelu de celo. Tu induras aquas in similitudinem lapidis: et superficiem abyssi constringis. Tu es qui coniungere potes micantes stellas pliades: et girum arcturi potes dissipare. Tu producis luciferum in tempore suo: et vesperum super filios terre consurgere facis. Tu nosti ordinem celi: et pones rationem eius in terra. Tu numeras multitudinem stellarum: et omnibus eis nomina vocas. Tu dimensus es altitudinem celi: latitudinem terre: et profundum abyssi. Tu domine dinumeras arenam maris: et pluuie guttas: et dies seculi. Tu immittis fulgura: et vadunt et reuertentia dicunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus hominis sapientiam. Tu dedisti gallo intelligentiam. Tu enarras celorum rationem: et concentum celi dormire fecisti: quando fundebas puluerem in terra: et glebas compingebas. Tu es domine qui mensus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appendis tribus digitis molem terre: et libras in pondere. montes et colles in statera. Tu fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum. Tu omnia in numero pondere: et mensura disposuisti. Tu es quem celum: et celi celorum capere nequeunt. Tu es omnipotens super omnia opera tua: terribilis dominus et magnus vehementer: et mirabilis potentia tua: quia si fortitudo queritur robustissimus es. Tu domine si subuerteris omnia vel in vnum coartaueris a nullo contradicetur nec quis dicere poterit: cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificet: si incluseris homines nemo est qui aperiat. Tu domine si continueris aquas omnia siccabuntur: et si emiseris eas subuertent terram. Tu es domine apud quem est fortitudo cuius ire resistere nemo potest: et sub quo curuantur qui portant orbem. Tu es cui milia milium assistunt angelorum: et decies centena milia ministrant. tu es ante cuius conspectum centum xliiij. milia sunt citharizantes in citharis suis. tu es ante cuius thronum turba magna quam dinumerare nemo potest grates agit. tu vite et mortis habes potestatem. tu es domine quem laudat omnis milicia celestis exercitus: et omnis creatura. tu es maior omni laude. Tu es domine cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. quoniam tu domine altissimus super omnem terram longanimis et multum misericors: et penitens super malicias hominum. tu vis omnes homines saluos fieri: et in agnitionem veritatis venire. tu etiam in rebus pro temporibus ortis summam gratiam fecisti: cum propter salutem humani generis quod nimia charitate dilexisti misisti filium tuum vnigenitum eternaliter generatum in plenitudinis tempore in maria virgine humanatum: quem verum deum et hominem confitemur. factus tibi obediens vsque ad mortem crucis: vt nos redimeret a

peccato. Hec est fides nostra. Hec
cõsolatio nostra. Hec vita nostra.
Hec spes beatitudinis nostre fir-
mior q̃ celũ ⁊ terra. Sed o altissi-
me deus multi hec confitentur la-
bijs quoꝝ cor lõge est a te. Alij ni-
tuntur euertere hanc veritatem et
verbis ⁊ factis quoꝝ q̄dã sunt he-
retici ⁊ puersi christiani. Alij sunt
iudei: alij sarraceni. Alij vero dya-
boli. De errore hereticoꝝ nullus ẽ
q̇ inquirat: intrauerũt dñe gregeꝫ
tuũ lupi rapaces: qꝛ pauci sunt pa
stores multi mercenarij: ⁊ qꝛ mer-
cenarij sunt nõ est eis cura de oui
bus tuis pascẽdis: sed tondẽdis.
Uidẽt eñi lupos veniẽtes ⁊ fugi-
unt. Cadit asina ⁊ est q̇ subleuet:
perit aĩa ⁊ nõ est qui adiuuet. De
perfidis iudeis blasphemãtibus
nomen tuũ ⁊ inaudita crudelia la-
tẽter faciẽtibus infidelibus tuis
nullus ẽ vt plurimũ qui recogitet
qꝛ munera eoꝝ excecauerũt oclos
iudicũ: ⁊ presidentiũ in clero ⁊ po
pulo: sed ⁊ absona sarracenorũ vi
uentiũ inter nos ex interesse pre-
dictoꝝ iudicũ obliuioni data sunt.
Predicatores tui licet pauci cla-
mãt: sed a veritate tua auditũ auer
tunt: et ad fabulas conuertuntur.
Impletũ est dñe verbũ tui predi-
catoris eximij. Erit eñi tẽpus cuꝫ
sanã doctrinã nõ sustinebũt. Hec
velut quãdã querelam dñe ex pte
diligẽtiũ te mitto ante thronũ tuũ
⁊ agni imaculati. Succurre ergo
dñe gregi tuo quẽ pcioso sanguie
filij tui emisti. Sãguineos fontes
lachrymarũ emittit cor meũ: qꝛ ne
minẽ video cõsolatorẽ gemẽtiũ: ⁊
fere neminẽ zelatorẽ tue fidei ca-
tholice spãliter in hac misera hy-
spania in qua sicut in fine mũdi si
ta ẽ: sic in ea cõgregate sunt oẽs fe
ces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus est
hereticus. Inimicus iudeus. Ini
micus sarracenꝰ. Inimicꝰ dyabo-
lus. Cogitaui ergo dñe deus meꝰ
ꝓpter gloriã ⁊ honorẽ tue sctẽ fi-
dei catholice: ⁊ in remissionẽ deli-
ctoꝝ meoꝝ hũc librũ scribere quẽ
fortaliciũ fidei nomino: meũq; in-
tellectũ tue maiestati cõmẽdo: et
sic cũ splẽdoribꝰ lucis tue illumina-
re digner: vt illa scribã q̄ tue sint
placita voluntati ad ꝯsolationẽ fi-
deliũ: ⁊ ꝓ defensiõe tue sctissime fi
dei. In q̄ q̄cq̄d bñdictũ inueniatᷣ ti
bi tribuatur a quo oẽ bonũ est. Si
q̄d vere minꝰ caute dictũ fuerit be
niuolũ peto correctorẽ in oĩbꝰ me
submittẽs determiatiõi ecclie ca-
tholice tue immaculate spõse. Su
mẽs in tuo noĩe ꝓ fundamẽto nr̃i
inexpugnabilis fortalicij verbuꝫ
preassũptũ. Turris fortitudinis a
facie inimici. ps. lx. Et ꝑmittitᷣ fi-
gura pugne ĩ qua fortaliciũ q̄nq;
turriũ cũ eius ornatu ⁊ armatura
deseruit primo libro. Heretici fo-
diẽtes siue p inuiũ fortaliciũ pfo-
rãtes deseruiũt scdo. Iudei vero si-
gnati velati ⁊ cathenis vinculati
deseruiũt tertio. Bellũ sarraceno-
rũ ⁊ xpianoꝝ deseruit quarto. De-
mones vero ab angelis ꝓstrati de-
seruiunt quinto libro.

¶ Incipit liber primus in quo cõ
tinentur tres considerationes.

T detur ordo in presenti libro quinqꝫ erunt partiales libri quasi quinqꝫ turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera christi militũ armatura: ⁊ de fidei catholice excellẽtia. Secũdus erit de bello falsorum xp̄ianorum et hereticorum contra eã ⁊ eorꝫ astucia. Tertius erit de bello iudeorũ contra eam

et eorū crudelitatibus et malicia. Quartus erit de bello sarracenorū contra eādem ⁊ de eorū ⁊ sue legis im mūdicia. Quintus erit de bello dyabolorꝫ ꝯtra eādē: ⁊ de ꝑditione dominiū eorꝫ ⁊ miseria. ¶ Circa pri mū librū tres erūt principales cō siderationes. Prima erit de arma tura oim̄ fideliū in generali. Secū da de armatura verorū ꝑdicatorꝫ i spāli. Tertia erit de nobilitate ⁊ ex cellētia fidei catholice i ꝑticulari.

¶ De armatura oīꝫ fideliū i gñali

Circa primā ꝯsideratio nē q̄ est de armatura fi deliū i gñali hoc est oēs fideles cuiuscūqꝫ status cōprehēdendo sequamur apl'm ad Eph. vlt. c. Qui spū sancto illustra tus docuit qualiter fideles debent armari i spūali bello. Et ponit sex armorū genera. quorū quinqꝫ sunt ad resistendū: vnū ad impugnādū scꝫ verbū dei. Prima armatura est studium continētie. Scda est virt⁹ iusticie. Tertia est exēpla sanctorꝫ. Quarta armatura est scutū fidei. Quīta est galea spei. Sexta est gla dius verbi dei. ¶ De prima arma tura dicit apl'us. state succincti lū bos vestros inveritate: hac muniū tur fideles cōtra hostē familiarē scꝫ cōtra luxuriā. de qua dr iob. xl. Fortitudo ei⁹ in lūbis eius qm̄ in eis ē vis generatiua. Et debēt fi deles vt bene sint muniti hac arma tura accingi zona quintuplici. Pri mo debēt accingi zona pellicea: q̄ est mortificatio carnis. hac accīct sunt iohannes baptista ⁊ helyas Scdo debēt accingi zona iusticie q̄ est pelliceuꝫ boni operis. de qua dr Esa. xi. Erit iusticia singulū lū borū ei⁹. Tertio debēt accīgi zona fortitudinis: vt primis motib⁹ vi riliter resistāt. de qua dr ꝓuerbiorꝫ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debent accingi zona humilitatis. Hoc est lintheo q̄ dñs accinctus lauit pedes discipulorū suorū. Quinto debēt fideles accin gi zona veritatis scꝫ euāgelice ꝓ missiōis. Math. xix. sunt eunuchi q̄ se castrauerūt ꝓpter regnū celo rū. Qui hac quītuplici zona accin ctus fuerit erit vere armatus stu dio ꝯtinētie. ¶ De scda armatura q̄ est virt⁹ iusticie. subdit Apl's. c. eodē. ⁊ induti lorica iusticie. Hac muniūtur fideles cōtra hostē aua ricie. de q̄ dr ecclesiastici. iiij. nihil iniqui⁹ q̄ amare pecuniā. Et dr lo rica iusticie: qꝛ sicut lorica munit to tū corpus: sic iusticia reddēdo vni cuiqꝫ qđ suuꝫ est vniuersaliter sol uit om̄e quod debet: vt nullus pos sit agere cōtra eā. Ysa. lix. Indut⁹ est iusticie ⁊ lorica. Est em̄ iusticia in corde: in ore: ⁊ in opere. In cor de est tripliciter. Primo per amorē Math. xxi. diliges ꝓximū tuuꝫ si cut teipm. Scdo est iusticia in cor de ꝑ cōpassionē. iob. xxx. cōpatie bar aīa mea paupi. Est tertio iusti cia in corde ꝑ iniuriarū dimissionē Math. vi. Si dimiseritis hoib⁹ pctā eorꝫ. dimittet ⁊ vobis pater ve ster celestis delicta vestra. Est etiā

iusticia in ore tripliciter. Primo p dulcē correctionē. Eccl'.xix. Corri pe primū anteq̄ cōmineris. Scd̓o est iusticia in ore p cōsiliū puerbio rū.xxvij. vnguēto et varijs odorib⁹ delectaṫ cor. et bonis amici cōsilijs dulcoraṫ. Est tertio iusticia in ore p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate p inuicē vt saluemini. Est vltimo iu sticia in manu. i. in ope etiā tripli citer. Prio p donū puerbior. xviij. donū hois dilatat viā ei⁹ et ante pri cipes spaciū ei facit. Est aūt donū datio irrepetibilis. Scd̓o est iusti cia i manu p mutuū. deutero. xxiij. fratri tuo absq3 vsura quo indiget cōmodabis vt bn̄dicat tibi dn̄s de us tu⁹ in oī ope tuo. Tertio est iusti cia in manu. i. in ope p auxiliū. ad gal'. v. p charitatē spūs seruite in uicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie sc3 tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi quidā annulli fortis simi quib⁹ lorica iusticie cōtexitur vt illos habēs merito dicaṫ arma tus lorica iusticie. ¶ De tertia ar matura q̄ est sctōr exēpla. Apl's subiūgit. c. eodē. Et calciati pedes in pparatiōe euāgelij pacis. Dicū tur autē sctōr exēpla calciamenta q2 hijs muniunṫ fideles ɔtra affe ctū terrenor. Quattuor autē facit calciamētū. Prio valet ad defensio nē. s. frigoris spinarū et luti. Sic et bonū exēplū defendit ɔtra frig⁹ in fidelitatis. cōtra spinas cupiditatis et ɔtra lutū libidinis. Vn̄ dn̄s dicit luce. x. Ecce dedi vobis ptātē calcā di supra serpētes et scorpiōes et su pra oēm virtutē inimici: et nihil vo bis nocebunt. Et ps̄. ait. ps. lxxxx. Sup aspidē et basiliscū ābulabis et cōculcabis leonē et draconē. Scd̓o calciamentū velat a puluere. sic et sctōr exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis hūane. vn̄ hiere mie. ij. phibe pedē tuū a nuditate. Tertio valet calciamētū ad calefa ctionē. Sic sctōr exēpla calefaci unt affectū nostrū erga deū et pxi mū diligēdū. Vn̄ et q̄ edūt agnum paschalē iubenṫ esse calciati. exo. xij. Quarto valet calciamētū ad or natū. Sic et sctōr exēpla ornāt nos decore v̓tutū. vn̄ cāti. v. Quā pul chri sunt gressus tui in calciamētis filia pricipis. iudich vlt. Sādalia illi⁹ rapuerūt oculos ei⁹. i. exceca uerūt oculos holofernis p quē itel ligiṫ dyabolus. inde est q̄ sandalia pōtificis auro et gēmis et diuersis colorib⁹ adornanṫ. Pro meōria pdi ctarū pprietatū calciamēti est ver sus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̄ est scutū fidei. ait Apl's. c. eodē. In oi bus sumētes scutū fidei. scutū ē fi des icarnatiōis. Est eīm scutū triā gulū: l3 sup vnū ita et xp̄s est vna p sona: triplicē tn̄ h3 substātiā. s. dei tatē carnē et aiam. Itē in scuto co reū desup extēdiṫ in ligno et pingi tur extra. ita et caro xp̄i extēsa fuit in ligno crucis. hiere. xi. Venite mit tam⁹ lignū in panē ei⁹. Pictura est effusio sanguinis p diuersas ptes corpis. Isa. lxiij. Quare rubrū ē in dumētū tuū. Hoc scutū d3 geri a si nistris: q2 ibi est cor hois. puerbio rū. iiij. Oi custodia sua cor tuū et c.

trenor. iij. Dabis eis scutū cordis
laborē tuū. Hoc scuto muniūtur fi
deles ꝯtra tela dyaboli. Unū scribi
tur ab apl'o. In quo possitis omīa
tela neq̄ssimi ignea extinguere ne
q̄ est caro: nequior est mūdus: sed
nequissim⁹ dyabolus. Dicūtur aūt
tentamēta dyaboli tela ꝓpter sub
tilitatē. gen̄. iij. Serpēs erat calli
dior cūctis aiantibus terre. Dicū
tur ignea succēsione. vñ iob. xli. Ha
litus ei⁹ prunas ardere facit. Pru
ne sunt carnalia desideria q̄ dya
bolus toto conamie in nr̄is mēti
bus intēdit accēdere. ysa. liiij. Ec
ce ego creaui fabrū flantē in igne
prunas. Hiis igit' opponēda est fi
des q̄ acuto visu inuisibilia cōpre
hēdit ⁊ subtilitates tētationū ꝑspi
cit. vñ. ij. corinth. ij. Non enī ignora
mus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pru
na gratia. vñ ⁊ dicit' ros matuti
nus: ⁊ ideo feruorē tentationis ex
tinguit. vñ. eccl'. xliij. Ros obuiās
ab ardore venieti humilē efficiat
eū. ¶ De quinta armatura que est
galea spei addit apl's in ca. codē.
Et galeā salutis assumite. Hac ar
matura muniūtur fideles ꝯtra va
na huius mundi. Qui enī sperat
eterna de facili cōtemnit tempora
lia. vñ ysa. iiij. Qui sperāt in dn̄o
mutabūt fortitudinē vt sint fortes
in spiritualibus: assument pēnas
vt aquile vt per spem ⁊ desideriū
volent ad celestia. Galea caput ꝓ
tegit qꝛ spes eternorū ab aduersi
tatū ictibus mentē illesam custo
dit. Est autē triplex spes. Prima
dicitur spes venie de qua dicitur
ezech. xviij. quacūq; hora pecca
tor ingemuerit vita viuet ⁊ nō mo
rietur. hec defendit ab ictu despe
ratiōis. Scd̄a dicit' spes gratie. i.
petri. i. sperate in eā que offertur
vobis gratiā in reuelationē iesu
xp̄i. hec defēdit a torpore pusilla
nimitatis. Tertia dicit' spes gl'ie:
de qua ad Ro. v. Gloriamur i spe
glorie filiorum dei: hec defendit a
pōdere obstinatiōis. Ecōtra spes
⁊ desideriū reprobor versat' circa
quattuor: de quib⁹ sapie. v. Spes
impij tanq̄ lanugo est. i. flos car
dui qui a vēto tollit': hec est carna
lis voluptas q̄ modica egritudie
vel molestia tollit' ⁊ tabescit. Se
quit' scd̄o ⁊ tanq̄ spuma gracilis
que a ꝓcella dispergit': hec est fa
uor vel gl'ia tēporalis q̄ breuis eē
probat'. Subiungit' tertio: ⁊ tanq̄
fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē
ambitio dignitatis q̄ in ipso assen
su deficit. Concludit quarto tanq̄
memoria hospitis vni⁹ diei preter
eūtis. hec est ꝓsperitas tēporalis.
De quinta armatura q̄ est gladius
verbi dei. concludit apl's. Et gla
diū spūs qd̄ est ꝟbū dei. ad hebre.
iiij. Uiuus est sermo dei ⁊ efficax ⁊
penetrabilior omī gladio ancipi
ti. Uiuus aūt ē in p̄ceptis ⁊ prohi
bitiōibus: qꝛ p hec viuificat. ioh.
vi. Uerba q̄ locutus sū vobis spi
ritus ⁊ vita sunt. id est spiritualis
vita. ⁊ psalmista. Eloquium tuum
viuificauit me. Efficax est in pro
missionibus ⁊ comminationibus:
qꝛ omīa cōplebuntur tēpore suo.
Matth. v. Iota vnum aut vnus

apex non preteribit a lege donec omnia fiãt. Penetrabilior est omni gladio in iudiciis et dãnationibus qr perdit corp9 et aiam in gehēnã apoca.i. De ore eius exibat gladius ex vtraqz pte acutus: hec armatura est ad percutiendũ pcutit enĩ carnē: qr docet illi9 mortificationē Vñ cãti.iij. vniuscuiusqz ensis super femur suũ ppter timores nocturnos. Scdo pcutit mũdũ qr docet illius conteptũ. vñ Matth.x. dñs dicit. nõ veni pacē mittere: sz gladiũ. Percutit tertio dyabolũ: qr detegit astutias ei9. Vñ iob.xl. Cõscidēt illũ amici diuidēt illum negociatores. Dicit autē gladius spũs qr spũsctũs dat ipm. Mat. x. Nõ enĩ vos estis q loquimini: sz spũs pris vestri qui loquit in vobis. Itē dicit gladius spũs: quia spũs ducit ipsum. Vñ grego. Nisi intus sit spũs qui docet lingua doctoris inanũ laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri pdicatores in bello spirituali singularissimũ bellũ gerũt et nimiũ vtile i ecclesia dei: ideo habita armatura fideliũ in generali: de predicatorũ armatura in sequēti cõsideratione singulariter est dicēdũ.

¶ De armatura verorũ predicatorum in speciali.

Circa scdam cõsiderationē hui9 primi libri qr vera armatura militũ xpi ad extirpãdũ predictos errores et ad crimina increpãda consistit in predicatione verbi dei qd est quasi ignis ardēs et quasi malleus conterēs petras. Iere.xxiij. ideo vt pdicatores euãgelici pdictũ bellũ securi possint intrare cũ spe victorie obtinende quattuor debēt diligēter attēdere in quibus cõsistit eorũ armatura. Primũ quid ē predicatio. Scdm qualis debet esse pdicatio. Tertiũ cui prodest pdicatio. Quartũ qualis debet esse pdicator. ¶ Ad primũ rñdet Alanus qp pdicatio est manifesta et publica morũ instructio et fidei et hoim informationi deseruiēs et rõnũ semita et auctoritatũ fonte pcedens. Manifesta debet esse pdicatio qr i manifesto pponēda est. Vñ xps ait Matth. x. q dico vobis in aure predicate sup tecta. Si enĩ occulta esset pdicatio suspiciosa eēt sicut latius declarabit i tertia ɔsideratiõe hui9 primi libri. immo talis pdicatio videret redolere heretica dogmata. In cõciliabulis enĩ suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiãt. Publica debet esse qr nõ vni sed pluribus pponēda Si enĩ tm̃ vni pponeret non esset pdicatio sed doctrina. Hec est enĩ differētia inter pdicationē et doctrinã: qr pdicatio ē illa istructio q pluribus fit: et in manifesto et ad moz instructionē. Doctrina vero q pluribus vel vni fit ad sciētie eruditionē. Per hoc qp sequit instructio moz et fidei insinuant due ptes theologie. vna rõnalis q diuinorũ sciētiã psequit. alia moralis

que mor͂ informationē pollicetur predicatio eni3 nūc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascēdētes. nūc de humanis qđ significat͛ p descēdētes in scala iacob. Gen. xxviij. Angeli em̄ ascendētes ⁊ descēdētes sūt p̄dicatores qui tūc ascēdūt dū celestia p̄dicāt. descēdunt quādo per moralia se in inferioribus cōformant. Per hoc qđ sequit͛ hoim informationi deseruiens significatur causa finalis, siue vtilitas p̄dicationis. Et q͛ ratiōibus subnixa deb3 esse predicatio ⁊ auctoritatibus roborata cōsequenter annectitur hec rationū semita et auctoritatum fonte p̄cedēs.

Qualis debet esse predicatio.

Circa sc̄d3 hui⁹ secūde ꝯsiderationis. s. qualis d3 esse predicatio. R̄ndet͛ q͛ vera euangelica predicatio debet qualificari trib⁹ ꝯditiōib⁹ negatiuis ⁊ totidē affirmatiuis. Procedēdo p͛o de negatiuis dico q͛ predicatio euāgelica nō d3 in se habere aliqua scurrilia vel puerilia vel rigmor͂ melodias ⁊ metror͂ cōsonātias que poti⁹ sūt ad aures demulcendas q̄ ad aios informandos. ⁊ ideo oīfarie contēnēda. De tali predicatione dicit͛ a propheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo predicatio non d3 splendere fabulis ⁊ hor͂ pupuramētis colorū nec minus exanguibus verbis d3 esse desecta. sed mediū tenere beati. q͛ si nimijs esset coloribus picturata videret͛ nimio studio eē excogitata ⁊ potius elaborata ad honorē homi nū q̄ ad vtilitatē3 p̄ximorū. et ita minus moueret aios auditorū qui sic p̄dicant pharis eis cōpantur q̄ ampliabāt fimbrias ⁊ dilatabāt filateria sua. Mt. xxiij. Talis em̄ p̄dicatio supsticiosa pōt dici non cōtēnenda s3 sustinēda. Vñ ap̄l'us ait ad philippen͂. p͛o. Quacūq3 occasione xp̄s predicatur ī hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio nō debēt in predicatione euāgelica īterseri falsa ad maiorē xp̄iane religiōis laudē. q͛ nō min⁹ irascit͛ xp̄s de falsa laude q̄ de negata veritate. Talis aūt predicatio hereticor͂ solet esse q̄ vera p̄ponūt et cōsequēter falsa cōcludūt. de quib⁹ dicit͛ Trenorū. iiij. Lamee denudauerunt māmas lactauerūt catulos suos. lamee virgineas hn̄t facies sed pedes equinos. pedes eqne vngulas ñ fndūt sed firmiter se terre infigūt. Per lameas intelligunt͛ heretici q̄ p̄ponunt facie3 virginis s3 concludūt aculeu3 scorpionis. Primo em̄ ponūt vera cōsequenter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos quia effect⁹ mētis in dei dilectione et p̄ximi non diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōib⁹ īfigūt talis p̄dicatio oīno abiciēda est et oīno est pniciosa. Secūdo qualificat͛ predicatio euāgelica trib⁹ alijs ꝯditiōib⁹ affirmatiuis. P͛ia

est vt initium sit ab auctoritate theologie tanq a sui pprio fundamento marie ab euangelijs psalmis pauli epl'is libris salomonis. quia i istis resultat moralis instructio. si spal'r ergo fundamentu pdicationis qs poneret dicta phoz vel pcardica puerbia que i vsu coi habentur postri' talis predicatio eet ridiculosa q euangelica. nec debet predicator petere thema cu pulpitu ascendit a populo sicut vidi de quoda cum talis modus magis videat preten dere ostetatione qua edificationez lz credere illu ex simplicitate facere. et deinde sumpto themate si fuerit necesse d libris sacre pagine sumede sunt auctoritates ad pposi tu vtiles et pot inserere dicta gentilium vera sicut et paulus in epl'is suis aliqn phoz auctoritates itersferit. quia tunc accipiantur ab eis tanq ab iniustis possessoribus et debet cauere q fundamentu sue predicationis non sit ppositio nimis obscura vel difficilis pposita ne auditores eaz fastidiat et ita min' attete audiat. Secuda coditio affirmatiua est q habeat i sententijs podus vt virtute sententiaru aios auditoz emolliat ad lacrimas moueat. excitet mete. pariat cotritione copleat doctrinis: itonet minis bladiat pmissis. et ita tota tendat vtilitate primoz. Et sunt pdicationis tres spes. vna q e verbo. de q mar. vlt. pdicate euangeliu oi creature. alia scripto. vnd apl'us dicit se pdicasse corintheis qn eis epl'as scribit. alia e in facto. vn dicit gre. omnis christi actio nostra est instructio: sed illa est perfectissima vbi ad min' occurrut duo. s. doctrina et opus. Exeplo xpi q cepit facere et docere. Act. i. Hec enim communiter faciut pondus predicationis: quia cuius vita despicitur restat vt ei' predicatio contemnatur. ¶ Item confirmat predicationem operuz perfectibilitas: et exeplorum virtuositas: quia qui fecerit et docuerit hic magnus vocabit in regno celorum. Matth. v. Hec est enim lex predicatoru vt impleant qd docet cu turpe sit doctori si culpa redarguit ipm: vt catho ait. Tertia coditio pdicationis affirmatiua est q sit breuis. vnde ad corinth. xiiij. dicit apl's. In ecclesia volo quinq vba mag' loqui. i. pauca sensu meo. i. vt intelliga et ab alijs intelligar: et sic eos instruam q dece milia vborum in lingua. i. q maxima verboru copia sine huiusmodi itellectu. Sciedum autem q apl'us specialiter se dicit hic velle loqui quinq verba quia pdicatores ecclesie debet annuciare quinq. s. crededa: ageda: vitada: timeda: et sperada: q pdicatio dz ee de his q ptinet ad fide. et sic habet primu: et de his que ptinet ad mores: et sic habet alia quattuor. s. vtutes et vitia pena et gl'ia. Et q ista debet predicari cu breuitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinq verba. i. pauca. Simile doctrina tradit predicatoribus peter nr seraphic' fraciscus dices i regula. Moneo q et exhortor fratres meos vt in predicatio-

ne quas faciunt sint examinata et casta eorum eloquia ad vtilitatem et edificationem populi: annunciando eis vitia et virtutes penam et gloriam cum breuitate sermonis quia verbum abbreuiatum fecit dominus super terram. exemplum huius ponitur in libro de vita et moribus apostolorum vbi dicitur quod sermotionatus est quidam coram alexandro et longum egit sermonem et tedio affectus. Alexander dixit. non est laudabilis predicatio que iuxta predicantis vires asseritur. sed iuxta possibilitatem audientium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ Quod etiam nolentibus audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secunde considerationis scilicet cui prodest predicatio. Respondetur quod euangelica predicatio non solum prodest volentibus audire. sed etiam nolentibus. vnde dicit apostolus secundo ad thimo. iiij. predica verbum insta oportune importune argue obsecra increpa in omni paciencia et doctrina Erit enim tempus cum et sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus. et a veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem conuertentur Quod exponens nicolaus de lira dicit sic. predica verbum. scilicet euangelicum. insta. id est instanter facias hoc oportune. id est illis qui desiderant audire importune. id est etiam illis qui non accipiunt gratiose quia aliquando est ibi profectus magnus sicut dicit. August. de seipso audiente predicationem sancti Ambrosij: et curiositate motus et non ex vtilitate. Cumque intenderem quam pulchre diceret me inuito intrauit quam verum dicebat. et sic conuersus ad fidem multum profecit in ecclesia dei. Argue peccantes ex ignorantia. obsecra peccantes ex infirmitate vt abstineant propter reuerentiam rei sacre scilicet passionis eius in baptismate communicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni paciencia ad repugnantes: doctrina ad recipientes ipsos diligenter instruendo Et subditur ratio predicte monitionis dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instandum est doctrine veritatis quamdiu sunt aliqui volentes audire. et antequam veniat tempus in quo sana doctrina non sustinebitur sed secundum sua desideria coaceruabunt sibi magistros loquentes sibi tantummodo placentia prurientes auribus. id est desiderantes audire ab istis doctoribus et a veritate quidem. id est a doctoribus veritatis auditum auertent reputantes eorum doctrinam nimis duram. sicut iohannis. vi. Dixerunt aliqui de sermone christi durus est hic sermo: et quis potest eum audire. ad fabulas autem conuertentur. id est ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda et quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Irca quartū et vltimū huius secūde cōsiderationis vidēdū est qualis debet esse p̄dicator. Ad hoc respondet dupliciter: primo in generali. secūdo i specialí. De primo dico q̄ generaliter loquēdo oportet q̄ verus predicator sit sanctus. q2 peccatori dixit de9. quare tu enarras iusticias meas et assumis testamētū meū p os tuū ps. xlix. predicatores em̄ sunt organū veritatis: et aliquādo subtrahitur sermo pro culpa p̄dicatoris. aliqñ p culpa auditorum. put ait greg. mor. iiij.' in fi. Tūc em̄ ē s̄mo viu9 et efficax cū ē p̄dicatoris pura sanctitas et ꝟtuoīa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. de quo dicit̄ q̄ nō poterāt resistere sapiētie. et spiritui qui loquebat̄ de quo habet̄ pulchrū exē plu3. x. libro Ecclesiastice historie: vbi dicitur q̄ cū sancti p̄res cōuenissent ad cōsiliū Nicenū et ibide3 eēnt ph̄i et dialetici. quoꝝ vn9 ꝯflictū cū ep̄is mouebat in dialectica intātū q̄ fiebat ingēs spectaculu3 cōuenientib9 ad audiēdū nec poterat philosophus concludi a quoq̄ aut cōstrigi. tāta em̄ dicēdi arte obiectis q̄ōnibus occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut āguis lubric9 laberetur: qd̄ vidēs quidā ex ꝯfessoribus vir simplex et nihil aliud sciēs nisi ihesu3 et hūc crucifixū poposcit se posse cū ph̄o sermociari qd̄ videtes illi qui nouerāt ei9 simplicitatē voluerūt pati ne risui haberet̄ sctā simplicitas Ille tñ perstitit monēs sermone3 ac dicēs. In noīe ih̄ū xp̄i philosophe audi q̄ vera sunt. Deus vnus ē qui fecit oīa et creauit virtute ꝟbi sui. h̄ verbū et sapīa quā nos dicimus caro factū est et filius natus est. et per passionē suam nos a morte liberauit: et resurrectiōis sue nobis vitā eternam p̄misit quē expectamus iudicē oi3. Credis ita philosophe. At ille. Velut nūq̄ vllum ꝯtradicēdi sermonē didicisset ita obstupefact9 virtute ꝟboꝝ ac mutus ad oīa hec solū potuit responderi ita sibi videri nec aliquid posse eē magis verū. Cui senior. si hec ita credis surge et sequere me. et huius fidei signaculū suscipe Et conuersus philosophus ad hoīes ait Audite o viri eruditi dū ꝟbis mecū res gestum est verba verbis opposui. et que dicebātur dicēdi arte subuerti vbi vero p verbis virtus pcessit ex ore dicētis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. et iō si quis vestrum potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̄3 et sequatur hūc sene3 in quo locutus est deus. et ita philosophus xp̄ianus effectus est et tādē gratulatus est se eē victu3. Sanctitas ergo et vite p̄fectibilitas magis efficiūt i predicatore vt vtiliter p̄dicet q̄ scīe luminositas. ppter quod ait dn̄s Esa. xxxv. Super montem excelsu3 ascēde tu qui euāgelizas syon. i. super eminētiā vite. put expōit Gre. super Ezech. omelia. x. et ideo dicit speculator

Ezech. ca. iij. speculatorē dedit te. Btūs aūt Hiero. in epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse predicator i sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse ⁊ rabolū garrulūq; sine ratione sꝫ mysterij peritū ⁊ sacramētorū dei tui eruditissimū verba voluere ⁊ celeritate dicēdi apud imperitū vulgus admiratione sui facere indoctorū hominū est. Preceptor quōdā meus Greg. nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret qd sibi vellet i luca. Sabbato de vtero ptha pon eleganter lusit. Docebo te inquiēs in ecclesia vbi oī populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qd nescis. aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile ꝙ vilē plebiculā ⁊ iductā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligitur miraꝝ. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē pdicator vbi diuini vbi quinq; sūt per ordinē declarāda Primū qualis debeat eē pdicator in hitu exteriori. Secūdū qualis dꝫ esse predicator in ꝯuersatiōe. Tertiū qualis pdicator debet esse in pdicatione. Quartū qualis in aīo. Quintū qualis dꝫ esse pdicator in pmio. ¶ Ad primū dico ꝙ predicator vbi diuini dꝫ esse in habitu exteriori camelus. i. dꝫ indui vestib⁹ paupimis ⁊ despectis in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūd[illegible] primus pdicator pnie. Johānes baptista tāꝙ forma ⁊ exēplar omniū pdicatorū qui vēturi erāt: sicut paret. matth. iij. vbi [illegible]. Erat iohānes indut⁹ pilis camelorū qd ē vestimētū vile ⁊ asperū. qꝛ magis mouēt facta ꝙ verba in moralibus. ⁊ vita sancta ꝙ eloquia ꝯposita. Attēdat etiā predicator nō solū habitū in iohāne sed et victū. s. locustas ⁊ lactucas siluestres agrestes. qꝛ debita dispositio pdicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui Fm ꝙ paulus dicit. i. Chor. ix. Castigo corpus meū ⁊ in seruitutē redigo ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xp̄s incōparabilis predicator indut⁹ fuit paupimis vestimētis qꝛ iquit ipse. Qui mollibus vestiūtur in domibus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum pԓiarcha voluit frēs suos apparere mūdo dicēs: ⁊ frēs oēs vestimētis vilib⁹ induātur vt possint ea repetiare de saccis ⁊ alijs petijs cū benedictione dei. Tales em̄ pecie ⁊ repeciatiōes velut margarite fulgēt in hitu fratrū minorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo condēnanꝰ pdicatores qui curiose mollibus vestiūtur speciāliter minores. ¶ De secundo sꝫ qualis debeat eē predicator in cōuersatōe. Respōdeo ꝙ predicator euāgelicus in sui ꝯuersatiōe dꝫ eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. ⁊ proximo a scandalo studeat amare ⁊ amari blandū se ⁊ affabilē exhibere cū oī castitate nec semp sit inter turbas: sꝫ aliqn̄ recedat ab eis et vadat in desertū locuꝫ. exēplo xp̄i

Mat.xiiij. vbi dicit̄ q̄ cū audisset iesus mortē.s.iohannis ꝓpter doctrinā veritatis secessit inde in desertū locū.secessit nō timēs mortē sed ostendit q̄ aliquādo cedēdum sit malitie humane.⁊ vt daret exēplū p̄dicatoribus verbi diuini aliquando recedēdi a turbis ⁊ redire ad locū solitariū propter duo.p̄io ad recolligendū proprios defect⁹ qui cōtrahuntur i conuersatiōe cū hoibus.secūdo ad vacādū oratiōi vt ibi predicator hauriat q̄ postea populis effundat.Debet etiā i sua cōuersatiōe fugere populi applausū sicut legim⁹ de christo Marci.i.q̄ cū multa demōia eijceret.⁊ demonia clamarēt et cetera.nō sinebat ea loqui.Sequitur ⁊ diluculo valde surgens egressus abijt in desertū locū.In hoc dans exemplū vt predicatores mirabiliū diuinorum operator debeat fugere mūdi applausum.verūtamē q̄z nō debet dimittere salutem animarū:sequitur eam⁹ in proximos vicos ⁊ ciuitates.¶ Circa tertiū scȝ qualis debet esse p̄dicator euāgelicus in p̄dicatiōe.Dico q̄ debet eē martha ⁊ ignis:martha in sollicitudine:q̄z predicator verbi diuini retardans opus p̄dicationis pro amicis carnalib⁹ vel terrenis negotijs ineptus est regno dei.Et ponitur exemplum de arante ⁊ retro aspiciente. luce.viij.nemo mittens manuȝ ad aratrum ⁊ aspiciēs retro aptus est regno dei.Secūdo debet eē ignis in feruore vt possit inflāmare corda audientium.exemplo helye de quo dicitur Eccle.xlviij.surrexit helyas quasi ignis ⁊ verbuȝ eius quasi facula ardebat.quia vt dicit Bernard⁹.qui ardet icēdit.¶ De quarto scilicet qualis eē debeat p̄dicator in aio.Rn̄deo q̄ p̄dicator euāgelicus debet esse aio leo q̄z nō dȝ aduersitate terreri.cogitās q̄ ē missus sicut agn⁹ iter lupos.Mathe.x.nec debet turbari si non habeat tēpus p̄cogitandi qd̄ respondeat p̄secutorib⁹ duplici de causa. primo q̄z in tali casu sufficit fidem cōstanter ꝯfiteri corā p̄secutorib⁹ qd̄ pōt facere quilibet xp̄ian⁹ quātūcunq̄ simplex.Scd̄o q̄z hoibus de deo ꝯfitētib⁹ sp̄us sanct⁹ nō deficit i necessitate dicēte saluatore. Mat.x.Cū autē tradēt vos nolite cogitare quō aut quid loquamini. Dabitur eī vobis in illa hora quid loquimi.⁊ pȝ ex p̄dictis q̄ nō loq̄tur h̄ christus de v̄bo predicationis sed cū fuerint traditi ad iudices q̄z p̄dicator v̄bi diuini p̄cogitare dȝ quō debeat verbū diuinū predicare siue ꝓponere s̄m q̄ dicitur prouerbiorū.xvi.hoīs est aim p̄parare ⁊ dei gubernare linguā aliter tēptaret deū si negligent de h̄ cogitet dū tamē habeat tēpus oportunū.Sit ergo animo leo imperteritus ⁊ non turbatus: ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehendere illud verbuȝ iohannis baptiste.Nō licet tibi habere vxorem fratris tui.⁊ verbum petri ad principes sacerdotū obedire opȝ deo magis q̄ hoib⁹ ⁊ verbum dei ad iheremiaȝ.Jeremie.i.

Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos oia q̄ ego precipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in civitatem munitā et in colūpnam ferream et in muruȝ ereum super omnē terrā regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus eius et omni populo terre et bellabunt adversum te et non prevalebunt: quia ego tecum sum ait dn̄s vt liberē te. ¶ Circa quintum scȝ qualis debeat esse predicator in premio: vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumentum. Respōdeo q̄ verus predicator euāgelicus nō debet attendere aliquid aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt em̄ quidaȝ qui finē sue predicationis constituunt mercedē terrenam horum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij q̄ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qm̄ sic conducuntur predicatores pro pecunia quarūdam bullarū colligenda ac si essent operarij qui vt ad vineas excolendas conducūtur in platea vt pro qualibet bulla quā dederūt recipiant tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiões in isto regno. Predicatio tn̄ illorum suscipienda est et audiēda. vnde dn̄s de similib᷒ p̄dicatorib᷒ dicit Matth. xxiij. Que dicunt facite: que autem faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet viuere predicator euāgelicus. Respondeo q̄ predicatores sumptus debent habere a populo cui predicant. sicut ostēdit apl̄us. i. corinth. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici et rationabilis. Secūdo auctoritate diuine leg᷒. Primū ostendit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq̄. quasi dicat nullus. immo milites sumunt stipēdia a populo terre quā defendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregum pastoribus dicit. Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat. apostoli vero fuerunt milites contra hereticos insurgentes et in vinea dn̄i cultores et gregis dn̄i pastores. ppter ea a populo eis sumptus dabātur. Secundū pbat sic dicens. Nūquid ẜm hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm̄ scȝ q̄ predicatores sumptus habere debeāt a populo quasi dicat. immo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est em̄ deutero. xxv. Non alligabis os boui trituranti. i. predicatori laboranti in area dn̄i. Confirmatur predicta ex precepto xp̄i quod dedit apostolis quando misit eos ad predicandū verbū dei. Matth. x. dicens. Gratis accepistis. s. gratiā vobis collatam: siue sit gratia gratum faciens siue gratia gratis data. gratis date eodē modo sicut accepistis pro sp̄ualibus eius actibus vt pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus non debet quicq̄ postulando recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

piendo. Tollit etiā xp̄us cupidita tē p̄dicator͛ i male possidendo ibi dēs dicēs. Nolite possidere aurū neq͛ argētū neq͛ pecuniā in zonis neq͛ peram neq͛ duas tūicas. i. vestes supfluas neq͛ calciamēta sc͛ integra q̄ apostoli vtebant͛ sandalijs vt habet͛. Ma. vi. p que oia dat intelligere q̄ p̄dicator euāgelicus dz esse absolutus a sollicitudīe mūdiali vel tpali q̄ tpalia i sui acquisitōne molestant et adhuc plus in sui possessiōe q̄ sūt iā quasi mēbra icorporata ipsi habenti. τ iō magis trahūt hoīs aīuz ad deordinatā dilectionē sui τ q̄ hoc suffocat vbuz dei. ideo nō debz eē in predicatoribus euāgeliū. Sz attēdēdū q̄ xp̄s negauit p̄dicatorib͛ eūtib͛ p viaz virgā. Ma. x. τ concessit eis. Ma. vi. q̄ videtur ɔ̄ria. dicēdū q̄ virga hic et ibi accipit͛ equoce. q̄ Ma. x. vga accipitur methaphorice. vn̄ sensus est non virgā. i. non innitamini subsidio tpali. sicut corpus innitit͛ baculo sustētanti. In marco accipitur virga ad lr̄am cū dicitur q̄ nō portarēt in via nisi virgā tm̄ q̄ doctores hebreorū i signū doctrine portabāt virgam in manu. q̄ cōsuetū erat apud iudeos prouideri eis de victu a populo quē docebāt ideo xp̄s voluit q̄ h̄ sufficeret apostolis p sua pꝛuisione. p h̄ em̄ oñdebatur q̄ populus cui p̄dicabāt debet eis pꝛuidere. τ ideo sequitur dignus ē operarius cibo suo. quia de iure naturali τ diuino τ humano illi qui seruiūt cōitati in sp̄ualibus τ in diuino cultu et vera doctrina debent a cōitate de tēporalibus p uideri. dignus est ergo operarius i. predicator q̄ operat͛ opus dei ad vtilitatem populi cibo suo. i. victu conuenienti. per quod etiā intelligitur vestimētū τ domicilium sine quibus nō viuit decent͛ gen͛ humanū. Et ideo dicit apostolus primo corinth. ix. q̄ domin͛ ordiauit hijs qui euāgelium annunciant de euāgelio viuere. vbi dicit glosa predicatoribus ordinauit viuere de euāgelio vt expeditiores sint ad predicandum verbū dei quā licētiam dedit eis dn̄s qn̄ misit eos ad predicādū dicēs. Ecce ego mitto vos τ cetera. et paulopost. in quācunq͛ domū intraueritis in eadē manete edētes τ bibentes que apud illos sūt: dign͛ ē em̄ opari͛ mercede sua hec ibi. verus p̄dicator euāgelicus p premio dz expectare vitam eternā sicut eis pmittit͛ a sapia ifinita ecclesiastici. xxiiij. qui elucidāt me vitā eternaz habebunt. veri predicatores sunt diuine sapientie p salute hominuz elucidatores. Debet etiam verus predicator ex hoc officio vltra premium essentiale q̄ methaphorice dicitur corona expectare premium accidentale. non quodlibet sed illud quod correspondet siue debetur operi excellēti et priuilegiato scilicet martirio virginitati predicationi. Et sic triplex distinguitur aureola s̄m q̄ tres sunt hostes quos per pugnam vincimus qui sunt caro mundus et demonia. Martires enim vincūt mūduz et ita debet͛ eis prima aureola

quia vincũt hostes inferentes passiones ad ex. Uirgines vincũt carnẽ et sic eis debetur secũda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellentior victoria: sic et excellentior aureola. Predicatores vincũt dyabolũ et sic debetur eis tertia aureola que pro tãto est excellẽtissima quia crudeliorẽ et fortiorem vincũt inimicũ expellentes non solũ de se sed etiam de cordibus audiẽtiũ. nec etiã dicẽdũ est vt dicunt quidã quod aureola predicatorum debetur prelatis solũmodo quibus cõpetit ex officio predicare et docere. Sed quibuscũque qui licite exercent actũ istũ. Prelatis autẽ non debetur aureola hec quãuis habeant officium predicandi nisi actu predicent quia aureola nõ debetur auditui sed actui pugne: secundũ illud apostoli .ij. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit Patet igitur ex predictis quid est predicatio. qualis debet esse: et cui prodest ac qualis debet esse predicator euãgelicus. in quibus consistit armatura spiritualis viri predicatoris cũ quibus ad pugnã põt exire ĩpauidus contra hostes annunciando populo dei scelera eorum et domui iacob peccata eorum.

❡ De nobilitate et excellẽtia fidei catholice.

Circa tertiã et vltimaꝫ cõsiderationẽ huius primi libri que est de excellẽtia et nobilitate fidei catholice in particulari. in qua velut in speculo mũdissimo milites christi se intuẽtes optime et delectabiliter armari poterũt. Sex sunt articuli per ordinẽ declarandi. Primus est quod iesus christus est filius dei viui. Secundus quod fides christi est lege moysi antiquior. Tertius est quod fides christi est lege moysi stabilior. Quartus est quod fides christi est lege moysi nobilior Quintus est quod fides christi est lege moysi vtilior. Sextus est quod lex moysi iã non est lex sed cessauit esse lex.

❡ Primus articulus est totius religionis christiane fundamentum et ideo eum voco turrim omenagij nostri fortalicij. Reliqui quinque articuli sunt ad eius ornatum. Huic ergo cũ sit principalior inimici tam iudeorum quam sarracenorum timẽtes per eũ deuinci. vt eum destruant corde et opere sapiẽtes vtrorũque ad hoc applicant totum suũ studiũ. Uerũtamen lapides et sagitte suorum argumẽtorũ ad eius propriã lucem amouendam non ascendũt adhuc tam alte quãtũ nebula celo loco vbi est substantia solis existẽte altiore in mille et pluribus gradibus quam ascẽdit nebula in aere. Unde quantũ põt ignis vnius crucibili purissimi aurum quod iã fuit multotiens appuratum trãseũdo per magnos ignes fornaceis. tamen possunt oia argumẽta non solũ accepta ex oibus sciẽtijs humanitus acquisitis adinuentis sed etiaꝫ accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciunt iudei sarraceni et heretici cogitando ex eadem posse iuuari contra eandem. et iam sunt

vltra mille.ccc.lx.ãni ꝙ multi posuerunt oẽs vires suas ad destruẽdã hanc altissimã turrim siue hãc veritatez.s.ꝙ iesus xp̃us ẽ fili⁹ dei viui certissime firmius fundata ꝙ̃ celum et terra et preciosior ꝙ̃ aurũ in pluribus fornacibus depuratũ quod euidẽtissime declaratur testimõio quattuor examinũ publicoꝝ super ea factorum.

¶ Primum examen.

Primum examẽ fuit factum ꝑ iudeos quousqꝫ occiderunt xp̃m iesum. ex quo dederunt causam ꝙ predicta veritas esset magis fortificata. Est ergo hec veritas ꝙ iesus christus filius marie est verus deus et verus hõ. verus homo qꝛ verus filius marie. verus deus qꝛ verus filius dei. verus dico non ꝑ gratiam vel per verbũ sed per sua naturã qꝛ sua natura essentia. substantia et vita est ipsam et natura essentia substãtia et vita dei. sicut qꝛ est ex eadẽ natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit totiẽs disputata et examinata ꝙ securissime dico preciosiorem et puriorem esse ꝙ̃ aurum. qd̃ per plures magnos ignis fornaces transiuit Et fuit primũ examen ꝑsonale inter ipsum et sapientes regis iudeorũ vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non soluz in sinagogis iudeorum i iherusalem et aliis ciuitatibus locis et castellis sed etiaz in campis et etiam de mari cõpulsmente eũ multitudine gentiũ i terra vt accederet ad euz et hoc ratio nabiliter faciebãt sez volentes ad euz accedere. ex quo quotienscunqꝫ aliquis accedebat et tangebat vestimẽta sua statim sanus erat quacunqꝫ infirmitate detineretur. Disputando etiam cuz sapientiorib⁹ quorum studium erat postꝙ̃ viderunt tantã multitudinem gentium sequi predicationes eiusdẽ obseruare si possent eũ capere in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc i speciali studium eorũ erat obscurescere predictã veritatem in cuius cõfessione est salus omniũ hominuz. s. ꝙ esset filius dei viui. Vñ contra ipsum arguebãt sicut hoies pui intellectus attẽdẽtes ad quatuor regulas per quas regũtur homines fructus terre elementa et celi dicẽdo sibi. Ex quo hõ erat. quõ se faciebat deuz in quo blasphemabãt contra totã ptãtez dei. qui cũ possit oia facere. ꝙ nõ possit facere ꝙ ipe sit hõ. ex quo esse hoiez est vna de excellẽtiorib⁹ reb⁹ ꝑ deũ factis Unde qꝛ primo est credere factum quã modum eius intelligere. xp̃us rñdit eis verũ esse quod ipse dicebat allegãdo quattuor testimonia quorũ neutrũ iudei potuerunt negare. s. testimoniũ dei patris: quod dedit de suo filio. Testimoniũ ioh. baptiste testimonium operum suorum que faciebat. et testimonium quod in multis suis passib⁹ dabat de eo scriptura vera et reputata ꝑ iudeos vera ⁊ auctentica dicendo

eis. q moyses esset accusator eorũ qr si credidisset suis lrīs crederēt ei ex quo ille dabant testimoniũ de illo. Et postq̃ totiēs viderũt se cōfusos in publico ante populũ cui⁹ laudē ꝛ honorē plusq̃ dei desiderabāt non potētes respondere replicato q si solũmodo erat fili⁹ dauid quō dauid vocauit eum dñm suũ. Math.xxij.c. Ab illa die nũq̃ āplius fuerũt ausi interrogare eũ. sed vt liberarēt se a sua doctrina studiose ordinauerũt mortē suā sicut p examiatione vltie sue doctrine dicēdo q si erat fili⁹ dei ipse liberaret eũ de manib⁹ eoꝝ et sic dicebāt qñ erat in cruce descēde et credimus tibi. Math.xxvij. ꝛ Mar.c.xv. cũ tamē ei leuius esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortē. Et pbauerũt eoꝝ posse nihil valere si iā nō placuissꝫ qñ euꝫ apprehēderũt qr nō posuerũt i eũ man⁹ nisi qñ ipse voluit. Interrogati eñi per eũ quē qrerēt et ipi rñdētes q ihesum nazarenũ qñ dixit ego sũ abierũt retrorsũ ꝛ ceciderũt i terrā. ioh.xviij. stupefacti siue attoniti. Et p scda vice dedit eis licentiā q ipsum solũ caperēt. ꝛ nō aliquē suoꝝ di.cipuloꝝ volendo in hoc iplere q ipsi nolebāt attendere scꝫ q ipse erat in lege sua in pphetis. et. ps. de eo scriptũ. q oportebat eũ primo pati mortē ignominiosam et postea intrare in gloriā suā: quā mortē ipse recepit cũ multa hũilitate et obedientia. sciēs q ei fuerit p deum prēm suũ mandatũ Unde ad implendũ mandatum dei pris sui cōfessus est libere i iudicio illud in quo ipsi intendebāt cōdēpnare eũ scꝫ q erat filius dei viui et rex iudeoꝝ qs duas confessiones fecit interrogat⁹ qñ eis defecerunt et erāt iudicata vana allegata contra eũ testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secũda per gētiles erat reputata iniuria cesaris qr existite eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato Quando primā suā confessionem fecit in cōsilio iudeoꝝ vt non intelligerēt q p mortem suaꝫ pibat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbitis filiũ hominis venientē in nubibus celi. Mat.xxvij. et Mar.xiiij. qui fuerũt ꝛ sunt sui predicatores pp̄ter qd ipsi bene senserũt q ad obscurādum et ad ānihilādũ doctrinaꝫ xp̄i iesu parũ pderat eis occidere magistrũ plurib⁹ q̃ p euꝫ conuersis ad suā doctrinā per predicationē suoꝝ discipuloꝝ. ꝛ sic nō potuerunt extinguere lucē de qua loquimur. s. q iesus filius marie ē verus fili⁹ dei Itē confessus est libere i iudicio pilati locum cesaris tenentis secundam veritatem. s. q erat rex iudeoꝝ cuius confessione audita pilatus respondit q nō inueniebat in eo causaꝫ mortis. Certissime sciens q per inuidiā pcurabant mortem suā ꝛ quō cōfessus est se esse regē q declarauit regnũ suũ non eē de hoc mũdo. Et sic antequā daret sniam contra eũ: cōfitendo eum eē iustũ ꝛ innocētē. Iudei qui tñ desiderabant mortem suaꝫ

publice se obligauerūt ꝙ peccatū mortis sue esset super eos et super filios suos dicētes. Sāguis ei⁹ su per nos ꝛ sup filios nostros Mat. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mundus durauerit existētibus in eo iudeis ꝛ filijs eoꝝ ira dei semper erit su per eos qui māifestissime viderūt ꝙ ad annullandam doctrinā ihesu xp̄i nihil profuit mors per eos ꝓcurata quando in puncto ꝙ dedit animam suaꝫ in manib⁹ patris au dierunt dici a centurione qui exe cutionem faciebat ꝓ pilato ꝙ ille homo crucifixus vere erat filius dei. vn̄ examē mortis sue fortifica uit plus doctrinā suā ꝙ̄ gentiles q̄ eum crucifixerunt confessi sunt eū esse verum filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus confirmata fuit predicta veritas i secundo examine post mortem suam qn̄ iudei vidētes ꝙ xp̄iani sic cōuersi de iu deis sicut de gentibus attēdebāt plus ad doctrinā iesu ꝙ̄ moysi cō iuncti i multis consilijs et habitis plurimis ↄsilijs nūꝙ̄ potuerūt tn̄ facere ꝙ apostoli nō predicarēt in eius nomine a quibus audierūt ꝙ magis conueniēs erat obedire deo qui eis mandauit predicare quam hominibus mandantibus contra riū. et quomodo sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporte ret hoīes saluos fieri nisi in nomi ne iesu christi. qd̄ ipsi non possent non manifestare veritatem quā vi derant. Act. v. ꝛ audierāt. et sic de uicti rationibus apostoloꝛuꝫ quos p̄us cognouerāt homies ydiotas et laycos. Postꝙ̄ ꝓbauerunt ꝙ nō ꝓficiebant in suis publicis māda tis. ordinauerunt vnam subtilem incooperatamqꝫ telā que videba tur satis rationabilis qn̄ multi de suis maiorib⁹ receperūt ficte bap tismū. moti ex hoc fine ꝙ christia ni intelligerēt ꝙ ipsi habebāt bo num zelum et affectionem ad fidē xp̄i iesu Hos vocat scriptura pseu do apostolos siue deceptiōis apo stolos. qui desubt⁹ siue per mine ram factam in muro intrauerūt in ecclesia ad perscrutandā libertatē christianoꝝ ꝑ doctrinā iesu xp̄i li beratorum de seruitute legis moy si cuius iugum ferre non poterunt nec ipsi nec pr̄es eoꝝ Isti ergo fi cti apostoli cum essent magis ph̄i magis rethorici magis lr̄ati in le ge et vltra sicut in cōsuetudie pha riseorum magnaꝫ sanctitatē fingē tes. facta sua diligentia cū maiori astucia qua potuerūt videntes. ꝙ non curabant xp̄iani de rationib⁹ suis quibus arguebant per ph̄iaꝫ esse impossibile. ꝙ infinitum et fi nitum temporale et eternum. cau sa et effectus dominus et seruus essent vna res. ꝛ sic ꝙ deus et ho mo nō poterat esse vna persona fi lius marie. plus credentes verba christi ꝙ̄ omnia sua argumēta. vn̄ sunt alia astucia magis profunda qn̄ videndo ꝙ ex quo nō poterant

facere q xpiani nõ obseruarẽt legem grãe que est euangelicã lex. dicẽdo q lex data per moysem equa erat lex dei multũ laborauerunt vt seruarent ãbe cõiunctim siue insimul et aliquo tẽpore tm̃ preualuerũt q multi etiã de maiorib⁹ xpianis et rectorib⁹ alioꝝ in parte eis cõsentiebãt: non cõmedẽdo cibos qui p moysen defendebant. et sic erant dãtes exẽplum gẽtibus conuersis similia facere sicut si illud p eoꝝ salute esset necessarium. Sed facta declaratione q seruatio vni⁹ legis cõtradicit obseruationi alterius et q lex data p moysen q erat seruus dei nõ põt cõpari legi date per dñm suũ. sed q est ei subiecta et cuꝫ lex moysi esset figura. ſm q cũ dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eã debebat cessare figura. psecutio iudeoꝝ non potuit pualere. qñ solũmodo cũ hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oĩa cõsilia minatiões incoopte phibitiones et disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dãna pptérea ex toto cõfusi videntes q cũ rõe non poterãt pualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tirannus. qñ aliquis dat ei bonum consilium q vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua vel expellit euꝫ per vim Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire in sinagogis suis licẽtiauerũt eos extra terram suam. et sic patet veritas examinata q postq̃ xpus ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilib⁹.

¶ Tertium examen.

Uccessit huic examini aliud fortius examẽ et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xpi quorum cum iudeis vna sola erat principalis differẽtia scilicet q messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. sꝫ q interfecerant eum maiores eorum videndo se dãnatos si confiterent q ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quãtuꝫ potuerunt faciẽdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicũq; sint semper subiecti existentes eius qui tenẽt dominium temporale. et sic erunt quandiu mundus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo quaꝫ vt occiderent christum dixerunt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

cessaret lux veritatis: contra quã vt nõ intrarẽt in eoꝝ domib⁹ clauserũt ianuas ꝑ ipsomet facto dederũt occasionẽ vt ãplius ꝑdicta vitas splẽderet: qꝛ ipi habitãdo ĩ toto mũdo dispsi inter gẽtiles isti audientes ꝙ erant inter iudeos ⁊ apl̃os qõnes voluerũt scire causã suaꝝ qõnũ: ⁊ sic audirẽt doctrinã iesu xp̃i quã non audierãt si apl̃i voluerãt ꝑdicare ĩ tẽplo suoꝝ deorũ. ẽm ꝙ in quacũq; domo ciuitate ꝓuincia vel regno nolũt audire aliũ esse dñm suũ nisi illũ quẽ ꝑ tali tpi hñt. Iste fuit finis ꝑsecutionis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos con tenta: fuit fortificata ⁊ exaltata in multo maiori gradu: qm̃ multo maior ppl̃s gẽtiliũ ꝙ esset iudeoꝝ eã receperũt de q̃ facto maiores eoꝝ sc; impator ⁊ illi q̃ erãt de senatu romano displicuerũt vidẽtes ꝙ illi q̃ efficiebãt xp̃iani nõ curabãt de sua ordinatiõe. sc; ꝙ nullus deberet esse receptus ꝑ deo sine suo examine ⁊ mãdato ex quo erãt gubernatores totius mũdi. Manifestat super hoc passu vnũ secretũ ⁊ veritas facti ꝙ hõ intelligens qui scit romanoꝝ hystorias: ⁊ qualiter incepit multoꝝ deoꝝ adoratio ꝑ seipsum potest cognoscere. ⁊ hoc est secretum ꝙ non erat difficile posse habere consensum a senatu romano vt iesus xp̃s reciperet in deũ ẽm ꝙ erant illi multi quos ipsi adorabãt ex quo multo maiores excellentie fuerunt in eo ꝙ in quocunq; alioꝝ. Sed gẽtiles regebant illis tpib⁹ ꝙtũ spectat ad adorationem suorum deorum duplici sententia suorum sapientum. Prima ꝙ nullus deus deberet esse refutatus. Secunda ꝙ ẽm qd̃ ille deus vellet deberet esse adoratus ⁊ honoratus. ⁊ cum esset doctrina iesu xp̃i. ꝙ erat vnus solus deus et ꝙ illũ solũ debebãt adorare ⁊ ei soli seruire vidẽtes ꝙ in hoc facerẽt cõtra id qd̃ tota vita sua ipsi ⁊ sui antecessores habuerũt pro fide: qꝛ adorãdo iesum xp̃m annullabat seruitiũ oim deoꝝ suoꝝ. fecerũt ordinatiões ⁊ mãdata ꝙ oẽs q̃ adorarẽt iesum xp̃m ex quo reprobabãt religionẽ deoꝝ suoꝝ ipso facto bona ipsoꝝ essent cõfiscata. ⁊ ipsi occiderent crudeliorib⁹ ⁊ fortiorib⁹ q̃ possent excogitari tormentis. q̃s ordinatiões ⁊ leges fecerãt ꝑ vim et nõ spõtanee: qꝛ quãto plures occidebant xp̃ianos tanto amplius amittebãt suũ dominiũ. soluentib⁹ xp̃ianis integre oia tributa ⁊ onera eis imposita ad hoc expresse se sciẽtes obligatos ẽm doctrinã sancti pauli. faciẽdo etiã in rebus eis mãdatis fidele seruitiũ. Itẽ gentiles: qꝛ sic plus faciebãt ad suã laudem ⁊ gloriã ⁊ suoꝝ deoꝝ. multo amplius voluerãt ꝙ deuicti ꝑ disputationes cõformauerant se eis adorando quos ipsi pro diis adorabant. Sed quasi ꝑ vltimo remedio fecerunt leges mortis vidẽdo manifeste ꝙ sui sapientes ph̃i: nec prelati tẽploru; deoꝝ suoꝝ et idolorum non poterãt resistere nec cõtradicere rõnibus ⁊ auctoritatib⁹ predicatis per discipulos iesu xp̃i

quibus eũ dedit mãdatũ pdicãdi doctrinã suã p singulari ɔsolatiõe dixit eis φ mittebat eos sicut agnos inter lupos: ꝛ cũ isti nõ essent nisi duodeci ꝛ septuagita duo ꝛ sic paucissimi. Et illi quib9 eos mittebat erãt iudei atq; gẽtiles taliter φ sine cõparatiõe alicuius cõpositi ẽm modũ loquẽdi erant infiniti lupi. cũ tñ vnus lup9 sit sufficiẽs cõtra magnã agnoꝝ multitudinẽ. Hec fuit ẽitas maximi miraculi: φ pauci agni victoriam habuerũt de ĩfinitis lupis: qñ totus mũdus firmissime credidit verum esse qd primo habebat p incredibili: ꝛ ẽm suos sapiẽtes phos p impossibili φ iesus xps hõ qui fuit mortalis: ꝛ mortuus resurrexit p se viuus: ꝛ φ in fine mũdi hꝫ resuscitare oẽs mortuos: ꝛ φ nõ min9 est admirabile φ ista duo incredibilia fuerũt a toto mũdo credita firmiter per doctrinã duodecim hominum. scꝫ apostoloꝝ iesu xpi quorum multi fuerunt ydiote ꝛ piscatores: ꝛ sic crediderũt sine donis tẽporalib9: qꝛ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptione: qꝛ predicabant in publico: crediderunt sine vi. qꝛ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ꝛ φ plus est absq; positione timoris alicuius guerre super hoc factis principibus christianis seruando doctrinã iesu xpi suam legẽ esse libertatis qui voluerit credere euangelio saluabitur: qui vero non condemnabitur. Et sic durante vita apostolorum in toto mundo splenduit ꝛ fructificauit doctrina iesu xpi. Et fuit hoc admirabile: φ nõ obstãtibus oibus persecutorib9: vt cõiter oẽs ipsi receperũt martyriũ cõpletis dieb9 senectutis eorũ. In quoꝝ tẽpore ꝛ ducẽtis sequẽtibus annis paucos dicã: si dico centũ mille xpianos pro cõfessione veritatis quã tractamus: scꝫ iesum xpm filiũ marie esse verum deũ volũtarie ipsimet se offerẽdo cũ magnis tormẽtis fuerit mortui. Etiã dicã paucũ si dico vnũ milionẽ gentiliũ vidẽdo firmitatẽ martyrũ in dicto tpe recepisse baptismũ ꝛ cõbustis suis ydolis factos esse veros xpianos: φ nõ solũ accidit rome: in grecia: i ytalia: in partibus occidentis: sed etiaꝫ in toto mundo imperatoribus illius tpis existẽtibus dñis totius mũdi: ꝛ si in aliquibus regionibus erãt diuersa dñia ipsimet pricipes faciebãt ɔtra xpianos similes psecutiões. Specialiter de hoc sũt manifeste hystorie actoribus earuꝫ mortuis: Jam sunt elapsi mille anni φ de arabia ꝛ de persia qui sunt prima dñia habita p sectatores legꝭ machometi fuerunt φplurimi gloriosi martyres sancti quorum festiuitates vbicumq; sunt xpiani: celebrat ecclesia. Unde mlti principũ: ꝛ specialiter imperatorũ multi videntes φ non diminuebant predictam sanctã veritatem: sed φ per sua tormenta eã fortificabãt. multiplicatis confitentibus tandem cessauerunt aliquo tẽpore executare suas ordinationes crudeles et

mandata in xpianis. Ista tertia persecutio tyrannorum fuit maximum examen veritatis quã ego predico et omnes sui fideles: scz iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiũ examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: quod destructis templis ydolorũ fuerunt in toto mundo edificate solẽnes ecclesie. In quibus cum magnis laudibus ymnis et singularibus cantibus septẽ horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti et multũ honorabili: specialiter in ecclesiis cathedralibus: et sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: quod omnes principes mũdi non potuerũt extinguere lucem predicte veritatis dando per eos mortem pluribus quam centum mille martyribus: et quod illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures quam vnus milio gentilium.

Quartũ examen.

Dum xpiani iam fuisset in pace et trãquillitate ad fidem conuersi: sic cessante persecutione gentilium contra eos et inter semetipsis natũ est quartum examẽ quod predictam veritatem. scz iesum filium marie esse verum deũ apurauit vsque ad vltimũ punctũ. Hac persecutione existente periculosissima: quia est inter eos qui sunt eiusdem domus: quoniam plurimi magis litterati qui erãt de principalibus ecclesie patriarche. archiepi: episcopi. presbyteri: et diaconi et non minus laici: cum multis et magnis argumẽtis noui et veteris testamẽti quod gentiles facere nõ poterant: quia nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: quod confitendo predictã veritatem stabant in magno errore ex quo ipsa non approbatur per scripturã eorũ habita pro sancta. immo allegabãt multos passus eiusdem secundum quod ipsi exponebant: qui videbantur cõtrariũ dicere: quorum rationes et argumenta etiã multorũ doctorũ catholicorũ in prophetia et methaphisica fundatorum et in theologia perfectissimorum vt amplius predicta veritas apurarettur facta: habemus scripta in tanta abundãtia quod oia argumẽta que fiũt per infideles contra eandẽ faciũt paruissimũ volumẽ et paruã expensam. Sic quod per apparẽtiã eorum dicta veritas quantum ad studiosos in lege dei sit nec in minima parte obscurata: quod per seipsum quilibet quantumcunque infidelis posset videre si vellet attẽdere etiam paruo tẽpore cũ pura intentione cognoscendi veritatem et ea cognita amare eam: et amando cõformando se illi et defendere eam. Hoc dicto in omnibus nationibus mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato quod multa reputantur falsa et adhuc impossibilia que examinata diligẽti studio inueniuntur vera et multum necessaria: et per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarũ veritatũ delectantur ꝙplurimum clarissimi intellectus hominuʒ: ⁊ ex alia parte quo ad cognitionẽ veram illarum multum prosunt voluntates pure ⁊ damnãt effectionate: ⁊ ꝙto plus durat mũdus propter nimiam cõtinuationeʒ exercitiorũ veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie apurantur. Et ideo examen predicte veritatis: scʒ ꝙ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oim i ecclesia dei durauit maiori tẽpore ꝙ tria prima examina: ⁊ durabit vsqʒ ad finẽ mundi. Tunc in maiori fortitudine qñ illud ꝙ machometus bestia qui ascendit de terra nõ fecit bestia q̃ ascẽdit de mari ⁊ extolletur sup omne qd̃ dicif: ⁊ honoraf sicut deus sedebit in tẽplo ⁊ ostẽdet se sicut si esset deus. Uñ studiũ huius bestie erit ad hoc vt ponat oẽs vires suas ꝙ sit vt deus reputata. Cõsequẽs est ꝙ faciet crudelissimã persecutionẽ cõtra oẽs cõfitẽtes ꝙ iesus filius marie est filius verus dei: ⁊ ipsemet de⁹. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nõ preualeret: facta fuerũt mlta cõsilia: aliqua ꝑticularia: aliqua generalia. Itẽ multe cõuentiones aplaʒate ante principes vel cõitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes contra predictã veritatẽ fuerunt confusi ⁊ dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterãt ⁊ in fauorẽ suũ venerãt ad dicta cõsilia vel cõgregationes: ⁊ qꝛ aliqui pauci remanebãt: vel cũ fauore aliquoruʒ principũ: vel sicut ẽ cõditio falsa ꝓbatarũ sciẽtiaꝝ nõ gñaliter ⁊ in publico. Sed nũc isti: nũc illi predicãdo ad partẽ iterũ reuiuebant sui errores. Et iõ in illis tẽporib⁹ plusꝙ in aliis ante nec post fuerũt ꝙplurima cõsilia. Hoc reputato ꝓ sano remedio ⁊ singulari defensione fidei catholice ꝙ veniat ad lucem ⁊ ostẽdaf in publico quicquid cõtra eã dr̃ in abscõdito ⁊ nõ solũ huius veritatis: de qua ad pñs loquimur: sed ⁊ cuiuscũqʒ veritatis est hec sua ꝓpria conditio: ꝙ ꝙto plus tractaf ⁊ reuoluif tãto ãpli⁹ lucet similis lapidi vere precioso: q̃ ꝙto plus polif tanto pl⁹ lucet. Est etiam similis auro: ꝙ si semel bene apuratũ fuerit ꝙto pluries ponif in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Uñ sicut dicit dñs iohãnes de ʒegobia archieps Cesariensi. in tractatu cõtra sarracenos vbi tangit predicta examia. Ego vidi multa examina multaꝝ veritatũ catholicarũ tẽpore meo: ⁊ fui ꝑticeps in illis. Sed de illo qd̃ magis publicũ est possuʒ dare exemplũ. Homo quidã cuiusdam magni dominij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euãgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias cõtra fideles quãdo venerũt ad cõsiliũ auditis suis disputationibus

ꝗtum voluerunt dicere senserunt veritatẽ ꝓ tam forti suo cõtrario ꝙ amplius nõ eleuauerunt caput perdita tota sua elatiõe. Unde cũ nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trãsisse per tam multa: tã grandia: tã fortia: tã notoria: ⁊ tam examia cõtinuata: ⁊ ꝙ ꝗto plus de ea tractaẜ ⁊ cõtra eã disputaẜ vel aliquid diciẜ tãto amplius inueniẜ clarior: purior: ⁊ firmius fundata non possumus predictã veritatẽ abscõdere dño iesu xp̃o: cui seruire debemus fideles mandante discipulis suis ꝙ illud qd̃ fuisset eis i secreto dictũ manifestarent in publico: ⁊ qd̃ audissẽt in aure. i. in abscõdito predicarẽt super tecta: quia qui incendit lucernã in domo sua nõ ponit eã sub modio: vel sub lecto: sed super cãdelabꝛuȝ in alto vt clare videaẜ q̃ sunt in ea quicunqȝ ingrediunẜ in domo sua. Et sic magister veritatis vt propꝛius loquar si dico magister qui est ipsa veritas: postq̃ fuit captus quando interrogauit eũ iudex de doctrina sua ⁊ de discipulis dixit. Ego palã locutus sum mũdo. Ego semꝑ docui in synagoga ⁊ in tẽplo quo oẽs iudei cõueniunt: et in occulto locutus sum. nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hij sciunt q̃d dixerim ego. In istis verbis ostẽdit totã fiduciã sue innocentie qñ acceptabat contra se totũ mundũ in testimoniũ: sic etiã quãdo ascendit ad celos dedit mãdata suis discipulis ꝙ darent testimonium de factis suis: ⁊ dictis in iudea et hierusalẽ: in samaria: ⁊ vsqȝ ad vltimum terre. i. vsqȝ ad fines totius mũdi ⁊ ratiõabiliter hoc precepit ex quo receprat a patre suo in hereditatẽ dñatiõnẽ totius mundi ⁊ non solũ in hoc habeat firmũ testimoniũ ꝙ deus pater cõstituit eũ heredem omnium suorũ faciendo caput ⁊ pꝛincipiũ non solũ oium hoim: sed etiã angelorum minorũ ⁊ maiorum qui sunt in celo: ⁊ consequẽter oim dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propterea ergo que dicta sunt in his quattuor examinibus fideles xp̃iani predicant publice: et confitentur iesum xp̃m filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides xp̃i est lege moysi antiquior siue prior.

Secundus articulus ẽ ꝙ fides chꝛisti est lege moysi antiquior siue prior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda. Primũ est ꝙ Abraam ante legem immo ⁊ ante circumcisionẽ iustus fuit ⁊ non fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Genes. xvi. Credidit abꝛaam deo ⁊ reputatus est ei ad iusticiam. Item merito fidei fuit sibi facta repꝛomissio: ⁊ specialiter illa: in semine tuo benedicentur omnes gẽtes: vt patet Geñ. xxij. Sequitur ergo ex his ꝙ fides chꝛisti fuit ipa lege moysi

tẽpore prior: ꝛ ꝙuis apl's hoc spe cialiter ꝓbet. ad gal'. iiij. exemplo abrae. tñ hoc idẽ ꝓbat ad hebreo. x. ꝑ plura exẽpla sicut ptȝ de Abel Enoch: Noe: Sara: Isaac: Iacob Ioseph: ꝛ Moyse. Isti enĩ ꝛ multi alij iusti fuerũt ante legẽ iustificati: vt pȝ ibidẽ. ¶ Scdo notãduȝ ꝙ deus ꝓmisit abrae iter cetera q̃t tuor. Primo hereditatꝫ successorẽ. Secũdo hereditatis adeptioneȝ. Tertio seminis multiplicationem. Quarto vniuerse gẽtis bñdictõeȝ. Et licet ad litterã ista quattuor ei ꝓmissa fuerint de aliquo tẽporali principaliter tñ deus spũalia intelligebat. Prĩo ergo ꝓmisit sibi de⁹ heredẽ. s. Isaac. gen. xv. Sȝ ĩ hoc principaliter ꝓmisit sibi xp̃m qui ꝓ tãto heres Abrae dicit. q2 ex eo ꝯm carnẽ descendẽs in eius regna uit regnat regnabit hereditate. vñ gabriel ait de xp̃o. Regnabit in domo iacob in eternũ. luce. i. Scdo ꝓmisit sibi hereditatẽ tp̃alẽ. s. hereditatẽ chanaã a fluuio egypti vsqȝ ad fluuiũ eufratẽ. vbi supra non ꝙ ipse vnq̃ illã possederit nisi in semine suo. Vñ ꝛ semini suo dicebat. Et dabo tibi terrã hãc. In hoc autẽ spũaliter sibi ꝓmittebat spiritualis hereditas. s. vniuersa cõgregatio fideliũ tã iudeoꝝ ꝙ̃ gentiliũ cuius ipse per fidẽ pater est. Promittebatur etiã sibi hereditas glorie qui ꝓpter fidẽ eius finus abrae nuncupatur. Tertio ꝓmisit ei seminis multiplicationẽ sicut stellas celi et sicut arenaȝ maris. Gen. xxij. Boni qui ex ipso descendunt per Isaac ꝛ Iacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xp̃iani q̃ sũt eius semẽ spirituale et semẽ dei repromissum inq̃tum eius fidẽ imitamur. Sed mali qui ex eo descendunt per ismaelẽ ꝛ filios zethure et per esau fuerunt sicci et steriles velut arena maris: sed precipue mali christiani qui si habent fidem abrae nomine fidei. tamen ei⁹ operibus contradicunt. Quarto ꝓmisit ei deus omniũ gentium benedictionem. benedictionem quidẽ gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum esset danda vel fiẽda hec benedictio. sed per semen non per quodcunqȝ semen sed per vnicum quod est xp̃s. non enim in Isaac Iacob vl' Ioseph vl' Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. in semine tuo benedicent omnes gentes. Gen. xxij. quod declarat apostolus. ad gal'. iij. dicens. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius nõ dicit in seminibus quasi in multis: sed quasi in vno. ꝛ semini tuo qui est christus. Nota abrae cui deus non falleret ꝓpter eius fidelitatem ꝛ amicitiam dicte sunt supple adeo merito sue fidei repromissiones loquitur in plurali ꝓpter promissiões supradictas: vel quia ꝯm glosam frequẽter idẽ id est eterna beatitudo est sibi promissa. ꝛ semini eius. i. christo. nõ ꝙ ad christum fieret promissio sed ꝙ ad eum pertinebat. quia per eũ ꝓmittebatur danda benedictio. et ꝙ illud semẽ sit christus et non alius

notatur ex verbis scripture que est in semine tuo benedicẽtur omnes gentes non solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in semi nibus quasi in mult; quod faceret si de multis vellet intelligi: sed di cit quasi in vno et semini tuo q̃ est christus. Unde de vno solo vult in telligi. et illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedi centur &c. sed dixit ibi semini. vo lens de vno intelligi ꝓpter quod dicit apostolus. et semini tuo. Pa tet igitur ꝙ cũ promissio facta fue rit abrae merito sue fidei. sicut ipe apostolus innuit. ad hebreo. x. Et ista promissio fuit facta diu ante le gis dationem ꝙ fides xp̄i promissi precessit legem moysi. Et sic ex p̄ dicta scriptura Pauli quasi ex qua dam areola aromatum collegi hũc florem pulcherrimum: scꝫ ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moy si stabilior.

Ertius articulus est ꝙ fides christi est lege moysi sta bilior. Ad cui⁹ eui dentiam duo sunt notanda. Primuꝫ ꝙ sicut dicit apostolus vbi supra a tempore facte ꝓmissionis abrae vsqꝫ ad tempus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. &. xxx. qs sic computat Rabanus. sicut dicit magister in hystoriis. Act. vii. Di cit enim Rabanus ꝙ a tempore ꝓ missionis. primo facte abrae fluxe runt vsqꝫ ad ingressum egypti an ni. cc. xv. quod verum est: quia tem pore future ꝓmissionis erat abraã lxxv. annorum: et ab illo tempore vsqꝫ ad natiuitatem Isaac fluxe runt. xxv. anni. & ab illo tẽpore vsqꝫ ad natiuitatem Isaac iacob fluxe runt. xl. anni. et ab illo tẽpore vsqꝫ ad ingressum Iacob in egyptum fluxerunt anni. lxxx. deinde ab in gressu Jacob vsqꝫ ad mortem Jo seph anni. lxxi. Deinde vsqꝫ ad exi tum filiorũ israel de egypto anni cxliiii. & quinquagesimo die egres sionis data est lex. Exo. xix. & xx. et sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicat contra apostolum id quod dicit do mus abrae. Gen. xv. ꝙ semen eius esset futurum peregrinum in terra non sua. cccc. annis. Idemqꝫ dicit Stephanus. Act. vii. non faciẽdo mẽtionem de. xxx. annis dici potest ꝙ scriptura non computat inimici tias. dicit etiam Augustinus ꝙ hec computatio debet protẽdi vsqꝫ ad mortem Seon regem amorreorũ et Og regem basan. ¶ Secũdo est notanduꝫ ꝙ promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirma ta. Gen. xxii. per memetipsum iu raui dicit dominus &c. sequitur in semine tuo benedicẽtur omnes gẽ tes terre. Et luce. i. Iusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem et firmita tem testamentum. Est enim testa mentum scriptura auctentica et so lida; et talis fuit illa promissio : ꝙ

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis. quod lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen promissum euacuauit legem. sicut declarabitur articulo. vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset promissionem: tunc hereditas glorie non esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam isaac et iacob fuerunt ante legem. tunc non haberent istam hereditatem cum tamen dicat christus Matth. xxij. adducens illud. Exo. iij. Ego sum deus abraam et deus isaac et deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit christus Matth. viij. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum abraam isaac et iacob in regno celorum. Ideo hec hereditas non est ex lege: sed ex promissione que cum fuerit merito fidei christi promissi. quia illam repromissionem habet iam abraam. et non habet eam ex lege: quia diu ante legem fuit mortuus. ergo habet eam per promissionem. ergo cum promissio fuerit facta et iurata vt predictum est merito fidei sequitur quod fides christi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi cum illa sit euacuata per semen promissum. hec omnia pulcherrime posuit paulus apostolus ad gal. iij. hoc autem dico vobis testamentum confirmatum a deo. quod post. cccc. et. xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad euacuandam promissionem. nam si ex lege hereditas iam non ex promissione Abrae autem per repromissionem donauit deus. quod sic explicatur. Hoc autem. i. promissionem abrae factam dico. i. firmo testamentum confirmatum a deo etiam per iuramenta quod scilicet testamentum post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat quod quidam faceret si per eam daretur benedictio. non ergo lex irritum facit predictum testamentum ad euacuandum. i. vt euacuet promissionem supple abrae factam non igitur per legem benedictio est: quia data est lex post multum tempus a promissione facta. que quidam promissio non dicit quod per legem esset promissio: sed per semen. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraam non haberet eam quod est falsum. vt supra dictum est propter quod dicit apostolus. Lex non euacuat promissionem. Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret promissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione quod probat dicens. Abrae autem donauit deus supple istam hereditatem per repromissionem. Constat enim quod abraam iam habet eam. et non habet eam ex lege: quia diu ante legem fuit mortuus ergo habet eam per promissionem. Ergo cum promissio fuerit facta merito fidei sequitur quod fides christi promissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi. Hec veritas tanquam vna pulcherrima rosa colligitur ex predictis verbis apostoli quasi ex quadam areola aromatum et propterea fideles christiani confitentur fidem christi stabilissi

mam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi est lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides xp̄i est lege moysi nobilior ꝛ perfectior. Ad cui⁹ euidentiā quattuor sunt notanda. Primū ꝙ quāuis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamē frustra fuit data: fuit enim data ꝓpter quattuor causas quas breuiter glo. tangit. Prima ꝓpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarent trāsgredi vt hec tandem facerent voluntate. Secunda ꝓpter populi eruditionem et dispositionem: vt scꝫ per legem morbum suum agnoscerēt. de cuius ignorantia in lege nature cōuictus erat: vt scꝫ populus dei erudiens ipsum dignum faceret ad ꝑcipiendū promissionē que est xp̄s. Tertia propter remediū flagitionē vt scꝫ homo superbe in suis virib⁹ fidens precepta acciperet: in quibus deficiens factus preuaricator liberatorem saluatoremq; requireret. Data est eñ lex vt dicit Augu. vt ceruix superborum qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iusticiā sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicus optaretur. Quarta propter futurorum significationem. Legalia eñ fuerunt quedam vmbra futura significans. quedāq; figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandum ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam et christum. inter promissionē ꝛ semen. inter tp̄s legis nature ꝛ tēpus gratie. Magno enim consilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sed ꝙ primo humanum genus conuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiam dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demū conuincer etur de impotētia legis scripte quā homo virtute propria seruare non potuit: nec ipsa dabat adiutricem gratiam ad seruandum: vt ꝓpter ista duo: scꝫ ignorantiā ꝛ impotentiam cogeretur saluatorem petere nec christi aduentum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominū contra quas: nec per legē nature: nec per legē moysi se iuuare poterant ꝓpter qđ accelerauerūt ad medicū qui veniēs tanq̄ alter samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē sacerdos ꝛ leuita. i. vet⁹ lex ꝛ sacerdotiū immisericorditer ptransierāt. Luce. x. qui etiā tāq̄ alter helyseus coaptāt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eū. quē tñ eius puer cū suo baculo qui designabat legis duriciā nō potuit suscitare. iiij. Re. iiij. q̄ tāq̄ alter angel⁹ descēdēs in piscinā nostre mortalitatis sana

nit illum in quem inuenit sibi suecz ecclesie vnitum. Iob. v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dum omnia medium silētium tenerentur. Sap. xviij. Primū silentium fuit ante legem scriptam. Secūdum sub lege. Tertiuz in gloria. Primū fuit ignorantia languoris. Secundū desperatio curationis. Tertium adeptio sanitatis ante legem enim homo morbū suū non cognoscebat. ideo silebat. nec remedium querebat. Lex autē ostēdit languidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silentium et receperunt egri petere remediū. Sz quia lex grauis erat nec auxilium conferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silentium secundum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mundum. Samaritanus appropiauit ad vulneratuz angelus magni consilij in piscina descendit: et helyseus ad suscitandum mortuum accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate patris ad patibulum crucis. et de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mundi et inferni et veniēs locutus est pacem. dedit gratiam proposuit misericordiam promisit veniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remedium et accelerare ad medicum per quem vulnera sanarentur morbus curaretur: recepta vero sanitate et donata immortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petendū: et tunc erit tertium beatū silentiū ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data est lex. scz inter abraam et xp̄m: inter promissionem et semen promissum inter tempus legis nature: et tēpus legis gratie: inter primū silentium et tertiū. Quādo enī data fuit lex cepit frangi primum silentiū: ipsa aūt manente fuit secundū silentiū: et tunc veniente medico: ruptoqz secūdo silentio: tertium hoies optauerunt. ¶ Tertio notandū est φ qn̄ lex fuit data fuit posita in potestate huius qui vēturus erat verus mediator: vt staret φdiu ip̄e vellet: et quādo vellet cessaret. Ipse aūt voluit φ cessaret quādo ipse venit: et tamen verus mediator fuit. Ex quo patet φ cōtra mediatorē faciunt qui legez cum euangelio obseruare volunt. Ex quo vlterius pz cōclusio intenta. φ fides euangelij siue xp̄i non solū est lege moysi antiquior et stabilior: sed etiā perfectior: qr ipsam euacuat: sicut illud: qd̄ perfectum est euacuat qd̄ ex parte est. i. chor. xiij. Cum enī venit mediator et legem euāgelicam statuit: voluit φ cessaret lex mosayca ꝓpter suaz imperfectionem: et hoc ipse facere potuit: qr in eius potestate tāφ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum φ hic mediator non est vnius nature: sed duplicis. Est enī gigas gemine substantie. scilz diuine et humane. Ipse igitur cuz sit deus et homo inter homines et deum mediat. Dum homines qui

a deo recesserāt p se recōciliat.ipē vt deus oia creauit.sz in q̄tū deus nō oia recreauit. Et ipse in q̄tum de⁹ ē cū patre ꝛ sanctospū vn⁹ de⁹ qꝛ nō sunt plures dīj sed vnus de⁹ Ex quo patet ꝙ hic mediator non est federator vni⁹ ptis tm̄ sed dua rū ptiū.s.dei et hoīs.et ptꝫ ēt ꝙ in q̄tum deus nō est ꝑprie mediator inter deū et hoīes.sed in q̄tum hō. In q̄tum em̄ deus non est medius sꝫ equalis deo prī. Itē iste media tor non est arbiter vnius populi sꝫ duorum.s.iudeorꝫ et gētiliū quos tanq̄ duos parietes ecclesie ī se an gulari lapide copulauerit vtriusqꝫ ppl'i euacuans ritum.ad Ephe.ij. et.i.Pe.ij.ergo qui obseruant lega lia xp̄m non vt mediatorē recipiūt qꝛ ipsum videntur asserere media tores tm̄ iudeorū quod esse nō po test.quia mediator non est nisi duo rum populorꝫ.Ergo qui ex circū cisione vel preputio ad fidem con uersi sunt maneāt sicut sunt nec cu rent circumcisi de preputio nec pre putiari de circūcisione:quia vt di citur ad gal.vlti.In vero media tore iesu xp̄o neqꝫ circūcisio aliq̄d valet neqꝫ preputium sꝫ noua crea tura.Hec quattuor notabilia patēt ex intētione apl'i ad gal.vbi supra vbi sic dicit. Quid igit' lex ꝑpter transgressionēꝫ posita est.donec ve niret semen cui ꝑmiserat ordinata per angelos in manuꝫ mediatoris mediator autem vnius non est. de us autem vnus est.que l'ra breuiter sic exponitur. Quid igitur lex.i.ad quid prodest.ex quo sicut dictū est in precedenti articulo nō euacuat ꝑmissionem nec est ex ipsa heredi tas. R̄ndet apostolus ꝙ inter cete ra ad que prodest ꝑpter transgres sores supple puniendos et flagel landos.posita est que supple stare debuit donec veniret semē.i.xp̄us cui.i.p quē promiserat supple de⁹ vel s̄m gl.cui.i.de quo dādā omni bus gentibus non solꝫ iudeis grē et glorie benedictionē.lex dico or dinata.i.ordinabiliter data eo mo do quo dictuꝫ est per angelos.i.ad litteram per ministerium angeloꝝ qui in ꝑsona dei apparebāt moysi et ei loquebant' vel per angelos.di cit glo.i.p Moysen et aaron q̄ tan q̄ angeli erant ydonei dei ministri Lex dico posita ꝛ ordinabiliter da ta in manu.i.in potestate et volun tate mediatoris.i.huius qui inter deuꝫ ꝛ homines et angelos īter du os populos.s.iudaicum et gētilem erat venturus mediator posita dico et ordinata fuit in manu mediato ris.vt videlicet staret q̄diu ipē vel let et q̄n vellet cessaret.voluit autē ꝙ cessaret q̄n venit.et q̄n inter deū et homines inter gētiles et iudeos verus mediator fuit.et dico ꝙ me diator fuit inter deum et homines et inter diuersorꝫ rituū hoīes. qd̄ quidē est necessariū qꝛ sequit' me diator vnius non est: nec arbiter vnius tm̄ sed duoꝝ.s.dei et homi nis:sed nō vnius populi tm̄ sꝫ duo rū vt dictū est.q̄uis aūt iste media tor in q̄tū homo mediator sit duo rum:in quantū tamen deus est vn⁹ cuꝫ patre et spiritu sancto.quia vt

dicitur. Deute. vi. deus aūt vn⁹ est vel posset hic dici ſm glo. ꝙ dicit hic mediator inter deum et hoies et inter hoies et hoies. non inter deum ⁊ deū. quia non sunt plures dij. sed deus inquit vnus est. Ex p dictus omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. ⁊ in sua omnimoda ptāte sicut dictum est. Secunda cōclusio ē ꝙ qui cum euangelio obseruāt legalia contra mediatorem faciunt qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finē immo nec ipsius vt mediatorē recipiunt ꝙ facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tm̄ iudeorum: tertia conclusio est ꝙ fides xp̄i ē omnino perfectior vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xp̄i est lege moysi vtilior.

Quintus articulus est ꝙ fides iesu xp̄i est lege moysi vtilior hoc colligitur ex v̄bis apl'i ca. supradicto quasi ex quadā aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝑmissa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eēt iustitia. sed cōclusit scriptura oia sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primum est ꝙ per legem nūꝙ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic nō p̄stabāt anime vitam. Secundum est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johāne Diu enim ante legem fuit circūcisio instituta. quia Gen. xvij. Dicendum est etiā. ꝙ et circūcisione nūꝙ fuit perfecta vita. quia nunꝙ potuit introducere hoies vbi est perfectio vite. Unde Jacob dixit circuncisus. Gene. xxxvij. Descendam in infernum lugēs filium meū. Et dauid circūcisus dicit psal. xxvij. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nūꝙ fuit perfecta iusticia. Hec enim dicit apl'us ad ro. iij. ex opib⁹ legis nō iustificatur ois caro. ⁊ illud ex primo sequitur. si enim per legem eēt vera vita. ac p hec ⁊ vera iusticia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iij. Justicia dei est per fidē iesu xp̄i super oēs qui credūt in eū. Est ergo fides iesu xp̄i lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus ꝑmissa dei. quasi dicat ex quo euacuata est qn̄ impleri cepit ꝑmissio nunꝙ aduersatur diuine ꝑmissiōi. Absit nō enī est inimica sed cōsentanea diuinis promissis. Uerū est tamen ꝙ fides cuius merito fuit ꝑmissio est vtilior et efficatior lege. quod probatur quia lex nunꝙ potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

vere supple et non oppinatiue. ex lege.i.ex operibus legis esset iusticia qđ tamen verum nõ est. Sꝫ cõclusit scriptura.i. lex scripta conclusit.i.clausa reliqt oia.i.oẽs homines tam iudeos q̃ gentiles sub peccato neminẽ eniꝫ a peccati carcere potuit expedire.vel conclusit i.clausa demonstrauit esse: per legem eiũ cognitio peccati ad ro.iij. que quidem prouidẽtia factum est vt promissio vite.s.et iusticie ꝛ bñdictionis eterne ex fide iesu xp̃i nõ ex lege supple moysi.pmissio dico i.res promissa daretur credentib⁹. supple in xp̃ꝫ ptꝫ igitur ex p̃dictis clarissime q̃ fides iesu xp̃i est antiquior. stabilior. nobilior. et multo vtilior lege moysi. Et quia tam altissime extollitur fides iesu xp̃i supra legem moysi. Mirũ debet credere xp̃iani filij ecclesie de fidei susceptione.multũq3 debent animari ad fidei promissionem.ꝛ ad fidẽ per opera.probationẽ et perfectionẽꝫ ac defensioneꝫ.cuꝫ ex eadeꝫ excellentior sit religio xp̃iana oi alia gẽte toti⁹ vniuersi. quod ppter catholicorum consolationem ex trib⁹ intẽdo declarare. ❡ Primo ex pte patris ꝛ matris. O fidelis xp̃iane pater tuus est iesus christus. sicut ex proprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri patris cõditiones q̃ttuor. Quarũ prĩa ẽ q̃ pater naturaliter appetit filios generare. desiderat eniꝫ specieꝫ multiplicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractãs de virtute generatiua dicit: naturalissimum est oi nature viuenti generare sibi simile sequitur. vt esse diuinorum immortale pticipemus. Sic xp̃s nos appetit in fide sua sp̃ualiter generare. vt esse dei immortale participemus. Et ideo dedit eis ptãtem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Joh.i.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quõ hec generatio nobilissima distinguatur a carnali subdit q̃ non ex sanguinibus.s.femine quasi materie.et viri q̃si formatiui. In quo humanaꝫ generationẽ fm materiã ꝛ secũdum modũ generãdi miserã ostẽdit. Sed ex deo nati sunt: ecce generatio ꝛ natiuitas spiritualis. Ut autem secure credam⁹ hãc excellentiã scꝫ hominez nasci ex deo: subdit deum nasci ex hoie. Et hac enim susceptione infirmitatis sanatur nr̃a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. ꝛ hoc ẽ. Et verbũ caro factũ est. qđ superius erat inferius descendit. Quid ergo mirum si qđ iferius erat in id qđ superius erat ascẽdit quia si deus factus est homo: credi debꝫ q̃ homo fiat de⁹ ꝛ si de⁹ hõ venit i mũdũ q̃ hõ factus de⁹ ascẽdat in celuꝫ hec omnia in glo. ❡ Scđa conditio veri patris est q̃ desiderat filios multiplicare ita et christus desiderat nos i fide multiplicare q̃ vult omnes hoies saluos fieri et i agnitioneꝫ veritatis.s.sue fidei venire vt ptꝫ infra ꝛ.i.ad Thimo.ij. Sed hãc multiplicationẽ filiorum non appetit ielus propter defectibilitatẽ sue nature. sicut ẽ i puro hoie

qui quia nõ potest pmanere in se ipso cũ sit corruptibilis desiderat ꝙ conseruetur in suo filii et sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̃s pater in hanc multiplicationẽ filioꝝ propter bonitatẽ suaȝ quã vult quãtum in se est cõicare omnibus. ¶ Tertia ↄditio veri patris est ꝙ ad filioꝝ generationem transfundit de sua substantia, suaȝ naturã specificam: tñ non minuit. Sic dei filius iesus xp̃s vt et nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta conditio veri patris est ꝙ filios tenerrime diligit vñ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̃s vt dicit ap̃lus. ij. ad Coꝛ. viij. cuȝ esset diues factus est egenus propter nos. ⁊ maxime pater illuȝ filium diligit quẽ sibi magis simileȝ cõspicit. et in ipsum intuitũ figere cõsueuit. qꝛ vbi amoꝛ vbi oculus. ¶ Sic xp̃s magis eum diligit qui ei per similitudinẽ grẽ magis appropinquat. Hic diligenter attẽde ꝙ ꝗuis generaliter oẽs xp̃iani filij dei nominentur ex eo ꝙ credunt iesum xp̃m esse verũ filiũ dei sicut dictũ est. illi tamẽ pꝛopꝛie imo illi soli possunt dici filij dei. quibꝰ dicere põt xp̃s. hic est filius meꝰ dilectus in quo mihi bñ cõplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nõ soluȝ oꝛe se cõfitentur xp̃ianos. Sȝ corde credũt et opibꝰ ostẽdũt. De malis autẽ xp̃ianis quales inter ceteros. sũt illi qui obseruãt legalia cũ euãgelio ↄquerit xp̃s dicẽs: filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aũt spreuerunt me. Isa. i. Qui eñi deberẽt eẽ filij xp̃i sunt hostes christi. Et sic patet dignitas religionis xp̃iane ex parte patris qui est iesus christus deus et homo habẽs conditiones veri patris. ¶ Ostẽditur etiã dignitas religiõis xp̃iane ex parte matris. Sed dices q̃ est ista mater nr̃a. Rñdet ap̃lus ꝙ illa q̃ sursum est iherusalem est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeamꝰ recitat Seneca. libꝛo. iiij. declamationũ. declamatiõe. vi. de quodaȝ q̃ moꝛtua vxoꝛe que in ptu perierat statim duxit aliam. ⁊ puerũ pꝛime misit ad alendũ ad villã quãdã extra ciuitatẽ. et ex alia vxoꝛe statim aliũ hũit quẽ misit etiam ad villaȝ eodẽ modo alendũ cũ pꝛimo. Post multũ vero tp̃is redierunt pueri p omia similes. Licet eñ secundus esset mioꝛis etatis q̃ pꝛimꝰ qꝛ forte vniꝰ anni. nihilominus tñ tantꝰ erat secũdus quãtꝰ erat pꝛimus: sicut multotiẽs accidit et forte vterꝙ pꝛiȝabat in coꝛpoꝛe et facie. querente aũt matre quis eoꝝ esset filius suus noluit ei dicere pr̃. et iõ ipa flente et filij videntes matrem hanc nouercã flentẽ flebãt. et foꝛte vterꝙ ipoꝝ timebat ne eẽt preuignus: quos pater alloquit̃ dicens. Quid fletis o pueri nõ opȝ timere nouercã. lites sunt inter me ⁊ vxoꝛem nõ inter vos. dimittatis eã facere mecũ qꝛ nõ indicauit quis eẽt filius suus dubitãs ꝙ si sciret non hẽret curã nisi de filio suo ⁊ nõ de filio alterius matris. Itaꝙ sic re

manente in dubio curam gerebat vtriusq3 equalem. ¶ Spūaliter p istum patrē intelligimus xp̄m qui h3 duos filios. vnū de matre mortua in ptu. hec est mala cōsciā que concepit dolore3 et pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cū parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaref pepit filium nomine benoym. q̄ in nostra lingua sonat principiū doloris mei. p̄s. xlvij. ibi dolores vt parturiētis. Alia vroz ē cōsciā bona q̄ h3 filium sc3 iustū τ bonū virū qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrif cū malo. Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et sole3 suum oziri facit sup bonos et malos et ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloz τ mater bonoꝝ tamē ignorat quis sit suus filius vel primignus. q̄s sit iustus vel iniustus explicite in gratia dei. q2 vt habetur Eccl's. ix. Nemo scit vtrum amore vel odio dignus sit. plorat ante rege3 Salomonē mat. iij. Regū. iij. vt filiū non mortuū in peccatis s3 viuū in grā cognoscat. qd̄ pater noster iesus xp̄s occultat ne peccatoꝝ sine nutrice maneat et matre. Rixanf filij quos p̄r ꝯsolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq3 ptis facit quia boni per admixtionē maloꝝ sunt in maiori merito. et mali citius possunt conuerti. quia s̄m aug. malus ideo viuit vt vel corrigaf: vel vt per eū bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicens. Ysa. xlix. Numquid obliuisci pōt mater infantē suū vt nō misereatur filio vteri sui. τ si illa oblita fuerit: ego āt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellentiā nostram ex pte matris. quia non sumus ancille filij s3 libere. ad gal. iiij. Hec mater qn̄ erunt cōplete iniquitates amorreoꝝ. vt Gen. xv. et augmentata vsq3 ad messe3 frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonoꝝ tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xp̄ianus q2 tunc signabit verꝰ Salomō. i. iesus xp̄s ostendēdo matrem nostram τ filiū dicens angelis suis illud. iij. Regū. iij. date huic infante3 viuū: hec est enim mater eiꝰ: hec ē que sursū est iherusalē que ē mater nostra. τ sic patet excellentia religiōis xp̄ianē ex parte patris τ matris. ¶ Secundo ostenditur dignitas religionis xp̄iane ex parte hereditatꝪ. q2 sibi debef suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Cori. ij. et Ysa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc autē hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij τ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que ē status omnium bonoꝝ aggregatione perfectus s̄m boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autem xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cū xp̄o cuius hereditas ē esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes: filij sui erūt gloriosi cum eo in corpore et anima. nec voluit p̄r noster xp̄s q̄ sua clecta hitatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro super hāc petram edificabo ecclesiam meā. Math.xvi. qd duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio iter iudeos et xpianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debz hereditare nomine iudaico nominaret. Secūda rō est ppzietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latine. Sic ecclesia grece latine conuacatio dicitur: et qr xpiani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū et bestiarū conuocatio vero hominū et sm hoc iudei et quecunqz alia hominū cōgregatio quales sunt sarraceni bestijs cōparant: xpiani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarū ad hoies tāta est iudeoz et aliorum infideliū ad xpianos qr illi cōgregantur illi cōuocātur. vt notat beatus Isido.xi.ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scz ecclesia triūphanti hereditas illa beatifica ppo dabit xpiano. ¶ Et nota q gloria celestis que est illa hereditas ex ppzietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominib9 autem ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen.ij. Formauit de9 hominem de limo terre. quod confirmās dauid in ps.cxiij. dicit celū celi domino. i. gloria celi domio terram autez dedit filijs hoim. Si ergo gloria ex ɔditiōe naturali nulli debetur nisi soli deo. quomō ergo populo xpiano datur pro hereditate. Respondeo q ex sola dei pmissione. quia si deus eam pmisit alicui cum non possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui pmisit populo illaz nō iudeis cum non possint ostēdere in tota lege moysi q deus eis pmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus pmisit machometus gloriam porcorum et asinoz. vt videbitur. li.iiij. sz solis xpianis de9 pmisit gloriaz suā. qd pulcerrime declarat sanctus Uincētius in quodā sermone p similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni pmisit optimā pmissionē. alteri.xij. aureos pluresqz pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoz debetur filia regis. et quis poterit legitime eam peter. ex certū est q nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex pmisit pōt eam petere. Ita in pposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc.xix. Rex regū et dñs dominātium. et vocabitur nomen ei9 verbum dei. Filia pulcra quā habz est gloria celestis ita est pulcra sm Aug. q si ibi non liceret stare nisi vni9 diei moza innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. s. populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et isti populo pmisit promissionez

ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaueritis: et mādata mea custodieritis dabo vobis ⁊c. Leuit. xxvi. ⁊ Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū temporaliū. vide ibi. Quādo ergo iudeus moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. ⁊ vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: qꝛ respōderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: ⁊ nunquid non solui iam tibi qđ promisi. ⁊ sic consequēter proijcitur iudeus in infernum. Secūdo cōduxit populū agarenorū. Et lꝫ vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime: ⁊ fuit misericors: castus et cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Uideamus pactū ꝙ fecit deus cū eis. Ipsi eñ descendūt ab abraā per Ismahelē filiū ei⁹. ⁊ ideo dicunt Ismaelite ⁊ per agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei vō descendūt ab abraā per sarā. ideo debent dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicens abrae. Super ismahel quoqꝫ audiui te. Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. eccc. tij. florenī et faciam illum crescere in gentem magnam. Geñ. xvij. Ista pmissio est iam impleta: vt patꝫ Geñ. xxvi. vbi nominātur illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia: immo dicit ꝙ despiciamus illa: ⁊ vult ꝙ habeamus hic labores: infirmitates: ⁊ miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euangeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sunt duodecim apostoli: et septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunqꝫ fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorū. Matth. vij. Et ideo quando christianus vixit sm voluntatem dei in patiētia ⁊ bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellez hereditatem quā mihi promisisti. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi: tunc christus dat promissum. scilꝫ gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatez glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cum regno. Unde dicit Isa. li. Audite me qui sequimini quod iustuz est et queritis dñm. Attendite ad petrā vnde excisi estis: scꝫ ad xp̄ꝫ a quo christiani. ⁊ cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris lateris. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarram q̄ peperit vos: qꝛ vnuz vocaui eum: scꝫ ad pactū promissionis filie ⁊ benedixi ⁊ multiplicaui eū. ¶ Quarto ostendit dignitas xp̄iane religiōis. s. eē filiū dei

et heredes ex angelico testimonio quia intelligens angelus predictã excellentiã non sustinuit a iohãne adorari. Apoc. xix. ait enim Iohã. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus sum et fratrum tuorũ habentium testimonium iesu deum adora. Cecidit iohãnes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominũ suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: qđ tamen non sustinere hic: immo manifeste phibere videtur: propterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris: scilz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum. i. tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini iesu christi. Et ne credatur ꝙ respectu solius Iohannis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xpianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrũ tuoꝝ habentiũ testimoniũ iesu xpi. i. qui pfecto corde cõfitentur ac testificant iesum christum esse verum deum et dominũ vniuersorum atqꝫ hominum redẽptorem et saluatorem. Et ideo merito fideles xpiani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentem hereditatem promisit: et conseruos eorũ angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinqꝫ articulis excellentia fidei catholice ac etiã religionis christiane.

¶ Qđ lex moysi cessauit esse lex.

SExtus et vltimus articulus est: ꝙ lex moysi iam non est lex: sed ꝙ cessauit esse lex. Hoc etiam cedit ad ostendendum maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iam dicatur lex dei. In presenti articulo erunt quattuor puncta principalia. Primus erit ostẽdere quõ iudei iam nõ habẽt legẽ. Secũdus erit ostẽdere quõ ppter circũcisionẽ qua vtunt iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostendere quecũqꝫ erãt scripta de messia venturo: impleta fuerunt in xpo iesu saluatore nostro. ¶ Circa primũ punctũ notandum ꝙ ratio fundamẽtalis quare iudei nõ habẽt aliquã legem et quare cessauit ea que primo dicebat sua: et que erat lex dei quã non solũ licitum erat non soluere: sꝫ ad obseruãdã eã obligabant: et iã nõ sunt obligati ad obseruãdũ imo obligant ad nõ seruãduꝫ. qꝛ cessauit esse lex dei pdita virtute q̃ primo in ea erat q̃ ideo pdita fuit: qꝛ facta fuit mutatio i substãtia et natura veritatis quã significa

bat scriptura: qđ declarat septem passib⁹. ¶ Quorũ prim⁹ est ꝙ lex iudeoꝝ pter ea ad q̄ primo obligabantur ipsi ⁊ oēs aliȷ̃ homies per legē nature scriptā non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pargameni.ij. Chorint.iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsq₃ ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq₃ ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erant obligati aliȷ̃ hoies: quoꝝ durāte lege moysi multi fuerūt salui seruādo legē nature: sed fuerūt obligati iudei: de quorum semine erat nasciturus messias quē audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et in quo debebat esse benedictio oim gentium Gen.xij. Que etiam debebat dare testamentum nouū non simile testamēto priori. Hiere.xxxi. Item qui debebat esse dux ⁊ preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa.xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est ꝙ lex moysi principaliter attendebat aduentū messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq₃ ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre.ix. Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa non fecit nationibus gentium: sed permisit ꝙ regerentur gētes per suū liberum arbitrium ſm ꝙ eis videretur. ¶ Tertius passus est ꝙ quādo talem diuisionē fecit deus: scȝ iudeorum ⁊ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signū principale. fuit obligatio quā deus fecit abrae ⁊ aliȷ̃s patribus ꝙ de semine eorū nasceret messias qui eos debebat docere ⁊ dirigere eorū opera ⁊ eos redimere ⁊ in sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in eū. Secūdo vt esset notificata differentia huius ppl'i peculiaris ab oibus aliȷ̃s que ppria differentia esset principaliter ⁊ staret in fide. ꝙ de semine abrae deberet nasci saluator mūdi quod aliȷ̃ populi ex quo eis non erat dictum nō credebant: ꝙ ad Romanos.x. Fides ē ex auditu credendo id quod aliq̄s audit propter auctoritatem dicētis: intelligendo ꝙ talis est verax ⁊ potēs facere quod dicit. Hec fides cū sit virtus non corporis: sed anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circūcisionē in signū ꝙ illi in quibus esset crederēt aduētum messie sic ꝙ ſm ꝙ res prius est q̄ signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequenter circumcisio sicut signu₃ fidei ſm ꝙ legitur de abraam. Genes.xv. ꝙ primo credidit ministerium ⁊ postea fuit ei data circuncisio signū iusticie magne fidei: quando contra totam naturam credidit verbis dei. Genes.xviij. ꝙ sara haberet filiū de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraa₃ dictus fuit pater. nō

solum iudeorum: sed multarū gentium. ¶ Quartus passus est ꝙ ad significandū mysteria gratie pertinentia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortem: ⁊ dando eis gratiam suaȝ fuerunt ordinata sacrificia: et multe cerimonie siue ꝑ moysen: siue per dauid: ⁊ salomonem stabilite: sed et de aduentu messie ⁊ de tpe in quo haberet esse: ⁊ de operibꝰ que haberet facere. ⁊ de aliis rebus que in tempore debebant accidere nō solum moyses: sed etiam omnes ꝓphete locuti sūt ex ꝑte dei. ¶ Quintus passus ex precedentibus pendens est ꝙ circuncisio ⁊ lex moysi erat sicut vnū instrumentū obligationis inter deū ⁊ iudeos expresse continens qđ deus habebat implere: ⁊ illud quod iudei interea habebant facere: videlicet illud quod ante legē faciebāt. Abraam: isaac ⁊ iacob: ⁊ alii patres sui circuncidere se ⁊ filios suos in signum ꝙ de genere iudeorum messias haberet esse. Item ⁊ facere sacrificia ⁊ cerimonias significans mysteria messie pertinētia: ⁊ ꝙ omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinam ⁊ sua mandata: et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ē ꝙ ſm ea que dicta sunt lex moysi ante aduentū messie erat vna obligatio plena ⁊ vacua: plena figura ⁊ vacua res eius plena promissione: ⁊ vacua promissio: quia deus promiserat et nondum impleuerat: sed habebat implere ꝑ cum promissum in aduentu messie ⁊ in signū ꝙ illud habebat implere sicut dictū est dedit eis circūcisionem ⁊ alias cerimonias ⁊ sacrificia in lege specificata q̄ oia ex quo erant mandata seruari sicut signa ⁊ figuras illius qđ habebat esse in aduētu messie erāt ordinata vt fierēt tēpore certo: ergo anteꝙ̄ impleref predictū tēpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq͂ promissum esset impletū. Unde q: lex erat vacua ⁊ plena requirebat ipleri illo quo erat vacua: ⁊ euacuari illo q̄ erat plena ſm qđ ē qđcūq͂ instrumentū obligatiōis ꝑ qđ aliquis ꝓmittit alteri dare ei vel facere aliqđ magnū q̄d: talis obligatio anteꝙ̄ ipleat promissum est plena ⁊ vacua: vacua: q: non est adhuc datū vel factū qđ promissum est plena spe ⁊ virtute: q: talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere ⁊ cōpellere promittentē vt ad minus conqueri de eo si in tpe qđ assignauit nō impleuit ꝓmissum: ita ꝙ q̄ntum est vacua promissio tantū est plena spe ⁊ veritate ⁊ iure ad petendū ⁊ requirendum obligatū vt impleat promissum.

¶ Septimus passus est ꝙ predictis intellectis quicūq͂ potest ꝑ seipsum cognoscere ꝙ si talis obligatio est vera ꝙ substātia ⁊ natura veritatis dato ꝙ notificef per scripturā nō est in eo qđ ē intus. sed qđ principalius ē in eo qđ est extra. s. in actu q̄ trāsit quo vnus

se obligauit alteri et in actu futuro qui est adimpleri promissum: quantum ad primu actum no pot haberi mutatio: quia nec deus cum tota sua potestate pot facere qd preteritu sit no preteritum: licet potuit facere qd no transiret. Sed ex quo no transiuit et ia in se est nihil et qd no transierit etia est nihil dicere q deus pot facere q preteritum no sit preteritu est tantu sicut dicere q deus ex nihilo facit nihil qd nullum est possibile: nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam transiuit et ille non potest mutari quantum ad talem actu obligatio semper esset vera. Sed qr talis actus sit principaliter propter id quod futuru e. qd est adimpleri promissu3 si obligatio est vera: vel non attenditur ad scdm quod est finis ipsius videlicet si est impletu vel no quod fuit promissum: qr inquantum no fuerit impletu: quia substantia et natura obligationis non est mutata licet transiuerit tepus semper manet obligatio in sua veritate et firmitate: immo plus firmatur quanto amplius transit de tempore in quo debebat impleri promissum ex q illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure et virtute ad illud petendum. Non sic certissime est quando realiter fuit solutu promissum: quia statim ipso facto scriptura obligationis cessat esse vera: quia iam mutata est substantia et natura veritatis impleto qd in ea primo erat vacuu et euacuato: illo quo primo erat plena. Primo eni erat plena iure et virtute ad petendu promissum et ad faciendum res ordinatas quousq3 esset solutum debitu: sed quado est solutu promissum: sc3 qd postq est solutu no pot iuste petere sicut prio sic no potest facere res ordinatas seruari quousq3 sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: quia impletum fuit quod in ea erat vacuum no potentibus stare istis duobus simul. scilicet q vera obligatio respectu vnius et eiusde rei sit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantu 3 euacuatur ex altera. Unde si soluitur pars debiti ia deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. non potens iuste petere siue paucum siue multum quod iam solutum est. Uerumtamen in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa in archa: nec rasa scriptura: nec cancelata: nec scripta in spatulis solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam que primo erat in ea et q prio erat plena: et sufficit q ille vel alter notarius vel sine notario fideles persone dent testimonium esse factam solutionem. Et si no esset qui de solutioe facta daret testimoniu: sufficit testimoniu qui est deus cui nihil occultat

propter qd soluto iã debito est falsa illa que primo erat vera obligatio: quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. et istis ergo explicatis passib⁹ siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legẽ aliquam, ex quo est impletũ qd eis per deum fuit promissum, s. aduentus messie: ꝓpter qd fuit in ea impletum qd erat vacuum, ⁊ euacuatu3 illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est iesus xp̃us loquens de ista materia quando dixit. nolite cogitare ꝙ ego veni soluere legem. vult dicere frãgere eã vel facere cõtra eam. non veni soluere eam: sed adimplere. Matth. v. Eisdem ṽbis vsus est. Luc. iiij. quãdo in synagoga nazareth aperto per eum libro Ysaie. scriptura q̃ occurrit in aperiẽdo erat. Spiritus domini super me ad euangelizandum pauperibus misit me ⁊c. Ysa. xli. Et cũ cedisset ⁊ oculi omnium existentiũ in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit. Hodie est impleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Ysaias ⁊ sic anteꝗ̃ ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quando missus per spiritũ dei predicabat statim fuit plena et completa. similiter dixit Petro quando volendo eum defendere ꝙ non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorũ. An putas quia non possum rogare patrem meũ et exhibebit mihi plusꝗ̃ duodecim legiões angelorum. quo modo ergo implebuntur scripture Matth. xxvi. Item tempore quo habuit mori: quia nondum erat impletum dictũ dauid. psal. lxviij. Et in siti mea potauerũt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset. Sitio dederunt ei bibere acetum felle mixtum: consequenter dixit. Consummatum est. Ioh. xix. Et post resurrectionem suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata: et latere aperto dixit eis. hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum: quoniã necesse est impleri omnia que erãt scripta in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me. Luc. vlti. Dixerat⁹ eis hec anteꝗ̃ vltima vice ascenderet in hierusalem ꝙ implerentur scripture: cum ꝓditori traderetur principibus sacerdotum et cõdemnatus per eos ad mortem ipsi darent eum gentibus: vt flagellarent eu3 et crucifigerent ⁊ occiderent: ⁊ ꝙ ipse resurgeret tertia die. Matth. xx. Marci. x. ⁊ Luc. xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt ꝙ omnia scripta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis complerentur ⁊ implerent͂ in mort ⁊ in resurrectione iesu xp̃i cum id qd est impletum et plenum non impleatur manifeste intelligitur ꝙ scripture veteris testamẽti erãt vacue quousꝗ̃ per seipsum eas impleuit iesus christus. ⁊ propter hoc ipse iuste loquebatur quãdo discipulis suis dixit. Matth. v. ꝙ non cogitarent ipsum venisse ad soluendum legẽ:

quia non venerat ad faciendum cõtra eam sed implẽdum eam. Plus est ꝙ cecus qui non intelligit ꝙ ille qui soluit illud ad qđ erat obligatus ex quo implet obligationem in quo erat vacua ꝙ soluendo debitum frangit obligationem: nec facit contra eam quando ipse finit complet ⁊ perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sȝ hoc bene sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissum ꝙ facit eã vacuam iuris ⁊ virtutis quo illi cui erat facta obligatio. primo ptinebat etiam si circa ipsum ꝑmaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua q̃tum ad litteram ex quo soluto debito est mutata substantia ⁊ natura veritatis que faciebat obligationem primo esse veram. Qui attẽte considerare voluerit supradictas rationes clare poterit intelligere ꝙ iniuste vel si dispero insipienter non mentiar. Agareni imponunt fidelibus iesu xp̃i non esse christianos: quia nõ se circuncidunt ⁊ quia non seruant sabbatum. ⁊ quia non faciunt pascha agni sicut fecit iesus xp̃us: vel ꝙ comedunt carnes porci quod ipse non fecit si probassent ꝙ postq̃ ipse soluit per eũ promissum ad abraã ⁊ alios patres ipse fecit: predicta haberent aliquem colorem. sed ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissimus esset ingenio quilibet homo illud potest intelligere ꝙ ex quo predicta ⁊ alia multa habebãt cursum suum anteq̃ ꝑmissio esset impleta omnibus contingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. ⁊ sic debebant dimittere ea cũ veritas veniret. sicut figura imaginis quãdo est iam depicta ⁊ finita cessat. Sic est de figura domus que cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio ⁊ alia plura in magnum mysterium per ipsum met deum erant data sicut pro pignore quousq; esset solutum debitum. ipsemet qui habebat soluere eas seruauit. Sed si post mortem suam quando dixit. Consummatũ est. Johan. xx. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipse seruauerat quod ipse seruauit antea scilicet ꝙ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuram sue mortis que habebat fieri. ⁊ sic de alijs figuris eoipso ꝙ dederat intelligi deum non complemisse quod ꝑmiserat suis patribus sanctis patriarchis. regibus ⁊ prophetis ꝙ habebat eos redimere ⁊ liberare de potestate dyaboli. ⁊ cũ esset preteritum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deum nõ esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per eum promissum. Et ꝙ plus est cum maior ⁊ principalis ꝑmissio dei esset ꝙ deus habebat filium suum dare in mortem pro salute illorum et totius mundi cũ ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimonium ꝙ nõ fuisset mortuus: sed ꝙ debebat mori iterum. ⁊ ꝙ vna vice vel pluribus ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacerdos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij. Hebreo.ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cum maiori efficacia et complemento. sanctificante existentes in peccato q̄ sanctificaret sanguis hyrcorum et taurorum que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutem toti' mūdi. q̄ non pluribus: sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existente. vno solo ꝛ non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum ꝛ ordinatio est homines semel mori. Sic filius solum semel ꝛ non pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere q̄ nō erat mortu' sicut a deo patre suo accepat mandatū. erat iste honor quem iesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium q̄ deus pater suus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Maior pro certo in eo erat reuerentia ad patrē: quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij homines stantes iudei promittebant q̄ crederent in eum si descenderet de cruce contēnendo gloriam ꝛ honorē ei promissum: quia a patre acceperat mandatum ponēdi animā suam moriēdo cū esset ei leuius descēdere de cruce viuus q̄ post mortē resurgere de sepulchro factus obediēs patri vsq̄ ad mortē voluit plus implere q̄ erat iudeis promissum per deum complēdo obligationē eis datam. ꝛ sic dicēte veritatē p̄dicta obligatiōe implere legē moysi in quo erat vacua ꝛ faciēdo eam vacuā iure quo erat plena: scꝫ iuris ꝛ petitionis q̄ competebat iudeis quousq̄ esset impletum ꝓmissum quod ius fuerat eis datum cum multa solēnitate qua maior altera esse non potest nec cogitari quando promissum ꝓ se factum confirmauit deus iurando per seipsum cum non posset intelligi aliquod maius per quod iuraslet. vt Gen.xxij. ꝛ Exo.xxxij. sicut homines quando debite ꝛ iuste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quā magis amant. Et ideo non potuit dare maiorem firmitatē deus sue promissioni q̄ iurando per seipsum. Et vt intelligeretur q̄ sine aliqua dubitatione volebat illud implere sicut prio iurauerat abrae replicauit iuramentum faciēdo eādem promissionē ipsi dauid cū iuramento firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime contemplationis cū deus fecisset multas promissiōes iudeis ꝛ suis primis patribus addita expresse conditione q̄ ipse impleret promissa sua si seruarent sua mandata ꝛ perseuerassent in suo seruitio. ꝛ q̄ si nō facerent non solum nō daret eis per ipsum ꝓmissa. sed q̄ puniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum: et ponē-

do eos extra terram promissionis. Sed tamen hanc promissionez benedictionis omnium gentium in semine abrae ꝙ mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione. Et vlterius ꝙ cum singularissima deuotione et firmum intellectum debet considerari ꝙ hec fuit maior promissio quā fecit deꝰ maior dico: et sic pro certo affirmo. Fuit enim magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram promissionis ꝙ daret eis bona in ea eis specificata. Uerūtamē he sunt paruissime promissiones in comparatiōe illius que intelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiam suorum mandatorum que erant satis difficilia ꝙ daret eis post hanc vitam paradisum gloriam celestem in eternum durantem. que promissio licet incomparabiliter sit maior ꝙ̄ omnes alie: quia omnis largitor est maioris excellentie et dignitatis ꝙ̄ suum proprium donū ex quo est dominus eiusdez: propter quod quando aliquis dat aliquid de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi nō potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deum abrae: et alijs iudeorum patribus. hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mandato filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salutem nostram. et illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suam pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos liberaret a potestate inimici: quam supra nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deus totum et totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete ꝙ sua promissio et testamentum erat sine aliqua conditione: et ꝙ tam firmum erat et fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filij israel dimitterent legem suam corrumpendo iusticias: et non seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis: sed tamen ꝙ nunꝙ̄ amoueret misericordiam suam: nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret quod fuit per eū ꝓmissum: ꝓpter has ergo. et alias ꝙ̄plures consideratas rationes nisi si voluerit loqui contra totam rationem non potest aliquis dicere ꝙ iesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promiserat. ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando per suos actus testimonium nō esse impletū qđ erat implēdū. et ꝙ multo maioris attentionis est ꝑ suos proprios actus confitendo deum patrem suum: quia nō impleuit in tēpore assignato promissum et iuratū

ꝙ erat mendax et periurus. Quis non dico hec dicere: sed ꝛ solūmodo audire potest tam grandē blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: quia in eius obseruatione faciebat magnam offensam ꝛ iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleuerat promissum nō esse veracem. Sed periurium imaginetur vnusquisqꝫ in seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruare legem moysi sicut prius: ꝛ sic circūcidere se ꝛ facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quam debebāt ducere in se iudei quousqꝫ eēt impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium ꝙ non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed ꝙ ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. ꝛ tamē tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictuꝫ est. erat dare testimonium ꝙ ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus ꝛ periurus. Et quis dubitat ꝙ quicunqꝫ affirmaret talem blasphemiam de deo: ꝙ talis non esset amic⁹ dei: nec esset in sua gratia: sꝫ i suo odio ꝛ inimicitia. ꝛ qđ nimiū aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest qđ in vna die cadat septies. prouerbioꝝ. xxiiij. Et totiens resurgat si in tali odio ꝛ ira dei esset cōtinue de nocte ꝛ de die per actus suos ꝛ vitam dando testimoniū deum in sua promissiōe defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. scilꝫ ꝙ iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessauit postꝙ eam xp̄s adimpleuit. ¶ De secundo pūcto huius articuli qui est quasi correlariū precedentis notandum ꝙ sicut dictum est cum tēpus promissionis iam sit preteritum ꝛ per iesum xp̄m impletū qui diceret adhuc legalia seruanda esse iste esset blasphemus ꝛ in continua ira dei. ꝛ cōstat ꝙ in tali ira ꝛ odio dei sūt certissime ꝛ continue iudei cū ipsi sint circuncisi ꝛ circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousqꝫ esset debitum solutum: ꝛ ducendo eam cōtinue in se pro diuisa in magna iniuria ꝛ offēsa dei: sicut si nō obseruasset iuramentuꝫ per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem ꝛ acciperēꝫ baptismū ꝛ sequerer xp̄m: sed nō possum circuncisionem dimittere: quia obligat ad perpetuum: quia illud pactum datū abrae ꝛ semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genes. xvij. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respōdeo iudeo ꝙ sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed ꝓ longo tempore ꝑꝫ Exo. xij. vbi habetur ꝙ ritus ꝛ festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

no, tamē ibere. xxiij. scribitur Ecce dies veniunt dicit dñs. τ nō dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. et per consequēs sequitur illo tempore vel in illis diebus nō curabitur de phase. quia istud festum nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti Circuncisio licet per longum tempus deberet durare, tamen adueniente xp̄o debebat cessare: quia fuit data abrahe in signuȝ xp̄i de eo nasciturí vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo ita est ꝙ adueniente signato cessat signum. sicut bibito vino remouet circulus qui erat signū vini. Simile est etiam de cōtractu obligationis sicut late dictum est in p̄cedenti consideratione. quia si sit cōtractus obligationis de. x. florenis vsqȝ ad festum sancti Johannis vel vsqȝ ad alium determinatuȝ terminum solutis illis cōtractus est nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando τ in signum talis ꝓmissiōis datur sibi anulus. quē portet vsqȝ ad impletionem promissi dato castro miles nō portabit amplius anulum: quia nihil aliud significabat nisi promissionem factā de castro. Item adueniente rege cessant signa τ solēnitates q̄ propter regis aduentum fiebāt. Item adueniente festo cessat vigilia q̄ erat dispositio et preparatio ad festuȝ. ita circūcisio erat vigilia et preparatio ad aduentum christi τ ad baptismum quod est maximū festum

Item possessio limitata inter duos terminos nō extendit se circa primum nec vltra secūdum. sed talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraham τ christū Gen. xvij. hoc erit pactum inter me τ te. quasi dicat incipiat in me τ non ꝓgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circuncisionis ergo iudei vtētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si non solnisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei. ¶ Tertius punctus est ostendere quō oīa ī figura ꝯtingebāt illis sicut dicit ap̄lus. i. Cor. x. τ addit scripta sūt ad correctionē nr̄aȝ: vbi duo sunt notanda in predictis verbis. P̄rio tempus vmbre prefiguratum: secūdo tēpus gr̄e consūmatū primū fuit sub lege mosayca. secundū est sub lege euangelica. primū fuit figuratum. secūdum gratiarum. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad perfectuȝ adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est veritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde vocat ab apostolo plēitudo tēporis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit ap̄lus omnia in figura contingebāt illis. In figura dicit p̄signante illa que tempore gratie sunt impleta. τ bene dicitur in figura sicut enim videmus ꝙ filius cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarē vel herculem representans. sic et omnia que fuerunt facta in veteri

testamẽto fuerunt in se res alique sicut paradisus: archa noe. diluuiū arcus celestis. nubes. tabernaculū templum et huiusmodi. principaliter tamen signa erant non quidem rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam presentem: sed fuerunt signa gratie et veritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex p moysen data est: gratia et veritas per iesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tēpore gratie exhibita illud quod scribit Sapiētie. xiiij. Figura cor c lōgin quo allata est. Item sicut illud qđ per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. q2 non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tempore gratie ⁊ si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen ⁊ valde imperfecte. in signum cuius cum moyses de monte descēderet cornuta et splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere et si aliquos radios cernebāt vultus tamē sui claritatē nullatenus attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei soluʒ videbant figuram et attendebāt littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequāq̄ attingebant ⁊ vsq3 in hodiernum diem velamē super cor iudeoruʒ positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sʒ xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus. ij. ad Cori. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: est enī assumptus de aquis baptismalib⁹ de quo dicitur numeri. xij. q̄ non p figuras et enigmata sed palā deū videt. quod quidem verum est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum ⁊ in enigmate. i. Cori. xiij. sed solum respectu iudeorū ¶ Pro secūdo additur scripta ad correctionem nostram. Primū enī tempus fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secundū autem est tēpus peccata corrigendi. lex enim p hibet concupiscentiam: et sic dando ipsi⁹ notitiam ipsam excitabat ⁊ quoniam sacramenta legis non conferebant gratiam. Ideo p quādam occasionem non datam quidē cum lex esset sancta ⁊ iusta. sʒ acceptam a iudeis carnalib⁹ quasi eos impellebat ad peccādum. Unde ⁊ lex dicebatur lex peccati et mortis sicut ap'lus ad Ro. vij. et. viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄ianos cautiores et quia sacramenta noue legis gratiam conferunt et scriptura euangelica expressius peccata condemnat. Unde et si de omni scriptura canonica verum est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendum ad corrigendum. ad arguendum. ad erudiendum in iusticia vt sit homo dei perfectus ad omne opus bonuʒ instructus. principaliter tamen verum est de scri-

ptura euangelica. Hec enim docet fidei veritatem. arguit mundi vanitatem, corrigit peccati vilitatem erudit precepti equalitatem. ¶ Circa primum iterum sciendum est quod in veteri testamento sub figurarum inuolucris prefigurabantur quattuor que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credendorum continentia, cauendorum immundicia: inimicorum fraudulentia et malicia. sacramentorum virtutum et honor virtus et efficacia.

¶ De prefiguratione credendorum. et primo de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantum ad primum notandum quod omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdam sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articulus enim trinitatis et vnitatis de quo dixerat moyses secundum veritatem hebraicam. ge. i. c. In principio creauit heloim quod est plurale huius nominis hel quod est idem quod deus: heloim dixit propter personarum pluralitatem et creauit propter essentie vnitatem de quo etiam refert eisdem eodem ca. quod volens formare hominem dixit faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: faciamus dictum est propter personarum pluralitatem: et nostram propter substantie vnitatem de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et benedicat nos deus et cetera. ter dicit deus non propter tres deos sed propter tres diuinas personas. Eum autem dicit in singulari metuant eum et cetera: hoc dicit propter nature identitatem. de quo etiam dicit Isaias propheta ca. vi. Seraphim clamabant alter ad alterum. sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. ter dicit sanctus quia tres sunt diuine persone. dominus deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primus credibile habes expressam figuram in sancto abraham de quo sic dicitur gen. xviii. quod tres vidit vnum adorauit dicens domine: et cetera. tres sibi apparuerunt quia tres sunt diuine persone quas sicut vnum adorauit dicens. domine quia in eis est vna deitas que est precisa ratio adorandi tres diuinas personas.

¶ De prefiguratione dominice incarnationis.

Articulus dominice incarnationis in veteri testamento sub figurarum inuolucris fuit. de quo dicit Esa. Ecce virgo concipiet et pariet filium et cetera Esa. vii. Et hieremias nouum faciet dominus super terram. Femina circundabit virum. ihere. xxxi. habes figuras multiplices in veteri testamento huic ei figurauerunt paradisus voluptatis. gen. ii. et archa diuine charitatis. Gen. x. Quid p

paradisum, nisi virginem intelligimus: in cuius medio. in vtero fuit lignum vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nulla creatura cōcurrente opere posuit hominez. i. christum. quid per arcū varium nisi iesum intelligo quē deus posuit in nubibus. i. in marie visceribus radijs diuine gratie penetratis qui fuit et est christum ad homines signum diuine reconciliationis. in cuius signum arcus est versus celum et corda versus nos. Et ideo nō oportet timere sagittas ire dei submersiōis generalis aquarum. Hunc etiā figurabāt rubus visionis et vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nō cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit cōsumpta hūanitas nec in diuinitatē cōuersa. Exo. iij. Item ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cōseruata. ipam dei filio fecūdans. terra fuit circūquaque sicca. quia caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicum. vi. Hūc etiā figurauerūt arche testamēti cōditio. solis descēsus. et porte clausio. Quid per archaz nisi mariā intelligimus quid per vrnā aureā inter archā inclusaz: nisi humanitatem christi. quid per manna quod erat intra vrnā nisi diuinitatem eius intelligo. de ista archa habetur Exo. xxv. De cōtētis autē in archa explicat ap̄ls ad hebr. ix. c. Sol descendens per decem gradus in horologio archā signat quia sol iusticie descēdit per decem ordies craturarum et de decimo assumpsit humiliorem naturam de corpore gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouez ordines angelorum. decimus ordo fuit hominū de hoc descensu habetur. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo et tamen solus rex ingreditur et egreditur per eā. porta significat virginez que virgo māsit perpetuo et tamē rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem et egressus per eam per stupendā editionem de qua habetur Ezech. xliiij.

¶ De prefiguratiōe natiuitatis christi.

Articulus autē natiuitatis christi de quo dixit Isa. propheta ca. ix. Paruulus natus est nobis et cetera fuit figurat⁹ in natiuitate: Isaac. de qua gen. xxi. i natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi enim quamuis nō fuerunt nati de virginibus sunt tamen nati de sterilibus et supra nature cursum: fuit autem figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xi. Flos de radice yesse ascendet. et in egressu fontis Johelis. iij. Fons egredietur de domo domini et cetera: et in ortu solis de quo Eccl's. i. Oritur sol et cetera. In abscisione lapidis danielis. ij. dicitur quod abscisus est lapis de mōte sine manibus qui statuam cōfregit: huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem et brachia de argento. vēter et femora de ere; pedes de ferro et terra per hāc

statuam figurantur quattuor magna regna sibi in orbe succedentium sm q daniel diuinit' edoct' ibi exponit. Primum est regnum chaldeorum q significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secundum est regnum Persarum: quod figuratur per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnum Persarum et figurantur per es. Quartum est regnum romanorum quod figuratur per ferrum quod subiecit sibi regnum grecorum aliaque regna mundi sicut ferrum domat oia. Per lapidem abscisum de monte sine manibus significatur xps siue regnum xpi cui subijciendum erat predictum regnum romanorum. In hac expositione omnes catholici et hebrei conueniunt Quo supposito sic arguitur. In hac prophetia exprimitur q ille cui subijciendum erat regnum romanorum et imperium est ipse xps cum hoc ergo sit completum tempore constantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequitur q iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere cuiuscunque creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

De prefiguratione vite et conuersationis christi.

Vita xpi et conuersatio d qua Baruch. iij. In terris visus est et cum hominibus conuersatus est fuit figurata per columnam que filijs israel precedebat q de nocte erat ignis illuminans: de die vo nubes refrigerans. Vita enim christi illuminauit mundum contra noctem ignorantie et refrigerauit contra estum concupiscentie: nec vacat a mysterio q illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. qr in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati: de hac calima habetur Exo. xiiij.

De prefiguratione doctrine et predicationis christi.

Doctrina autem xpi et predicatio fuit figurata in legis datione que fuit facta. Moysi. Exo. xx. et in legis secunda prescriptione Exo. xxxiiij. et in legis repetitione que fuit facta in Deut. quam per totum: propter quod dicit Ihero. in epistola ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione filius q loquebatur Moysi et filijs

israel aliqñ in mõte aliquãdo in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui propiciatoriũ obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passionis xpi.

Articulus de passione xpi: morte et sepultura. de quo dan. ix. propheta predixerat dicens. Occidetur christus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xps venditus i ioseph. Ge. xxx. i. Nudat⁹ in noe. Gene. ix. Ligatus in Sansone. iudi. xvi. Irrisus in helisco cui dicebant pueri. Ascende calue. iiij. reg. ij. Consputus in iob. Job. xvi. Cesus et verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus. Esaia. lix. suspensus in botro qui portabatur invecte: et in serpẽte eneo. de primo. Nume. xiij. de secundo. Nume. xxi. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna et quẽ pater ligabat super struem lignorum. Genesis. xxij. capi. Et crucem christus baiulauit et super eã fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Transianceatus in adã. Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier Geñ. ij. et apertum fuit latus christi dormientis in cruce. et inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramẽta. Fuit occisus in abel. geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic et saluator fuit tot dieb⁹ et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Math. xij. hanc figuraз habes ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit. vij. die. geñ. vij.

¶ De pfiguratione descensus anime xpi ad inferos.

Articulus de descensu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descẽsu dei qui descendit in egyptum, vt liberaret populum israel de manibus egyptiorũ Exo. iij. et anima christi descendit in infernũ qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit Vaticinanus zacharias: zacha. ix. Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch. qui tulit prandium cõsolationis. danieli viro desideriorũ i. sanctis patribus deliberati desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.

Articul⁹ resurrectionis christi De q in ps. iij. ex psona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit,

me.et alibi.ps.lvi.Exurgam dilu-culo.fuit figurat⁹ in iacob. de quo Gen.xxviij. q surgens mane Ja-cob tulit lapidem quem supposue-rat capiti suo:et erexit in titulum Jacob est christus qui surrexit ma-ne.supple a mortuis:mane dico cũ adhuc essent tenebre:et tulit lapi-dem.i.humanitatem suam quã sup posuerat capiti suo.id est i deo sup ple substantificauerat. Caput enim christi deus est: vt dicit aplus. i. Corinth.xi.Et erexit in titulum.s. a fidelibus contemplandum: pre-dicandum:et adorandum.fuit etiaz figuratus in sansone. de quo dicit Judi.xvi.q dormiuit ad noctẽ me-dium.et consurgẽs tulit ambas fo-res:corpus scz et animam suaz. Ex his duabus figuris ortum habue-rant ille due opiniones. August.et Grego.dicit enim Aug.q xps surre-xit mane.i.diluculo diei pasche ha-bens pro se factum Jacob. Greg. autẽ dicit q surrexit media nocte habens factũ sansonis pro se. qui possunt concordari per hoc q chri-stus surrexit in principio diei ter-tie.et sic post mediam noctem. sta-tim enim post mediam noctez dies naturalis incipit:et potest dici ma-ne.et hoc pro Augustino. vel dicen-dum q surrexit dominus sm veri-tatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamen erat clara dies: immo adhuc erant tenebre. vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusqz.

¶ De pfiguratiõe ascẽsionis xpi.

Articulus de ascensione xpi de quo in ps.lxvij.Ascendisti in altum.&c. Et alibi.ps. xlvi.Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Genes.v. Et in ascensione Helye iiij. Regũ.i.in regressu iacob qui dixit. Gen.xxxij. In baculo meo transiui iordanẽ istum:et nũc cum duab⁹ turmis regredior. Christ⁹ in baculo crucis transiuit iordanẽ mortalitatis et cũ duabus turmis scz angelorũ et hominuz regressus est in celũ. Fuit etiaz figuratus in aduentu filij hominis vsqz ad antiquum dierum.de quo Danielis. vij. Ecce dicit ibi in nubibus celi quasi filius hominis veniebat et vsqz ad antiquum dierum perue-nit:et dedit ei potestatem honorez et regnum.

¶ De prefiguratiõe aduẽtus xpi ad iudicium.

Articul⁹ de aduentu christi ad iudi-ciuz.de quo expresse. p phetauit Johel.iij.ca. ibi enim dicitur ex persona dei. Congregabo omnes gentes:et de ducam illos in vallem Josaphat ibi disceptabo cum eis. Fuit etiaz expresse figuratus Danielis. vij. vbi dicitur q throni positi sunt et antiquus dierum sedit. Thronus

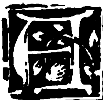
chus flamme ignis: ꝛ ibidem iudi ciū sedit ꝛ libri aperti sunt: ibiq̧ dicit̃. ꝙ fluuius igneus rapidusq̧ egrediebat̃ a facie sedētis: qui cō sumpsit bestiā cum vndecim corni bus quo facto sancti acceperūt re gnū. Throni figurabāt sedes apo stolorū antiquus sedens iudicem xp̄m qui est antiquissimus ƀm di uinitatē. Fluuius igne⁹ egrediēs figurabat xp̄i sententiā acutiorē ꝙ sit ignis q̄ cōsumit demones cū reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in li bris conscientiarum: qui tūc ape rientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

¶ De prefiguratione generalis resurrectionis.

Articulus autē de xp̄i carnis resurrectione: de quo ꝓpheta uit iob. xix. c. dicēs. Scio ꝙ re demptor meus viuit ꝛ in nouissi mo die de terra surrecturus sū: ꝛ rursum circūdabor pelle mea: ꝛ in carne mea videbo deū. Quem vi surus sum ego ipse ꝛ oculi mei cō specturi sunt ꝛ non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. fuit figurat⁹ Eze. xxxvij. vbi dr̄ ꝙ ossa que prius erant arida vehemēter accesserūt ossa ad ossa vnūquodq̧ ad iuncturam suam ꝛ super ea ner ui ꝛ carnes ascenderunt ꝛ ingres sus est in ea spiritus ꝛ vixerunt. Que omnia exponit ibidem pro pheta de resurrectione mortuorū Unde ibi dicitur. Hec dicit domi nus. Ecce ego aperiā tumulos ve stros ꝛ educam vos de sepulchris vestris populus meus ꝛc.

¶ De prefiguratione vite eterne ꝛ mortis eterne: malis et bonis dande.

Articulus autē de vita eterna quā electi post mortem assequent̃ fuit figurat⁹ in scala iacob de quo dicit̃ Ge. xxviij. ꝙ vidit sca lam tangentē celū ꝛ angelos ascē dētes ꝛ descendētes ꝛ dn̄m innixū scale. Scala significat vitā scām que habet multos gradus: q̄m mul ti sunt gradus sctitatis. Per hāc descēdunt angeli dei vt informēt homies ꝛ ascendēt viri angelici: vt videant dn̄m ipsi scale innixū: cuius quidē visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra ꝓ missionis quā filij israel post trā situm deserti post multos labores multaq̧ prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti pe nitentie sequentes ducatum co lumne nubis et ignis: id est vite: saluator post multos labores bo norum operum: p ost multas vi ctorias vitiorum ꝛ hostium spi ritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fi des de morte eterna reprobis de bita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. ꝙ Chore datan et abiron: ꝛ multi alij propter pec catum suum viui descenderent in

infernum: sic et reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie et glorie descēdunt in infernū: et tūc erit verū qđ dicit. Ma.xxv. Qđ ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternā. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit rc. Reprobi autē per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis.xl.

¶ De pfiguratiōe vnitatis eccl'ie

Articulus de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: in tabernaculo federis: in templo salomonis et in hierusalē terrestri. In archa fuerunt cōgregata aīalia de oi sexu et genere: et i ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus et femina: liber et seruus: hō irrationalis et vtens ratione. Archa ferebatur super aquas et eccl'ia fuit sup tribulationes hui9 mūdi: ad archam colūba rediēs portauit ramū oliue: et xp̄s ad ecclesiā reuertēs spūaliter denunciat pacem. In mūdo inquit pressuram habebitis in me autem pacem. Johā.xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluus. De his oibus habes Gen. vij. et viij. In tabernaculo et in tēplo colebatur et adorabatur deus. Fiebant ibi sacrificia per que remittebantur peccata: et pctōres recōciliabantur deo: sic in sola eccl'ia est diuinus cultus offertur grata sacrificia: recōciliantur peccatores: et remittuntur ibi peccata. Unde bene dicit ecclesia. Credo vnā sctām ecclesiam catholicam sctōr cōionē: remissionē peccatorū. i. in qua sola est sctōr cōio et remissio peccator. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis et regia. sed excellētius sancta ecclesia: qr in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes et reges facti in sanguine iesu xp̄i. Apoca. v. sic igit habemus totā fidei cōtinentiā in scriptura veteri multipliciter figuratam rc.

¶ De prefiguratione cauēdorum scz septē capitaliū vitiorū et trāsgressionis decē preceptorum.

Quantū ad secūdum sciendū qđ peccata que oino cauere debemus fuerunt figurata multipliciter: scilz in lepre plaga de qua Leuit.xiij. In lepra marie de qua Nume.xij. In lepra giezi. de qua.iiij. Reg.v. In morticinis et immūdicijs q̄ fuerūt in multis locis phibita in lege: pctm̄ eni aīaz fecit leprosam. et ipam eiecit a consortio angelorū: facit eni aīam immundā et fetidam plusq̄ esset aliq̄ legalis immūdicitia: vel aliquod morticiniū faceret. Septē autem pctā mortalia fuerūt figurata per

septem funes quibus ligatus fuit sanson. Judicū. xvi. Sunt eñ pec cata quedā vincula ⁊ funes q̄bus ligantur peccatores ne libere pos sint incedere vel operari. Decem sūt trāsgressiones cōtra xp̄i prece pta decalogi fuerunt figurata per decē cornua bestie. Dañ. vij. de qui bus egredif. xi. loquens cōtra deū blasphemias p quod desperatio ⁊ finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus q̄ peccatū in generali ⁊ peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptu ra veteri figurata ⁊c.

¶ De prefiguratione malitie ini micorum spiritualium.

Uantuz ad ter tium notādū q̄ inimici spirituales qui nos p pctō feriūt de gratia dei ⁊ virtu tibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpēte qui seduxit Euam. Geñ. iij. Et in serpētibus q̄ percusserūt filios israel. Nume. xxi. Et in vrsis ⁊ leone quos inter fecit dauid. i. Regū. xvij. ⁊ in duo bus vrsis qui deuorauerunt. xlij. pueros. iiij. Regū. ij. Et in duob⁹ principibus latronū. Isboseth fi lium saul. ij. Reg. iiij. Et in duob⁹ draconibus de quibus habef Hes ter. x. Demones enim qui per ser pentem: vrsos ⁊ dracones figurā tur aliquando persequuntur eccle siam manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco ⁊ serpens et la tro. Figurantur etiam per illos q̄ persequebantur filios israel in de serto: contra quos pugnauerunt. Moyses ⁊ Josue. Et non vacat a mysterio. q̄ nunquā potuerunt superare Jesubeos: per quos car nis vicia que nunquaz perfecte in hac vita de lege cōmuni supe rantur figurantur. Figuranf etiaz per goliath. saulem et absalonem persecutores dauid. Item figurā tur p egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebrai ci populi persecutores.

¶ De prefiguratione virtutis et efficatie sacramentorum.

Uantum autē ad quartum notandūz q̄ arma ⁊ remedia qui bus sanantur peccata et vincuntur spūales inimici sunt septē sacramenta: septē virtutes: septē dona: ⁊ septē bona spūalia.

¶ Septem sacramenta sunt figu rata multipliciter ⁊ primo de pre figuratione baptismi.

Aptismus fi guratus fuit i diluuio Geñ. vij. In mari ru bro. Exod. xiiij. Sicut eñ in diluuio ⁊ in mari rubro fue runt cōsumpti omnes pctōres: sic in baptismo xp̄i sanguine rubri cato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctione regū. hoc enī sacramento xpiani roborantur in fide: et sicut reges ad spūalia bella preparantur vide de vnctione saul. i. Reg. x. et de vnctiōe dauid prime. Regum. xvi.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentū eucharistie fuit figuratū in oblatione melchisedech q̄tum ad spēs: offerebat enī panē et vinū. Ge. xiiij. Et in agno paschali q̄tū ad cōtentū in sacramēto: qđ est vera caro xpi. Exo. xij. Et in manna ad saporē spūalem. Exo. xvi. habebat eīz māna oē delectamentū et saporez suauitatis. Sap. xvi. Et misterioſ oētius in sacramēto altaris. Figuratū etiā fuit per oia sacramenta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentū autē pnīe q̄tū ad cōtritionē i gemitu dauid fuit figuratū de quo in. ps. vi. Laboraui in gemitu meo ⁊c. Et in fletu ezechie. iiij. Regū. xx. Quātū ad cōfessionē fuit figuratū in leprosis: de q̄bus p̄ceptū est vt se ostenderēt sacerdoti. Leuit. xiiij. Et in cōfessione dauid q̄ dixit postq̄ peccati commiserat: peccaui dn̄o. ij. Reg. xij. Quātū ad satisfactionē fuit figuratū i facto regis Niniue. Vide Jone. iij. q̄n̄o p humilitatē et ieiunia dn̄o satisfecit. Quātū aūt ad vniuersa figuratur hoc sacramētū p septē lotiōes q̄bus se lauit Naaman in iordane et mūdata fuit eiꝰ lepra. iiij. Reg. v. Jordanis itep̄taf iudiciū: et significat penitētiam p quā petōres se iudicāt ne iudicenſ a dn̄o. et i hoc Jordane se dꝫ lauare septies ꝯtra septē pctā mortalia: vt sic mūdeſ spūalis lepra. Figuraſ etiā p. xi. saga cilicina q̄bus tegebaſ tabernaculū. Exo. xxvi. q̄ cōtra. x. p̄cepta decalogi sunt. x. trāsgressiōes q̄ figuranſ p. x. plagas egypti. Vide in Exodo de quorū medio egreditur. xi. i. desperatio et finalis impenitētia: que fuit figurata p. xi. cornua bestie sicut dictū est supra. Et figuranſ hec. xi. mala nō solūz p. xi. cornua verū p. xi. ap̄los: de q̄bus in. ps. lxxxij. Moab et agareni ⁊c. vide glo. et interpretatiōes cōtra q̄. xi. mala debet se peccator pungere. xi. sagis cilicinis penitētie: vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratū in institutione ordinis leuitaruz et ministrorum taberna

culi. de quibus in li. Numerorū. Et in ordinatione sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autē fuit figuratū sacerdotiū ecclesie in sacerdotio melchisedech. de quo Gen. xiiij. Sacerdos enī ecclesiasticus nō est sacerdos ſm ordinē leui: sed ſm ordinem melchisedech in psal. cix.

¶ De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Sacramētum autē matrimonij noue legis fuit figuratū i matrimonio qđ fuit inter adā ꝛ euā vñ ipse dixit. ꝑpter hoc relinquet homo patrē ꝛ matrē ꝛc. Gen. ij. Adā enī non legitur habuisse nisi vxorē vnicā. vnde ibi dixit. adherebit vxori sue nō vxoribus. Figuratum etiā fuit per matrimonium quod fuit inter Ysaac ꝛ rebeccā. de quo Gen. xxiiij. Ipse enī isaac fuit vnicus vnice: ꝑpter hoc immunis fuit ab illa maledictione quā incurrit Lamech qui prius induxit bigamiā Gen. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniū ecclesie. De tali enī dicit apłs ad ephe. v. Sacramētū hoc dico magnū in xp̄o. ꝛ in eccłia. Nec etiā dico quin bigamia vel octogamia sit verū matrimoniū: sed tamē multū deficit a ratione sacramēti. Notat super hoc Alexāder de ales in. iij. tractatu. ij. super precepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale. scꝫ ne facias aliū quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnē suā cū multis. ꝛ ita peccauit in deum. Secundo quia fuit contra morem ꝛ cōsuetudinē ꝛ moderantiā. Ex incontinentia enī immoderata plures habuit. ꝛ sic scandalizauit ꝓximū. sancti ꝟo patres non cōmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt cōtra ius naturale: quia cū eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec contra morem: quia iam erat in cōsuetudinē tractum. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. ꝓpter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen. xvi. Item in figuram. Coniugium enim patrū significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per contemplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribus Jacob liberis ꝛ ancillis siue concubinis. Gen. xxvi. Itē ꝓpter moderantiam ꝛ temperantiā. Moderate enī appetebant antiqui patres coitum. s. ꝓpter solaꝫ ꝓpagationem ad cultum dei. exemplo dauid. ij. Reg. xxvi. ¶ Ad maiorem autem euidentiam predictorum. Nota ꝙ concubina dicit᷑ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolem producendā ꝙ dicitur assumpta ad tēpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et ꝙ dicitur ad prolem procreandaꝫ: hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis concubina non est vxor et coitus cum ea est fornicarius et

illicitus ꝑm se. et est etiam contra legem naturalem ⁊ scriptam. Jus enim publicum legis natural is dictat procreationem filiorum cum educatione ⁊ hereditatis successione. qꝺ non posset esse nisi esset copula parentum inseparabilis. Itē est contra ius priuatum rationis. qꝺ dictat non facere aliꝫ qꝺ homo fieri non vult sibi et ecōuerso. Quilibet enim vir vult: vt effect⁹ eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina assumpta inseparabiliter ad semper. sed conditionis seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina: quia nō erat principalis vxor. vñ Gen. xvi. Sara dedit abrae Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licꝫ autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum ⁊ eam diceretur verum matrimonium. deficit tamen a ratione sacramenti: quod est vnici ad vnicam: vt dictum est. ¶ Ulterius notat hic dominus bonauentura in. iiij. ꝙ predicta dispēsatio de pluribus vxoribus nō fuit tempore nature instituta. quia tūc non erat necessitas sterilitatis: nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanum ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei: sed ad mala. ⁊ ideo deleti sunt de terra. Sed ratione honestat ꝫ ad illos se extendit qui vxoribus ⁊ cōcubinis temperātur et ad cultum dei multiplicandum sciebant ⁊ volebant vti. Hec autem dispensatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtrisqꝫ facta est de semine dauid repromissio. Et quia isti erant tanꝙ capita. ⁊ imitandi erāt tanꝙ sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum ⁊ mos fuit ex hoc introductus durās vsqꝫ ad christi aduentum.

¶ De ꝑfiguratōe extremevnctōis

Sacramentum extreme vnctionis fuit figuratū in multiplici vnctione veteris testamenti. Hic enim vngebantur reges ⁊ sacerdotes templum et altare et certe cum christianus est propinquus morti. tunc propinquus est: vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiā sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum: ⁊ propter hoc vngitur christianus cum est propinquus morti. Ungebātur etiaꝫ antiquitus pugiles. ⁊ sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum. Hic enim ipsum hostis impetit vehementius: propter quod oportet ipsuꝫ tanꝙ strēnuum pugilem strenue dimicare. Ungebantur etiā antiquitus spon

se cum viris tradebantur. Unde et vxor ab vngendo dicitur. eo q vngeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti spōso. et traduci in tabernaculū eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

¶ De prefiguratione septem donorum spiritussancti.

Septem autē dona de quibus dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis sampson: quibus rasis ab eo recessit fortitudo Iudicū. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figurant etiam sm expositionē Grego. per septem filios iob. Iob. i. per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dignus hereditate superna.

¶ De prefiguratione septē vtutū.

Septem autē virtutes figurantur per septem dies: quib⁹ deus cuncta fecit opera et postea quieuit quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per septē dies festiuitatum legalium. per ipsas enī anima solennizat. colit deū et a vitijs cessat. Figurantur etiā per illas septem mulieres. de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnū etc. Nemo enī est vir: nec vir vnus: vnitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

¶ De prefiguratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Hunc etiam alia bōa spiritualia que multū valent ad superationē hostiū ac etiā ad purgationem vitiorum. Primū est virt⁹ crucis et passiōis xpi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu qs christianus cum funda sue considerationis debet contra demones facere. et sic debellabitur hostis.

¶ De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autē bonum est virtus oratio matris christi q fuit figurata per Iudich q holofernem occidit Iudich. xiij. et

hester que amã ⁊ hostes populi isrаel occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que sizaram percussit. Judi.iiij.⁊ per bersabee matrẽ salomonis.de qua.iij.Reg.ij.ipsa enim et si fuit sponsa de spatris sicut hester assueri.fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbum quod dixit salomon matri sue.iij. Reg.ij.Pete mater mea quod vis: neq3 enim phas est vt auertam faciem tuam.Omnia etiam que salomon dicit in laudem spõse in lib. Cãti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De prefiguratiõe bonitatis virtutis: potestatis siue auctoritatis ecclesie in orando.

Ertiũ bonũ est virtus potestas siue auctoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est eñi ipsa vnica sponsa xpi cui dixit sponsus Cãti.ij. Ostende mihi faciem tuã.sonet vox tua in auribus meis.vox enim tua dulcis ⁊ facies tua decora.

¶ De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

Uartũ bonũ est oratio sanctorũ noui testamẽti qui iam cũ xpo regnant: sc3 apostolorum qui fuerũt figurati i sanctis patriarchis et pphetis.nam sancti patriarche factis ⁊ pphete dictis gratiam noui testamenti prefignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt.de quibus Isa.xxvij.Qui ingrediũtur impetu ad iacob.florebit ⁊ germinabit israel.implebunt facie3 orbis semine ⁊c. Sanctorũ martyrum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerunt figurati in filijs pphetarũ.de quib⁹ in.i.⁊.ij.Regũ. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel.qui fuit primus virgo de quo Geñ.iiij. Et in filia iepte. Judi.xi. Et in abysag sunamite q̃ fouit Dauid regẽ.de q̃.iij.Reg.i.

¶ De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

Uintũ autẽ bonum est sedulitas bonorum pastorũ ecclesie: qui fuerunt figurati per Moysen Josue ⁊ Dauid. Illi eñi orãdo ꝯmaxime ⁊ nihilomin⁹ operãdo ꝯtrauerũt hostes. Uide quõ moyses orãdo ꝯtrauit amalech. Exo.xvij. Sic ⁊ boni pastores ecc̃ie orãdo ⁊ operando, docẽdo ⁊ lucis exẽpla ministrãdo hostes ecc̃ie superãt ⁊ p ipsos subditi ad sanctitat3 opera ꝓuocant:

¶ De prefiguratione bonitatis divine inspirationis.

Extū bonuz est divina inspiratio q̄ etiā indulcorat huiusmodi amaritudinem: et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantū ad primū figurat per illud lignum quod ostēdit dn̄s moysi: qd̄ cum in aquis missuz fuisset, in dulcedinem verse sunt. Exo. xv. Quantū ad secundū figuratur per fauum mellis; quem gustauit Jonathas ⁊ illuminati sunt oculi eius. i. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelū dn̄i qui descendit in fornacē ⁊c. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

¶ De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis.

Eptimū bonū est discreta hois cōsideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis iesu. vij. ordines sanctorū qui sunt in patria. vij. offensas: quibus offendūt homines deū. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de quib⁹ Job. Apoca. xv. per quas intelliguntur vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctorum ordines figurantur per septem boues pulchras ⁊ crassas: ⁊ septem dotes glorie per septē spicas plenas ⁊ formosas oēs: quia reprobi per septē fedas boues: ⁊ cōfectas macie: ⁊ septē inferni supplicia p septem spicas; percussas vredine de quibus omnibus habet Gen. xli. Per quas septem cōsiderationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas: carnis complacentia: ⁊ demonū fraudulentia. Unde figurātur iste septem cōsideratiōes per illos septē circuitus quos fecerūt filij israel circa vrbem Hierico ipsos archa dn̄i precedente. Josue. vi. Sic ⁊ xp̄s qui est archa domini xp̄ianum precedat in presenti exilio sit semp ante sue mētis oculos: ⁊ sic septē circuitus ⁊ septē considerationes predictas faciat q̄tum ad ipsum mūdi vanitas destruet. Apparet igit ex premissis q̄ sm̄ q̄ dicit appostolus ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamēto fuerunt parabole instantis tēporis: ⁊ sic omnia in figuram contingebant illis. i. Chorinthior. x. Et sic patet primū principale huius considerationis tertie.

¶ De prefiguratiōe correctionis nostre in tempore gratie.

Irca secūdum huius tertij puncti est sciēdum q̄ tēpus gratie vt dictū est. est tp̄s peccata corrigendi ⁊ cauendi ad

que multum valent peccata veterum que punita fuerunt tēporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xp̄ianorū sempiterna si comittant similia.

¶ De prefiguratione correctionis superbie.

Ad correctionez enim superbie et inobedientie multū valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusq; electio de paradiso. que ipse ꝛ vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentiētes suggestioni dyaboli superbi et inobediētes fuerunt. Ad hoc etiam multuz valet expulsio Saul de regno qui ꝓpter superbiam et inobedientiā regnū israel amisit sicut de hoc habetur. i. regū. xv. ꝛ. xvi. Ad hoc etiā multū valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiam ꝛ ambitionez regnandi suspensus in quercu. fuit a Joab interfectus ii. Reg. xviii. Multum etiam valet ad h̄ plaga cōminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babylonijs oēs thesauros domus sue. iiii. Regū. xx. valet etiam ad hoc mors illorū principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerūt extingui ab igne celesti. iiii. Reg. i.

¶ De prefiguratione correctionis inuidie.

Ad correctionez etiam inuidie multū valet maledictio Cayn q̄ ꝓpter inuidiā abel iterfecit. Ge. iiii. reprobatio esau. q̄ fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene. xxvii. fuit temporaliter reprobatus. Valz ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij Jacob qui inuidētes ioseph. Ipsumq; odio habentes sicut dicit Gene. xxxvii. sustinuerunt propter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet ēt ad hoc vexatio saul q̄ inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter h̄ quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. ꝛ Dauid. x. milia fuit inuasus a maligno spiritu. i. Regū xvi. Ad hoc etiam multuz valet lepra Marie et leuitarum plaga. q̄ inuidētes murmurauerūt contra moysen. De maria habetur Nume. xii. d̄ leuitis. xvii. Ad hoc etiā multum valet interfectio Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter h̄ fuit iterfectus. iii. Regū. ii.

¶ De prefiguratione ad correctionē Iracūdie.

Ad correctionē iracūdie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare concidit vult⁹ tu⁹ et cetera. Valet etiam maledictio

furoris symeon et leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis. xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicendo Ge. xlix. In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Ualet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum israel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Ualet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur. i. Reg. xxv. quod erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus Nabal. et mortuus est.

¶ Auaricie.

Ad correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anatehemate iericho regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue. vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Reg. xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter quod lepra naaman adhesit ei. iiij. Regum. v. voluit etiam vendere gratiam sanitatis. Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella. ij. Mach. iij.

¶ Accidie.

Ad correctionem autem accidie occurrit dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerunt. xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit et postea vriam virum suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum ocium et saturitatem panis. Ezech. xvi.

¶ Gule.

Ad correctionem autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. et sacerdotes bel. propter gulam enim eua maledictionem meruit. Genesis. iij. Esau primogenita vendidit. Genesis xxv. Loth propter hebrietatem incestum committit. Gene. xx. Jona

chas patres offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. regu̅. xiiii. Holofernes a Judith fuit interfect⁹ Judith. xiii. Sacerdotes belis q̄ deuorabat que offerebantur a Dario trucidati sunt Dan. xiiii.

¶ Luxurie.

D correctio̅em autem luxurie occurru̅t inu̅da tio diluuij. Gene. vij. ꝛ consumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio sichimitaru̅ propter dinaz. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cu̅ madianitis. ꝛ ideo multi fueru̅t percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorem leuite qua̅ abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Jud. xix. ꝛ. xx. cap. Infortunium dauid cui ꝑpter vxorem vrie hoc contingit ꝙ absalon filius suus ingressus fuit ad co̅cubinas suas. ij. Regu̅. xvi. sic propheta ei predixerat. ij. Regu̅. xij. Interfectio amo̅ propter thamar sororem suam. ij. Regu̅. xiii. Infatuatio sansonis. Judi. xvi. Apostasia salomonis cuius cor iuit depra uatum per mulieres. iij. Regu̅. xi. Interfectio presbyterorꝫ qui co̅cupierunt susanna̅. Daniel. xiij.

¶ Jdolatrie.

D correctionez ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo consfla tili choreas ducere vł ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto queda̅ ydola q̄ postea pueriliter adorant vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo q̄ ydolum factum adorare et ibidem dicitur ꝙ leuite de mandato Moysi propter hoc peccatu̅ interfecerunt quasi. xxiij. milia hominum. Jllud etia̅ occurrit de hoc idem ꝙ quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie scelus: hoc d̄ctum ad primum preceptu̅. ¶ Ad correctionem blasphemie que est co̅tra secundu̅ꝫ preceptum habes lapidationez blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantiu̅ sabbatu̅ habes punitione̅ illi⁹ q̄ ligna i̅ sabbato colligebat. vi̅d̄ Nu̅e. xv. hoc d̄ctu̅ ad tertium preceptu̅ ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regu̅. vi. lepra̅ ozie qui thura ince̅debat ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionez inhonorantiu̅ parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. non crescas. Genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrez suu̅ꝫ de iherusale̅ ꝛ polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctione̅ homicidiu̅ habes iterfectione̅ illorꝫ

qui interfecerunt isboseth.ij.regū. iiij.⁊ interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo iij.Reg.ij.¶Ad correctionem mechie habes multa que supra statim dicta sunt.¶Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorum.Danielis.xiij.¶Duo vltima precepta non habuerunt penā determinataꝫ in lege. Idcirco ꝙuis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶De prefiguratione ad correctionē malorum principum.

D correctōeꝫ autem maloruꝫ principum occurrit pharao propter quē egyptus perijt. Exod.xiiij. Occurrit roboan propter queꝫ regnū israel scissum fuit.iij.Regū.xij. Itē sennacherib propter cuius maliciam et superbiaꝫ percussit angelus domini.clxxxv.milia assyrioꝝ.iiij.regū.xix. Occurrit etiam nabuchodō. qui ꝑpter maliciam suam fuit quasi conuersus in bestiaꝫ.Daniel.iiij. Item antiochus de quo dicitur.ij. Mach.ix.ꝙ de ipsius corpore vermes scaturiebāt.⁊ infra dicitur ꝙ homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā trāslatio regnoꝝ de gente in gēteꝫ que maxime ascribitur et attribuit malitie principū Eccli.x.

¶De prefiguratione ad correctionē maloꝝ prelatoruꝫ.

D correctioneꝫ malorum prelatoruꝫ occurrit heli ꝗ fuit negligens in correctione filioruꝫ qui de sella corruens mortuus fuit. multaqꝫ mala populo acciderūt.i.Regū.iiij.

¶De prefiguratione ad correctionē malorum sacerdotum.

D correctioneꝫ malorum sacerdotū occurrunt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officiū.i.Reg.ij. corruerunt in prelio.i.Regū.iiij. occurrunt etiaꝫ nadabet abiu qui obtulerunt igneꝫ alienū.et ideo fuerunt a domino ꝑcussi.deuorauitqꝫ eos ignis. Leuit.x. Ignem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶De prefiguratione ad correctionē omniū predictorum.

D correctioneꝫ omnium predictoruꝫ occurrit considerare virtutes sanctoꝝ veteris testamenti videlicet iusticiā noe. de qua Ge.vi. Fidē ⁊ obediētiā abrahe.de fide hēs Ge.xv. et obedientia. Ge.

xxiij. Item de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs Ge. xiij. Occurrit secundo cōsiderare simplicitatem iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis i. Regū. Ieiunium Moysi de quo Exo. xxiiij. Ieiuniū helye. de quo iij. Reg. xix. Abstinētiā Iudith vide in libro illo Danielis ꝛ sociorū eius. Dan. i. zelū phinees ꝙ interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi Ruth. et largitatē Booz. vide in libro ruth. Patiētiā Iob. ꝛ Thobie vide in libris eorū. Occurrit etiā ꝯsiderare zelū Samuelis qui interfecit regem Agab. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg. xviij. Occurrit etiā cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyriū Eleazari. ꝛ illoꝝ. vij. fratrum. ij. Macha. vi. ꝛ. vij. Sic ergo patꝫ ꝙ bn̄ dixit aplus ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionē nostraꝫ Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. dum iudicamur aūt a dn̄o corripimur vt nō cū hoc mundo dānemur. Sed multum terribile est qd̄ scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere queꝫ deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quādo homo a malis suis nō corrigitur qui totiens et in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dcā sunt in hac tertia cōsideratione ꝙ omnia que predicamus de christo iesu. oīa credenda. omnia cauenda omnis inimicoꝝ spiritualium malicia: omnis virtutis sacramentoꝝ ꝛ efficacia. oīa predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebant illis. i. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in iesu xp̄o.

Quart⁹ pāctus et vltimus huius sexti articuli est videre quo modo oīa que scripta erant de messia vēturo fuerunt impleta in christo iesu saluatore nr̄o ꝛ ideo ipse verus messias nec ali⁹ expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. Thesauri. Primus erit de tempore aduentus christi. Secundus de eius ꝓgenie Tertius de assimilatione. Quart⁹ de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non⁹ de causa mortis. Decim⁹ de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequētium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secūdi tēpli et ablatiōe sceptri israel. ꝛ ipletione lxx. ebdomadaꝝ danielis.

PRimus thezaurus aperitur de tēpore aduentus messie. qd sacra scriptura pronūciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quattuor testimonia. Primuz est testimonium prophetaruz: secūdum glosas Talmuth. licz in illo libro reperiantur multe vanitates z abhominationes et hereses. nō soluz contra legē euangelicā: sz etiaz contra essentiaz diuinam. z contra legem scripture ac cōtra legez nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Verūtamē ad conuincendam maliciaz eoruz propriis auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatū cum sapientibus eorum et conclusuz z determinatum coram summo pontifice Benedicto. xiij. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis z magistris in thologia. et aliis multis notabilib9 personis. Anno domini. M. ccccxxij. xviij. pontificatus eiusdez summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimoniū iosephi. hystoriographi eorum. Quartuz erit testimoniuz Pylati qui eum tradidit crucifigēduz arbitrio eorum. ¶ De primo dico q tēpus assignatuz aduentus messie erat in fine secundi templi Jherusalem pauloante destructionem eiusdē templi: vt patet Malachie iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam z statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: et angelus testamenti quē vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituuz In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentū multuz prope. Primum est ecce. quod ostendit rem presentem ante nos. Secundum est statim: quod ostendit rem breuissimam vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Itez quando dixit ad templum suum ostendit q in hora sui aduent9 eēt templum edificatum et in bono statu per cōtrarium illius quod credunt iudei qui dicunt q quādo ipse veniet: inueniet eos in captiuitate z templuz desertū. Itē secundo sicut dixit Isa. ca. lvi. Hec dicit dñs. Custodite iudiciū z facite iusticiā q iuxta est salus mea vt veniat et iusticia mea vt reueletur. z declarant doctores hebreoz in beresit raba. i. genesi magno. Rabi mosse darsan quid voluit dicere. iuxta est salus mea. vt vēiat z iusticia mea vt reueletur: hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capitulo. ix. z adducatur iusticia sempiterna. Item tertio dixit. zach. ix. Exulta satis filia syon. iubila filia iherusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus z saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filiuz asine. In q̄tū dixit ecce rex tuus ostēdit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostendit q loquitur

de christo iesu: quia in tali habitu intrauit in hierusalem. Multū facit admirari quomodo omnes isti prophete fuerunt cōcordes: vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et ꝙ postmodum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsqȝ hodie cum transierint iam vltra mille se․ptingenti anni. Inuenimus enim balaam Numeri.xxiiij. dixisse pphetando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope et ab eo vsqȝ ad dauid non fuerunt nisi quadringenti anni modicum plus. Quare per vim habemus dicere ꝙ pauco tempore post dictos prophetas habebat eē aduētus messie. Dicet iudeus per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui. sed quomodo probabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secūdi in eadem hora qua fuit aduētus iesu christi. Dico ꝙ hoc ostenditur multum bene multis auctenticis prophetijs et rationibus. ꝛ primo per Isa. ca. ix. qui dixit. Paruulus enim natus est nobis. ꝛ filius datus est nobis. Et factus est principatus super humeros eius. ꝛ vocabitur nomen eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. multiplicabitur eiꝰ imperiū ꝛ pacis nō erit finis. Nō est dubiū quin ista ꝓphetia loquatur de messia: quia impossibile est aliquē hominē carnalem in quo nō sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis Item quia ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in prologo hecarabeti idest lamentationis magne. Ubi dicit rabi Oze galileus in noie messie ē pax. qꝛ sic scriptū est pater futuri seculi: princeps pacis. Item in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus israel. Dicit rabi thanhum. Que est ratio ꝙ quecunqȝ men que est in medio vocabuli est apta ꝛ hec est clausa. Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam: et venit virtus iudicialis ꝛ dixit ante deum saluatorem mundi. Dauid qui dixit ante te: tot cantica: ꝛ tot laudes: non facis messiam et Ezechiam pro quo fecisti tot miracula: et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis. id est vna reuelatio et dixit secretum meum mihi: secretum meum mihi: ve mihi. Et declarat rabi Salomon ꝙ dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et qđ propheta respondit. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Ex ꝑdicta auctoritate possumus elicere tres ꝯclusiōes. Prima ꝙ messias est ipsemet deꝰ: qꝛ ꝑdicti tituli nō possunt iustificari nisi de ipsomet deo. Scđa cōclusio est ꝙ messias natus est de maria existēte virgie: qꝛ illa littera men. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius: quod est in

hebraico merien. In latino maria ambo noīa incipiūt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse men aperta. Inscriptum vero est clausa per cōtrariū & contra naturā totius scripture ostēdit dictā merien vel mariā esse clausam siue virginē. Sic enim ɔtra cursum nature cōcepit et peperit. q2 nō ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cōclusio est que ad propositum facit ꝙ dictamen clausa ostendit tempus aduentus messie punctualiter: q2 hec prophetia fuit dicta ī quarto anno regis Achaz. et ab illo anno vsq3 ad destructionē primi tēpli que facta fuit. xl. anno regis Sedechie transierūt. cl. anni. Itez durauit captiuitas babylonie. lxx. annis. Temp9 scdm ꝙ edificauit neemias durauit. cccclxx. ānis si subtrahamus. xl. annos qui trāsierūt a9 passiōe xp̄i vsq3 ad destructionē templi per Titū remanent sexcēti anni q̄ transierunt ab hora in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsq3 ad passionem xp̄i: et tantū sumat men clausa in nūero s̄m hebreos. cuius figura in habedario hebreorū hec est: ex quibus seqtur ꝙ in illa men clausa ostēdit nobis de9 illa duo secreta cum dicit. Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Primuz ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundo ꝙ tempus saluationis aduentus messie fuit punctualiter sexcentorum annorum a reuelatione prophetie vsq3 ad passionem saluatoris. Iterum potest idem probari in vna auctoritate que est in medrastuphin. i. glosa psalterij vbi dicit rabi. Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in monte oliueti dando voces & dicendo. Querite dominum dum inueniri potest: inuocate euz dum prope est Isa. lv. Item dixit in berexit raba. i. in generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in cāticis canticorū cap̄. i. qn̄ dixit. Exultauimus & letabimur in te: qn̄ hoc erit. Quādo pedes dei stabūt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet. q2 isti tres anni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel pro messia. Confirmauit aūt pactum multis. Inuenim9 enim ꝙ sic fuit: q2 saluator noster recepit baptismū in etate. xxx. annorū: & deinde vsq3 ad tēpus passionis fuerunt quasi tres anni cū dimidio: quib9 ambulauit per galileā & per montem oliueti conuocando homines ad penitentiam. & respectu huius dicebat predicta verba Isa. recitata per rabi Ioanni: scz. Querite dn̄m dum &c. vt supra. Itez potest probari manifeste ꝙ aduent9 messie debet esse in predicto tempore per auctoritatem quandam que est in libro canhedrin. in cap̄. quod incipit. Totus israel: et in libro Abadazara capi. i. vbi dicit. sic legitur ī studio Helie. Sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis: & duo mi-

lia messie. Sed propter peccata nostra iam sit extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit Helias rabi iuda: non est minus mundus q̄ quinquaginta quinq3 iubilei. In vltimo iubileo veniet filius dauid. glosa. Rabi salomon istud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in vltimo iubileo filius dauid veniet. Notum est q̄ mors messie fuit circa tempus: quādo impleti sunt quattuor mille anni a creatiōe mūdi. Et posito q̄ nō inueniatur pūctualiter q̄ essent illa hora (quattuor mille anni) non est mirum: q̄ maior decomputatio q̄ fit hec inuenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias q̄ futurum est semen tuum in captiuitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: q̄ steterant ccccxx. annis. Et postq̄ bene visitauimus computum: inuenimus. q̄ ex quo Jacob descendit in egyptum vsq3quo fuerūt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeram⁹ computum inuenim⁹ q̄ subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi cētum anni. ergo sm̄ hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus in duobus milib⁹. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito q̄ dicat aliquis q̄ sm̄ auctoritatem illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum q̄ saluatio foret ducentis annis anticipata ante cōputum doctoris. Dico q̄ est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciā istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere q̄ rationabilius est: q̄ aduentu saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suū: q̄ in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iterū ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro beraoht i capitulo haicore z me quarabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat laborando q̄ dedit mugitum bos transitq3 vnus arabs: audiuitq3 vocem bouis z dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iterū bos dedit scd'ō mugitum: z dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues z prepara illos: q̄ natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitq3 ei iterum iudeus. Et quomodo est nomē sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit itez iud.⁹. Et vbi ē nat⁹ dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus q̄ textus clarus ē

in Esaia.x.qui dicit. Libanus cũ excelsis cadet: ꝛ dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciũtur ꝛ multum bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructionem tẽpli. Secunda ꝙ messie nomen est menahen ꝙ sonat in hebraico cõsolator: quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia ꝙ est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem qđ deus fortis. Quarta ꝙ natus est in bethleez. Item dixit Talmuth in bereRit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde probabis tu ꝙ in die in quo fuit destructio tẽpli in illa die natus est messias: de quo dixit. Esa.c.vlti. Ante ꝙ̃ parturiret peperit: anteꝙ̃ veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio tẽpli dederũt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica anteꝙ̃ ei veniret angustia fuit saluata: ꝛ anteꝙ̃ veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Itẽ dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannã semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructũ templum: et audiuit vnam filam vocis: id est reuelationem clamantem ꝛ dicentem. Templum sanctũ vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mũdum: ꝛ iens inuenit homines arãtes ꝛ seminantes: ꝛ dixit eis. Deus est iratus contra mundum: ꝛ vult destruere domum suam ꝛ captiuare suos filios inter gentes: ꝛ vos intromittitis vosipsos inuitiis tẽporalibus. Exiuit altera reuelatio ꝛ dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse ꝛ vbi est ille: dictuʒ est illi. In bethleem iude. Iuit illuc ꝛ inuenit mulierem quandam sedẽtem in porta domus sue: ꝛ filium eius inuolutum in sanguine: ꝛ iacentem ante eam: dixitqʒ ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc ꝙ sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitqʒ ei. Surge filia ꝛ accipe eum: quia per manum suam debet esse magna saluatio. In illa hora surrexit mater ꝛ accepit puerum: ꝛ ipse recessit inde vsqʒ ad quinqʒ annos: ꝛ in fine quinqʒ annorum dixit. Ibo ꝛ videbo saluatoreʒ israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue: ꝛ dixit ei filia. Quid est de illo puero. Respondit rabi. Nonne dixi tibi ꝙ cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templum destructum: ꝛ vltra hoc: quia habet pedes nõ ambulat: oculos habet ꝛ non videt: aures habet ꝛ nõ audit: os habet ꝛ non loquitur: et sic stat sicut vnus lapis: ꝛ dum ipse loqueretur cuʒ ea insufflam

ventus a quattuor partib⁹ mūdi ⁊ proiecit eum in mari magno: et ea hora Helyas scidit vestimenta sua ⁊ euulsit capillos suos: ⁊ dixit ve quia perdita est saluatio israel. Et exiuit vna filia vocis id est reuelatio: ⁊ dixit Helya. Nō est sicut tu cogitas: sed quattuor centis annis habitabit in mari magno: et lxxx. annis vbi ascēdit fumus circa filios Chore. ⁊. lxxx. annis in porta rome quod remanet annorum per omnes ciuitates vsqȝ ad finē. Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentū messie esse in destructione templi. ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo: ꝙ predicte auctoritates probāt aduentuȝ ⁊ destructionem fuisse eadem die: sed veritas non est sic. quia a die passionis vsqȝ ad destructionem transierunt. xl. anni. Hic potest dari optime duplex responsio. Prima ꝙ istud nomen dies accipi potest tripliciter. scilicet stricte: large: ⁊ largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro. xxiiij. horis. Tertio accipitur pro tempore sicut inuenimus in Esa. ca. xix. vsqȝ ad. xxxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies ⁊ necessario habet accipi pro maiori tempore ꝙ est annorum. Secunda responsio est ꝙ si templū bene durauit post passionem quadraginta annis: veritas tamen est ꝙ in hora passionis perdidit templū oēm sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem ꝙ illam. Unde dicit Thalmuth in libro de Ioma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri deceȝ miracula ꝙ facta erant in domo sancta. sciȝ ꝙ abortiuit ex odore carnis sctē. Non fetebat caro sancta aliquo tēpore: nunꝙ apparuit musca in tēplo: nunꝙ accidit pollutio sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunꝙ inuenta est macula in pane propositiōis: et licet pedes starēt in templo cum habebat hu miliari spaciosi inueniebantur. Nunꝙ nocuit serpens nec alacer in hierusalem. Nunꝙ dixit vir socio suo strictum hospitiuȝ habuit in hierusaleȝ. Nunꝙ fuit sufficiēs pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunꝙ fuerunt sufficiētes venti ad torquendum pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit trāsmaya ⁊ adhuc plures: quia partes vasorum terreorum que frangebantur in templo fundebantur in eodem loco: et dicit abaye: ⁊ adhuc plume auiū sacrificij ⁊ cinis altaris incensi omnia fundebantur in loco suo. et totum hoc cessauit. xl. annis ante destructionē templi: sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neqȝ apud nos est sciens vsqȝquo. ps. lxxiij. Iteȝ dicitur in eodem libro: legunt magistri ꝙ. xl. annis in quibus administrauit symeon iustus omni hora vēiebat sors dei ad manuȝ dextre

ram. sed extunc aliquando in dextera aliquãdo in sinistra. Item elco polone efficiebatur albus aliquando non. Item candela que erat in occidente templi omni hora erat incensa: sed extunc aliquando incẽsa. et aliquãdo extincta. Itẽ ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna: nisi bis in die solum: vt affirmaret preceptum ꝙ habebat sacerdos de mittẽdo ligna. Leuit. vi. Sed ex illo tunc aliquando excedebant aliquãdo non intantũ ꝙ sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itẽ dicitur in Talmuth hierosolometista. in libro de yoma. in ca. quod incipit duo hyrci legũt magistri. ꝙ. xl. annis ante destructionem templi inueniebãt extinctam candelam que erat in occidente et copolane stabat semp rubeus: ⁊ sors dei veniebat ad manũ sinistram: ⁊ claudebant portas tẽpli in sero et inueniebant eas apertas de mane. et dixit rabi Iohanni filius zachai. Templuꝫ: templũ quare nõ terres. iam scimus ꝙ tu⁹ finis debet esse destructio. quia ꝑte prophetauit zacharias. cap̃. xi. Aperi libane portas tuas ⁊ comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quomodo. xl. annis ante destructionem qua hora fuit christi passio cessarunt omnia miracula et perdidit templum sanctitatẽ suã. Et nõ solũ tunc dicta miracula cessauerũt. sed eadẽ hora amotuꝫ fuit sceptrũ iuda. ꝯm illud qđ ꝓpheta uit iacob. ⁊ scriptũ est in libro canhedrin. in ca. qđ incipit haudbod qui et in libro de abdozara. in ca. i. dicunt sic. legunt magistri. ꝙ. xl. annis ante destructionẽ tẽpli fuerũt amoti canhedrin. i. lxx. iudices consistorij gaꝫit: ⁊ fuerunt positi in hamith. declarat Rabi sichim. locus erat in hierusalem qui vocabatur hamith. dicit rabiadin. ⁊ ex illo tũc nunꝙ amplius iudicarunt iudiciũ criminale: quia iudiciũ criminale non poterat fieri nisi in consistorio gaꝫit: ⁊ dicit rabimosse darsan ꝙ non auferetur sceptrũ de iuda. hoc dicitur ꝓpter cõsistorium gaꝫit qđ erat in terra iuda: ⁊ dux de femore eius. isti sunt canhedrin qui erant sedentes in cõsistorio Gaꝫit. quod erat in terra iuda: ⁊ dixit sic Iacob canhedrin. qui stabant sedentes in consistorio gaꝫit nunꝙ erant amoti a terra iuda iudicãdo iudicia criminalia quousqꝫ veniat syso ꝗ est messias: ⁊ dicit rabira chanum qđ fuerunt amoti a consistorio canhedrim gaꝫit: et fuit eis amota potestas iudicandi iudicium criminale consuerunt saccos super coria sua. ⁊ euulserunt capillos suos: ⁊ dixerunt ve nobis: quia amotum est sceptrum iuda ⁊ filius dauid non venit. Qui multũ non est corde cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatib⁹ aduẽtus messie pro illa hora. ¶ Uerũtamen pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione: que ibat ex ore omnium gentium eo tempore de aduẽtu messie

instantiũ ꝙ quia viderunt illa hora regere vnum qui regnabat in ciuitate inde qui dicebaẜ biter q̇ erat homo magne fortitudinis: ⁊ victor preliorum cuius nomen erat bacoziba. statim reputauerũt eũ messiã intelligentes ꝙ in illa hora erat tẽpus assignatum: aduentus messie dicitur in libro canhedrin. in capi. quod incipit totus israel ꝙ barcoziba regnauit. xxx. annis cum dimidio: ⁊ dixit doctoribus. Ego sum messias ⁊ rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabimoysen de egypto. in capi. de iudicibus in lectionibus regũ. rabiaquiba magnus sapiens erat: et de maioribus tamulth erat ⁊ portabat arma barcozibe regis ⁊ dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias: quousq; ipꝫ interfecit adrianus ꝑpter peccata sua. ¶ Item possumus verificare predictam conclusionẽ ex prophetijs danielis. scꝫ per illas. lxx. ebdomadas: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi ꝑ rege messia: sicut dicit Rabimoyses magister gerũdensis in glosa quaꝫ fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorũ. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. ⁊ dicit Rabimosse darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur ceder haolã Rabi yoze. lxx. ebdomade numerate sunt a destructione primi templi vsq; ad destructionem templi vltimi. qui sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. ⁊. cccc. xx. quibus durauit templum secundũ. ⁊ in fine illorum debebat venire messias. et sic declarat gaon raby cahadias ⁊ rabi abraã abenazadra. ¶ Item predictam ꝓphetiam exponit petrus alfonsi cõuersus multum grate ẜm antiquos hebreos declarando tempus aduentus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduentus xpi. sic est danieli per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sunt constitute super populum tuum ⁊ super vrbem sanctuarij tui: vt consumetur preuaricatio ⁊ finẽ habeat peccatum ⁊ deleatur iniquitas ⁊ adducatur iusticia seculorum ⁊ impleatur visio et prophetie ⁊ vngatur sanctussanctorum. Scito ergo ⁊ aduerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalem vsq; ad xp̄m ducem ebdomada septima ⁊ ebdomade. lxij. erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporuꝫ: ⁊ post ebdomadas. lxij. occidetur xp̄s ⁊ ciuitatẽ ⁊ sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo ⁊ finis eius vastitas. ⁊ post finem belli statuta desolatio confirmabit autẽ pactũ multis ebdomada vna ⁊ in dimidio ebdomadis deficiet hostia ⁊ sacrificium: ⁊ in templo erit abominatio desolationis ⁊ vsq; ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. ꝓphetia sane ista clausa est: ⁊ ad intelligendũ difficilis. ⁊ sunt ibi termini multi designati: sed tñ omnes ad designandum christi aduentum sunt positi. In primis igitur sciendum

dum est ꝙ ebdomade iste annorum sunt ebdomade cum igitur ait.lxx. ebdomade constitute sunt sup po- pulum tuum: ꝛ super vrbem san- ctuarij tui: vt consumetur preuari catio ꝛ finem accipiat peccatum ꝛ deleatur iniquitas et adducatur iu sticia seculorum: ꝛ impleatur visio et ꝓphetie ꝛ vnguatur sanctussan ctorum. Cuȝ illud inꝙ ait nomina ri voluit: quia septies septuaginta in.cccc.xc.anni erant constituti ab eiusdem anni ꝓphetia: vsqȝ ad de- structionem Hierusalem ꝛ templi que a Tyto Romanorum impera- tore facta fuit: cuius destructionis tempore iam christus venerat qui et iusticia seculorum ꝛ sanctussan- ctorum erat: per quem etiam ꝛ pec catum omne ꝛ iniquitas est deleta et prophetia omnis impleta. Cete ra autem omnia que sequuntur ad horum.ccccxc.annorum diuisioneȝ et declarationem sunt posita ꝑ hoc autem ꝙ ait. Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalem: vsqȝ ad chri stum ducem ebdomade.lxx. innui- tur: ꝙ ab huiusmodi die prophetie vsqȝ ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo per Ysaiā.xlv.chri stus appellatus est.fuerunt.lxx.an norum.ebdomade.i.xlix.anni. Cu- ius Cyri precepto cepit hierusalē edificari: in cuius reedificatione postꝙ cōsummatum est opus vsqȝ ad aduentum Tyti super hierusa- lem.cccc.xxxiiij.anni fuerūt.ꝛ hoc est qđ dicit ebdomade.lxij.i.cccc. xxxiiij.anni erunt: ꝛ rursum edifi- cabitur platea ꝛ muri in angustia temporum: ꝛ posuit ebdomadas se ptem: ꝛ postꝙ occidetur christus ciuitatem et sanctuarium dissipa- bit populus: scȝ romanus cum du ce venturo.i. Tyto et finis eius va stitas et post finem belli statuta de solatio. Quod autem sequitur con firmabit pactum multis ebdoma- da vna. illa ꝑfecto ebdomada vna septem sunt anni obsidionis septē enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum et infra illos septem annos adeo coacti fuerunt intus et afflicti: ꝙ non habuerunt vnde sacrificium facere possent. et hoc est qđ ait in dimidio ebdoma- dis. ꝛ infra ebdomadā deficiet ho stia ꝛ sacrificium et in templo erit abominatio desolationis: ꝙ etiam additur vsqȝ ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. in finuat ꝙ captiuitatis et desolatio illa fine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsqȝ ad Cyrum et lxij. ebdomade a Cyro vsqȝ ad Ty tum et ebdomade obsidionis vna ꝑfecto.lxx. sunt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris Hyspanie regis alfon si qui cum esset sapientissimus in- ter iudeos illuminatos a deo con- uersus fuit ad xp̄m ꝛ scripsit opti- me dyalogum fidei catholice anno domini. M.c.vi. ¶ Qui auteȝ ple nius voluerit scire diuisionem di- ctarum.lxx.ebdomadarū sicut eas diuisit Daniel.i.ad.vij.ꝛad.lx.ꝛ ad duas et ad vnā et illa vna et duas dimidias inueniet multuȝ optime in glosa magistri Nicolai de lyra

super danielem. Sed ꝛ ꝓpter non⸗nulla que addūt moderni iudei in ꝓphetia Jacob. de sceptro ꝛ in su pradicta, de .lxx. ebdomadibꝰ: ꝛ ꝓ pter eorum recursus expositiones anullandas predictas duas ꝓphe tias expono eo modo ꝛ forma qua dictus inclitus doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit: ne diligēs scire forte inopia librorum intelli⸗gat curuitates iudeorum. Hūc enī librum pro ignorātibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint ar⸗ma inuenire contra inimicos xp̄i. Et introducitur primo prophetia Jacob. in qua exprimitur tempus aduentus messie. Gen. xlix. vbi di⸗cit iacob filijs suis. Congregami⸗ni vt annunciē vobis que ventura sunt nobis in nouissimis diebus se quitur. Non auferetur sceptruꝫ de iuda et dux de femore eius donec veniat: qui mittēdus est ꝛ ipse erit expectatio gentiū. quod sic exponi tur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptruꝫ de iuda. i. dignitas regia. ꝛ dux de femore eiꝰ qꝛ deficiēte regno iterfecto rege se dechia in captiuitate babylonica extunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erāt de tri⸗bu iuda. quia in reditu dicte capti uitatis zorobabel fuit dux eorū: vt habetur zacha. iiij. c. ꝛ Aggei. i. ca. et post sacerdotes gubernauerunt populum: vt patet tempore Ma⸗chabeorum: qui etiam erant de tri bu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xi. vbi dicit̄ ꝙ Jo sabeth soror achosie regis iuda tu lit Joas. ꝛ erat sex annis cum ea in domo domini: qꝛ ipsa erat vxor Joiade pontificis: ꝛ istud regimē durauit vsqꝫ ad tempus herodis ꝙ fuit alienigena de gēte idumeoꝝ et ipso regnante natus est christus vt habetur Math. ij. Cuiꝰ regnū durabit in secula seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittēdus est. i. christus qui missus est a patre pro salute generis hu⸗mani: ꝛ ipse erit expectatio gētiū. Sm ꝙ dicitur Aggei. ij. ca. Ecce ve niet desideratus cunctis gentibus ꝛc. In hebreo autē habetur sic. et erit ei aggregatio gentiū ꝛ hoc im pletum est in regno xp̄i. quia post resurrectionem ꝛ ascensioneꝫ xp̄i. ad celos apostolis predicantibus fidē xp̄i iudei pro maiori parte re manserunt obstinati in infidelita⸗te sua: ꝛ gentes cū magna deuotio ne receperunt fidē xp̄i. Et sic xp̄o aggregate sunt. ꝓpter qḋ apostoli dixerūt iudeis: vt habet̄ Act. xiij. ca. Uobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illḋ ꝛ indignos vos iudicastis vite eter ne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic enī precepit nobis deus. ¶ Sed hanc ꝓphetiam que satis clare ex posita est de christo iudei multipli citer nituntur subuertere. Ad cuiꝰ intellectū sciendū ꝙ in hebreo ha⸗betur donec veniat sylo. Hec autē dictio hebraica sylo est ꝓprium no men loci: significat etiā in alio sen su missionē: ꝛ sic est nomē cōe: put ergo est nomē loci accipiūt hic eā

aliqui iudei dicentes q prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur. i. Reg. xi. fuit electus in regem et inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini et archa: et per consequens vnctio vbi reges debebant inungi. et sic sceptrum quod accipitur pro quodam dominio et primatu: quod fuerat in tribu iuda vsque tunc fuit translatum ad tribum beniamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionem Saulis archa dei iam erat amota de sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur. i. Reg. vij. c. Item post saul immediate: immo ipso adhuc regnante: fuit dauid inunctus per Samuelem. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda. et tunc reges de illa tribu quando incepit successerunt. Quod autem sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quando incepit esse in propinqua dispositione ad gradum perfectum non est verisimile. Et ideo alij iudei dicunt q ista prophetia impleta fuit in electione hieroboam in regem qui erat de tribu effraim. quia decem tribus ablate sunt a regno iuda: et adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionem. iij. Reg. xij. Et sic exponunt donec veniat sylo. i. donec veniat hieroboam coronandus in tali loco. Sed ista expositio ostenditur falsa per textum. quia congregatio illa non fuit facta in sylo. sed in sychem. vt habetur. iij. Reg. xij. c. Item non fuit ablatum regnum a domo iuda tunc: sed stetit vsque ad captiuitatem babylonicam per successionem hereditariam. Et illi soli dicebantur proprie reges: quia instituebantur per inunctionem. quia templum archa domini: et illa que ad inunctionem requirebantur in hierusalem remanserunt que erat metropolis in regno iuda: propter quod alij iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionem: dicunt q dicta prophetia impleta est tempore nabuchodonosor quando venit contra hierusalem et occidit sedechiam regem: et sic defecit regnum iuda. Et ideo exponunt predictam litteram sic. Non auferetur sceptrum etc. donec veniat qui mittendus est. scilicet Nabuchodonosor. qui propter peccata iudaici populi missus fuit a deo ad destruendam terram et auferendum regem: et erit ei aggregatio gentium: quia propter dilationem sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio et precedentes et consimiles si fiunt destruuntur per translationem chaldaicam quam iudei vocant targum: que ita autentica est apud iudeos q nullus doctor eorum fuit ausus ei contradicere. immo quando littera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatione. In illa autem sic habetur. Non auferetur sceptrum de iuda etc. Donec veniat messias in scriptura: sed solus christus qui promissus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositionis predicte.

Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia dignitas tribus iude et ducatus et i tpe illo nullus alius apparuit qui ex doctrina et operationibus posset dici christus nisi iesus saluator noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus messias et ꝙ ei⁹ aduentus trãsiuit in preteritũ. ¶ Itez ꝑdictus Petrus alfonsus cõuersus in suo dyalogo predictã ꝓphetiam exponit sic dicẽs. Doctores antiqui hebreorũ sic exposuerunt prophetiã Jacob. Nõ auferetur sceptrum.i. virga regni de iuda. et dux de femore.i. de filijs filiorũ eius in secula. donec veniat qui mittendus est i. xp̃s cuius est regnũ et ad ipsum congregabuntur gentes Et nos q̇dẽ nouim⁹ ꝙ postq̃ venit xp̃s. neqȝ rex neqȝ dux de Juda fuit vlteri⁹. Credere itaqȝ debemus ꝙ hic tẽpus xp̃i aduẽtus determinatũ fuit et ꝙ is qui tempore illo venit sine dubitationis scrupulo xp̃s extitit. ¶ Secundo introducitur ꝓphetia Danielis.c.ix. vbi Gabriel ãgelus instruxit Danielez de illo tempore dicẽs. Septuaginta hebdomadas abbreuiate sunt super populũ tuũ et super vrbẽ tuam sanctã et consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniq̃tas et adducatur iusticia sempiterna. et impleatur visio. et ꝓphetia. et vngatur sanctussanctorũ. Ad intellectum huius prophetie pͥmo videnduz est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada qđ est idem. In sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tpe septẽ dierũ. et hoc modo cõmuniter accipitur: hoc etiã modo loquitur scriptura Leui.xxiij. vbi dicitur ꝙ septẽ hebdomade sunt accipiende a festo pasce qui faciũt.xlix. dies. et l. die celebrandũ est festuz penthecostes. Alio modo accipitur ꝓ tempore septem annoruȝ. et hoc modo loquit̃ scriptura de hebdomada. Leui.xxv. vbi dicitur Numerabitis septem hebdomadas annorum que faciunt annos.xlix. et quinquagesimus annus qui immediate sequitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi plurib⁹ modis. Non potest hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. quia tota prophetia Danielis fuit completa infra annum et dimidiuȝ. ergo per locuȝ a diuisione oportet ꝙ accipiatur a numero annoruȝ. et in hoc oẽs expositiones cõueniũt. sed in hoc differũt. Quia aliqui catholici vt Beda et aliȷ̃ dicũt ꝙ isti anni intelligendi sũt anni lunares q̇ sunt breuiores annis solaribus.xi. diebus. Moti fuerunt autem ad hȝ dicendum ex duob⁹. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sunt breuiores annis solaribus. et per consequẽs hebdomade annorum lunarium sunt breuiores. Secũdo quia angelus loquebatur Danieli qui erat hebre⁹. hebrei aũt computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et ĩõ angelus posuit numerum annoruȝ predictorum ꝑ hebdamadas anno

rum lunarium. Utrumque dictum non placet Nicolao de lyra. et est ratio quia in hebreo non ponitur ab breuiate prout sonat in detruncatione seu diminutione. Sz in hebreo ponitur precise vt notat temporis determinationem. s. nec plus nec minus. Similiter secundum est falsum. si enim iudei haberent annum breuiorem. xi. diebus quam annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mense cuiuslibet anni facere pascha et die determinata. s. xiiij. die primi mensis. sequeretur quod pascha eorum huius anni precederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis precederet per xxij. dies. Et sic anticipando tempus quolibet anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur quod iudei celebrarent pascha suum et obligatione precepti infra breue tempus in quolibet mense totius anni. Hoc autem apparet manifeste falsum ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet quod computant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos: habet lunationes. xiij. ita quod per embolismos faciunt ad equationes temporis. et sic computant per annos solares sicut et nos. Dato tamen quod computarent per annos lunares: nihilominus habetur propositum nostrum vt videbitur. ¶ Secundo videndum est quot annos continent hebdomade predicte et patet quod si multiplicentur. lxx. per vij. resultant. cccc. xl. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei quod incipit ab. xi. anno: regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alij dicunt quod incipit a primo anno darij. quia isto tempore dixit angelus ista danieli. Alij dicunt quod incipit computatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secundo Cyri regis Persarum. Alij dicunt quod incipit computatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quando missus est neemias ad reedificandum iherusalem. Que autem istarum opinionum sit vera propter prolixitatem euitandam omittitur. et etiam quia secundum omnes istas computationes habetur propositum nostrum sufficienter. s. quod tempus aduentus christi sit preteritum quod patet quia angelus determinate assignat. cccc. xc. annos. vsquequo impleatur visio et prophetia et vngatur sanctus sanctorum. i. xps. Sed qualiter cumque accipiatur computatio anni lunaris vel solaris et vbicumque incipiatur computatio. quia infra tamen non potest accipi quam. a. xx. anno regis artaxersis: totus tamen numerus predictus iam diu est preteritus. Et declaro saltem de vltimo numero predictam impletum. s. a. xx. anno artaxersis vsque ad. xviij. annum Tyberij cesaris in quo passus est xps. Si fiat computatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persarum durauit annis. ccxxxiij. et a principio regni vsque ad. xx. artaxersis fluxerunt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis. Regnum grecorum du

rauit.ccc.annis & tunc cepit regnū romanorum a cuius principio vsq3 ad.xix.annum Tyberij fluxerūt anni.lvij.qui simul iuncti patet q faciunt.cccc.lxxv.annos solares q implent predictum numerum secūdum lunares annos quia ānus lunaris continet.ccc.liiij.dies. Solaris vero.ccclxv. quadrantem vnū ex.v.horas.& patet secundum verū numerum q.cccclxxv. āni solaris sunt.ccccxc.anni lunares qui ē numerus hebdomadarum cōputādo vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertendum tamen q Rabisalomon dat quandam expositionē falsam ad rationē predictam qua3 oportet remouere.dicit enim q septem hebdomade ille non cōtinēt tempus precisum vsq3 ad aduentum xpi & passionis sue mysterium vt pdictum est. Sed dicit q continet tempus pcisum a destructiōe primi templi vsq3 ad destructionē secūdi per Tytū & Vespasianū: cuius expositio talis est. Septē hebdomade pcise.i. determinate sup populum tuum anteq̄ veniat perfecta captiuitas eorū que facta est per romanos cōburentes ciuitate3 & templum & eijcientes inde populum iudaicum. vt consumatur preuaricatio.i.desistant a puaricationibus castigati p predictā captiuitatem.& deleatur iniquitas eorum sc3 p captiuitatem & afflictionē pdictam que est pena vt dicit. Et adducatur iusticia sempiterna.i.vt ineternum iustificentur p predictam captiuitatem p peccatis tolerādo Et vt sic finaliter impleatur visio & pphetia.i.visiones de christo pmisse p prophetas & vngatur sanctus sanctorum.i.archa dei & vasa sanctuarij.que recuperabuntur per messiam venturū in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed q̄tum debeat durare ista captiuitas nō dicitur.& sic p consequens tempus determinatum ipsius hic non ponitur.

¶ Quod autē ista expositio sit falsa & extorta patet per litteram precedentē vbi dicitur q angelus gabriel venit propter orationem Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandum exauditionem sue petitionis. Et ideo nō solu3 nūciauit ei liberationē a captiuitate babylonica. sed etiā pfectā liberationē fiēdā p xpm de qua daniel principaliter orabat.& ideo dicere q āgelus venerit ad denūciādū Danieli pfectā captiuitatē sui ppli.& nullū certū tēp9 liberatiōis fiēde p xpm hoc est valde absurdū & pcedēti littere cōtrarium.q2 non venisset ad consolationē Danielis sed magis ad desolationē. Item q dicit q p captiuitate3 in qua sunt desistunt a preuaricatiōibus hoc ē apte falsū.q2 super oia gētes intēdūt sortilegijs & augurijs vt sciūt illi qui nouerūt facta eorū:& tamē ista phibentur eis maxime in lege diuina.pat3 in Exo.& Deutro.& in pluribus alijs locis veteris testamenti. Item q dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum: & est contra illud quod dicit. Deutro.ix. Scito q nō propter iustificationes tuas dederit tibi de9 terram hanc in possessionem. etc.

multominimus propter iusticias eorum implenda est promissio de christo et maxime quia de ipso scribitur Esa.viij. Et erit ad lapidē offensionis et petrā scandali duabus domibus israel et in laqueum et ruinam habitantibus iherusalem. Item quod dicit per vnctionē sancti sanctorū intellige vnctionē arche et sanctuarij qui recuperabunt per regē messiam hoc est cōtra illud quod habet Ihere. iij. Cumque multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicēt vltra archa testamenti domini neque ascendet super cor neque illius recordabunt neque visitabitur.neque fiet vltra:quia cerimonie veteris testamēti omnino cessauerunt post passionem christi.et tunc enim fuerunt mortue:manet ergo veritas incōcussa quod.s. tempus hebdomadarum fuit ipletum in christi aduentu qui peccata nostra tulit omnia que in deum in nos et in proximū commissa erant:iusticiā adduxit legem et prophetias impleuit.et vnctus est plenitudine gratie a deo patre: ¶ Tertio determiat sacra scriptura tēpus aduētus messie Esa. vlti.textus ibi est antequam parturiet peperit.Et licet aliquid de hoc textu supra dictum sit.hic tamen plenius exponitur.super quo glo.hebraica.quia antequam natus fuisset ille qui in seruitutē redegit vltimam natus fuit redemptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem et templū destruxit et populū captiuauit et in vēditionē et seruitutem exposuit intantū quod dabantur.xxx. pro vno nummo argenteo.vt dicit Hugo flo:iacen.fuit natiuitas ipsius christi.hoc idem patet per translationem chaldaicam ibidē que cōparat israel mulieri parturienti quod angustias maximas patitur et dolores adhuc non erit ei vehemens angustia. et adhuc non veniet ei tremor cum doloribus propter partum et reuelabitur rex messias. Dolor enim et angustia partus exprimunt maximā calamitatem quam habuerunt in obsidione Tyti et Vespasiani vbi tanta fuit angustia et calamitas quod impletū est illud Trenorum.iiij. Manus mulierū misericordiū coxerūt filios suos et multas alias āgustias et miserias passi sunt que Iosephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib.iij. Et ante istam obsidionem clarum est quod fuit iesus nazarenus natus per.lxx. annos et passus per.xl.annos. Iste textus cū glosa chaldaica est tante auctoritatis apud iudeos quod multi doctores eorum concedūt quod messias natus est in die destructionis tēpli. Pro quo allegat rabi hamon: quod lybanus cū excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa.xi. Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messias natus in illa die destructionis templi: respondent quidam quod est in paradiso cum angelis viuens ibi eo modo quo moyses vixit quadraginta diebus i mōte synai et expectat preceptum domini ad se ostendēdū Alij quod est vltra montes caspios expectans preceptum domini de liberatione populi. Alij dicūt quod vadit per mundum sicut pauper et humi

latus propter peccata populi sui sm ꝙ dicitur Esa.liij.et nos reputauimus eū quasi leprosum et cetera.quousqꝫ appareat ex pcepto domini in virtute ad liberationez filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt. Talis enim varietas ostendit ꝙ dictū eorum est ficticiū.Sed quicqd sit dictum videtur ꝙ verū est ꝙ tempus veniēdi messie taxatum in scriptura iam pterijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro.et istd fuit vocatuz tempus plenitudinis.ad Gal. iiij.et Eph.i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.scilicet nature.scripture.gratie et temporalis mēsure. Nature quidem quia tūc venit finis ois creature.s. homo coniūct⁹ est suo principio.s.deo.Unde tunc fact⁹ est nobilis circulus q̇ est perfectissim⁹ figurarū. Tūc etiam fuit vltimus modus formandi hominē q̇ fit possibilis.s.de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant et iste fuit quart⁹.Scripture etiam ꝙ pmissa fuerūt reddita.figure cōplete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecūditate marie.iustificatione iohannis:in missione spūssancti sup apostolos: ꝛ in sacramentis ecclesie.que sūt gratie vasa Plenitudo nihilominꝰ temporalis mensure. Omnis eniz perfectio consistit in trib⁹ precesserat aūt tempus nature in quo fuit conuictum humanū genus de ignorantia. Temp⁹ etiā legis scripte in quo fuit conuictuz de impotentia ꝛ hoc fuit tertiū cōplementum vniuersorū temporum in quo fidelib⁹ datur vera dei cognitio veraqꝫ virt⁹ ad completionem diuine legis. ꝛ in signū istarū plenitudinū voluit venire dei fili⁹ sexta mundi etate. vi.annoruz millenario.vi. mense a cōceptiōe Johannis.sexta die vt dicit et forsitā sexta hora. Probabile eniz est ꝙ illa die concept⁹ fuit adam celestis in qua fuit formatus adaz terren⁹ Jlla hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem.sexta etiam die fuit passus ꝛ sexta hora in cruce fuit conclauat⁹. hoc ergo fuit temp⁹ beneplaciti et tempus miserendi vt dicitur in.ps.ci.

¶ Secūdum testimoniū aduent⁹ messie est inquisitio iudeorū facta tempore christi quaz non fecissent nisi tempus impletū cognouissent tūc enim iudei mitentes miserūt sacerdotes et leuitas ad Johannem baptistam quem tunc sanctissimū in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Joh.i.Qui si dixisset ꝙ sic eum recepissent sed confessus est ꝛ nō negauit ꝙ non sum ego christ⁹.i.messias vt patet:confessus est tamē ꝙ erat eius vox ꝛ preco clamans vt prepararent sibi viam tanꝗ summo regi suo vero messie.qui ꝛ digito eū ostendit dicens eis. Hic ē de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est.cuius non sū dignus corrigiam calciamenti soluere.et iterum euz digito ostendēs ait.Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi.Ad hoc etiaz valet

inquisitio facta per eos codez tempore de barcoziba vt supra dictuz est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletuz non cognouissent. ¶ Tertium testimoniū est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeoruz. qui in. xviij. libro antiquitatū describens tempora Tyberij casaris sub quo passus ē christus sic dicit. Fuit eisdē temporib⁹ iesus vir sapiens si tamen virū eū nominare phas est. Erat enim mirabiliuz operum effector et doctor eorū hominū qui libēter ea que vera sunt audiūt. et multos quidē iudeorum. multos etiaz ex gentibus sibi adiūxit. xp̄s hic erat. hūc accusatione primorum nostre gentis virorū cū pylatus in cruce agendum esse decreuisset. non deseruerūt eū qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis iterum viuus ſm ꝙ diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura ꝑdixerūt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati. ꝙ anno domini. xxxvi. ipij vero Tyberij. xxi. cum esset mos romanis vt ꝓuinciarum iudices senatui scripto renunciarent vt si quid noui in his quas regebāt prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberiuz sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutem. Nup accidit ꝙ ipse probaui iudeos per inuidiam se suosq; posteros crudeli dānatione perimisse. Cum enim promissum haberent patres eoruz ꝙ deus ipsorum mitteret illis per virgineȝ sanctum suum qui rex ipsorum merito diceretur hunc me ꝑsente misit in iudeam: quem cū vidissent cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. vētis imperasse. pedibusq; siccis sup vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse. et oīs populus iudeoruȝ diceret euȝ esse dei filium: principes sacerdotū inuidia contra eum moti itaq; mihi eum tradiderunt. et alia pro alijs mentientes hunc magum esse et cōtra legem eorū agere dixerūt. Ego autem ita esse credidi ipsumq; flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euȝ crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt. Ille quoq; militibus meis custodiētibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorum contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse seq; visionem angelorum vidisse: et a iudeis pecuniaȝ accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mendacijs iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberetur. At senatus recusauit indignatus ꝙ non sibi ſm morem epistola primo fuissȝ delata. Et sic satis claret ex predictis quattuor testimonijs tēpus aduētus messie fuisse ante destructionē scōi tēpli.

¶ Quod verus messias debet esse

de genere inde procedens de medio filiorum iacob.

Ecūdus thesaurus aperitur de genere messie. quod sacra scriptura prenunciat et specifice determinat et impletum est in iesu nazareno. nam dixit dominus moysi Deuterono. xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tibi. ponā verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existā. Et patet ꝙ ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetā suscitabit deus filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota ꝙ iudei dicuntur filij israel vel iacob: quod idem est Israel autem habuit quattuor vxores: ex quibus procreauit. xij. filios ꝛ vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiam ꝑ ordinem qui sequūtur. scilꝫ Rubē Symeon: Leui: Iudas: Isachar zabulon: Dyna. patet Genes. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Ioseph et Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios. scilicet dan ꝛ neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solūꝫ duos filios scilicet Gad ꝛ Aser. quod pꝫ Gen. vbi supra. Modo qd dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Iste ergo propheta qui debebat esse messias: non potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: et in duobus non est medium. Nec potuit esse de filijs zelphe: propter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui fuerunt septem: et in numero septemnario est medium: sꝫ quartus. Numerētur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Mediū istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorū debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysteriuꝫ: quare sꝫ deus dixit. de medio suscitabo ꝓphetam. id est messiaꝫ. Genus enī humanum propter peccatum primi hominis: ꝛ propter innumera peccata que postmoduꝫ homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ꝛ deum vestrum et absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signuꝫ maximi odij inter deum ꝛ homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: et istud est supremum. Primum est cū quis denegat alicui suaꝫ fami-

lsaritatem quēadmodum xp̄s ille cui dicit. Matth.viij.ꝛ Luce.ix. Vulpes foueas habent ꝛc. Scdm̄ est cū quis denegat alicui suam lo quelā: sicut Johānes euangelista dicit loquens de heretico.ij. Jo.i. nec aue ei dixeritis. Tertiū ꝛ vlti mū est cū quis denegat alicui suū aspectū: sicut dauid dixit de absa lone filio suo.ij. Re.xiiij. ꝙ nō vi deret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani gene ris: sicut ait moysi. Exo.xxxiij. Nō videbit me hō ꝛ viuet: ꝛ gemens Joh.c.xiij. dicebat. Cur faciē tuā abscondis ꝛ arbitraris me inimi cū tuum Abacuc.i.c. Mundi sunt oculi tui dn̄e: vt nō videas malū: ꝛ respicere ad iniquitatē nō pote ris. Cū ergo tanta esset discordia inter deum ꝛ hoies: ꝛ ad pacificā dum discordes sit necessarius me diator. ideo messias ꝑmissus de buit exire ꝛ suscitari de medio qđ veridice fuit impletum in xp̄o Je su saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat ꝙ veram pacem vene rat facere inter deū ꝛ hoies: ꝛ vt innueret ꝙ verus mediator erat quasi semꝑ medium elegit: scilicet pacē inchoans: pacē ordinās: pa cem confirmans: paceꝫ publicās: pacem cōseruans. Vn̄ sunt quinqꝫ passus ascēsus nostre salutis. Est ergo primus passus ꝙ xp̄s paceꝫ inchoans exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est ꝙ debuit deus incarna ri vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda ꝙ non pater nec spiritussanctus: sed fili⁹. Pri ma ꝑpositio patet dupliciter: pri mo: quia nulla creatura sufficie bat ad tantū debitum persoluen dum: cum debitum esset infinituꝫ: quia cōtra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia contraria cō trariꝭ curātur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo: eritis sicut dij. Gen.iij. Ergo per contrarium vt homo curaret̄ oportuit ꝙ per cōtrariū deus fieret homo. de hac materia in quarto latius dicetur. Secūda propositio patet: q2 licet tres persone sint vnus deus. distin guntur tamē realiter ꝑ relationes et habent etiā appropriata distin cta: q2 potētia appropriat̄ patri: sapiētia filio: ꝛ bonitas siue amor spūisancto: que sunt quasi tres di uise trium personaꝝ offerentiū se in cāpo certaminis: vt cuiuscūqꝫ tangeretur diuisa pro homine exi ret in campū: venit dyabolus ꝛ te tigit diuisam filij dicēdo parenti bus primis. Eritis sicut dij scien tes bonum ꝛ malum. Nō dixit po tentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatū filij. sicut potētia patris: ꝛ bonitas spi ritussancti: vt dictum est. Non er go debuit venire pro redemptio ne hominis ꝛ eius recōciliatione deus pater nec spiritussanctus: sꝫ filius qui est media in trinitate ꝑ sona. Item pacem inchoans ve nit in tempore medio. Currūt enī tria silentia ab initio mundi vsqꝫ ad beatitudineꝫ eternam: sicut pa tuit supra in hoc libro. articlo. iiij.

tertie cōsiderationis: ɀ hoc est qd̄ dicit. Sap. xviij. Dū mediū silentium tenerēt oia: ɀ nox i suo cursu medium iter haberet: oipotens sermo tuus dn̄e exiliens de celo a regalibus sedibus venit: angelus venit ad virginē hora cōpletorij. et ideo tunc pulsatur ꝓ Aue maria. Durauit sacra collocutio vsqꝫ ad dimidiū noctis. Et tunc dāte consensum virgine omnipotens sermo dei. i. verbum patris qui est eius filius a regalibus sedibus venit i vterū: scꝫ virginis. Sic ergo patet ꝙ filius dei venit in medio silentio in incarnationē: sic etiā natus fuit media nocte. sicut ptꝫ. Luce. ij. q: pastores custodiebant vigilias noctis: predicta tria silentia figurant nobis tres magnos annos durationis mūdi. In quorū medio debebat venire messias ad viuificandum genus humanū per peccatū mortuū dicēte ꝓpheta Abacuc. iij. ca. Dn̄e op⁹ tuū: in medio annorū viuifica illud: in medio annoꝝ notū facies. Item pacē inchoans stetit in medio: scꝫ vteri virginalis. Ipsa enī virgo beata que debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deū ɀ hominē rationabile fuit ꝙ etiam ipsa esset mediū. Fuit enim medium locale: mediuꝫ morale: et medium naturale. Querūt enī logici mediū ad concludendū maiorem extremitatē de minori. de qua facit Aristoteles magnū ꝓcessum in. i. priorum. Maior extremitas deus est. Minor extremitas in genere rationabiliū homo est perquisierūt patriarche ɀ ꝓphete ɀ multi alij multis tēporibus medium ad cōcludendū predictā maiorem extremitatē de minori ɀ non inuenerunt: sed venit beata virgo et facta est mediū: q: in ipsa est: per ipsam verbū caro factū est. ɀ maior extremitas predicata est de minori: q: homo est deus: ɀ etiā minor de maiori: q: deus est hō. Est etiam virgo beata medium morale. sm̄ enī Aristotelē. ij. ethicoruꝫ. Mediū morale ē virtus nihil participans de extremis: q: extrema sunt viciosa: tale mediū fuit virgo beata que nullū viciū cōtraxit. Et sm̄ Hiero. Nihil gratie: nihil virtutis: nihil candoris est qd̄ non resplendeat in maria. Fuit etiam mediū naturale: quod ponitur triplex a philosophis: scꝫ mediū circuli: mediū celi: mediū mūdi. Mediū circuli ē a quo oēs linee recte ꝓtracte ad circumferentiam sunt equales. Centrum istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores quia in circuitu impij ambulabāt teste psal. xi. ɀ ab ea ad circulū linee ducte sunt equales: quia oēs pctōres ɀ alios equaliter videtur respicere. vnde Bern. Maria oibus omnia facta est sapientibus ɀ insipientibus copiosissima charitate debitricē se fecit: vt de plenitudine ei⁹ suscipiant vniuersi. Est etiam medium celi quod dicitur linea equinoctialis in qua cū est sol equinoctium facit: ɀ sub qua habitantes non agitantur perturbationibus temporū: q: sunt in optima dispositione. propter quod multi

theologi dixerunt quod sub illa li nea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata: quia cum in ea fuit sol iusticie factu est equino ctium, qz nox sicut dies fuit illumi nata. Infinitu visum e equari fini to: eternu tepozali: imoztale moz tali: inuisibile visibili: immensum capabili: diuite pauperi. homies etia qui habitat sub hac linea sut in optima dispositioe: no agitant neq; mouentur perturbationibus demonu. ppter quod merito dici tur paradisus. Tunc enim impleta fuit figura illa Gen. ij. quia posuit deus lignum vite in medio para disi. i. xpm verum filiu suu in me dio ventris virginalis. Est etiam virgo beata mediu mundi. Istud dicit a phis esse terra que equali ter vndiq; distat a celo. Tres aute sunt pprietates terre propter que virgo beata dr terra. e enim infima et maria virgo infima: q humilli ma. Cu enim deberet esse mater dei vocauit se ancillam. Luce. i. Ecce ancilla dni rc. Secudo ad terram currut aque. et ad beata virginem abundantie gratiaz. ps. ciij. inter mediu montiu pertransibunt aque. Tertio omnia ponderosa tendut ad terra tanq ad centru r suu me dium: vt ibi saluentur sic r pcto res grauati pondere peccatorum recurrentes ad istud medium sal uantur. vnde. Bernar. Ad mariam velut ad mediu dei recurrant qui in celo sunt: r qui in inferno: r qui nos precesserunt: et nos qui sum r qui nos sequuntur et nati nato rum r que nascentur ex illis. Sic ergo patet quomodo beata virgo est mediu logicale: mozale: r natu rale pro pace fienda inter deum e homines. Uerus ergo messias fi lius dei in inchoatione pacis ex iuit de medio personarum diuinaz inquantum deus. Suscitatus est de medio fratrum. Inquantum homo ve nit in medio silentio in medio an nozu: r stetit in medio paradisi: scz vteri virginalis: r sic tanq media toz verus in inchoatioe pacis vni uit diuisa. s. deu r homine: qz deus r homo vnus est xps. s. verus me diatoz. ¶ Secundus passus est q ordinando pacem xps verus mes sias stetit i medio quadrupliciter. Primo statim sicut fuit natus ste tit in medio aialium. s. bouis r asi ni: sicut patet Abacuc. ij. fm aliam translatione. per bouem qui rumi nat intelliguntur cotemplatiui quo rum officiu est ruminare dei ma gnalia: scz reru creatione: homis recreatione: mudi gubernatione: premiatione bonozu: r punitione malozu. Per asinum intelliguntur actiui: quozu officium est onera r labozes tolerare: quales sunt pre dicatozes: confessozes: r omnes ex ercitantes se in operibus miseri cozdie inter quos xps positus est: vtrosq; in societatem recipit: r ad sua beatitudinem perducit iam fa ctos homies id est rationales qui per peccatu quasi bestie viuebat. Secundo ozdinando pacem inue tus est in medio doctozu: sicut pa tet Luce. ij. Cum factus esset an nozu duodecim. dicit textus audie tem illos r interrogante: sequitur.

Stupebant autē super prudentia ⁊ responsis eius: qꝛ nunq̄ viderāt infantē tam tenere etatis tante sapientie: permaxime cū scirēt eum litteras nō didicisse. Inuētus est ergo in medio doctorum: in signum ꝙ sapientes ⁊ docti huius mundi vel habebāt ad illud mediū cōuerti: vel ꝙ sapiētia illorum p excessum splendoris illius mediū debebat obfuscari: ꝙ indicat numerus duodecim annoꝝ qui est numerus superexcrescēs ꝰm btm̄ Isido.li. ethimo.iii. qꝛ eius partes aliquote plus reddūt q̄ suum totū: patet quia ille sunt vnum: ⁊ duo: ⁊ tres: ⁊ quattuor. et sex que sunt iuncte reddit.x.⁊ sex: sic etiam improportionabiliter sapiētia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tertio ordinando pacē transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce.iiii. qꝛ cum voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiēs per mediū illoꝝ ibat. Dicit Beda ꝙ cū precipitaretur rupis admodum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus ⁊ manent ibi ruge vestis ⁊ signa pedis: sicut asserunt illi qui viderunt: tunc enī fecit se inuisibilem per medium trāsiens: fugiens mortē precipitationis: qꝛ non debebat mori nisi in ligno: vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacē stetit in medio discipulorum dando eis formā eligendi prelatum eos erudiens ⁊ eis seruiēs. Vñ Luce. xxii. Ego inquit in medio vestrum sum sicut q̄ ministrat: quasi dicat. Ille sit vobis superior qui fuerit humilior. Non ergo attendatis q̄s sit maior: sed attendite quis humilior: sicut ego. Qui licet sim dn̄s ⁊ magister vester non sicut qui recūbit in mēsa: sed sicut q̄ ministrat. patet ergo ꝙ christus verus messias ordinando pacem inter deum ⁊ hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum: fugit per medium persecutorum: ⁊ ministrat in medio discipulorum. ¶ Tertius passus est xp̄s consummando pacem ordinatam stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum: sicut patet ioh̄a.xix. Crucifixerunt cum eo duos latrones hinc ⁊ inde: medium autem iesum: quod iudei fecerunt: vt populus communis cogitaret ꝙ quia erat cum malefactoribus punitus erat malefactor sicut ⁊ alii. Sed tamen diuina dispensatione factum est: vt impleretur prophetia Isaye que ante illum vacua fuerat. Isay.liii. Et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronū vt nullus quātūcunq̄ peccator desperet de venia si voluerit facere penitentiam: quia ⁊ ille latro licet sero cognoscens peccatum suum: ⁊ petens misericordiam: inuenit subito veniam. Hodie inquit eris mecum in paradiso: et sic factum est: quia eadem die vidit diuinam essentiam: que visio dicit paradisus: sic cū viderūt xp̄s ⁊ scti patres in inferno paradisus fuit ibidem. Secūdo cōsummādo pacē stetit ī medio terre: qꝛ mons caluarie vbi

crucifixus est xps: est in medio ter re habitabilis. tunc autem impleta fuit prophetia dauid. in psal. lxxiiij. Deus autem rex noster ante secula. i. eterna ordinatione rex operatus est salutem in medio terre. tunc enim ibi operata est salus humani generis. et consummata pax inter hominem et deum. Fuit enim xps crucifixus in medio terre: vt tanquam centrum et medium omnium omnia traheret ad seipsum. quia ipse dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xij. ¶ Quartus passus est quod xpus publicando pacem consummatam stetit in medio. vnde post resurrectionem stetit in medio discipulorum suorum: et dixit eis ter. pax vobis. Joh. xx. quasi dicat. Jam est pax inter deum et hominem consummata per passionem meam. stans in medio latronum et in medio terre. et ideo pacem consummatam vobis in publico dicens in medio vestrum pax vobis: et sicut xps per seipsum stans in medio pacem publicauit discipulis: sic et per litteras per totum mundum diuulgauit. Iste littere inter ceteras fuerunt epistole Pauli. in quibus mundo publicauit quod xpus personaliter extrema diuisa vnierat factus mediator. Unde ad gal. iij. loquens de xpo quomodo lex fuit posita in manu eius sicut in manu mediatoris: vt de ea faceret quod vellet dicit. mediator autem vnius non est deus autem vnus est. Oportet ergo quod mediator sit duorum. et sic non solum deus: sed deus et homo vniens extrema diuisa. publicauit etiam quod christus fuit mediator extrema concorditer pacificans. vt patz ad Hebreo. ix. vbi dicit: quia christus noui testamenti mediator est vt morte intercedente in redemptionem earum preuaricationum que erant sub priori testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Intimauit etiam firma pacis per litteras: propter quod de christo dicitur. ad hebre. viij. Melioris testamenti mediator est iesus quanto in melioribus repromissionibus sancitum est. Ueteris testamenti mediator fuit Moyses qui promisit obseruantibus bona temporalia. Noui testamenti mediator est iesus: qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiam per litteras hominibus: quod christus pacem immobiliter ratificauerat dicens de ipso. i. Thimo. ij. Mediator dei et hominum homo iesus christus. cuius testamentum confirmatum est temporibus suis. ¶ Quintus passus est: quod christus pacem publicatam conseruando vsque in finem seculi stat in medio. Ipse enim dixit Matth. vlti. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Sed quomodo sit in medio vidit Johannes euangelista. Apoca. i. vbi dicit. Uidi septem candelabra aurea: et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. i. christo filio virginis. Ista septem candelabra aurea sunt septem ecclesie sacramenta. scz baptismus: confirmatio: penitentia: eucharistia: sacer ordo: matrimonium: extrema

unctio. In quorū medio scʒ in sacramento eucharistie est xp̄s verus deus et verus homo. qd̄ sacramentum etiam durabit vsqȝ ad aduentum xp̄i ad iudicium: vt dicit apostolus. i. Corinth. xi. Quotiens enī manducabitis panem hunc ꝛ calicem bibetis mortem domini annūciabitis donec veniat. scʒ ad iudicium. Est ergo christus in sacramēto eucharistie vsqȝ ad finem seculi sicut in medio septem cādelabrorū aureorum pacem inter deum et hominem conseruando: et non solum inter deū ꝛ homines. sed etiā inter hoies ꝛ hoies existēs in medio eorum. eorum voluntatem faciendo. sicut ipse dicit Math. xviii. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scʒ eorum faciendo voluntatem si fuerit eorū petitio triplici conditione regulata. scʒ ꝙ petant ꝑ se ꝛ pie ꝛ perseueranter. Bene ergo dictū est moysi a domino in promissione messie prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Ex quibus duo catholica documenta accipiunt. Primum ꝙ ver9 messias debebat esse mediator dei ꝛ hominum. Secundum ꝙ verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debeat eē similis moysi in in dando legem.

Ertius thesaur9 aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat quia postꝙ deus dicit moysi ꝓphetam suscitabo eis de medio fratrū suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte enī dixissent iu dei non sufficere ad hoc ꝙ quis dicatur messias ꝙ exeat a medio: scʒ a tribu iuda: quia multi alii ꝓphete fuerunt de tribu iuda: vt Dauid ꝛ sic suscitati sunt de medio fratrū suorum. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit ꝙ q̄tum ad hoc ꝙ debebat esse de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ipse fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Math. i. Et mulieres nō desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo sequitur in auctoritate que dicta fuit moysi ꝓphetam suscitabo eis ꝛc. similem tui quasi dicat deus nō solum sufficit ꝙ sit de tribu iuda: sed ꝙ assimiletur tibi. Ista similitudo debuit s̄m aliquid singulare esse quod fuerit in moyse: et nō s̄m aliquid cōmune. Moyses duxit populum et erexit. Multi etiam alii hoc fecerūt: vt Aaron cū eo: et post eū iosue moyses fecit multa miracula. ꝛ alii multi hoc idē ꝛ maiora: vt helyseus qui mortuū suscitauit qd̄ est maximū miraculoꝝ. Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dando legem. Hic sunt q̃ttuor pũcta videnda. Prim⁹ pũctus est quomodo moyses fuit singularis in dãdo legem. Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primũ pũctum posset aliquis dicere ꝙ moyses non fuit singularis in dando legem. Quia s̃m Ysidorũ. v. ethimologiarũ ca. i. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges atheniẽsibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus. Iste fecit legem ꝙ ciues haberent libertatem eligendi magistratus et rectores. Iste diuisit soluꝫ tam in domibus ꝙ in vineis: et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuuenes vna veste nõ ãplius toto ãno vterẽtur non permisit aliquem cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione messium coequari iussit pueros puberes: non in forũ sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerẽt: nec prius in vrbem redirent ꝙ viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. et sic matrimonia diutius ꝑmanerent. Maximũ honorem non diuitum et potentuꝫ sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusꝙ reuerteretur. Profectus est autem cretã vbi voluntarium exiliũ perpetuo egit moriensq; abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurãdo si corpus eius reducerent ad ciuitatẽ. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deide cũ populos sediciosos magistrat⁹ ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonẽ trãslatas. xi. tabulis exposuerũt. Paulatim autem antique leges vetustate atq; incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt: et reliquis succedentibus erantq; permixte et inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionuꝫ a Constantini temporibus sub proprio cuiusq; imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit. Iustinianus vero qui imperauit anno domini quigẽtesimo. xlij. et impauit ãnis. xxxviij. Hic leges ciuilesq; romane quarũ erat nimia prolixitas admirabilis

breuitate correxit. ⁊ ad.xij. libros coartauit. ⁊ de oibus vnū codicem ordinauit: quē codicē Justinianū appellari voluit. Fecit etiā librum institutionū quē in quattuor distinxit libros: in quibus legū primordia cōtinētur. Nouas quoqꝫ leges quas ipse fecerat in vnū volumen redactas nouellas vocari voluit ꝙ cōmuniter autētice appellantur. et sunt per collationes distincte. Omnium etiā magistratuū et iudicū seu iuris consultorū leges ꝙ duorū milium cē librorū dicebant abbreuiari fecit: ⁊ ad numerū librorū quinquaginta redigit. ipsumqꝫ librū digestorū seu pādectarū vocari mandauit: qbus legib⁹ hodie tot⁹ mūdus ordinatur ⁊ regitur. In isto principe concurrerūt potētia: sapiētia: ⁊ diuinus cultus. per potētiā hostes superauit. per sapientiā mundū in suis legibus ordinauit. per diuinū cultū deū ⁊ ecclesiā edificijs ⁊ alijs operibus honorauit. Cū ergo oēs predicti leges dederint: vt ostēsū est ptꝫ euidenter: ꝙ moyses in dando legē nō fuit singularis. ¶ Respondeo ⁊ primo declaro quid est lex. secūdo distinguā nomen legis. tertio soluet dubitatio. Circa primū dicitur ꝙ lex est quoddā speciale vinculū quo hoies tenentur ⁊ ligantur ne per actus illicitos euagentur. Sicut eīn aialia siluestria nō domātur nisi primo fortib⁹ vinculis teneant: qꝛ secꝫ nūꝙ domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatē suā vagari dimitterentur. Sic vero necesse fuit: vt leges et mādata a deo ⁊ a superioribus fierent: vt infra limites iusticie vagabiles mores hominū corrigerētur et domarentur. Homo eīn qui sicut vir vanus in superbiā erigitur. et sicut pullū onagri se natū liberum putat. vt dicitur Iob.xi. nunꝙ perfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitrium sineretur. Et ideo certa ad ligandū mores hominū ne vagarētur. cōstituta est lex triplex. scꝫ lex nature: diuine cure: ⁊ humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo quā deus in sinderesi cōsciētie collocauit. ne quis excusari possit. que vnicuiqꝫ dictat ⁊ ostendit: quid bonum vel quid malum. de ꝙ dicitur ad Ro.ij. Cum gentes que legem non habēt ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi. Lex diuine cure est quā dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicit lex scripture. ⁊ quā xps in illa promissus implens vacuitatem eius veniens ex generis humani amore per seipsum docuit. et in cordibus impressit. suisqꝫ fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa quā ad regimen humanum principes statuerunt. de qua dicitur .i. Corinthio.vij. Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. ¶ Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur ꝙ verum est moysen in dando legem esse singularem. ⁊ verum est ꝙ alij qui dicti sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas. ait enim beatus Isidorus vbi supra. Moyses gēt

hebraice primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra capl'o.ij.ponens differentiã inter leges diuinas ꝛ humanas dicit. Oẽs aũt leges: aut diuine sunt aut humane. diuine natura humane moribus constãt. Ideoq; he.s. humane discrepant: quia alie alijs gentibus placẽt. Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singularis et solus. in illo quo singularis fuit propheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur ꝙ ille ꝓpheta debebat dare legem diuinam qd̕ solũ impletuȝ est in iesu christo saluatore nostro qui dedit legem euãgelicam que lex diuina est ꝛ noua sicut moyses dedit legem diuinã antiquã. ¶ Quo ad secundũ punctũ scȝ vtrum iesus verus messias debuit dare legem diuinam: aliam a lege moysi dico ꝙ sic. Ad quod ꝓbandũ adduco tres fidelissimos testes: quorum prim⁹ est Isaias. qui in capl'o.ij. quod ad litteram exponitur de messia inter cetera dicit. De syõ exibit lex: ꝛ verbum dñi de hierusalem: quod verũ est in iesu nazareno vero messia: et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbũ predicationis in hierusalem ꝛ cõtinuauerunt et publicauerunt per totum mũdum: q2 in omnẽ terrã exiuit sonus eoꝝ ꝛc. Declarat rabi salomõ super verbo eleuabitur super omnes colles. ca. eodẽ dicẽs. Quid vult dicere. ꝛ eleuabitur super colles. Nisi quia miraculum quod erit factũ in eo erit maius ꝙ miracula montis syna i ꝛ carmeli ꝛ thabor. Et quod est ill' d miraculũ: est illud quod dicit. De syon exibit lex. Iteȝ dicitur in midras tusim. id est i glosa psalterij super illud. Dñe in fortitudie tua letabit rex. ps. xx. dicit sic. Quid voluit dicere Isaias in. c. xi. quãdo dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signũ populoꝝ ipm gentes deprecabũtur: ꝛ erit sepulchꝝ eius gloriosum. Dixit rabi hãma. Non venit rex messias: nisi vt det gẽtibus seculi mandata: sicut tabernacl'a: palmes: ꝛ philateria. Satis apparet ex intentiõe hui⁹ doctoris ꝙ deus debebat dare legem nouã in qua essent mandata cerimonialia: sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliquaꝝ cerimoniarũ legis antique nõ apparet ꝙ sit sua intentio ꝙ messias deberet dare illas easdem cerimonias: cũ causa ꝓpter que date fuerunt in illo tpe sit iam preterita: ꝛ in tpe messie non est locus vt dētur. Item dicit in midras sichasirim. i. in glosa cãticoꝝ sup textu. ca. primi vbi dicit. Osculetur me osculo oris sui. dixit rabi Iahida. In hora in qua israel audiuerunt ex ore dei. Duo prima mandata legis fuerũt firmati in cordib⁹ suis taliter: ꝙ nõ tradiderunt obliuioni. Venit ad moysen ꝛ dixerũt. En rabi oportet ꝙ tu sis mediator inter deum ꝛ nos: sicut scriptũ est Exo. xx. dixerunt moysi. Loquere tu nobis ꝛ audiemus: non loquatur dñs nobis ne forte moriamur. Ex illo tũc docebat eos moyses legem: ꝛ qui addiscebant obliuioni tradebant ꝛ dixerũt. Sicut

moyses est carnalis & transiēs. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. vtinam vellet de⁹ sequendo ostendi nobis & iam oscularetur nos osculis oris sui. taliter q̄ sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. Et dixit eis moyses Hoc nō pōt esse modo sed in tempore Messie erit. quia sic scriptū est Ihere. xxxi. Dabo legem meam in visceribus eorū & in cordibus eorum scribā eā. hec ibi. ¶ Hec est illa lex quā cū magna instātia petebat dauid secundus testis. in psal. cxviij. Legem pone mihi domine viā iustificationum tuarū: & exquirā eam semp. Hic pōt queri a iudeis quam legē hic petebat a dño dauid nō legē moysi quia eam iā habebat. ergo aliam q̄ dicit. viā iustificationū tuarum et hec non est alia nisi veri messie Iesu nazareni que iustificat. lex enim moysi nō iustificabat nec eius sacrificia patet q̄ illa sacrificia de per se. nō placebāt deo nec cum lege instituta sunt. Ihere. vij. Hec dicit dñs: nō sum locutus cū patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum & victimarū sed sm̄ q̄ dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerūt data nisi vt retraherentur a sacrificiis ydolorum et in signum huius non fuerunt data populo nisi post q̄ populus ad ydolatriā declinauit vitulum cōflatilē adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri q̄ ydolis. et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secunde. q. cij. articulo. iij. in corpore. & deinde per totum. Item pz q̄ sacrificia legis moysi non iustificauerunt q̄ semper cum eorum oblatione requirebatur oblatio sacerdotis patet i leuitico ¶ Sed quid si sacerdos esset malus & indignus: vtrum exaudiret a domino: certe nihil valebat totum sacrificium. & hoc est q̄ dicūt doctores theologi i quarto q̄ sacrificia valebant non ex opere operato. sed ex opere operante. Secus est de sacrificiis veri nostri messie iesu nazareni que valent ex opere operante. & ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quātūcūq3 sit malus minister et pessimus etiam iudeus & infidelis quicunq3 faciens quod ecclesia intendit baptismus ꝯplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Iesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationum etc. ¶ Hec est illa lex scilicet Iesu nazareni data in monte syon nō in monte synai. de qua tertius testis. s. Iheremias: c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominus. & faciā domui israel & domui iuda. i. fidelib⁹ christum confitentibus generaliter & credentibus de iudeis specialiter secundum quod dicitur Act. xiij. Primū vobis oportebat loqui verbum dei & cetera. fedus nouum. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti qd̄ irritum fecerunt. ipsum multipliciter trāsgrediendo. sicut patet in libris

Judicum Regū. et paral'. Ecce q̄ expresse dicit propheta legem veri messie. quam vocat fedus nouū sive pactum debere esse aliam a lege moysi. & dicit non secundum pactum quod pepigi cum patrib' eorum in die qua eduxi eos de terra egypti. scilicet cum dedit eis legē in monte synai. ¶ Quia ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. iesu christi a lege Moysi videnda est differentia inter vtranq; legem que non vna sed multe incomparabiles dicte sunt: de quibus dat testimonium sacra scriptura specialiter doctrina beati pauli qui plenius q̄ omnes alij auctores noui testamenti locutus est ostēdens q̄ quia impleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi q̄ primo erat. Et de diuersis ptibus suarū epl'arum colligunt hic. xiiij. differentie. et addā vnā: vt sic sint. xv. differētie q̄ p ordinem sūt iste q̄ sequūtur videlicet lex Moysi est lex carnis. lex christi est lex spūs. lex Moysi est lex timoris. lex xpi ē lex amoris. lex Moysi est lex figure lex xpi ē lex veritatis. lex Moysi ē lex oneris pōderosi & sine cōmō. lex xpi ē lex suauitat̄. leuitatis & multi fruct'. lex Moysi ē lex seruitutis. lex christi ē lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex xpi est lex que viuificat. lex Moysi ē lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex que est virtus peccati lex christi est lex que est plenitudo gratie. lex Moysi est lex antiquitatis & debilitatis: lex christi est lex nouitatis et fortitudinis. lex Moysi est lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi est lex imperfectionis. lex christi ē lex perfectionis. lex moysi est lex noctis lex xpi ē lex diei. lex moysi est lex tenebrarum lex christi ē lux lucis clare. lex Moysi est lex mysterium dānationis. lex christi ē lex iusticie & saluationis. lex moysi est lex pticularis lex christi ē lex generalis. ¶ Omissis primis. xiiij. propter prolixitatem euitandā. que diligens lector in predictis epistolis poterit inuestigare contra quālibet conditionē legis moysi poterit concludere nō sm pactum etc. vt supra. Ultimā solū pro presenti intendo pertractare cum hec sit inter ceteras propria differentia vtriusq; legis. lex enim moysi fuit particularis propter multa. Primo quia lex serui. scʒ moysi. Secundo quo ad populum quia fuit data particulari & limitato populo. s. descendentibus ab Abrahā per Isaac. Tertio quo ad precepta cerimonialia sacramētalia & iudicialia que solum obligabant populum limitatum. scʒ iudeorum et non alios homines mūdi propter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata & particularis quo ad locū scilicet terre pmissionis i qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum preceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato scilicet vsq; ad aduentū Messie lex vero christi est lex vlis Primo quia lex domini vniuersi fi

cut lex moysi lex serui. Secūdo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione quia mādat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature.mar.vlti. Et ꝙ baptizarent omnes gentes et docerent non doctrinam moysi serui sui.sed quam ipse dominus precepit eis et propterea data ꝛ notificata lege que est vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cū vna esset incompatibilis alteri. ꝛ dico incompatibilis non solum quia obseruantia vtriusqꝫ non potest esse in vna persona que ad plenuꝫ eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarum personarum cū vna lex ꝙtum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. ꝛ in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate.regno vel imperio. sed a toto mundo. ꝛ ideo melius dicitur ꝙ vna lex alteram totaliter annullat volo dicere ꝙ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animaruꝫ quam obseruando homo meretur paradisum nisi vna sola que ē lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis.et altera vniuersalis.ergo nō secundum pactum et cetera. vt supra. ꝛ sic cessare debuit lex moysi sicut particularis aduenient lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertium punctū in quo querebatur ex quo verus messias debebat dare legem sicut moyses. ꝛ aliam a lege moysi: vtrū debuit scribere legem illam in pellibus. petris vel aliquibus aliis extrinsecis. Uidetur enim ꝙ fuisset valde rationabile ꝙ ipse fecisset aliquem librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet sciētia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatuꝫ: logica aristotelem. geometria euclidē. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlt. parte summe. q. xlii. articulo. iiii. ꝙ non fuit decens aut conueniens ꝙ christus legem suam aut aliquem libruꝫ de sua doctrina scriberet propter quinqꝫ rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula et sanctitatis opera per ipsum facta et famam quam habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratione tolleret auctoritatem suam spiritusancto. licet enīꝫ indiuisa sint opera trinitatis ad extra ꝑm augu. in enchiridion. et ad Pollentiū. xxviii. q. i. Sic enim tamen cōmēdatur patris auctoritas in mundi creatiōe. Auctoritas filii in mundi redēptione et spiritusancti in hominū intima inspiratione. et scripturarum per sanctos conscriptiōe. Unde Grego. dicit i ꝓlogo moraliū. ꝙ sacre scripture actor ē spūssanctꝰ Et apostolus. ii.

ad Thimo.iij.φ sacra scriptura est diuinitus inspirata τ vtilis ad docendũ. Quod autem ad spiritũ sanctũ pertineat scribere patet qꝛ scribere est officium digitorum nunc autem spũssanctus ē dextre dei digitus. Exo.viij.τ Luce.xi. Man⁹ enim τ lingue doctorum nõ sunt nisi instrumentuȝ τ calamus spũssancti. vnde dixit qd̃. ps. xliiij. Lingua mea calamus scribe. Tertia rõ nõ decuit φ xp̃s legem τ doctrinã suã scriberet in aliquo libro propter suam excellentiam singulareȝ. scripta enim ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut ad finem. Tunc sic. excellẽtiori doctori excellẽtior mod⁹ debet attribui doctrinam tradendi τ docendi. Sed excellentior modus est doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xp̃s φ̃ i libro scribere igitur nõ debuit scribere legem suaȝ. Vñ pitagoras τ socrates τ pl̃bi ãtiqui qui fuerũt doctores excellentissimi istum modum tenuerunt φ nũφ̃ aliquos libros scripserunt τ hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratio est vt legem nouam a veteri distingueret τ separet. lex enim ver⁹ dicitur lex scripta etiã digito φ̃tũ ad precepta moralia. Si noua eẽt scripta per xp̃m etiam posset dici lex scripta. Quia igiť illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et cordibus. qꝛ ista amoris fuit scripta solum in cordibus. Quinta ratio τ vltima ē propter regiã excellẽtiã demonstrandam xp̃s enim fuit rex Jesus nazaren⁹ rex iudeoꝝ. Joh. xix. Et decȝ regiã maiestatẽ φ sua dicta τ facta p suos notarios scribantur τ nõ p se sicut fecerũt quattuor euãgeliste xp̃i iesu veri messie notarij. Sic ergo patet φ xp̃s non debuit legem nouã per se scribere in aliquibus extrinsecis sȝ ex amore scripsit eam in cordibus fideliũ sicut dicitur in supradicta auctoritate Jhere. sed dabo legẽ meaȝ in visceribus eorum. et in corde eorũ scribã eam. ¶ Ex predictis satis claret φ verus messias debuit assimilari Moysi in dando legẽ. et φ non debuit dare talem legem sicut erat antiqua sed legem nouam. τ φ illam non debuit scribere per se in aliquibus extrinsecis. sȝ in visceribus τ in cordibus fideliũ. que omnia ad litterã impleta sunt in iesu xp̃o saluatore nostro. ¶ Quo ad quartũ punctum qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differentijs clareat manifeste specialius tamen eius excellentia declarať ex sex gradib⁹ perfectionis. Primus est ex ostẽsiõe cognitiõis dei. Secundus ex cõceptorũ rationabilitate in mãdatis vel monitis. Tertius ex miraculoꝝ claritate. Quartus ex ecclesie stabilitate. Quint⁹ ex diuina bonitate. Sextus ex amenissima promissoꝝ incõparabilitate. ¶ Circa primũ gradum notanduȝ est φ lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat impfecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei τ etiam christi in quodam generali. nõ tñ fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie. nec p

consequens incarnationis. Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad perfectum. vt dicitur. i. phisicorũ vnde et pueri vocant primo omnes viros patres et omnes feminas matres. et postea distinguunt. Ita similiter supnaturalis cognitio minor fuit in lege veteri q̃ in noua. in qua per christum veritas lucide est reuelata propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personarũ patrē nominãdo a quo eternaliter pcessit per generationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre et veni in mũdũ scilz in vtero beate virginis carnē assumendo spiritũsanctum pmittendo. Jo. xv. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre: ecce processus spiritussãcti ab vtroqz. Nominauit etiam expresse trinitatem personarũ in forma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes docete omnes gentes baptizãtes eos scz In nomine patris et filij et spiritussancti. Manifestauit etiã vnitatem essentie. Johan. x. dicens: Ego et pater vnum sumus. Hoc est quod Johãnes in sua prima canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimonium dant in celo. pater verbũ et spũssanctus. et hi tres vnũ sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie vt habetur Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velum templi fuit scissum in christi passione ad ostendendum q̃ declarata et manifestata erant que prius latebant sub velamine pter quod ipsa lex noua tanq̃ perfecta in cognitione est donum perfectũ: descendens a patre luminum. vt dicitur iacobi primo patet ergo q̃ cognitio dei perfecta est ĩ lege noua que imperfecta fuit ĩ veteri pter quod patres veteris testamenti poterant dicere illud quod scribitur i. ad Cori. xiij. Ex parte cognoscimus et ex parte pphetamus. i. imperfecte. ¶ Secũdus grad⁹ quo ostẽditur q̃ lex noua perfectissima est ex contentorũ rationabilitate. vel mãdatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostẽditur imperfectio legis mosayce quo ad totum corpus suũ. s. quo ad pcepta moralia et iudicialia et sacramẽtalia et cermonialia Prio enim ĩ lege moysi pcepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiã si nulla lex esset sicut est illud mandatum quod scribitur. Exod. xx. Honora patrem tuum et matrem tuam etc. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite cõsurge. et honora pso nam senis et similia. Quod aũt ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia ĩ lege Moysi ordinabãt act⁹ hominum exteriores tantum pter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factorum De actibus autem interioribus in quibus consistit bonũ moris nihil

ordinabat aut parum. Sed contra hoc ē quod habetur Exo.xx.ꝛ Deute.v. Non concupisces vxorē proximi tui ꝛ cetera. dicendu; est secundum antiquos doctores ꝙ talis cōcupiscentia non prohibebatur inquantum erat omnino latens i corde: sed inquatu; prorumpebat exterius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: ꝛ oscula ꝛ cetera. huiusmodi. Ideo sic exponunt. Non concupisces. i. signa cōcupiscentie non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. ꝙ lex vetus prohibebat manū nō animum. vel dicendū ſm alios ꝙ lex vetus ꝓhibebat concupiscentiam animi latentem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia ꝛ furto. Item in istis isufficienter prohibebat concupiscentiam. quia non puniebat trāsgressores. et sic patet ꝙ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. ¶ Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non feneraberis fratri tuo pecuniā ad vsurā. nec fruges. nec aliquam aliam re; sed alieno. Ibi enim ꝑmittiť vsura cū alienis ꝑsonis. quod est illicitum contra dictamen recte rōis. Item Deutro. xxiiij. permittiť viro dare libellu; repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. ꝛ habuerit eam. ꝛ non inuenerit gratia; in oculis eius propter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet ea; de domo sua. indiuisibilitas autem per totam vitam est de dictamine rationis naturalis. ꝛ sic pat; ꝙ lex vetus imꝑfecta fuit in moralibus Et propter hanc imꝑfectionē lex mosayca dicitur pedagogus nr̄. ad Gal. iij. i. regula puerorꝫ ꝛ iꝑfectorꝫ in q̄bus nō q̄ritur ꝑfectio iterior. Sed ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimūtur. Et in actibus exterioribus multa eis ꝑmittuntur que non permitterenť viris perfectis. ꝓpter quod Aug. li. de spiritu ꝛ littera exponens illud. ij. Cori. iij. littera occidit ꝛ cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis non iustificať omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. ꝗ perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. ꝛ in hoc imperfectionem legis suppler: propter quod dicit saluator imperfectione; legis adimplendo. Math. v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reꝰ erit iudicio. in quo ordinat motu; interiorem vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nullum malum permittendo propter quod dicit saluator. Math. xij. Dico autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoīes super terra; reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohibet verbum ociosum per cõsequẽs verbum nociuum. Et multo forti⁹ oẽm actum malũ: ppterea Math. v. post suppletionem preceptorum moralium veteris legis concludit perfectionẽ euangelicam dicens. Estote ergo perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. perfecit autem xp̃s moralia precepta legis etiam consilia euangelica superaddendo. propter quod Math. xix. Inueni dicenti se sc custodisse mãdata legis ꝛ querenti vlterius viã perfectionis dicit saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis perfectus esse. vade ꝛ vẽde omnia que habes et da pauperibus. ꝛ habebis thesaurũ in celo: ꝛ veni ꝛ sequere me.

¶ Secundo in lege moysi iudicialia precepta erant imperfecta. qd̃ patet ex duobus. Primo ex modo inducendi homines ad obseruantiam iusticie. ad quod ordinabant iudicialia precepta. Secũdo ex ipsis preceptis. primũ patet sic. proprium est hominũ imperfectorum vt inducantur ad iusticiam obseruandã timore pene. Vñ dicit Oratius libro epistolaruz. Oderũt peccare boni virtutis amore. Oderũt peccare mali formidine pene. Hoc etiam declaratur ratione: q2 illud quod cũ timore fit penale est: et nõ delectabile. Vñ dicitur. i. Joh. iiij. timor penã habet. Operari autez virtuose non est pena virtuoso ꝛ pfecto: sꝫ magis delectabile. ppter quod dicitur. ij. ethi. q signum habit⁹ generati est delectatio in opere. lex moysi inducebat homines ad iusticiam obseruandam per timorem penarum. propter quod dicitur lex timoris. Et in signum huius lex fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Iã aduenerat dies tertius in quo scꝫ data est lex. Sequitur. Et ceperũt audiri tonitrua et micare fulgura. ꝛ nubes densissima operire montem. clãgorq3 buccine vehementius perstrepebat. Timuitq3 populus qui erat in castris. Et similiter facies moysi apparuit cornuta quando secũdo apportauit legem in tabulis descriptam. ꝛ timuerũt filij israel. vt habetur Exo. xxxiiij. In cordibus eñ illis designabatur terror ꝛ feritas legis. Patet ergo primum: videlicet imperfectio iudicialium preceptorũ et modo inducendi ad opera iusticie scꝫ per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialibus que aliquãdo infligebant penam innocenti. ꝛ aliquando culpabilem non puniebant. Primũ patet per illud quod habetur. Numeri. xxxv. de homicidio omnino casuali. vbi dicitur talis qui fortuitu ꝛ absq3 odio ꝛ inimicitijs interficiebat hominez debebat confugere ad vnam ciuitatem refugij. et ibi manere vsq3 ad mortez summi sacerdotis. qd̃ erat aliquando per magnum tempus. Talis qui erat innocens cuꝫ homicidium erat omnino casuale et inuoluntariũ sine culpa puniebatur graui pena. q2 oportebat eũ exulez esse p magnũ tp̃s a sua ciuitate et a sua possessione. Secũdũ ptꝫ vbi subditur de tali fugitiuo innocẽte

 q si infra terminos vrbium inuē tus fuerit: et percussus ab eo qui vltor est sanguinis absq noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus vsq ad mortem summi sacerdotis in vrbe habitare: et sic patet q interfectio innocentis in tali casu remaneret sine pena. que tamen est grauis culpa. Talis au tez imperfectio legis cōueniebat impfectioni populi qui erat pronus ad effusionē sanguinis: et ideo interfector a casu remanēs in sua ciuitate inter amicos interfecti: erit in periculo mortis qūis innocens: et sic de facili possunt in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vitāda data est lex predicta de ei9 fuga: qūis esset innocēs. Et eadē ratiōe parcebat lex. Si aliquis amicus mortui interficeret eū extra fines ciuitatis refugij: vt sic cogeretur in vrbe remanere non ex sua culpa: sed propter homicidia vitāda ad que populus tanq̄ impfectus erat pn9. Exemplum idoneū ponit phs in quinto ethicoꝝ dicens. q aliquādo leges sunt similes regulis quibus vtuntur artifices in lesbia ad dolandū lapides: qr lapides illi9 regiōis sunt male dolabiles. ideo vtuntur artifices regulis plumbeis vt possit tortuositati lapide applicari. sic in veteri testamento date sunt leges aliquam imperfectionem habentes propter imperfectionē illius populi. Lex tn̄ euāgelica q̄tum ad iudicialia est perfectissima: qr īducit ad obseruantiam legis non per timorez pene: sed per amorem iusticie: quod est proprie perfectorū. vt supra dictū est. ppter quod lex noua merito dicitur pfecta sm q dicit Jacobi. i. Qui aūt perspexerit ī lege pfecte libertatis. i. in lege euangelij que ducit hoiem ad perfectionē et liberat a seruitute timoris et seruitute peccati: sicut dn̄s ait Jo. viij. Si manseritis in sermone meo: vere discipuli mei eritis: et vos cognoscetis veritatē et veritas liberabit vos. Itē qr nullum innocentē punit nec aliquod malū impunitū relinquit: qr etiā verba ociosa puniēda ostēdit vt supra dictū est: et nō solū verba ociosa: sed malas cogitatiōes sm quod dicit Matth. v. Ego dico vobis q quicūq videris mulierē ad concupiscendā eaz iam mechatus est in corde suo: propter quod lex noua ē perfecta: de qua pōt exponi illud cāticoꝝ. vi. Una est colūba mea perfecta mea. Dicitur etiā lex noua colūba metaphorice: quia est sine felle amaritudinis nullum innocētē puniēs. Dicitur etiā perfecta: quia nullū malū permittēs et sic apparet perfectio legis euangelice q̄tum ad iudicialia. ¶ Tertio declarat quō sacramēta veteris legis erant impfecta. Ad cuius euidentiā considerandū q illa sacramenta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultū diuinum: et ideo aliqua erant cōia toti populo tam viris q̄ mulieribus: vt purificationes: alique a tactu immūdi vel mortui que purificationes fiebāt per aspersionez aque expiationis

de qua habetur Numeri.xix. et similia. Aliqua autē erant solis viris cōuenientia: sicut circūcisio: aliqua solis sacerdotibus sicut cōsecratio: et vnctio sacerdot̄. et hmōi Cuius ratio est quia sacerdotes applicabantur speciali modo ad cultum dei. Ista tamen sacramenta predicta erant imperfecta: q̄ nō conferebāt gratiam sine qua non efficiuntur homies idonei ad cultum diuinū. Ideo sacramenta legalia dicuntur egena et infirma. Ad gal. iiij. vbi dicitur sic. Nunc aūt cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo conuertimini iterū ad egena et infirma. Elementa dicuntur aūt infirma. quia non conferebāt aliquam potestatem spiritualē: sicut conferūt sacramēta noue legis. Similiter dicūtur egena: quia non cōferebāt gratiam que necessaria est ad bene vtenduȝ illa potestate. ¶ Sed contra hoc videtur quia in Exo. et Leui. quasi vbiq̧ dicitur: quia illa sacramenta reddebant homies idoneos ad cultum diuinum. Dicitur q̄ talis idoneitas erat p quādam mundiciam et expiationem corporaleȝ sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministranduȝ et celebrandum propter immundiciam manuum. Lotio manuum reddit eum aptum: sed hec aptitudo est tātum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos. ix. vbi dicitur sic. Sanguis hyrcorum: qui scilicet offerebatur in consecratiōe sacerdotū et cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immundi: vt dictum est: inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. id est corporis. quia sicut dictum est talia non cōferebant gratiam: sed auferebant quedam impedimenta seu regularitates impedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet per exemplum. Quando enim per prelatos dispensabatur cum aliquo illegitime nato vel priuato vno oculo: vel huiusmodi non cōferebat̄ ad hec sibi gr̄a: sed tātuȝ tollitur irregularitas. ¶ Sed cōtra hoc videtur quia s̄m doctrinam sanctorum circuncisio tollebat peccatum originale: et per consequens conferebat gratiam vt cōmuniter tenetur. Dicendū s̄m antiquam opinionem q̄ tollebat peccatum originale: non tamen conferebat gratiā. hec enī erat potestas circūcisiōis. vt tenetur a multis et magnis doctorib⁹: quoꝝ rationes propter prolixitatem omittuntur et in hoc differebat a baptismo q̄ non solum auferebat peccatum originale. sed confert graȝ. Aliter pōt dici q̄ si in circuncisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circūcidebatur si adultus erat vel alius p eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicit̄ cōmuniter q̄ valebat ex fide suscipientium: non autem ex opere ope-

rato. per quem modum valent sacramenta noue legis. patet igitur quod sacramenta veteris legis erant imperfecta. ¶ Sed lex noua perfecta est quantum ad sacramenta: quia illa conferunt gratiam quod illa non faciebant. vt dictum est: propter quod dicitur Jo. i. Lex per moysen data est gratia et veritas per iesum christum facta est: propter hoc de Johanne baptista qui per suam predicationem et baptismum disponebat populum ad christi baptismum: et per consequens ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum. Luce. i. dicitur. Ipse preibit ante illum in spiritu et virtute helye: parare domino plebem perfectam. Sunt ergo ablata sacramenta veteris legis et introducta. vii. sacramenta noue legis in quibus tanquam in perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autem salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut et quattuor sunt cause salutis corporalis. scilicet curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua est duplex. quedam enim totaliter et simul curat: vt baptismus culpam et penam omnino delens quantum in se est: quedam vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt confirmatio: in hac enim datur spiritussanctus ad robur et confirmationem gratie que data est in baptismo. Preseruatiua est matrimonium in quo concupiscentia carnalis in ruinam turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in qua gratia melioratur vel augmentatur: vel etiam extrema vnctio que hominem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoque quedam alia medicina predicta quattuor sola faciens. scilicet eucharistia: quoniam et venialia curat et ab eis animam preseruat: gratiam quoque conseruat: quia ps. ciii. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiam augmentat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum quod cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta: quedam ad sacrificia: quedam ad obseruationem: et quedam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebantur in sacrificiis et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vtpote quod custodirent se ab aliquibus cibariis potibus et vestibus: et similibus ex hoc: quia erant populus deo consecratus per sacramentis circuncisionis et alia sacramenta. Nunc autem ita est. quod ex fine accipitur ratio eorum que sunt ad finem: et ideo ostenso quod sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficienter erit ostensum quod sacra et obseruationes erant imperfecta: quia ordinabantur ad duo predicta: sicut ad finem: vt prius dictum est. Quod autem sacrificia veteris legis essent imperfecta ostenditur: quia quedam

erant sacrificia p pctis oblata et hec erant imperfecta: quia nō poterant auferre peccata ppter qd dicit apl's ad Hebre.x. Impossibile est sanguine hyrcorū et thaurorū auferri pctā. Et iterū ibidē. Ois quidē sacerdos. scz veteris legis presto est quotidie ministrans et easdē offerēs hostias q nō possūt auferre pctā. Et idē habet Esa. xl. Libanus nō sufficiet ad succēdendū et aialia nō sufficiēt ad holocaustuz. Libanus aūt hic vocat primū tēplū qd fuit factum de lignis libani. Aialia aūt illa oblata qtum ad ptem cōcremata nō sufficiebant ad amotionem peccati. Alia aūt erant sacrificia pacifica ex deuotione oblata ad gratiā dei impetrandā seu ad aliqd beneficium diuinū: et illa erāt impfecta: qr gratia diuina seu beneficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris: licet aliquādo daretur ppter oblationē et fidē offerentis. Et hoc est qd dicit apl'us ad Hebre.ix. Tabernaculū factuz est primū etc. Sequit que est parabola tēporis instātis: iuxta quam munera et hostie offerūtur que nō possunt fm cōscientiā perfectum facere seruientē: qr perfectio conscientie est donū gr'e. Et sic patet ppositū q lex moysi qtum ad cerimonialia et sacrificia erat imperfecta. ¶ Sed lex noua perfectissima est qtuz ad sacrificia: quia ipsa est vnū sacrificiū perfectissimū scz eucharistia que nō tm̄ ē sacramentū: sed etiā sacrificium: qr ibi xps queadmodū imolat et fructus sue benedicte passionis a populo percipitur. Istud aūt sacrificium tanq vnū et pfectū fuit i lege figuratū p mlta sacrificia et varia: sicut pfectuz p imperfecta. Eius aūt pfectio apparet in duobus: quia primo tollit peccata qd nō poterāt facere legis sacrificia: ppter qd dicit. Jo.i. Ecce agn9 dei ecce qui tollit pctā mundi. fm q dicit btūs Johānes.i.canonica.iiij.ca. Ipse est propiciatio pro pctis nostris: nō pro nostris aūt tm̄: sed p totius mūdi. Secūdo apparet ei9 pfectio: qr augmētat gratiā fm q dicit Joh.vi. Qui māducat me viuit ppter me: scz per augmentum gratie. De hoc sacrificio panis et vini in Berefich raba.i.in genesi magno. Rabimosse darsan super textū gen.ca.xiiij. Melchisedech rex salem offerens panē et vinuz. Erat eni sacerdos dei altissimi dicit rabismulthel filius nahamā. Iste mechisedech erat sem filius noe: et quid voluit dicere proferens panem et vinum: ostendit nobis q decuit ei actus sacerdotij q erat sacrificare panem et vinum: et hoc ē quod dixit. ps. in psal.c ix. Iurauit dominus et nō penitebit eum: tu es sacerdos etc. Et quis est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ipse zach.ix. Et in hoc q dicit proferens panem et vinum concordat cū ps. q dixit ps.lxxi. Erit firmamētū in terra in sūmis montiū vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitibus montium synagoge. Et cum ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuū regi da. sm doctores talmuth tot⁹ loquatur de messia. quicunq; si nō est cecus poterit videre sm predi ctam translationem chaldaicā ꝙ messias erit firmamentum in ter ra in altitudine montium synago ge: qui montes synagoge ꝛ eccl'ie sunt sacerdotes qui quotidie de fa cto eleuant messiam super capita sua. ꝛ est ita clarum ꝙ non possunt negare nisi illi sup quos venit ma ledictio. Esa. In cecitate oculorū ut cordis. hoc est ergo vnicū sacri ficium excellentissimū legi noue in pane ꝛ vino. quod sacrificium est ipsemet messias. ꝛ sic perfectio le gis euangelice patet ex perfectio ne sacrificii. Et cum omnes ceri monie ecclesie sint precipue ꝓpter istud sacrificium: sicut propter fi nem. sequitur ꝙ cerimonie xp̄iano rum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum ꝙ in lege noua fiant ce rimonie que aliquid figurent sicut figurabāt cerimonie veteris legis Cerimonie eñi ordinantur ad cul tum diuinum. Et sm ꝙ dicit Aug. in encheredion. c. iij. De⁹ fide spe et charitate colitur loquēdo de cul tu interiori qui est per fidem ꝛ cha ritatem. Est ergo triplex status ho minis in quo habetur fides ꝛ spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scil; de mysteriis xp̄i. et de vtrisq; sicut de futuris: ꝛ hic est status veteris te stamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celestia: sc; de mysteriis xp̄i. si cut de presentibus vel de preterit; est status noue legis. Terti⁹ status est in quo vtraq; habentur tāq̄ pre sentia ꝛ euidentia ꝛ nihil creditur ꝛ hic est status patrie celestis. in hoc autē statu tertio vbi nihil cre ditur nihil est cerimoniale vel fi gurale ad cultū pertinens. sm qđ dicitur Apoca. xxi. Templū non vi di in ea. dominus eñi deus omni potens templū illius est. Pari igi tur ratione aduenicnte secundo sta tu: sc; noue legis cerimonie primi status. s. veteris legis cessare de buerunt ꝛ induci alie que conueni rent statui noue legis. in quo bona celestia expectantur de futuro. sed beneficia xp̄i habita sunt de prete rito. Et ideo quia cerimonie vete ris legis significabant xp̄m ventu rum. dignum est vt sic euacueretur in noua lege. in qua mysterium xp̄i iam est preteritū. et hoc est qđ di cit ap̄ls ad Hebre. vij. translato sa cerdotio necesse est: vt legis trāsla tio fieret q̄tum sc; ad cerimonia lia thurificatione tantū excepta. quia nō significabat mysteriū xp̄i directe: sed deuotionem populi ad xp̄m. nunc autem debet esse nō mi nor deuotio ad ip̄m iam presentia liter exhibitū q̄ erat tunc ad ip̄m venturū: ꝓpter qđ in noua lege ma net thurificatio per quā designat ministrorum ecclesie: ꝛ ipsius po puli deuotio. Innumere autē sunt in lege noua cerimonie. Et si nūq̄ aliud attenderent iudei ꝛ pagani nisi excellētia cerimoniarū in ritu xp̄iano. Istud solū deberet conuin

cere cecitatem eorū sicut patet de ornamentis sacerdotalibus et ministrorū et de aliis que cum tanta solennitate fiunt in altari ꝛ in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus ꝛ simplicibus: quales etiam cerimonie fiunt in choro a cātoribus et organis ꝙ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu in crucibus ꝛ calicibus aureis ꝛ argenteis. ceteriisqꝫ vasis ꝛ reliquiariis. in quibus reliquie sanctorum qui ꝓ xp̄o mortui sunt vel eū fidelissime secuti sunt honorifice conseruant̄. Mirabantur iudei vnum templū Salomonis: sed in stuporem conuertātur pre multitudine ꝛ magnitudine ecclesiarum xp̄i in toto orbe cōstructarum. Mirentur altitudinē et pulchritudinem turrium: in quibus armonia dulcissima resonat campanarum: que pro laudibus diuinis ꝛ pro conuocatione populoꝝ ꝛ pro terrore demonū mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimoniis romane curie in summi pontificis imperatorū ꝛ regū vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarum: altariū: vasorum: ꝛ vestimentorum que omnia admirāda et stupēdissima sunt cum xp̄o: ꝛ in admirationem conuertunt deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei. s. ꝛ infideles super omnia in vna ꝛ eadem fide tantā diuersitatem religionum: vbi homines a seculo fugiētes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris qui sic et diuersis cerimoniis ꝓ cōseruatione religionū quasi quibusdam muris vtuntur sicut nucleum in testa conseruatur. ꝛ mel in fauo. et ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdē fidei nullatenus discrepantes ad vnum beatitudinis terminū nituntur peruenire. Sic ergo pꝫ in summa colligēdo ꝙ lex noua que euangelica dicitur perfectissima est in moralibus: quia ea implentur. addita perfectiōe quia illi precepto non occides additur non irasci. Et illi non mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non periurabis. additur nō iurare omnino. i. sine legitima causa. ꝛ sic de aliis Matth. v. Et ab illo ꝑmisso vsure aliena tollitur imperfectio. date mutuum, nihil inde sperantes. Luce. vi. Et illi de libello repudii. additur si quis dimiserit vxorem: nisi ob fornicationē mechatur: ꝛ qui eam duxerit similiter mechatur. Matth. v. ꝛ sic tollunt̄ imperfectiones talium permissorū in lege veteri. ¶ Si queras vtrum moralia precepta possunt dici euacuata simpliciter. Respondetur ꝙ moralia precepta fuerunt euacuata tm̄modo ꝫm quid. scꝫ ꝙtum ad imperfectionem: cuius ratio est ꝙ sunt de dictamine recte rationis. ꝛ ideo manent quātū ad substantiā precepti remota tm̄ imperfectione sicut dictum est: quia quando ex imperfecto fit perfectū non tollitur terminus a quo. sꝫ tm̄ eiꝰ imperfectio: sicut qn̄ ex minus albo fit magis albū non tollit̄ albedo ꝓcedēs. sed tm̄ eius imperfectio. non est sic de cerimonialibꝰ veteris legis: ꝙ

contrariantur nove legis cultui: et quando fit mutatio de vno contrario in alterum: oportet terminū a quo totaliter euacuari: sicut quādo ex albo fit nigrū albedo tollit. Cerimonie veteris legis dicuntur cōtrarie cerimonijs noue legis: quia ille figurabant christū venturum. et iste iam de preterito aduenisse. et ideo totaliter cessare debuerunt. Etiam lex noua est perfectissima in iudicialib9 ex amore ad iusticiā inducendo innocentem non condēnando. nec aliquod malum impunitum relinquendo. et impleuit christus iudicialia precepta. et in eo q iusticie addidit equitatem misericordie: vt p3 in absolutōe adultere Et factu3 est deinceps et iter faciebat rc. Maria q̄ vocat magdalena de qua septem demonia exierant. et Johāna vxor chuze procuratoris herodis: et susanna et alie multe rc. Johan. viij. Justicia enim ſm rigorem diminuta est a misericordia que supererxaltat iudiciu3. ¶ Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondetur q quādo corrumpitur terminus a quo per accidēs illud quod est ei adiunctum corrumpitur. potest tamen manere cū termino ad quē si nō habeat ad ipsu3 contrarietatem: non tamen manet idem numero: sed specie tm̄. Sic quando de aere fit ignis corrumpitur aer. et manet in igne qualitas symbola eadem specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiam earum obligatio. posset tamen aliquis princeps ordinare q seruarent in regno suo: ita tm̄ q nō reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio p̄dicti est: q2 iudicialia p̄cepta per se et directe nō erant ordinata ad significandū aliquid futurum sicut erāt cerimonialia: sed erāt ordinata per se et directe ad seruandū ordinē iusticie in populo iudaico: vt supradictū est. Q2 tm̄ status illius populi erat figuralis tot9 respectu xp̄i: vt dicit ap̄ls. i. ad Corinth. x. oīa in figura cōtingebant illis: per cōsequēs precepta iudicialia illi9 pp̄li erāt figuralia nō directe sed ex cōseq̄nti. et ideo si aliqui seruarent ea ex hoc q fuerunt tunc statuta hoc eēt dicere q stat9 ille adhuc durat qd̄ est erroneū et illicitum si tm̄ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Considerandum tm̄ q in lege noua transeunt quātū ad eorū rigorē: q2 essent magis obseruāda ex amore virtutis q ex timore: q2 lex noua est lex amoris ꝓpter qd̄ dicit. i. Joh. iiij. perfecta charitas foras mittit timorē. Adimpleuit etiā xp̄s p̄cepta iudicialia rigorē eorū tēperando in aliq̄bus: vt dictū est p seip̄m: et in alijs dimisit tēperamētū suis ministris sc3 ecclesie: p̄latis: et principib9 catholicis. vt de talibus ordinēt ſm q viderint vtile cōitati fidelium ſm temporū varietatē et locorū et personarū. et istud nō fuit destruere legem: sed adimplere. q2 sic ordinauit meliorē modū obseruationis iusticie. sicut nō destruit puer qn̄ fit vir: q2 licet transeat pueritia: ma-

net tñ melior status eiusdē persone etate mutata. Lex vetus habuit quasi statū pueri respectu noue legis: ꝑpter qd̄ vt supradictū est. ad gal. iij. dicitur lex pedagogus noster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ꝑpter qd̄ erat lex timoris sicut pueri sub disciplina ꝛ timore custodiūtur. Lex aūt euāgelica est lex amoris. ꝛ ideo non debet esse tātus rigor penarū: qꝛ ꝓpriū hoīum ꝑfectorū est magis deduci ad virtutē amore iusticie ꝙ timore pene vt supradictū est. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in sacramentalibus: vt dictū est de eucharistie sacramento. Et impleuit xp̄s sacramentalia legis per exhibitionē veritatis. venit em̄ rex ꝛ impleuit figuras que vacue erant. Impleuit sacramentum circumcisionis qd̄ se ostendebat soluꝫ ad viros. Primo suscipiendo in seipso. Scd̄o meli⁹ efficacius ꝛ generalius instruendo sacramentū loco ipsius: scꝫ baptismū in quo cōfertur maior gratia ꝛ remediū tam viris ꝙ mulieribus. Impleuit etiā sacramentū vnctionis regū ꝛ sacerdotū. non ꝙ assumpserit statū sacerdotis legalis vel terreni regis: immo dixit coraꝫ pylato. Regnū meū nō ē de h̄ mūdo. Si ex hoc mundo esset regnū meū ministri mei vtiqꝫ decertarēt vt nō traderer iudeis: nūc aūt regnū ꝛc. Iohannis. xviij. et ideo non habuit istā vnctionē corꝑalē regū vł pontificum. sed vnctionē spiritualem habuit a deo patre per plenitudinē gratie ꝑm ꝙ dicitur in ps. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo leticie ꝛc. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in cerimonialibus: vt dictum est: ꝛ christus impleuit cerimonialia: non solum que pertinebant ad sacramenta: sed etiaꝫ ad sacrificia: sicut immolatio agni paschalis: ꝛ iuge sacrificium. ꝛ similia que erāt figuratiua vnius sacrificij perfecti. scilicet christi in cruce offerendi. Et ideo ista impleuit christus vno modo patiendo corporaliter in cruce. Alio modo efficatius sacrificium: scilicet eucharistiam instituēdo. Quedaꝫ etiam cerimonialia pertinebāt ad sacramenta ꝛ de talibus erant preceptiua prohibitiua vsuuꝫ aliquorum ciborum: ꝛ similia: et ista adimpleuit christus: quia dixit petrus actuū. xi. Immūdum ꝛ commune non intrauit in os meum: ꝛ multo fortius christus hec obseruauit: ꝛ sic ista precepta adimpleuit obseruando: et obseruationem meliorem declarando: per talem enim abstinentiam a corporibus cibis significabatur abstinentia a spiritualibus immundicijs. Hanc autem mūdiciam instituit christus in lege euangelica q̄ est mūdissima dicēs. Beati mūdo corde: quoniā ipsi deū videbunt: ꝛ per cōsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia: propter qd̄ dicitur actuū. iiij. ꝙ deus purificauit. Ñuc ergo dicit: qꝛ nullus cib⁹ coinquinat hominem qui cum gratiarumactione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tamen deus

in ordinatione ecclesie de aliquib⁹ abstinentijs faciendis pro loco et tempore. ⁊ sic patet excellentia legis christi quantum ad totum corpus ⁊ quomodo xp̄s legem adimpleuit quantum ad omnia genera preceptorum. ¶ Est etiam perfectissima p̄ amotionē velaminis quod significatum est: quia tunc sacramentalia ⁊ cerimonialia mutata sunt quo ad effectum: sed non quo ad obseruantiam: quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia enim tripliciter considerātur. Primo quasi viua ante passionem et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secūdo quasi mortua scilicet a passione domini vsqꝫ ad fidei manifestam reuelationem ⁊ hoc tempore permissum erat eis seruare et petrus seruauit. Tertio cōsideratur tempus in quo fuerūt mortua: scilicet post fidem reuelatam: et extunc nec precepta fuerūt nec permissa: sed omnino prohibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo proderet: quod horribile foret ⁊ fetiduꝫ. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta Diuina etiā contenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sententiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est quod nihil tradit dissonuꝫ rationi. ⁊ in hoc cōmendatur excellētia legis noue. Quid rationabilius quod deum tanquam finem ⁊ vltimū sup omnia debere diligi ⁊ proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seipm̄. sm̄ gregoriuꝫ. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Matth. xxij. Itē Matth. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines. ⁊ vos facite eis. Ex istis quasi ex principijs practicis: alia practica in scriptura sequitur. Tradita honesta ⁊ rationi consona. sicut de eorum rationabilitate patere potest singulatim cuiuslibet pertractanti de preceptis et consilijs ⁊ sacramentis: quia in oībus videtur esse quasi quedam explicatio legis nature: que scripta est in cordibus nostris: ⁊ hoc quo ad moralia: de quo Augusti. ij. de ciuitate dei. c. xxviij. Nihil turpe aut flagiciosum spectandū: imitādūqꝫ proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur: aut miracula narrantur. aut diuina laudant. aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquā imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine quam eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. et huiusmodi nihil eniꝫ credimus incredibile: quia tunc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere nō est incredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostenditur excellētia legis noue ex tertio gradu perfectionis eiusdem. scꝫ ex miraculorum claritate. quod sic deducit predictus doctor subtilis deus nō potest esse testis falsus: sed ipse in-

uocatus a pdicante scripturaȝ vt ostenderet doctrinam eius esse verã fecit aliquod opus sibi ppriũ vtpote miracula ac p hoc testificatus est hoc esse verum quod ille pdicauit. Confirmatur per Richardũ primo de tri.c.ij. Domine si error est a te decepti sum⁹. nam tantis signis cõfirmata sunt que non nisi a te fieri possunt. Q si dicas miracula non fuisse facta contra hoc dici põt illa sñia Augusti. de ciui. dei lib. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculũ sufficit q̃ tam orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim quod credimus dicatur incredibile esse. nõ minus est incredibile homines iquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationeȝ: paucissimos quo ad numeruȝ. quia. xij. iperitos quo ad sciam. quia piscatores rem ita incredibilem. s. xp̃m esse verum filium dei: passum pro genere hũano in cruce tertia die resurrexisse ꝛ ad celum ascendisse tam efficaciter mundo doctis psuadere potuisse vt mundus credat illud sicut iã credidisse videm⁹ nisi per illos aliqua mira fierent per q̃ mundus ad credẽdum induceret. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et propterea mũd⁹ numero exiguo ignobilium infirmoꝝ et imperitorũ hominũ credit qꝛ in taȝ contẽptibilibus testibus multomirabilius diuinitas seipsaȝ persuasit. quid eñi incredibilius q̃ q̃ ad legem cõtrariã carni ꝛ sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cõuerterunt. quod specialiter patet de multis pendentissimis. primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentium doctore. De augustino prius p manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo. De Cypriano prius mago: post xp̃o xp̃ianissimo: et sic de aliis innumeris. Cõtra idẽ secũdo potest dici illud idẽ Aug. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mẽdaciter scripta. quisquis hoc dicit si de his rebus negat oĩno vllis litteris esse credẽduȝ. põt etiaȝ dicere nec deum creasse mortalia. ꝛ ibidẽ si libris magicis siue quod honestius putãt theoricis credunt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificandũ esse precipiũt. Contra idẽ tertio est. qꝛ quedã sunt facta q̃ nisi animis proteruiẽtibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcã a silvestro coram Constantino taȝ in curatione lepre eius q̃ postea in disputatione eius cõtra iudeos q̃ facta tanq̃ celeberrima mũdũ non latuerũt. ¶ Forte dices q̃ licet miracula sunt facta non tamẽ sunt testificantia veritatem: qꝛ antixp̃us faciet miracula. Contra si aliqs vocatus in testem signum consuetum testificationis permittat adduci ꝛ presens non contradicat talis taciturnitas non stat cum veritate pfecta. miraculum autẽ est tale signuȝ

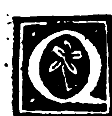
dei vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonibus nō cōtradicens annunciens videlicet non esse sua testimonia non videt esse verax perfecte qd est impossibile. et p hoc dicitur ad illud de antichristo qr xp̄s pdixit miracula facienda per eū nō esse testimonia veritatis vt pz Math. xxiiij. z. ij. ad Thessal. ij. Unde contra falsa miracula antichristi posset sibi obijci saltez de istis duobus hoc modo si tu es deus fac me videre nudam diuinam essentiam z post visionē memoriā certā habere visionis z certitudinem habere q illa fuerit visio nuda diuine essentie. z tunc credam tibi. Itez si tu es deus dic mihi quid faciam aut quid cogitabo vel qd appetam pro tali die vl hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis innuit saluator. Joh. v. et opera que ego facio illa testimoniū phibēt de me. Si mihi non vultis credere operibus credite. z sic pz excellentia noue legis miraculorū claritate. ¶ Quarto ostēditur excellentia legis noue ex quarto gradu perfectionis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput. z mēbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos eius ecclesie credere gremio que vsqz ad cōsummationē generis humani ab apostolica sede per successiōes episcoporuz frustra hereticis circūlatrātibus z partim plebis ipsius iudicio et partim consiliorum grauitate et partim ex miraculorum maiestate dānatis culmen auctoritatis obtinuit. et parum post. Quid est q tam ingratum potest esse aut dei q tanto labore prauitate auctoritati velle resistere. Unde gamaliel. Act. v. Si est ex hoibus consilium: hoc autem opus dissoluetur si vero est ex deo nō poteritis dissoluere ne forte deo repugnare videamini. etiā Luce. xxij. ait dn̄s. Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. ¶ Secūdo pz stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Augu. contra epistolā fundamenti. Quis enim tantā multitudinē ad peccatum pnam ad legē cōtrariam carni z sanguini seruādā induceret nisi deus. Confirmat qr iudeorum secta non manet inuigore sicut contra eos deducit Augu. in sermone de aduentu. vos inq̄ conuenio o iudei etc. Si obijcitur z de permanentia secte machometi. Responsio illa incepit post legē xp̄i plusq̄ sexcētis ānis vt dicetur li. iiij. z pphetia dicitur esse apud eos q secta eorum cito finienda ē. non est sic de lege xp̄i qr ipse dixit Math. xxiiij. celum z terra transibunt verba aūt mea non transient quasi dicat lex mea sine fine durabit. q: verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue manet z lex noua. sed vsqz ad finē istō sacrificiuz durabit. patet Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sū. s. in sacramēto altaris vsqz ad consummationē seculi. lex ergo christi in qua tale sacrificium continuabitur durabit vsqz ad cōsummationem seculi. Item dicit

apl's.i. Cori.xi. Quotienscūqꝫ mā ducabitis panem hunc et calicem bibetis morteꝫ domini annūciabitis donec veniat.s.ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissima propter suam ꝑpetuā stabilitatem in capite ꝛ in mēbris. ¶ Quinto ostēditur excellentia legis noue ex qnto gradu eiusdem.s.ex diuina bonitate que non deest toto corde querentibus salutem. multi eñ diligētissime querentes salutem ad hāc leges conuersi sunt. ꝛ quanto feruētiores facti sunt in querendo tāto in hac lege amplius sunt cōfirmati. subitoqꝫ in ea penitētes de malicia in bonitatem mutati sunt. ꝛ qđ amplius in admirationem inducit est ꝙ potētes ꝑfrui honoribus mūdi diuitijs eiusdē et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrantes: humilitatem paupertatē ꝛ castitatem que eis opponuntur amplectantes sub religionis voto tēpore vite sue crucifixi mundo ꝛ mundus eis se voluntarie astrinxerunt sicut quotidie experimur. Tormenta quoqꝫ per eam plures in magna exultatione spiritus et tristicias sunt perpessi. que nō videntur probabilia nisi deus hanc legem singulariter et irrefragabiliter approbaret ꝛ ordinaret ad salutem tanquā excellentissimam ꝛ perfectissimam legem sine qua salus esse non potest. ¶ Sexto ꝛ vltimo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem. scilicet ex amenissima ꝓmissorum incomparabilitate. in lege enim veteri promissa imperfecta fuerunt. promittebantur enim tria.s.bona temporalia. vita tēporalis. ꝛ pax temporalis. De primo Leui.xxvi. Si in preceptis meis ambulaueritis et mādata mea custodieritis ꝛ feceritis ea dabo vobis pluuiam tēporibus suis. etc. Esa.i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc. De secundo Leui.xviij. Custodite leges meas atqꝫ iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro.iiij. Moyses scripsit quoniā iusticiam que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tertio Leui.xxvi. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis ꝛ non erit qui exterreat. Item Deu.xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias omnia mandata eius faciet te excelsioreꝫ omnibus gentibus etc.s.in tēporalibus. Ecce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex machometi. Certe promittit suis credentibus pro finali beatitudie illud quod debetur porcis et asinis.s.gulam ꝛ coitū. Quā promissionem ꝑhs despiciens qui fuit quasi istius secte.i. Auicenna. vij. metaphisice.vij.ca. Alium finē quasi profectionum et hominū magis congruētem inquit. Lex nostra quam dedit machometus ostendit infelicitatis dispositionem et miserie que sunt ſm corporis sensus. et est alia promissio: que apprehenditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multomagis cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem ꝙ corporis que ꝗuis daretur eis non tamen attenderūt nec appreciati sunt eaꝫ in cōpara

tione felicitatis que est coniuncta prime veritati hec ille. Nobis aũt in lege xpi excellentiora promittũtur quia promisit bona spũalia et eterna.s. gratiam in presenti que precellit omnibus bonis tpalibus et etiam gloriã in futuro. Tria autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit.s.regnum celorum.vitam eternam.et pacem sine fine. De primo. Math.iiij. Pniam agite appropiquabit vobis regnũ celorũ. De secũdo Math.xix. Ois qui relinqt domũ vl' fratres aut sorores aut pře3 aut matrẽ vxorẽ aut filios aut agros ꝓpter nomẽ meũ cẽtupliũ accipiet. Nõ est sic intelligendum vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquã reuolutionẽ tempoꝝ post iudicium centuplum oim que dimittuntur hic propter deu3 reddatur in eadem specie vt centũ agri ꝑ vno agro dimisso.sed est sensus ꝙ q̇ corporalia ꝑ xpo dimiserit bona gratie recipiet hic in pñti que intãtũ excedũt bona tpalia ac si cẽtenari⁹ numerus pro numero cõpetur et vitam eternam possidebit.s. in futuro. De tertio Joh.xv. Pacem relinquo vobis.pace3 meã do vobis s.qualis ego sum.quia eternus cu3 patre ⁊ spũsancto non qua est mũdus qui transit ⁊ eius pax. Et non est mirũ si xps dat suis credentib⁹ pacem eternam quia ipse est princeps pacis. Eza.ix. Sequitur ibidem Et pacis non erit finis. hanc ꝓmissionẽ pdixerat Esa. fiendam suis credentibus ꝑ regem messia3 ca.xxxij.vbi dicit. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis.i.in mansionib⁹ diuersis ẜm diuersitate3 ⁊ varietatẽ meritoꝝ De quib⁹ Joh.xiij. In domo patris mei mãsiones multe sunt fiducie quia oẽs sũt ibi certi de sue beatitudinis eternitate ⁊ in requie opulenta q2 ibi total'r quietabitur appetit⁹ ẜm illud ps.xvi. Satiabor cũ apparuerit glia tua. Simil'r in lege veteri cõminatio erat mors tpalis. Unde Esa.i.ca. Si me ad iracundia3 prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos.sed in lege noua cõminatur mors eterna Math.xxv. Discedite a me maledicti in igne3 eternũ:sic ergo pz excellẽtia legis noue ex precitis sex gradibus. Ex q̇bus correlatiue sequitur legẽ xpi esse priorem lege moysi.non quidẽ tpe sed perfectiõe:s3 fides xpi fuerit prior lege moysi prioritate non solũ perfectiõis sed etia3 tẽporis. q2 ante.cccc.xxx. annos vt patuit supra eadem consideratione ar.ij. ¶ Et notandũ ꝙ euãgeliũ xpi dicitur lex a legendo. q2 in eo legit' diuina iusticia. dicitur lex a ligando quia ꝑ ipm ligatur humana insolẽtia.dicitur lex a legendo.i.colligẽdo q2 de ipsa colligitur sapida sciẽtia.dicitur lex a legando.q2 in ipsa legatur beatitudo eťna. Lex euangelica ẽ illa lex:de qua dicit' Eccli. xxiiij. Hec oia liber vite ⁊ testamẽtũ altissimi ⁊ agnitio veritatis. Uere liber vite est q2 verba euangelica aiam viuificãt.vere etia3 testamentum altissimi.q2 verba euãgelica eterna premia obseruantibus

promittunt. Vere etiā agnitio veritatis. quia verba euangelica errorū tenebras a mentibus fugant. Hec est lex q̄ in se est sincerissima ⁊ absq; omni admixtiōe falsitatis ꝓpter qđ dicitur lex domini immaculata etc. ps. xviij. Hec est etiaꝫ respectu oīm virtuosissima. ideo dicitur conuertens aīas. lex euangelica aīam dulcificat cōtra mūdi multiplicem pressuram q2 est testimoniū domini fidele sapientiā. i. sapidā scientiam prestans paruulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aīas letificat contra cordis tristiciam. ⁊ hoc est quod sequitur. Iusticie domini recte letificantes corda. letificantes quidem q2 ꝓmittūt penitētibus veniam et pseuerātibus gloriā. Ipsa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiam q2 est preceptum dñi lucidū illuminās oclos. Btūs ergo hō queꝫ tu erudieris domine iesu: et de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quart⁹ thesaur⁹ aperit de loco natiuitatis messie quē ꝓnūciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata paruulus es i milib⁹ iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel. transiatio chaldaica habet. Ex te egredietur messias. hoc autē vt ipsi ⁊ nos concedimus impletū est in iesu nazareno qui natus est in bethleē vt patet. Math. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui q2 non intelligitur deitas eius sed prescisio ⁊ ꝓdestinatio natiuitatis eius a dieb⁹ eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec respōsio nihil valet. q2 prescisio ab eterno de rebus omnibus est cōis etiam de minimis. q2 omnia sunt prescisa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xpo respectu alioꝝ prophetarum quātumcunq; minorum. Et ideo dicunt aliqui iudei de nomine messie q̄ fuit ab eterno ante mundū creatum Septeꝫ enim dicunt ante mūdum ⁊ ab eterno creata. s. lex. penitentia. gehēna. domus sanctuarij. thronus glorie: paradisus voluptatis. ⁊ nomē messie. Et sic exponūt illud Gen. ij. plantauerat domin⁹ deus paradisum voluptatis a principio. i. ante mundū p duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a pricipio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mundum creatū modo ꝑdicto. Sed hec ita irrationabilia sunt q2 non indigent reprobatione lex eīn nō potuit creari nisi in aliquo intellectu nō diuino q2 nihil ē ibi creatū nouiter: nec in alio quia nullū tale erat ante mundū. Similiter penitētia nō est nisi de peccato ꝑterito. ideo non est ante mūdū. q2 peccatū non fuit ante mūdū cuꝫ peccatū haberet esse in hoie vel angelo qui ꝫm ipsos non possunt fuisse añ mundū: ⁊ cōsimili mō possūt

alia reprobari que causa breuita-
tis omitto.

¶ Quod nomen messie debuit esse
nouū ⁊ illud est iesus.

uint' thesaur' aperitur de nomie mes-
sie quod ante eius aduē-
tum incognitū erat. di-
uerat' esti. Esa. in ca. lxij. Uocabitur
tibi nomē nouum quod os domini
nominauit. Istud nouū nomen ore
domini per angelū fuit denūciatū
Joseph ⁊ marie virgini qd eēt ie-
sus. Istud ꝓciosū nomen ineffabi-
le fuit dictum. Greci vero thetra-
gramaton nominauerunt. a thetra
quod est quattuor et grama littera
quasi nomē quattuor litterarū. Et
vt videatur nouitas istius benedicti
nominis iesus: aperio quinqꝫ miri-
fica secreta ꝓdicti ineffabilis no-
minis thetragamaton. Primuꝫ se-
cretū est ꝙ in elemētario sicut scri-
bitur a iudeo ab eo ꝓferri nō pōt.
Scribitur enim quattuor litteris
scꝫ ioth. he. vaf. he. velut si nostris
vtamur litteris. ih. vh. vū ⁊ a gre-
cis thetragramaton dicitur vt di-
ctum est qd hebrei ꝓnūciāt Ado-
nay. aliter scribētes ⁊ aliter ꝓferē-
tes qꝛ nō est eis datū ieffabilitatē
hui' nominis penetrare vnde nec
valēt proferre. ¶ Scdm secretuꝫ
est ꝙ istud sanctū nomē significat
mysteriū trinitatis ⁊ vnitatis diui-
ne essentie. Tres nāqꝫ lr̄e sunt qui-
bus ipm sanctū nomē scribitur sꝫ
vna earum bis ponitur. scꝫ he. que
innuit spiritūsanctū ꝓcedere tam
a filio ꝙ a patre. Joth. idē est qd
principiū ⁊ cōuenit patri qui ē pri-
cipiū sine principio. qꝛ pater a nul-
lo sed alie persone ab eo procedūt.
he interpretatur vita ⁊ conuenit
spirituisancto qui est omniumviui-
ficator ⁊ inspirator sicut ipse dn̄s
ait Jo. vi. Spiritus est qui viuifi-
cat. vaf. idē sonat quod ipe quod ē
ꝓnomē demōstratiuum ⁊ signifi-
cat filium q̄ visibilis et demōstra-
bilis fact' est in assumpta hūanita-
te. qꝛ in terris visus est et cū hoīb'
cōuersatus est Baruth. iij. ¶ Ter-
tium secretū est ꝙ istud sanctū no-
mē vt tradūt peritissimi hebreoꝝ
tante virtutis est vt si distinguat' i
tres dictiones quelibet significet
nomē dei. per se idipsuꝫ significās
quod ⁊ integrum nomē qd ex quat-
tuor litteris constat. Si enim pri-
mā cōiūxeris ⁊ secūdam. s. Joth.
⁊ he. erit vnum nomen. si secūdā et
tertiā. s. he. ⁊ vaf. iam habebis se-
cundum. Si tertiam ⁊ quartam. s.
vaf. ⁊ he. inuenies tertiū nomē vt in
numero trinus et vn' qui hoc noie
designatur. ¶ Quartuꝫ secretū qd
his maius est quod ita secūduꝫ no-
mē ꝓpagatur a primo ⁊ tertiū a se-
cundo vt aliud sine alio pronūcia-
ri nō possit. He nāqꝫ lr̄a cōis ē pri-
mo nomini ⁊ secūdo. vaf cōis est se-
cūdo. ⁊ tertio. in hꝰ ꝙ secūdū nomē
descēdit a prio ostēdit' filius ꝯsub-
stātialis patri a quo genitus ē. In
hoc ṁo ꝙ tertium descēdit a scdo
ostēdit' spūssanct' cōsubstātialis fi-
lio q̄ consubstātialis est patri vt li-
queat ꝙ pater est in filio ⁊ filius sit

in patre et spiritussanctus in patre et filio. Joh. xiiij. ¶ Quintum secretum est quod in hoc dei noie video ineffabili nomen iesu est insertum immo non est aliud nomen quam istud patet tres enim littere eius principales sunt Joth. he. vaf. que sʒ litteras nostras idē sunt. J. h. v. et ptʒ quod iste tres littere coniuncte faciūt istud nomen iesu. titellus suprapo nitur propter titulum crucis. He vero vel h duplicatur. significat non solum spiritumsanctum procedere a patre et filio. sed etiam mysteriū incarnationis designat. quia spiritusancto cooperante et non ex viri li semine conceptus est messias iesus christus dominus noster vt primum he referatur ad productionē spiritussancti. secūdum vero ad cōceptionem siue incarnationem verbi diuini. Ecce ergo nomen nouuʒ quia nouiter ab angelo pronunciatum non potentibus iudeis illud primo pronunciare: et sicut ipse messias vocatus est nomine nouo: sic etiā serui sui sicut predixerāt Jsa. in cap. lxv. seruos suos vocabit nomine alio. in quo qui benedict⁹ est super terram benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabātur iudei vel israel. sed messias in suo aduentu debebat eos vocare alio nomine vt non iudei. non israel. sed christiani a christo nominentur. ¶ Sed oriūtur due difficultates quas forte moueret iudeus. Prima est cum pluribus aliis nominib⁹ messias nominetur in scripturis. scilʒ emanuel Jsa. vij. admirabilis, consiliarius deus fortis. princeps pacis: pater futuri seculi. Jsa. ix. Quare ergo non illis: sed vocari voluit iesus. Respōdet quod sm phm a fine denominant res. i. de aia. xps igitur debuit denoiari a fine intēto: qui finis fuit saluatio humani generis. Et ideo debuit noiari iesus quod interpretatur salus vel saluatio. Ipse enī saluū faciet populū suū a pctis eoꝝ. Mat. i. Itē dicit sanctus Tho. quod potius debuit noiari isto nomine: quod est salus vel saluatio quam aliquo alio: quia omnia alia nomina includūtur in isto ptʒ. Nā saluatio generis humani continet principiū: mediū: et finem. Istud nomē emanuel quod interpretatur nobiscū deus: est principiū saluationis nostre. quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature: scʒ diuina et humana. Ista vero noia admirabilis cōsiliarius cōtinent mediū. Ista noia princeps pacis. pater futuri seculi. cōtinent fineʒ quia nostra saluatio ad paceʒ et ad futurū seculū possidendū ordinabitur. Sed istud nomen benedictuʒ iesus totum processum rōne saluationis continet. scʒ principiuʒ. medium: et finem. Ideo isto noie iesus tanquam magis sufficienti: quia includit oīa alia nomina debuit messias noiari. ¶ Secunda difficultas ē. diceret enī iude⁹. quō tu dicis quod istud nomen iesus est nouū cum alij tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine. scilicet iesus syrach: Jesus naue: et iesus filius Josedech, sacerdos. Responsio quod istud nomen

iesus est nomen nouū in xpo pro-
ter effectū nouū: qz et si in aliis qui
vocati sunt hoc noie iesus nomen
fuerit correspōdens ꝓprietati: qz
saluauerunt et fuerunt saluatores.
Istud fuit in tēporalibus non in
spūalibus. illi saluauerunt popu-
lum a multis malis: et dānis non
tñ a culpa et pctis: sicut bñdictus
noster iesus dicēte āgelo Ioseph.
Matth. i. Uocabis nomen eius ie-
sum ipse enī saluum faciet ppłm
suū a pctis eorū. Item illi salua-
uerūt in tpe: et saluatio eoꝝ transi-
uit cum tpe. Noster bñdictus sal-
uauit in tēpore: sed eius saluatio
durat sine tpe in eternum. Et ideo
in eo habet veram ꝓprietatem no
minis nō in aliis: qz sm logycos:
nomē est vox significatiua sine tē-
pore. Nomen iesus i aliis fuit vox
significatiua cum tēpore: qz soluꝫ
in temporalibus et tēporaliter nō
spiritualiter: nec eternaliter salua
uauerūt. Sed in christo iesu vero
messia fuit et est vox significatiua
sine tempore cum sua saluatio sine
tempore hoc est in eternum fit: vt
dictum est. O benedictū nomen p
te peccatores a peccatis saluanť.
Matth. i. Per te remissionē pec-
catoruꝫ accipiūt oēs qui credūt
in eum cuius est nomen. Act. iiii. et
i. Io. ca. ii. Sine te non est aliud
nomen sub celo datū homibus in
q̄ oporteat nos saluos fieri. Act.
iiii. Tu es nomē honorabile in ce-
lo et in terra: et in iferno: ad Phil.
scdo. In nomine iesu omne genu
flectatur: celestiū terrestriuꝫ et in
fernorū. Tu in periculis: in pliis
in malis: in angustiis: in tribula-
tionibus: et necessitatibus es pro-
tectio: et defensio firma. Prouer.
xviii. Turris fortissima nomē dñi
ad ipm cōfugit iustus et saluatur:
et nō soluꝫ iustus: sed et iniustus: si
cū fide et deuotiōe recurrit: per te
demōia eiiciūtur. Linguis nouis
hoies loquūtur: et serpētes tollun
tur: venenū et mortiferū non nocet
et lāguores sanantur. Matth. vlť.
Tu es mel in ore. melos in aure: iu
bilus in corde: sm. Ber. Nō est er
go mirum si hoc est nomen tuū ad
mirabile in vniuersa terra: vt fina
liter qui te inocauerit fide forma-
ta charitate saluus fit. Ioelis. ii.
Quicūq; inuocauerit nomen domi-
ni saluus erit. s. in nomine q̄ salua
tio vel salus interpretatur sicut ē
nomē iesus. Si plura alia singu-
larissima vis videre de hoc glorio
sissimo noie. vide in vigintiduob⁹
sermonibus quos alias feci ob-
eius honore super themate: est no
men eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege pro-
misso debebant offerri munera in
suo aduentu.

Ertius thesau
rus aperiť de venera-
tiōe messie. Sacra enī
scriptura prenūciauit
et specifice determinauit ex tēpo-
re abrae q̄ reges orientis venirēt
ad adorandū messiam regem. Et
q̄ ei ducerēt aurum et incēsum: qđ
apparet etiā manifeste sm docto

res hebreorũ ex sequẽtibus auctoritatibus. Et primo dicit in beresith zo[illegible]i. in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnũ verbũ bonũ: dices tu nomine meo Et dixit ei qd ẽ illud vbũ. Respõdit scias q oia munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau. ge. xxxiij. significãt q p tẽpore debẽt gentes redire ad regẽ messiam: qr scriptũ est. ps. lxxi. Reges arabũ: et saba dona adducent: et dixit ei verbũ. dixisti mihi per vitam tuã: ego dicã noi tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: qr sic scriptũ est Gen. c. xxv. Abraam vero aliã duxit vxorez noie cethu ram que peperit ei zamran et iexan z mandã: madian: z iesboth z sue. Jexan qz genuit saba z dadan. etiã quãdo augmẽtauit salomon regnũ suũ dixerũt. Forte iste est messias: z illa hora venerunt ad eũ sicut scriptuz est. iij. Reg. c. x. Sed z regina saba audita fama salomonis in noie dñi venit tentare eũ. Inquantum dicit in nomine dñi apparet q pphetabant in nomine domini. sicut habebant mandatuz Abrae vt sic facerent. Et vnde pbatur q debent venire tpe messie z seruire sibi. Isa. dicit. c. lx. Oẽs de saba venient: aurũ z thus deferẽtes: z laudem dño annũciantes. iste est messias. Ecce quõ ex auctoritate predicta ostẽditur ppositũz

¶ Uerumtamen si dicat iudeus q intentio Isa. in illa pphetia erat q cũ messias erit sedens in regno suo in hirusalẽ q illa hora ppter magnã famã suam oẽs reges mittent ei dona z venient ad visitandũ z glorificandũ eũ: sicut faciebant Salomoni ppter magnã suã scientiã. Respõdet q hoc nõ habet locũ: qr textus dicit. Et laudẽ dño annũciantes qd annũciare dr in hebraico bozora: z istud nomẽ significat narrare aliquã rem quã homo scit illi qui nescit: z illo modo quo aduersarius declarat textũ non esset sic: quia iã scirent filii de iherusalem: sed tamẽ eo modo quo fuit in aduentu xpi: venit bene cõcorditer in vocabulo annũciare: qr reges qui venerũt in natiuitate iesu xpi iherusalem quesierunt ab herode z ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui natus ẽ rex iudeoz. Matt. ij. sicut ipsi sciebãt ex suis pphetijs sicut supra dictũ est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: qr istud erat eis ignotum quousqz petierunt a sacerdotib9 z a sapiẽtibus. Qui responderũt q si verũ erat q natus erat q sua natiuitas debebat esse in bethleem: sicut plenissime cõtinet Mat. ij. Et in tali casu optime verificatur verbũz pphetie fm hebraicam veritatẽ. Et laudem dño annunciantes: et non fm expositionẽ iudeorum.

¶ Quod verus messias debuit venire pauper z mansuetus.

Eptimus thesaurus aperitur de modo viuendi messie quẽ modũ sacra scriptura prenũciauit et specifice determi

mauit. sez in maxima paupertate et mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator: et ipse pauper. Et Isa. liij. Ascendet sicut virgultum et sicut radix de terra sitienti: quod non habet magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Unde hoc fuit datum pro signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis infantem pannis inuolutum: et positum in presepio. Uixit etiam in magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. et Luce. ix. Uulpes foueas habent: et volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Mortuus est etiam in magna paupertate: quia nudus in cruce: suum etiam corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut pauper sepultus: quia in sepulchro alieno: vt patet. Matth. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. et Joh. xix. De secundo scz quod messias deberet esse mansuetus: quia dicitur Isa. xlij. vbi ad litteram loquitur de messia. Calamum quassatum non conteret: et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium. Uidemus sane quod calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linum autem fumigans. i. linum combustum. Sed tamen aliquid retinens fumi. id est ignis perfacillime potest extingui. Sed quid per calamum quassatum vel linum pene extinctum melius quam peccatoris fragilitas qui conquassatus et pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamum autem quassatum christus non contriuit: et linum fumigans non extinxit: quia peccatores pene mortuos in peccatis occidi non precepit. sed misericorditer tolerauit et ad penitentiam reuocauit quod ex consequentibus designauit propheta cum addidit in veritate educet iudicium. Ueritas quippe et iusticia idem est: in lege vero moysi iudicium erat et preceptum peccatores occidi. Christus autem ad veritatem et iusticiam adduxit iudicium quando peccatores non occidi. sed quod iustius est donec peniterent sustinere precepit cum dixit. Nolo mortem peccatoris: sed vt conuertatur et viuat. Fuit etiam humilimus et mansuetus: quia ipse dixit. Matth. xi. Discite a me quia mitis sum et humilis corde: et propter suam mansuetudinem sub nomine agni fuit ostensus populo a Johanne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johanis. i. cap.

¶ Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Octauus thesaurus aperitur de modo moriendi messie: quem modum sacra scriptura preunciauit et specifice determinauit in maxima humilitate. vnde Isa. liij. Sicut ouis ad occisionem ductus est: et quasi agnus coram tondente se obmutescet: et non aperuit os suum. Quod manifestissime impletum est in iesu nazareno: quia ipse ante pylatum adductus: falsoque accusatus: verberatus etiam et colaphis

cessus conticuit: et ipse pylato de pluribus eum interroganti verbum vix aliqd respondit. Ipse etiam debebat inter sceleratos reputari. sicut dicitur. c. eodem. Et cum sceleratis reputatus est. qd impletum fuit in xpo: qr inter latrones crucifixus.

¶ Quod debebat mori pper peccata hominum.

Nonus thesaurus aperitur de causa mortis messie quam causam sacra scriptura pnunciauit et specifice determinauit. scz pp peccata hoim: generaliter patz. Isa. vbi supra. Oes nos quasi oues errauimus vnusquisqz i viam suam declinauit. oues quippe simplicia et stolidissima sunt aialia et vaga. et nos stulti quasi oues errauimus: qr ipm qualis vel quis esset nō nouimus. Unusquisqz autem in viam suam declinauit. hoc est doctrine sue vix vllus credidit: sed suam quisqz veterē retinuit: et dns posuit in eo iniqtates oim nostrum. i. originale peccatum q irritemur oes. Ipe aut vulneratus est pp iniqtates nostras: attritus est pp scelera nra: et disciplina pacis nre sup eum. i. disciplinā et correctionē quā vt pacē haberemus passuri eramus p nobis ipse sustinuit: vt misericors et benignus. Unde sequitur. et liuore eius sanati sumus: liuore scz flagellorum et vulnerum q p nobis est ppessus: et i fine capituli ipe pctā multorum tulit: et p trāsgressoribus orauit qd totum hz verum et impletum est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

¶ Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.

Decimus thesaurus aperitur de resurrectione messie quam sacra scriptura pnunciauit et specifice determinauit ac etiā eius ascēsionē ad dexterā dei. Primum ptz Osee. vi. vbi dr. Uenite et reuertamur ad dnz: qr ipse cepit et sanabit nos pcutiet et curabit nos viuificabit nos: post duos dies: et i die tertia suscitabit nos et viuemus i cspectu eius. Caplz istud expōit a fidelibus hebreis de aduētu messie diuersimode tn: qr rabi Salomon exponit applicādo ad tribulationē in qua sunt nunc iudei positi p mūdum dispsi a qua suis oratiōibus publicis et priuatis petūt liberari p messiā. cuius aduētum expectāt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primā diē dicit q intelligit tēpus primi tēpli p Salomonem edificati cui successit nox destructionis p chaldeos. Per secūdā diem tēpus scdi p zorobabel reedificari: cui successit nox destructiōis per romanos. Per tertiā diez dicit q intelligitur tēpus tertii tēpli p messiaz edificādi. de quo exponūt edificationē templi que habet in fine Ezechielis scdm errorem suum. hoc dictum fundatur super falsitz. scilicet q christus sit venturus q iam trāsiuit in prete-

ritum sicut diffuse in apertione pri mi thesauri ꝛ in sequentibus fuit declaratum: ꝛ quo ad errores tertij tēpli materialis in tertio libro ple nius declarabitur. Est ergo sensus ꝯm veritatē viuificabit nos post duos dies. s. mortis ꝛ sepulture sue ipse messias. ꝛ in tertia die resusci tabo vos. scʒ resurgens a mortuis qđ dicit ꝙ eius resurrectio est pri cipium resurrectionis nostre ad vi tam immortalem. Unde. i. Corinth. xv. Christus resurrexit a mortuis primitie dormientiū: qm̄ per homi nē mors. ꝛ ꝑ hominem resurrectio mortuorū. ꝛ sicut in adā oēs moriū tur: ita ꝛ in xp̄o oēs viuificabunt. Ista expositio magis consonat lit tere ꝙ̄ precedens: qꝛ accipit dies ꝓprie. Sequitur ꝛ viuemus in cō spectu eius. scʒ vita gratie in pre senti. ꝛ vita glorie in futuro. Et nō est mirū quia ipse xp̄s messias ve rus est via veritas ꝛ vita. Johan. xiiij. Quod autē messias debebat resurgere tertia die ꝯm doctores hebreorū declarat rabimosse dar san in genesi magno sup textū capi tuli. xxij. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locū procul dicit rabi mosse multe trinitates dei habent in scriptura: ꝛ vna earum est resur rectio messie. Uerūtamē scđm. s. ꝙ messias sedeat ad dexterā dei ap paret ex vna auctoritate que est in midras tulim. i. in glosa ꝑ salterij sup illud ꝑsal. xvij. Et dedisti mi hi salutē ꝓtectionis tue: ꝛ dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jo dan nomine rabi Hāma. Tempore venturo deus faciet sedere regem messiam ad dexteram suam: qꝛ sic scriptum est psal. cix. Dixit domi nus dn̄o meo: sede a dextris meis. vbi dicit trāslatio chaldaica. Dixit dn̄s verbo suo: ꝛ abraā erit sedēs ad partē sinistram: ꝛ facies eiꝰ pal lide erunt dicēdo dn̄e. ꝛ filius filij mei sedet ad partem dexterā ꝛ ego ad sinistrā. sed deus consolabitur eū dicendo filius filij tui est ad de xterā meā. ꝛ ego sum ad dexteram tuam. ꝛ illa hora abraā erit conten tus. hoc est qđ dixit dauid. ꝛ dexte ra tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Aginga. in. c. qđ inci pit est dorsin. vna scriptura dicit in daniele. c. vij. throni positi sunt qđ est plurale. Et postea dicit thro nus eius flamme ignis: quod ē sin gulare videtur duo textus contra rij. Dicit rabi aquiba. non sunt con trarij: quia vnus thronus est ꝓ deo et aliꝰ ꝓ dauid. Declarat rabi Sa lomon. Iste dauid est messias. Itē dicit in beresith. raba. i. in genesi magno. Rabimosse darsan sup te xtuʒ Gen. c. xviij. Et abraā adhuc stabat coram domino vult dicere quod dixit psalmista psal. xvij. ꝛ de disti mihi ꝓtectionem salutis tue. Iste est abraam cui dixit deus. No li timere abraā: ego protector tuus suʒ. ꝛ dextera tua suscepit me. Iste est messias de quo scriptū est. Dixit dominus domino meo: sede a de xtris meis. Dicit rabi Amon hoc quod dixit textus. et abraaʒ adhuc stabat coram domino. correctio est sapientuʒ. quia primo erat scriptū ꝛ dominꝰ adhuc stabat corā abraā et rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus que fecerūt in sacra scriptura: inter quas vna est in psal.xxi. vbi dicit. Circumdederunt me canes: consilium malignātium obsedit me: carn.i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerunt illud carn. quod sonat foderunt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harū mutationum mirate sunt plenissime in midras tulim id est in glo. psalterij in quo dicit q de istis mutatiōibus ppter eos dicit ppheta. Hiere.xxiij. peruerti stis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. et Hiere.in.c.ix. de eis dixit. Ueritatē non loquentur: docuerunt linguam suā loqui mendacium. Ecce q clare in suis met libris condēnantur tanq falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consentit spūssanctus q omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibidem inserta confunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperit de premio credentium et sequentiū messiam in presenti et in futuro quod premiū sacra scriptura prenunciauit et specifice determinauit in duobus locis. Primo Isa.lxv. vbi ad litterā loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedent et vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlulabitis et dimittetis nomen vestrū in iuramentū electis meis: et interficiet te dñs deus et seruos suos vocabit nomie alio. in quo qui benedictus est sup terrā benedicetur in deo amen. Que oia implent in premio quod dat iesus nazarenus sequētibus eū. dicit eni serui mei comedent: scz corpus meū. vñ ait: nisi manducaueritis carnē filij hominis. Joh.vi. et ibidē caro mea vere est cibus: vel comedēt doctrinam spiritualem vel mysteria fidei. vel comedēt scz i futuro cognitionē diuinitatis. vnde ait vt edatis et bibatis super mensam meā in regno patris mei Luce.xxij. Et ps. dicit: satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xpus serui mei comedent. et vos scz increduli iudei et dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. scilz aquam viuam. Joh.vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. et iterum Joh.iiij. qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternā quia aqua tantū ascendit naturaliter quantū descendit. Et quia illa

gratia descendit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. ideo fiet in eo fons aque salientis in vitã eternam: vel sic serui mei bibent. s. sanguinem meum; quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. et ibidẽ. Nisi manducaueritis carnẽ filij homi nis et biberitis eius sanguinẽ non habebitis vitam in vobis. Et vos scz increduli iudei et dãnati sitietis scz aquam viuã et sanguinem meũ. Ecce serui mei letabuntur. scz in eterna beatitudine. Unde Joh. vi. xps dicit. Gaudium vestrum nemo tollet a vobis et vos scz increduli iudei et dãnati cõfundemini scz vi dentes alios in locum vestrũ successisse. Ecce serui mei laudabunt pre exultatiõe cordis. sm illõ. ps. lxxxiij. in secula seculorũ laudabũt te. et vos scz increduli iudei et damnati clamabitis scz in inferno pre dolore cordis. s. ex consciẽtia peccatorum et pre contritione spiritus vlulabitis: q: ibi erit fletus et stridor dentiũ. Matth. xxv. et dimittetis nomen vestrũ. s. alijs in locum vestrũ succedentibus. ideo sequitur in iuramentum electis meis: vt scz decetero nõ vocemini. circũcisio s. cõcisio: nec me habeatis q sum via veritas et vita. sed electi mei dicentur filij abrae sicut vos olim. Sequitur. et interficiet te dñs deus. s. spirituali gladio cũ dixero. Ite maledicti in ignem eternũ etc. Matth. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine scz xpiano a meipso iesu xpo In quo qui benedictus est sup terram credendo et sequendo benedicetur in deo amen. Cum scz dicam in iudicio electis meis. Uenite benedicti patris mei etc. ca. eodẽ. Itẽ secundo determinatur in sacra scriptura premiuz eternum sequentiũ messiam iesum christum. Isa ye. li. vbi dicitur qui redempti sunt a domino reuertentur et venient in syõ cum laude: et leticia sempiterna super capita eorum fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego ipse cõsolabor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine filij sui reuertentur scz ad viam iusticie et venient in syon. i. in presente in ecclesiam et beatitudinem eternaz laudantes scz et dicẽtes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te: et leticia sempiterna que scz non deficiet super capita eorum. i. super eorum mentes. gaudium et leticiam obtinebunt scz in celo. fugiet dolor et gemitus: q: absterget deus oẽm lachrymam ab oculis sanctorum. Ergo ego ipse. s. filius: quia alius non potest. consolabor vos quasi dicat. Inuocastis me et ego consolabor vos. et non per prophetas: sed per meipsum glorificando: q: hec est vita eterna vt cognoscãt te deũ verum et quem misisti iesum xpm. Joh. xvij. vita enĩ eterna siue beatitudo cõsistit essentialiter in aspectu claro ipsius diuinitatis: vt tamen habet adiũctam fruitionem q est completiua felicitatis cum firma tentione. Ex consequenti tamẽ consistit beatitudo in aspectu humanitatis xpi que est instrumentũ nos inducẽs ad beatitudinem principalem. beatitudo enĩ hois cõium

ctio est advltimū ꝛ optimū bonū ꝛ ideo non potest consistere in coniū ctione ad aliquod bonū temporale vel corporale: vt dicunt rudes sar- raceni qui expectāt in alia vita in voluptatibus carnalibus et diui- tijs ꝛ alijs consimilibus premiari ſm ꝙ dicitur in alchorano macho- meti. que tū vita ſm philosophum dicitur vita pecudū.i.ethicoꝝ. pro pter qd ipse Auicēna hoc conside- rans dicit ꝙ propheta quē vocat machometū ꝓmittit eis talem feli citate in premiū: qm multi sapien tes non attenderūt sicut patuit su pra in aptione tertij thesauri in se xto gradu perfectionis legis euan gelice. Similiter iudei resurrectio nem futurā expectant ad vitā car- nalem. ꝛ ideo felicitatē vite future credūt consistere in bonorū tempo raliū plenitudine ꝛ pacis trāquil- litate. vt pꝫ vbi supra. Sꝫ beatitu do xpianorum est in adeptiōe sum mi boni per aptā visionē et fruitio nem et firmā tentionē. Considerā dum est etiam ꝙ cuꝫ filius dicit ad patrem loquens hec est vita eterna vt cognoscant te solum deum per hoc non habetur. ꝙ solus pater sit deus ꝛ filius creatura: vt dicebat arrius: quia hec dictio exclusiua so lus non determinat ly te. ita ꝙ sit sensus ꝙ solus pater sit deus: sꝫ de terminat ly deum et est sensus ꝙ illa est sola deitas vera que est in patre ꝛ sic ab illa non excluditur fi lius sed magis includitur: qꝛ vna est deitas in vtroqꝫ: sed excluditur vera deitas ab hijs qui a gentilibꝰ colebantur: scilicet ioue: saturno. ꝛ similibus. Dico etiam ꝙ hec dictió solus determinet ly te vt sit sensus ꝙ solus pater sit deus non tamē ꝑ hoc excluditur filius a deitat e: sed magis includitur: quia ſm philo- sophum solus idem est ꝙ non cum alio. et ideo tmmodo excludit illū quod alietatem dicit. filius autē est non alius a patre in essentia: sed tm̄ in persona. Et ideo quādo hec dictio solus additur vni perso ne respectu termini essentialis si- cut est in ꝓposito, non excludit aliā personā: sed magis includit. ꝛ hoc patet per auctoritatem saluatoris Matth. xi. vbi dicit. nemo nouit fi lium nisi pater: neqꝫ patrem quis nouit nisi filius. Si enī hec dictio exclusiua addita vni persone respe ctu termini essentialis excluderet aliam sequeretur ꝙ pater non co- gnosceret: sed tantū filius. ꝛ filius non cognosceret se sed tantū pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentium christū quia est beatitudo eterna in visio- ne diuinitatis cum fruitione et fir ma tentione. et sic beatificabitur anima rationalis et in visione cla- ra humanitatis christi. ꝛ sic beati- ficabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo in corpore ꝛ ani ma. Creauit enī deus hominem vt totū beatificaret ꝛ pascua inueni- ret intus ꝛ extra. ſm Aug. intus in deitate saluatoris: ꝛ extra in carne redemptoris.

¶ Quod persecutores veri messie a pena in ꝑsenti nō debebāt rele- uari nec ī futuro a dānatiōe eterna

Uodecimus thesaur⁹ aperitur. scȝ pena persequentium messiam in presenti ꝛ in futuro. quoniā penam sacra scriptura prenunciauit. ꝛ specifice determinauit. ꝛ primo de pena in presenti vita. vnde Amos. ij. super tribus sceleribus israel: ꝛ super quatuor non conuertam quia vendiderunt iustum scȝ iesum nazarenum. Sed ad hoc respondent iudei quadrupliciter. Primo ꝙ iste text⁹ loquitur de scelere israel non iuda. ꝛ sic nihil pro nobis. quia illud scelus iesu nazareni cōmissum est in iuda: non in israel. ꝛ maxime quia ꝓpheta loquitur hic primo de sceleribus iuda: postea de israel in textu. Sed ista responsio nulla est: qꝛ in templo secūdo venerunt ꝛ fuerunt de captiuitate decem tribus et fuerunt omnes cōgregati simul de israel ꝛ de iuda per licentiā datam per cyrum regē persarū. ꝛ patȝ etiam Nee. vij. ꝛ xviij. capl'is. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item ysaye. xi. quomodo desolauit dn̄s linguā maris egypti scȝ nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre in lyra quomō hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secundum templum. ꝛ vocati sunt israel. Quod ergo premittitur in textu. primo de sceleribus iuda respicit ad destructionem primi templi quia illi de israel non erant ibi. Et cum subiungitur in textu de sceleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel: et de iuda erāt ibi. ꝛ oēs vocati sūt israel: patȝ hꝰ p Rabi moysen de egypto qui formaliter dicit in libro soffrin mors iesu nazareni fuit causa vt destruerentur israelense. Ecce quomodo vocat omnes de secundo tēplo israel. Item peccatū qd̄ tātūmodo iuda fecit: peccatum iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit ꝛ israel: peccatū vocatꝰ israel. Ierosolymis enim tunc erat cum iuda magna pars filioꝝ beniamin ꝛ leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est ꝛ alia non inferior causa qꝛ videlicet populus israel licet tunc monti non corpore presens fuisset. audito tamen ꝙ eorū fecerant socij. eorū culpe laudatores ꝛ cōsentanei: ꝛ participes omino facti sunt voluntatis: volūtas itaqꝫ eis profecto est imputanda Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cū israel non vēdiderit xp̄m. sed tantū a iuda scarioth legatur emisse. Respondetꝰ: ꝙ quia filij israel vt venderetur christus cōsensum: auxilium atqꝫ consiliū adhibuerunt: ideo nō minus ꝙ̄ si ipsi vendidissent scelus incurrerunt. Neqꝫ eīn ꝛ Salomon ydola fabricauit: sed qꝛ vxoribus ꝛ concubinis fabricantibus assensum prebuit eum fabricasse littera dicit. ¶ Secūdo dicunt ad hec iudei ꝙ istud scelus de venditiōe iusti pro argento fuit vēditio Ioseph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primū secundū. tertiū: ꝛ quartū: ordo est

secundum prius et posterius. Videndum est ergo quod est primum scelus. quod secundum et cetera. Et sciendum est q ista tria scelera p ordinē sicut veniunt sunt ista. Primum venditio Joseph. propter quod fuerunt captiui in egypto. Secundum adoratio vituli. pp̄ter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominū Exo. xxxij. Tertius occisio pphetarum. pp̄ter qd̄ ducti sunt captiui in babilonē. lxx. annis. Quartum detur et non pōt dari nisi venditio iesu nazareni. qz venditio ioseph primus in ordine fuit pp̄ter quod postea pharaonis sunt passi durissimum iugum vt dictum est. Sed cum pma pacta iam sunt liberati a culpa. quare de indulto ruinā criminabūtur peccato ¶ Tertio forte dicet iudeus. qz si h̄ non dicatur de Joseph iusto. potest tamē dici de alio quolibet iusto sz hoc indignū et irrationabile eē videtur vt cū tm̄ crimē sit q nulla idulgentia sequatur. pp̄ter quod diuina sententia in totum israel deseruiat populus illius celetur psona i qua illud fuit cōmissum. Insup cū reatus iste i hebreo sermōe tali describatur vocabulo. quare iponitur illi q negauerat deū. venditio aūt iudei non equatur negationi dei. sed ipi tm̄ ac talem vendiderunt hominē xp̄m videlz filiū dei. q in culpa sūt pares deū negati. Et si q̄ras q̄ sūt illa peccata quattuor q̄ oia pareāt ad negare deū esse equalia. R̄ndetur q primum peccatum fuit cū in heremo vitulū conflatilē p deo adorauerunt. in quo facto satis deū negauerunt. et quia ab omnibus ē h̄ peccatum pperratū. ideo cōe fuit oim. Secundū in quo et deū filii negauerūt et oēs peccauerūt: fuit qñ Jheroboā vitulos similes fabricauit: et ab omnib⁹ adorari constituit Tertium autē cum iudei pphetas vniuersi eadem voluntati occiderunt. et eorum dicta contēpserunt quartū vero quod magis est oibus et grauius est quando xp̄m dei filium et hoiem ab omni peccati cōtagione alienū iniq̄ vendiderunt. et iniusta nece condēnauerunt: hoc peccatum pp̄ter cecitatē iudeorū occultū est eisdem: sicut dicit Rabi onanerari dlar. i libro vayera raba. i. leuitico magna. Primi peccauerunt et fuit discoopertum suū peccatum. et fuit discoopta sua pñia. Secūdi peccauerunt: et fuit discooptū suū peccatū: et fuit discoopta sua pñia. Tertij peccauerūt et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit discoopta sua pñia. Quarti peccauerunt et fuit discooptū eis peccatū suū. nō est discoopta sua pñia. Unde dicit eis pp̄ter suā cecitatē. fidelib⁹ tm̄ videntibus bene est discooptū suū peccatū et sua pñia vt dictū est et dicetur. Itē petrus alfonsi vir eruditissimus de quo supra in apitione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iudeoz esse venditionem xp̄i et nonvenditionē Joseph sic inquit contra eos. Quod autem euidentius testimonium queritis vos propter dei mortem hanc subiisse captiuitatē q̄ id quod apud vos scriptum legistis. quia videlz

in ipso captiuitatis exordio qui-dē terre vestre princeps decem de melioribus totius israelitici popu li Anaman.f.traditionis filiū3 Sy meonem gamalielis filium hysma hel helysci filium:et Achiba cete-rosq3 captos in carcerem misit.sci scitans vt quid iustū vendidissent Lex enim inquit decreuit:vt mor-tis sententia mulctetur quicunq3 iudeum vendiderit.Et vos igitur sm iudicium legis mori debetis di cto decreto vario dat corpora leto non enim omnes vna cohercuit pe na.sed singulis singula sunt gene-ra mortis proposita.Alium videli cet ignis cremauit.alius ferrei pe ctinis vnguibus laceratus expira uit.alium vero mors queuis diuer sa consumpsit quemadmodu3 mor tes illas doctrine vestre liber ex-posuit.Doctores autem vestri hu-ius iusti pro quo illi sunt ita puniti nomen mutātes in hoc facto pror-sus conticuerunt de christo dicen-tes.ꝙ princeps ille iustu3 denomi nans ioseph filium Jacob.quem in egyptum fratres vendiderant intelligebat eiusq3 sanguinem ab illis exigens propter eum talibus illos suppliciis affecit.Sed absur dum rationi videtur vt id ab eis exigeret quod ad minus Mille qn gentis annis antea factum esset maxime cum tempore quo venum-datus est Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset ꝙ si vultis vt etiam de prophetis in medium au ctoritatem deferam qua captiuita tem hanc propter hominem illum ipsum necessario xpm esse ostendā Ecce profero Ysa.ca.xxiiij.A fini bus inquit terre laudes audiuim⁹ gloriam iusti hec verba iusti hui⁹ laudes vbiq3 terrarum ostendunt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tantas vnꝙ fuisse audiui-mus vt peruenirent vsq3 ad fines terre. Cui iusto: qꝛ tribulationes quasi sine causa passurus erat pro-pheta preuidebat his verbis com patiens dicebat.Ve mihi preuari-cantes preuaricati sunt. et preua-ricatione transgressorum pˉuarica ti sunt.preuidens enim propheta quas prophetis dei aduentu3 pre-nunciantibus tribulationes illatu ri essent ait.pˉuaricantes preuari-cati sunt. Intuit⁹ aūt quia nec mē bris contēti ipsum etiam caput in uidia pleni qbuscunq3 possent mo dis essent oppressuri.⁊ sm corpo-ris passibilitatem occisuri preua-ricationis nomen ingeminans sub iunxit et preuaricatione transgres sorum preuaricati sunt. Que vero pena pro huiusmodi peccato ple-ctendi essent dictante spiritu pre-sciens ait illico subiungens. Formi do et fouea ⁊ laqueus super te qui habitator es terre. Inter cetera ꝙ de eadem gente ait. Grauabit eum iniquitas sua et corruet.⁊ nō adij-ciet vt resurgat vbi videlicet vo-bis certum euadendi captiuitate3 terminū fūdit⁹ depressit. ¶ Quar to dicunt iudei aliter ad hoc.quod si nos dicimus ꝙ iste iustus pro ar gento venditus fuit iesus nazare-nus petunt ipsi.quis fuit ille pau-per de quo subiungitur. ⁊ paupe-

rem pro calciamento. Ad quod dico q ille fuit verus messias noster iesus nazarenus quem zacharias vocat non solum iustum et saluatorem sed et pauperem. zach. ix. In maiorem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. et pauperem pro calciamento. quia premittitur iustum pro argento. Crederet forte aliquis q pro magno precio argenti. sed hic exponitur debilitas precii et modicitas quando dicitur q vendiderunt pro calciamento. i. pro precio calciamentorum. quod precium est communiter. xv. morapetinorum. qui summant. xxx. albos vel denarios. Alibi vero precium sotularium est duo solidi cum dimidio qui etiam summant. xxx. denarios. quia solidus est. xii. denarii pro quo precio fuit venditus christus. Nunc quid ergo valeant illi denarii vel illud argentum designatur modicum precium pro quo pauper christus fuit venditus. quia pro precio calciamentorum. ¶ Quinto dicunt iudei ad istum textum q intelligitur sic. Iustum pro argento. i. iusticiam quia iudices et ministri iusticie pecunia corrupti vendebant pauperis hominis iusticiam pro modico precio. quia pro calciamento. sed ista responsio nulla est. quia cum deus sit magis pronus ad miserendum quam ad puniendum. et deus pepercerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatria homicidium. fratris venditio. a fortiori etiam parceret super illud quartum quod non est ita graue. Relinquitur ergo q venditio illius iusti pro argento et pauperis pro calciamento et venditio iusti pauperis Iesu nazareni veri messie nostri super quam deus non parcit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato continue perseueranti. Non ergo a predicta captiuitate exire poterant donec patrum suorum in se peccatum emendent. i. quod illi non crediderunt credant. Mundata vero mente cuiusuis a culpa. confestim eum consequitur pietas diuina. quod etiam suorum quedam doctorum. scilicet Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam penetrasset. Interrogatus enim quando Dauid filius esset venturus. hodie ait si verbis credideritis eius. His enim verbis intelligi dedit. q quicunque quauis hora mandatis dei obediens et credulus fuerit. ilico filius dei ad eum accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiam Danielis. ix. Occidetur christus et non erit eius populus qui eum negaturus est. et ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas. et post finem belli statuta desolatio. Ecce triplex pena occidentium christum in presenti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iudei appellantur. Secunda pena dissipatio ciuitatis et templi qualis facta fuit per Tytum cum romano exercitu. Tertia pena q finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine

caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet eē eis sufficiens testimonium quia sunt iā mille.ccccxx. āni quod ꝯtinuatur ꝑdicta desolatio ciuitatis ⁊ templi vt supra dictū est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit persequētium messiam penā in futuro vnde dicitur Ysa. vlt. de fidelibus sequētibus xpm ꝯtra iudeos incredulos ⁊ impenitētes. Egredientur ⁊ videbunt cadauera virorū que preuaricati sunt in me vermis eorū non morietur. ignis eorum non extinguetur. et erūt vsque ad satietatē visiōis omni carni Intellectus predicte auctoritatis est iste egredientur. s. beati qui fuerūt credentes ⁊ sequētes verū messiā egredientur dico in die iudicij nō pro loci mutatiōe sed pro cōsideratiōe: ⁊ videbūt cadauera eorum quod ꝑuaricati sunt in me quia inquit dñs. Preuaricantes reputaui oēs peccatores terre preuaricati sunt xpm promissum nō recipiēdo: eius doctrinā nō sequēdo ⁊ ipsum crucifigendo. cadauera dicit. i. corpora dānatorū in gehēna. ⁊ dicūtur cadauera: quia in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici secundum quod homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit. hec in glosa. Et quod iste sit intellectus patet per hoc quod sequitur. Uermis eorū non morietur. quia vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiūt: quia cum eis in puluerem conuertūtur ⁊ ignis eorū nō extinguetur. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum infideliū et oīm dānatorum in igne inferni qui est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cōscie qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nō crediderūt nec secuti sunt xpm verū messiā. vnde sicut tinea comedit vestimentū ⁊ vermis corrodit lignum et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur ⁊ erunt vsque ad satietatem visiōis oī carni. quia. s. boni videbunt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potētia qua seuiebāt contra bonos. vt vindictā dei in illos tantā ⁊ vltra non exposcant qui dicūt modo. Usquequo dñe nō vindicas sanguinem nostrū: satiabuntur quoque de beatitudine sua gratias agentes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vero de lyra satis concorditer sic exponit. Et erūt vsque ad satietatē. i. repletionē ⁊ perfectionem visionis omni carni. i. oī homini beato. non sic intelligendo quod beati delectentur per se in penis dānatorum sed quia talis intuitus declarat eis diuine iusticie exercitiū et diuine mīe beneficium quo penas illas euaserūt. ⁊ proprie glorie augmentum in ꝯtrarium apparet maior cōparata ad suum contrariū: quia appositis iuxta se contrariis maiora ⁊ minora videntur. i. elencorū. et ex istis tribus beati per se letantur. secundum quod dicitur. ps. lvi. Letabitur iustus cū viderit vindictā. Ecce primū: manus suas lauabit i sanguine peccatoris in ꝯtrariū dei mīa factus est immunis ab illis penis. Ecce scdm.

si vtiqȝ est fructus iusto. accipitur hic si pro qȝ. quia per hoc apparet maior fruitio ꝓpria ⁊ sic totū cedit in gloriā electoꝝ ⁊ ipsius veri mes sie xp̄i iesu principaliter qui in die iudicij dicet existentib⁹ ad sinistrā s. incredulis ⁊ dānatis. Ite male dicti in ignē eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Math. xxv. Existentibus vero ad dexterā dicet Venite benedicti patris mei possidete regnuȝ quod vobis paratū est ab origine mundi. c. eodē. ¶ Ex predictis. xij. thesauris colligitur vna ratio quasi quedā corona victorie incōparabilis valoris cōtra iudeos que talis est. Quādocunqȝ sacra scriptura ꝓnunciat aliquod futurū ⁊ specifice determinat tempus veniendi ꝓgenieȝ venientis. cui debet assimilari. locū natiuitatis. nomē eius. venerationē singularē. modū viuendi. modū moriendi. causaȝ mortis. resurrectionem eius. premiū credentiū. et penā ꝑsequentiuȝ ipm in vita presenti ⁊ in futuro seculo. Si ista oia cōcurrūt simul in vnum determinatū hominem. manifestum est ꝙ illud quod fuerat ꝑ illam scripturā predictuȝ ⁊ denunciatū est i illo tali homine adimpletū. Sed sacra scriptura ꝑ dixit ⁊ denūciauit oia predicta que oia in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta. nec alius inuent⁹ est in quo omnia predicta simul cōcurrerent igitur concluditur ꝙ ipse est verus messias i lege promissus nec alius expectandus. Maior isti us rationis clara est sicut lux et ab omnibus concessa. et ideo probatione non indiget. Sed minor latissime declarata est in apertione predictorum. xij. thesaurorum qui aperti sunt ad declarationeȝ aduētus messie veri in lege promissi. q̄ est christus iesus fili⁹ dei viui. Et in hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. ⁊ de excellentia fidei catholice domini nostri iesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. bn̄dictio ⁊ glīa sine fine. Amē

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.

Ntiquorum in libris legimus gentilium. milites humanam venerantes gloriam generose diuersa monstrorum genera destruxisse. Sicut Hercules antheum. Theseus mirothaurũ Jason ethaurum ignivomum. inextinguibilez aprũ meleager. Cerebus stigiale mõstrũ. Perseus marinũ monstruz. Sic etiaz generosi ecclesie milites: vt Iheronimus. Augustinus Hylarius ꝛ ceteri patres orthodoxi diuersorum hereticorum et heresis monstra spũalibus armis expugnasse legũtur. Non tñ sic omnino extincta sunt heresium monstra: quin repullulare conentur. ac etiã noue hereses oriant in aliquib⁹ solo noĩe xpianis. Qui ꝛ si nõ puplice. in cõuenticulis tamẽ suis venenũ effundentes de illis cõfabulantur quasi vespertiliones et noctue lucem fugientes. q2 oculis egris odiosa est lux. Et non solũ oculos egros habẽt heretici. sz ceci sunt. qd ostenditur ex fidei effectu. Est eniz fides diuin⁹ radius aiaz illustrãs. Disponit enim aiaz ad lumẽ sũme veritatis. ex eo ꝙ summe veritati eaz stabiliter inherere facit qd quidẽ põt ratiõe ostẽdi. Constat eñi ꝙ quãdocunqz aliqua virtus que influit in aliquo agente ꝛ quiete non infigitur in recipiẽte. caret ibi sua naturali operatiõe ꝛ suo debito fine. sicut ptz in radio solis sup aquã currẽtẽ ꝛ nõ quiescentẽ: vt in flumie in

quo quia radius quiete nō figitur actio eius caret debito fine. qui quidem finis est aquaz subtiliare et ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: et sursuz eleuare. Ex quo manifestum est: q̄ quies disponit ad illuminationem rei. s̄m enim philosophum. vij. phisicorū: homo fit sapiens et intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides aiaz in deo stabiliat. eā in ipso quiescet. ipsam disponit ad eternaz illuminationē. Et hec ē ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt et se ab vno opposito in aliud vertunt cū careāt fidei lumine disponente. Iuxta illud apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectū: quia sicut oculus nō potest videre sine luce: sic intellectus nihil pōt capere credibiliū sine fidei lumie qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortaliciuz viriliter possit dissolui presertim cū sint ceci: vt dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secunda vnde habuit originē heresis Tertia que requiruntur ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertiz in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtruz scz ad theologos: vl' canonistas. Octaua vtrū heretici sunt vitandi. Nona vtruz sit cum hereticis vel alijs infidelibus publice disputādū. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis pōt hereticos capere et tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Circa primā cōsiderationē que est scire quid est heresis. Respondetur s̄m illuminatum doctorē Franciscum de maronis i tractatu suo de hereticis. q̄ heresꝭ ē error: sz nō quicūq3 error q̄ est contra fidem catholicam: aut ecclesiaz. vt habetur in prohemio de origine heresis. Augustin⁹. vbi dicitur q̄ non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: q2 non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiā cōtra synagogam phariseorum vtrūq3 cō

stentium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico ꝙ sic: quia infideles errāt circa totā fidē: heretici autē circa partē: licet vtrumqꝫ sit contra fidem catholicam ⁊ ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: ⁊ tamen confitentur vnū deū. Respondet ꝙ sicut pagani errāt circa totam fidem iudeorum. ⁊ ideo dicuntur infideles: sic iudei errāt circa totam fidem xpi que dicit catholica sunt em̄ a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum ⁊ quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandum qd̄ ſm Isid. viij. ethimologiarum. c. iij. ⁊ xxiiij. q. ij. c. heres. Heresis ab electione vocatur. ꝙ scilꝫ vnusquisqꝫ id sibi eligat qd̄ illi esse videtur vt phi: paripathetici. achademici epicurei: ⁊ stoici. vel sicut alij: qui peruersum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserūt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: qꝛ quisqꝫ arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiēda quelibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere qd̄ aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicꝗ̄ ex suo arbitrio qd̄ inducerent elegerunt: sed acceptā a xpo disciplinā fideliter nationibus assignauerūt: ita ꝙ si angelus etiā de celo aliter euāgelizauerit anathema vocat hec ille. Ex his patet ꝙ heresis habuit ortū ab electione ꝓprij iudicij: quia non eligunt ea que sunt a xpo vere tradita. Sꝫ ea que sibi suggerit mēs propria. Volentes em̄ aliqui ꝑ se sacramenta scripturarum intelligere suis proprijs iudicijs inherēdo in hereses diuersas inciderunt ſm ꝙ dicit Augu. in libro. lxxxiij. questionū questione. lxix. Non potest inquit oriri error qui palliat nomine xpiano nisi de scripturis male intellectis: ⁊ hoc ideo: qꝛ ātecedentia ⁊ subsequentia non contulerūt. Vnde ibidem solet circumstantia scripturarū illumiare sententiā. Nec etiā alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que cōferendo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerūt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erant intelligende. Et ideo cōtra istos dicit Aug. in libro contra epistolā fundamēti. Nō crederem inquit Aug. euangelio: nisi qꝛ ecclesie catholice credo: igitur irrationabile ē aliquid scripture recipere ⁊ aliud non propriā electionē ⁊ iudiciū sequendo cum ecclesia catholica totā equaliter recipiat: vt certā: patet ergo vnde habet ortū heresis: qꝛ a propria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus cōuincitur ꝙ aliquis sit hereticꝰ.

Ertia conside ratio est scire que re-quiruntur ad hoc vt aliquis sit hereticus. Respondetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret: quia error est gen⁹ heresis ſm Aug. de origie heresum circa principiū vbi dicit. ꝙ licet heresis sine errore esse non possit: tñ nō ois error est heresis. Superius aūt est a quo non cōuertit̄ consequētia. ſm ꝙ dicit. Aristo. in postpredicamētis. c. de priori. Scdo ꝙ erret i veritate: cū sit alius error fidei ⁊ alius operatiōis. dico ꝙ erret in veritate: q2 in ope errātes nō dicunt̄ heretici. Vñ Aug. in Iponosticon dicit ꝙ heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio ꝙ nō solum sc3 erret in veritate: que quidē est in sacra scriptura expssa. sed etiā extra scripturā ab apostolis credita: vt de symbolo apostoloꝝ aut ab ecclesia determinata. vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis annunciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasij: aut eūtes cōtra determinationē ecclesie: oēs enī isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petꝝ. Quarto: ꝙ nō solū erret in hac veritate. sed ꝙ qñqꝫ ipsam cōfessus fuerit: q2 iudei ⁊ pagani licet errent in talibus tñ nunꝙ proprie dicūtur heretici: vt patet de significationē eorum quā ponit Augusti. de vera religione circa principium: et bene dixi proprie: quia large loquendo ſm Gofredum. omnis qui non tenet articulos fidei potest dici hereticus et sic iudei ⁊ pagani dicentur heretici. ⁊ hoc modo nō omnis hereticus est excōicatus. Quinto requiritur ꝙ non erret circa totum: sed circa partem. qm̄ qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur ꝙ non solum sic erret. sed ꝙ obstinate in errore persistat. vñ ſm Augustinū. Non qui falsas gignunt opiniones: sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterū Augusti. ⁊ hoc xxiiij. q. iij. dicit apostolus. Si qui sententiā suā licet peruersam nulla pertinaci animositate defēdit. Sequitur querūt autem cauta sollicitudine veritatē corrigi parati cum inuenerint nequaꝙ sunt inter hereticos computandi: quia. s. non habent electionem cōtrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis ecclie resisteret heretic⁹ censeret̄: cuius quide3 auctoritas pricipaliter residet i petro. xxiiij. q. i. quotiens: et. cap. hec est fides. Et his patet ꝙ non quicunqꝫ deuiat a fide: sed qui pertinaciter deuiat proprie dicit̄ hereticus. hoc etiam alibi dicit Augustin⁹. hereticus est qui conceptā noui erroris perfidiā pertinaciter defendit ſm vero alexandrū de halis in. ij. summe sic tria concurrunt ad perfectā rōem heresis. sc3 falsa credulitas in rationabili: peruersa volūtas in cōcupiscibili: ⁊ defensionis siue impugnationis ptinacitas in irascibili. scdm primum attēditur illud Hiero. qui scripturam aliter

intelligit q sensus spũssancti flagitat a quo cõscripta est: lz de ecclesia non recesserit tamen hereticus appellari põt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vi. in fine. Sm primũ z secũdũ attẽditur descriptio Augu. li. de vtilitate credẽdi. et in glo. super verbo oportet hereses esse. i. Chorinf. xi. scz q hereticus est qui alicuius tẽporalis cõmodi z maxime glorie principatusq sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Sm vero tertium sumptis primo z secũdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit in ecclesia dei praua sua dogma defensare presumunt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex p dictis que requiruntur ad hoc q aliquis sit hereticus dicendus: q falsa credulitas peruersa voluntas z defensionis siue impugnationis pertinacitas. ¶ Notandum tamen Sm Tho. in. iiij. q si quis errat ad que explicite credenda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrẽ abrae: et huiusmodi: z cum cognoscit hoc esse cõtra veritatẽ fidei z scripture credit ei similiter z circa ea de qbus inter doctores sũt opiniões donec per ecclesiam determinatũ sit. ¶ Sed occurrunt due difficultates. prima est si dubii in fide sunt heretici reputandi. Et videtur q sic: quia scribitur extra de hereticis. q dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scribitur iacobi. i. Postulet autem in fide nihil hesitãs: q qui hesitat similis est fluctui maris: qui a vẽto mouetur z circunfertur: z subdit ibi causa dubitans vel hesitãs in fide duplex ẽ: z vir duplex animo incõstãs ẽ in oĩbus vijs suis. tales aũt sunt heretici: q nõ incõstãter: sed firmiter est credendũ. Sed in cõtrariũ videtur q Thomas fuit dubius in fide. nõ tñ ponit q fuit hereticꝰ. ¶ Pro declaratiõe huiꝰ difficultatis notandũ Sm Aug. de anchona. i li. de potestate. q. xxviij q aliquis potest dici dubius in fide quinq modis. Primo modo subrepticia tẽptatione. Secũdo veritatis elucidatione. Tertio impfecta adhesione. Quarto volũtaria hesitatione. Quinto pertinaci defensiõe. Primo modo dubitare in fide non facit hominẽ hereticum: quia est humane tentationis: non enĩ est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogitandũ. Unde si subita subreptione vel dyabolica tentatione: quis incipit dubitare de aliquo articulo: vel de his: que sunt fidei statim si captiuat intellectum suum in obsequium xpi. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit: non cedit sibi talis dubitatio ad defectũ sz ad pfectuz. Unde apostoli ppt hmõi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fidem. Luce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredulitatem nostram. Secundo modo non facit hominez hereticum: sed est christiane profectionis et per

fectionis. Ponunt enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitatio neque questionū: rationes pro et contra ad illa adducendo: nō quod de ipsa cōclusione dubitetur: sed vt veritas dicte cōclusionis magis clucidet secundum quē modū dicit phūs quod dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitatiōes pro et contra: rationes ad illa que sunt fidei adducēdo: veritas fidei prius opitulatur: et etiā contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo non facit hominē hereticum: sed peccatorem et malum xpianum. Omnes enim peccantes secundum Crisō. imperfecte credunt eoipso quod nō viuunt secundum quod credūt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: non quasi in eternū mansuri. Quarto modo facit hominē errantem et incredulum: eo enim ipso quod aliquis eligit volūtarie credere quod vult: et discredere quod nō vult nō est paratus sequi in omnibus doctrinā ecclesie: et per consequens errat et infidelis reputandus est. Sed quantum recte facit hominē hereticū: quia non credere illa que sunt fidei et que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ¶ Ad primū argumentum dicendum quod dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis est: nō tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundū dicitur quod loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de premijs celestibus et superuenientibus vento temptationis facile deserit fidem et statim secundum tentationis volūtatē distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. ¶ Secūda difficultas est vtrum sequētes opiniones erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videtur alicui quod sic. quia de falsis et errantibus magistris dicitur Mat. xxiij. Ue vobis qui circuitis mare et aridā vt faciatis vobis vnū proselitum. et cū factus fuerit facitis eū filium gehēne duplo quam vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrarium videtur esse: quia xps mādauit doctrinam phariseorū et scribarū seruādam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederūt scribe et pharisei omnia que dixerint vobis seruate et facite: secundum vero opera eorū nolite facere. Dicūt enim et nō faciūt. et cetera. ¶ Dicendum ad difficultatem quod diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: et ad bonos mores. Absque periculo auditores vtranque opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet: illud Romanorum decimo quarto. Unusquisque in sensu suo abundat. In alijs autē que pertinent ad fidē et bonos mores nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneã alicuius magistri nõ quidẽ ꝓpter ignorantiam: quia tunc immunes haberentur a peccato qui secuti sunt opinionem arrij nestorij: ꝛ aliorum errantium in fide. nec etiã excusari potest ꝓpter simplicitatem ꝛ ignorantiam. quia in rebus dubijs potissime in his q̃ sunt fidei nõ est de facili p̄stãdus assensus. Ideo vt dicit August. iij. de doctrina xp̄iana. Consulere debet aliquis regulam fidei quaz de scripturarũ planioribus locis ꝛ auctoritate ecclesie percipit. Similiter Richardus super illo verbo Matth. xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas. dicit ꝙ suspecta debet haberi omnis veritas: quaz non confirmat legis vel ꝓphetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionẽ alicuius magistri contra manifestum scripture testimonium: ꝛ cõtra illud quod publice tenetur ſm ecclesie auctoritatẽ puto ꝙ ab erroris vinculo non potest excusari. Ratio autẽ que adducitur pro ista parte concedenda est quia si tales auditores magistrorũ cecitatem imitantur eorũ errores sequentes: ꝛ mores imitantes ꝛ p̄tinaciter contra ecclesie mandatuz defendentes. non solum errantes verũ etiã heretici reputandi sunt. Ad illud vero quod in contrarium adducebatur dicendum ꝙ signanter premittitur super cathedrã: vt intelligatur ꝙ illa que pertinẽt ad cathedre doctrinã veritatis ꝛ iusticie seruanda sunt ꝛ facienda p auditores. Illa vero q̃ sunt contra fidem et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ꝛ iusticie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

¶ De quinqȝ modis heretico ꝝ. et quomodo heresis se extẽdit ad tria genera credibilium. ꝛ quid ꝓprie de hereticis est sentiendum.

Quarta cõsideratio ẽ scire quot modi sunt hereticorum. Respõdetur ꝙ quinqȝ principaliter. Primus est eorũ qui errant circa cerimonialia. vt p3 de heresi Nicholaitarũ quorũ facta se xp̄s odisse testatur. p3 apoca. ij c. Isti Nicholaite ſm Isido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ecclesie hierosolimorũ. qui cum Stephano ꝛ ceteris cõstitutus est a petro. qui ꝓpter pulchritudinẽ relinquens vxorẽ dixerat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum talis consuetudo: vt inuicẽ coniugia cõmutarentur. quos Iohannes in apocalipsi reprobat dicẽs. Sz hoc habes ꝙ odisti facta nicholaitarũ. Secũdus modus est eo ꝝ qui errãt circa sacrã scripturã. sicut Faust⁹ qui dãnauit vetus testamentuz: vt p3 per augu. cõtra faustũ. In hoc errore etiã fuerũt manichei. qui vetus testamentũ respuũt: ꝛ nouũ in parte recipiũt. Tertius modus est eorũ qui errant contra ecclesiam: sicut sunt greci contra ecclesiã tenẽtes per determinationẽ spiritũsanctum a filio non procedere. qui er

ros dãnatur de fidecatholica.l.fidelis. Quartus modus est eorum q̃ errant circa articulos fidei. sicut Sabelliani cõtra articulum incarnationis. Isti enĩ vnã psonam patris: et filij: et spũssancti asserunt. Quintus modus est eorũ q̃ errant contra sacramentũ ecclesie: vt manichei circa sacramentum eucharistie. et arriani q̃ dicũt sacrificia pro defunctis offerri non cõpetere. vt habet p Augu. de originе heresis. ¶ Sed nũqd ad omia credibilia heresis se extẽdit. Rñdet alexãder in.ij. summe sue q̃ heresis ad tria genera credibiliũ extendit p oppositũ ad fidem sm quãdã cõuenientiã analogicã. Nã ratio fidei ponit et principaliter est circa articulos fidei. et p oppositũ heresis. Secũdo fides extenditur ad illa q̃ docet sacra scriptura circa mores. vt q̃ fornicatio est peccatũ mortale. et p oppositũ heresis. Tertio fides extenditur ad hystorias in biblia contẽtas. et per oppositum heresis. Qui enĩ assereret aliquã hystoriã biblie esse falsam et hoc pertinaciter hereticus censetur. Primo credibilia prius credũtur: et postea intelligũtur. Secũda simul credunt et intelliguntur. Tertia credunt et nunq̃ intelliguntur. ¶ Sed quia in pcedentibus cõsiderationibus aliquã do locuti sumus de hereticis communiter. aliquãdo uo ppriе. Ideo pro reali inuestigatione hereticoꝝ introduco hic octo cõclusiones: q̃s ponit Franciscus de maronis vbi supra. Prima cõclusio est q̃ nõ omnes excõicati sunt heretici. q: excõmunicatio est pena peccati: nõ peccatũ. heresis autẽ est peccatũ. Itẽ etiã ecclesia faceret hereticos quotiens excõicaret eos. Item si excõmunicatio esset heresis frustra heretici excõicarentur: quia vnum simile non punitur per simile: q: cuꝫ iam essent heretici frustra hereticarentur per excõicationem. Itẽꝫ nullus potest se absoluere ab excõmunicatione: et tñ oĩs hereticus potest se ab heresi retrahere. omĩa ista patent per canones. Secunda cõclusio est q̃ quidã excõicati sunt circa excõicationem ipsam. heretici qui. s. cũ excõicant nõ credũt vim cultum excõicationis aliquã efficaciam habere. cuius oppositũ determinat ecclesia. Item etiã eius oppositũ determinatur in sacra scriptura. ad gal. i. de anathemate ei9 qui euangelizat preter fidẽ catholicam. Itẽ idem habetur primo et secundo capitulis. de illo incestuoso: quẽ paulus excõicauit. Itẽ ista censura tradita est ab apostolis ecclesie. vt dicit. c apstoe. xxiiij. q. iij. Tertia cõclusio q̃ nõ oẽs scismatici sunt heretici. quia Augu. de origine heresum distinguit inter scisma et heresim. Itẽ in principio de vera religiõe distinguit scismaticos cõtra hereticos. Itẽ scisma originatur ex inobedientia. heresis autem ex ignorantia. vt ait augusti. super Iob. Itẽ donatiste prius fuerunt scismatici q̃ heretici. vt ptꝫ p Augusti. de origine heresum. Quarta conclusio est. q̃ quidam scismatici circa ipsum scisma fuerunt heretici. vt illi qui non credunt obedien

dum vni ecclesie. quia vnus articulus fidei ẽ de sancta ecclesia catholica: quem descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerũt tradite petro apostolo. Math. xvi. Item claues ecclesie fuerũt ei tradite Joh. xxi. Item Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamẽta fidei obediendum ecclesie. et ibidẽ patet ꝙ putans non obediendum esse ecclesie militat contra articulum fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorum. et talis est hereticus. sed si obediendũ credat sed non velit: talis videtur eẽ scismaticus. Quinta conclusio ꝙ non omnes symoniaci sunt heretici. quia papa Alexãder distinguit inter symoniacos et hereticos. vt habetur in. iiij. sententiarũ. dist. xxv. Item aliquis potest esse symoniacus nõ errando in fide: vt credens se malefacere dum spiritualia emit. Itẽ i. q. i. c. reperiũtur. datur alia pena symoniacis. quia anathematis obprobrio condemnantur: atq; a participatione corporis et sanguinis xp̃i alienantur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur et in monasterio perenni penitentia traditur. et illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate condemnentur. vide ibi. Itẽ in quinto libro distiguitur titulus hereticorum a titulo symoniacorũ. Sexta conclusio est. ꝙ quidam symoniaci sunt heretici. quia Augu. de origine heresum symoniam ponit heresim primã. Item. extra de symonia. c. quotiẽs. appellat symoniam heresim. Itẽ. i. q. i. c. presbyter. vbi dicitur symoniam esse heresim nullus fidelium ignorat. Itẽ iiij. sententiarum dist. xxv. dicitur ꝙ non est dubitandum de symoniacis: ꝙ heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symoniaci sunt heretici: et qui non. Respondetur ꝙ illi qui ementes spiritualia nõ putãt se errare aut malefacere: seu ꝙ vendẽtes ea sunt heretici: quia cõtra auctoritatẽ xp̃i gratis accepistis: gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibus. et cõtra determinationem ecclesie militantis vt patet et causis preallegatis. Itẽ illi qui confitentur male facere si nolunt omittere propter superbiã aut auariciam. non sunt heretici: quia habent errorem in opere: non in fide. Septima conclusio: ꝙ non oẽs sortilegi sunt heretici: quia pena hereticorum nõ imponitur sortilegis qui diuinationem faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itẽ nõ est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtum ecclesie. ibidem ca. ex tuarum. Item de sorte que fuit missa in electione ep̃i que non damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Item titulus sortilegiorũ in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua conclusio est: ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici: et inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicunt sortilegia non esse illicita cum habeãt quãdoq; speciem pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

fiant. Quod autem istud sit heretičum ꝓbatur: qu ia oppositū est ab ecclesia determinatū. extra de hereticis. c. i. Item ibidem dicitur esse peccatū grauissimū. licet autem nō sit heresis fornicari: tamē hereticū est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimonijs ecclesie qū quis abutitur eis ad sortilegia facienda: vt aqua benedicta vel cera vel incenso benedicto ⁊c. credēs habere efficaciā aliquā respectu talis effectus mali. quia q̄ male sentit de ecclesia est heretic⁹ contra articulū math. talis autem male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimonijs ꝓuenire. Tertius casus est circa articulos fidei vt cū quis abutitur verbis fidei: vt verbū caro factū est. ⁊ similibus designantibus vt sacrilegia causent credens ad malū. istud verbum efficatiam habere: quia talis male sentit de fide. et oīs talis est hereticus reputādus contra articulū iohānis in ꝓposito. Quartus casus ē i sacramētis noui testamēti: quibus abutuntur vt bruta communicātes: aut baptismū inaiatis cōferentes. tales eñi sunt heretici in duplici casu. Primo sic cōferre se credunt baptismi sacramentum rei inanimate. Secundo si putant sacramentū baptismi habere efficaciām respectu alicuius effectus mali: quia vterq; ipsorum male sentiunt de sacramentis ecclesie: ⁊ tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatizat ꝙ sacramentū baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputādus: ⁊ per consequens qui credit talem errorem. Itē qui diceret ꝙ sacramentum baptismi potest habere efficaciam respectu alicuius mali esset hereticus. cum male de ipso sentiret sacramento ⁊ errorem teneret. ⁊ per consequens qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sed oritur difficultas si talis ab heresi potest aliquo modo excusari. Dicitur autem ꝙ sic quia aliquis potest illo vti non intelligēdo cōferre sacramētum: nec putando habere efficaciam malaꝫ sed solum intendens seruire dyabolo vt habeat suum intentum. talis nō errat nisi in opere sicut faciunt ydolatre. Secūda difficultas si sortilegium est sacrilegium dicit̄ autem ꝙ sic ⁊ maxime: quia maxime sacramēta leduntur cum quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tertia difficultas est quare talia sortilegia dicūtur habere maximā efficaciam. Rūdetur ꝙ causa est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectant̄ aut appetūt illa in quibus summe de⁹ offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi. sunt heretici magis q̄ symoniaci. Dicitur ꝙ sic. qꝛ maior est error sacramenta ecclesie contēptibiliter: immo abominabiliter pertractare q̄ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiant de consideratione quarta. in qua ostensum est quot sunt modi hereticorum ad quos scꝫ omnes alij reducantur vt cōiter. ⁊ ad que se extendit heresis quecūq;. ⁊ q̄d sentiēdū est quo ad rem. ⁊ ꝓprie loquēdo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses in ecclesia dei: lz i se hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si est alicuius vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico q sic. qd ostenditur auctoritate apostoli. i. Corinth. xi. vbi dicitur. opz et hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. opz. i. vtile e etiā hereses esse sicut erant in his qui dubitabāt de resurrectione. scissure autem erant pro donis spūalib9. Uidens enim dyabolus templa demonum deseri: z nomen liberatoris z mediatoris curare genus humanū mouit hereticos. qui sub noie christiano resisterent doctrine christiane. Qui eñi in ecclesia xpi moribū dum quid prauūqz sapiunt si correcti: vt sanum rectumqz sapiant resistunt contumaciter: suaqz pestifera dogmata emendare nolunt. sed defensare persistūt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Roma. viij. omnes inimici ecclesie vel cecati errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius patientiam. si vero male sentiēdo aduersantur exercent ei9 sapientiam. ab aduersario eñi mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidez catholicā pertinentia dum hereticorū callida inquietudine exagitātur vt aduersus eos defendi possit z considerantur diligētius z intelligūtur clarius z predicantur instantius. Hereticorū eñi genus callidū est non spiritu sapientie: sed impatiētie. Dum pacē catholicam perturbant in vsum cedit proficientium sm illud. Filius eruditus sapiēs erit. Imprudente autem ministro vtet. Utatur ergo z hereticis non vt eorz approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eorū insidias asserentes vigilantiores z cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non vera docendo quod nesciunt: sed ad verū querendū z aperiendū catholicos excitando. Ideoqz diuina prouidētia multos hereticos permittit z cum insultant nobis z interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam z diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. Oportet hereses esse. non vult apl's: nec optat vt hereses sint: sz quia sic futurum est dicit: z q hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantū reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum xpi. manifesti fiant hominibus: hi eñi deo probati sunt qui bene possunt docere. sed manifesti esse hoibus non possunt nisi cum docent. docere autem nolunt nisi qui doceri q̄runt. Sed multi ad querendū pigri sunt nisi per molestias z insultationes hereticorz quasi de grau

somno excitentur. hec ibi. Ex quib9 patet manifeste vtile esse hereses non in se. quia male sunt sed quia earum causa excitantur catholici viri ad ꝯsiderādas veritates fidei catholice et sacre scripture qui prio inaduertēter quasi somno graui dormiebant.

¶ Quod .xiiij. sunt hereses repullulantes istis tēporibus.

Exta consideratio huius secundi libri exprimit hereses repullulantes et quasi de nouo orientes. vt nostrū fidei fortalicium ꝑ vias subterraneas subuertant. q: in occultis feruent non attendētes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. Et ꝙ q: supra firmā petrā fundatū ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. quia dato vno incōuenienti plura contingunt: illas tamen solū que ad mei noticiam venerunt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt aūt predicte hereses in numero .xiiij. Prima est ꝙ nullus potest saluari sine circūcisione carnali. Secūda est ꝙ xp̄i euangeliū est falsum. Tertia ꝙ cōfessio sacramētalis nō valet ad remissionē peccatoꝝ sed sola cōtritio sufficit. Quarta est ꝙ confessio nō est fienda hoi sed soli deo. Quinta est ꝙ dato ꝙ cōfessio hoi sit facienda solum est fiēda proprio sacerdoti. Sexta est ꝙ non tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si laye9 sit ꝑito. Septima est ꝙ non est obediendum nisi soli deo. Octaua ꝙ dato ꝙ obediendū sit hoi. non tamē existenti in peccato: et ꝙ solū boni sacerdotes habēt ptātem ligandi atqꝫ soluendi. Nona est non officium et ordo sed meritū bone vite hꝫ ptātē soluendi et ligandi consecrādi et benedicēdi. Decima ꝙ nō est vera relaxatio vel indulgentia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est. ꝙ suffragia vel orationes ꝓ mortuis ab existētibus in mortali factis nō proficiunt. Duodecima ꝙ non est purgatorium. Tredecima ꝙ nō est alia vita nisi ista. Decimaquarta et vltima ꝙ illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt euitare peccata ad que inclinātur.

¶ Quod xp̄iani qui vtuntur circūcisione carnali post euāgelij publicationē sunt heretici reputandi et vt tales puniendi.

Rima heresis in his solū oritur ꝙ de iudaismo venerūt fortassis attendētes ad illud Gen. xvij. Masculus cui9 preputiū caro circūcisa nō fuerit delebitur aīa illa de populo suo. q: pactū meū irritū fecit: et etiā q: xp̄s circumcisus fuit. Pro exclusiōe huius scelerate heresis pono duas cōclusiones et post primā respōdebo ad obiecta. Prima est ꝙ erroneum est xp̄iano vti circūcisione carnali. Scda est ꝙ necessariū est xp̄iano

vti circũcisione spũali. Prima3 sic deduco. Qui vere xp̃ianus ē fact⁹ est noua creatura per baptismũ pa tet. ad gallath. vltimo. Si ergo re‑deat ad circũcisionem carnalē effi‑citur vetus creatura. cũ accipiat sa cramentũ inueteratum qd̄ iā cessa uit sicut ostēsum est supra libro pri mo. cōsideratione. iij. art. vi. in pri‑mo puncto de cessatiōe legis moy‑si. Sed accipere sacramentum qd̄ iā cessauit est erroneũ ergo vti cir cũcisione carnali in viro xp̃iano ē erroneũ. ¶ Itē qui vtitur sacramē to qd̄ nihil valet errat. s3 xp̃ianus qui vtitur circũcisione carnali vti tur sacramento qd̄ nihil valet. ergo valde errat. maior est nota. minor ē apostoli vbi supra dicētis. in xp̃o eni iesu neq3 circũcisio aliquid va‑let neq3 preputiũ: quasi dicat equa lia sunt deo circũcisio et p̄putium nec vnũ nec alterũ valet ad salutē Sed noua creatura. i. regeneratio ⁊ noua vita. Nouā enim creatura3 dicit nouā vitā per fidē xp̃i vt di‑cit glo. Et iterũ ad Gal. v. In xp̃o iesu neq3 circumcisio aliquid valet neq3 preputiũ sed fides que per di lectione3 opatur. sup quo dicit gl. Fides nō vtiq3 ociosa q2 fides sine operibus non saluat. Jaco. ij. S3 que operatur per charitatē dicitur et pprius opus fidei ipsa dilectio est sine dilectione fides inanis est. fides cũ dilectione xp̃iani est. Alia i. fides sine dilectione demonis est Nam et demones credũt et contre miscunt. qui autem non credũt tar diores sunt ⁊ peiores q̄ demones. Sed multũ interest vtrũ quis cre dat ipsum esse xp̃m an credat i xp̃3 Nam ip̃m esse xp̃m demones credi derunt. nec tñ in xp̃m crediderunt Ille eni3 credit in xp̃m qui sperat in xp̃3 et diligit xp̃3. hec ibi. Mul tũ ergo errat quicũq3 xp̃ianus qui vtitur circũcisione carnali cum in xp̃o nihil sibi valeat et cũ ostendat se fidē ociosā habere. ¶ Item ter tio arguit sic. quicunq3 de libero se facit seruum multum errat. s3 xp̃ia nus qui vtitur circuncisione carna li de libero se facit seruũ ergo mul tum errat. maior patet q2 efficitur crudelis sibipsi. minor est apostoli ad Galath. v. vbi vtrunq3 ostendit dicens. Itaq3 fratres mei nō sum⁹ filij ancille s3 libere qua libertate xp̃s nos liberauit. Super quo di‑cit glo. nō sumus filij ācille q2 non sumus serui peccati vel legis sed libere. s. iherusalem celestis qui est populus nouus regni celorũ ⁊ non alio modo sum⁹ filij libere sed per eā libertate3 qua libertate. i. p quā libertatē xp̃s nos liberauit. q̄ imu‑nis a peccato et dilectiōe obediēs fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xp̃o est peccatoꝝ remissio et fidei p operantis dilectionē iu‑stificatio. hec ibi. Secũdũ ostēdit c. eodē dicens. State ergo ⁊ nolite iterũ seruitutis iugo cōtineri. Ec‑ce ego paulus dico vobis qm̄ si cir cuncidimini xp̃s nihil vobis pde rit. Super quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint su bijcere ⁊ terret periculi cōminatio ne. et q2 per xp̃m liberi estis ergo state ⁊ firma fide. fixo pede pmane te i libertate ⁊ nolite cōtineri iugo

seruitutis.i. legis q̃ in seruitutem generat. Et addit iterũ nõ qꝛ gala the prius legẽ custodierint sꝫ duꝫ circũcisionis et legaliũ obseruatio nũ iugo se subiiciebãt quasi ad eos dẽ reuertebant̃ cultus quib⁹ i ydo latria ante seruiebãt. qꝛ nõ ẽ leuior hec legis seruitus q̃ ydolatrie. No ta terribile verbũ gloriosi Iheronimi. sequitur Iheronimus autēꝫ ista legalia post xp̃i passionẽ siue i eis spes ponatur siue nõ obseruantibus. dixit noxia esse nisi dispẽsatorie custodiantur et s̃m hoc locus hic ita exponitur. si circũcidamini nihil vobis xp̃s ꝓderit qꝛ circũcisio iam non solum prodest sꝫ obest Anteq̃ noua inciperet predicatio oportuit circuncidi nunc aũt lege xp̃i succedente nihil proderit fideli addita circumcisio sꝫ oberit. mai⁹ enim malum est ex libero seruũ fieri q̃ nasci. hec in glosa. Et hoc habetur manifeste qꝫ magis peccat xp̃ianus circũcidens seipm̃ vel filium suum q̃ iudeus eodem genere peccati ꝛ ceteris paribus circũ stãtijs. Patet etiam ex prehabitis qꝫ xp̃ianus vtens circumcisione nimis errat cum se faciat veterẽ creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et quia circumcisio nihil ei valet vt patet argumento primo et secundo. ꝛ de libero se facit seruum vt patet argumẽto. iij. ¶ Item quarto arguitur sic. Quicunqꝫ de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosum valde errat. Sed christianus vtẽs circũcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori. quia si iudeus vtens circũcisione est blasphem⁹ ꝛ in cõtinua ira ꝛ odio dei vt declaratum fuit superi⁹ libro primo consideratione tertia ar. vi. in scd̃o pũcto. ergo multo fortius erunt blasphemi et in cõtinua ira et odio dei quicũqꝫ xp̃iani vtentes circũcisiõe ꝛ tãto grauius peccãt q̃ iudei q̃to ipsi confitẽtur iesuꝫ xp̃m esse filiũ dei ꝛ virginis marie verum messiã venisse in mũdũ et cõplesse ꝑ mortẽ suam quod fuit per deũ ꝓmissũ. ¶ Et quo elicit correlariũ dñs cesariensis in tractatu cõtra sarracenos dicens. Quicũqꝫ manifeste intelligere põt q̃ grauissimũ peccatum cõmittũt et in q̃ ꝓfundissimã heresim incurrunt neophiti de iudeis facti xp̃iani. Si postq̃ receperũt baptismũ cõfitẽtes fidẽ xp̃i qꝫ fuit natus de virgine qꝫ mortu⁹ fuit ꝛ resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandũ sabbatũ ꝛ volendo sicut prius seruare legẽ moysi nõ comedere ea que in illa prohibentur. ꝛ si circũcidũt filios suos postq̃ baptizati sunt in hoc non debẽt habere aliquã patientiã xp̃iani qꝫ non corrigãt qñ talis actus venerit ad noticiã suam cũ sit ex toto ꝛ totaliter actus fidei xp̃iane cõtrarius. qꝛ ex quo mysteriũ circũcisionis et spes aduent⁹ messie et illud quod quis expectat nõ habet ipso facto intelligitur qꝫ tales circumcidentes faciunt professioneꝫ iesum xp̃m non eẽ natũ ex ꝟgine nec crucifixũ nec mortuũ nec resuscitatũ nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste

iste doctor ostendit i predictis omnes xpianos vtentes circũcisione esse hereticos. ¶ Sed nũquid sũt aliqui tales isto tempore certe nõ sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xpianorũ circũcisos ꝓpriis oculis testimoniũ perhibuerunt et ꝑhibent et scimus q verũ est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimum crimẽ et peruersam heresim vnus xpianus habẽs duos filios circũcisos quorũ vnus est apud nos dixit hos sic natos cum circũcisione quod dictum quante irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si enim istud esset possibile ꝙ circuncisio fieret in ventre matris in abraham primo circunciso ostendisset miraculose deus: et frustra fuisset culter lapideus ad circuncidendũ in lege. Et iterum quia non diceretur circuncisio ex quo per nihil preputium scissum est circuncirca. sed diceretur illud tale si sic accideret mõstrũ in natura propter defectũ materie. sicut ille qui nascitur cũ aliquo defectuoso membro. Itẽ quia cum natura intendit generationẽ nunꝙ deficit in membris generationis. in aliquo preputium autẽ est de complemento membri generationis: et propter hoc mouet dubium franciscus de maronis i materia de generali resurrectione si omnes resurgent cum circuncisione. et dicit ꝙ non quia preputium videtur pertinere ad integritatẽ hominis: ideo cum ea erit futura resurrectio: cum sic fuerint creati primi parentes. ¶ Sed tũc est dubium si christus cum preputio resurrexit dicitur ꝙ sic. q dicit apostolus ꝙ in virum perfectum. hec ille. Patet ergo irrationabilitas et falsitas illius dicti. ꝙ nati sunt ei filii circuncisi. Mulier etiam quedam in ciuitate zamorẽsi. habens duos filios paruulos circuncisos timens ꝙ hoc veniat ad noticiam cuiusdam ibidem: verbum dei predicantis et reprehendentis dure peccata malorum christianorũ die quadam cum transitum faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuentus dicte ciuitatis exiuit ad eũ mulier illa et hylari vultu ipsum recipiens inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit his duobus filiis meis. Cũ esset edificaretur hec domus noua et eẽt hic multum de calce iste paruulus ludens de calce intra preputiũ posuit propter quod calefacta virgula necesse fuit ꝙ vocaremus cirurgicum qui abscidit preputiũ eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponens paleas intra preputium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico ẽt abscisum est preputium: et sic videntur circuncisi. Et tamẽ nõ fuit aliud nisi quod dictum est. Gardianus vero ille miratus est de verbo cum non quereret de materia ille et dissimulauit cognoscens fictionẽ satis coloratam. ¶ Sed quid amplius dolendum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. ꝙ adulti eorum qui iam longo tempore citra nomine xpiano gaudebãt aliqui circũcisi sunt. Cum enim predi

carem anno dñi. Millesimo.cccc. lix. in villa metine de campis & relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdem gentis q essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra: zelo fidei succensus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnando errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus sum deinde quasi sex mensibus elapsis per illũ qui bene nouerat eorum secreta. nihil occultum qđ non sciat q eo tempore quo ibi predicabatur fuerunt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere. xx. eorum noviter circũcisi pro vulneribus circũcisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismũ sicut de eadem villa: et credo q vnus magistrorum qui dicebatur magister Franciscus medicus vendidit secrete que possidebat in iherusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit p̃nte quodã iudeo medico qui idẽ asseruit fore verum. De pluribus alijs dicitur q preparant se secrete vt similiter faciant illum dyabolico consilio deo permittente. qui ꝓpter eorum peccata dat eos i reprobũ sensũ. ¶ Isti tales xp̄iani vtentes circũcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytum in primo ca. enumerat. xv. cõditiões pessimas. s. q sunt inobedientes. vaniloqui: seductores: vniuersas domos subuertentes: docẽtes que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani in fide. intẽdentes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. confitentes se nosse deum factis negantes. abominabiles incredibiles. ad oẽ opus bonum reprobi: cuius verba ad litteram sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxie qui de circũcisione sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docentes que non oportz lucri gratia. Dixit quidã ex illis ꝓprius eorum propheta. Cretenses semper mendaces. male bestie ventris pigri: testimonium hoc verũ est. quã ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantiũ se a veritate: omnia enim munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mũdum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Cõfitentur enim se nosse deum. factis autem negant cum sint abhominabiles & incredibiles et ad omne opus reprobi: super quo glosa ordiaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios & seductores circũuẽtionibus et cuiuscũq generis fraudibus maxime qui de circũcisione sunt. i. de iudeis qui sub nomie xp̄i iudaizare docebant. Renati enim in xp̄o non puri erant xp̄iani: quia partim legem partim christum venerari volebant. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo q ipsi sunt qui subuertunt vniuersas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei ꝓ terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos nouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc inuenitur nomen eius nō commemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non inuenitur. pphēta quia verū dixit. ⁊ si pphēta esset illorum non dei ⁊ proprius illorum quia eorum naturam bene aperuit quod vtiqꝫ ad hoc dictum est ne dei pphēta videretur sꝫ illorum. Cretenses semper sunt mendaces: expertus sum et longo tempore hanc mendacij ppriaetatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdeꝫ gentis qͣs sanctos primitus reputabam. nūc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputaui. Cum secundum verām conscientiam nihil in eis nisi simulatā equitatem senserim que duplex est iniquitas. male bestie. s. sanguineꝫ sitientis: ⁊ ventris pigri. id est gulosi. ⁊ ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens. Testimonium hoc verum est quia vanis atqꝫ superfluis gentiliū superstitionum et poeticarum sententijs abrasis atqꝫ decisis. quod purum repertum fuerit ad ministeriū domus dei assumendum est. Quaꝫ ob causam quasi doceret quod nō oportet quaꝫ ob cām increpa illos non vt soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i. vt recte credāt quasi dicat non recte credunt. ¶ Ego enim vidi quandam pesquisiam que casu venit ad manus meas. Et que facta fuit cōtra hanc gentē in ciuitate toleti. ⁊ inter multa que ibi legi. vnde notatur ꝙ aliqui eoꝝ nō sunt sani in fide sicut ea q̄ sequūtur. Primo ꝙ filios suos circūcidunt. Secundo ꝙ sacramentū altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem. Tertio ꝙ mittunt etiam oleum et habent lāpades in synagogis iudeoruꝫ. Quarto ꝙ obseruant sabbatuꝫ sicut iudei ⁊ operantur occulte die dominica. Quinto ꝙ faciunt iuramēta. sicut iudei in cōtractibus suis dicētes ꝙ per nomē creatoris viui veri qui fecit mare et arenas ⁊ celuꝫ et stellas: ⁊ dederit tabulas legis moysi ꝙ ipse daret ⁊ solueret etc. Sexto ꝙ fides catholica erat quedā truffa ⁊ ꝙ nihil aliud erat i hac vita nisi nasci ⁊ mori et ꝙ totū aliō vanitas erat. Septimo ꝙ cū in periculis se videbāt nūqꝫ nominabāt xp̄m nec beatam virginē sed dicebāt adiuuant te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat nominanda qꝛ fuerat quedā peccatrix que stat sub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis sancto occidebant agnū et comedebant. Decimo ꝙ cū sunt in ecclesia non attēdūt cū eleuatur corpus xp̄i nec signāt se nisi cum dimidia cruce. Undecimo ꝙ fingunt paruulos in periculo eēꝫ nascuntur et dicūt ꝙ ppter periculū baptizant eos ⁊ nō est sic sicut de duab⁹ filiabus alfandari cursoris demorū inuenitur ibidē ꝙ cū eēnt. xviij. annorū fuerūt baptizate. Duodecimo ꝙ faciūt circa defunctos oēs cerimonias iudeoꝝ. Tredecīo ꝙ cōtrahūt

matrimonia in gradu ꝓhibito sine dispēsatione ecclesie. Decimoquarto ꝙ mittunt paruulos ad synagogas: vt doceantur in eisdē. Decimo quinto ꝙ deridēt de sacramēto baptismi: ⁊ de cerimonijs que fiunt a sacerdote. Decimosexto ꝙ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo: ꝙ dicti xp̄iani sunt sui inimici ⁊ legis. Et ideo nō peccant dando ad vsurā eis: immo ꝙ cū hoc faciant lucrantur indulgentias. Decimoseptimo ꝙ non curant de excōicationibus: nec de absolutione accipienda. nec credunt nec intelligunt si sunt excōicati: ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur. cum ꝓpter illa soluenda excōicantur. ⁊ si soluunt hoc faciūt vt non capiātur: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent periculū animarū suarū. ⁊ cū hac incredulitate non curant de absolutione dicētes. ꝙ soluto debito amotū est peccatū. ⁊ ꝙ nō indigēt absolutione. ⁊ sic dimittunt se stare excōicatos toto tpe vite sue. Decimooctauo ꝙ raro audiūt missam ⁊ diuina officia raro ⁊ confitentur ⁊ si veniunt ad confessionē. hoc faciunt ꝓpter verecundiā. ⁊ vt non expellantur ab ecclesijs. et nunꝙ confitentur aliquod peccatum: sed opera virtutis ⁊ sanctitatis: licet sciant publici pctōres. Decimonono ꝙ sacrm ꝯfessiōis ordinauerūt xiij. ebrij ꝗ fuerūt cā ꝙ occiderētur ꝑ mūdū plures ꝗ. xx. mille ꝑsone. Tricesimo ꝙ sunt ydolatre. qꝛ inuenit in eadē pesquisa ꝑ illū testē ꝗ vidit iuramēto pstito ꝙ Alfonsus gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues ⁊ ꝑdicte gētis cū Mencia alfonci vxore sua habebāt i eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: i quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illaꝝ erat hois lōgi magne ꝙtitatis habētis coronā aureā ⁊ a sona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero ille imagines habebāt figurā domicellarū. erant tn̄ nigre sicut carbones habētes capillos protensos: sed nigros. Et dixit testis ille iuratus ꝗ vidit ꝙ predicti tenebant dictum retabulum in quodaꝫ loco occulto scꝫ i tecto camere quadrate in qua dormiebant. ⁊ claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos ⁊ tabulas illas. ⁊ extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsꝗ ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt ꝙ predictus testis adoraret imagies illas ⁊ deosscularetur ora ipōꝝ dicēdo ꝙ erāt sancti ⁊ statim extingwebant cādelas: ⁊ crucibula que incensa tenebant ⁊ orabāt magno spacio ante ydola illa i arabisco vsꝗ ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem ⁊ faciebāt ꝙ verum eleuaret retabuluꝫ illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā ꝙ qualibet die hora meridiana illud

faciebant ⁊ ꝙ hunc laborē habuit ꝗdiu vixit cū eis. Dixit etiā de illis ꝙ comedebant carnes per totam quadragesimā: sextisqȝ ferijs ac in diebus sabbatoꝝ. Uicesimo primo ꝙ sunt peiores heretici ꝗ̄ arriani ⁊ quicunqȝ alij qui contra legē xp̄i errauerunt: sicut patet in predicta pesquisa de errore didaci gomes baccalarij filij de mosen iohā. eiusdē gentis sicut affirmauit iuramēto interposito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis conicinꝰ presentatus in testem in forma iuris. dicit enī ꝙ loquendo de lege xp̄i ⁊ lege iudeoꝝ cū eo ꝙ dixit ei predictus baccalariꝰ ambulate: qꝛ nihil scitis: qꝛ si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille: qꝛ ego sepe pertrāsiui testamētū vetus ⁊ nouū: ⁊ cum hoc etiā signaui plura loca predicte scripture. Respōdit predictus didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est ꝓ populo: sed nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitudinis: et maioris auctoritatis. Cumqȝ predictus testis cogitaret ꝙ illa essent aliqua magna mysteria sctissime trinitatis: vel incarnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis xp̄i. mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramēti altaris: dixit sibi ꝙ ostenderet eidē. Et ipse respōdit ꝙ totū erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid ē illud quod est ibi scriptū vltra illud quod tenet in biblia. Respondit ei ꝙ hec erant secreta rerum preteritarū. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc xp̄s: ⁊ quis Machometus: ⁊ quos spiritus habuerūt quilibet eoꝝ ⁊ ꝙ mirabantur de gentibus qui credunt tot insipiētias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritū qui respōderet suis petitionibꝰ ⁊ non inueniebat. Quadā vero die abraam existente nudo in quodā circulo cōuocādo spiritū qui ei responderet nihil vidit de quo posset sanguinē extrahere nisi de virga virili sua: ⁊ circūcidit se: ⁊ cū cecidit sanguis statim respōdit sibi spūs saturni ⁊ ꝙ totū aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus ꝙ in annis saturni sunt octoginta puncta: ⁊ ꝙ quicquid diceret sic erit: ⁊ ꝙ illa puncta reuelauit spūs abraae ⁊ Abraam filijs suis. ⁊ sic p illa ꝓphetabāt ꝓphete. Dicit etiā ei ꝙ iesus xp̄s habuerat spiritū mercurij. ⁊ ꝙ addiscebāt cū vno magno rabino ipe iesus ⁊ iudas scarioth ac alij iudei: ⁊ ꝙ iesus fuit filocaptus de quadā iuuēcula iudea. qḋ cum cognouit ille rabinus posuit excōicationē sup iesum xp̄m per x. dies: ⁊ in octauo die dilatauit excōmunicationem. per. xx. ⁊ deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cū hoc vidit iesus xp̄s recessit ⁊ separauit se ab illo rabino. ⁊ ꝙ incepit ꝑdicare contra magistrum suū: ⁊ ꝙ sic ambulādo appropiquauit vnꝰ predictorum octoginta punctoꝝ saturni: et dixit ꝙ posuit se iesus xp̄s ad seruandum punctum illū per partem suam: et rabinus ille per suam ⁊ iudas similiter. Et di

Dixit q rabinus ille & iudas dormierunt: & q iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit q dixi iesus xps. Dne deus miserere omniu qui me audierint & in me credet. & in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte moriaris tu & tui credentes. Excitatus etiā iudas dixit. Male finias ego si de te non dedero malum finē: & dixit q sic totū impletuz fuit & q iudei maledicūt illum rabinū quia excōicauit iesum xpm dicentes. q si non excōicauerat eum totū mundū conuerterat ad iudaismū. Et ideo vtrūqz maledicūt: sz plus iesum xpm: q maledixit eos Dixit etiam vlterius q machometus habuit spiritū martis. Et tot & tanta dicebat iste testis q habebat in scriptis q plus videbātur stulta figmenta cōposita malitiose & ex inuidia & peiora q dixerāt Arriani & manichei. Dicebāt etiā q per malam artem iesus xps fecerat in morte sua terremotum: et q propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus: & q sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali & falsi per iusticiam. & taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat enim q sectū sacramētū altaris ordinatum fuerat in formā hostie rotūde sicut sol: quia erat sacrificiū solis & q iupiter sol & mercurius ordinauerant legem xpianorum: sic q iupiter accepit habitum: mercurius sermonez: sol vero sacrificiū. Et cum predicta & multa alia abhominabilia audiuit predictus testis ab illo didacogomecij non solum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dixit q separauit se ab eo. Vidit enim q̄ sic ex pediebat ei: quia peiora videbantur predicta q ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia & filius doctoris talia inueniuntur: quid erit in aliis Dixit etiam predictus testis q tātum cognoscebat de predicta gente q plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q vni cōuerso q iuraret sup scta dei sibi euangelia. & q boni inter eos sunt pauci. Et p maiori parte sunt augures sortientes: creditores malarum rerum: somniatores: intromissi in oibus aliis artibus. Vicesimo secūdo q sacerdos quidam eiusdē gentis consecrauit die quadam quinqz hostias: quarum vnā sumpsit & alias tradidit fratribus suis & nescitur quid factū est de illis. Hec & plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. ¶ Itē me existēte in ciuitate Segobiens anno millesimo.cccclix. cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: & vnus iudeus timeret puniri ab alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommendauit se cuidam christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogaz presens nō permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenam hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cuz ad ianuam synagoge permaneret exi

uit vnus capite cooperto: qui cu; quesiuisset ab eo quis esset: agnouit cū esse vnum de conuersis pre dicte ciuitatis. Qui miratus et volens videre amplius inuenit plures alios ibidē cu; iudeis habitu et oratione cōformes: que oia predictus algazelus oibus volētib' audire publice affirmabat. ¶ Itē in villa de formesta hui' regni castelle: quidam barbitonsor eiusdē gentis. Cuius nomen Fernādus sanctij publice dixit: et sepe idem affirmauit. scil; q iesus xps non erat verus deus: nec credebat in eū: et q deus nūq habuerat filiū: s; q solū credebat i illo vno deo q fecit celū et stellas: mare et arenas ¶ Ite; peruersus hereticus fuit accusatus coram dño petro palētino qui facta inquisitione inuentū est testimonijs septē testiū eadem dixisse: vt ego vidi in pesquisia q ad manus meas deuenit p mādatum dicti epī qui cepit predictu; malū xpianū. et timore mortis potius q amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excōicatione in forma iuris per me ex cōmissione mihi facta per predictu; diocesanum et demū positus in carcere a quo exire ſm ius non debebat. Rogaminib' tñ multo:ū libe ratus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decē annis. hec acciderūt anno dñi. M.cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petr' martini calderon. testes vero Rodericus garsie de Alua: et alfonsus lupi tonsor. et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus sanctij: et agmilar. et Fernādus sanctij pretor. et alfonsus fernādi Romo. et Gundisaluus pancho macellarius. Fertur etiā q est liber quidem apud eos quē cōposuit magister Martinus toletanus astrologus cōtra fidem catholicā qui liber ne cognosceretur q ab ipso factus esset verso nomie suo ipm intitulauit: q2 ipse lingua nostra vocat Martin. et ex hoc verso noie intitulauit illum librum nitram. Ex quibus omnibus manifeste patet q nō sunt sani in fide plures eorū: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credāt sicut dictū est. ¶ Sequit textus cū glo. nō intēdētes iudaicis fabulis litteralis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deū et mandatis hoim. q2 mādata legis post manifestā veritate; iam hoim et nō dei mandata sunt: hominū dico auertentiū se a veritate spūalis intelligentie. Quicqd em aduersus veritatē opponitur humana inuētio est. Ideo mādata hoim et fabulas appellat que narrāt: quia nescientes vim scripturarū interiora verborum legis colorē sequuntur: nō saporem. Putant enim nunq recedendum esse ab his que moyses tradidit: vtputa de escarum differentia. Omnia enim quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mūdis. scilicet illis qui fide bona sumunt et iusti sunt. quod ipi negant. ideo quia in lege quedam

Moyses prohibuit: & ab immundis mundandis creuit. hoc autem non sm naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed sm signifificatiões. Omnia ergo mūda sunt mundis sm naturam in qua creata sunt. Unde in genesi. Vidit de⁹ cuncta que fecerat: & erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter cõsuetudinem humane societatis. Cum ergo cuiq sua redduntur & naturalē ordinē seruant omnia mūda sunt mundis. Cōtaminatis autē per peccata & infidelibus. scz qui non credūt in deū vel deo nihil mūdū est: q nō sunt dignis donis dei: sed & mens. id ē intellectus & conscientia eorū inq̄nate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu & cõscientia peccatorum. Et vere mens & conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur q̄dem verbis se nosse deū factis autem negant. vnde. i. Jo. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deū: & mandata eius non custodit mendax est: si negatio non tantum lingua fit: sed & factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: & moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negāt. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectā vt christum cōfiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuēdo. Nam si cõfitemini verbis & nō factis. fides taliū morū proprie est fides demoniorū. Cum sint quasi se cõfitētes nosse deū cum tamen sint abhominabiles. id est deo odibiles & incredibiles. i. nec abiles credere: & ad omne opus bonū reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeāt gratiam ad bene operandum. hec in glosa.

¶ Patet ergo ex pdictis quales sunt illi xpiani qui vtunt circūcisione carnali: & quomodo incidūt in crimen heresis. & ppterea sunt dure reprehēdēdi & digne castigādi ab illis quorū officium est errores contra fidē catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. s. q erroneū est immo hereticū est xpiano vti circūcisione carnali.

¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedentibus satis pateat eorz solutio dicit tū q lex illa Ge. xvij. masculus cui⁹ pputij caro circūcisa &c. Durauit vsq verus messias xps cā in seipso impleuit. & pmissa fuit vsq post euāgelij publicationē.

¶ Ad scdm i quo dicit q xps fuit circumcisus. ergo & nos debemus circūcidi. Rñdeo q istud argumētū peccat ex defectu imaginationis. Cogitāt eñi heretici q causa quare xps fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circūcideremur: sed non est sic. Et licet multe assignētur a doctoribus rationes quare voluit circumcidi dominus

sensus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptū circuncisionis erat factum: et promissio nasciturí seminis. et sic dei promissionem assignaret impletā. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut et alia legalia suscipiēs ab onere legis nos liberaret dando fines legi scripte. Tertia ratio vt fratrē iudeorum se ostenderet ne haberēt iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptū domini. Infans octo dierum circumcidetur Gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena ante xpi circūcisionem: ex quo facta est plenitudo promissi. et plene fuit declaratum supra libro primo consideratione tertia articulo. vi. Et quia inter ceteras hereses hec feruet pro presenti intantū: vt plurimi etiam adulti circūcidantur et vendit⁹ omnibus exeunt regnum: iudei efficiātur: vt dictum est. Ideo cum hec pestis rabida conetur ex toto subuertere legem xpi. Ideo viriliter resistendum est. precipue a diocesanis et inquisitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euāgelicis. Necnon a principibus brachij secularis. et ab omnibus militibus et veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multū corrupta in occultis. et iō multū periculosa. quia sm Bern. super cātica plus nocet falsus catholic⁹ quā si vere appareret heretic⁹. et nulla efficacior pestis ad nocēdū quā familiaris inimic⁹: q̄les sunt isti inter nos. vnde dñs Ezech. xiij. c. illos q̄ non resistunt hereticis acriter reprehēdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum pro domo israel: vt staretis in prelio. Ex aduerso enī ascendere et pro domo israel se opponere murum est pro defensione catholice veritatis cuicumque heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare. quod Urbanus videtur innuere. i. q. iij. c. saluator predicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi et pseudo prophetas surgere et multos seducere. et fideles suos in mundo multas habituras pressuras. sed tamen portas inferi nō preualituras. proinde: vt ait apostolus. i. Corinth. x. oportet eē hereses: vt qui probati sunt manifesti fiant oportet nos cum propheta ex aduerso fugere et murum opponere pro domo israel. et cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulationes intrare in regnū dei quoniam non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriā que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi quod cōtra quascumque hereses insurgētes oportet catholicos ex aduersos cōsurgere et se murum opponere pro defensione fidei catholice intantū etiam si papa fuit hereticus et fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animose obuiare. et ideo non immerito prohibentur neophiti ordinari. distin. xlviij. c. quoniam. §. i. Et assignatur in textu cū glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam. putātes quod fides xpiana multū indiget

illis. Secundo quia nondum sunt experti statum ecclesie vel religionis. nec sciunt modos personarum. Item non ieiunauerunt. non steterunt. nec fleuerunt. nec probati sunt Unde tales nec ad minores debent promoueri nec tonsurari. xv. xix. q. iij. monasteriis. ¶ Secunda conclusio est quod necessarium est christianis vti circumcisione spirituali. De qua loquitur Bern. in sermone circumcisionis dicens. Fratres nos circumcidi necesse est. non littera: sed spiritu et veritate. circumcidi non in vno membro tantum: sed in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mandata est iudeis circumcisio regnet concupiscentia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsque ad verticem capitis non est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida non sit hoc veneno. hec ille. Ex quibus patet quod nos christiani debemus nos circumcidere: non in vno membro tantum: sed in omnibus. Sicut enim ridiculum esset si quis in partem barbam suam raderet. sic qui in parte circumcisionem spiritualem facit et in parte se circumcisum reliquit. Debemus ergo nos circumcidere interius et exterius. Interius quantum ad cognitiones et desideria. et exterius quantum ad singula membra et opera. hec est circumcisio viciorum quam necesse est quod faciamus. quia hec est que facit christianum iustum et sanctum. ¶ Sed notandum vlterius quod potest predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine qua solet aliqua res circumcidi. Primo ad euitandum corruptionem. Secundo ad procurandum fructificationem. Tertio ad demonstrandum distinctionem. Quarto ad attingendum congruam situationem. ¶ Primo ergo aliqua res debet circumcidi ad euitandum corruptionem. solet enim res aliqua circumcidi ne alia corrumpatur per ipsam. Videmus enim quod quando in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi circumcidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putridus ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circumcidere a peccatis: ne per vnum peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per consequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circumcidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui: vt diligas dominum deum tuum ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota quod dicit circumcidet dominus deus cor tuum. Ista enim membra in quibus sunt iste turpes infirmitates corrodentes solent circumcidi: ne per morbum membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corrodens omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrumpit dolium. et nimius calor cibum ita cum peccatum fit corruptio. et sit quasi quidam morbus infernalis qui quando incipit oportet membrum circumcidi. Est enim ignis vsque ad consumptionem deuorans: animam corrumpit et comburit. ideo dicitur cor circumcidi: ne aia corrumpatur. Ideo dicitur Deutro. x. Circumcidite prepu:[illegible]

cordis vestri. Ad hoc pertinet qd dicitur in beresith quitanna super Gen.xvij. vbi dicitur. Et dabo pactum meum inter me: et inter te &c. rabi aquiba dixit. quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure, de quo scriptum est Hier. vi. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium non volunt ipsum. Dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vi. Et ego preputiatus labijs &c. Dictumque est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuit. xxvi. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circumcidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denique preputium in corpore. Gen. xvij. Et preputiatus masculus qui non circumciderit carnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. quod sicut quattuor sunt genera preputij. sic eodem modo sunt quattuor genera circumcisionis. quorum tria. s. auris: cordis: et oris. que spiritualia sunt: pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. quod corporale et vmbra reliquorum siue figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etiam omnibus ipsum facientibus damnosum et valde pernitiosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circumcidatur ergo preputium auris. oris. et cordis nostri ne anima corrumpatur. quia secundum Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. ¶ Ista circumcisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur. Exo. iiij. vbi habetur quod angelus domini docuerit contra filium moysi. et eum occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram: et circumcidit preputium filij sui. Iste filius circumcisus quem vult dominus interficere est malus christianus. sephora est ecclesia. interpretatur enim placens deo. Que petra acutissima circumcidit filium suum quando iniungitur penitentia. vnde acuta est per amaram cordis contritionem. acutior per confessionem. acutissima per satisfactionem. et certe acutum debet esse instrumentum quo non solum septem dierum: sed multorum annorum abscindi debet anime preputium. Unde Ber. abscidatur ferro acute compunctionis vlcus inueterate consuetudinis nisi ergo acuta penitentia circumcidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circumcisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnum malum hominem. latronem. homicidam. adulterum. crimine pessimo maculatum &c. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circumcidendi sunt per iusticiam et mortem. sicut ouis morbida ne

pereat grex. ¶ Secundo ostendi-tur predicta conclusio ex secunda similitudine: qua solet aliqua res circumcidi. s. ad procurandum fructificationem. Uidemus enim quod vinee et arbores circumciduntur: vt meli⁹ fructificent. nisi enim superflua resecarentur non fructificarent. sic et nos tenemur nos circumcidere. i. a peccatis purgare. aliter quicquid laboramus nihil prodest. nec partem in bonis ecclesie. nec celestis glorie habemus. frater enim mortuus non potest habere partē in bonis a fratre viuo acquisitis. nec cibus corpori ministratus prodest membro putrido vel absciso. Ita certe homini existenti in peccato non prosunt bona ecclesie quantum ad meritū glorie. quia abscisus est a corpore ecclesie per meritū: licet non per numerū. Et ideo necesse est nos a peccato purgari: vt habeamus fructum de bonis ecclesie. et partē in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere peccatores de bonis. illud Gen. xxxiiij. si circuncidamus masculos nostros &c. Per masculos qui dominātur feminis et generāt intelligitur veritas que est dña in potētijs aie et generat bona opera que debet circūcidi ab omni immundicia. quod figuratur. Gen. xvij. vbi habet quod abraā fuit circūcisus cū filijs suis et seruis suis. Abraā qui interpretatur pater multarū gentiū est voluntas a qua habentur bona opera filij eius alie potentie. serui eius et sensus corporis. que oia debent circumcidi. voluntas ab omni malo vitu et membra. ab omni malo actu. os. oculi. auris. et sic de alijs. vnus enim homo potens et diues non daret filiam suam vni rustico habenti vile et turpe artificium. sed habēti nobile daret. Ita deus valens. nobilior. ditior. et potētior nō dabit eternam gloriam habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habēti omnia necessaria. nā homo tendens ad habendū filiam alicuius magni: solet se decentius gerere et a vilibus retrahere. Unde dicūt angeli illud. Gen. xxxiiij. nō possum⁹ facere quod petitis. et dare sororem nostram. i. gloriā eternam homini incircūciso. hoc est immūdo. sed in hoc valebimus federari si esse volueritis nostri similes. i. vacare mūdicie. et circumcidatur in vobis oīs masculini sexus. hoc est purgetur voluntas ab omni peccato. Et sic patet quod necessarium est xpianis vti circumcisione spirituali, si volunt fructum beatitudinis acquirere.

¶ Tertio ostenditur predicta conclusio ex tertia similitudine qua solet aliqua res circūcidi. scilicet ad demonstrandum distinctionem. Solet enim aliqua res circumcidi vt a re alia melius cognoscatur vel distinguatur: vt patet in omnib⁹ que vt distinguantur ab alijs solent circumcidi in auribus: vel in locis alijs. patet etiam in equis et pluribus alijs. Sic et nos debemus a peccato circumcidere: vt a familia dyaboli distinguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli. et circumcisio a peccato signum est dei. Ideo dicitur. Ad philippēses tertio capitulo.

Nos sumus circumcisio qui spiritu servimus deo. & gloriamur in xpo iesu. et non in carne fiduciã habẽtes. Et nota ꝙ dicit nos sumus circumcisio. i. circumcisi. & vide ꝙ isti armigeri qui seruiũt istis magnis dominis solent esse in noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cum alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre ꝯscientie. stricte cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte que facit elevare capillos. i. cognitiões ad deũ habentes in capite sertum de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circumcisus est de familia dei. vñ sicut miles cognoscitur ẜm arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscũtur filij dyaboli vel dei. vnde Hiere. iiij. Circũcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circumcisi sicut decet famulos dei Gen. xvij. Circumcideris carnẽ preputij vestri. i. a vobis omnẽ immundiciam auferetis. vt sit signum federis inter me & vos. i. vt sit signum ꝙ estis de familia mea. necessariũ est ergo xpianis vti circũcisione spũali. vt distinguatur a filijs dyaboli. ¶ Quarto ostenditur predicta ꝯclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circumcidi. s. ad attingendum congruam situationem. Uidemus enim ꝙ lapides anteꝙ̃ in edificio collocentur diligenter circumciduntur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circumcidi ab omni peccato & poliri virtutibus & bonis operibus. Unde sicut lapides melius sculpti & politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni & magis purgati & ornati ponentur in loco superiori & nobiliori. Nam ẜm excellentiam meritorum recipient anime distributionẽ premiorũ: et ideo dicit beatus Gregori⁹. Urbs beata iherusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: & angelis coornata: vt sponsata comite. platee & muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus & virtute meritorũ illuc introducitur ois qui ob xpi nomen hic in mundo premitur. Tonsionibus pressuris expoliti lapides suis cooperantur locis per manum artificis disponunť permãsuri sacris edificijs. Igitur diciť Exod. xij. Si quis peregrinorũ in vestrã voluerit transire coloniam. id est agriculturã vel cultũ religionis: a colo colis: & facere phase circũcidetur prius: patet quo modo necessarium est xpianis vti circũcisione spirituali peccatorũ si volũt tanꝙ̃ viui lapides collocari i gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicũt euangelium esse falsum.

Secunda heresis est eorum qui dicũt euangeliũ esse falsum. quorũ motiuum est: ꝙ

quotienscunq; in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicatur falsa. q2 sm apostolū ad galath.v. modicū fermentū totā massam corrūpit. Sed sic est de euangelio xpi vt dicūt: ergo etc. Istud probāt q2 i euāgelio Mat.in.c.ij.inuenitur allegatum. vt impleretur qd dictū est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meū. dicunt isti q in nullo inuenit pphetarum. Itē dicunt de illo qd scribitur infra eodē ca. vt adimpleretur quod dictuz est p prophetas. quoniam nazareus vocabitur. quia hoc etiā in nullo prophetarum inuenitur vt ipsi dicunt. Cōcludunt ergo totum euangelium esse falsuz

¶ Hunc errorem deprehendi cum predicarem in conuētu metine de cāpis. q2 in predicta villa multi de eodē genere erant eodem vulnere vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiam de eodem genere fuit intimatū. Cōtra quos pdicaui eos eē non solum pessimos hereticos totum euangelium dānātes. sed etiā insipientes et ignorantes scripturas pphetarum nō legentes in quibus expresse continetur quod euāgeliste affirmāt. Primum inuenit expresse in primo.xij. pphetarū minorū. s. in Osee in.c.xi. in pricipio vbi dicitur. Puer israel et dilexi eū et ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicē sensum vnum litteralem q2 verificata est ad litteram de populo israel vocato a domino de egypto, pfectius tamen de domino iesu xpo qui est filius dei naturalis. Alij aūt sunt filij tm per adoptionem sicut et illa auctoritas que habet.i. paral.xxi. Ego ero illi in patrem: et ipse erit mihi in filium. ad litteram intelligitur de Salomone: tamen minus pprie de domino autem nostro iesu xpo pprijssime vt dicit apostolus ad Hebr.i. dicens. Cui eniz aliquando dixit angelorum fili9 me9 es tu etc. Et iterū et ego ero illi in patrem. et ipse erit mihi in filium. et hoc modo intelligit euāgelista b quod dicitur Osee.xi. vt dictuz est Item possumus sicut dicit Ihero. in omel. aliter consolari hunc locū propter contentiosos. quoz cōsuetudinem Paulus apostolus se habere denegat: et ecclesiam xpi. et testimonium pferimus et minimis dicente Balaā. in.c.xxiiij. De9 eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis est rinocerōtis. i. vnicornis quod est animal fortissimū. sed capitur in sinu virginis adolescentule prouocatus ad eius canticum dulcissimum. Sic et filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimū canticum Ecce ancilla domini: prouocatus incarnatus est et mā suetissimus factus. Et sicut in morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicille concurrunt. quarum vna portat gladium. et altera vrceū quarum cantu inebriatus que portat gladium eum occidit percutiēdo eum in corde. et que vrceū portat recipit sanguinē quo purpura tingitur imperator. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladium fuit synagoga q̄ ipsum occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinē eius recipit qua purpura imperatorum .i. corum aie rubricate sunt cum fidem xp̄i receperunt. et non solum illi. sed ⁊ oēs fideles eodem sanguine lauantur ⁊ mundissimi efficiuntur. Apoc. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. licet ergo predicta auctoritas non inueniat ab hereticis p̄dictis insipientibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est et inuenient. Secūda auctoritas inuenitur in primo maiorū pphetarum .i. mosayca. c. xi. vbi dicitur. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius cōsurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Ihero. autem transferēs secutus est interpretationem vocabuli dicēs. ⁊ flos de radice ⁊c. Euāgelista vero scribēs secutus est veritatem habraicam. qr cum p̄dicta prophetia exponeretur de messia ad litteram. virga de radice iesse ē beata virgo que descendit de genere Dauid ⁊ sic de radice iesse q̄ fuit pater dauid: alio nomine dictus Ysai. et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate peccati. xp̄s vero fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. qr speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ floridus et pulcerrimus. Ipe nazareus qr in nazareth conceptus sicut patet Luce. ij. et qr in nazareth nutritus sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que vacue erant ante aduētum xp̄i in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij. qr monitus Ioseph per angelum vt fugeret in egyptum cū puero ⁊ matre eius propter Herodē. ⁊ q̄ esset ibi vsq3 dum vocaretur iterum per angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidem. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus ⁊ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem et sic est impleta secunda pphetia non solū qr ibi conceptus sed etiam qr ibi habitauit ⁊ fuit nutritus licet in bethleem natus et in iherusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo q̄ in eius principio dicitur vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euangelij Iesu xp̄i filij dei sicut scriptum est in Ysaia ppheta. ecce ego mitto angelum meum ante facie3 tuā qui preparabit viam tuam ante te vox clamantis in deserto. preparate vias domini recte facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet q̄ primum est falsum. s. ego mitto angelū meū ante faciē tuam cum nullibi reperiatur in Ysaia sed in malachia. Dicendū est ad hunc errorem secūdum q̄ notat Nicolaus de lyra q̄ Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege: ⁊ prophetis. ⁊ ideo incepit suū euangeliū. in vno contextu prophetias coniungens: quaru3 prima scribit Malachie. iij. ⁊ secūda Ysa. xl. Verūtamē Marc⁹ hic solū exprimit Ysaiā prophetam dicens. sicut di-

etus est in Isaia ppheta. qr lz ambo pphete vno spiritu pphetauerint. Isaias tamē principalior est altero. et ideo solus nominatur et quia auctoritas vltima ē ipsius Isaie. res autem denominatur a fine. Ideo nō falsum dixit Marcus sed verū nominando Isaiam: et subticendo malachiā. Item Bern. et ponitur in glo. isall. Nota q hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meuz. est Malachie. vtrunqz tamē dicit esse Isa. qr et si non verba sensus tamē inuenitur in Isa. et manifesti9 inuenitur in hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciem est vox clamātis in deserto. preparauit autem viam dicens. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit enim pro malachia. Isaie nomen diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. qr omnes prophete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraqz solutio satisfaciat cuicunqz intelligenti. et satis concorditer ad ppositum veritatis et ad cōfusionem malicie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui non solum verum dixit per euangelistas suos. sz etiā est ipsa veritas. vt patet Joh. xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hanc peruersam heresim edocti a quodam religioso hispano eiusdez gentis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur in occulto damnando legem euangelicā cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorem predictum et alios in eis q venientes in hispaniaz multos alios peruerterunt in occultis. Et isti sunt illi de quibus supra dixi i prima heresi. q fuerūt absconditi quasi per mensem p sanando vulnere circumcisionis. et q expectant in breui facere transitus in berberiam cuz illo Nosso nequā qui eos expectant secrete in ciuitate hispalen. vt facto transitu ibi libere efficiantur iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibuit. et scim9 qr verū est testimoniū eius.

¶ De heresi eorum qui negāt cōfessionē valere ad remissionē peccatorum.

Tertia heresis ē eorum q negant cōfessionez valere ad remissionē peccatorum. Sunt enim nonnulli xpiane religionis inimici q asserunt q cōfessio non valet ad remissionē peccatorum. qd pbare nituntur auctoritatibus et rōib9. Prio sic de9 gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec p cōfessionē. si enim p confessionez remittitur peccatū merito remittitur confitētis. ¶ Scdo sic. apostolus ait ad Tytū. iij. nō ex opib9 iusticie q fecimus nos sed fm suaz miaz saluos nos fecit: ergo non per confessionē ¶ Tertio sic fm apostoluz ad Ro. ix. non est volentis neqz currentis sed miserentis est dei. Prima enī gratia quam deus in nobis operatur est peccatorum remissio. ergo non mediante cōfessione sz dei miseratiōe remittitur culpa. nō ergo cōfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secūdo hoc pbare nituntur auctoritatibus sanctorū. Primo auc-

toritate Ambro. super Lucā dicētis. Ideo fleuit petrus. quia culpa suppressit ei: non inuenio quid dixerit. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nō inuenio. ¶ Contra hanc heresiȝ multe clamant auctoritates sanctoꝝ. Ait enim augu. Confitere quecūq; fecisti que in verbo. que in ope. que in nocte. que in die. cōfitere in tēpore oportuno. ꝛ in die salutis recipies celestē thesauruȝ. ¶ Scdo ait grego. Nō vult deꝰ vlcisci maliciā qui confiteri delicta ꝑsuadet optat dissolui confitētes ne cōtumaces punire cogatur quotidie xp̄i euangelium clemēter vocat: confessionem tyrāni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat. ¶ Ad primam rationeȝ qua dicūt heretici ꝙ deꝰ gratis remittit peccatum non merito hominis. Dicendum ꝙ sola dei gratia peccatuȝ remittitur. nec confessio est causa efficiens remissiōis peccati: sed sola gratuita voluntas dei. Est tamē cōfessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum nō remittetur. sicut sol domum illuminat: quia fenestra aperitur. non tamē aperitio fenestre est causa illuminationis sed causa occasionalis. causa vero efficiens illuminationis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationeȝ in qua dicitur ꝙ nō ex opibus iusticie que fecimus nos: sic intelligendū est ꝙ opa nō excludunt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera ꝛ ipsa gratia est cā efficiēs nostre salutis. Similiter gratia non excludit penitentiam. nec penitentia gratiā. quia ꝛ penitētia quedam gratia est. ¶ Eodem modo respondendum est ad tertiaȝ rationem non est volentis nec currētis. quia ꝗuis cursus id est opatio vel bona voluntas sit salutis occasio tamen efficiens cā salutis existit penes gratiam dei miserentis. deus enim primam gratiam operatur i nobis. id est peccati remissionem non meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tantum. ¶ Ad auctoritatē ambrosij q̄ dicit se lacrimas petri legisse nō satisfactionem vel confessionem. per hoc non excludit: qui multa facta sunt que scripta nō sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio confessionis.

¶ De heresi eoꝝ qui negant cōfessionem fieri homini.

Uarta heresis est eorum qui concedūt confessionem fiendam sed negāt eam fiendaȝ homini: dicunt enim isti heretici. Quid opoꝛȝ ꝙ ista publicatio peccatoꝛuȝ fiat modo in noua lege homini per ꝯfessioneȝ ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solā contritionē quid ergo oportet modo addere cōfessionem. ¶ Secūdo sic. Crisꝰ. sup epistolā ad Hebreos dicit nō dico tibi ꝙ te prodas i publicū nec apud alios te accuses. sȝ obedire te volo ꝓphete dicēti psal. xxxvi. Reuela viaȝ tuā ante deū. ergo ꝯfitere peccata tua asi verus

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia non lingua sed pscie̅tie tue memoria. et tunc demu̅ spera misericordiam te posse co̅sequi. ¶ Item tertio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sz si pfundar| alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua: no̅ dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si non dixeris ea no̅ ignorat cu̅ ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionem fiendaz soli deo. Hec rabida heresis multuz viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantib9 et in conuenticulis suis. ¶ Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testame̅ti per quam ostenda̅ q confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qr scribitur Prouer. xxviii. Qui abscondit scelera sua no̅ dirigetur: qui aute̅ co̅fessus fuerit et reliquerit ea misericordia̅ co̅sequetur. Tunc arguo sic et ipsa auctoritate peccata absco̅di non debe̅t immo co̅fiteri. ergo deo vel homini. no̅ deo. qr ps. dicit. delicta mea a te no̅ sunt absco̅dita. Et apostol9 ad hebr. iiii. o̅ia nuda et apta su̅t oculis eius. ergo peccatu̅ abscondi homini non debet. imo debet co̅fiteri homini. hoc ostendit nobis xp̅s in figura qn̅ dixit leprosis. Luce. xvii. Ite ostendite vos sacerdotibus. et sequitur q du̅ irent mundati sunt. ¶ Secu̅do arguitur contra ea̅dez heresim ex pte pfectionis legis noue. Unde circa hoc est scie̅du̅ q deus in omni statu ta̅ nature q̅ legis mosayce q̅ legis etia̅ gratie voluit q sibi homo p peccatis co̅fiteretur sed diuersimode. Na̅ in statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis sola̅ co̅tritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea procedens in statu legis q̇ fuit pfectior statu nature voluit vt non solu̅ homo de peccatis ptritionez haberet sed q etiam p peccato aliquod holocaustu̅ offerret sicut vitulu̅ de arme̅to ac edu̅ de grege. Sed postea vltra procede̅s in statu gratie ta̅q̅ perfectiori ceteris voluit vt no̅ solum corde et sacrificio. sed etia̅ ore proprio confessio fieret de peccatis. et valde co̅grue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu pfectioris vite. ita pfecti9 a peccatis nostris expurgari debemus. Status enim noster. s. gratie statui nature siue legis co̅paratur sicut fructus co̅paratur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectione q̅ flos. sic status gratie plus habz de perfectione q̅ status nature vel legis mosayce. quare nullus dz mirari si nos qui sumus in gradu perfectiori q̅ fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post florez ordine nature: sic confessio oris venit post cordis contritionez: et sicut fructus latet in arbore ante q̅ floreat sic in statu nature ista co̅fessio nullatenus apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per florem ostēditur aliquā tulum fructus. sic in statu legis ali quantulum oportuit hominis per fectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non soluȝ deo sed etiam populo erat notū licȝ nō expressum. sed cognoscebatur ex quo offerebat ꝙ in aliquo deū offende rat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per florem aduenit to ta virtus arboris in eius ꝓductio ne se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota per fectio hominis in hoc debet consi stere ꝙ non solū cum deo ꝯueniat sicut primi: nec ipsi ꝑ mūera se ostē dant sicut secundi veniēdo. s. ad cō fessionem. sed etiam oportet ꝙ pec catum exprimat sicut arbor in tota perfectiōe sua ꝓfert fructū. ⁊ ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et q2 ipe nō est pñs visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidentia respō deret. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tātūmo do per baptismum sed etiam ꝑ pe nitentiā spes vite reparetur. Chri stus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere peni tentibus penitentie satisfactioneȝ daret. et eosdem salubri satisfactio ne purgatos ad communionem sa cramentorum per gratiam recon ciliatiōis admitteret. ¶ Tertio ar guitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat primo ho mini incognitus. sicut verbum co gitatum est ignotum. ita volebat ꝙ homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quan do peccauerat se recognosceret of fendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed ꝙ sibi proportio nabiliter sicut ipse erat incognit⁹ ita sibi homo incognite responde ret. Sed quia modo est non solum vt verbum cogitatum sed etiā pro latum inquantum ex virgine car nem sumpsit. ⁊ in mundo verus de us ⁊ homo apparuit. requirit vt ho mo sibi non solum agnoscat clan destine se deum offendisse. sed etiā se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit car nem de virgine assumendo: ⁊ ideo vult vt non solum homo sibi corde cōfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cū deus esset pro illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus ꝙ̄ es: sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem appareat in confessione tua macu la cordis tui et pertinebis ad gre gem xpi quia confessio peccatoruȝ inuitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur contra eandeȝ heresim ratione assumpta per si militudinem in moralibus: sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo non solum ipse dominus offendi tur sed etaim vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamen sit fidelis ei in dulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunquam parcit alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scilicet pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scilicet ecclesiam que velut bona domina iniuriam sibi reputat quicquid christo iniuriose est illatum. Et ideo christus nunquam placatur nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locum tenet sacerdos quicunque sit: dummodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus. in libro de penitentia. Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a propositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. ¶ Quinto et vltimo arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut deus offenditur quando homo perpetrat malum: et quasi quandam verecundiam patitur si seruus quem redimerat ita care apostataret ab eius pio domino per peccatum: ita vult ipse deus quod quando reconciliatur illi ipse seruus verecundiam et maximam confusionem patiatur. non autem potest maiorem pati quam quando seruo propter deum humiliatur: et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit quod homo confiteretur homi. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniens est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiam conseruandam mediatore eguit: iam eam nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igitur manifestum est quod non sufficit solum deo confiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitens si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: studiose tamen inquirendus est sacerdos: quia sacerdotibus concessit potestatem ligandi et soluendi: et ideo quibus ipsi dimittunt: et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit quod penitens non potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non habet fit tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio crimen socio confitetur. Mundati enim sunt leprosi dum irent se ostendere sacerdotibus antequam ad eos veniebant. Unde patet deum ad corres picere dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Nunc restat respondere ad argumenta hereticorum in principio huius tertij erroris posita. ¶ Ad primum cum dicitur quod oportet. quod fiat ista publicatio peccatorum ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo. Respondetur quod tunc offendebatur solum deus modo homo et deus: quia deus factus est ho-

mo. ideo oportet ꝙ reueles ⁊ publices peccatum tuum deo per contritionem ⁊ homini per confessionem: ⁊ dices cum ps. xxxi. Delictū meum cognitum tibi feci ⁊ iniusticiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Crisostomi non dico: vt te prodas ⁊c. Dico ꝙ nō est ita intelligendū ꝙ liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non confiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. ⁊ ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: non tibi dico vt te prodas in publicū. Unde leo papa. Sufficit cōfessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cōfitētis: sicut enim publica notitia publico egent remedio. ita occulta secreta confessione ⁊ occulta satisfactiōe purgantur. Nec necesse ē vt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterū confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis non carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc autem si recordaris peccatorū tuorum. ⁊ frequenter ea in conspectu dei pronuncies ⁊ pro eis depreceris citius ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorū recordaberis nolens qū publicabunt: ⁊ in cōspectu profe-rentur oim amicorū ⁊ inimicorum sctōꝝ ꝙ angelorū: ⁊ per ea que dicta sunt patet solutio: etiā ad tertium argumentum: ⁊ sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorū qui asserunt confessionem fiendā solū curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorū qui concedunt ꝙ confessio est fienda homini: sed dicūt ꝙ solū est fiēda proprio sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de poliaco q̄ posuit sequētes articulos: vt patet in extrauagāti. Joh. xxii. vas electionis. videlicet ꝙ cōfessi fratrib⁹ licentiā generalē cōfessiones audiēdi habētib⁹ eadē pctā qui cōfessi fuerant iterū ꝓprio sacerdoti ꝯfiteri tenerentur: ac stante statuto omnis vtriusꝙ sexus in concilio generali nec deus: nec roman⁹ pōtifex facere posset ꝙ parrochiani nō tenerētur omnia pctā sua semel in anno ꝓprio sacerdoti scʒ ꝓrochiali curato cōfiteri. Item ꝙ non posset papa generalē dare potestatem audiendi confessiones. immo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Qui articuli a Joh. xxii. In predicta extrauagāti tanꝙ falsi ꝙ et erronei ⁊ a sana doctrina deuii auctoritate apostolica sunt dānati et reprobati ipseꝙ Johannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quam dudum habue

rat contrariis et quibus responde re non potuit demonstratis eosdē articulos non esse veros affirma- uit in consistorio publico: necnon in presentia pdicti iohannis pape et cardinaliū reuocauit. ¶ Et quia succedente tēpore nōnulle perso- ne ecclesiastice: necnō et alie vtriusque sexus persone predictos reuo- catos articulos fuerūt amplexan tes inficientes fideliū animos vt fratribus predictis nō confiteren tur. Et vt ab eorum deuotione eos retraherent non solū predictos ar ticulos. sed et alios etiam sacris ca nonibus cōtrarios affirmare pu- blice non erubuerūt. Unde licet cō fessio fratribus electis et a dyoce- sanis admissis facta dubitabilis et incerta sit: vnde tenētur oino in certum dimittere: et sic solum con- fiteri suis sacerdotibus curā ani- marum habentibus sub pena pec cati mortalis. Item quod quis ipsi fratres admissi auctoritatem ha- beant cōfessiones audiendi et ab- soluendi: tamen populus subiect9 accedēdi ad eos sine licētia proprij sacerdotis non habet potestatem. Item quod fratres petentes priuile- gia pro confessionibus audiendis et sepulturis habendis sunt in pec cato mortali. Item quod romani pō- tifices concedentes predicta pri- uilegia vel illa confirmantes sunt in simili peccato mortali et excom- municati. Item quod tales fratres confitentes non sunt pastores: sed fures latrones et lupi. Item quod sa- cerdos curatus dans licētiam mē dicantibus confessiones audien- di magis dispēsat super predicto statuto omnis vtriusque sexus quam pa pa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis antedicte: omnia supradicta lamētabili que rela per fratres mendicantes: ad aures Eugenij pape quarti puc- nerūt. Qui facta diligenti exami- natione per diuersos in iure cano nico doctores ac sacre pagine p- fessores tam quam falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios au- ctoritate apostolica dānauit et re- probauit. vt patet in bulla sua que incipit Gregis nobis crediti: quā cōfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: pro missionis nostre: quā confirmatoriā bullā dirigit vniuersis et singulis patriarchis: archiepis: epis: ele- ctis: et abbatibus vbilibet consti- tutis vt quotienscūque fuerint req̄ siti super predictis a quoque predi ctorum ordinum predicatorū: et mi- norū: et aliorū mēdicantiū priuile- giatorum magistro generali ac p- uinciali: ministro vicario: vel aliud gerēte officium ad confutādos ac reprimādos: ac penitus tollēdos huiusmodi errores put in decreta li sup cathedram. ac in predicta ex trauaganti: vas electionis conti- net diligēti studio atque cura pui- deāt ac intēdāt. et quod pfatas cōsti- tutiones faciāt inuiolabiliter ab oibus obseruari: et quod si forsan inue- nerint aliquos pdictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum per tinaciter asserentes: vel tenentes: seu predicātes cōtra illos cōiter: vel diuisim tanquam cōtra hereticos

& de catholica fide suspectos pce dant: necnõ ipsos & eorum quelibet iuxta tantorꝝ excessuum qualitatẽ per censurã ecclesiasticam & alia iuris oportũa remedia auctoritate predicta cõpescere studeãt. Cum presentẽ librum scriberez in villa vallis oletana. anno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noie alfonsus debciar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ꝓpositionibus tres publice predicauit. Quarum prima fuit ꝙ quilibet tenebaẜ confiteri curato parrochiali ad mi⁹ semel in anno. Secũda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiã a suo curato ꝓchiali vt possint confiteri religiosis mẽdicãtibus & ꝙ non debebat dare licentiã nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit ꝙ oẽs illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum cõfiteri de eisdẽ peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognouit ꝙ predictus clericus dixerat predictas propositiões per fidedignas personas requisiui dñz petrum episcopum palentinũ qui tunc in eadem villa presens erat: de vt predictis reciperet verã informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus plurib⁹ religiosis predicatorum & nostri ordinis & magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Exta heresis ẽ eorum qui dicũt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit ꝑsto cui possit confiteri. improbaẜ ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirẽdũ sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatẽ ligandi & soluendi qđ ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiã querat sacerdotẽ qui sciat soluere. Itẽ ait Augu. Judicet seipsum hõ voluntate dñi põt: & mores conuertat in meli⁹ veniat ad antistites ꝑ q̃s illi claues ĩ ecclia mĩstrãẜ a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modũ. Itez leo. Multiplex mia dei q̃ lapsibus hũanis subuenit vt nõ modo per baptismũ: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine volũtatis presidiis ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere: christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibus penitentie satisfactionem darent: eosdẽq3 salubri satisfactione purgatos ad communionez sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui ꝓ peccatis delinquentium precat or accedit. & etiam plures ad penitẽtiã

poterunt provocari si populi auribus nō publicetur conscientia cōfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua proximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ non sufficit confiteri deo sine sacerdote cum possit haberi: nec est vere humilis et penitēs si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictū est.

¶ De heresi eorū qui dicūt ꝙ non est obediendū nisi soli deo.

Eptima heresis est eorū qui dicunt ꝙ non est obediēdum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebatur vualdus: a quo vualdēses heretici nūcupātur. Ille suo spiritu ductus et non a deo missus nouā sectā inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine inspiratiōe: sine sciētia: sine litteratura pdicare resumeret sine rōne: phus sine visiōe propheta sine missione: apostolus sine istitutione didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum.v. vbi introducuntur petrus et iohānes loquentes ad scribas et phariseos in hunc modum. Uosipsi iudicate cui sit obediēdum deo precipienti an vobis prohibentibus. Item si homo homini obedierit in his in quibus obediendum non ē peccaret: quia in hoc deo obediēs non est. Samuel etiam ait ad saul primi Regū.xv. Species ariolandi est nolle obedire. Species ariolandi vocat samuel quodāmodo deam negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini non est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendū est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini no ariolamur: sed per hoc ꝙ negamus obedientiā deo. ¶ Respōdetur ad pdicta ꝙ deo et hōi obediendū est: sed deo magis ꝙ hōi: homini tñ obediendū est: quia potestas super hoies a deo data est. vñ et xps ad pylatū. Ioh.xix. ait. Nō haberes in me potestatē nisi datū esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab iperatore romano ptātem terrenā habuerat: eā sup xpm habebat: multomagis et alius hō sup alios hoies. Christus etiā pri putatiuo et matri obediēs fuit. Erat eni subditus illis: vt pz Luce.ij. ¶ Petrus etiā et iohānes per hoc ꝙ dicūt potius esse obediēdū deo precipiēti ꝙ hoibus nō negāt hōi esse obediēdū: sed insinuāt potius esse obediēdū deo ꝙ hoibus. hoibus tñ in malis obediēdū nō est: sed in bonis: et in hꝯ ꝙ obedit hoibus in bonis obedit deo. ¶ Qđ samuel ait ꝙ species ariolandi est nolle obedire: intelligitur in illo casu in quo ex pcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit iobe

diens deo fuit nō tm̄ homini: ꝛ hec inobediētia species ariolandi fuit. ¶ Quod autem hoībus ꝛ maxime prelatis obediēdū sit ostendit paulus in epistola. ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimiorībus subdita sit. nō est eñ potestas nisi a deo. que autē sunt: a deo ordinata sunt. itaq3 q̄ potestati resistit: dei ordinationi resistit. ideo eñ et tributa prestatis. ministri eñ dei sunt in hoc ipm̄ seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote i oī [illegible] timore dn̄is nō tm̄ bonis ꝛ modestis: sed etiam discolis. Angeli etiā sibiīuicē obediunt minores: videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibiīuicem obediunt: qđ etiā in minimis aīalibus. i. in apibus manifestū est potestates ergo ꝛ seculares ꝛ ecclesiastice a deo sunt ordinate: vt inferiores regāt vt ꝛ gratiā consequātur subditi si bene agāt vel si aliud operentur penā sustineāt. pꝫ ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sunt siue mali. in bonis tm̄ sit obediētia: nō in malis. q2 obedientia honesta est animi deliberantis iuste iussiōis effectus. q2 in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant et iuste imperant. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiones preceptorū moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenentur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus: vt carnes comedere vel non comedere. ꝛ similia. laico autem predicare si periculosū ꝫ non est. predicare autem periculosum: q2 non intelligit quod dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniungat ei vt taceat: tacere tenetur. ꝛ si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōicatiōis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sententie subiacet. Unde isti vualdenses qui contra preceptum dn̄i pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniunctum est a domino papa: vt non predicent sentētie excōmunicationis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis lata est. Unde eis cōmunicandū non est cum sententia apostolica ab ecclīa presciti sint. Ideo autē excommunicati fuerunt: quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis derogabāt et os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo in his que non periculosa: sꝫ indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cū sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non so

lum timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicunt non esse obediendum prelatis existentibus in peccato mortali. et quod tales non habent potestatem ligandi et solvendi.

Octaua heresis est predictorum vualdensium qui dicunt quod dato quod obediendum sit homini, homini tamen non existenti in peccato. et quod soli boni sacerdotes habent potestatem ligandi et solvendi. hic etiam fuit error Johannis vuicleff anglici: qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus quod nullus est dominus ciuilis. nullus est prelatus. nullus est episcopus: dum est in peccato mortali Insecuta est hunc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. et vippera tertia Hieronymus de praga. qui in concilio Constantiensi in presentia martini pape quinti fuerunt damnati tanquam heretici anno domini. M. cccc. et. xvi. Isti ergo heretici dicunt obediendum esse bonis prelatis: et eis qui sunt apostolorum vicarii in vita et officio. eos autem qui apostolorum vitam non habent: nec officium eorum retinent mercennarios dicunt: non pastores. Quod probare nituntur. quia dicit Augu. in li. de baptismo peccatorum remissionem per seipsum facit deus vel per columbe membra. dicit etiam Augu. peccata dimitti vel teneri a sanctis. idem super exodo vbi de lamina aurea legitur. Erat enim lamina aurea semper in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciam bone vite quam qui vere perfecteque non significatione: sed veritate sacerdos habet: solus potest peccata auferre. Item grego. Isti soli habent in hac carne positi et ligandi et soluendi potestatem sicut sancti apostoli qui eorum exempla simul cum doctrina tenent Item ex dictis origenis. hec soli petro potestas concessa est et imitatoribus petri. Nam quicunque petri vestigia imitantur habent digne et recte ligandi et soluendi potestatem. Item malachie. ij. etiam legitur. maledicam benedictionibus vestris. et alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificant animas que non viuunt: et mortificant animas que non moriunt. si enim maledicit dominus benedictionibus eorum: et si anime quas beatificant non viuunt ergo quomodo per eos gratia benedictionis transfunditur. ¶ Ad hec omnia dicunt veri catholici: quod omnes sacerdotes habent potestatem ligandi atque soluendi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui prediti sunt vita et doctrina apostolica. et ad hoc referuntur predicte auctoritates que dicunt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit per illos qui sancti non sunt retentio vel remissio peccatorum. dat enim deus benedictiones digne poscenti etiam per indignum ministrum. Quod autem legitur in malachia: sic intelligi potest maledicam benedictionibus vestris id est his que benedictionibus vestris possidetis. quia faciam vobis ea cedere in maledictionem non in benedictionem: quia et si benedicunt sanctis hoc non faciunt vero corde. et ideo

eorũ benedictio eis vertitur in maledictionem. Uel sic maledicam benedictionibus vestris.i.quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia benedicunt inique agẽtibus adulãturq3 peccantibus: dũmodo diuites sint. ¶ Predictis hereticis obuiat sanctus Clemẽs dicens. Sacerdotes τ omnes ministri ecclesie.omis plebs episcopos suos diligere debent: τ eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis Eusebius papa dicens.oues que suo pastori cõmisse sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit: nec vllatenus accusare possunt: qz facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Itẽ obuiat eis beatus Bernardus qui loquens de reuerentia erga prelatos.sic inquit. Nõ sufficit exterius obtemperare p̄latis: nisi interius aliquid sublimiter sentiam⁹ de eis. Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cõperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat.ppter eũ tamen a quo omnis potestas est excelsuz eũ reputare debemus nõ ppriis personè mẽtis: sed ordinationi diuine τ dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum prelatis.sic enĩ faciendum est. τ sic placet illis: vt euadant humana iudicia: vt tandem incidant in iudiciũ quod in eis qui presunt fiet. Sapientie.vi. Iudicium durissimũ fiet his qui presunt. ¶ Itẽ auctoritatibus sanctorum probaf ꝙ omnes sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem. τ primo Hieronymus hoc testatur super illum locũ euãgelij Matth.xvi. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum τc. habent inq̃t potestatem iudicandi τ alij apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis: et in presbyteris. Sed sanctus petrus eaz specialiter accepit: vt omnes intelligant quicũq3 ab vnitate fidei: et a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui: nec celum posse ingredi. Item secundo ꝙ sacerdos etiaz si malus sit: gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens. dictũ est a dño in numeris ad Moysen τ Aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio pro ministerijs ordinate trãsfundatur hominibus: nec volũtas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum benedictionem poscentis. Item tertio. Augusti. in libro de corpore christi obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramẽtum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicã ecclesiam in ministerio corporis et sanguinis domini nihil a bono magis: nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis: sed in verbo efficif creatoris et in virtute spũs sancti. quãta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enĩ Augusti. in libro questionum veteris τ noui testamenti dictum est de nequissimo caypha inter cetera:

hoc autē a seipso non dixit: sed cū esset pontifex anni illius, pphetauit. Joh.xi. per hoc ostendit spiritum gratiarum non personā sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis: vt q̄uis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officium ministerium exhibeat. Dei autem est effectū tribuere benedictiōis.

¶ De heresi eorum qui dicūt q̄ nō officium ⁊ ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligādi ⁊ solvendi consecrandi ⁊ benedicendi.

Nona heresis est eorūdem q̄ nō officium ⁊ ordo: s3 meritum bone vite habet potestatem ligādi. solvendi. consecrandi. ⁊ benedicendi. Est ergo eorum conclusio q̄ magis operatur meritum ad consecrandum vel benedicendum: vel ad ligandum vel ad solvendum q̄ ordo vel officium. Unde ipsi q̄uis ordinati non sint: quia se iustos esse fingunt ⁊ merita apostolorum habere presumunt benedicere mō sacerdotali. dicunt etiam se posse cōsecrare. ligare. ⁊ solvere: q2 meritū dat potestatem non officium. Et iō quia se dicunt apostolorū vicarios per merita dicunt se habere eorū officia. in quo maxime contra ecclesiam navigant: ⁊ se hereticos esse demonstrant. ¶ Istum autem errorem volunt munire auctoritate Eticij. qui ait: sacerdotes non propria auctoritate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt. et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuunt: nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunq3 christum in seipso habet et eius figuram gerit per conversationem bonam sicut moyses ydoneus est: vt benedictione3 prestet. Ecce hic habes q̄ non solum sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat: benedictionem prestet. ¶ Solutio predictorū est s̄m Alanum in libro suo de hereticis q̄ sacerdotes in quibus christus habitat plenitudine3 benedictionis tribuere dicuntur. Predictis ergo respondentes dicimus q̄ alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigetur. deniq3 illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregorius papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiunt in erroris foveam dilabuntur: minus considerantes: q̄ non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̄ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dādo.

Decima here sis est eorũdẽ ꝙ nõ est vera indulgentia epi vel relaxatio in consecratiõe ecclesie vel alias indulgentias cõcedendo ꝙ sic nitũtur ꝓbare. Iste tenetur ad satisfactionem triũ annorum. vnus eps in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam partẽ Eadem ratione alius tertius et reliquus tertiam partem: quia tantã potestatem relaxandi habent secũdus ⁊ tertius quãtũ primus: quod si ita est pro tribus obolis relaxabitur pena triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatio: nec equa satisfactionis compensatio si pro vno obolo vel nũmo relaxatur vnius anni satisfactio. ¶ Solutio ad premissa ꝙ eps relaxat in absolutionibus penam purgatoriã non temporalem. ¶ Ad argumentũ dicitur ꝙ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab epo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniũctam si potest: qꝛ ipsa charitas reddit ipsum paratũ: vt non solum illam: verũetiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret ꝓ quo facta est relaxatio ab epo non relaxande pene intentione. sed ⁊ charitatis feruore ⁊ decedit ante pactã penitentiam remittetur ei tantũ de pena purgatoria q̃tum in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiam ꝙ licet cõmutari penã corporalẽ in penã pecuniariam q̃ in plerisq̃ longe grauior ẽ corporali: nec isti qui ex charitate accedit fit cõmutatio pene q̃tum ad ipsum: qꝛ non hac intentione facit illud pro qua fit relaxatio vt relaxetur ab iniuncta penitentia: sed solo itituitu charitatis nec vult vt relaxetur: sed propositũ habet perficiendi penitentiam si concesserit ei vitã: quia ergo habet ꝓpositum perficiendi penitẽtiam ⁊ in ipsa non remanet quin perficiat si ante peractã penitentiã decedat. Et ipse eps hac intentiõe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxetur isti si morte preuent⁹ fuerit tñ de pena purgatorij relaxabitur q̃tum in hoc seculo de pena tẽporali relaxatũ esse videbat.

¶ De heresi eorũ qui dicũt ꝙ orationes ⁊ suffragia pro mortuis ab existẽtibus in peccato mortali nõ proficiunt.

Vndecima here sis est ꝙ orationes vel suffragia pro mortuis ab existentibus in mortali factis non proficiũt mortuis quod sic ꝓbare nitũtur. Quomodo enĩ põt ꝓdesse aliis cũ non põt prodesse sibi. Oratio q̃ fit in orantis perniciem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Itẽ. iij. q. vij. in grauioribus dicitur sic. Cũ is qui displicet ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora

prouocatur. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudiciũ quõ aliĩ in oratione postulat remediuz. Itẽ oratio eius fit in peccato quõ ergo fit pro salute aliquorum. Itẽ qui meret offensam apud deũ quia orat: quõ p alio orat. peccatori enim dixit deus. ps. xlix. quare tu enarras iusticias meas et assumis testamẽtũ meũ per os tuuz. s. pollutum. ¶ Rationibus idẽ pbare conantur sic. Sacerdos i mortali existẽs duz celebrat diuina orat oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penã eternã ergo eadem non meretur aliĩ pene relaxationẽ. nulla enim actione põt quis mereri bonũ et malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. et mulierũ vr̃a duxit. q illius sacerdotis missa audiẽda non est de quo indubitanter constat q habeat cõcubinã. Alia etiã clamat auctoritas. q ille qui i mortali peccato ẽ nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. ¶ Solutio oim predictorum et determinatio fm Alanuz vbi supra est q oratio que fit ab ecclesia a quocũq proferatur pdest et mortuis et viuis: et sic ad p̃dicta facilis potest dari responsio. Uerũ est q si is q̃ ad intercedendũ mittitur deo per peccatum mortale displicet ex ipso q orare p̃sumit deterior fit diuina celebrando maxie si in notorio crimine fuerit q in eo peccat quod presumit q aliĩs occasio scandali fit. sed tamẽ quod orat in persona ecclesie dicens oremus ipium significatuz oratiõis siue ipsa significatio prodest aliĩs non ex virtute ipsius orantis sz ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituẽtis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens p̃sumit celebrare: prodest tñ oratio quantum ad sui significationem nõ quantũ ad actionẽ orãtis ¶ Sciẽdũ tñ q duplex est deuotio. Est deuotio nature et deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat et ex quadã humilitate q̃uis sit in peccato. peccat enim sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat ex eo q orat non peccat q non indeuote orat quantũ ad deuotionẽ nature: huiusmodi oratio ipsi orãti nõ obest et illi pro quo erat quantũ ad virtutez orationis pdest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat: sensus ergo est q qui indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudiciuz sibi postulat idem peccat: ille autẽ qui peccato notorio laborat et prebet aliĩs scãdalum oratio fit ei in peccatum nõ aliĩs pro quibus orat. Actio inq̃ orantis nõ est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deuz actione praua. apud deũ tamẽ per orat virtus oratiõis p alio. ¶ Cum autem dicitur peccatori dixit deus etc. peccator dicitur ille qui gloriatur cũ malefecerit qui laborat i publico crimine vel qui conuictus vel confessus est in iure: talis enim nõ peccat sub deo sed in deuz. talis si in publico in eccl̃ia orat vel p̃dicat vel psalmos cãtat et vt dictũ est si ille cui9 crimen notoriũ est diuina celebrat quãtũ in se ẽ peccat: virt9

tamē orationis alios adiuuat. Si vero hereticus ab ecclesia diuisus pro aliis orat iam nō orat in persona ecclesie: et ideo nec ipsi nec aliis prodest oratio. Ex predictis patet quod peccatoris oratio qua orat mala est nec ei nec aliis prodest. Sed ipsa significatio orationis que ad hoc instituta est in ecclesia dei vt aliis prosit et sic aliis prodest vt non est mala sed bona. ¶ Quod autem dicitur quod illius sacerdotis missa nō est audienda de quo indubitanter constat quod habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō est audienda non eo quod mala sit sed hoc faciendum est in verecundiam vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat et peniteat. ¶ Quod autem orationes ab ecclesia constitute prosint cum in ecclesia proferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministrorum non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur quod nec vim orationis sed hoc patet quia vis baptismi non augetur vel minuitur a quocunque detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habent in se quandam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie nō staret immo scisma fieret. quia quidam sequerentur sacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorē et sic quidam sequerentur vnū quidā aliū. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptismis dicit vnū esse baptismū vnū esse qui baptizat. A simili enim nō debemus gloriari de orationibus aliquorum. tanta enim est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quantū ad ipsius orationis significationē non quātum ad ipsius orantis deuotionē. Una est enim vis orationis sed non vna deuotio orātis. Deuotio enim pōt esse efficatior quanto maior sed oratio quātum in se est non erit fructuosior verbis autem inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris et filii et spiritussancti amē. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic est enim calix etc. Quare ergo i ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferantur in persona ecclesie non quātum ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorum qui negant purgatorium esse.

Duodecima heresis est eorum qui negāt purgatoriū esse dicendū. Unde dicūt quod propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiāt obsequia et talia. Contra hunc errorem procedet tripliciter. primo auctoritate doctorum secūdo rationibus inquisitorum. tertio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo procedit franciscus de maronis di. xxiiii. q. x. vbi mouet questionē vtrū post hāc vitā sit neces

tarū pōere purgatoriū. ¶ Prio er go auctoritate arguit Ihero. q in canone hec expresse dicit. ⁊ Augu. Grego. etiam in epistola ad boni facium ⁊ in multis aliis locis. Re spōdēt heretici ⁊ dicūt φ isti docto res fuerunt ex parte ecclie. ⁊ ideo assentiētes eius auaricie cōforma uerunt se cū ea. ¶ Ideo secūdo ali qui inquisitores arguūt sic contra eos. primo sic. Moriatur vnus ho mo oino iustus et innocens. moria tur etiam ali⁹ qui fuit semper pec cator penituit tamē i fine quō erit φ ambo simul vadāt ad paradisuȝ nūquid innocēs debet statim euo lare ⁊ ille qui semper peccator an te ⁊ tūc penituit. sed pro peccatis nullā penā sustinuit oȝ post hāc vi tam puniri Respondēt heretici φ nō sed ambo debent ire ad paradi suȝ sed ille qui ꝑ peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria ¶ Secūdo arguūt inquisitores sic Quia si purgatoriuȝ nō est frustra timemus peccata et abstinem⁹ q possemus penitere in fine ⁊ sic euo lare. Respōdent heretici φ nō fru stra timemus et abstinemus q: vt dictū est minus de gloria habetur. ¶ Tertio arguunt inq̄sitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nō esset non puniren tur omnia peccata eoꝝ qui saluan tur cum hic non puniantur qui i fi ne penitent. Quarto φ de⁹ aliquos malos pūit in vita ista aliquos nō Dicit francisc⁹ φ ille rōnes nō cō uincūt sed sunt cōtra nos sicut c tra illos. ¶ Ideo arguit aliter cō tra ꝑdictos hereticos sic. aliq̄s nō vult baptisari baptismo flaminis vsq ad mortē. ⁊ sic si abstineat vs q ad fineȝ eque euolabit sicut aliq̄ q̄ semꝑ bn̄ agūt. Rñdēt φ tāta vir tus ē in sacramēto pnie ad delēdū peccata sicut ē i sacramēto baptis mi. Ex hoc arguitur cōtra eos sic primo q si hoc esset veruȝ aliquis puniretur de veniali peccato eter naliter. ex multitudine enim pecca torum venialium si nō punitur in purgatorio sibi subducitur aliquis gradus grē quo priuatur propter peccata venialia et sic carentia il lius grad⁹ glorie qui sibi alias de beretur cū sit perpetua erit pena il lius peccatis venialibus correspō dens. ¶ Secundo arguitur sic sup pono φ maior pena ⁊ maius malū est priuatio visionis diuine φ pēa sensus sed tantū est in malo caren tia visionis quantū est in bono vi sio diuina. Tunc arguo sic. Quādo cūq mala sic cōparantur φ vnum ꝓm naturam excedit reliquū quicū q gradus mali excedētis excedit totum aliud malū sed carentia vi sionis diuine ꝓm naturam excedit in malo penā sensus ergo quicūq gradus priuationis visionis diui ne excedit totā penā sensus infer ni. sic ergo ptȝ φ negato purgato rio aliq̄s puniret perpetuo de ve nialib⁹ in paradiso. ¶ Respōdēt heretici φ iste rōes sūt pꝫ icce ⁊ sub tiles ⁊ apostolus dicit ad Colo. ij. Nemo vos seducat p inanē phiaȝ. Ideo isti heretici petunt auctori tates sacri canōis. dicunt enī φ in sacra scriptura nō inuenit φ post hanc vitaȝ sit necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco contra eos auctoritates sacre scripture Prima auctoritas est.ij. Mach. xij. vbi dicitur q iudas ꝯsiderabat q hi qui cū pietate dormitionē acceperant optimā haberēt repositā gratiā; et obtulit pro eis.xij. milia dragmas argenti. Ista autē oblatio non potuit esse pro his q̄ sunt i inferno qꝛ ibi nulla est redemptio nec ꝓ his qui sunt in paradiso qꝛ redemptione non indigent. nec de eis pōt dici illud quod sequit. sancta ergo et salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare vt a peccatis soluentur: qꝛ ibi peccata nō habēt ergo fuit illa oblatio ꝓ his qui sunt in purgatorio: ad illud argumētū dicūt heretici q liber Macha. nō est de canone. Cōtra accipio ergo verbū xpi. math. xviij. Iratus dñs tradidit seruū tortoribus quousq; redderet vniuersum debitum. hoc autē non potest intelligi in hac vita nec in iferno qꝛ illi semper sunt in debito: ergo hꝫ intelligi de his qui sunt in purgatorio. Secūda auctoritas euāgelij ē Math. v. Esto consentiēs aduersario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimū quadrantē. Istud exire non intelligit de paradiso nec de inferno ergo de purgatorio. Sed contra. istud donec qñq; accipitur cum exclusione actus sequētis: sicut Ge. viij. dicit. Coruus quem emisit noe nō reuertebatur donec siccarentur aque super terrā: et tamen nunq̄ postea est reuersus. et similiter de nr̄a domina et sponso suo Joseph. Math. ij. dicitur q nō cognouit eā donec peperit filium suū primogenitū: nec ex hoc sequitur q fuerit cognita postea. Similiter ergo in predicta auctoritate intelligendum est donec reddas etc. sed nō faciēdo vim de li donec: pro presenti arguo sic qꝛ in predicta auctoritate saltē est redditio debiti sed illi de inferno nunq̄ reddūt debitū ergo licꝫ non posset argui per li donec tñ potest argui per redditionē debiti. ¶ Sꝫ ne hoc calumnietur adducā adhuc septem auctoritates quarum prima est Math. xij. Quicunq; peccauerit in filium remittetur ei: qui aūt peccauerit in spiritum sanctū non remittetur ei nec in hoc seculo nec in futuro: hic supponitur q remissio fiat in futuro seculo non in iferno quia ibi nulla est redemptio. nō in paradiso qui ibi nullus intrat cum peccato: ergo hoc erit in purgatorio alias non esset verū verbū xpi. ¶ Secunda auctoritas ē Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui et non fecerit eā plagis vapulabit multis: et ergo alius paucis qui nec cognouit nec fecit eam sed in inferno nō est multum nec paucum sed infinitum ergo hoc habet intelligi de purgatorio. ¶ Tertia auctoritas est apostoli. i. Cor. iij. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit si tamen quasi per ignē Certum est q non loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorij. ¶ Quarta auctoritas est apostoli. i. Cor. xv. q̄ vult

probare resurrectionē dicēs. si mortui non resurgunt vt quid baptizāntur pro mortuis. supponit autē q aliquis baptizatur pro mortuis aliquis ergo act⁹ bonus pro mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autem debet exhibere aliquid tale pro mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi pro mortuis i purgatorio. ¶ Quinta auctoritas scribitur Actuum secundo Hunc deus suscitauit a mortuis in die tertia solutis doloribus inferni. Certum est autē q xpus nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrahe. qr ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo & de diuite existēte in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris: ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronum librū &c. et nemo inuentus ē dign⁹ aperire librum nec in celo. nec i terra nec subtus terram. Ex hoc habetur q aliqui credebantur digni in celo & in terra & subtus terram. sed non in inferno qr ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā que non est infernus & hec vocatur purgatorium. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabāt in celo & in terra & subtus terram hoc non pōt intelligi de existentibus in inferno qr illi non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica quod est dare purgatoriū & pt3 falsum esse ecclesiam illud instituisse propter auaritiam. Quicūq ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit q post hanc vitā nō est dare purgatorium hereticus est dicendus quia militat cōtra sacrā scripturam et contra determinationem ecclesie. ¶ Et si queras ex quo est dandum purgatorium in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. q de lege cōi locus purgatorij est sub terra & est tertia mansio inferni qr infima vocatur īfernus inferior vbi sunt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secunda vocatur limbus qui est locus paruulor non baptizatorum & isti sunt in culpa originali qui patiuntur penā dāni tm̄ q est carentia visionis diuine. Tertia vocat purgatorium qui ē locus electorum non perfector qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduentū xpi in grā et consolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tm̄ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorum de quodam epo cui apparuit in quodam balneo & ibi prestabat obsequiū & hoc erat sibi purgatoriū. & de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit eē ex aliqua speciali causa. s. vel pro cōfirmanda fide nostra de alia vita

vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuentium edificationem De dispensatiōe ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis quib⁹ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quomodo punit animas ⁊ an per demones vel seipso doctores latissime loquūtur i quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpore.

Ertiadecia heresis est eoꝝ qui negāt aliam vitam ⁊ imortalitatē anime ⁊ resurrectionē Negata enī anime immortalitate ꝯsequenter negant aliā vitā fore ⁊ resurrectionem huiusmodi opinionis fuerūt quidam phi vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ mortuo homine perit aīa ⁊ ꝙ nihil substantie eius remanebat. opinionē istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit choꝝ. Quod si queratur vbi aīe defunctorū sūt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere ꝙ sicut illud quod natū nō est non hꝫ esse. nec aliquā substantiā: sic eodē modo dicet de aīabus defunctorum ⁊ dicit ꝙ dicunt isti ꝙ illud quod cōiter dicit ꝙ est infernus quoqꝫ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumores similes somnio quod facit homines sollicitum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniūtur mali istud ponit timorē ⁊ pauorem ⁊ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salamō Eccl. iij. c. prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominū et iumentorum et equa vtriusqꝫ cōditio ⁊ ita isti. ſm hoc nō credebant immortalitatē anime. nec aliā vitā. exquo dicebāt equalē esse finē ⁊ mortem hominum ⁊ iumentorū Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicolaus de lyra ⁊ apparet manifeste in fine dicti libri scꝫ Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cūcta q̄ fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum sit. quod esse nō posset nisi aīa esset immortalis. Et expressius ꝙ nō est persona sua sed impioꝝ dicit pꝫ p hoc qd̄ in fi. l. i. eo. ca. quasi determinādo subiūgit donec reuertat puluis i terrā suā vñ erat et spūs redeat ad illum qui dedit illum. ⁊ dato ꝙ illud esset de mente Salomonis. s. vnum esse interitum hominis ⁊ iumenti referendū est ad spiritū philosophoꝝ nō ad spiritū rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus. qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur phicus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subti-

licet aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus et imaginatio: et iste perit cum corpore talis spūs est in corpore bruti animantis et illud vegetat et corpore pereunte perit et sm hoc ait Salomō: q vnus est interitus hois et iumēti qtū ad corpus et spiritū phisicū. ¶ Illius etiā predicte dānate opiniois fuerunt illi ex quorū persona dicitur. Sapiē.ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq si non fuerimus. Huius puerse et dānante opinionis fuerūt saducei: qui qr credebant q aie nō erāt immortales negauerūt resurrectionē. sicut patet Act. xxiij. Hec etiā dānata opinio istis tēporibus etiā in multis malis xpianis inuenit regnare: quia ad hoc vigilāter intēdit dyabolus Unde dicit albinus in sua dicta q dyabolus querendo omnes alios modos quibus possit hominem ad dānationem deducere. Inuenit specialiter vnum subtilissimū p quem si potest homini nocere paucū vel multū per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste q vulnerat hominem in occulto vere credulitatis et facit eum dubitare in veritate fidei catholice et specialiter iuxta posse suum laborat q faciat eum dubitare q non sit altera vita: nisi hec. et q debeat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel in hoc dubitare: statim homo sic deceptus dimittit se cadere i oēe peccatum. et elongatur ab omni virtute et perdit omnem timorem et amorem dei et viuit desperatus qui perdidit totā fidē et spem dei: et singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū: per hanc viā oēs homies qui sunt magis pctōres: et specialiter supbos: et pōposos: et nimiū amatores diuitiarum mūdi. et deliciarū carnaliū: et tenet hunc modū: qr primo ponit ante oculos eorum magna crimina que fecerunt et magnas penas que sm sanctas scripturas ꝑpter illa sunt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in desperationem dicens eis q sm hoc damnati erunt quādo morientur: et tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmodum quasi dās aliquam consolationem q non timeant: immo q fortificentur et letentur et habeāt bonū cor: et dent sibi bonū tempus: et q faciāt quicquid eis placuerit: quia nunq deus resuscitabit eos nec iudicabit: quia nō est altera vita nisi hec presens Et hinc inoleuit illud erroneū ꝓuerbium qd in nostra lingua dicitur En esto munde non me veas malpasar. e. en el otro non me veras penar. Et adhuc dicit eis q non est aliquis deus: et q nostra mors et natiuitas est sicut bestiarum: quia sicut bestie nascuntur et moriūtur: ita erit de nobis et dicit predict9 doctor q specialiter dyabolus mouet et auget hanc tentationem tempore mortis: quia videt q ille passus est valde strict9: et periculosus: et q ducit secum magnum pauorē: et propterea poterit citius prosternere et decipere hominē nisi tuuet a deo ꝑpter bona

merita q̄ ante fecit: quia illa procu curant homini tēpore illo succursum & propter hoc dicit ꝙ ordinauit sancta mater eccl'ia ꝙ xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deum qd̄ est fundamentū nostre fidei catholice: & qd̄ faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: & ꝙ reducatur eis ad memoriā passio & mors saluatoris iesu xp̄i et qua prouenit electis perseuerantia in fide & deinde in fine vite preciosa & sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex p̄dictis patet vnde habuerunt predicti heretici occasionem errādi: & quō dyabol9 inter cetera vigilāter laborat vt miseros hoies deducat ad credendū ꝙ non est altera vita. ¶ Improbatur aūt predictus error quadrupliciter. Primo per dicta gentiliū philosophorū. Secūdo rationibus doctorum catholicorum. Tertio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splēdore miraculorū. ¶ Circa primū notandū ꝙ post illud genus philosophorū de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophorū quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorum dux & magister fuit Aristoteles qui. xvi. de animabus ca. iiii. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco & solū habet esse diuinū. Item in secūdo de anima dicit. ꝙ anima intellectiua est alterū gen9 ab aia vegetatiua: & sensitiua & ꝙ ipsam solam contingit separari a corpore tanꝙ perpetuū a corruptibili. Itē in libro de pomo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeundi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deū. ¶ Aliī philosophi fuerunt vocati stoyci. quorū dux & magister fuit plato qui plus ꝙ aliquis ali9 ph̄s affirmauit immortalitatē aie. Vn̄ in li. tymei. c. iiii. & v. inter multa erronea que de aia dicit hoc vnū verum infert ꝙ anima est immortalis: ꝙ si vincit passiones: vel si ab eis vincat̄ premiabitur: vel punietur post mortē. Unde ponit ꝙ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus muliebre mittetur: & si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et s̄m ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. Finaliter tn̄ omnes redibūt ad generalē innocentiā & dignitatē cū fuerit p penas sat3 expiate. Affirmauit etiā immortalitatem anime: et ꝙ aie virtuosorū & bonorum debebāt premiari alio mundo: & aie malorū puniri: vt patet in disputatione socratis & suorū discipulorum quam introducit in phedrone vbi per modum dyalogi multis coniecturis probat anime hominis imortalitatem: & dato ꝙ taliter non accedat ad veritatem nostre fidei: est tamen mirabile ꝙ homo philosophus sine fide solūmodo per rationē & lumen naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionem: & forte causa huius potuit esse: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinū que ponit̄

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis & pphetarū: quos vidit & potuit esse q̄ informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum.s.in egyptū descendit: vt ponit leonardus Arctinus in prologo libri platonis qui intitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere & catholice q̄ aliquis alius phūs. ¶ Item pitagoras hoc idez asserit vt ponit Ouidius.xv. methamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperq̄ priora relicta: sic de nouis domibus viuunt: habitantq̄ recepte: sed melius dicit i versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore disposito: tamen libet ad etherapergens: euadēs hominē fact⁹ deus ethereis alter. ¶ Item mercurius trimegistus ad esclepā ppe principiū dicit. O esclepa ois aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio & alio modo: & infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc examen meritiq̄ eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Isq̄ cū eam piā iusticiamq̄ peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis vicissiq̄ obligatam viderit: desup ad yma deturbās p celis aeris: ignis: & aque sepe discordātibus tradit: & sic inter celum & terram mūdanis fluctibus in diuersis semp eterni penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas q̄ sit in mortali sententia eterno supplitio subiugata: hec ille ¶ Aliq̄ etiā dicunt quorū opinionē introducit macrobius sup somnuz scipionis q̄ vnus qui vocabatur feres pamphilus: de quo loquitur Ualerius libro primo in titulo miraculoruz: q̄ dicit q̄ fuit mortuus in quodā p̄lio & q̄ stetit mortuus p decē dies separata aīa a corpore: & q̄ postmodū resurrexit & reuelauit multa alterius mundi specialiter de imortalitate aīarū: & q̄ ab isto hoie resuscitato habuit plato fundamentū & doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui verus homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationez dei mundum regētis regat: & ipsa corpus dū a se animatur etiā in eodem dicit: & hec sit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deum esse clarescat. ¶ Huius etiam opinionis fuit Tullius qui s̄m q̄ dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem afianum & alios magnos & virtuosos viros iungendo. q̄ apparuerunt post mortē & dixerunt de premijs animarum hominum virtuosorum que habent in celo & de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud inferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorismis etiam de

essentia summe bonitatis legitur: quia anima est in orizonte eterni-tatis.i.in termino perpetuitatis: quod est perpetuitas in aia: ita ꝙ finitur in aia.i.non ꝓtendiꝭ vltra animā: sed est supra tp̄s: tēpus vocatur hic mora habēs principiū ⁊ finē ⁊ si aia habebat principiū nō habebit finē. Hāc etiā opinionē introducit Uirgilius in.vi. libro encydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysius qui fuit cāpi paradisi ꝙ inuenit ibi anchisen patrem suū ⁊ alios maiores ⁊ antecessores. Item etiam de aia turni loquēs ait in.xij. vitaq; cum gemitu fugit indignata sub vmbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit virgilius animā esse superstitē post mortē. Huius etiā opinionis fuit Seneca in ep̄lis vbi dicit mors quā pertimescimus ⁊ recusamus intromittit vitā non eripit veniet iterū qui nos in lucē reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium ⁊ hereticorum: ꝗ si dicti philosophi ducti solum ratione ⁊ lumine naturali crediderunt ⁊ cognouerunt anime immortalitatē: ⁊ ꝙ post mortem hominum anime bonorum premiantur in gloria: ⁊ anime malorum affliguntur in pena sine fine: multomagis hoc credere ⁊ affirmare debent christiani qui vltra rationem ⁊ lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quā dedit ⁊ publicauit ꝑ moysen ⁊ alios sctōs ꝓphetas et ꝑ doctrinā noue legis quā nostre saluator de⁹ ⁊ homo per seipm̄ ꝑsonaliter predicauit et ostendit. ¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secūdo improbatur predictus error rationibus doctorū catholicorum. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est ꝙ substantie anime contrarietur. ergo non potest aia corrumpi. Cōfirmaꝭ primo sic ꝗcquid corrūpiꝭ aut corrūpiꝭ ex dissonātia partiū vt corpus: aut ex fluxu materie: vt ꝓprietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aūt desinit eē ex fluxu materie in q̄ ē hꝫ. Unū boeti⁹ i ꝓlogo sup arismetricā ait. Sapientia est speculatio eorū q̄ ſm sui immutabilitatē sortiuntur substantiam ⁊ proprietatem: aia autē non est substātia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex est proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: ⁊ ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nō est: ergo incorruptibilis est. ꝙ autē incorporea sit patet: quia hoc genus subalternū spiritus sub se cōtinet has species animam ⁊ angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secūdo cōfirmatur: quia corruptio non fit in entibus nisi ratione appetitus. ergo vbi appetitus est ꝗetatus vltra nihil appetit. Sed materia ꝑ

animã rationalem vltimate quie tatur: quia nullam nobiliorẽ habe re potest. ¶ Secundo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuere. viii. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet q̈ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit̃ ex diuina causalitate. Omnis causa quãto plus intẽdit ad esse alicuius: tãto plus intendit ad eius conseruationem: sed esse anime rationalis plus intenditur quãtum ad esse q̃ forma solis: quia nobilius ẽ esse eius cuz sit spiritualis: et spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potentie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Videmus enim q̈ natura reducit per vnũm granum seminis arborem vel herbam sui generis verũ tamen non reducit eandem herbã vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: et auium: quia naturaliter exĩt homo ab homine. et femina per generationem: et sic de auibus et bestijs sed non redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse q̈ illum eandem hominem numero: et eandem numero bestiam et arborem que deficit et moritur posset reducere viuum: maiorem potestatem haberet q̃ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominẽ numero qui moritur nõ ostẽderet q̈ suum posse esset maius q̃ posse nature. Cum ergo posse suũ incomparabiliter maius sit q̃ posse nature. Si nõ faceret illud per quod suum posse ostẽdatur maius q̃ posse nature cõtrariatur sue potestati et perfectioni: quod est incõueniens. Ex quo manifeste patet q̈ erit resurrectio et altera vita: et q̈ idem corpus numero resurget ad manifestandũ q̈ maius est posse dei q̃ nature. ¶ Quinto arguit̃ ex diuina sapientia: quia perfectus opus arguit maiorez sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intẽtione vt resurgat et duret sine fine hoc videtur nobilius q̃ si illuz creasset ea intẽtione: vt nõ resurgeret et nõ duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: et ex operis excellentia maioritate et nobilitate ostenditur excellentior: et nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: et aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscatur. ¶ Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat et ex diuine eternitatis influẽtia hõ sit ꝑpetuo du

rabilis in gl'ia amabilior erit eter- nitas diuina q̄ si homo non resur- geret: sed finiret in morte. Ad ostē dendum ergo concordiā inter du rationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio que si non fieret non ostenderetur. ¶ Se ptimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Iusticia enim dei requi- rit q omnibus reddatur s'm meri- ta et demerita: al's non esset iustus. Cum ergo hoc non fiat in vita pre senti cum mali videantur florere. Job. xxi. ducūt in bonis dies suos. Boni vero tribulantur. ergo fiet in vita alia quod esse non potest: nisi anima sit immortalis et nisi fiat re- surrectio. tunc enim illa res que bo num vel malum fecit in hoc mūdo per diuinam iusticiam premiabit' vel punietur. ¶ Octauo arguit' ex eternitate diuine iusticie: sic pote- rit deus eternaliter iudicare homi nem. si homo posset esse sine initio sicut poterat eum iudicare eterna- liter: si homo esset sine fine. vnde si resurrectio nō esset significaretur q si creatura posset esse sine initio. q deus non posset sua iusticia eter naliter homine vti. vt ergo detur intelligi q deus poterat eternali- ter vti sine initio in homie si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapiētia diuina ordinauit q fiat resurrectio: et q iusticia diuina sit potens conseruare humanum cor- pus sine fine dato q semper sit in tormentis: vt iusticia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali ap- petitu hominis sic. impossibile est appetitum naturalem esse frustra

sed homo naturaliter appetit per petuo manere: qđ pt3 ex eo q esse est quod ab omnib' appetitur. ho- mo enim per intellectum appetit esse non solum vt nunc sicut bruta animalia: sed simpliciter conseque tur. ergo homo perpetuitatem s'm aīam qua esse simpliciter: et s'm om ne tempus apprehēdit. ¶ Decimo arguit' ex capacitate anime: quia anima capax est beatitudinis. De' autē. vt ait Augu. ingenti liberta- te implet omnes creaturas s'm ca- pacitatem earū. ergo cōfert anime beatitudinem. ad beatitudinē autē spectat vita perpetua. ergo neces- se est alteram vitam ponere et aīa3 esse immortalem. ¶ Undecimo ar- guitur ex hominis timore. quia si anima moreretur cum corpore. ho- mo nō plus timeretur mortuus q̄ lupus vel canis mortuus. cum er- go experiamur singularem timorē in hoie mortuo: quē nō experimur in ceteris animalibus mortuis. er- go necesse est dicere. q relinquitur aliquid viuens post mortem hois qđ timetur. ¶ Duodecimo arguit' sic. deus fecit aīam ad ymaginē3 et similitudinē suā: sed deus est imor talis. ergo et aīa. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demōstra tiue probari. sicut satis pt3 per de bilitatē rationū. quo ad hoc tam a sanctis q̄ a ph'is adductarū. Sum me tñ conuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera: que ꝓbare de monstratiue nescimus sicut alterū istorū procerto est verum. mundus incepit esse: vel mundus non ince- pit esse: tamen nullum istorum de-

mõstratiue probari potest s̃m Aristotelem.iiij.topicorũ. Unde cõmuniter dicitur de quodam religioso q̃ redarguit quẽdam ph̃m ex eo q̃ negauit aiam esse immortalẽ. Quero inq̃t a te ph̃e ait ille religiosus. aut anima est mortalis aut immortalis. si est mortalis nullũ incõmodum infligeretur credentibus eaȝ esse immortalem. si vero est immortalis. tunc credere eam mortalem. quid incõmodum in te sequitur. ergo melius est credere eam esse immortalem: q̃ mortalem. ¶ Tertio improbatur predictus error auctoritatib⁹. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamẽti ex euãgelio. Secũdo auctoritatibus eiusdem et epistolis et actibus. Tertio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie que omnia expresse sonant aliam vitam. ¶ De primo inducuntur. xij. auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh. vi. hec est autẽ voluntas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filium. per fidẽ formatã charitate. ideo sequitur et credit in eum habeat vitam eternã quod infallibiliter est veruȝ in predestinatis. et ibidem. Qui manducat meã carnẽ et bibit meũ sanguinem habet vitam eternã et ego resuscitabo euȝ in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Johan. iiij. cum xp̃s loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis in vitam ternam. Tertia auctoritas est Joh. vi. Qui mãducat hunc panem viuet ineternũ. Quarta auctoritas ẽ Matth. xix. ⁊ Marci. x. Cũ quereret iuuenis ille magister quid boni faciam: vt vitam eternam possideam. Respondit ei xp̃s si vis ad vitam scȝ eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci. ix. bonum est tibi claudum introire in vitam eternaȝ q̃ duos pedes habentẽ mitti in gehennã ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar. x. Nemo ẽ qui relinquerit domũ aut fratres aut sorores aut patrem aut matreȝ aut vxorem aut filios ꝓpter me et propter euangelium qui non accipiat centies tm̃ nunc in tempore hoc. domos ⁊ frates ⁊ sorores ⁊ matres et filios ⁊ agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternam. Dicit q̃ in presenti accipiet centies tm̃: quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantũ excedunt bona temporalia quãtũ centenarius vnitatem. aliter autẽ potest exponi de religiosis qui pro vno patre carnali vel fratre dimisso habent spũales fratres ⁊ matres ⁊ patres multos et etiam possessiones multas ⁊ agros inquãtũ ex possessionib⁹ omnium fidelium sufficienter sustentantur. s̃m illud apostoli. ij. ad Corinth. vi. quasi nihil habẽtes ⁊ omnia possidentes. Unde Augu. Contẽne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas est Joh. iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui auteȝ i credulus est filio non habet vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Et ibideȝ sic deus dilexit mundum: vt filiũ suũ

vnigenitū daret: vt omnis qui credit in illum non pereat: sed habeat vitam eternā. Octaua auctoritas est Joh. v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere. et ille sunt que testimoniū perhibent de me ⁊ non vultis venire ad me: vt vitam habeatis. Nona auctoritas est Joh. vi. vbi dicitur ꝙ cum multi ex discipulis iesu abirent retro. dixit iesus ad duodecim. Nunquid ⁊ vos vultis abire. Respondit ei symon petrus. Dñe ad quē ibimus verba vite eterne habes ⁊ nos cognouimus et credimus. quia tu es xp̄s filius dei. Decima auctoritas est Joh. x. Oues mee vocē meā audiunt ⁊ cognosco eas ⁊ sequūtur me. ⁊ ego vitā eternam do eis. Undecima auctoritas est Joh. xij. Qui odit animā suam in hoc mundo in vitā eternam custodit eam. Duodecima auctoritas est Matth. x. Nolite timere eos q̄ occidunt corpus. animam autē nō possunt occidere. sed potius eū timete qui pōt animā ⁊ corpus perdere in gehennam. Hee duodecim auctoritates ex euāgeliis deducte sunt quasi. xij. colūne auree nostri inexpugnabilis fortalicij. ¶ Hec dictis adiungūtur alie. xij. auctoritates apostolorum xp̄i. Prima est cum iudei contradicerent paulo et blasphemarēt: tunc constāter paulus ⁊ barnabas dixerūt Actuū. xiij. vobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic enī precepit nobis deus. Scd̄a est eiusdem. ad Gal. vi. Qui seminat in carne sua. de carne ⁊ metet corruptionem. qui autē seminat in spiritu. de spiritu metet vitam eternā. Tertia est eiusdem prima Thimo. i. Ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet iesus xp̄s omniū patientiā ad informationē eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdem prima Thimo. vi. Certa bonum certamen fidei apprehēde vitam eternam in qua vocatus es et confessus confessionem bonam. Quinta est eiusdem Thimo. i. paulus dei seruus apostolus iesu xp̄i ſm fidem electorum dei ⁊ agnitionem veritatis que ſm pietatem est in spem vite eterne quā promisit q̄ nō mētitur de⁹ ante tp̄a secula. Sexta est eiusdem. ad Thimo. iij. dicēs. Iustificati gratia ipsius heredes sumus ſm spem vite eterne fidelis sermo est. Septima auctoritas est eiusdem prima Corinth. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus. miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac vita remunerari a xp̄o miserabiliores sum⁹ ⁊c. q2 alij ad minus pfruunt̄ bonis huius vite: nos aūt patimur mala. In primitiua enī ecclesia fideles erāt multa sustinētes aduersa. Sz contra hoc posset argui de multis phis q̄ voluptates ⁊ diuitias hui⁹ seculi contēpserūt: ⁊ cū hoc negabāt resurrectionē mortuorū: nec tm̄ dicunt̄ miserabiliores aliis hoib⁹: sed meliores. Dicēdū ꝙ nō est simile de ipsis ⁊ xp̄ianis: q2 phi hoc se

cerũt ꝓpter maiora bona cõsequẽda. scʒ ꝟtutes intellectuales ⁊ morales: in quibus consistit cognitio veritatis ⁊ consecutio politice bonitatis: hoc autem non põt dici de xpianis qui confitẽtur xp̄m resurrexisse a mortuis quod falsuʒ esset si resurrectio esset impossibilis falsitas autẽ malum est intellectus sicut veritas eius bonũ. Octaua est apostoli petri prima. Pe. iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium: sed consciẽtie bone interrogatio in deum per resurrectionem iesu christi qui est in dextera dei patris. degluciens mortẽ vt vite eterne coheredes efficeremur ꝓfectus in celum subiectis sibi angelis et potestatibus ⁊ virtutibus. Nona est Joh. apl̄i. i. Joh. i. vidimus ⁊ testamur ⁊ annunciamus vobis vitam eternam. Decima est eiusdẽ in. c. ij. hec est repromissio quã ipse pollicit⁹ est nobis vita eterna. Undecima est eiusdeʒ in. c. v. hoc est testimonium quoniã vitam eternam dedit nobis deus. et hec vita in filio eius est. Duodecima est eiusdem in. c. eodẽ assumpsit nos et dedit nobis sensum: vt cognoscamus verum deuʒ ⁊ simus in filio eius vero. hic est verus de⁹ ⁊ vita eterna. Ecce habem⁹. xij. ꝓpugnacula nostri fortalicij apl̄orũ xp̄i. ❡ Nunc videamus auctoritates veteris testamenti. ⁊ inueniuntur tres. Prima est Thobie. xij. elemosyna a morte liberat ⁊ facit inuenire vitam eternam. Secũda est Eccl̄. xxiiij. Qui elucidant me vitã eternã habebũt. Ecce premium qd̄ promittit diuina sapiẽtia suis elucidatoribus. Tertia est Daniel̄. xij. Multi de his qui ĩ puluere terre dormiunt euigilabunt. Alij in vitam eternã. Alij in obprobrium: vt videant semper. Premissis autem oĩbus articulis fidei vltimus concordat qui est carnis resurrectionẽ ⁊ vitam eternaʒ Amen. ❡ Hec est etiam sententia verissima catholice fidei et doctorũ. dicitur eñ in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ solum hoiem credimus habere aiam substantiuam que ⁊ exuta a corpore viuit: ⁊ sensus suos atqʒ ingenia viuaciter tenet: nec cũ corpore moritur sicut Arabs asserit: nec post modicum internallum sicut zenon quia substãtialiter viuit. Et Aug. O anima mea illã patriam petere debuisti. in qua est quies sine labore. gaudiũ sine dolore. pax sine tribulatione. lux sine tenebris. vita sine morte. Jsdẽ si simul aĩa cũ corpore interieret pro nihilo dei fili⁹ deo patri spiritũ cõmendaret: sed moritur et deo patri spiritũ cõmendat: vt mortem corporis ⁊ immortalitatem anime designaret. ❡ Cõfirmãtur finaliter omnia predicta auctoritate beati greg. in. iiij. libro dyalogorũ vbi loquens de vita aie post obitum. sic ait. Carnales quippe: quia illa inuisibilia scire non valent per experimentũ. dubitãt vtrũne sit qd̄ corporalib⁹ oculis non vident que nimirũ dubietas prio parenti nostro esse non potuit. qꝛ ⁊ exclusus a paradisi gaudijs. hoc qd̄ amiserat quomõ viderat recolebat Hi aũt sentire vl̄ recolere audita nõ

possunt: quia eorum nullum sicut il li saltem de preterito experimentũ tenent. Ac si enim pregnans mulier mittatur in carcerem ibiq; pueruȝ pariat: qui natus in carcere nutrie tur et crescat. Cui si forsitan mater que hunc genuit solem. lunam. stel las. montes. et campos. volantes aues. currentes equos nominet. Il le vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliud ꝙ tenebras car ceris sciat ꝛ hec quidem esse audi at. sed quia ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atq; in uisibilia audiunt. diffidunt an vera sint: q: sola hec infima in quib⁹ na ti sunt visibilia nouerunt. Unde fa ctum est: vt ipse inuisibilium ꝛ visi bilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret: ꝛ spiritũsanctuȝ ad corde nostra mitteret. quatinus per eum viuificati crederemus. que adhuc scire ꝑ experimentum non possu mus. quotquot ergo hunc spirituȝ hereditatis nostre pignus accepi mus de vita inuisibilium non dubi tamus. Nam quia post mortem car nis viuat aia. ptȝ ratio: sed fidei ad mixta. Numquid ꝛ sancti apostoli ac martyres xp̄i presentem vitam despicerent. in morte carnis aias ponerent. nisi certiorē animarũ vi tam subsequi scirent. Et ecce hi q̇ animas in morte posuerũt atq; ani marũ vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis mira culis chorusc ant. Ad extincta eorũ nãq; corpora viuentes egri veniũt et sanantur: piuri veniunt ꝛ demo nio vexantur. demoniaci veniunt et liberãtur: leprosi veniunt ꝛ mũ dantur. deferuntur mortui ꝛ susci tantur. Si igitur vitam anime ma nentis in corpore deprehendis et motu membrorum cur non perpē dis vitam anime post corpus etiã per ossa miraculorum: Nam ꝛ mul ti nostrorũ mentis oculuȝ fide pu ra ꝛ vberi oratione mũdãtes egre dientes ex carne aias frequenter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogo rum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Quartadecima heresis est eorum qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati in tali signo. Hic notandũ est ꝙ ſm Greg. in omelia. ꝛ ſm Aug. in. v. de ciui. dei. ca. i. ꝛ. xxiiij. q. iij. quidã heretici. ꝛ etiam ysido. viij. Ethi. c. v. fuerunt quidaȝ heretici dicti priscillaniste qui fundamen tis astrologorum adherentes di cunt vnũquẽq; hoiem sub constel lationibus stellarum nasci. earũq; insũ uentijs regi. dicũt etiam tales stellas dictorũ hominũ esse fatum quod quidem fatũ ſm August. nõ dicunt dispositioneȝ ac causarum ordinē siue cõnexionē in ipsis re bus ſm diuinã voluntatē: sicut di cit Boetius. iiij. de consolatione

pſia. vi. Sed dicit fatū vim poſi-
tionis ſyderū qualis ē qn̄ quis na
ſcitur vel cōcipit quaz vitare non
poſſent: dicūt et habere ptātē ſtel
las ſuper hoim vitā mortem act?
z officia. dicunt enī q mars facit
hominē homicidā et preliatorem.
Aquarius piſcatorē. Libra trape-
zetā cāpſorē et mercatorē. huius opi
nionis fuerunt thalmudiſte dicen
tes de thalmuth. talia verba. filij z
pulſiones rerū nō dependēt ex me
ritis ſed dependēt ex cōſtellatione
ſigni. Sic attribuerūt malū regis
ſaul et bonū regis dauid planetis
z ſignis dicētes in eodez libro. Si
natus fuiſſet ſaul in ſigno dauid q
cecidiſſet corā eo Item dicunt iu
dei ī libro thamuth. in. c. qđ icipit
ceder thalemer q vnus doctor cui
nomē erat rabi Alazar vempeda
dicebat q ſtringebatur ei fortiter
mūdus. vult dicere q habebat ma
gnā paupertatem z faciebat ora-
tionē deo q releuaret ipſum ab il-
la magna paupertate. z dicitur ibi
q de? reſpondit ſibi vis q propter
amorē tuū deſtruā mundū z iterū
creem illum z forte eris in ſigno in
quo efficieris diues. Ex quib? ap-
paret manifeſte q iſti intelligebāt
deū nō habere ptātem auferendo
ab illo miſeriam niſi mediantibus
ſignis. Ex iſto fundamēto ſupradi
cti heretici poſuerunt q ſtella que
nato dn̄o orta fuit ad hoc nouiter
facta et creata fuit vt xp̄o influe-
ret ſup eius vitā mortem. actus et
officia ptātē haberet et ſibi in om
nib? fatū eēt. Pro tāto dicit gre.
vbi ſupra q p̄dicti heretici hoc in
adiutoriū ſui erroris aſſumūt q no
ua ſtella exijt cum dn̄o in carne ap
paruit cuius fuiſſe fatū eandē ſtel-
lam putāt. ¶ Predictus error ſiue
hereſis improbať per tres docto-
res pbatiſſimos. ſ. p augu. Cris. et
Greg. Et primo per aug. qui in qn̄
to libro. de ciui dei in. c. i. dicit iſtā
opinionē eſſe offenſiuā z iniurioſā
quattuor rebus iſignib? et irrepro
babilibus. Prio cōi lege z ſecte in
generali. Secundo celo in ſpecia-
li. Tertio iudicio diuinali. Quarto
pbatiōi expimētali. ¶ Prio Aug.
dicit q iſta opinio eſt offenſiua et
iniurioſa omni legi zc. Sm enī tul-
lium de natura deorū omnis lex et
ſecta poſuit deum eſſe. Nō eſt tam
fera tā rudibuſq moribus cui? mē
tem opinio deoz nō habuerit inqt
tullius. Itē omnis ſecta et lex po-
nit q deus in neceſſitatibus dz in
uocari et rogari. Unde ſecundum
phm in ethicis latera et cult? deo
rū ſunt de lege nature: z ſm tulliū
vbi ſupra. Omnis lex z ſecta ſacri
ficia quedā habz quib? deos ſuos
reuereť. Si ergo iſta opinio veri-
tatē cōtineat que dicit ſtellas hr̄e
hanc poteſtatez q ex ſuis influen-
tijs. moribus z actibus hominum
imponant neceſſitatem quā euita-
re non poſſint. ad quid deus in ne-
ceſſitatibus inuocabitur aut ro-
gabitur quaſi dicat fruſtra. Unde
contra ponentes iſtam opinionem
dicit in textu. Hi ab auribus homi
nuz repellendi ſunt: non ſolum eo
rum qui veram religionem tenēt.
ſed qui deorum qualiumcunq li-
cet falſorum volunt eſſe cultores.

Hec opinio quid aliud agit nisi vt null⁹ oino colatur aut rogetur de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo hʒ opinio est offensiua ꝛ iiuriosa celo: spālit magna diffamatio isti⁹ ciuitatis esset si diceretur ꝙ in aula sui cōsiliarii ciues ꝛ rectores cōcluderēt ꝛ determinarent latrocinia ꝑpetrādo homicidia ꝛ certa mala cōmittēda. ꝑ istā ymaginationē Aug. dicit ꝙ celū quedā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle et si isti influunt ꝛ necessitātē ad latrocinia homicidia ꝛ cetera mala: celo est vitupꝺiū ꝛ iniuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ꝛ iniuriosa diuino iudicio. Uñ aug. in textu. Quale inqt iudicium de factis hominū relinquit deo qb⁹ celestis adhibetur necessitas. ad idē xxiii. q. iiii. vasis ire. ¶ Quarto et vltio est offensiua hec opinio ꝓbationi experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemini nati ꝛ cōcepti sub eodeʒ signo ꝛ cōstellatione stellaruʒ sunt ita diuersi in oibus et dissimiles ꝙ magis sūt similes illi qui in diuersis cōstellationibus sūt nati ꝛ cōcepti. ꝛ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu contra istos. Quid inquit est ꝙ nūꝙ dicere potuerunt cur in vita geminorū in actionib⁹ in honoribus ceterisqꝫ reb⁹ ad humanā vitā ptinētibus atqꝫ in ipsa morte sit pleruꝙ tātaqꝫ diuersitas vt similiores eis sint quantuʒ ad hʒ attinet multi extranei ꝙ ipsi inter se gemini qui exiguo tpis interuallo in nascendi separato in cōceptu autem per vnū concubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēpluʒ. in iiii. c. et idē habetur Gen. xxv. Malach. i. ꝛ. xlvii. d. ꝙuilibet. iacob dilexi. esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq patrū memoria sic alter post alterū vt posterior plātaʒ prioris teneret tāta fuit i eoꝝ vita moꝝ diuersitas tāta i actib⁹ dispa ritas tāta i parentū amore dissimilitudo vt et inimicos eos iter se faceret ista distantia. Numqd hʒ dr ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat. vno dormiente ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vnus duxit mercēnariā ꝯuitutē ali⁹ non seruiuit: vn⁹ a mře diligebatur. ali⁹ a mře nō diligebatur: vn⁹ honorē q apud eos magn⁹ habebatur amisit alter adept⁹ ē. hec aug. ¶ Scdo iprobatur ista heresis p Cris. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā i deū. pria est ꝙ de⁹ est et fuit malus in stellas creādo. vnde super Mat. dicit sic. Si aliquis adulter et homicida fiat per stellas magna est iniquitas stellaꝝ. maior illius qui creauit stellas. Nā cum sit presci⁹ futuroꝝ de⁹ ex quo tanta iniqtas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdare nō ē bonus. si voluit ꝛ nō potuit impotēs est. Scda blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis in talib⁹ ꝓ delictis pēas dare. vñ Cris. vt quid mali penaʒ suscipiāt. qđ non volūtate sʒ necessitate cōmisit. Tertia blasphemia ē ꝙ de⁹ est incipiēs in ꝑcipiēdo. Uñ Cris. Quis eñ iubet aliquē ne faciat malū qđ si pt declinare aut vt faciat bonū ad quod nō potest puenire. hec ille. vñ merito dicitur. Mat. xi. Iugū enim meū suaue est. et. i. Io. v. mādata eius grauia nō sunt ¶ Tertio ꝛ vltio improbatur hec

opinio heretica p gre. sicut p aug. Sed dat spāliter vnū exemplū de honorib⁹ ꝛ dignitatibus hominū. Un̄ in omelia epiphanie dicit sic. absit a fideliū cordibus vt fatū aliquid dicamus. vitā quippe hoīm solus hanc conditor qui creauit administrat. Neq₃ em̄ ꝑpter stellas homo. sed stelle ꝑpter homines facte sunt. Seqtur in persarū quoq₃ francorūq₃ terra reges ex genere prodeūt quibus profecto nascentibus quis estimet quāti eisdem momentis horarū ꝛ temporū₃ et seruili conditione nascantur. ꝛ tamen regū filij vno eodēq₃ sidere cū seruis nati ad regnū ꝑficiūt cū serui qui secū fuerant geniti in seruitute moriantur. Hec greg. Patet igitur per istos tres doctores venerabiles ꝙ predicta opinio est falsa ꝛ heretica. Unde determinando veritatem cōcludit aug. de stella nouiter xp̄o nascente creata ꝙ ipsa nō est xp̄o in fatu₃. Unde sermōe. viij. super Jo. non est sub fato syderu₃ dominus syderum cū ipse sit cōditor syderū. et cōtra faustū nō ideo xp̄s nat⁹ est vt si dici oportet non stellā xp̄o sed xp̄m stelle fatū dicere mus fuisse. Ipse quippe illi nō illa huic nascendi contulit causa₃. ❡ Sed quereret aliquis diligens scire vtrum ex impressione luminarium celestiu₃ causetur aliquo modo in hominibus diuersitas morū. Respondetur ꝙ mores hominum et euentus futurorum a syderibus causari dupliciter potest intelligi aut necessario ꝛ sufficienter: aut dispositiue et contingenter. Si dicatur primo modo sic non tantum est falsum sed etiam hereticum quia repugnat xp̄iane religioni. tum quia veritas fidei in hoc errore saluari non posset dum enim omnia ponit a syderibus necessario euenire tollit meritum et per consequens gloriam: tum quia honestas morum per hunc errorē preiudicium patit̄ dū culpa peccantis in sydera refunditur vt supradictum est: quia sic licentia malefaciendi sine reprehensione creditur vt hō ad orandum ꝛ colendū sydera incuruetur. ❡ Si autem dicatur mores hominum a dispositionib⁹ syderū variari dispositiue ꝛ contingenter sic pōt habere veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat: planū est enim ꝙ dispositio corporis varia multū facit ad variationem affectionu₃ ꝛ morum anime: vt pluriu₃ em̄ anima corporis cōplexiones imitat̄ vt dicit sex principiator. Unde colerici sūt iracūdi: ꝛ sanguinei sunt benigni. melācolici sunt inuidi: et flemmatici pigri: hoc autem nō est necessariū quia anima dominatur suo corpori maxime quādo est adiuta p gratiam. multos enim videmus colericos mansuetos: et melancolicos benignos. quoniam ergo virt⁹ corporum celestium operatur admixtionem et qualitatē complexionū. Hinc est ꝙ per consequens operat̄ quodammodo ad qualitatem morum valde tamen de longinquo. plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus nature inferioris ꝙ̄ virtus syderum. Unde augu. in. v. de ciui. dei. ca. ij. In solutione cau-

iusdã questionis de duobus fratri-bus qui simul infirmabantur et cu rabantur cũ quereret vnde hoc esset. magis cõmendat rationẽ ypocra tis q̃ astronomi. ypocras ei rñdit q̃ hoc erat ꝓpter similitudinẽ ꝯple xionis. Et astronom⁹ rñdit q̃ hoc erat ꝓpter idẽptitatem cõstellatio nis. melius eñi respondit phisicus q̃ cãm dedit magis ꝓpriã et ꝓpin quam. Est sic ergo dicẽdũ q̃ ipres-siones syderũ aliquo modo dispo-nunt ad varietatẽ morũ. nõ quidẽ dispositiõe necessaria et ꝓpria et suf ficiente sed remota et contingente ❡ Sed obijcitur q̃ phus libro de ꝓprietatibus elementorum dicit q̃ regna vacua facta sũt et terre de populate apud cõiũctionẽ Iouis et saturni: sed talia nõ depẽdent ex libero arbitrio ergo etc. Respõdet q̃ hoc dicit phus nõ q̃ hoies non potuerunt resistere influẽtie illius cõstellationis. sed q̃ noluerunt q̃ dicit Tholomeus in almagesti. sa-piẽs homo dominabitur astris: q̃ nis autẽ cõiunctio iouis et saturni eo q̃ saturnus habꝫ influentiã me lãcolicã et malã. Iupiter aũt im-mittit valde bonã influentiã põt ad rixã vel discordiã homines in clinare: cui tamẽ inclinatiõi hoies ꝑ libertatem arbitrij pñt resistere et satis faciliter cũ adiutorio gra-tie dei. ❡ Obijcitur iterũ quia da mascen⁹ li. iij. c. vi. dicit cõstituunt multotiens et comete signa quedã mortis regũ. etc. Responsio quidã dicunt q̃ cometa nec naturaliter generat nec est vna de stellis i fir-mamento positis. Unde nec eius si gnificatõ ẽ naturalis. Unde damasce n⁹ li. ij. c. vi. dicit q̃ comete nõ sunt ex his q̃ a principio genite sunt sꝫ diuina iussione ꝑm ipm tempus cõ stituunt et rursus dissoluunt hec da mascenus. et per tale signũ de⁹ pre nũciat mortẽ regum magis q̃ alio rũ: tum q̃ rex est ꝑsona cõis. tum q̃ ex hoc põt oriri turbatio regni de cuius custodia magis sollicitãt angeli ꝓpter cõe bonum. ❡ Et si q̃ ras qd̃ est illud regnũ in quo debꝫ tale accidere. hic respõdet catholi cus dicẽs q̃ qñcunq̃ apparet sem per significat mortẽ vel imutatio-nem alicuius principis vel destru ctionis alicui⁹ patrie. et semꝑ diri git radios suos ad illã patriã cui minatur. Alij aũt qui viã phisicã sequunt videtur q̃ stella cometa sit ipressio calida et sicca generata ex inferiore parte aeris ꝓpe ignẽ de vapore calido et sicco et glob⁹ illi⁹ vaporis adunatus apparet corp⁹ stelle. Partes autẽ illius corporis discõtinuate circa illum globũ et in longũ protẽse in suis extremitati-bus illi globo coniũcte sunt quasi eius come sicut loqtur albert⁹ ma-gnus dicẽs q̃ comete sũt stelle ha-bentes comas qd̃ fit ꝑ aerem iflã matũ contentũ a stellis siue plane tis quinq̃ scꝫ saturno Ioue. mercu rio et venere. Isti eñi planete pro pter velocẽ motũ ipsoꝝ igniũt ae-rem in circuitu eoꝝ: et sic propter aerẽ inflãmatũ contentũ a stellis predictis coniũcto lumine eoꝝ cum eo videntur stelle ille comete: et se-cundũ hanc positionẽ signat et cau sat nõ ꝑ se sed per accidẽs mortali

tatē puenientē ex infirmitatib⁹ calidis ⁊ siccis qꝛ vehemēs distēpata siccitas consueta est puenire et cōtinuari generationi comete: ⁊ qꝛ vt in pluribus diuites nutriunt̄ calidis ⁊ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt̄: inter quos mors regnū ⁊ principum est magis notabilis. Huius opinionis videt̄ eē ysodorus l. iiij. ethymologiarū. Dicit em̄ ꝙ hoc genus syderis qn̄ apparet signat pestilentiā. aut famez aut bellū. Item videtur sentire beda. Dicit em̄ ꝙ signat pestilētiam aut bella. aut vent⁹. aut est⁹. ¶ Et si queras vtrū illa stella que apparuit i natiuitate xp̄i fuit cōeta. Respondet beda. ꝙ nō qꝛ ex q̄buscūqꝫ causis nascat̄ cometa siue ex planetis siue ex̄ fixis semꝑ apparet i parte septētrionali. Stella aūt que apparuit in ortu xp̄i mouebat̄ ab oriēte ad meridiē versus occasum qḋ non solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Cris. ⁊ sic pꝫ ꝫ quālibꝫ istarū opinionū nullū penit⁹ astra habere dominiuz super liberum arbitriuz. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica ptinet ad theologos.

Septima cōsideratio est scire ad quos ptinet diffinire q̄ assertio ē catholica vel heretica vtrū. s. ad theologos vl' canonistas. Et rn̄det venerabilis Guillermus ocham in suo dyalogo ꝙ istud verbū diffinire hꝫ plures significatiōes de q̄b⁹ due ad ppositum vident̄ ptinere. Cōtingit enim aliq̄d diffinire auctoritate officiū. ⁊ sic diffinire q̄ assertio catholica et que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ptinet ⁊ conciliū generale. Aliter cōtigit diffinire p modū doctrine quō magistri in scolis diffiniūt questiones ⁊ determināt ⁊ sic accepto vbo diffiniēdi circa propositā questionē diuersimode sentiunt lr̄ati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas principalr̄ spectat que assertio est catholica q̄ heretica iudicare: ad qḋ mouetur triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illam sciētiā principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica cēsenda. que pricipalr̄ tractat de assertione veritatū theologicarū ⁊ reprobatiōe heresuꝫ dampnatorū huiusmodi est sciētia canonistarū et nō theologoꝝ ergo. Secunda ratio h̄ est. Ad illā scientiā pertinet diffinire que assertio ē catholica et que heretica est cēsenda cui fides ꝑum ad credibilia principalibus adhibet̄. Sed ꝑtū ad ea que sunt fidei magis credēdū ē canonistarū sciētie ꝙ theologoruꝫ qꝛ magis credēdū ē eccl'ie p quā edita est scia canonistarū ꝙ euāgelio teste augustīo q̄ videt̄ asserere maiorē esse auctoritatē eccl'ie ꝙ euangeliū. qꝛ nec euangelio indꝫ crederē nisi auctoritas eccl'ie cōpulisset ergo ad sciētiā canonistaꝝ magis ptinet diffinire que assertio est catholica que heretica ē censenda ꝙ ad theologiā. Tertia rō est hec. Ad illā scientiā principalr̄ spectat di-

scernere que assertio est catholica que heretica est cēsenda cuius auctoritas hʒ symbolum fidei ꝛ articulos ordinare ꝛ articulos fidei recte ꝛ rite distinguere sed hoc spectat ad summū pontificē q̄ actor ē scientie canonistarū ergo ꝑ consequens ad ipos principalius q̄ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ hᷓretica debeat reputari. ¶ Aliꝗ indubitanter tenēt q̄ ad theologiā spectat nō per modū diffinitiōis auctoritatiue sʒ per modū doctrine principalr diffinire que assertio catholica q̄ heretica cēsenda ē. ꝛ q̄ ad canonistas nō ꝑtinet nisi inquātū eorū sciētia aliqua ad fidem spectātia dinosci tur mendicare a theologia qđ nitū tur rationibus affirmare. Quarū prima est hec. Ad illius sciētie doctores propter quam solūmodo dicitur assertio catholica vel heretica pricipaliter spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiā solummodo scitur quecūq̄ assertio catholica reputanda q̄ illa assertio sola que ē cōsona theologie ē vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari eē dinoscitur heretica. Si eñ aliqua assertio quibuscūq̄ de causis sūmorū pontificū vel etiam generaliū consiliorū aut etiam iperatorꝫ legibus inueniref aduersa si theologie nullatenus obuiare cꝰuis ꝑ falsa ꝛ erronea posset hᷓri. non tñ deberet iter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pricipalr ꝑtinet diffinire ꝑ modū doctrine q̄ assertio catholica ꝛ q̄ heretica cēsenda est. Secunda ratio est hec. Ad illiꝰ scientie tractatores in qua explicite ꝛ cōplete traditur regula fidei orthodoxe principalr spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio catholica que heretica ē cēsenda. Huiōi aūt ē sciētia theologica nō canonistaꝝ. multa eñ ad fidē nr̄aʒ spectantia in theologia reperiunf explicite de quibꝰ in sciētia canonistarū mētio nō habef. nihil autē pertinēs ad regulā fidei i alia sciētia poterit repiri nisi q̄ a theologia recipiāt. ergo ad theologos no scif talis diffinitio principalif ptinere: ad canonistas nō spectat nisi inquantū aliqua theologica a theologia noscunf mēdicare. Tertia rō est hec de assertionibꝰ quas scientia superior ꝛ inferior tractare noscunf hʒ superior sciētia principalrꝰ iudicare. Sʒ de quibusdā assertiōibꝰ catholicis ꝛ hᷓticalibꝰ theologia que est supior ꝛ sciētia canonistarū q̄ est iferior aliquo mō pertractāt ergo ad theologiā pertinet pricipaliꝰ talis diffinitio. ꝛ ꝑ cōsequēs ad theologos pricipalr spectat diffinire per modū doctrine q̄ assertio catholica q̄ heretica ē censenda. Plures alias solēnes rōnes facit vbi supra venerabilis ocħā sʒ hec sufficiant ꝑ pn̄ti. ¶ Restat aūt r̄ndere ad rōnes canonistarū. Ad primā nōnulli r̄ndent theologi dicētes q̄ ad theologiam nō ad sciētiā cāonistaꝝ spectat pricipalr de approbatiōe veritatū catholicarū ꝛ reprobatiōe heresuꝫ dānataꝝ tractare cuiꝰ rōeꝫ assignāt dicētes

q assertio veritatis est approbatio veritatis qui enim aliquod dictum asserit esse verum approbat illud dictum tanquam verum assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autem veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. quia qui aliquam approbat veritatem per consequens contrariam reprobat falsitatem: sicut qui precipit unum contrariorum: per consequens prohibet aliud. ut notat glo. in decreto di. p. ia humanum in verbo prohibetur. assertio ergo veritatum theologicarum per quandam consequentiam est reprobatio omnium heresium contrariarum. Cum ergo per theologiam principaliter veritates theologice asserantur. sequitur quod approbatio veritatum theologicarum et damnatio heresum principaliter ad theologiam pertinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio et reprobatio principaliter ad theologiam pertinet. ergo non tamen ad eam pertinet. respondent predicti dicentes. quod ad scientiam canonistarum pertinent libri decretorum et decretalium: et alie questiones summorum pontificum et episcopale: in quibus quedam veritates theologice asseruntur: et nonnulle hereses reprobantur. licet tamen ille veritates et hereses sint pauce respectu illarum que in theologia habentur. et ideo non tamen ad theologiam. sed etiam ad scientiam canonistarum spectat aliquas veritates catholicas approbare et aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiam autem spectant omnes veritates catholicas approbare: et omnes hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio et reprobatio ad theologiam pertineat. pertinet tamen secundario nihilominus ad scientiam canonistarum. Aliam rationem adducunt dicentes theologiam veritates catholicas approbando: et hereses reprobando a canonistarum scientia: nihil omnino recipit vel mendicat. Canonistarum tamen scientia veritates catholicas approbando et hereses reprobando ad theologiam omnia mendicando procedit: quare ad theologiam hec principaliter et universaliter pertinere noscuntur ad canonistarum scientiam secundario et particulariter. ¶ Ad secundam rationem canonistarum respondetur quod quantum ad ea que fidei sunt magis credendum est theologie quam cuicunque alie scientie. nullisque scriptoribus quarumcunque scientiarum: ita oportet credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati Augustini: que adducitur: ut nonnulli dicunt frequenter a multis contra intellectum beati Augustini pessime allegatur. Ad cuius intellectum dicunt esse sciendum quod nomen ecclesie equivoce in locis variis scripturarum accipitur: aliquando pro loco corporali divinis officiis deputato. Aliquando pro aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viventium: sed etiam fideles mortuos comprehendit: et isto ultimo modo accipit ecclesiam beatus Augu. in li. contra ma

nicheos ⁊ recitatur di.xi.c. palā. qui ait palā est ꝙ in re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q̄ ab ipsis fundatissimis sedibus apl'oꝝ vsq; ad hodiernum diem succedentiū sibimet ep̄orum serie ⁊ tot populorū ꝯsentanee firmatur vbi ecclesia catholica ep̄os ⁊ populos a tp̄e apostoloꝝ vsq; ad ordies sibimet succedētes imponat: ⁊ sic accipit nomē ecclesie. Augusti. cū asserit ꝙ nō crederet euāgelio nisi eū auctoritas ecclesie cōpelleret. Ista enī ecclesia scriptores euāgeliȷ̄. ⁊ oēs populos cōprehendit sicut ꝓbatum est. Quare ex auctoritate Aug. sane intellecta inferri nō pōt ꝙ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q̄ꝫ euāgelio. Et per cōsequēs per eā ꝓbari non pōt ꝙ maior fides sit exhibenda sacris canonib⁹ q̄ꝫ euāgelio xp̄i. Concedunt tñ ꝙ magis credendū est ecclesie que ē multitudo catholicoꝝ oīm qui fuerūt a tēporib⁹ ꝓphetarū ⁊ apl'oꝝ vsq; modo q̄ꝫ euangelio. non qꝛ de euāgelio sit aliqualiter dubitādū: sed qꝛ totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est q̄ꝫ euāglista est illa ecclesia cuius auctor euangeliȷ̄ ps esse dinoscit̄. Nō ē aūt mirū si maior ē auctoritas toti⁹ ꝯgregatōis: q̄ꝫ pt'ꝫ ideo maior ē auctoritas totius cōprehendētis euāgelistas ⁊ oēs alios orthodoxos vsq; ad hec tempora q̄ꝫ vnius vel etiam plurium personarū congregatiōis eiusdē Quod autē cōditor canonū nō sit maioris auctoritatis q̄ꝫ euangeliū sed multominoris: ip̄imet canonū cōditores testātur apte. Urbanus enī papa. vt habet̄. xxv. q. i. c. sunt quidē: ait. sciendū vero sūmopere est ꝙ inde nouas leges potest cōdere pontifex supple Romanus: vnde euāgeliste. Nequaq̄ꝫ aliquid dixerunt vbi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eoꝝ sequaces: sancti patres sentētialiter aliquid diffinierūt ibi romani pontifices non nouā legem dare possunt: sed poti⁹ qd̄ predicatū ē vsq; ad aīaꝫ ⁊ sanguinē confirmari dꝫ: si enī ꝙ docuerūt apl'i ⁊ ꝓp̄he qd̄ absit destruere niteret̄ nō sentētiā dare: sꝫ magis errare cōuinceret̄. Ex his igitur colligit̄ euidēter ꝙ cōditor canonū minoris est auctoritatis q̄ꝫ euāgeliū sacrosanctū: ꝯtra qd̄ nouā legē nequaq̄ꝫ condere pōt: sed euāgeliū defendere vsq; ad aīam ⁊ sanguinē obligat̄. Contra qd̄ si nouā legē dare ꝓsumeret esset de errore ꝑ catholicos cōuincēdus. his fabianus papa cōcordat q̄ vt habet̄. xxiiij. q. iij. c. q̄ oīpotētē deū metuit nec cōtra euāgeliū: nec cōtra apl'os: nec cōtra ꝓphetas: nec sanctoꝝ patrū instituta agere aliquid vllo mō cōsentit. Ex quibus verbis patēter habet̄ ꝙ conditor canonū si oīpotentē metuit nihil cōtra euangeliū cōponere ꝓsumit statuere. ⁊ ita nō maioris sꝫ minoꝛꝫ auctoritatꝫ q̄ꝫ euāgeliū eē dinoscitur qd̄ ī ꝓrib⁹ capit'lis ī libro decretoꝝ insertis luce clari⁹ cōstat sicut ex di. ix. c. noli. ⁊ c. ego solis. et ca. q̄s nesciat. ⁊ c. noli. ⁊ c. neq;: et ex. xiiij. di. c. sicut. ⁊ ex cā. ij. q. iij. c.

si is qui preest. Alie auctoritates quamplurime quas longum esset recitare: hoc idem asserunt manifeste: et propter easdem rones dicunt quod tota multitudo xpianorum nunc vita mortali viventium non est maioris auctoritatis quam sit scriptum euangelium: quia multitudo viventium debet usque ad animam et sanguinem defensare euangelium. ¶ Ad tertiam rationem canonistarum respondent nonnulli dicentes quod summus pontifex debet sacrarum litterarum habere notitiam et etiam in sacris canonibus debet esse peritus. Et ideo simbolum ordinare et articulos fidei recte distinguere spectat ad ipsum precipue cum consilio et assensu concilii generalis. Sed in simbolum ordinando et articulos fidei distinguendo et eadem ratione in distinguendo autentice que assertio est catholica: et que heretica reputanda theologie principaliter debet initi: secundario autem in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rone concludi potest quod ad theologos spectat principaliter diffinire docendo vel legem aliis exponendo que assertio inter catholicas queue inter hereticos debet numerari. Et licet cum theologi vel alii de heresi accusant vel alios excusare conantur. libellus excusationis responsionis: appellationis: et huiusmodi componere nesciant nec formare: sed ad canonistas oporteat eos recurrere. non tamen ex hoc concluditur quod ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: et que heretica est censenda: ut dictum est: quia aliud est discernere que assertio est: et c. et aliud est scire formas accusationum et modum agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: quia primum ad theologos. Secundum ad canonistas dinoscitur pertinere: quoniam aliud est cognoscere denarios veros a falsis aurum ab auricalco: equos sanos a bequis egris: arma fortia fabricata ab aliis. Et aliud est scire si aliquis de aliquo predictorum voluerit in iudicio accusare aliquem et accusatus si se voluerit defensare quomodo libelli accusationis. responsionis. appellationis. et huiusmodi quando uti in iudicio fuerit oportunum confici debeant et formari. Primum ad monetarios: aurifabros fabros ferri. et fabricatores armorum spectare dinoscitur. Secundum vero ad iuristas non est dubium pertinere. Unde per istam rationem probari contingeret quod ad iuristas: pertinet discernere quod aurum est verum et quod falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et ut concludam breuiter de omnibus mechanicis et rebus naturalibus vniuersis. que in usum hominum veniunt haberent principaliter iuriste discernere qualia essent secundum naturam suam vel artem: cum de huiusmodi omnibus contingat in iudicio litigare. In quo casu necessarium est litigantes pro libellis accusationes: responsionis. appellationis: et huiusmodi ad iuristas habere recursum. Constat quod sepe iurisperiti de rebus minimis an sint tales quales debent esse secundum naturam vel artem a qua fiunt nesciunt iudicare. quomodo tamen de talibus rebus recuperandis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos et alia que spectant ad formam agendi et defendendi coram iudice non ignorant.

¶ Quomodo heretici a fidelibus sunt vitandi.

Octava consideratio est si heretici sunt vitādi: quare videtur alicui q nō sm illō Mat. xiij. Ne forte colligētes zizaniā eradicetis simul et triticum sinite vtraq crescere vsq ad messem. zizania sunt heretici: triticum vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sūt tolerādi inter fideles et nō sunt ab eis vitādi vsq ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius cōsiderati ōis: et solutiōe argumenti notādū q multiplex est cōio: et similr est mltiplex cōionis priuatio. Est em̄ cōio spūalis. scz q est in cōsensu vero vel interpretatiuo et hoc mō non est cū hereticis cōicandū: sic intelligitur illud. ij. Chorint. vi. Exite de medio eorū gl. spūaliter. s. vt eorū scelera increpetis. Est scdo cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicandū cū hereticis notatis siue noiatis: q etiā licet non sint notati siue noiati: tn̄ ōtum ē ex se priuent effectu cōionis sacramētorū: q2 ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manifesti. extra de hereticis. excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo et potu: et hmōi: hoc etiā modo nō est cōicandū cum illis hereticis qui precisi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabitatio in eadē ciuitate: et talis cōio nō vitabatur in pricipio ppter mltitudinē hereticorū. si autē timeretur de lapsu ab aliquibus tutius esset nō habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt rīderi ad argumentū q illud dictū pōt intelligi de hereticis occultis quorū heresis deprehendi non pōt: tales em̄ et si excōicentur excōicatione generali. non tn̄ excōicatiōe personali: nec exterminantur gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestorū intelligantur. vel intelligi pōt de catholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū equanimiter dz tolerare malos pter bonos. Sciēdū aūt q messis dr tēpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioz. sūt abijciēdi euāgelica falce. sm hoc intelligitur permissio p tpe illo quo nō discernitur plene an sit hereticus: cū aūt innotuerit plene ecclie corruptio sua ē psonalr pscindēd⁹. vn̄ Aug. li. de vera religiōe dicit sementiōalr q i ecclia tādiu sustinetur error alicui⁹ donec aut accusatiōes inueniat: aut opinionē prauā ptinacit defēdat. Cū aūt dr. i. Chor. xi. necesse ē hereses eē. Ibi dr necesse illō qd est vtile p accidēs, siue pter intētiōez hereticoz. s. ad hoc: vt ab his q se exercent i diuina scriptura pigricia eā discutiēdi excutiatur et magis fidei vitas declaretur. vt pt̄ patuit cōsideratiōe. v. hoc etiā habetur ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dn̄s etc. sup. i. vsq ad finē seculi erunt aliquę hereses vel malicie hoim ad exercendā fideliū sapientiā: et patientiā. Sic ergo pz quō heretici sunt vitādi. s. notorij. Dico etiā sine denūciatiōe cū nulla possit tergiuersatiōe celeri: puta si publice

predicarēt cōtra fidē.ex.de coha. cle.ꝛ mulier.c.vestra.ꝛ.c.si.pc ssi mus tū ꝛ debemus eos monere ꝛ inducere: vt ad verā fidez redeāt. In aliis vero non licet eis cōicare: etiā si sit pater: filius: maritus: vel vxor: aut soror. huic seruituti subiectus: ꝛ ideo si infidelis discedit discedat sm aplm.xxviij.q.i.in.c. si infidelis.

¶ An sit cū hereticis aut aliis hominibus publice disputādū.

Nona consideratio est. Si ē cū hereticis vel cū aliis ifidelib⁹ publice disputandū. Rūdet sm Tho i.ij.ij.q.ꝛ ꝙ in disputatiōe fidei sunt duo cōsideranda. Unū ex pte disputātis.s.qꝫ disputat tāq̄ dubi⁹ de fide ꝛ experiri volēs veritatē tunc peccat pcul dubio tanq̄ infidelis. Si aūt disputat ad cōfutādū errores vel ad exercitiū est laudabilis. Aliud est cōsiderādū ex pte audientiū: vtrū scꝫ ipsi sint instructi ꝛ firmi i fide tūc em̄ nullū est periculū disputare. Aut si audiētes sunt simplices: ꝛ i fide titillātes: ꝛ tūc circa tales distinguēdū ē: qꝛ si sunt sollicitati ab infidelib⁹ nitētibus in eis fidē corrūpere: tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniant aliq̄ ad hoc idonei. Per hoc em̄ simpliciores in fide firmabūtur ꝛ tollet decipiēdi facultas in fidelibus. Si vero nō sunt sollicitati tūc periculosum est publice de fide disputare corā simplicibus quoꝝ fides etiā ex hoc est firmior ꝙ nihil diuersiꝫ audiuerūt: ꝛ ideo non expedit eis vt audiāt verba infideliū disputātiuꝫ contra fidē: prohibent ꝙ oēs layci publice disputare de fide vel occulte qui vero contra fecerit excōicatiōis laqueo innodetur.ex.de hereti.c.quecūqꝫ.li.vi.

¶ De modo inquirēdi hereticos.

Decima consideratio est videre q̄s est modus inquirēdi hereticos. Ad qḋ breuiter dicit ꝙ si papa dat certā formā illa tenēda est: alās pñt quēri p accusationē: inq̄sitionē: ꝛ denunciationē. Sed in examiatione testiū contra hereticos debēt interesse due psone religiose.ꝛ si fieri pōt p publicā psonā ꝯscribi testiū dicta.ex. de hereti.c.vt officiū.li.vi.§.volumus: ꝛ cōcedit religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt ꝛ exercuerūt: ꝛ etiaꝫ clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionatus: quo ad pmissa si eis iniunctū fuerit: vt in dicto.c.vt officium.§. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepi: vel archidyaconi semel saltē i āno p se: vel p alios q̄rere hereticos: vbi fama ē eos habitare: ꝛ illos quos credūt de hoc aliq̄d scire debēt cōpellere iurare vt idicet si quos hñt suspectos ppter occulta cōuenticula vel alia signa.extra in.c.excōicamus.§.ad dicim⁹. Suspectus aūt si vocatus confitetur ꝛ sperat de correctione pōt ei iniūgi penitētia salutaris: si aūt negat ꝛ aū sit ifamat⁹ idicet

ei purgatio quã si non pstiterit ex/cõicabit: τ vsq3 ad satisfactionẽ cõ dignã ab oib⁹ euitabit: τ si p annũ sic steterit: extũc velut hereticus cõ dẽnet. vt i dicto. c. excõicam⁹. §. q autẽ. Itẽ illi q psunt ciuitati vl lo co alij quocũq3 noie censeant ad re quisitionẽ eoz debẽt iurare pscise attẽdere inuiolabilit τ suare ac fa cere. ac oib⁹ suis subditis inuiolabi liter obseruari toto tpe sui regimi nis pstitutiões in fauorẽ fidei a se de aplica pmulgatas ac etiã repro batas. q̃s qui iurare noluerit τ sua re: vt ifamis et tãq̃ hereticoz fau tor ac de fide suspect⁹. officio τ ho nore sui regiminis expoliet: nec vl teri⁹ ad dignitatẽ aliquã vl officiũ publicũ assumat: nec teneat aliqd qd fecerit. vt ptãs baliuus psul vl rector. extra li. vi. c. vt officium. §. statuim⁹. Debẽt etiã oẽs rectores in hoc negocio parere dyocesanis τ etiã inqsitorib⁹: nec aliquo modo debẽt cognoscere de hoc crimie. vt captos liberare τ hmõi. als sunt ex cõicati: τ si excõicationẽ sustinue rũt p annũ cõdẽnari debẽt tãq̃ he retici. extra. in. c. vt inqsitionis li. vi. Itẽ in negocijs heresis pcedi põt simpliciter τ de plano. τ si peri culũ esset nõ noiatis accusatorib⁹ vel testib⁹ publice: nisi corã aliqb⁹ pudis pcipiẽdo τ de tenẽdo secre tũ τ hmõi: s3 cessante periculo pu blicent: vt fit i alijs iudicijs. extra in. c. statuta. li. vi. Sz nũqd hereti cus poterit appellare. Dico q̃ he reticis inhibita est appellatio. ex tra eodẽ. vt inquisitionis. li. vi.

¶ De pena q̃ sũt puniẽdi heretici

Ndecima psideratio est q̃li pena sunt heretici puniẽdi. Rñdet q̃ qua druplici pena sunt he retici feriẽdi. s. excõicatiõe. deposi tione. rerũ ablatiõe. τ militari pse cutione. Excõicatiõe: q2 ois hereti cus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure est excõicat⁹ maiori excõicatio ne. xxiiij. q. i. c. i. τ. ij. extra d heret. c. ad abolẽdã. Scdo depositiõe: q2 indistincte siue clericus siue layc⁹ etiã papa vel impator vel quilibet ali⁹ d3 deponi ab omni dignitate xl. dist. si papa. xxiiij. q. i. qui ptra pacẽ. Tertio rez tẽporaliũ ablatio ne: q2 oia bona eoz debẽt cõfiscari eccl'ie cui deseruiebãt si erãt cleri ci vel layci si i tẽporali iurisdictio ne sunt eccl'ie subiecti. Alioz vero laycoz bona principib⁹ secularib⁹ cõfiscant. Quarto militari psecu tione si cũ ppter malos puniẽdos oportuit regiã maiestatẽ non solu3 legib⁹ esse decoratã: sed armis ar matã multo forti⁹ ppter hereticos exterminãdos. Jõ dicit glo. i. Co rint h. v. de paulo q̃ cũ videbat ali quos pteruos ad corrũpendũ fidẽ sathane tradebat corpaliter verã dos. Sic ergo heretici nõ solũ ex cõicant τ deponunt. s3 τ omni offi cio τ bñficio debẽt expoliari. et si clericus sit d3 degradari. τ demũ q̃ libet talis d3 relinqui arbitrio ptã tis secular is aiaduersiõe debita pu niẽdus. s. crematione: nisi cõtinuo post dephẽsionẽ erroris ad fide3 velit reuerti ac errorẽ suũ abiurare τ satisfactionẽ exhibere. τ sic redeu tes debẽt in ppetuo carcere reclu

di. extra de hereti. excōicamus. ij.

¶ Sed quā penā incurrūt credentes: receptores: defensores: et fautores hereticoꝝ. Rūdetur ꝙ quilibet talis est excōicatus. et si non satisfecerit infra annū: extūc ipso iure est infamis: nec ad publica officia seu cōsilia nec ad eligēdos aliquos ad hmōi: nec ad testimonium debet admitti nec pōt condere testamentū: nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoqꝫ ei super quocunqꝫ negocio: sed ipse aliis cogetur rñdere si iudex est eius nō valet sententia. Si aduocatus nō admittit eius patrocinium. Si tabellio nō valēt eius instrumēta. et sic in similib⁹. Si vero sit clericus ab omni officio et beneficio dꝫ deponi. et illi qui tales post ꝙ fuerunt ab eccl'ia denoīati euitare contēpserint: debēt excōicari. probanf hec oia. extra eodem excōicamus. i. §. credentes. Itē oēs clerici qui talibus exhibēt ecclesiastica sacramēta vel traderēt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes coꝝ reciperēt debēt priuari suo officio ad qđ nunꝙ restituenf sine indulto sedis apostolice spāli. similiter et regulares quorꝫ etiā priuilegia in illis dyocesibus nō seruenf eis: in quib⁹ tales excessus ꝑpetrare ꝑsumpserint. vt in. d. c. excōicamus. §. sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credētes eoꝝ errorib⁹ heretici sunt dicēdi. extra eodē excōicamus. ij. Quicūqꝫ etiā hereticos credentes: receptores: defensores: vel fautores eoꝝ sciēter ꝑsumpserint ecclesiastice tradere sepulture excōicati sunt: nec debent absolui nisi ꝓpriis manib⁹ publice extumulēt et ꝓiciunt corpa dānatoꝝ et locus ille ꝑpetua careat sepultura. extra. d. hereti. c. quicūqꝫ. li. vi. Itē heretici cū oib⁹ fautorib⁹ mō dicꝫ et ipsoꝝ filii vsqꝫ ad secūdā generationē ad nullū ecclesiasticū beneficiū seu officiū publicū admittātur alr's irritū est. extra eo. c. quicunqꝫ §. heretici. ¶ Et si dicas ex predictis colligif ꝙ hereticus est multiplici pena puniēdus. hoc videf irrationabile: ꝙ deus non punit bis in idipsum. Cū ergo oēs heretici sunt excōicati: vt dictū est. et excōicatio sit pena. sequif ꝙ nō sūt alia pena puniēdi. Rūdetur ꝙ pro vno pctō vna pena quis punitur. Sed si ad vnū peccatū plura cōcurrūt q̄ sunt multa pctā vt' ꝑpter relapsuꝫ eiusdē pōt homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in dānatam heresim punif pena excōicationis. qꝛ vt dictū est oīs hereticus est excōicatus: sed si post abiuratā heresim iteꝝ labaf debet alia pena corporali puniri vel temporali dānari.

¶ Quis potest capere hereticos et tormentis exponere.

Duodecima cōsideratio est scire quis pōt capere et tormentis exponere hereticos. Rūdef ꝙ tam epūs ꝙ inquisitor vn⁹ sine alio pōt citare et capere et tute custodire vel cōpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visum fuerit faciēdū. Sꝫ deputare dare carceri et ꝙ ma-

gis ad penã q̄ ad custodiã videat̃ vel tormẽtis exponere vel ad sen-tentiam ꝓcedere cõtra eos nõ põt eps sine inquisitore: nec inquisitor sine epo aut eius sup hoc delegato aut epali sede vacante delegato ca pituli si sibi adinuicẽ copiã possint habere infra octo dies postq̄ se in-uicẽ requisierint: possunt tñ q̄libet predictorũ cõmittere alteri vices suas vel p litteras significare suũ cõsiliũ et consensum. extra. de here ti. multorũ. in clemẽti. ¶ Sed oc-currũt hic finaliter. xv. difficulta-tes. Prima est si carcer in quo po-nũtur heretici debeat esse cõis epo et inquisitori. Dicit̃ q̄ sic. et debent habere duos custodes: vnũ quẽ vo let eps et ei ꝓuidebit: et vterq3 eoꝝ põt habere sub se vnũ fidelẽ mini strũ. et illius loci erũt due claues di uerse: quarũ vnus custodũ vnã: et alius aliã tenebit. et poterit officiũ ministrandi charitatis cõmittere suo ministro: et tenent̃ p̄dicti custo-des anteq̄ exequant̃ officiũ coram eis a quibus assignãtur iurare ta-ctis euangeliis: q̄ in custodia oẽm diligẽtiã quã potuerũt adhibebũt et q̄ alicui carceratorũ nihil in se-creto loquet̃ vn⁹ nisi audiẽte alio. et q̄ ipsis carceratis fideliter cõfe-rent ꝓuisionẽ quã ipsi recipiũt ex ordinatiõe cõmuni et q̄ a parẽtib⁹ vel amicis vel aliis fidelibus ꝑso nis offert̃ eisdẽ: nisi epi vel inqui-sitoris vel suorũ cõmissariorũ ordi natio refraget̃ ipsis fideliter et abs q̄ diminutione aliqua ministrabũt nec i his fraudẽ aliquã adhibebũt et eodẽ mõ iurabũt p̄dicti custodũ ministri et corã eisdẽ iuxt̃ eodẽ. c. mul toꝝ in clemẽ. Et eodẽ mõ iurabũt notarii inquisitoris corã epo cũ in quisitore vl' substitut3 ab eis q̄ suũ officiũ fideliter exercebũt et idem fit de aliis personis necessariis ad dictũ officiũ. extra eo. multorum. in clemẽti. ¶ Scda difficultas est de xp̄ianis qui efficiũtur iudei vel re deunt ad iudaismũ si debet ꝓcedi contra eos sicut contra hereticos. dico q̄ sic etiã si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut p' iudeos aut xp̄ianos muniti sicut contra fauto res et defensores taliũ ꝓcedendu3. extra. de hereti. c. ꝯtra. li. vi. ¶ Ter tia difficultas est si ꝓpter heresim maritorũ debeant cõfiscari dotes vxorũ catholicarũ: dicitur q̄ nõ ni si cum eis scienter. sc3 sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta diffi-cultas est si post mortem heretici possint occupari bona ei⁹ si de ei⁹ heresi nõ fuit in vita declaratum. Respondetur q̄ sic si postea decla retur. extra eo. accusatus. §. porro. lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui in-struunt hereticos de celanda veri-tate: dicitur q̄ debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius aliis punien di. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas ẽ de etate in-quisitoris. vtrum sc3 requiratur de terminata etas: vt possit officium exercere. Respondetur q̄ non po-test esse inquisitor nisi attigerit. xl. annum. et tam ipse q̄ cõmissarii de

putari nõ possunt pecuniam extor quere. nec scienter ecclesiarũ bona ob delictũ clericorũ fisco ecclie applicare alioquin sunt excõicati ipso facto: a qua nõ possunt absolui preterq̃ in mortis articulo donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegiis pactis aut remissionibus sup hoc valituris. extra de hereticis volẽtes i clemẽtinis. ¶ Septima difficultas est si põt inquisitor pcedere contra aliquẽ officialem vel nuncium romane curie. Dicitur q̃ non. vt pꝫ in extrauagãti Johan. xxij. que incipit cõfrater. ¶ Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respõdetur q̃ accusatus de heresi vel suspectus vehemẽti suspitiõe qui in iudicio abiurauit: et postea cõmitit in ipsam. talis cẽsetur relapsus licet antea ipsum heresis crimẽ nõ fuerit plene pbatum. sed si leuis fuit suspitio nõ debet iudicari relapsus q̃q̃ ex hoc sit grauius puniẽdus. nõ tñ debet ex hoc in heresim relapsoꝝ pena puniri. ex. de heret. accusatus. lib. vi. Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramẽto ecclesie errauit. et postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret i alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Ille autẽ de cuius lapsu in heresim ante abiurationẽ cõstiterat vel nunc constat si postea hereticus recepter: deducat: visitet: vel associet: vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauorẽ impendat qui excusari non possit iudicari debet: vel ipsius. extra eo. accusatus. li. vi. in tali casu verũ est qd dicit apostolus. ad Ro. i. qui talia agunt: digni sunt morte non solum qui faciunt: sed etiã qui cõsentiunt facientibus. ¶ Nona difficultas est si qñ negociũ heresis cõmittitur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis adimatur episcopis auctoritas eorũ ordinaria pcedendi: vel delegata si eã habeant. Dicitur q̃ non. sed vtraq3 de eodẽ facto inquirere possunt cõiter. et si diuisim pcedãt conari debent sibi cõicari pcessus. vt per hoc melius possit veritas inueniri et p vtroq3 simul sententia pferatur. nisi alter alteri deferat. q̃ si in sententia non concordẽt. ad sedẽ apostolicam remittatur. extra eo. per hoc. lib. vi. Et intellige q̃ pdictã cõicationẽ processuũ oportet fieri. qñ nil aliud restat agendũ nisi q̃ sententia pmulgetur: quia si alter non posset commode pcedere nisi visis actibus alterius: tunc semel tñ cõicatio tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. que incipit ex eo. ¶ Decima difficultas est quã penã incurrunt episcopi vel inquisitores vel eoꝝ substituti si maliciose aut fraudulenter imponant alicui crimen heresis vel aliquid alio falso imponentes quod impediat executionẽ officij eorũdem. Respondetur q̃ si ipsi causa odij gratie vel amoris vel lucri vel commodi temporalis obmiserint procedere vel aliquem vexarent imponendo ipsam heresim etc. Si episcopi sunt vel supra p trienniũ incurrunt suspẽsionẽ ab

officio. Si īferiores sunt excōicati sunt a qua nō nisi p papā possunt absolui pterq̄ in mortis articulo. ꝛ eādē penā incurrūt si obmiserit cōtra quēq̄ pcedere vbi fuerit pcedendū. extra de hereti. multorū. in clemē. ¶ Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tolerādi. Rńdet q̄ i pena heresis tria possum⁹ ꝯsiderare. Pmo ipsi⁹ grauitatē criminis. Scdo ecclie corrigentis charitatē. Tertio ipsoꝝ fideliū vtilitatē. cōsiderādo pmo criminis grauitatē statim cū heretici deprehēsi sunt essent interficiendi magis q̄ incēdiarij aut falsarij. vn̄ Exo. xxxij. statim cū moyses descēdit de mōte mandauit q̄ frater interficeret fratrē suū. ꝛ pximus pximū p pctō ydolatrie. ꝛ Deut. vij. mandatuȝ fuit populo israelitico. vt aras hereticorū subuerteret: et sculptilia cōbureret. Et. iiij. Reg. xxij. dicitur q̄ rex ozias vidit sepulchra que erant in montibus tulitq̄ ossa eorū de sepulchris ꝛ cōbussit illa. Si vero consideremus in tali crimine charitatē ecclesie tunc nō statim traduntur heretici extermi nio. sed circa eos seruatur ordo correctionis fraterne: quia monentur primo ꝛ secūdo. ꝛ si postmodū reperiuntur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat: quia nihil amplius de eorū correctione sperat. Sed considerando vtilitatem fideliuȝ si aliqui sint heretici qui sic defendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum segregationes vl' ecclesie conturbationes cogitent: tunc absq̄ alia dilatiōe vel inquisitione exterminādi sunt. quia cū bonū cōe sit pferēdū priuato: magis ē puidendū saluti cōi q̄ saluti alicuius vel aliquorū. ¶ Duodecima difficultas est. si heretici reuertentes ad fidē semp sint recipiēdi q̄ dicitur Exod. xxij. Maleficos non patieris viuere. Un̄ glo. per maleficos intelliguntur pctōres peccato heresis: ꝛ peccato contra naturā: qui statim sunt vita corporali priuandi ne alios inficiant. Respōdetur q̄ hereticos esse recipiēdos potissime relapsos tripliciter potest intelligi. Primo ad sacramētoꝝ perceptionem. Scdo ad bonorū tēporaliū restitutioneȝ Tertio ad vite temporalis cōseruationē. Prima reuersio nunq̄ negatur hereticis: q2 salus aīe ex ordine charitatis oibus est appetēda etiā iīmicis. iuxta illud Mat. v. diligite iīmicos v̄ros: bn̄facite his q̄ oderūt vos: ppt qd̄ heretici sēp reuertētes q̄tiēcūq̄ ꝛ q̄tiēscū q2 relapsi fuerīt ab ecclīa recipiūt ad penitentiā ꝛ eucharistie perceptionē. vnde sicut scribit extra de hereti. c. sup eo. §. nos itaq̄. li. vi. q̄ si post relapsum heretici penituerīt ꝛ penitētie signa manifeste appruerint in eis sacramenta penitētie ꝛ eucharistie humiliter petita nequaq̄ sunt eis deneganda. Sed secundo et tertio modo negatur eis reuersio: quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum et restituerentur ad dignitates ꝛ ad bona temporalia: et in vita corporali seruarent incolumes. Si iterū

laberentur possent alios inficere et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdũ tamen ecclesia hereticos ad bonorum temporalium restitutionem recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vel punire nõ possimus: nec propter paleam relinquimus archam. nec propter edos in fine segregãdos deserimus gregem domini. nec propter vasa facta in cõtumeliam migramus de domo domini. patet ergo quomodo cõceditur hereticis reuersio et quomodo non. ¶ Decimatertia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur quod si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad unitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij. prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare. quod tenebit firmiter ad mandatũ ecclesie catholicam fidem et hoc publice secundum quod eius crimen fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de conse. di. ij. ego berẽgarius extra de here. ad abolendã. Postea debet secundum ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis. extra de sen. exco. cum desideres. Postea eis debet imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiens. et c. ego berengarius. vbi supra. Et quãdo tales volunt reuerti prouideri debet solerter quod sint vere conuersi si debeant recipi extra eo. vt officiũ §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra de hereti. excõicamus. ij. vbi dicitur. Si qui autẽ de predictis post quod fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrũ habeat potestatẽ spiritualem. Respondetur quod prelatus hereticus nõ est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnẽ ecclesiam que ẽ corpus xpi. Capitis autẽ ẽ influere vitam in omnibus membris: et principium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperãdarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per cõsequens alijs ĩfluere non potest. Unde sicut homo mortuus nõ est homo. sic papa in heresi deprehensus nõ est papa propter quod ipso facto est depositus si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocunque alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas secundum Tho. in secunda secũde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de publici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis: alia est iurisdictionalis. Sacramentalis est que per aliquã cõ

secrationē confert ꝛ talis ſm essentiam remanet in homine ꝙdiu vivit siue in scisma siue in heresiȝ labatur. ꝙ patet per hoc ꝙ rediens ad ecclesiam non iterum consecratur sed tamen tales vsum potestatis amittunt ita ꝙ nō licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramentalib⁹ quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excludūtur propter culpam quācunꝗ conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que et simplici iniūctione hominis cōfertur. ꝛ ideo non immobiliter adheret et in scismaticis ꝛ hereticis non manet. Unde nō psūt absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. ꝛ si fecerit nihil est actum. vij. q. i. nouacian⁹.

¶ Decimaquinta difficultas est si post adiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respodetur ꝙ sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile est placere deo: vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitā habet surripere eo ꝙ modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Corin. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxiiij. q. iij. resecande. ꝙ resecande sunt putride carnes ꝛ scabiesa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa. corpus ꝛ pecora ardeat corrumpatur: putrescat: et intereat. Arrius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniaȝ non statim oppressa est totum orbem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum heretici deprehendūtur relapsi vel per facti euidētiam vel per propriam confessioneȝ seu per testes absꝗ mora tradendi sūt iudicio seculari. Et propterea scribitur extra de hereti. super eo. lib. vi. Nos itaꝗ inquisitioni tue de fratrum nostrorum consilio respondemus ꝙ qui post abiurationem deprehensi fuerint in heresim cecidisse sine vlla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorum punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circumlatrātes et quasi per minas rostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri iesu xpi cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Incipit liber tertius de iudeorum bello contra fidei fortalicium.

[H]Ereticorū bel
lo quasi periculosiori
soluto sit a familiarib'
inimicis latenter com-
missuz. iudeorū vesana
progenies non erube-
scit tēptare si possit no
strum fidei fortaliciuz
p viribus expugnare.
ac si cecus in campū exiret vt pugnaret cū vidēte.
Non enī vident cecitate pcussi qd ē turris fortitu-
dinis a facie inimici. vt ergo videaꝫ mod' bellādi
iudeoꝝ dissolutio sui belli ꝛ eorūdē ꝯfusio in p̄nti
iiij. libro. nri fortalicij duodecim ꝯsideratiōes itelle-
ctui occurrūt pertractāde. Quarū prima erit de iu-
deoꝝ cecitate ꝛ sua nebulosa noticia. Scda de iu-
deoꝝ parētela ex thalmuth doctrina. Tertia de iu-
deoꝝ diuersitate in sua fide et credētia. Quarta de
iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mo
sayca. Quinta de iudeoꝝ bello p argumēta sumpta
ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello p ar-
gumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de
iudeorum crudelitatibus ꝛ sua inaudibili seuicia.
Octaua de iudeoruz fatuitatibus ꝛ sua grandi stul
ticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua ma-
gna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilib' ꝛ sua
obstiata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiōe et
iure cāonico ꝛ ciuili ac ordinatiōe regia. Duodecia
de iudeoꝝ cōuersione in fine seculi a sua duricia.
¶ De iudeoꝝ cecitate ꝛ de sua nebulosa noticia.

Irca primā cō sideratione que ē de iudeoꝝ cecitate duo sūt videnda. Primū que est causa cecitatis eoꝝ. Secūdū si pōt sanari vt reducant ad lucē. De primo dicit φ causa cecitatis iudeoꝝ est φ domino peccauerūt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo ꝯ cecitatē iudeoꝝ allegās illō Soph. i. ambulabunt vt ceci quia dño peccauerūt. licꝫ enī verba ista generalr de omnibus peccātibus sint dicta qui vere dño peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui ꝛ malū coram te feci. psal. l. ex quo peccato spūaliter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eoꝝ. specialiter tamē itelligūtur de iudeis qui quodā singulari modo dño peccauerunt iesum xpm filium dei iniuste crucis supplicio interimēdo: propter qd specialí modo facti sunt ceci inter omnes gentes vt nō solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitateꝫ ignorantie super oēs ꝑpter quam ignorantiā scripturam proprie legis minime intelligunt et qd ī illa ad eoꝝ directionē est valde clarūꝫ. in propriam dānationem venit in obscurū. de quibus dicitur Tren. iiij. Errauerūt ceci in plateis. errare enī in plateis nihil aliud est φ deficere ī scripturis claris ꝛ manifestis: circa quas nō ꝑprie dicūtur errare q̄ nolūt ipsas recipe sed illi q̄ volūt intelligere. ꝛ tn̄ dicūt se eas tenere. sicut nō dr̄ vere cec⁹ cui est absens visibile obiectū. sꝫ qui ꝑsente obiecto nō potest habere visionis actū. Populus igitur iudaic⁹ merito dr̄ cecus qui vetus testm̄ recipit et que in eo scripta sūt recte itelligere nescit. Dicūt eī iudei φ sigillū legis nōdū est amotū dixerat eī de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testimoniū signa legē in discipulis meis. ħ ponit occultatio mysterij xpi liga testimoniū. i. inolue ꝑphetiā obscuritatibus ꝑpter incredulos quib⁹ talia sūt celāda. signa legē ī discipul' meis id ē apl'is aliisqꝫ xpi discipulis q̄ ꝑdicando legeꝫ. obscuritates ꝑphetiarū aperuerūt et declarauerūt ostēdētes eas in xpo ipletas vt ptꝫ in actib⁹ aplo͛ꝝ sicut fuerat a deo ꝑordinatū. Et ħ mō dictū fuit Dan. xij. c. tu aūt daniel claude sermones ꝛ signa librū vsqꝫ ad ꝑfinitum tēpus. Cū ergo predictū vbū dixit deus. s. liga testimoniū ꝛc. itellexit ꝑpheta φ ħ erat pp peccata populi orauit deū statiꝫ vt ptꝫ in lra sequēti dicēs. expectabo dñꝫ. s. iesū xpꝫ q̄ abscōdit faciē suā a iacob i. a pplo iudaico descēdēte a iacob q: in aduētu ei⁹ ppl'us ille ꝑ maiori pte fuit excecat⁹ p infidelitatē sicut dr̄ ad Ro. xi. cecitas ex pte cōtigit in israel. ꝛ ꝑstolabor. i. patienter expectabo aduētū ei⁹. vel sic et ꝑstolabor eū q̄si dicat speꝫ habeo ī te. φ istō sigillū amouebit ꝛ ex ħ ordinauerūt iudei in suis orōnib⁹ vt orarēt deū φ amoueret sigillū leg͛ Dicēdo sic ī orōne dñe sigillū legis amoue vt eā possim⁹ itelligere. Et tenēt iudei φ istō sigillū dꝫ amouere messias. ꝛ iō ī his q̄ nō pñt itelli

gere ipsius legis semp̄ d̄r in thal mudico vult dicere istud maneat in dubio quousq̄ veniat messias q̄ illud declaret. sed verus messias q̄ est xp̄s iesus iā venit vt patuit supra libro. i. in appositione. xij. thezaurorū q̄rti pūcti articuli sexti: ꝛ infra adhuc magis videbit̄ cū dissoluet̄ bellū iudeoꝝ ꝙ ver⁹ messias amōit sigillū legis cū aperuit librū esaie. luce. iiij. stās ī tēplo añ pharisseos ꝛ p̄mū qd̄ se obtulit nō sine grandi mysterio fuit illud quod ī eodem libro. c. lxi. fuerat ꝓphetatū. s. spūs dn̄i super me. eo ꝙ vnxerat me dn̄s ad ānūciādū māsuetis misit me vt mederer cōtritos corde. et predicarē captiuis indulgētiam ꝛ clausis aptionē ꝛ p̄dicarē agnū placabilē dn̄o ꝛ diē vltiōis deo nr̄o. vt ꝯsolarer oēs lugentes ꝛ ponerē fortitudinē lugentib⁹ syon ꝛ darē eis coronā ꝓ cinere: oleū gaudij ꝓ luctu pallium laudis ꝓ spiritu meroris. Cum em̄ legeret hāc prophetiam xp̄s dixit eis. hodie impleta ē hec scriptura in aurib⁹ vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillum oīm ꝓphetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se eē messiam de quo propheti a loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. i. Et amplius infra patefiet. Hūc librū legis ꝛ ꝓphetarum vidit Johānes euangelista in dextera sedētis super thronum scriptuȝ intus ꝛ foris ꝛ signatum sigill's septem. et dicit ꝙ non inueniebatur aliquis dignus soluere illa signacula et aperire librū neq̄ in celo neq̄ in terra neq̄ subt⁹ terrā immo nec respicere illum et consolans eū angelus qui secū loq̄batur. Ait illi: ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum et soluere septeȝ signacula eius quē dicit agnū stāteȝ s. xp̄m tanq̄ occisum. et sequitur et venit ꝛ accepit de dextera sedētis in throno librum. ꝛ cum aperuit librum quattuor animalia ꝛ viginti quattuor seniores ceciderunt corā agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dn̄e accipere librum et aperire signacula ei⁹ q̄m occisus es ꝛ redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni trib⁹ ꝛ lingua ꝛ populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum ꝛ sacerdotes ꝛ regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis ꝛ ꝓphetarum immo ꝛ sigilla sint soluta et littera aperta ꝑ messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere ꝙ sigillū secreti legis sit amotum. Et hinc est ꝙ idem dubiū qd̄ habebant anteq̄ꝯueniret. tenēt nūc postq̄ transierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate ꝛ nolunt attenti videre quomodo ꝓphetie iā sunt implete ꝑmanētes in maledictiōe dicte scripture. s. iga testioniū. signa legē. ¶ Et iterū Esaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere ꝛ videte visionem ꝛ nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis ꝛ non cognoscitis. Et statiȝ sequit̄ excecca cor populi hui⁹ ꝛ aures ei⁹ aggraua ꝛ oculos ei⁹ claude ne forte videāt oculis suis ꝛ aurib⁹ suis audiāt ꝛ corde suo intelligāt. Hic

notat Nicolaus de lyra ꝙ talis excecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahat gratiam suam ab eo cuius effectus est illuminare intellectum et mollificare affectum ꝛ ideo ipa subtracta homo excecat et obdurat ex sua malicia. Et hoc fuit impletum qn̄ ad predicationē xp̄i iudei ꝑ magna pte fuerunt obdurati ſm ꝙ dicitur expresse Joānis. xij. ꝓpterea nō poterāt credere qꝛ dixit Esaias excecauit oculos eoꝝ ꝛ indurauit cor eoꝝ. In qua excecatiōe ac etiā duritia vſqꝫ in presens tēpus ꝑduret generatio iſta. Cōtra quos q̄n cōtra ꝑtinaces tā cōtra simplices iudeos ꝙ̄ cōtra litteratos eorū qui nolunt credere ꝙ sigillum legis est amotū dicit Esa. c. xxix. Claudet oculos veſtros. i. excecabit sacerdotes ꝛ scribas qui debēt vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendum tn̄ ꝙ deus non ē cā excecationis directe sed indirecte inq̄tū iuste a malis subtrahit gratiam suā mentis illuminatiuam sicut statim supradictum est. Sequit ꝓphetas qꝛ iminēte euersione iherusalem apparuerunt plura signa hmōi euersionis vt dicetur infra cōsideratiōe. ix. q̄ tamē aliqui tāq̄ ꝓphete falsi interpretabant in cōtrarium. s. in bonū ciuitatis futurū ꝛ principes veſtros. qꝛ decepti a talibus ꝓphetis rebellauerūt romanis ꝛ erit vobis visio omniū. s. prophetarum antiquoꝝ qui ꝓphetauerunt de aduētu xp̄i: de destructiōe ciuitatis et tem pli propter eꝰ mortē sicut verba libri signati qui non pōt legi q̄diu est signatꝰ. Ideo subditur quē cum dederint scienti litteras dicent lege istū r̄ndebit nō possum. signatus est enim sic respondent iudei moderni. multi eni꜒ doctores eorum qui precesserunt determinauerūt tēpus aduētus messie vnus post alium ꝛ oēs defecerunt qꝛ tempora ab eis prefixa trāsierunt ſm ꝙ dicit rabi Salomon super danielem ꝛ causam huiꝰ defectus dicunt doctores moderni in dcoꝝ. s. ꝙ sermones ꝓphetaꝝ sunt clausi. sic ergo datur liber scienti litteras. i. perito iudeo et respondet se non posse legere qꝛ est signatus quasi dicat ego non legam qꝛ nolo amouere sigillum sequitur. ꝛ dabit liber. s. apertus per predicationem xp̄i et apostolorum et alioꝝ predicatorum euangelij xp̄i nescienti litteras: diceturqꝫ ei lege ꝛ respondebit nescio litteras: quia qn̄ simplicibus iudeorū fit sermo de aduentu xp̄i preterito et cōsimilibus dicūt se nō esse peritos in lege. sꝫ ꝙ magistri eoꝝ scirēt de talibꝰ respōdere quoꝝ erroribꝰ firmissime adherent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tā litteratis ꝙ̄ simplicibꝰ ꝙ oēs ceci facti sūt qꝛ q̄ nescit legere nō ītelligit ꝓphetias. ꝛ q̄ scit legere nō vult amouere sigillū dicēs. video ꝙ pr̄ meꝰ ꝛ aui mei nō receperūt iesū xp̄m nec intellexerūt ꝙ ꝓphetie ī eo fuerūt iplete ergo nec ego volo credere. Hec ē magna cecitas ꝛ asinina bestialitas. qꝛ si primi excecati nō cognouerūt bo

nũ: plus sunt culpãdi isti vltimi q̃ vidẽt tm̃ tp̃s trãsisse ⁊ legũt sctãs scripturas ⁊ nõ intẽdũt in eis sigillũ amorũ manẽtes in sua pfidia sicut patres eoꝝ. ¶ Et iõ Luce. vij. xp̃s cõparauit eos pueris dicens. cui ergo similes dicã hoies generationis hui⁹: ⁊ cui similes sunt. similes sunt pueris sedẽtib⁹ in foro. et loquẽtib⁹ adinuicẽ ⁊ dicẽtib⁹ cãtauimus vobis in tybijs: et non saltastis. lamẽtauimus ⁊ nõ plorastis vbi dicit gl. litteralis pueri doctores sunt spũ humiles. forũ synagoga vel ip̃a hierusalẽ in qua iura p̃ceptorũ dei cõdebant̃ q̃ cõtribulibus solebãt exprobare: q̃ nec psalmis allecti ad laudes assurrexerũt corde deuoto mẽbroꝝ agilitate qd̃ notat saltus: nec trenis. i. lamentationib⁹ ꝑphetarũ in excidijs iã factis vel fiẽdis ad pniaꝫ sũt cõuersi Voluit ergo xp̃s exprimere cecitatẽ ⁊ obstinationẽ iudeoꝝ in p̃dicta similitudine pueroꝝ. ad litterã eñi sic faciebãt pueri iudeorum. Circa qd̃ est aduertendũ qd̃ multũ valde facit ad virtutẽ q̃ aliqui a sua pueritia assuescũt oib⁹ operib⁹ virtuosis. Ideo apud antiquos fuit ꝯsuetũ ⁊ expedit q̃ sic pueri exerceant̃ in ludis honestis idncẽtib⁹ ad virtutẽ ⁊ retrahẽtibus a vitijs ꝑpter qd̃ pueri hebreoꝝ habebant talem ludũ. Diuidebant̃ eñi in medio ciuitatis in duas ptes equales ⁊ illi q̃ erãt ex vna parte canebant carmẽ leticie. ⁊ alij ex opposito carmẽ lugubre: et postea exprobrabant sibi mutuo ⁊ exultãtes dicebãt alijs quare sibi non congaudebãt. ⁊ ecõtra alij quare sibi non cõpatiebantur: et hoc fiebat ad exprimẽdum vanam leticiam ⁊ defectum compassionis ⁊ amicitie adinuiceꝫ in hoc mũdo: sicut videmus freqũter etiam in eadeꝫ ciuitate: immo etiam in eodẽ vico vel etiã in eadem domo q̃ aliqui letantur ⁊ alij etiã tristant̃ ex opposito hoc similiter erat de iudeis q̃tuꝫ adhoc q̃ viderant austeritatẽ Iohãnis nec per hoc moti fuerãt ad penitẽtiã ⁊ postea viderũt dulcedinẽ ⁊ mansuetudinẽ xp̃i: quia dulcedinẽ eis predicauit ⁊ cũ eis dulciter ⁊ mãsuete cõuersatus ẽ nec graues penas imposuit penitẽtibus: sed dixit vade ⁊ noli amplius peccare. Ioh. viij. ⁊ tamen per hoc nõ fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis: sed magis remanserunt ceci obstinati in peccatis: scilicet vtriusq̃ vitam in malum interpretando: quod ⁊ faciunt hodiernis temporibus: sunt ergo iudei similes pueris non q̃tũtuꝫ ad eorum ignoscentiam: sed quantũ ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. ¶ De scd̃o. s. si põt sanari cecitas iudeoꝝ. R̃ndet̃ q̃ possibilitas nõ negat̃: sꝫ q꞉ medicinã recipere recusant. Ideo sui culpa sẽp ceci manẽt. Ad hãc eñi cecitatem ab isto pp̃lo amouẽdã semꝑ ecclesia ab initio sui adhibuit sp̃ũalem medicinã aliqñ p miraculorũ operationẽ sicut fuit tp̃e xp̃i ⁊ ap̃loꝝ. Interdum vero per aliquam partialem persecutionẽ vt saltem impleta facie eorũ ignominia cõuer-

terentur ad querendū dñm. Aliq̄n per deuotā orationē sicut in parasceue. Oremus ⁊ pro perfidis iudeis: vt deus ⁊ dñs noster auferat velamen a cordibus eorū: vt ⁊ ipsi agnoscāt iesum xp̄m dñm nostrū. Nonnunq̄ etiam p sacre scripture predicationē que cōueniēs ⁊ vtilis modus videt̄ ad ipsorū conuersionē. Nam si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamen sui laboris predicās non amittit. Vñ Bern. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plāta: riga: fer curā ⁊ tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi depit nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedē laborum sctōrum suorū: vt Sap. x. dicit̄. Paulus loquit̄. i. Chor. xv. Plus oībus laboraui. nō ait plus oībus profui: aut plus oībus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans al's aūt nouerat hominē quē docuit deus: quia vnusquisq̄ ſm suum laborē accipiet. i. Chor. iij. non ſm profectum. id est fructū conuersionis: ⁊ ob hoc in laboribus potius q̄ in profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Secunda consideratio est de iudeorū parētela ⁊ ex thalmud doctrina: l3 eñi iudei ex nobilibus parētibus orti sint quales fuerūt abraam: ysaac: ⁊ iacob. suis tamē pctis exigentibus meruerūt noiari ore diuino pp̄l's dure ceruicis: vt p3. Exo. xxxij. gn̄atio praua atq̄ puersa ⁊c. vt p3 Deut. xxxij. generatio praua ⁊ exaspans. ps. lxxviij. Et in nouo testamēto ore xp̄i dicunt̄ gn̄atio mala ⁊ adultera: vt p3 Mat. xij. gn̄atio icredula. mat. xvij. gn̄atio ifidelis ⁊ puersa. Lu. ix. Sed cecitate pcussi ꝓponētes librū q̄ apud eos thalmud dr̄ q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eorū fedissima ⁊ horribilis declarat̄: Primo dicūt i libro q̄ dr̄ hyobamud in. c. qd̄ incipit habba algēvito sup textū ge. c. ij. q̄n de⁹ fecit euā ⁊ adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. q̄ adam habuit copulā carnalē cū oībus feminibus: oīm aīaliū: ⁊ nō fuit refrigerata volūtas ei⁹ quousq̄ habuit cōiūctionē cū eua. ⁊ ideo dixit. Nūc video q̄ hoc est os de ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. Videte quō hoc est abhoīabile ⁊ imūdū preter id qd̄ est falsum duplici rōne. Prima q2 ipsimet ponūt alibi in thalmud q̄ deus creauit adam i grādi magnitudine plus q̄ alterū: intantum q̄ dicūt in Sāhedrin in. c. qd̄ icipit. Ehac dynema. mouet q̄ adam tenebat de terra vsq̄ ad celū ⁊ cōsequēter mēbra sua habebāt eē ſm illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiunctionē cū gallina ⁊ cum passere paruulis ⁊c. Scđa ratio ꝓpter breuitatē tēporis: q2 ipsimet dicūt in. c. qd̄ incipit cohē gadol. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congregatus pulius de quo factus fuit adã In secũda fuit factuz corpus. In tertia fuerũt extensa membra sua. In quarta fuit aia infusa i eo. In qnta surrexit sup pedes. In sexta posuit noia oibus aialibus. In septima fuit facta eua z ei tradita. In octaua ascẽderũt duo in lecto z descenderunt: z hoc glosat rabi Salomon: qꝛ in illa hora generauerũt Caym z quãdam sororẽ cuz eo. In nona fuit eis factuz preceptũ ꝙ non comederent de fructu. In decia peccauerũt Inundecia fuerũt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradiso. Sequitur ergo fm hãc auctoritatẽ ꝙ nõ habebat tẽpus faciendi illud pctm̃ tam abhoiandũ qḋ ipsi dicũt z in suis verbis cõtradicũt sibiipsis z contradicit vnũ alteri. Unde videtur ꝙ oia sunt falsa vel mendacia. ¶ Quicquid de falsitate huius doctrine pz ꝙ ibidem dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cũ oib⁹ beutis z iumentis: z inde geniti sunt homines mõstruosi. ex quo concludũtur duo. Primo ꝙ iudei sunt fratres hoim monstruosorũ. Secũdo ꝙ asina z porca sunt nouerce eoꝝ. Dicet forte iudeus si homies monstruosi sunt fratres iudeoruz z asina z porca sunt nouerce eorum. ita etiã sequitur de xp̃ianis z aliis hominibus cum adam sit pater oim. Respondetur ꝙ non sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supradicta turpissima z non alij homies. Item demones sũt fratres iudeorum ꝙ sic patet. nam dicit rabi salomon ꝙ ãte creationẽ eue adam habuit vxorem noie lilis. z ꝙ fuit ante adam ꝓ ligno vetito excõicatus p triginta annos: in quibus ex vxore lilis genuit tãtuz demones. Itẽ dicitur in lib. cãhedrin. ꝙ illi cxxx. anni spacij qḋ fuit ex quo natus fuit Cayn z abel quousqꝫ natus fuit seth: ꝙ durãte illo tp̃e nõ faciebat adam nisi generare spiritus malignos z ip̃a pariebat eos. Ex quibus manifeste cõcludit intentũ. s. ꝙ demones z maligni spiritus sunt fratres iudeorũ: z non aliorũ hoim: qꝛ ipsi soli ponũt hãc doctrinã infamãtes patrem suum adam: z ideo confusionẽ que ex infamatiõe patris: sequit in premiũ reportãt. vñ merito dixit eis xp̃s cũ se iactarent filios abrae z eẽnt contradicẽtes in operibus vos ex patre dyabolo estis. Joh. viij. Ex quo sequitur ꝙ iudei nõ solũ sunt fratres demonũ vt conuincitur ex eorũ doctrina: sed etiã filij dyaboli ex doctrina filij dei. Et qꝛ demones sunt eoꝝ fratres iuste diuidũt cũ eis hereditatẽ. s. inferni possessionẽ. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diuisio hereditatis inferni: inter demones z iudeos. licet sint fratres: qꝛ iacob et esau erãt fratres. tñ iacob cũ esau noluit diuidere hereditatẽ. Rñdetur ꝙ esau ideo hoc fecit: quia timuit hereditatis diminutionem: hinc est ꝙ p̃eẽ contẽpsit. vt paruz quid: sed dyabolus abundat in hereditate vermium z ignũ infernaliũ quã libenter diuidit cũ iudeis fribus suis. Itẽ dicit rabi ysaya

serpẽs qui decepit euam coiuit cũ ea ꝛ ex hoc sequit͛ ꝙ serpẽs ē vitri cus iudeorũ cũ ipsi soli hoc ponãt ꝛ ideo nõ imerito morẽ serpentiũ imitãtur. Unñ ps. lvij. furor illis scȝ iudeis ꝑm similitudinẽ serpẽtis: sicut aspidis surde ꝛ obturantis aures suas: qꝛ ipi obturauerũt aures suas: ꝛ adhuc obturãt ne audiant doctrinã xp̄i nec videãt miracula eius. Et iterum ps. cxxxix. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenũ asp idũ sub labijs eorũ. s. in ecclesie blasphematione. Patȝ ergo iudeorũ parẽtela ex thalmud ꝛ doctorꝝ suorũ doctrina: quia sunt fratres hominũ monstruorꝝ ex bestijs natorũ. Sunt etiam eorũ nouerce asina: ꝛ porca: ꝛ oẽs alie femelle bestiales sunt fratres nõ minꝰ demonũ: ꝛ filij dyaboli: necnon habẽtes ꝓ vitrico serpentẽ eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credentia.

Tertia conside ratio est de iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credẽtia. Notat eñ magister alfonsus cõuersus in li. preliorum dei: c. xxxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide: qꝛ aliqui eorũ vocantur rabini ꝛ pharisei qui credũt thalmud. Alij vocant͛ carrayni qui solũmodo credũt bibliã. Alij vocantur saducei qui nõ credũt aĩas post mortẽ manere. Alij credũt ꝙ aĩe manẽt post mortẽ: sed nõ credũt penã vel remunerationẽ in alio mundo. Alij vocãt͛ cuthibini: qꝛ venerũt de terra q̃ dicit͛ cutha: ꝛ habitauerũt in samaria ꝛ cõuersi sunt ad legẽ iudeorꝝ metu leonũ ꝛ aliqui istorꝝ vocantur samaritani: quos alij iudei habẽt tanꝙ hereticos. Alij eorũȝ vocãt͛ mecubilini qui credũt in decẽ ꝑsonis qui dicũt ipi decẽ numeros qui sunt in deo. Alij credũt in duas substãtias. s. magistrũ ꝛ discipulum: quem vocãt matraton. quod noĩant deũ sicut suus magister. Alij credũt trãslationẽ aĩarũ de vno hoĩe in alterũ: de femina i feminã: ꝛ de viro in bestiã auẽ vel serpentẽ. piscẽ vel stellam: vel aliquã ferã qd̄ remãsit in eis: ex opinionibꝰ aficeris: ꝛ pitagore. Alij credũt ꝙ aĩe semꝑ fuerũt. Alij sũt qui dicũt ꝙ aĩe create fuerũt ab initio mũdi. Alij dicũt ꝙ solũt creantur qñ generantur corpa eorꝝ. Alij dicũt ꝙ aĩe erunt in alio mũdo expoliate ab omĩ corpore recipiẽdo gloriã dei. Alij dicũt ꝙ erunt vbi aĩe cũ corpibus. Alij eorũ credũt ꝙ comedẽt ꝛ bibẽt: ꝛ faciẽt filios ꝛ comedẽt oẽs vnũ piscẽ qui dr̄ ꝙ leuiathã. Et aliq̃ dicũt ꝙ habebũt satis ad comedẽdũ i illo pisce per spaciũ duorꝝ miliũ ãnorꝝ: ꝛ ꝙ comedẽt feminã huiꝰ leuithã q̃ est in sale posita ꝑ eis a creatiõe mũdi: et ꝙ bibẽt vinũ qd̄ seruat͛ i suis vnis etiã a creatiõe mũdi. Alij eorꝝ credunt ꝙ erũt ibi sine cibo ꝛ potu: ꝛ sine cõiunctõe cũ mulieribus. Alij credũt resurrectionẽ mortuorum nunꝙ futurã. Alij eorum credũt ꝙ oẽs hoĩes resurgẽt. Alij credũt ꝙ

olum resurgēt filij israel. Alij dicūt q̄ solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alij credūt q̄ etiā iusti aliarū gentiū resurgent. Alij eorū credūt q̄ post resurrectionez sunt iterū morituri. Alij credunt q̄ post resurrectionē nūq̄ amplius morient. Alij eorum credūt q̄ post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alij credūt q̄ erūt i padiso celesti. Alij credūt q̄ nūq̄ deus reuelauit pphetis nec angelis tēps aduētus messie: sed solū nomē suū. Alij eorū credūt q̄ reuelauit pphetis: sz adhuc nō accessit tēpus eius. Alij eorum credūt q̄ iam tēps suū trāsiuit sed nō venit ppter pctm̄ suū. Alij credūt q̄ iā venit et fuit natus tpe signato: sed q̄ nō venit ad saluādū eos. Alij credūt q̄ venit ad saluandū eos: sed non saluauit eos ppter pctā eorum: et q̄ sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eorum credūt et dicūt q̄ nunq̄ adhuc nat⁹ ē. Alij eorum se reputāt pphetas et nō credūtvnū nec alterū. Alij eorū credūt opiniōes cōpositas ex pdictis q̄ diuersimode sunt mixte. Et ppter has oēs cōtradictiones opinionū inter eos appet manifeste q̄ sunt facti ceci et deuij a via veritatis. Circa illud tēpus in q̄ apparuerūt in vestimētis iudeorum signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet̃ sm̄ qđ scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei pdicti regni et p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei et heretici. sicut etiaz scripsit rabi mosse legionensis in libro quē fecit p reprehēsiōe saduceorum: et dicit q̄ ab anno creationis mundi. iiij. miliū. dcccc. et. lxxviij. annorum cōuersi sunt oēs pdicti iudei ad credendū hāc fidē quā nūc credūt pharisei in thalmud nō voluntarie. sed violēter ppt regis castelle preceptū: qr i illa carrionensi. pdicti regni erāt pharisei et saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē et nō incēdebāt cādelas in nocte dieq3 sabbati in aliq̄ loco totius iudaismi et inter phariseos erant tres fratres honorabiles. et maior horum vocabat̃ rabi nehamia qui semp tristabāt̃ et eis displicebat: qr lex phariseorum nō implebat̃ inter eos quousq3 vn⁹ eorū ppter honorē sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: et fuerūt magne contētiones inter eos: intantum qđ vtraq3 pars habet venire coram rege Alfonso: et venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regis medicus q̄ dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ppter quē fecit rex quicquid voluit: et precepit oibus saduceis q̄ conuerterēt se ad legē phariseorum l3 eis nimiū displicuerit. et extūc vsq3 nunc credunt isti iudei in lege phariseorum: et ppter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterā et currūt deuij et mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qn̄ dimiserūt verū pastorē quē habebāt elōgātes se ab ei⁹ via et doctria q̄ fuit ver⁹ messias iesus xp̄s dominus

noster qui venit ad ostendendū eis viam rectam ne perirent cum sit via veritas ꝛ vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege mosayca.

Quarta consideratio est de bello iudeorū per argumēta sumpta ex lege mosayca quibus putāt nostrū fidei fortalicium expugnare: ꝛ reducuntur omnia argumēta principalia ex lege sumpta. ad Nume.xxiiij. seruabitur autē talis ordo ꝙ ad quodlibet argumentū statim dabitur sua solutio: quia hoc requirit certamen militantiū. vt confusio euitetur. ¶ Primū argumentum iudeorū est quo probant legem moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratum supra li.i.ar.vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. sꝫ lex ātiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imperfectionem ppter quam debuerit cessare maior ptꝫ Deut.xxij. vbi dicit. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xpiani. ergo sequitur cōclusio. Confirmatur etiā illa lex est pfectior: quā deus pluribus miraculis confirmauit ꝙ illa quā paucioribus vel nullis. sed legem antiquā pluribus miraculis cōfirmauit ꝙ nouā. ergo ꝛc. maior est manifesta. qꝛ sapiēs artifex firmius fundat ꝛ magis conat stabilire pfectū opus ꝙ imperfectū. quēadmodū enī plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū iminet. ita plura opa vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiā ptꝫ: qꝛ nusꝙ legūt ita magna miracula sicut sunt q̄ habent in exodo ꝛ in toto pētateuco. ꝛ si aliqua miracula legunt in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oīa vincit veritas. vt dicitur .ij. Esdre.c.iij. ideo non est difficile argumenta cecorū soluere. Dico autē ad argumentū cuꝫ dicitur omnia opera dei esse perfecta: ꝙ deus fecit legē antiquā ita esse perfectam sicut fieri potuit ꝯm ꝯditionē populi recipientis legē. Nā ppl's ille ita erat imperfectus. ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre ꝓmissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt. et dimisso dn̄o ꝛ moyse voluerunt reuerti in egyptum. sicut legitur Nume.xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omniū mirabiliū q̄ viderant in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā. vt habet Exo.xxxij. si ergo moyses ꝓmisisset eis ꝓ hereditate regnū celorū vtiqꝫ desperassent si precepisset eis non odire inimicum. ꝛ dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit ꝯm ꝙ populus exigebat. Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita pfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita pfecta: sicut lex data tēpore xpi. ꝛ sic nec ppetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebat ꝙ

plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendū φ vno modo non est verū. miracula eñi fiunt in legis datione ad confirmandū corda populi: ne vacillent in lege. qñ ergo populus legē recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandā illam legē. non ergo miracula plura arguunt legē perfectiorem: sed ostendunt populū recipientē illaȝ legē minus esse perfectū ⁊ dispositum ad percipiendū diuina. quemadmodū eñi rudis homo: etiam cū multis pricipijs nescit elicere vnā conclusionem. Ille tñ qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatē scientificā sicut populus iudeorū rudis cū omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sȝ populus effectus perfectior nō indiguit multitudine miraculoꝝ: sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine. concessa tñ maiori propositione. minor est falsa. Nam maius miraculū fuit liberare totū genus humanū a potestate dyabolica. qđ fecit xp̄s in lege noua φ liberare populū iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi eniȝ interfectus est pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero vict⁹ est dyabolus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculum diuidere mare. Exo. xiiij. φ siccis pedibus ambulare super mare. quod fecit christ⁹ Matth. xiiij. ⁊ Joh. vi. Sicut nō fuit mirabilius quādo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Regū. ij. φ quando helyseus fecit natare ferrum. iiij. Reg. vi. Sed hoc non caret mysterio. Nam aque multe sunt populi multi. vt dicit Apoca. xvij. In lege ergo diuidente populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarū: sed vbi lex quantū in se est oēm populum subijcit diuine volūtati debuit ipse dñs super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculū aquā amarā reddere dulcem. Exod. xv. φ mutare aquā in vinū Joh. ij. aquam enim amarā conuertit in dulcē. lex antiqua qñ ea que offerebantur ydolis vel adorabātur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinū letificat cor hoīs. lex euangelica aquā in vinū cōuertit quia ad summū ⁊ perfectū gaudiū perducit. miracula etiā q̄ in euāgelio ⁊ in actibus apostoloꝝ legunt multa plura sunt numero φ que facta sunt in veteri testamēto. Fecit etiā multa alia miracula iesus q̄ si scripta essent per singula libros inde scriptos totus mundus capere nō posset. vt dicitur Joh. vltī. ca. Si autē ista miracula iudei recipere nolunt teneant sibi dānum. Dixerat eñi eis Esayas propheta in caplo. vij. si non credideritis non permanebitis. pꝫ ergo φ lex moysi: nec est perfectior lege noua: nec consequenter perpetuo duratura.

¶ Notandū tñ est hic circa xp̄i miracula sicut scribit in pugione. pte scđa. ca. viij. φ iudei xp̄i miraculis inuidentes beelzebub principi demonioꝝ ea primitus ascripserunt porro quia tot fecit miracula ⁊ talia q̄ ⁊ qualia nemo vnφ aliquis fe

cit. Joh. xv. Nunq̄ quippe ali⁹ aliquis: vt ipse ꝛ sui in eius noīe illuminauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq̧ cōtractos: et loqui mutos quēadmodū p̄dixerat. Esa. ꝓpheta. c. xxxv. deus ipse veniet ꝛ saluabit nos. tunc aperientur oculi cecorū: ꝛ aures surdorum patebunt. tunc saliet sicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorū ꝛc. His quoq̧ miraculorū generibus alia q̄plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorū ꝛ subita curatio leprosorum ꝛ diuersorum infirmorū. ¶ Quia ista inq̄ ꝛ plura alia innumera fecit dn̄s noster iesus xp̄us miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica prauitas cui nūq̄ deest: nec defuit vulpina calliditas alia d̄turpare blasphemia. Cōposuerunt igitur libellum: in quo cōtra xp̄m talē mentiti sunt fabulam. Tēpore inquiunt helam regine. i. helene que vniuerse terre israel dominabatur iesus nocri. i. iesus nazarenus venit hierusalem inuenitq̧ in tēplo dn̄i lapidē in quo sedebat olim archa dn̄i. ꝛ erat in eo scriptū semhāmephoras id est nomē dei expositū. quicunq̧ vero illius nominis litteras addiscebat ꝛ sciebat. poterat facere q̄cquid volebat. Sapientes vero isrl̄ timētes ne viri israel addiscerent illud nomē ꝛ virtute illius destruerent seculū fecerūt duos canes ereos ꝛ posuerūt eos sup duas columnas cōtra portā domus sanctuarij q̄cunq̧ igit̄ ingrediebat̄ aliquis et addiscebat litteras p̄dicti noīs et exibat canes illi erei latrabāt ei ita horribiliter q̄ perterritus obliuiscebatur nomen ꝛ litteras quas didicerat. venit itaq̧ iesus nocri. ꝛ ingressus templū didicit illas litteras ꝛ scripsit in pergameno. deinde incidit carnē cruris sui ꝛ in incisione illa inclusit dictā cartulā dicēdo nomē nullū sensit dolorē ꝛ redit caris ꝯtinuo sicut añ erat. Cūq̧ egrederet̄ de tēplo latrauerūt ei canes erei supradicti. ꝛ statim oblitus est nomē. perrexit itaq̧ in domū suā ꝛ aperuit crur̄ cū cultello accepitq̧ cartulā vbi erant littere semhāmephoras. i. nois dei expositi vel explanati. et iterū didicit eas. quo facto ꝯgregauit. ccc. ꝛ. x. de iuuenib⁹ israel: ꝛ dixit eis. videte ob hoc me dicūt sapiētes esse spuriū: q2 super israel volunt habere dn̄m. vos aūt scitis q̄ oēs ꝓphete ꝓphetauerūt sup messiam. ꝛ in veritate ego sum ipse. ꝛ sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cōcipiet ꝛ pariet filiū: ꝛ vocabitur nomen eius emanuel. Dauid quoq̧ auus meus ꝓphetauit super me ꝛ dixit. dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq̧ ita mater mea sine coitu masculi v̄tute dei. Ipsi sunt igitur spurij ꝛ nō ego. sicut dictū est Osee. ij. ꝛ filiorū eius nō miserebor. q2 filij fornicationū sunt. Responderūt ei iuuenes. si tu es messias: ostēde nobis signū. qd̄ signum inquit queritis a me. dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos. Qui ait. adducite eū ad me. cōtinuo igit̄ duxerūt claudū ad eū q nūq̄ steterat super pedes. dixitq̧ sup illū semhāmephoras. Illa autē hora claud⁹ sur

rexit τ stetit super pedes suos. In
clinauerūt ei hoies τ dicebāt. iste
sine dubio est messias. Adduxerūt
q͡ ei iterū leprosum τ dixit nomen
posuitq͡ manū sup eū τ statim cu
ratus est. Accreuerūt ergo ei multi
ribaldi gētis nostre. Uidētes igit
sapiētes q͡ credebant τ israel cepe
runt ipm τ duxerunt ad helam re
ginā. in cuius manu erat tota isrl
τ dixerūt ei. dña nostra i manu isti⁹
est sortilegiū τ facit errare mūdū
iesus vero nocri r̄ndit ei. Dña olim
pphete pphetauerūt sup me: quo
rū vnus dixit Esa. xi. Egredietur
palmes de radice iesse τ ego sum
ille. sup istis vero dixit dauid. Bea
tus vir qui nō abijt in consilio im
piorum. Dixit ipsa est ne in lege ve
stra qd ipse dixit. R̄nderūt in lege
nostra est hoc. sz nō est dictū de eo.
Sed sup eo scriptū est Deut. xviij.
Ppheta autē ille morietur: quia lo
cutus est iniquitatē contra deum.
De messia vero dictū est in diebus
eius saluabitur iuda. Dixit ille ini
quus: τ ait regine. ego sum ille qui
resuscitabo mortuos. Misit itaq͡
regina fideliores quos habebat cū
ipsis: τ fecit impius ille reuiuisce
re mortuū per semhāmeforas. In
illa hora obstupuit regina: τ dixit
vere magnū signū est hoc deditq͡
sapientibus verecundiā τ exierūt
cōfusi a cōspectu ei⁹. Fuitq͡ ipsis
τ israeli dolor magnus. Iuit autē
iesu nocri in galyleā superiorē iue
runt sapiētes ad reginā τ dixerūt
ei. Dña nostra sortilegiū est cū isto
hoie τ deuiat creaturas. Misit igi
tur illa milites q͡ caperēt eū: τ non
permiserunt hoies galylee: sed vo
luerūt pugnare cū eis. qui ait. noli
te pugnare pro me. q2 fortitudo pa
tris mei de celo τ signa que dedit
mihi tenebūtur me. Faciebāt itaq͡
hoies de galylea aues de luto corā
eo. τ ipe dicebat semhāmeforas su
per eas: τ statim aues ille volabāt
ceciderūt igit illi i facies suas ado
rantes eū. Dixit etiā in illa hora vt
apportaretur vnus maxim⁹ lapis
molaris τ pijceret in mari. τ vt fa
ctū est. Dixit ille impius semhāme
foras. i. nomē dei expositum τ fecit
molā illā stare sup faciē maris. se
ditq͡ sup eā. τ ait militib⁹. Ite ad
dñam vestrā τ nūciate ei q͡ vidistis.
Deinde surrexit cū eis τ cepit am
bulare sup faciē aque. Abierūt mi
lites τ oia q͡ viderāt dixerūt helam
regine: q͡ vehemēter obstupescens
vocauit sapiētes τ dixit eis. vos di
citis q͡ hic homo iesus nocri est sor
tilegus. sciatis q͡ signa q͡ facit ostē
dunt eū filium dei. Qui dixerūt ei
dña nostra. fac eū venire: τ nos de
tegemus fraudē ei⁹. Interim abie
runt seniores israel τ fecerūt quē
dā intrare domū sancti sanctorū q͡
dicebat iudas scarioth τ dicit litte
ras semhāmeforas. eo mō quo eas
didicit iesus nocri: τ fecit incisionē
cruris τ alia q͡ ipe fecerat. Uenit
igit ille nocri. i. nazaren⁹ cū societa
te sua τ stās corā regia fecit venire
sapiētes τ ille stās corā regia dixit
sup me pphetauit dauid. q2 circū
dederūt me canes synagoga mali
gnātiū obsedit me. Sz τ sup me di
ctū ē illō. hiere. i. Ne timeas a facie eo
rū q2 ego tecū vt liberē te dicit dñs

Sapientes vero contradicebãt ei τ ait regine ascendã in celũ. τ sic dixit dauid sup me psal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq̧ manus vt alas p nomẽ semhãmeforas explanatũ: volauitq̧ iter celũ τ terrã qđ qñ sapiẽtes israel viderunt. sic dixerunt ad iudã scarioth: vt diceret semhãmeforas τ ascẽderet post eũ qui ascẽdit τ luctatus est cũ eo τ ceciderũt ambo et fregit sibi ille impius brachiũ. τ sup hoc ope singulis annis xpiani plorãt ante pascha suũ. hora illa ceperũt illum israel τ operuerũt eũ pãnis τ pcutiebant eũ virgis malagranatorũ dicentes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eũ. τ nesciuit dicere. Dixit itaq̧ regina sapientibus. ecce in manibus vestris est facite ei quicqđ placuerit in manib' vestris. Ceperũt ergo eũ τ duxerũt ad suspẽdendũ. omne vero lignũ vel arbor in quo suspendebat statim frãgebatur: ipe quippe per semhãmeforas adiurauerat oia ligna ne susciperẽt eũ. Abierũt itaq̧ τ adduxerũt stipitẽ vni' caulis qui nõ est de lignis. sed de herbis τ suspẽderũt sup illũ. neq̧ eñ hoc est miruz. qꝛ singulis annis crescit tñ vnus caulis in domo sanctuarij. q̄ descẽdũt de eo cẽtũ libre seminis. ¶ Ex his poterit aiaduertere quisq̧ prudens. q̄ tanta fuit miraculorũ dñi nostri iesu xpi euidẽtia: tanta magnitudo τ multitudo: tanta excellẽtia τ certitudo. q̄ iudaica prauitas quo erũperet nõ hẽbat. cõfugit igitur ad ppriũ suũ qđ est mentiri libellũ mẽdacij plenũ atq̧ blasphemijs turpibus cõponens hec sub cõpẽdio sumpta sũt. impletũq̧ est in persona xpi qđ scriptũ est p pphetã Osee. vij. Ve eis qñ recesserũt a me: vastatio eis: qꝛ puaricati sunt in me. ego redemi eos: et ipsi locuti sũt cõtra me mendacia. ¶ Est aũt hic notandũ q̄ iudeorũ fatua falsiditas apud intelligẽtes xpi fidez adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidẽ ipi qđ asserunt dñm iesum talia in veritate fecisse lz in nomis dei virtute miracula ostẽdunt: pculdubio tantã miraculorũ eius fuisse excellentiã q̄ eam ipsoꝝ impietas demonibus nequiuit ascribere: tantaq̧ fuisse eorum euidẽtia q̄ nequaq̄ ea ipsorũ inimidia valuit suffocare. At vero per talez modũ. i. per semhãmeforas: hoc ẽ p nomẽ dei explanatum siue expositũ dñi iesu miracula fuisse facta delirãt trãslucet eorũ mẽdaciũ si sit qui diligẽter inspiciat. Si verũ nãq̧ fuisset q̄ aliquod nomẽ dei apud eos esset cui deus talem virtutem τ talẽ efficatiã pstitisset pfecto iunissẽt se eo tpe vespasiãi τ tyti τ fecissẽt q̄ hierlm nõ potuisset capi τ iudei occidi τ captiuari eo mõ quo infra dicet cõsideratiõe. ix. vel etiã virtute huius nois volassent in celũ vel omes vel saltem aliqui. Deniq̧ cum helena mater fuit cõstantini impatoris in cuius tẽpore dñm iesum fuisse dicũt τ a tempore iesu xpi vsq̧ ad constantinum τ helenam fuerunt tricenti anni: vt patet p imperatorũ romanorũ hystorias. manifestuz ẽ iudeo i supradicto libello fabrica

tiones esse mendacii. ¶ Notādum etiā q dicit beatus Aug. Preuidēs inquit dn̄s iesus impios quosdā futuros q miracula eius calumniarēt magicis artib⁹ attribuēdo pphetas ante p̄misit. Nunqd enī si mag⁹ erat magicis artibus fecit vt coleref. nūquid ⁊ mortu⁹ magus erat ⁊ antecꝙ natus. prophetas igif audi et lege qui ante dn̄m venerūt. Forma igif sumpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto q suspicari potuerit dn̄m nostrū iesum christū per artem aliquā vel p virtutē supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniant̄. p quā artem queso antecꝙ natus esset per quadringentos annos ⁊ vltra aduētui suo ⁊ toti vite sue. necnō ⁊ factis suis ⁊ dictis atq suor tā cōgrua: vt pz ex p̄dictis ⁊ dicēdis patebit dicta reddidit pphetarū. sermo nāq ppheticus et maxime de aduētu messie qn cūq a iudeis exponif iudaice semper ⁊ vbiq renitif iuxta eor expositionem absurdā. ⁊ icōpossibilia cōtinet et inuenif mēdax. Qn̄ vero de dn̄o iesu ⁊ sibi pertinētib⁹ accipif vt ex solis etiā que dicta sunt haberi potest. occurrit. cōsentit. cōsonat ⁊ obedit. nihil impossibile. nihil absurdū igerit sz inuenif verax. ¶ Adhuc etiā si ipse dn̄s iesus vt a iudeis sibi est impositū per artē sepe dictā faciebat miracula p quā artem fecerunt ea post mortē eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet nō p semhāmeforas. sed per nomē dn̄i nostri iesu christi. fecisse miracula. Unde sup ecclesiastē: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea perloqui. Accidit qd Rabie liazarus bēdama momordit serpens venitq iacob. i. iacob⁹ vir de villa cathanea ad curādū eū ex noīe iesu. i. iesum filij pādera ⁊ non p̄misit eū rabi ismael sz dixit ei nō licet tibi bendama. ⁊ ait illi p̄mitte mihi ⁊ ego inducā ꝯ te argumētum vel auctoritatē q licitū est: ⁊ nequiuit auctoritatē inducere ⁊ faciens homo viuet in eis dictū est de mandatis dei. ⁊ nūꝙ morial̄ in eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distinctione cenomasar cim filius filij. rabiosue filij leui. glutuerūt toxicō. s. vel aliud mortiferū. venit itaq vir ex noīe ysua. i. iesus pātherim ⁊ sanatus ē vel qeuit: cūq exisset ait ei quō cōiurasti eū. ait ei vbo tali. Ait ad eū remissius fuisset ei si mortu⁹ non fuisset ⁊ non audiuisset sicut et factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est statim. ¶ Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in noīe dn̄i nostri iesu xp̄i facta fuisse miracula iudaicarum scripturarū testimonio comprobaf: porro si dicaf q p artē opabanf ea apostoli tāꝙ a xp̄o dn̄o edocti duz viuerent: qua arte poterunt dici ea fecisse tā mortui qua ēt arte posteri eorū pueri ⁊ puelle ⁊ si per artē quoq isti qua arte ipsorū implorātes auxiliū apō xp̄m qua arte reliquie ipsorū qua vestes. qua sandariola. qua baculi. pz ergo q miracula xp̄i ⁊ suorū ita firmiter cōstāt q nulla pnt inficiari neqcia. ¶ Notandū ergo q iudei idcirco in supradictis traditionibus ⁊ alibi bēpandera. i. filiū pandera: alibi iehusua pantheria. i. iesū pātherie noiabāt qz vt ait iohānes damascen⁹ in. iiij.

lib. leui. quē sanctus lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noiat genuit pāthera. pāthera aūt genuit barpanthera. barpātherā genuit Joachin. Joachin vero duxit annā que valde erat honesta ꝛ laude digna. quēadmodū vetus āna sterilis exñs p votū ꝛ repromissionē samuelē pe/perit. ita ꝛ hec p preces ꝛ repromissiones a deo dei attulit genitricez. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ lex moysi non est abolita ꝛ hoc sic.

Secūdū argumētum iudeorū est ad idem scȝ ꝙ lex moysi non est abolita sȝ adhuc obseruanda ꝛ arguūt sic. Si lex bona ē ꝛ a deo data obseruāda est cuius eñ decretū erit obseruandū si māda tū dei nō est obseruādū qd eñ cōsiliuȝ dabant nobis xp̄iani quomodo illd effugemus maledictū. maledictus q̄ non permanserit in oibus q̄ in lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed vniuersal'r oia mandat obseruāda. xp̄iani aūt ad suū arbitriū legis et mandatorum obseruantiā determinant. ¶ Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito li. iij. capi. iiij. dicens. ꝙ lex mosayca diuino intellectu ē intelligēda. Respondemus ergo legem bonam ꝛ a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptū est diuino sensu intellectū suis temporibus obseruatum ꝛ obseruandum esse sancimus. ea eñ diuino intellectu intelligenda erant quia si ad litterā accipimus multa repugnantia videmus. cū eñ dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat ꝛ erant valde bona. Gen. i. Quō in lege dicunt quedam esse mūda et quedā immūda ad litterā quod eñ immundum est quomodo est valde bonum. nec solū ea prohibentur in lege q̄ sui natura homini ad vescendum nociua sunt ymo etiam ea que gustu iocunda ꝛ q̄ vsu salubria ad comedendū existunt. licet a deo dicta sunt tamen ad se inuicē ad litteram omnino dissident. In exo. etiā inter alia precepta de faciēdo altare domin⁹ moysi ibi ꝑcipit capi. xx. Altare de terra facietis mihi: in sequentibus aūt sic legitur. fecit itaqꝫ moyses altare thimiamatis de lignis sethiȝ: et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi: multum itaqꝫ aduersum videt' vt aliud et aliter ꝙ dñs iubet p moysen ab ipso moyse agatur. Aliud ergo ꝙ littera sonat hic accipi oportet. Item ad litteram qūo stare pōt ꝙ de⁹ prohibet. Deut. xxij. ne hō aret in boue et asino. Onus quodcūqꝫ aliud tibi placet asino imponere nō vetat lex. et ponere iugum cū asino quare nō licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis eñ simul esse et pasci lex permittit ꝛ arari simul prohibet ꝛ interdicit. Si autē propterea vetat qꝛ hoc alias immūdum lex dicit quare circa illud cetera q̄ dicta sunt ꝑmittit ꝛ solū arare excipitur. equ⁹ in lege aial immūdū esse ꝓhibet' ꝛ alia multa. nec tamen arare bouē cū equo vl' alio aiali immūdo in lege ꝓhibet'. hāc nō solum in his q̄ dicta sunt mādatis sȝ in ꝙ plurib⁹ aliȷs legalibus cerimoniȷs cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetenti sensu ītellexerimus. Discreto

itaqꝫ et diuino sensu hec discutien da. ꝛ intelligēda sunt. Si vero legem debito sensu accipim⁹ oīa legis mā data debita obseruatiōe obseruare poterim⁹. quedā ad litteram ꝛ sine vllo velamine figurarum dicta esse accipiendū quedā vero ad figuram et ꝓfundo velamine obūbrata esse intelligere quedā ad tp̄s obseruari iussa sunt quedā sine vlla tp̄is deter minatione q̄ eni alterius sacramen ti p̄nūciatiua erāt ꝛ veritatis figurā fatentur suo tp̄e manifesto rei atqꝫ veritatis p̄sentia oportuit vt eorū remaneret p̄nunciatio ꝛ figura.

Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicēdo erit q̄diu futurum est ipsumqꝫ erit prorsus obmittentes in p̄senti assu minus est quodqꝫ ipsum iā p̄terisse significantes vtimur fuit. Sic in re bus p̄nūciatiuis alicuius sacramēti vbi p̄ns manifestat̄ sacramentū ei⁹ iam supfluo reseruaret̄ figura seu signū q̄ alicuius misterij significa tiua nō erāt sed a parte seu fidei ve ritatē insinuant seu carnis edifica tionē cōmendāt ea a iudeis et xp̄ia nis nō ad tēpus sed imppetuū ob seruanda sunt earūqꝫ transgressio nullo modo potest multa esse. hec Alanus.

¶ Contendit iudeus probare q̄ di uine sanctiones veteris testamen ti non sunt muta te.

Ertiū argu mentū iudeoꝝ ē ad ꝓbādū q̄ diuie san ctiōes veteris testa mēti nō sunt muta te. Arguunt ergo ꝯ xp̄ianos sic. Si s̄mo dei ad tp̄s ob seruād⁹ ē eoqꝫ s̄mone ānullato alio tp̄e ali⁹ obseruād⁹ ē. Sicqꝫ p tp̄m vicissitudies diuie sanctiōes mutā tur q̄ pacto ratū non erit qđ dr̄. ps. cxviij. Ineternū dn̄e pmāet vbū tuū et illō. Mat. xxiiij. Celū ꝛ terra trā sibūt vba aūt mea nō trāsient. qđ in terest cur de⁹ hoc aial imundū iudi cet illud mūdū. hoc vti ꝓhibeat. illo vti pmittebat q̄s eni adiuuit vt dr̄ ysa. xl. spiritū dn̄i. aut q̄s ei⁹ ꝯsilia rius fuit vt istud agi pmittat illud ꝓhibeat iussit obsequēdi ergo ei ob sequēdū ergo ei obieq̄ summa vir tus ē. ꝓhibuit fieri. ergo iā nō licet idqꝫ si postea fiat peccatū esse dici mus ac pena debita puniēdū: vt er go seruem⁹ figuras cōtēnemus lit teras. vt seruem⁹ alterū q̄ ratio est dānare alterū. Seruem⁹ litterā. ser uemus ꝛ littere figurā. maneat par ua sensu nr̄o littera. maneat vt ve stro ꝛ addat̄ spiritualis ꝛ ꝯcessa no bis sit a deo mysterij latentis intel ligētia. Abstineamus a pctō qđ lex iubet: abstineamus ꝛ ab eo si quod ē quod per porcum figuratur pecca tum. Non arcemus cum boue ꝛ asino quia id legislator prohibuit. ꝛ si qua intellexeritis per asini et bouis co pulamen phas est euitare. immo peccatum est non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. ꝛ ad implenda esse censetur et adim pletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra q̄ in nouo testamento di uine sanctiones veteris testamenti non mutantur sed adimplētur. Di cit ergo q̄ sermo diuin⁹ in nullo an nulat̄. diuine sanctiōes nō mutant̄ q̄ christus nō venit soluere legē sꝫ

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico vobis iota vnū aut vn⁹ apex nō preteribit a lege donec oīa fiant. non igit̄ vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. ⁊ in p̄mo thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex eñ prohibet homicidiū xp̄s iram et odiū. lex eñ prohibet homicidium carnis. xp̄us etiam ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tūc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat: quoniam veritatis future figura erat ⁊ figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iaȝ p̄sens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solū ab ea sed etiam omni carne. vino ⁊ eodē iudice seuestrum quisq̄ȝ metur. Moyses carnē suillam immundā noīat vti ea p̄hibet ⁊ propterea dicitis q̄ vti ea nō licet Moyses nō alius sed ideȝ ipse carnem suillam dicit mundā et valde bonam ⁊ eam ad vescendū) sicut cetera scribit deum fecisse bonā. Et ideo dicit quod vti ea licet. Postq̄ enim enūerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quibus anima viuens est. nō lōge infra subdit. vidit deus cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona: qḋ valde bonū ē nulla ex p̄te malū est. quod vero nulla ex p̄te malum est nō malū ⁊ imūdū est. Quicquid ergo in carne suilla necesse a deo facta cōsideraṫ mundū ⁊ valde bonū est. atq̄ȝ vti lȝ: q2 v̄o p hoc aīal voluptas ⁊ immūdicia figuraṫ. immūdū p̄pter hoc animal eē indicaṫ. et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo hoc mundūȝ ⁊ immūdū animal esse intelligitur: ⁊ eo vti ⁊ nō vti a deo nobis p̄mittitur. eadē ratione licet in boue ⁊ asino arare. ⁊ p̄hibetur ne aremus in boue ⁊ asino si meli⁹ non pōt q2 deus permittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sed bos qui vngulā scindit ⁊ ruminat et ad excollendam terrā oīno ydoneus ē p̄dicatorē ecclesie discretū designat in his que agit sensum habēteȝ qui mādata dei meditaṫ. Ac apd̄ se meditando ruminat die ac nocte nō solum sibi vtilis sed et alijs huic non est associandus in p̄dicatione: alter moribus etiā indiscretus sensu. ideo ta. ⁊ litteris imperitus q̄ nō solum verbo est inutilis sed suo exemplo alijs nociuus existit. ¶ Quod etiaȝ lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates seq̄ntes ostēdūt: ait eñ dn̄s per prophetā Ihere. xxxi. ⁊ ad hebreos. viij. ꝯsummabo testamētū nouū super domū iuda ⁊ sup domū israel. Quid vocauit testamentum nouum nisi legē euāgelicā qua superueniente debuit cessare quia simul seruare non pōt: vtraq̄ȝ adueniente enim veritate debet vmbra cessare Et ysa. legiṫ sacrificia vestra odiuit aīa mea. Item dauid ait in p̄s. l. Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiq̄ȝ holocaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrificiū ⁊ oblationē noluisti aures autem p̄fecisti mihi. holocaustū ēt p peccato non postulasti: tūc dixi ecce venio: ⁊ alibi nō in sacrificijs tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. non accipiā de domo tua vitulos: neq̄ȝ de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiam in magna parte ea que p̄tinēt ad le-

gem veterē cessare nō enī ē apud iudeos sacrificiū vel hostia: nō ppheta non rex: nō tēpluȝ: nō locus sacrificij. ⁊ quid iremus p singula in maxima parte abolita ē lex. videt ergo q lex moysi iam locum nō habeat.

¶ Contendit iudeus pbare q circumcisio perpetuo sit duratura.

Quartuȝ argumentū iudeorū ɔtra nostrū fidei fortalicium ē de circūcisione quā affirmāt duraturā ppetuo ⁊ consequēter legem moysi: arguūt ſ sic. Idē iudiciū videt esse quantuȝ ad duratione a parte post de lege antiqua ⁊ de circūcisione: hoc enī xpiani cōcedūt: sȝ circūcisio ineternum debet durare in populo dei: ptȝ q Gen. xvij. dat in fedus sempiternuȝ ergo ⁊ lex dȝ eē sempiterna. ¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra. li. i. ar. vi. in puncto. ij. Verumtamē vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscat in hoc passu nolo silentio pertrāsire. Dicendū ergo q in veteri lege duplicē inuenimus circūcisionē vnam carnalē quā ipsi obseruant: ⁊ aliaȝ spiritualē de qua dicitur Deut. x. circūcidite igit preputiū cordis vestri ceruicē vestraȝ non induretis. et Iere. iiij. Circūcidimini ⁊ auferte preputiū cordium vestrorū viri iuda. Sic etiaȝ distinguere possum⁹ de eterno ⁊ sempiterno q habet duas significatiōes. Interdū enī ponitur p eternitate simpliciter vt i psal. Tu aūt dñe ineternum pmanes. Et illud. Iere. x. Dñs aūt de⁹ verus est ⁊ ipse deus viuēs et rex sempitern⁹. Aliqñ vō accipit p duratiōe finita q̄le ē illud. i. Reg. xxvij. Credidit ſ achis dauid dicēs multa mala opat⁹ ē ɔ ppl'm israel. erit ſ mihi seru⁹ sempitern⁹. manifestū ē q hic accipit sempiternū p duratiōe finita q nō poterat plus durare ista seruit⁹ q eoȝ vita. simile habet Gene. xxvij. vbi dr q oderat semp esau iacob: qñ ergo dicebat q circūcisio dȝ durare i sempiternū si sit sermo de circūcisiōe spūali indubitāter ē verū qd simplr ineternuȝ dȝ eē in pplo dei ⁊ aīa q̄ ē cū pputio peccati ē extra ppl'm dei qtum ad meritū. Si vō loquaris de circūcisiōe carnali accipe similr sempiternum scdo mō dictuȝ. q qdiu lex durauit q̄ soli vni populo pcipiebatur debuit durare signū quo ille populus ab aliis gētib⁹ distinguebat et cessante lege signū ēt debuit cessare. Et iō dr Gen. xvij. q circūcisio data ē in signū. ppt qd qdiu ille populus separatus fuit ab oī gente in deserto nullus eoȝ circūcisus fuit sed qñ intrātes terrā pmissiōis plenam diuersis populis oēs simul fuerunt circūcisi in galgalis vt habetur Iosue. v. capitulo.

¶ Cōtendit iudeus pbare q si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

Quintū argumētum iudeorū ē de sabbato et ei⁹ cessatiōe arguunt legē nouā non esse a deo sic. Illa lex q̄ ɔriat pceptis diuinis nō ē a deo sȝ lex euangelica ē hmōi ergo nō ē a deo: maior est manifesta q de⁹ nō pōt sibipsi eē ɔri⁹: sed minor ptȝ de obseruatiōe sab-

bati quā deus pcepit in veteri lege. lex nō euāgelica hui9 obseruantiā tollit ⁊ phibet. ergo ē cōtraria deo: nō ergo ē a deo. ¶ Respōdet q in tali pcepto duo sunt cōsiderāda. Primū est q ppter reuerētiā dei cessabat pp'ls ab oī ope seruili vt liberi9 diuinis vacare posset ⁊ istud erat morale. p hoc eni pcipiebat q hō aliq tpe vacet rebus diuinis iuxta illud ps. xlv. vacate ⁊ videte q ego sum de9. ⁊ fm hoc cōputant inter pcepta decalogi moralia ⁊ lex q hāc obseruātiā in se phiberet eēt cōtraria ordinationi diuine ⁊ nō posset eē a deo: sz lex euāgelica hāc obseruantiā non tollit sz pcipit vt pz de dieb9 dñicis ⁊ aliis festis in noua lege ordinatis. Sed cōsiderandū ē in dicto pcepto erat taxatio tpis vel diei. s. q hec obseruātia fieret tali die determinata. ⁊ istud erat cerimoniale. et ideo hoc mutari potuit ⁊ debuit ppter rōnabilē causam. Iudei enim colebant diē sabbati in memoriam creatiōis rerum qd innuit moyses Exod. xx. dicēs. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Sex dieb9 fecit de9 celū ⁊ terrā ⁊ requieuit die septimo ac si dicat. cōpleto ope creatiōis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipsius creatiōis. hō etiā fuerat factus sexta die ⁊ iō primū diez post sui creationē ds expendere singulariter ob reuerētiā dei. ceteros vero ad sui necessitatē. In noua autem lege illa dies q debuit obseruari ad vacādum deo nō solū debet nobis reducere ad memoriā bñficium creationis sed etiā innouationem spiritualez que inchoata est in xpi resurrectione. ⁊ ideo sabbatum mutatum est in dominicam diē in qua xps resurrexit. Significat etiā dominica que est octaua dies. octauaz diem resurrectiōis in qua perfectā requiem expectamus. Hic ē q messias noster dñs iesus christ9 postq̄ factus est triginta annorū soluit q̄tum ad partem istā sabbatū curando in eo infirmos. ⁊ dando eis licētiam lectulos asportandi. Iohan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ii. Ceterū quemadmodū de circūcisione dictū est probatumq3 q data fuit in signū sic ⁊ sabbatum vt habet Exo. xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis q2 signum sunt inter me ⁊ vos ac generationes vestras. Item in libro bisa. i. omniperc. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Iohanna. De preceptū q dedit deus sanctis ⁊ benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatū qd dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me ⁊ inter filios israel. si sic est nō sunt obligati. goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Et omnibus his patet q non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. ¶ Item contra obseruantiam circūcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duabus traditiōib9 sicut notatur in pugione cap. xi. tertie partis. i ii. distinctionis. quarum prima est illud quod in mydras tylym. i. glosa psalmorum taliter scriptum ē. ps. lxxiiii. Et oia cornua impiorū cōfringā ⁊ exaltabunt cornua iusti. cornu nō ē dictū sz cornua. Decem eni cornua sunt q dedit de9 sanctus ⁊ bñdict9 israeli. Cornu abrahe

de quo dictum est ysa.v.vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei.cornu ysaac.de quo dictum est.Gene. xxij.Et ecce aricornus retentus in densitate p cornua sua.Cornu ioseph id est cornu regni de quo dictũ est Deutero.xxxiij.& cornua rinoceron tis cornua eius.Cornu moysi de quo dictũ e.Exo.xxxiiij.qr cornuta erat cutis faciei ei9.Cornu pphetie de quo dictũ e.i.Reg.ij.& orauit ãna & dixit.exultauit cor meũ in dño & exultatum est cornu meũ.Cornu legis de quo dictũ est Abacuk.iij.Et cornua duo de manu ei9.Cornu sacerdotij de quo dictũ est.ps.cxi.Cornu eius exultabitur in gloria.Cornu leuiticũ de quo dictũ e.i.parali.xxv. omnes isti filij hemã.vidẽtis regis in verbis dei ad exaltandũ cornu. Cornu hierusalẽ de quo dictũ e.ps. xxi.Et a cornibus vnicornũ exaudisti me.Et cornu regis messie de quo dictũ est.i.Reg.ij Et dabit fortitudinẽ regi suo & sublimabit cornu messie sui & sic e dicẽs.ps.cxxxi. Ibi germinare faciaʒ cornu dauid paraui lucernã messie meo.Quãdo autẽ peccauerunt israel ablata fuerunt eis & data sunt gentibus seculi.sicut dictũ est.Daniel.vij.c.Post hec videns fui in visione noctis.et ecce bestia quarta terribilis atqꝫ mirabilis & fortis nimis & dentes ferreos habebat magnos comedit et comminuit et residuum pedibus suis conculcauit et ipsa dissimilis ab omnibus aliis bestijs.que fuerũt ante ipsam et cornua decem habebat.assimulate sunt enim gentes similiter hmõi feris et omni tempore in quo gentiũ seculi cornua fuerunt stantia.Cornua israel erant cõfracta sicut dictũ est trenorũ.ij.Confregit i ira furoris omne cornu israel.¶ Qualiter autẽ legalia deus iudeis abstulerit per ratiões et signanter sabbatũ et circũcisionẽ et qualiter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayla ipereq.i. distinctione q̃ incipit qꝫ semzbbae. Quadã vice decreuit regnũ necij.i. romanũ qꝫ non seruarẽt iudei sabbatum & qꝫ nõ circuncidererẽt filios suos & vt cognoscerẽt mẽstruatas. Tũc iuitrabi ruben.cercinauitqꝫ se more.s.romanorũ.Cũqꝫ iuisset et sedisset cũ eis ait illis.qui hꝫ inimicum depauperet cũ vel ditat. Dixerunt ei depauperat Dixit eis si ita ẽ non faciãt iudei opus in sabbato vt depauperentur.Dixerũt romani benedixit abrogaueruntqꝫ decretũ.rursumqꝫ etiã dixit eis.q̃ habet inimicum debilitat eũ an fortificat dixerunt ei debilitat ait eis si ita est circuncidant filios suos octaua die vt debilitẽter.dixerũt optie dixit & cessauerunt illud.Iterũ dixit eis qui habet inimicũ multiplicat eũ an diminuit eũ.Dixerũt ei diminuit. Ait eis si ita est nõ cognoscãt menstruatas dixerunt benedixit et cessauerũt illud.Demũ ppẽderũt qꝫ iude9 erat & restituerũt decretũ vt prius.Dixerũt ergo iudei q̃s ibit & irritabit statutũ istud vadat.Rabi symeon q̃ didicit facere signa & mirabilia.Post eũ ꝓo vadat rabi eleazar.Egressus est eis itaqꝫ obuiã vẽtamalyon.i.demoniũ sic vocatũ & ait.Est placẽtia vr̃a vt vadã vobiscũ sicut rabi symeon & ait ãcillic dom9 pr̃is appuit

angelus ter. nobis autem nec semel veniat ergo miraculum vndecunq;. Precessit igitur ventamalyon. et intrauit in filiam cesaris. Cumq; peruenissent dixerunt ventamalyon egredere vocat ergo egressus est et abijt Dixitq; iudeis cesar. Postulate quid est vobis ad postulandum. Introducti sunt igit in domum thesauri vt tollerent quicquid vellent: inueneruntq; cartam illam in qua scriptum erat dictum statutum et ruperunt eam hucusq; thalmuth. ¶ Animaduertat prudentia tua lector q p istas duas traditiones habetur euidenter q deus abstulit a iudeis p romanos sabbatum et circuncisione et alias cerimonias. confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorum de quibus vnum erat lex vt paulo ante dictum est: et nunq restituit eis nec per se nec per angelu nec p prophetam nec per alium virum sanctum Sed ipsi iudei recuperauerunt circucisione et sabbatu et cetera hmoi per dyabolicum miraculum vt in proxima traditione ostensum est. Nullus ergo vlterius nisi sit demoniacus coseruare debet ea que deus abstulit. et dyabolus talibus se iudeis viribiliter ingerendo instituit quando enim vel vbi vnq scienter dyabolus bonum homini aliquod nisi forte vbi prospexit malum maius et mortem pessima sibi ex eo iminere finaliter procurauit cui vnq boni aliquid nisi fallendi studio psuasit. nunquid no ipse est qui primos homines qsi eis vtiliter consuledo fefellit none ipse est q contra sanctum iob ipsum etia dnm puocauit. Job. ij. c. An ignorat iudei miseri q dyabolus fuerit qui patres suos ad adorandum vitulus mentiendo protraxit. vt habetur in libro sabath impereq. qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum et induxit tempestatem maximam in aerem et dixit israeli. Ubi est moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum. Dixit eis ia peruenerunt sex hore et non respexerut super eo. Ait ergo mortu e et no curauerut sup eo Ostendit ergo eis similitudine feretri eius in nube. hinc est q dixerut ad Aaron q hic moyses vir qui fecit nos ascedere de terra egypti nescimus qd factum est ei. et quid scriptu est. consequeter et dixit Aaron. abrumpite inaures auri que sunt in auribus etc. et accepit de manib eorum et formauit illud in forma et fecit illum vitulum fusorie et dixerunt Isti sunt dij tui israel etc. His sic pmissis dicatur iudeis vt attendant que sit eorum prudentia quis sensus qui dyabolum nolunt habere suspectum in recuperatione circucisionis et sabbati. qui patres eoz ad faciendum et adorandum vitulum et ad attribuendu sibi magnalia que deus fecit medacijs et falsis pdigijs ta studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet q intentio e studium dyaboli ac voluntas erga homines nunq est nisi mala: quare satis est manifestum q grandis est stultitia et q magna insania et q imesa iudeoz vecordia q circucisionem et sabbatum et alia que deus eis abstulit: et dyabolus reddidit no cessant obseruare. ¶ Supradictis adhuc videt addedu id quod de sabbato scriptum est in bercsith minori vbi dr Gen. ij. et bndixit deus

dies septimā. dominus rursus nequā quesiuit a Rabi aquiba: ait ei quid est inter diē et dies: dixit ei rabi aq̄ba et quid est inter virum et viros: dixi ei quid dixit tibi: et quid dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi in quo differt sabbatū ab omnibus aliis viris. Dixit sibi decedit rex propter gloriam suam sic quoqꝫ voluit deus istuꝫ diē honorare: vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatianus arguit hoc qui trahit lapides p totaꝫ septimanam et in sabbato quiescit. Dixit ei delōge attractum tu trahis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille q̄ facit ascendere mortuos arguit: omni nāqꝫ die est ascendens et nō in sabbato. Fuit et tēptauit in patre suo q̄ ascendit omnib⁹ dieb⁹ et in sabbato nō ascēdit post sabbatum sciscitat⁹ est eum et ait ei pater: ex quo mortu⁹ es fecisti te iudeū: admiror q̄obrem ascendisti omnibus dieb⁹ hebdomade et in sabbato non ascendisti. Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum sponte sua apud vos obseruat eum hic malo velle suo: dixit ei: et cuiusmodi labor ē vobis ibi. Ait ei omnibus diebus septimane iudicamur in sabbato autem quiescimus: reuersus est ad rabi acquiba: et dixit ei. Si est secundum verba tua q̄ deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorare: nō mittat in eo ventos. non faciat descēdere pluuias. nō fluctuet mare inundis suis Dixit ei rabi acq̄ba habet se in istis deus sicut is qui trāsfert per q̄ttuor vlnas. ¶ Si vis lector figmēta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas quēadmodū fluuius supra fict⁹ fuit signum obseruandi sabbati quādo per totam hebdomadaꝫ currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur: sic est nunc efficax argumētum non obseruandi sabbatuꝫ q̄ nusq̄ sub celo sit fluuius qui magis quiescat in sabbatis q̄ in ceteris diebus. Per totū quippe mundum discurrunt mercatores qui sicut ducunt medicinalia variaqꝫ pigmenta ex india que ē in oriente vsqꝫ ad hyspaniam que ē in occidente et a meridie vsqꝫ ad septētrionem que est vsqꝫ ad anglicos: et norwegios et scotos et sic vsqꝫ ad totum mundum: quod si verum esset in vicem sibi narrarent et nomen p̄uincie vbi talis esset fluuius iudeis p̄curantibus non tacerent. ¶ Itē magister iohānes valisoletanus cōuersus in libro de concordia legum dicit q̄ istud de lapidum flumine non est verum: nec dicit hoc per aliquem sapientem nisi per cōitatem ipsoruꝫ rabinorum iudeorū ad ipsorum confortationem et gaudium sui cordis quoniam hoc nō scribitur in aliqua scriptura autētica: nec in aliq̄ libro aristo. de mirabilibus locorum nec in aliq̄ alio loco sꝫ in libris solūmodo iudeorum ad ipsorum cōfortatione explicatur: hec ille. ¶ Ad aliud vero figmentum de mortuo nō ascēdente in sabbato dici potest q̄ dyabolus ventamalyon vel aliquis ali⁹ potuit assumere figuram patris rufi antedicti et facere ac dicere que dicta sunt vt iudeorum circa obseruantiā sabbati cōfirmaret errorē. ¶ Ad tertium deniqꝫ q̄ qui non obseruat apud nos spontaneū sabbatuꝫ apud mortuos obseruabit cuꝫ coactus etc. vt supra: ergo abraham et multi aliī

sancti qui nunq̄ coluerūt sabbatum punientur per totā septimanā cum infidelibus ⁊ compulsi requiescent in sabbato: hoc autē falsum esse q̄s dubitat. q̄ autem abraam non coluerit sabbatum habetur in beresith. minori sup illud Gen̄. ij. vbi dictum est Et benedixit de⁹ diem septimam: dixit rabi iohānati abrahā non ē scripta de eo obseruātia sabbati hec ex pugiōe vt supra. ¶ Possumus etiam nobis assumere demōstrationem q̄ sabbatum verum qd̄ significat quietem vt patet deutero. v. c. sabbatum i. quies domini dei tui est dies dn̄ica quā nos x̄piani obseruam⁹ quoniam sm̄ sapiētes iudeoꝝ thalmuth vt notat magister iohānes vallisoletanus cōuersus in libro de cōcordia legum: titulo. iiij. c. x. prima cōiūctio solis ⁊ lune que fuit in pricipio creationis mundi facta fuit die lune ad quinq̄ horas ⁊ ducenta ⁊ quattuor minuta hore. Et q̄ textus nō dicit nisi sex dieb⁹ operaberis ⁊ die septima requiesces ⁊ non dixit qua die signata inciperent cōputari illi sex dies esset rationabile q̄ computatio incipiat a die istius cōiunctionis solis ⁊ lune: q̄ hec duo luminaria distinguunt diem ⁊ noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune ⁊ sic dies septima est dies solis q̄ est dies dn̄ica vt obseruamus x̄piani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant ē magna mutatio secūdum stellas ex diuersitate dierū ⁊ locorum sm̄ longitudines terrarum q̄ ierusalem est in longitudine. lxvj. gradnum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvj. gradnum; et est differentia inter ierusalem ⁊ istā terram plus q̄ quattuor horarum. Item ē alia differentia inter ista sm̄ motum puncti altioris spere none p quem mouentur poli: ⁊ sic a tempore quo lex moysi data est vsq̄ ad ista tempora est facta mutatio ⁊ differētia plus q̄ per quinquaginta gradus ⁊ isto poloꝝ motu mutate sunt longitudines ⁊ latitudines, ⁊ mutati sunt dies ⁊ noctes in omnib⁹ mūdi partibus vsq̄ ad ista tempora et sm̄ diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei vnam horam illi⁹ diei sabbati sibi precepti non obseruant nec illam met diem a moyses illis temporibus institutam: talis mutatio potest clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Iosue ⁊ etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. ¶ Et si iudei dicant sm̄ supradictam rationē q̄ idē debet iudicari de die dominica secundum christianos. Respondeo q̄ hec obseruantia quā obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in q̄ die ipse resurrexit: nec obest mutatio facta ex quo manet ipsa principalis ⁊ precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi ⁊ resurrectionis sancti messie ⁊ adhuc non obligarentur seruare predicta: nec etiam sacrificium: et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum similium posito q̄ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi

tudinem et latitudinem et terraruз etiam constellationes secũdum imaginationem sapientum ⁊ iste est magnus defectus legis: scilicet ꝙ omnia que legis erant nõ obseruari debebant in omni loco mũdi quod nõ est in lege christi veri messie quia in omni loco ⁊ quacunqꝫ parte terrarũ tenentur christiani legeз sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus bernardus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice propter que sabbatum nõ immerito in dominicam dieз mutata est. Primum est ꝙ fuit prima omnium dierum. Secũdum ꝙ erit vltima dies presentis vite. Tertium ꝙ diem dominicũ nulla precessit nox. Quartum ꝙ ei nulla nox subsequetur. Quintuз quia in eo creauit de⁹ celum ⁊ terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo ⁊ boni in paradiso gratificati ⁊ glorificati sunt ⁊ econtra mali angeli in codẽ die peccãtes de celis ad inferos expulsi sunt. Septimũ ꝙ secundũ orosium in die illa primo precepta data sunt filiꝭs israel. Octauum quia in illa die christus icarnatus est. Nã vt testatur magister hystoriaruз die qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto ⁊ christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium ⁊ figuram datum fuit mãna in die dominico sicut ait sup Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc ꝙ in .xvi. capitulo dictũ est. Sex diebus colligetis illud: die autem sexta duplũ colligetis. patet ergo diem sextam vocari illum qui sabbatũ precedebat qui est feria sexta ⁊ ex hoc patet ꝙ manna die dominica datum fuit. Si ergo sex diebus continuis collectũ fuit. septima autem die cessatũ est ⁊ ꝑ cõsequens manne initiuз a prima die dominica exordium sumpsit. Nonuз quia in die dominica christus destructis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sanctorum animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit cuius resurrectio nostre resurrectionis exemplar est. Decimum quia die dominico spiritus paraclytus discipulis datus est. Undecimum quia in die dominica erit resurrectio mortuoꝝ et reddet deus vnicuiqꝫ secundum opera sua. Duodecimuз quia die dominico erit initium ⁊ continuatio sine fine laudũ dei ⁊ domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Unde esa. vlt. ⁊ erit semen eorum ex sufficientia mensis ex mẽse suo ⁊ ex sufficientia sabbati in sabbato suo: istud est seculum futurum quod totũ erit sabbatũ id est reqes. ¶ Et nota ꝙ mensis legitime dicit heredes hebraice: poniturqꝫ apud eos pro perfectione numeri omniũ dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe cõputant iudei ⁊ non cũ sole: mensis ergo hic vt ait beatus gregorius pro perfectione positum est ⁊ sabbatum pro requ e in quo seruile opus fieri non licebat: erit ergo semen eorum id est apostolorum et sanctorum predicatorũ faciẽtiũ filios spũales ex mensis sufficiẽtia id est ex sufficiẽtia ꝑfectionis vite ꝑsentis in mẽse suo. id est in ꝑfectiõe glie sue in futuro. Sicqꝫ semẽ auditũ ex sufficiẽtia sabbati. i. reqei in dieb⁹ officiis ⁊ festiuitatibus aliꝭs ad audiendũ verbũ dei

necnon et sufficientia requiei a vi-
ciis et peccatis in vita presenti erit
in sabbato suo: id est in sempiterna
requie sua in vita futuri seculi quod to
tum est sabbatum vt predictum est.
¶ Et si queris quare fuit ordinata
quies diei septime per iudeos die
sabbati et non alia dies septimane.
Respondet supradictus magister io-
hannes in eodem libro titulo. iiij.c.
viij. quod ad hoc fuit triplex ratio. Pri-
ma est quia secundum astrologos maior
coniunctio saturni cum Joue fuit in
capite arietis ascendente aquario qui
est domus saturni que coniunctio ne-
cessitauit et coegit populum iudeorum
vt starent in captiuitate egypti qua
dringentis annis et quod inde educeren
tur in manu forti et brachio extento
et quod ibi fierent miracula extra natu-
ram. Et ideo fuit in die saturni dies
sabbati ordinata in memoriam exi-
tus de egypto et in memoriam coniun
ctionis saturni et iouis in domo aqua-
rij vt dictum est. Et ratio quare ma
gis firmauerunt se sup saturnum quam
super iouem est quia saturnus est altior
Item quia ascendens coniunctionis
fuit aquarius que est domus saturni
secunda. Item propter alias proprie
tates quas iudei et terra ipsorum ha-
bent cum saturno secundum quod dicunt
astrologi et vlterius declarabo et ideo
ordinatum fuit a iudeis. quod dies septi-
ma quando nihil operari debent quod
esset in die saturni et quod essent in tene
bris et sine candelis etiam que ponunt
astrologi debere obseruari in die sa
turni vt liberentur homines a dam-
nis suis et influentia effectiua. ¶ Se
cunda ratio est quia ista die saturni pla
nete infectiui et damnosi habent sin-
gularem potestatem quoniam prima ho
ra noctis diei sabbati est hora mar-
tis secundum computationem horarum
vt iudei computant ordinando primo
noctem et postea diem: et prima hora
diei sabbati est hora saturni. qui duo
planete sunt damnosi secundum astro
logos et sic in die illa naturali dam-
nosi planete habent suam influentiam
damnosam singularem Et sic scripsit
Rabi abraham in glosa sua quam fe-
cit sup decem preceptis sup illo spe-
cialiter memento vt diem sabbati etc.
Dixit istud preceptum fuit propter
speram saturni et qualibet die in heb-
domada habent stelle mobiles ipsa-
rum quelibet vnam diem in qua ma
gis apparet ipsarum virtus et quo-
niam vna die in hebdomada quiesce
re tenebantur in signum et memoriam crea
tionis mundi vt dictum est. Ideo ordi
nauit eis Moyses in marath quod ista
dies requietionis esset specialiter et
signanter illa dies saturni que est sab
batum in qua stelle predicte damno-
se habent potestatem et influentiam sin-
gularem vt ab ipsarum damnis et infe
ctionibus tuerentur. ¶ Tertia ratio
est propter potestatem istis planetis
datam super iudeos et terram suam
quia secundum astrologos iudei sunt sub
constellatione Martis et Saturni et
sic per experientiam patet quia quando
saturnus est in domo casus sui et ha
bet aspectum a malis et damnosis alijs
stellis tunc euidenter apparet malum
opus aliquod in iudeis et hoc sepis-
sime sum expertus et secundum con
ditiones suas videtur esse de natura
saturni prout dixit Ptolomeus quod de
natura saturni est miseria et casus et
populis captiuus et malarum conditionum vt

sunt iudei. Et ideo diebus sabbatis nisi aliis diebus vbi erant predicti planete in exultatiõibus suis faciebant plura sacrificia q̃ in aliis diebus vt ab istarum planetarũ dãnis specialiter essent salui prout p glo. Rabi abraã euidenti⁹ demonstrat quam fecit generaliter super legem et probatum est per dicta astrologorum que ego allegaui in declaratione quam scripsi super glosam predicti Rabi abraã abenagra et ista talia cerimonialia priuanda erant in cõplemento legis in aduẽtu xpi quoniam ipse venit pro salute animaruʒ Et vt tales opiniones falsas totaliter aboleret que ydolatriaʒ sapiunt apparenter et causa finalis legis cõplementi non est res corporalis sed potius spiritualis et in vni⁹ diei obseruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit causa finalis mutationis legis prout diximus. Rationabile erat in complemento legis ponere illam dieʒ que ẽ dies requietionis et illã animã super fluam aliam quã dicũt cum eo venire prout dixerũt q̃ textus dicit quieuit et animauit exo.xxxj. Animã aliã creauit homini die sabbati quod cẽt dic solis que est dies dominica et ista die dñica xps a mortuis resurrexit vt demonstrarũt mundo animarum salutẽ: et ppter istam dieʒ vere dicit animã aliam venire: qm̃ ppter resurrectionem xpi anime ppetuo vitam habent: et hoc signauit algasel philosophus dicẽs in resplẽdore solis saturno nõ indigemus: hucusq̃ predictus doctor. Patet ergo quare iudei obseruãt diẽ requietiõis hebdomade in die saturni: et licʒ dies requetionis ab oĩbus de mundo sabbatum dicat q̃ sic sabbatũ interptat vt supra patuit q̃ tamẽ non ea intẽtione: qua iudei sabbatũ suuʒ appellãt. Ideo nõ diem saturni sed aliũ colunt vt videlicet diem dñicam nos xpiani oĩbus superstitionib⁹ exclusis in memoriã resurrectionis xpi tali die factam et future resurrectionis tali die fiendã vt supra dictũ est. ¶ Item possum⁹ adducere cõtra iudeos auctoritateʒ magistri alfonsi cõuersi in libro bellorum dei. In quo disputauit cõtra iudeos secundũ opiniones thalmu. h. vbi dicitur q̃ sm iudeos nõ est incõueniens dicere oĩa festa et ieiunia remissionũ et indulgentiarũ posse mutari: et textus vocat ipsa sabbatuʒ sicut ipm met sabbatum et pbant hoc Leuiti.xxiij. Hec sunt ferie dñi q̃s vocabitis sanctas: et glosauerunt dicentes vocabitis: id est posito q̃ errent scienter vel ignoranter qm̃ illa debent festa simpliciter reputare et sic nõ debent iudei inconueniens reputare q̃ illi qui recipiũt legem scri messie diẽ sabbati in diẽ dñicam cõmutarunt ppter rationes superi⁹ allegatas: et de hoc xps in euangelio mathei.xij. respondens eis qui dicebant iesum xpm non licere in sabbato curare. dixit: filius hominis habet potestatem super sabbatum.

¶ Contendit iude⁹ probare q̃ iesus xps non est verus messias q̃ non venit in nouissimis diebus.

Textum argumentum nititur ostendere iesum xpm saluatorem nostrum nõ esse verum messiaʒ in lege

et pphetis pmissum. Arguūt ergo iudei sic: verus messias debet venire in nouissimis dieb⁹ sed nondū sunt dies nouissimi: ergo nondum venit messias: maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litterā de messia vbi dicitur. Erit in nouissimis dieb⁹: minor satis patet. ¶ Ad illud argumētum dicendū q dies messie dicunt nouissimi habendo respectū ad ordinē. habendo respectū ad etatem: habendo respectum ad sacram scripturā. Primo ad ordinem qr sex milia diuidendo et ordinando p tres dualitates sicut mensurat duratio mundi secundū iudeos et duo nouissima millenaria dicūtur dies messie patet p canadū beliā. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui sonat sacerdotes magni inuenit hoc quod sequtur: legerūt in studio helye q sex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis et duo milia legis et duo milia messie et sequit. Et ppter nostra peccata que sunt multa transierunt ex illis que pterierūt hec ibi Et cum hoc dicit Thalmuth qsi trāsierant de duobus milib⁹ annis messie qsi sexcenti anni. et post illud tempus trāsierūt iam qsi. dccc.xlij. anni cum illo numero sex miliū annoꝝ: videt cōcordare beat⁹ ysodorus super penthateu. cum sup illo passu enoch septim⁹ ab adā qui placuit deo trāslatus ē dicit ibi enoch septimus ab adam septimā requiem significat: trāsactis nāq sex milibus annis et renouato celo ac terra factoq iudicio transferent sancti in vitā eternam. ¶ Nūc vide cecitatē iudeoꝝ ipsi cōputāt ānos a creatiōe mūdi sicut nos a natiuitate xpi et dicūt q isto āno in quo nos cōputam⁹ mille.cccc.lx. annos dni sunt a creatiōe mūdi quinq milia.ccxx. et sic patet q de duob⁹ milib⁹ annis messie iā trāsierūt scḋm coꝝ cōputū mille ducenti viginti āni qb⁹ debuisset venire messias: et cū nō sit numerus annoꝝ vltra sex mille vt dictū ē et ipse debet regnare duob⁹ milibus ānis quō hoc est possibile. cū non restāt secūdū cōputū suum nisi dcc.lxxx. anni. ¶ Item ipsi assignāt in predicto numero annoꝝ determinatum tēpus messie. s. finitis quatuor milibus annis a creatione mūdi vt reseruantur duo mille p messia. Nūc attēde quid dicit ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi mille: et paruul⁹ in gētem fortissimā ego dns in tpe ei⁹ subito faciā illud O iudee tu determinasti tēpus messie. et vide quid dicit deus: ego dns in tpe eius sc3 messie subito faciā illud. Super quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni ante tēpus suū et si nō fuerunt boni in tpe suo ergo necesse ē q iudei concedunt scḋm suā glosam vnū de duobus vel q ipsi fuerūt boni vel non boni. Si boni ergo messias venit ante tēpus suum. s. anteq inciperet numerus quinq miliū. Et si fuerūt nō boni sicut ipsimet pcedunt in dicto prehabito q ppter pctā sua multa transierunt. s. anni qui preterierunt: necesse ē q tunc cōcedunt secūdū suā glosam q in tpe suo venit. s. finitis quattuor milib⁹ ānis in pricipio quinti millenarii ānoꝝ: et sic habent cōcedere necessario q secūdū suū numerum iā sunt mille et .xviij. āni q nat⁹ est messias. ¶ Et si dicant q nos cōputamus plus anticipando tēpus. Dico q licet simus differentes cum

cis in cõputatione annorum a creatione mundi stante tamẽ suo numero in veritate licet anticipauerit tẽpus adimpleuit qd promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrū usq ad dies signatū extremū.s.anni. Si ante illud tẽp⁹ vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrū certuȝ est ꝙ adimpleuit promissuȝ: ꝛ sic nos xpiani stante numero iudeoruȝ computabimus eñi ingressum quinti millenarij.ꝛ dicem⁹ ꝙ sunt iã mille.cccclviij.anni ꝙ venit messias: stãte tamẽ ꝯputatione nostra a creatione mũdi. Dicem⁹ ꝙ messias venit infra duo vltima millenaria: cum ergo per ordinem ꝛ respectu ad duas primas dualitates miliariorum annoꝝ duo vltima millenaria in q̃bus debȝ regnare messias dicanť dies nouissimi: sequiť ꝙ dies in q̃bus venit iesus nazarenus verus messias sunt dies nouissimi: de hoc nũero sex milium annoꝝ dictũ fuit supra li.i.ar.vi.pũcto.iiij.thesauro primo. ¶ Secundo patȝ hoc idem hãbẽdo respectum ad etatẽ nã duratio mũdi mensurať septẽ etatib⁹ sicut duratio hominis quarũ nouissima et vltima est decrepitas q̃ prefixum habet principiũ sicut cetere etates non tñ terminum q2 multotiens plus durat q̃ cetere etates ꝛ iesus nazarenus fuit in decrepitate mũdi ꝛ ꝑ consequens in nouissimis dieb⁹ habendo respectũ ad etatẽ. ¶ Tertio patet hoc habendo respectũ ad sacrã scripturã: nam multa tempora ꝛ dies precedentia iesum nazarenum circiter per duo milia annorũ dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi isrł vocatis filijs ante mortem suam dixit. Cõgregamini filij israel vt annunciem vobis q̃ ventura sunt in nouissimis diebus: vbi multa annunciat nõ solũ de his q̃ debẽt impleri de aduẽtu messie sed etiam multa que cõpleta sunt tẽpore regũ israel ꝛ iuda sicut fuit de primatu iuda ꝛ de excellẽtia super omnes fratres suos ꝛ de regno: ibi iuda te laudabunt fratres tui ꝛc. Patet igitur ꝙ non solum dies messie in quibus fuit iesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiã multa tempora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicunť dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus xps non est verus messias q2 in eius aduentu mons syon nõ fuit eleuatus in vertice montium.

Septimum argumentum iudeorũ est tale. In aduẽtu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factuȝ ergo nondũ venit messias. Maior ẽ ysa. c. vbi supra: erit in nouissimis dieb⁹ preparatus mons dom⁹ domini. id est mons syon in quo erat templum in vertice montium ꝛ eleuabiť super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie ẜm iudeos debet eleuari super alios montes: vnde dixerunt aliqui iudei ꝙ tempore messie debet deus portare montem thabor et montẽ synai ꝛ mõtem carmeli ad

locum vbi est hierusalē: in vertice istorū mōtiū ponere mōtē syon hoc dicunt ipsi nō esse factū tpe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Respōdeo sm Rabi salomonē q ista eleuatio mōtis supra mōtes nō est intelligenda secūdū locū sed secūdū excellētiam & gloriā illius mōtis q: ibi debebāt operari magna signa & miracula plusq in aliis mōtib⁹ qd impletū est tpe iesu nazareni q: ibi illuminauit cecū: curauit languidū. Ibi sup oēs apostolos misit spiritū sanctum: ibi multa alia signa & miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios mōtes eleuari debebat et sic impleta est ꝓphetia in vero messia iesu christo.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare q iesus xp̄s non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes.

Octauū argumentū iudeorū ē ad verū messiam cū dz venire debēt cōfluere oēs gētes sed ad iesum nazarenū nō confluxerūt oēs gentes ergo nō est ipse messias. Maior pz ysa. c. quo supra vbi statim sequit. Et fluēt ad eū oēs gētes. minor est clara: dicūt iudei q in nazareno nō crediderūt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū iudeorū sup illud fluent ad eum. i. ad fidē eius omnes gentes. Dicēdū q ibi oēs distribuit p generib⁹ singulorū: nō p singulis generū. vt oē aial fuit in archa noe. ita q ē sensus q de qlibet gētiū genere venirēt ad fidē veri messie: qd impletū est in iesu vero messia nr̄o per apostolos suos p quorū pdicationē de oib⁹ gētib⁹ cōuersi sunt ad fidē christi: q: in omnē terrā exiuit sonus eorū &c. Et sic in isto modo in iesu vero messia nr̄o impletū ē illd ps. Deus iudiciū tuū regi da. & adorabunt eū oēs reges oēs gētes seruient ei. qd impletū fuit in cōstātino impatore qn suscepit fidē christi ¶ Uel aliter dicēdū q aliqn oēs in scriptura sumit p mītis vt. ii. Reg. xvii. Dixit absalō & oēs viri israel. Melius est cōsiliū chusi ꝯsilio achitofel. & certū ē q nō erant ibi omnes viri israel sed multi. Sil'r in euangelio Matthei. ii. Audiēs herodes rex turbat⁹ ē & oīs hierosolima cū illo. oēs enim. i. multi de hierosolima. Sic i ꝓposito veniēt ad eū oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Contendit iude⁹ ꝓbare q iesus xp̄s nō est verus messias q: in eius aduentu nō dixerūt gentes venite ascendamus ad mōtem domini.

Nonū argumentum iudeorū ē cū verus messias venire dz: gētes cōfluentes ad eū dicere debent. Uenite ascēdam⁹ ad mōtē dn̄i & ad domū dei iacob. Sed hoc nō dicit in aduentu iesu nazareni ergo nō est ver⁹ messias. Maior pz ysa. vbi supra. Uenite ascendamus ad mōtē dn̄i & ad domū dei iacob. Minor patet q: aliqui xp̄iani dicūt eamus ad domū petri. Alii dicunt eam⁹ ad domū pauli. Alii ad domū martini &c. Nulli vo dicūt ad domū dei iacob. ¶ Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo quadripartito

lib.iiij.c.ix. Dicens q mons iste xps est quē iaz vniuerse fines terre credūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna z cōcordi voce dicūt eam⁹ ad montē dñi et ad domū dñi dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse z eorū qui ante legem fuerūt fideles z eorū qui sub lege extitūt z eorū qui nunc existūt credentes in deū. Qd autē arguunt nos super hoc qd dicim⁹ eamus ad domū petri ad domum pauli: ad domū martini. zc. Null⁹ qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facimus: Sed i honorem petri atqz in memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec ulli pontificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro z tibi paulo hanc domū dedicamus sz potius deo dicit cōsecrari. z qmuis diuerse ecclesie deo ɔsecrent: tamē vna est dom⁹ dei. vna est dei ecclīa oimqz fideliū cōuētus. Ad hāc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo d et adoratur mons montium et xps sanctissimorū: hic peccata remittunt. hic nō solū homicidiū ꝓhibet immo etiā ira z odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare: q iesus nō est ver⁹ messias qz in eius aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumentū iudeorū est. In aduentu messie gens ɔ gentē nō debebat leuare gladium nec exerceri vltra ad preliū z debebant cōflare gladios suos in vomeres z lanceas suas in falces. Sed cōstat q post aduētuz iesus nazareni et adhuc modo: nō cessauerūt bella per orbē vt patet manifeste z maxime in iudea quia post mortez eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytuz z vespasianū: fuerunt etiam semper lancee z gladij z alia arma bellica i magna copia Igitur iesus nazarenus non est verus messias. Maior ptz ysa.c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentuz iudeorum de pace que debebat esse tpe messie de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiuz: nec exercebunt vltra ad preliū. Dicendum q ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros spūales qz inter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dñs ysa. xlviij. In cuius signum angeli i sua natiuitate cantauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Fuit etiā tpalis pax de qua intelligitur. Primo i romano imperio qz i cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersiones carthaginis. Secūdo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quando mūdus tante pace gaudebat q cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. Et ex h exijt edictū a cesare Augusto vt describeret vniuersus or

bis Luce.ij. Et durauit ista pax p cētū.xv.annos vsq ad destructionem iherusalē per Tytum et vespasianum quod pz q ante iesuz xpm cesar Augustus regnauerat p.xliij. annos. xps autez.xxxiij. vixit vsq ad passionē et deinde in passione xpi vsq ad destructionē iherusalē fluxerūt anni quadragita et sic fuit in sūma centū et.xv.anni ita q fuit diuturna. Et tūc probabile est q ppter diuturnitatē pacis iudei ɔflarent gladios in vomeres etc. sicut sensibiliter videt i terris vbi post bella sequit pax diuturna. Sequit in dicta auctoritate nō leuabit etc. yperbole est ad designādum pacis diuturnitatem sicut cōiter dicitur de aliquo negocio qd protrahit vltra modum consuetū Istud negocium nūq terminabit lz aliquando terminetur infra annū vel infra mensem seu etiā in minori sc̄dūz conditionē negocij: et hic mod⁹ loquendi parabolicus frequens ē in prophetis. ¶ Sed dicunt iudei q ista prophetia nunq implet nisi illa pax fuisset perpetua propter illud qd sequitur nec exercebunt vltra ad preliū q signum aduentus messie est pax sine fine patz ysa.ix. Multiplicabitur eius imperiū et pacis eius non erit finis vbi agit expresse de aduētu messie et in.ps. Deus iudicium tuuz regi da. Orietur in diebus eius iusticia et habūdancia pacis donec auferat luna. sed luna nunq auferetur: ergo nec pax. Dicendū ad primū cū dicitur nec exercebunt vltra etc. q ly vltra nō dicit eternitatē sed diuturnitatē tēporis sicut patet qd fuit. Vel aliter dicenduz est q in dictis sacre scripture attēdere debemus ea q sunt per se et dimittere ea que sunt p accidens et ex consequenti. Sciēdū ergo q lex antiqua per se et directe p̄cipiebat populo corporale prelium. Nā ad acquirendū et defendēdū regnū tēporale in antiqua lege promissum necessari⁹ erat gladius: expediebat lancea et cetera arma sine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defendi nō possunt. Idcirco dicitur iudicum.iij. he sunt gētes quas dn̄s dereliquit vt erudiret in illis israhelez et omnes qui nō nouerunt bella chananeorū et postea discerent filij eoz certare cū hostibus et habere consuetudinē preliandi etc. Ex quibus manifeste pz q sicut p̄ria lex expresse p̄mittebat regnuz terrenū ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populū ad acquirēdum et possidendū regnum celoz ad que directe et per se nō indigemus armis materialibus sz sanctitate et virtutib⁹: ppter quod secūda Cor.x. dicim⁹ arma militie nostre nō sūt carnalia q tota colluctatio nostra i noua lege ē aduersus rectores tenebrarū et contra sp̄ualia neq̄tie in celestib⁹ vt habet ad ephe.vi. De his armis visum est supra li.i. cōsideratiōe prima. Est igitur sensus pphetie q debeat cōpleri i hac vita p̄nti q tpe noue legis non erūt talia bella ex cōditiōe legis sicut accidebat i lege antiq̄ sz solū idigem⁹ vomere ad seminādū meritū in p̄n,

senti vita et falce ad metēdū p̄miū in futura gloria. ¶ Uel aliter sicut dicit peritissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Ait enī q̄ nō dixit prophetia p̄dicta quid facture sint gentes enarrando sed quid p̄cepturus sit xp̄s ostendēdo: quēadmodum et alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacē gentibus. sicut enī hic de eo q̄ pacē precepturus sit dictū esse intelligim⁹ ita et ibi quā cū et ipse preceperit si cōpletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo scʒ et pacis nō erit finis. et donec auferatur luna dico q̄ nō debēt exponi iste p̄phetie de pace tēporali. sʒ illa q̄ durauit illo tp̄e fuit signum pacis sp̄ualis. quia certū est q̄ cito post mortē xp̄i sicut dictum est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnantibus et iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosepus in libro de iudaico bello p̄pter quod iherusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quā angeli clamauerūt in xp̄i natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate cōscientie que p̄manet in iustis omni tempore prouer. xij. Non tristabit iustum quicq̄d ei acciderit: et sic permanebit i iustis vsq̄ ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensuʒ ad philip. iiij. et sic manet eternalr̄ ex p̄te finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax p̄ angelum in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō pōt q̄ mundus dat pacē suā cū mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquunt̄ pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eorum. et illam spiritualem pacē bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit iesus xp̄s verus messias in morte dicens pacē relinquo vobis pacem meā do vobis non quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiij. ¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias q̄ in ei⁹ aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno.

Undecimū argumentū iudeoꝝ contra verum messiam sumit̄ de textu ysa. c. xi. Egrediēt virga de radice iesse. qui secundū omnes doctores loquitur de aduentu messie: qui de radice iesse egressurus erat et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit vitulus et leo et ouis simul morabunt̄ et puer paruul⁹ minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eoꝝ. et leo q̄si bos comedet paleas. et delectabit̄ infans ab vbere. sup̄ foramia aspidis et i cauerna reguli: q̄ ablactat⁹ fuerit manū suaʒ mittet. Sup̄ isto textu dicūt iudei q̄ i aduētu messie aīalia siluestria pacificabunt̄ sicuʒ q̄ pacifice viuēt et habitabūt cū aīalib⁹ naturalr̄ māsuetis. et q̄ aīalia venenosa nō nocebūt hoib⁹ nec pueris. imo q̄ ifantes secure ludēt cū eis: nihil horum dicūt iudei impletū in tp̄e iesu nazareni ergo nō est messias. ¶ Ad istud argumētū

dicendum q non est verum q animalia silvestria tempore messie debent domesticari taliter q pacifice vivant et habitent cum mansuetis et q venenosa non nocebunt et cetera q secundum q dicit rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum q ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominantur ibi homines nominibus animalium. quid enim prodesset talis confederatio si lupus pacem non haberet nisi cum agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cum ove et vitulo. Inquietaret namque lupus hedum et leo agnum et pardus ovem. Ista ergo diversa animalia diversas hominum conditiones designant sicut probari potest ex scriptura veteris testamenti vt ipsi ceci suam cecitatem propriis manibus possint palpare. Dicitur enim Gen. xlix. beniamin lupus rapax et tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidem. Dan. coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis. q autem iste modus loquendi sit in dicto capitulo. patet quia yesse patrem david vocat radicem. David vocat virgam. et messiam vocat florem. et hoc patet per thargum translationem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre animal autem irrationale non potest dominari terre cum ex ordinatione divina homo presit animalibus vt dicitur Gene. i. capi. Item Gene. xlix. Catulus leonis iudas. et Iheremias. iiij. Loquens propheta de nabucho. qui debebat destruere civitatem iherusalem Ait ascendet leo de cubili suo. ergo omnia ista animalia diversarum conditionum sunt homines. qui ad unitatem legis euangelice sunt vocati non q lupus existens lupus maneat cum agno. sed q lupus in ecclesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne vivunt: impios homines intelligimus et raptores. per reliquas vero pecudes mansuetos et simplices et de illis propheta dicit q christus eos habitare et pacem habere preciperet. ¶ Et q ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet de hominibus patet per prophetam reddentem causam istius confederationis. Ait enim immediate. quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: scientie domini non sunt capaces. Sed et in confusionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus christi futurum esse distantiam nisi q in eius tempore captivitatem omnium exibunt atque miseriam. hec petrus alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt devorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta sunt tempore iesu nazareni quando simul in una fide et cultu veri dei habitaverunt venenosi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum est illud

in euangelio xpi quãdo xps iesus
dedit potestatem apostolis ꝛ disci-
lis virtutem calcandi super serpē
tes Luce.x.ꝛ cetera. Et actuū.xx-
viij.dicitur ꝙ paulus percussus a
vipera in nullo est lesus: propter
quod barbari admirãtes dixerunt
ipsum esse deum. ¶ Sed qd est qđ
dicitur in predicta auctoritate et
puer paruulus minabit eos. Dico
ꝙ puer paruulus leonē et vrsū mi
nat cū agno in domo dei pastor.i.
prelatus nobili ꝛ ignobili potenti
et impotēti. forti ꝛ debili imperat
puer ille dicitur nō in sensu ſʒ ma-
licia paruulus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ie-
sus non est verus messias quia iu-
dei non sunt liberati a captiuitate
nec ad patriam reducti.

Duodecimū ar-
gumentū iudeoꝝ Acci
pitur ex textu Deutero.
xxx. vbi dicitur cum ergo venerint
sup te sermones isti bñdictio siue
maledictio quā ꝓposui in cōspectu
tuo ꝛ ductus penitudine cordis tui
in vniuersis gentibus in quas di-
spsit te dñs de⁹ tuus ꝛ reuersus fue
ris ad eū et obedieris ei⁹ imperiis
reducet te dominus deus tu⁹ de ca
ptiuitate tua ac miserebitur tui. ꝛ
rursum congregabit te de vniuer
sis populis in quos te ante dispse-
rat ꝛ si ad cardines celi fueris dis-
sipatus inde te trahet dñs de⁹ tu⁹
ꝛ introducet te in terrā quā posse-
derūt patres tui: et maioris nūeri
te esse faciet ꝙ fuerunt patres tui.
Istud dicūt iudei nō eē factū i tpe
iesu nazareni. qꝛ nec liberati a ca-
ptiuitate sūt nec reducti ad patriā
ꝙ possederūt pres sui. ꝛ tñ istō dʒ
fieri tēpe messie ergo non est ipse
messias promissus. ¶ Ad illud ar-
gumentū est triplex responsio. Pri
ma est ꝙ hec oia non debēt ipleri
tpe messie absolute. sed cū cōditōe
posita in textu ibi: sed si fueris du
ctus penitudine cordis imo conti-
nue peccata peccatis sicut patres
coꝝ ꝛ mala malis addunt. ꝛ ipi cō-
cedūt ꝙ ipsi sunt in psnti captiuita
te propter peccata que non emen-
dant ꝛ de quibus non penitēt gra
tis igitur sunt in ea. ¶ Secūda re
spōsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi im
pleta est in reductione captiuitatꝭ
babylonice quia qñ ista prophetia
fuit dicta per moysen solūʒ fuerat
populus i seruitute egyptiaca. Et
iō dicit textus rursum.i.iterū. ꝛ si-
mile habetur ysa.xi. Addñciet dñs
scđo manū suā ad possidendū resi-
duū populi sui ꝙ possidet ab assy-
riis ꝛ non habet in tota sacra scri-
ptura ꝙ tertio debeat dominus re
ducere captiuitatē iudeoꝝ. sed so-
lū secūdo: ꝛ secūda captiuitas fuit
babylonica. Istud igitur impletū
est in reductiōe captiuitatis baby
lonice. ¶ Sed contra hoc fortiter
arguūt iudei per illud Ezech.xx-
xix.c. vbi dicitur ꝙ ꝯgregabit eos
dñs de nationib⁹ ꝛ nō relinquet quē
ꝙ ex illis ſʒ in ista reductiōe baby
lonie multi remāserunt ꝛ non oēs
reuersi sunt: igit ꝓphetia nō ē im-
pleta. dicēdū ꝙ imo ꝓphetia ē im-
pleta qꝛ oēs reuersi sūt q̄ voluerūt
reuerti. qꝛ oibus nullo dēpto. Cy-

rus dedit licentiã vt p3.ij. paral. vlti. ꝛ pͥo esdre dedit et eis munera multa et vasa tẽpli que tulerat nabuchodonosor de iherusalem. ꝛ nullus derelictus est ibi q̄ voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remãserunt fuerũt ingrati diuino beneficio. ¶ Tertia respõsio est ꝙ põt etiã poni ꝙ p̄dicta cõgregatio facta ē p iesũ verũ messiã spiritualiter q̄ cõgregauit iudeos ꝛ gẽtiles i vnũ per fidē ꝛ charitatē. sicut exponit Iohãnes euãgelista.xi.ca. vbi dicitur ꝙ iesus moriturꝰ erat ꝓ gẽte non tm̄ ꝓ gente sed vt filios dei q̄ dispersi erant cõgregaret in vnum Nullus aũt ab hac cõgregatiõe excludit qui velit itrare qꝛ nulli clauditꝛ gremiũ ecclesie. Iudei aũt hãc cõgregationē nõ itelligũt s3 volũt itelligere ꝙ sicut corporalr̄ fuerũt ꝑ orbē dispersi. sic corporaliter in terrã ꝓmissionis quã possederunt patres eoꝝ habẽt cõgregari. Ut ergo cecitas iudeoꝝ excludatꝛ. Notãdum est sicut notat reuerẽdus magister Paulus ep̄s burgeñ. in suo dyalogo. distinctiõe. iiij. c. i. ij. ꝛ. iij. ꝙ cõgregatio de qua loq̄tur ꝓpheta est dictio equoca. qñq3 eñi significat cõgregationē corporalē i aliquo loco. qñq3 vero significat congregationem. s. aĩoꝝ i n aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili: ꝛ hmõi. Sicut eñi corp̄a in eodē loco posita dicũtur cõgregata localiter et adinuicē remota dicuntꝛ dispersa. sic animi in eodē cõceptu intellectus seu volũtatis existẽtes vniri dicũtur ꝛ a fortiori possũt dici cõgregati. vnde auctoritas alle gata ezech. potest dupliciter itelligi. qꝛ secũdũ quosdã de ꝯgregatione corpali itelligitꝛ ꝙ fuit impletũ in reditu de captiuitate babylonica qñ omnis populus israhelitic⁹ q̄ voluerunt ascẽdere ad terrã promissiõis habuerũt vniuersalē licẽtiã seu potestatē hoc faciẽdi. sicut supradictum ē. ꝛ huic sñie cõsonat principium huius ꝓphetie p̄dicte ezech. In qua dñs dicit ꝓphetice Nũc conuertã cõuersionē iacob ꝛc. qd̄ esset mãifeste falsũ si hoc adhuc eẽt futurũ cũ ab illo tp̄e i quo dcm̄ fuit nũc ꝯuertã. vsq3 ad istud tp̄s trãsierũt plus ꝙ̄ mille sexcẽti anni Sz qꝛ tp̄e ezech. qñ hoc fuit dictũ p ꝓphetã ia3 iminebat tp̄s p̄dicte cõgregatiõis. Iõ dr̄ in hac ꝓphetia nũc reducã captiuitatē ꝛc. que quidē ꝓphetie ꝛ plures alie similes vt illa Ezech. xi. Congregabo vos de populis ꝛ adunabo de terris in qbꝰ dispꝰsi estis ꝛ dabo vobis humũ israel: fuerũt implete i reditu captiuitatis babylonice p ꝯgregationē corporalē israhelitaru3 q̄ tũc fuit facta. Scd̄o vo intelligitꝛ congregatio in p̄dicta auctoritate spũaliter ꝙ ipletũ fuit p iesũ xp̄m verũ messiã sub quo totꝰ israel. s. fideles xp̄i qui veri israel dicuntꝛ nõ carnale sed spũale ē cõgregatꝰ seu vnitus in fide xp̄i ſm quã anime fideliũ vniuntꝛ seu cõgregantꝛ. nec obstat ſm istos ꝙ dr̄ nũc cõuerta3 tũ qꝛ nõ tm̄ distat tẽpus in quo hec prophetia fuit dicta a tẽpore aduẽtus christi sicut p̄ns tempus vt est manifestum. tum quia respectu diuine eternitatis tp̄a omnia repu

tātur vt nunc. Ex quib⁹ pz. q̄ fm vtrāq; p̄dictarū expositionū ꝓphe tia p̄dicta iā est īpleta. ¶ Et si dicat iudeus nō inuenit in sacra scriptura ꝯgregatio sp̄ūalis: sed vbicūq; dr̄ ꝯgregatio intelligit corporū. quare sequit q̄ p̄dicta expositio nullū hz in sacra scriptura fundamentū. R̄ndet q̄ nō est mirū si iudeus nō inuenit: q: cecus est. nūq̄d dr̄ in ps. Cor ei⁹ ꝯgregauit iniquitatē sibi. Cōstat em̄ q̄ congregatio iniquitatū in corde fit p multarū cogitationū iniquarū aggregationē q̄ non est ꝯgregatio corporū: sed ꝯceptuū cordis. Legit em̄ Ezech. xxxvij. q̄ ꝓpheta iussu diuino accepit duo ligna: quorū sup vnū scripsit tribui iude ⁊ socijs eius. Et super aliud tribui effraym ⁊ socijs eius. que quidē ligna de dei mādato vnū ad alterū adiunxit. per quā adiunctionē vt ibi legit figuratur a deo vnio israelis adinuicē. sic q̄ nō diuiderētur in duas gentes seu duo regna. Ex quo pz q̄ per cōiunctionē corporalē figurat cōiunctio sp̄ūalis in scriptura: ⁊ p cōsequēs cōiunctio sp̄ūalis est potior seu dignior q̄ corporalis. Sicut figuratū potius seu dignius est q̄ figura Expositio auctoritatis Ezechiel. de cōgregatione sp̄ūali qualis est facta p xp̄m est multū rationalis ⁊ dict3 sacre scripture ꝯsona. ¶ Nec est iterū instātia de supradicta auctoritate Deut. xxx. vbi agit de captiuitate iudeoꝝ hodierna: vt ipsi asseuerāt. s. q̄ sunt ꝯgregandi a diuersis partib⁹ terre in terrā quam possederunt patres eoꝝ. et coꝝ dr̄ in terra si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit dominus deus tuus ⁊ inde assumet te atq; introducet in terrā quā possederunt patres tui ⁊ obtinebis ea3 Ratio aūt quare instantia p̄dicta nullius est roboris: q: sicut congregatio est dictio equiuoca vt dictu3 est sic etiam terra. Dicit enim rabi moysen de egypto q̄ q̄ scripturas sacras recte intelligere vult: opz q̄ significationes dictionū equiuocarū discernat. nunc aūt: vt pz ex sacra scriptura iste terminus terra qn̄q; accipitur pro terra corporea et sensibili in qua homines cōiter habitant. quādoq; vo p sp̄ūali in qua sancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona dn̄i i terra viuētium. Unde si predicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponūt: tunc cōgregatio de qua loquit intelligēda est sp̄ūalis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligēda est nō terra in qua habitauerunt patres corpaliter p certo tp̄e ⁊ postea mortui sunt. Sed terra viuētium in qua q̄cūq; reuersus fuerit ad deū p veram penitētia3 que fidē ⁊ charitatē p̄supponit introducit ⁊ eternaliter manet. ¶ Sed dicet iterū iudeus si terra aliqñ intelligat in scripturis p eterna mā sione hoc est cū additiōe huius termini viuētium ⁊ hm̄oi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sensibili. R̄ndetur video q̄ cecus factus nec mirum si non videt scripturā sacrā in qua sine aliqua ad

ditione terra aliquando accipit p terra spirituali habitata p sctos. Dicitur enim in ps. Iusti autem hereditabunt terram et habitabunt in seculum seculi super eam. Constat autem quod nulla est terra sensibilis in qua iusti in sclm seculi habitant cum oes iusti in hac vita existetes sint mortales. Et sic patet quod terra de qua loquitur psal. non est ista terra sensibilis in qua habitamus mortales hoies temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculum seculi: scz eternaliter. Et ista est proprie terra viuentium: et sic patet quod vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terram celestem quam sancti habitant quam quidem significationem doctores iudeorum sentiunt. Unde sup illud Isa. lx. c. Populus autem tuus oes iusti imperpetuum hereditabunt terram. Dicitur in libro canhedrin celech: omnis israelita habet sortem in seculo futuro. scriptum est enim popul9 tu9 oes iusti in ppetuum hereditabunt terram. Hec ille. quam auctoritatem tenent oes posteriores moderni iudeorum sine contradictione. Ex quo ptz quod terra in verbis ysa. simpliciter dicta s. cum dicit hereditabunt terram accipitur p terra illa celesti: et eodem modo intelligendum est in auctoritatibus deutro. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionem iudeorum. scilz quod sunt congregandi corporaliter ab hac captiuitate in quo sunt vndecunque sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eorum et quod predicta prophetia impleta est per christum in congregatione spirituali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias: quia no congregauit iudeos i iherusalem.

Tertiumdecimum argumentum iudeorum est lz terra possit intelligi celestis. vt in precedenti solutione dictum est non tamen videt quo possit intelligi quod congregatio iudeorum non sit fienda a captiuitate in qua sunt ad ciuitatem hierusalem reuocandum de hoc expresse sit auctoritas hiere. iii. c. In tempore illo vocabunt hierusalem solium dni et congregabuntur ad eam oes gentes in nomine dni in hierusalem: cum ergo hec congregatio no sit facta expectatur ergo fienda p messiam futurum. ¶ Respondet pdict9 magister Paul9 libro eodem et di. iiii. c. quod hec dictio hierusalem est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud ps. cxxi. Hierusalem q edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. doctores iudeorum tradunt quod hierusalem inferior dirigat ad hierusalem superiorem. Hec ille. Ex quo ptz manifeste quod itelligant illud qd dicit in ps. Hierusalem q edificatur vt ciuitas pro inferiori hierusalem et illud qd sequitur vt ciuitas cui9 participatio eius in idipsum. pro hierusalem supiori que quidem expositio est satis congrua: quia illa iferior hierusalem ad illam supiorem ordinat seu dirigit. ptz igitur ex dictis doctorum hebreorum: quod hierusalem quandoque accipitur in sacra scriptura p illa

celesti. et sic dz intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata in qua dicit q̄ ꝯgregabūtur ad hierusalē oēs gentes in noie dñi. ¶ Sciendum etiā q̄ scdm doctores iudeoꝝ nō solū beatitudo celestis vocatur hierusalē in scripturis: sed etiam mōs dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dñi et tēplum dñi et hmōi. et ideo cū dicitur q̄s ascendet in mōtem dñi: aut quis stabit in loco sancto ei⁹. Et alibi cōcupiuit aīa mea in atria dñi et multa similia intelligi debent scdm doctores iudeorū de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius q de hoc tractauit in suo. Deut. in ti. de penitētia. c. viij. De quo in particula. vij. loquēs de premio eterno. dicit hoc ē premiū quo nullū supius et hoc est bonū post qđ nullum aliud bonū et hoc desiderauerūt oēs ꝓphete: qđ bonū multis etiā vocauerūt nominibus: vt mōs dei et locus sanctus eius: et locus sanctuarij et via sctā: atria dñi et porta dñi. Hec ille.

¶ Contendit iudeus ꝓbare q̄ iesus non est verus messias: qꝛ in ei⁹ aduentu nō edificauit tēplū dño.

Quartūdecimū argumētū iudeoꝝ accipitur et illo qđ habet zacharie. vi. Ecce vir oriēs nomē ei⁹ sequit. et ipse edificabit tēplū dño. et etiā habet Ezechielis vltio. q̄ hierlm et templū debēt reedificari tpe messie: et scdm mensuras q̄ ibi ponuntur: spacium erit vltra decē milia leucarū. Ista inquiunt non sunt impleta tpe ihū nazareni. immo tēplū et hierusalē ꝓpter ei⁹ mortē fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophrym libro de iudicib⁹. titulo de regibus et bellis eoꝝ. ca. xi. Dicit em̄ ibidē iesus nazaren⁹ imaginat⁹ est se esse messiā: et fuit interfectus p iudiciū. et infra volēs concludere eū non esse messiā. Ait sic: nā oēs ꝓphete locuti sunt q̄ messias est redēptor israel et ꝯgregator eoꝝ: et iste dedit occasionē ad ꝑdendū israel gladio et dispgendū reliquias eorū et ad supprimēdos eos ergo nō est ipe messias. ¶ Ad istō argumentū dicendū q̄ scdm nos et iudeos duplex est templū et duplex hierusalē: scz templū materiale et spūale. Hierusalē alta et hierusalē bassa: pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascēdentes et descēdētes et dixit. q̄ terribilis est loc⁹ iste. Nō est hic aliud nisi domus dei et c. vbi glosa hebraica dicit q̄ iacob vidit hierusalē et domū dei edificandā in terris et i celis. et dixit nō est hic aliud nisi dom⁹ dei et porta celi. i. domus edificāda in terris nihil est cōparatione illius dom⁹ et hierlm q̄ debēt edificari in celis et p hoc est magna glosa in bresith raba q̄ habet q̄ moyses anteq̄ moreretur duct⁹ est in celū et vidit ibi messiā edificantem hierusalē in celis ex margaritis et lapidibus ꝓciosis. et dixit sibi messias q̄ iacob pat ei⁹ vtrāq̄ hierusalem viderat et dixit q̄ nihil erat illa hierusalem q̄ edificanda erat in terris in compara-

tione illi⁹ q̄ in celis: q2 illa erat du ratura pro israel imppetuū ꝛ dixit tūc moyses. Letatus sum in his q̄ dicta sunt mihi: i domū dn̄i ibim⁹. Stantes erāt pedes nostri i atriis tuis hierusalē. Hierusalem q̄ edifi catur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsum. modo ad ꝓpositū iesus nazaren⁹ verus messias de buit edificare ꝛ edificauit templū ꝛ hierl'm nō materiale sed sp̄uale scȝ ecclesiā ꝛ paradisum ex lapidi bus viuis: videlȝ ex fidelibus. qui in p̄senti tēplo ꝛ hierusalē supiori cōpaginantur p gratiā ꝛ in futuro per gl'iam. ¶ Et ꝙ nō debeat edi ficari templū materiale scd̄m intē tionē iudeoꝝ: ptȝ q2 pōt queri ab eisdē de q̄nqꝫ. Primo quale in nu mero esset. Scd̄o quid contineret. Tertio ad qd seruiret. Quarto q̄s ibi ministraret. Quinto q̄ dies il lud solēnizarent. Ad primū respō dent iude⁹ ꝙ erit in numero tertiū Sed cōtra hoc est hiere. vij. c. No lite cōfidere in verbis mēdacij di centes. templū dn̄i templū dn̄i tē plum dn̄i est. quasi dicat tēpla ma terialia nō debent esse nisi duo. ꝛ q̄ dicit tertiū tēplū materiale fiēduȝ mēdaciū dicit. v̄ba sunt dn̄i exerci tuū dei isrl' vt pȝ ibidē. Itē agge⁹ ꝓpheta qui fuit tp̄e secūdi templi hoc idem clare exprimit in. c. ij. lo quens de celerrimo aductu messie in eodem dicēs. Adhuc vnū modi cum est: ꝛ ego cōmouebo celum et terrā mare ꝛ aridā. ꝛ mouebo oēs gentes ꝛ veniet desideratis cūctis gentibus ꝛ implebo domum istam gloria dicit dn̄s exercituuȝ sequit'. magna erit gloria dom⁹ istius no uissime plusq̄ prime dicit dn̄s ex ercituū. hec domus nouissima fuit domus secūda que facta fuit p es dram in quā venit saluator noster quādo fuit oblatus ꝛ sepe in eadē predicādo ꝛ miracula faciendo. et q2 ipse in eam venit dicit ꝓpheta ꝙ debebat esse sua gl'ia maior quā illius prime quā fecit salomō licet fuit nobilis prima facta per Salo monem: q2 non fuit in regibus ma ior Salomone. Et attende ꝙ dici tur in textu. domus istius nouissi me demōstratiue signando nouissi mam domuȝ ꝛ non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus ꝙ de beat fieri altera domus vt p̄dictū est: q2 si talis debuisset fieri dixis set ꝓpheta domus nouissime. Sed quia illa erat domus in quā debe bāt venire sicut vēit de facto. mes sias dixit huiusmodi. vt d̄ facto da retur intelligi ꝙ in istam debebat venire ꝛ nō in alteram. Nūc auteȝ ꝓbatur ꝙ illa maioritas fuit: quia venit in ea saluator. legim⁹ in pri mo libro Esdre. c. iij. ꝙ quādo fini tum est opus domus secūde pluri mi etiaȝ de sacerdotibus ꝛ leuitis ꝛ principes patruȝ ꝛ seniores qui remanserāt in illis septuagita an nis qui transierūt de prima domo ad secūdaȝ lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secūda in comparatiōe ad primā. Sed iuue nes qui non viderant primā gau debant in aspectu secūde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secūde domus nouissime nisi quia in eam venit saluator mūdi. ¶ Sa

pientes iudeoꝝ declarant ꝙ maio
ritas domus secunde fuit: qꝛ dura
uit per decē annos plus ꝙ̄ prima.
quia prima durauit p quattuorcen
ta ⁊ decez annos. et secūda p.cccc.
⁊ viginti annos. videte qualis est
gloria: qꝛ durauit decē annis plus
in illis decem vltimis ante distin
ctionem iam nō habebat gloriam
neqꝫ potestatē: qꝛ p sex annos an
teꝙ̄ destrueretur domus secunda.
Tytus et vespasianus mādauerūt
ꝙ nō facerent sacrificia post aduē
tum etiā saluatoris nostri qui fuit
pauco tēpore ante destructionem
secūde domus secūdum ꝙ ipse di
xit Luce.xix. ꝙ nō remaneret in ea
lapis sup lapidez quotidie fuerūt
de malo in peius. ⁊ que gloria erat
ꝙ ipsa durauit decem annis plus:
cum ipsi manerēt captiui ⁊ subdi
ti. ¶ Sunt aliq̄ sapientes iudeorū
qui declarauerūt ꝙ maioritas illa
fuit: quia fuit melius opata ꝙ̄ pri
ma Salomonis: ⁊ ꝙ illam repara
uit herodes. Sed bene debem⁹ in
telligere ꝙ nō attinxit herodes ad
illud ad qd̄ attinxit salomon vt fa
ceret maiorē ⁊ meliorē domū. Ce
terū talmuth in libro qui vocatur
yoma dicit ꝙ quinqꝫ que fuerūt in
prima domo nō fuerunt in secūda.
Primū archa testamenti. secūdum
sembāmesoras ꝙ ponebant sacer
dotes super cor suū: quia mādauit
lex in Exodo ꝙ cū aliis pannis sa
cerdotalibus: faceret vnum alium
pannum qui in hebraico vocatur
ospher qui esset quadrat⁹ ⁊ dupli
catus ⁊ ꝙ esset quantitatis vnius
palmi in longum ⁊ alterius palmi
in latum. iter duplicaturam huius
panni ponebat sacerdos sembam
mesoras scriptū. in hoc pāno man
dauit lex ꝙ ponerentur duodecim
lapides p̄ciosi in quattuor lineis
de tribus in tres: ita ꝙ tres essent
directe in qualibet linea et manda
uit ꝙ scriberentur nomina duode
cim tribuū in illis lapidibus vnuz
nomen in quolibet lapide. et cū sa
cerdos ponebat super se hūc pan
num volens scire si irent ad faciē
dum guerrā vel si haberent victo
riam: ⁊ si irent que tribus haberet
victoriam per virtutez illius sem
bāmesoras statim relucebat lapis
⁊ splendebat nomen illius tribus
per quam debebat habere victori
am: ⁊ si non oportebat ire ad guer
ram splēdebant quedā littere que
dicebant non. ⁊ si oportebat ire: re
lucebant littere que dicebant sic. ⁊
istud non fuit in domo secūda. Ter
tium ꝙ non descendebat ignis de
celo ad comburendum sacrificium
sicut in prima. Quartum ꝙ gloria
dei que apparebat in prima domo
in sancta sanctorum inter cheru
bin non videbatur in domo secun
da. Quintum ꝙ in prima veniebat
spiritussanctus ad loquēdum cum
prophetis: et in secunda non. quia
tres vltimi pphete. s. aggeus: za
charias ⁊ malachias qui fuerūt in
domo scd̄a erāt senes et remanse
rant a tpe domus prime: et in ma
lachiaz cessauerūt pphete: qꝛ ipse
fuit vltimus. nunc ad propositum
redeamus exquo in domo secun
da deficiebant ista quinqꝫ in quo
erat maioris glorie ꝙ̄ prima nisi

quia debebat in ea venire messias filius dei vivi q̄ incōparabiliter excedebat oīa predicta. Pz ergo manifeste ex hac pphetia nullā aliam domuʒ sive tēplum materiale fiendū cū dom⁹ illa secūda esset novissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit ulterius iudeus si tu dicis q̄ hec pphetia fuit impleta in domo secūda qn̄ motum est celū ꝛ terra ꝛ mare et arida; qz non videntur ista facta esse in adventu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiā domū qn̄ ista implebūtur. Rn̄deo q̄ immo oīa ista fuerūt impleta in advētu iesu nazareni veri messie. Dixit eñ adhuc vnū modicū.i.tēpus breve respectu precedētis durationis mūdi ꝛ ego movebo celū. istud fuit impletū qn̄ stella nova in nativitate xp̄i apparuit Matth.ij.ꝛ terrā ꝛ mare qd̄ fuit impletū per victoriā romanorū in omni terra ꝛ in insulis maris. Et movebo oēs gētes: hoc fuit impletū imminēte xp̄i nativitate pter qd̄ exijt edictū a cesare augusto vt describeretur vniversus orbis redactus sub dominio romani imperatoris pter qd̄ ibāt singuli in civitatē suā: ꝛ tūc xp̄us fuit natus. Luce.ij. Ip̄o ergo xp̄o adveniente multitudo maris ad eū est conversa celū. tellus et maria sunt cōmota: cōmota inq̄ sunt celi et terre et maris habitatores exultaverūt: et vndiq̄ terrarū hierusalē habitationes varias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secundū in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid contineret: dicit iudeus q̄ contineret archam: tabulas virgam ꝛ manna. Sed contra hoc est Hiere. in capl̄o. iij. non dicēt vltra archa testamēti neq̄ ascendet sup cor neq̄ recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tēpore illo vocabunt hierusalē soliū dn̄i ꝛ cōgregabūtur ad eū oēs gentes. vbi est glosa doctorū iudeorum q̄ p tēpore hierusalē syon solium dn̄i. iuda isrl̄ sanctuariū terra oīa hec vocabula significāt gloriā paradisi. ¶ Ad tertiū si daret tertium templū ad quid serviret. dicunt iudei q̄ serviret p sacrificijs faciendis sicut pterita domus. Sed contra hoc dicit deus. Isa. vlti. Celū sedes mea terra scabellum pedum meorū que est ista domus quā edificabitis mihi: ꝛ quis est iste locus quietis mee. Rn̄dēt iudei dn̄o. domine ista tertia domus edificabit tibi p sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factū vt respicias p peccatis nostris ꝛ parcas. ꝛ dicit dn̄s eis ad quē respiciā nisi ad pauperculū contritū sp̄ū et trementē sermones meos. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bovē quasi q̄ interficit virū. qui mactat pecus q̄si qui excercebat canē: qui offert oblationē quasi q̄ sanguinē suillū offerat. qui recordat thuris quasi q̄ benedicat ydolo. quasi dicat. ista sacrificia nō mihi placēt. cessare debēt ꝛ solū mihi placet qd̄ tpe messie ē fiendū. i. sacrificiū cordis contriti ꝛ humiliati ꝛc. ¶ Ad quartū i quo queritur si daretur tertiū templum

quis sibi ministraret. Respondent iudei q sibi seruirent sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est Isa. in. c. eodē vbi loquēs de messia dicit. et declinauit sup eam sicut flumē pacis. sequitur et mittet agētes in affricā et lydiā et italiā et greciā etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dixit dñs. qd impletū est in iesu nazareno tpe apostolorum. Sacerdotiū enī antique legis figura fuit sacerdotij noue legis. et ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. i. Reg. ij. vbi sic ait deus. Numqd nō aperte reuelat9 sum domui patris tui cū esset in egypto et elegi eū ex oībus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet in altare meū sequit. Ecce dies veniūt et precidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelez q iuxta cor meū et aīam meā faciat. et edificabo eius domū fidelē et ambulabit corā xpo meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur q iudeorū sacerdotiū erat finaliter consummādū et erat aliud cōsurgēduz cunctis diebus perduraturis corā xpo dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū sm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionē sadoch et expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. q cuz illa exclusione hāc etiā generalē intellexit pphēta sicut apparet ex modo loquēdi: q dixit q cūctis dieb9 certū est autē q cunctis diebus sadoch nō ministrauit: nec volo tacere q sequit in eadē pphetia futurū est autē: vt quicunq remāserit in domo tua veniat vt oretur p eo et offerat nūmū argenteū et tortam panis: dicatq dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est text9 noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meū et voluntatē meā faciet. et veniēt ad adorandū me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicēt cōiunge me nunc vni istorū sacerdotū ad comedendū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nummū argēteū habet agorath que seph quod sonat in calice argenti. Ex quib9 manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sed etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argenti. et torta panis que vt clare ps impleta sunt in aduentu xpi: et suorum sacerdotū: de ista materia lati9 dicetur infra in. xxiiij. argumento. ¶ Ad quintū scz si daretur tertiuz templū que dies illud solēnizaret. Rñdet iudeus q dies magis solēnis in illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Isayas caplo vbi supra erit mēsis ex mēse. i. solaris ex lunari. et sabbatū ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato q totū impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie. nō enī debebat manere festiuitas sabbati: nec quecumq alia

iudeorū. Unde Isa. i. Neomenia et sabbatū et festiuitates alias nō feram: iniqui sunt cetus vestri. kalendas vestras et solēnitates vestras odiuit aīa mea facta sunt mihi molesta. Tēplum ergo et hierusalē quod debuit edificare tpe messie est spirituale. scz ecclesia vel paradisus nō materiale qd̄ impletū est i iesu nazareno. ¶ In cōfirmatione oīm predictorū. s. q̄ non sit dandum tertium tēplum sicut legimus in chronicis imperatorū et summorū pontificū. Julianus apostata odio fidei xp̄iane p̄cepit iudeis: vt tēplū suū reedificarent. qui ex oībus mūdi partibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qd̄ cū magno labore et per multa tēpora fecerāt subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xū. persecutionē xp̄ianorū. Itē tēpore martini pape primi. Humar⁹ p̄inceps sarracenorū veniēs hierusalē vbi olim fuit templū iudeorꝫ quod per tytum destructū fuerat diligenter iubet inquiri. loco vero reperto et diligenter mūdato cepit templum edificare et structura nō stabat: immo repente corruebat. sciscitās q̄s cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. q̄ nisi crux dñi q̄ erat in monte oliueti de medio tolleret edificare non posset qd̄ factuꝫ fuit sublata eīm cruce dñi structura tenuit et humarus supra sepulchrū dñi vnā ecclesiā rotundā edificauit pro eo q̄ machometus dñm nostrū iesum xp̄m tanq̄ dei summū p̄phetam nō autē tanq̄ deū adorari mādauit. Dicit eīm in alchorano iesuꝫ christū verū fuisse p̄phetā natū de virgine conceptū de spiritusancto sed nō deū. et si queratur cur cruce dñi existente in monte oliueti structura illa nō stabat. Ratio esse potuit q̄ non patiebatur deus ibi tēpluꝫ fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo templo dū humarus sacrificaret a quodā persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias: q̄ in ei⁹ aduentu non est saluata iuda.

Quintūdecimū argumentū iudeorū contra xp̄m accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dñs et suscitabo dauid germē iustū translatio chaldaica habet. i. messiam iustū. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda: et israel habitabit ꝯfidenter et c. Sed nunq̄ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortē iesu nazareni sicut pꝫ in destructione ciuitatꝭ et templi. ergo non est ip̄e messias. ¶ Ad illud argumentū respondet q̄ illa p̄phetia est impleta q̄tū ad illos qui fuerūt veri filij israel et iuda. qui saluati sunt sp̄ualiter nō solum q̄tum ad aīas. sed etiā corporaliter: q̄ vt dicitur in ecclesiastica hystoria imminēte destructiōe ciuitatis per tytū et vespasianū admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelū: vt trāsirēt in regnū regis agrippe q̄ erat ꝯfederat⁹ romanis in pace. Infideles autē qui ibi

erant nō credentes in xp̄m suā miseriam de suo peccato meruerunt. Huic concordat respōsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalogo titulo.ix. vbi dicit ꝙ pmissio eis donatarat est facta qui credituri erāt de israel. atqꝫ iuda vnde ꝛ incredulis nō est cōpleta quēadmodū populo israel de egypto educto quidā: qꝛ peccauerūt ꝛ a preceptis dn̄i recesserūt. terrā pmissionis non intrauerūt. quā pmisit dn̄s moysi dicēs. Descēdi vt liberarē populum meū de manu egyptiorū: vt educerē de terra illa in terrā bonā ꝛ spaciosam. sed oēs in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo prophetia nō in infidelib⁹ q̄ non sunt proprie filij israel ꝛ iuda: sed infidelibus. Fuit etiaꝫ impleta in domo secūda. qꝛ de ea loquitur ppheta. ¶ Uel pōt dici ꝙ illa saluatio ꝛ cōfidentia est de gloria celesti. qꝛ ibi habitant confidenter. ꝛ sunt perfecte saluari.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia nō habuit filios neqꝫ semen.

Sextūdecimum argumentū faciūt iudei ex illo Esa.liij. Uidebit semē lōgeuū. qđ intelligitur de messia. ꝛ in ps. Donā in seculū seculi semē eius. Nūc autē nō legitur iesum nazarenū habuisse filios: nec semē. ergo ipse nō est messias. ¶ Ad istud argumentū respōdetur ꝙ iesus nazarenus habuit filios ꝛ semē nō corporale: sed spūale. ꝛ hoc sufficit ad verificādū illā prophetiā. qꝛ verus messias iesus descendit de semine spūali nō corporali. qđ pꝫ qꝛ prima pmissio facta đ messia fuit facta Abrae Gen. xv. in semine tuo inquit filii tuis benedicētur oēs gētes. ꝛ subditur ꝙ sibi dixit dn̄s. In Ysaac vocabitur tibi semē. ꝛ tn̄ cōstat ꝙ Ysaac cōceptus est ſm spiritū nō ſm carnem sicut Ysmael. vt dicit apl's ad Gal. iiij. A fortiori igitur ꝛ multo magis xp̄s qui non ex virili semine: sꝫ mystico spiramine. qꝛ ergo verus messias iesus fuit natus totaliter ſm spiritū de virgine sine viro sufficit sibi ꝙ habeat filios spūales ꝛ glosa hebraica sup illo: in Ysaac vocabitur tibi semē. Dicit hic notantur duo secula. vnū legis. aliud xp̄i et messie. in seculo legis fuerūt semē ꝛ filij carnales. in seculo xp̄i spūales sicut Ysaac ſm spm̄ natus est. ꝛ de istis filijs loquitur dauid. ps. xliiij. qui ad litterā etiā ſm expositores iudeorum exponitur de rege messia. in quo dicitur sic. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij ꝛc. sicut enī ipse non debebat hereditare regnū a patre carnali. sic nec debebat regnū tēporale dimittere filio carnali ꝙ ostēdit humilitateꝫ ꝛ mundiciam ipsius. ꝛ forte ratione istius fuit ꝛ est ꝯsuetudo inter christianos ꝙ papa qui est vicari⁹ xp̄i non est heres regni sui patris: nec dimittit hereditateꝫ filio suo. quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ iesus non est verus messias. quia lux lune non est facta vt sol. nec sol vt septem dierum.

Ecimūseptimū argumentū iudeorū est de sole ꝛ luna: qm̄ i diebus messie. vt ptꝫ Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septēpliciter sicut lux septē dierū in die qua alligauerit dn̄s vulnus populi sui. ¶ Rn̄detur ꝫm peritū virum Petrū alfonsi in dyalōgo rit. ii. q non est gēs in mūdo stolidior iudeis q̄ putāt q corpus vel lumē lune deus augeat siue solis. Sol em̄ si quātus nūc est maior esset dupliciter totū ꝓfectuꝫ hoim̄ cōbureret nedū si septēpliciter q si ꝛ lumē septēpliciter magis esset oculos nimirū nostros nimio splēdore obtōderet. lumē etiā lune si splēdori solis par fieret nemo iaꝫ vltra quiesceret. semꝑ em̄ dies esset. Per lunaris igit̄ lucis siue solaris augmētū voluit ꝓpheta intelligi fidem ꝛ gloriā in xp̄o crediturorū. ac si diceret fides illoꝝ ꝛ gloria multipliciter maior erit ꝛ plucidior q̄ modernorū. ꝛ q nō de luna vel sole isto visibili. sed de xp̄ianoꝝ credulitatis gloria et splēdore ꝓpheta loquat̄ in sequētibus testat̄ cū subiungit. Nō erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē: nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dn̄s in lucē sempiternā. ꝛ deus tuus in gloriā tuā ꝛ nō occidit vltra sol tuus ꝛ luna tua nō minuetur. qꝛ dn̄s erit in lucē sempiternā. Nā si de sole vel luna ꝓprie diceret hoc quidē qđ dicit nō erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē: nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrariū eēt erit scꝫ lux lune sicut lux solis: et lux solis erit septēplr. Patet ergo q de splēdore ꝛ gloria fidei ꝓpheta sancte ecclesie hic loquitur qđ et cōsequentibꝰ designatur cū subditur. sed erit tibi dn̄s in lucem sempiternā: ꝛ dn̄s deꝰ tuus in gloriā tuā. ac si diceret nequaq̄ vlteriꝰ luce credulitatis vestre huius qui est similis solis istius trāsitorij vel lune idigebitis fulgoribꝰ Gloria q̄ppe lucis sine vos eternaliter illuiabit dn̄s. sed ꝛ qđ sequit̄ non occidet vltra sol tuꝰ ꝛ luna tua non minuetur si hoc inq̄ ita vt est intelligeretur: scꝫ vt solis splēdor ac lune foret cōtinuus nō esset iaꝫ dies vel nox mēsis vel annus q̄ oia solis ꝛ lune ꝓueniunt vicissitudinibus. ergo non immerito de luce et gloria fidei nostre q̄ nec minuetur nec occidet spiritualiter dictū intelligimus. Hec ille. Nonus conuersus bene locutus est. ¶ Uel aliter ꝫm nicolaū de lyra dicēdum est q loquitur ꝓpheta de aduētu xp̄i ad iudiciū tunc mutabūtur ꝛ innouabūtur quodāmodo corpora celestia: ꝛ tūc saluabitur vulnus populi ꝛ pressura plage eius: qꝛ destruetur mortalitas p peccatū primorū parētum inducta: qꝛ oēs hoies resurgent ad vitā immortalē. vtraq3 expositio videt̄ necessaria vt perfectio glie xp̄ianoꝝ ostēdat̄. s. in presenti quo ad primā: ꝛ in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Contēdit iudeus probare q iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non est sublatuꝫ sceptrum ab israel.

Ecimũocta-
uum argumentum
iudeo℞ est.messias
nõ est ventur⁹ quo-
usq₃ sceptrũ israel
sit ablatũ sed non-
dum est ablatũ sceptrũ israel ergo
nondum venit messias.maior patet
Gen.xlix.non auferetur sceptrũ de
tribu iuda ⁊c.minor probatur ꝙ ad
huc manet potestas seu dominiũ iu
dicandi causas et determinãdi apd
capita transmigrantiũ q̄ sunt in ba
bylonia que locum regis tenent su-
per totum populum israhaeliticum
vt habetur a rabimoyse egyptio li-
bro de iudicibus in determinatiõi-
bus suis de canhedrin.iiij.c.vbi sic
dicit.Capita transmigrationis que
sunt in babylonia locum tenent: et
p̄nt dñari in hierusalē et vbiq₃ ter-
rarum et iudicare super eos siue ve-
lint siue nolint sicut scriptũ est.Nõ
auferetur sceptrum de iuda.p istud
enim sceptrũ intelliguntur capita
transmigrationis q̄ sunt in babylo-
nia hec ille.Rñdetur ꝙ minor hui⁹
argumẽti sc₃ ꝙ sceptrum israel nõ-
dum est ablatum non solũ est mani-
feste falsa ſm euidentiã facti s₃ est
etiam notorie ficta seu mendosa et
per cõsequens contra propheticam
veritatem.vt notat magister Pau-
lus in suo dyalogo dis.iij.c.ij.Pri-
mum patet ex hoc.nam babylonia
in qua asserũt iudei esse capita trãs
migrãtiũ habẽtiũ tales potestates
⁊ dñia sup totũ populũ iudaicũ ma
nifestũ ē ꝙ iã a magnis tpib⁹ citra
est destructa ⁊ ihabitabilis reddita
⁊ hoc fuit ꝓphetatũ de ea Esa.xiij.
vbi sic habetur.Et erit babylon illa
ciuitas gloriosa in regnis inclyta in
superbia caldeorum sicut subuertit
dominus zodomã ⁊ gomorrã.nõ ha-
bitabitur vsq₃ in finē ⁊ nõ fundabi-
tur vsq₃ in generatione ⁊ generatio
nem:cõstat ꝙ in terra inhabitabili-
ter destructa nullus cõmorat᷑: ⁊ mul
tominus est credibile ꝙ sint ibi ta-
lia capita.Est etiam notorium inter
iudeos ꝙ a magnis temporibus re-
troactis nũꝗ in partibus babylonis
nec aliquod iudicium nec determi-
natio:nec solum rumor aliquis de il
lis ptib⁹ ad istas ptes europe venit
Unde notoriũ est ſm euidẽtiam facti
ꝙ non sunt ibi iudei dñantes sup to
tam israel sicut asserũt iudei.¶ Se-
cundũ aũt.s.ꝙ minor illa sit ficta seu
mendosa p₃ ex hoc nã ſm predictus
rabimoysen ⁊ cõiter ſm oẽs docto-
res iudeo℞ extra terra₃ ꝓmissionis
non põt nec l₃ nec aliquando licuit
alicui iudeo iudicare iudicia crimi-
nalia:de quibus.s.est mutilatio mẽ-
bri humani aut occisio.Constat autē
ꝙ q̄ nõ h₃ iurisdictionem in talib⁹
non põt iudicare nec capitaliter pu-
nire blasphemũ vel ydolatrã:homi-
cidã:adulterũ:nec aliũ quẽcũq₃ icur
rente₃ talia crimina que grauissima
sunt ſm legem mosaycam.Et sic ex-
ceptis illis ⁊ similibus cetera sunt
leuia.Ex q̄ sequit᷑ ꝙ illa capita trãs-
migrationũ que iudei dicũt eē in ba
bylonia nõ possunt iudicare de gra-
uib⁹ seu capitalibus criminib⁹ cum
sint extra terrã ꝓmissionis:s₃ tm̃ de
leuib⁹ ⁊ paruis quo℞ respectu nõ pos-
sunt dici habere sceptrũ nec potesta
tē regalē ꝓut dicũt iudei:nec põt di
ci ꝙ teneant sceptrũ seu locũ regis s₃

tales essent sicut iudices inferiores habētes modicā ptātē. Manifestuz ergo ē φ rabi moyses ꝛ aliꝫ rabini q asserūt φ in babylone sunt capita trāsmigrationū habētia potestatē regiā super totū pplm iudaicū manifeste mentiunt cū illud asserūt qd est ꝯ mentē suā. oēs eñ concorditer tenent φ extra terrā ꝓmissiōis nulli iudeorū pertinet talis potestas.

Est etiā secūdo pdicta minor cōtra ꝓpheticā veritatem. legit enim Osee. iij. c. sic. Dies multos sedebūt filij israel sine rege: et sine principe ꝛ sine sacrificio ꝛ sine altari. que quidē auctoritas tam ſm expositores iudeorū φ nostros intelligit de statu iudeoꝝ ꝛ captiuitate hodierna. Et sic ptꝫ φ asserere in babylonia vel alibi tpe huius captiuitatis principē vel regē: seu aliqd huiusmodi est cōtra ipsam euidētiā rei fictitium ꝛ mēdosum ac cōtra ꝓphe ticam veritatem.

Contendit iudeus probare φ iesus non est verus messias quia non venit in tempore quo fuit sceptruz ab israel sublatum.

Decimumnonuz argumentū iudeoꝝ est. si iesus nazarenus fuisset ver⁹ messias debuisset venire tpe q fuit ablatū sceptrū iuda. sꝫ nō venit in illo tpe. ergo nō est ipse messias. maior ptꝫ ex auctoritate allegata supra. minor ꝓbat φ si sceptruz iuda fuit ablatū hoc fuit prio ꝑ machabeos q nō erāt de tribu iuda sed de tribu leui. Erāt eñ sacerdotes ꝛ totū pplm gubernabāt illi i tēplo secundo quod fuit per tricentos annos ꝛ vltra ante aduentum iesu nazareni vt patet in hystorijs Josephi ꝛ alijs. Cū igit iesus nazarenus natus sit tēpore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeoruꝫ constat φ non venit in tpe prenūciato per patriarchā: naꝫ longe ante tēpus herodis in quo tempore xp̄s natus est iam erat ablatum sceptrū de iuda/ vt dictum est ꝛ transierat in machabeis qui erant tribus alterius.

Hic datur duplex responsio. Prima est φ lꝫ machabei fuerunt sacerdotes ꝛ per consequens de tribu leui. tamen ſm lineam maternam erāt de tribu iuda. Et ideo per gubernationem eorum non erat ablatum sceptrum de iuda: tamen quia hoc non posset clare ꝓbari. ideo ad argumētum cōcessa maiore. Respondet ad minorē ſm alios planius. Ad quod sciendū vt habet Nume. xi. c. tēpore moysi de mādato dei fuerunt cōgregati. lxx. seniores israel vt essent coadiutores in regimine populi cū ipso moyse: ꝛ extunc ſm oēs doctores iudeoruꝫ semꝑ fuit in iudaismo collegiū seu cōsistoriū quod dicebat sāhedri ad quod oēs difficultates seu dubia fidei ꝛ legis perueniebant et similiter omnia magna et summa iudicia seu controuersia de quibus intelligitur cōmuniter illud Deutro. xvij. Si difficile ꝛ ambiguum apud te iudicium esse ꝓsperis inter sanguinem ꝛ sanguinem crimē ꝛ crimē ꝛc. et infra surge et ascende ad locū queꝫ elegit dominus et sequeris sententiā eorum nec declinabis ad dexterā vł ad sinistrā: qui quidē sāhedri a tpe dauid ꝛc. citra residebāt princi

Paliter sub regib⁹ ⁊ ducib⁹ iude in hierusalem: ⁊ postea in babylonica captiuitate. Dū ibi essent reges vel duces de iuda: consequenter in reditu dicte captiuitatis residebunt in hier̄l sub ducib⁹ d̄ tribu iuda dū eēnt ⁊ durabat ptās eoꝝ etiā nō existente rege vel duce d̄ iuda prout potestas alicuius capituli vacante sede durat ⁊ sic auctoritas ⁊ potestas canhedri durauit etiam tempore machabeoꝝ ⁊ vsq ad .xl. annos ante destructio-ctionē templi secūdi in quo tempore cessauit ex toto eoꝝ potestas seu iurisdictio eo ꝙ tunc tpis interfecit herodes omnes rabinos seu magistros illius collegij ꝑut habetur in libro cāhedri hierosolymitano in .c. de iudicijs pecuniarum. Item habetur in libro abundasar .c. j. vnde pro tunc ꝓprie fuit ablatum non solum sceptrum de iuda: sed etiam scriba de filijs eius: quod quidem tempus concurrit cum tempore passionis iesu christi domini nostri: qui fm omnes per .xlij. annos ante destructionem templi secūdi fuit passus sicut regnū herodis qui fuit alienigena in cuius tempore titul⁹ regius a toto genere iudeorum fuit ablatū fuit valde ꝓpinquum tempori natiuitatis christi iesu. Ex q̄bus patet ꝙ tēpore herodis vt dictum est in quo tēpore verus messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum ⁊ ꝓphetia adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹ ꝙ in p̄dicta responsione videtur assignare duo tempora. scʒ quādo ablatum fuit sceptrum iuda herode regnante qui alienigena erat. Et ipse quando ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebantur canhedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autentica: nec cōcordare verbis patriarche supradicti iacob: cum ipse non assignauerit duo tempora: sed tātuʒ vnum dicens donec veniat qui mittendus est scilicet messias secundū quod dicunt christiani ⁊ scd̄m translationem chaldaicaʒ. Respondetur scd̄m hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanꝙ autenticas habere duo fuerunt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multum abinuicem remotis: vnum est sceptrū regni: quia herodes ascalonita cum esset non solum alienigena: sed etiaʒ seruus de domo machabeorum ⁊ de facto regnasset in iudea ⁊ hierusalem. Idcirco timens ꝙ cū regnum ei non competeret de iure eo q̄d legitur Deutero. xvij. capl. de medio fratrum tuorū pones super te regem nec poteris ponere super te alienigenam posset pro tempore aliquis consurgere de stirpe dauid ⁊ eum de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de genere regio in q̄ occisione ablatum fuit sceptrum de iuda preterit secundum estimationem populi cōmunem: ⁊ ipsius herodis qui credebat nullum de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remanebant canhedrin: qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducib⁹ israeliticis sʒ postea fuerūt ab herode interfecti cāhedri oēs ⁊ tūc ꝓprie fuit ablat⁹ scriba de filijs

iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur babraca.c.i.ꝛ in libro cãhedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur. Patriarcha igitur Jacob spũ dei ista precognoscens proprie ꝑdixit. non auferetur sceptrum de iuda in hoc assignans primam ablationem predictã ad titulũ regium ꝑtinẽtez. Consequenter dixit et scriba de filiis eius in hoc presignans secũdaz ablationem canhedrin predictam. Que quidem duo in diuersis temporibus contingerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendendum ꝙ de prima ablatiõe sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contingit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras sciẜ euangelicas certificamur nõ solum de occisione sed etiam de ipsius tẽpore. tradũt enim herodem occidisse quoscũqꝫ potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cum natus eẽt iesus in bethleem iuda. Mathei.ij. De secunda vero occisione.ſ.canhedrin ꝛ de tempore quo contingit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit per.xl. annos ante destructionem templi secundi. Et sic patet ex predictis ꝙ non fuit ablatum sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filiis eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Jcesimũ argumentũ iudeorũ ẽ acceptũ ex illo qḋ habet Daniel. vij. aspiciebã in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hoĩs veniebat ꝛc. Et ſm oẽs doctores catholicos loquit̃ ibi de aduentu xp̃i. sed iesus nazarenus nõ venit in nubib⁹ nec in tali potestate qualis ibi describit̃ ergo nõ fuit xp̃s. ¶ Rñdet hic nicolaus de lyra ꝙ scriptura loquit̃ de duplici aduẽtu xp̃i.ſ.in mundum ꝛ ad iudicium. Prim⁹ aduentus xp̃i describit̃ cũ humilitate. et secũdus cũ maiestate. Daniel aũt loquit̃ de secundo aduẽtu. Unde ibidem dicit̃. Aspiciebã donec throni positi sunt ꝛ sequit̃ ibidẽ. iudicium sedit ꝛ libri aperti sunt. Judei autẽ excecati nesciunt hunc duplicẽ aduentũ distinguere ꝛ ideo errãt multipliciter ꝙ aliqui expectãt xp̃m in aduẽtu suo statim apparere in tãta virtute ꝛ potestate ꝙ possit sibi oĩa terrena subijcere ꝛ eos liberare ꝛ regnum suũ restituere. ꝑpter quod et discipuli christi post ei⁹ resurrectionem q̃rebãt. Actuũ.i.c. Dñe si in tẽpore hoc restitues regnũ israel ꝛc. Alij autẽ ꝑpter scripturas q̃ manifeste loquunt̃ de xp̃i hũilitate ꝛ passione ꝛ ꝑpter illas q̃ loquũtur de ei⁹ eminentia expectãt duos messias. vnum q̃ dicit̃ filius Joseph et iste passurus est ꝛ occidẽdus. Alius q̃ dicitur filius dauid q̃ messiam filiũ Joseph resuscitabit ꝛ regnũ israel restaurabit. sed illud dictũ de scripturis nõ hꝫ auctoritatẽ. licet enim plures dicti sint messie siue vncti quod idẽ ẽ participatiue vt dauid ꝛ

saul et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum pro quanto habet apparentiam impletum est in christo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio. Est etiam filius dauid secundum carnem sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.

Vicesimumprimum argumentum iudeorum contra christum sumitur ex quarto regno quod nominauit daniel. in .c. vii. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti. xiii. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt quod adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant christianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei quod rex messias habebat venire in fine regni christi cuius regnum sempiternum erit vt patet cap. eodem et quia credunt quod gens romanorum est gens edom. et. quia Julius cesar fuit de edom et sic alii omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc prophetiam Jeremie Trenorum. iiii. gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus. ad te quoque perueniet calix inebriaberis atque nudaberis completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnibus his inferunt iudei quod non debebant redimi completa receptione postque scilicet nulla captiuitas sequeretur quousque fieret contritio et destructio illorum de edom. quos ipsi dicunt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabisalomon quod ibi Jeremias prophetat destructionem romani imperii eo quod destruxit templum et captiuauit populum iudeorum tempore tyti et vespasiani. et sic per filiam edom intelligunt romam seu populum romanum cum dicitur gaude et letare filia edom: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciam conuertetur. quia ad te veniet calix vindicte diuine. Quia ergo nondum est destructum romanum imperium. ideo dicunt quod nondum messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionem romani imperii. quo facto dicunt statim messiam venire et ideo quotidie orant pro destructione romani imperii et presertim pro destructione ecclesie christi et discipulorum eius. vt patet per quandam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant que verba rabisalomon et rabi moysen et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respondetur secundum predictum magistrum Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarandum falsum esse romam siue populum romanum esse filiam edom pro eo quod regnauerit super eos homo qui fuit de edom sicut ipsimet iudei non vocant romani nec edomite est et eo quod regnauit super eos herodes qui fuit

de gente edõ et de terra rome. Itē q edō alio noie dicit̄ e esau. Gen. xxv. et sic edō descendit de sem filio noe per Isaac cuius filius fuit esau. Tota enim europa in qua est roma dicit̄ populata fuisse a filiis Japhet ꝑpter quod nō videt̄ rōnabiliter dictum q p edō significet̄ romanū imperiū. Sepe eñ accidit q diuersa loca eodē noie noiant̄ ꝑpter quod multi decipiunt̄ exponētes de vno quod de alio itelligit̄. verbi gratia. certum est q terra edō fuit ad ptē meridionalē versus mare andalusie p quā filii israel trāseūtes p desertū cū exierūt de egypto venerūt et in eadē terra edō fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. et ibi erat frācia quā dicūt iudei in hebraico carphat que nomiat̄ in terra edō in ꝑphetia abdie vbi dicit̄ trāsmigratio exercitus huius filiorum israel oīa loca chananeorū vsq ad sareptā. littera hebraica hꝫ vsq carphat in qua fecit helyas quādo dixit sibi dn̄s. surge et vade in carphat que est in sydone. et iterū surrexit et fuit in carphat. Et patet manifeste q p hoc quod dicit̄ carphat que ē in sydone in terra de edō dat̄ intelligi q est alia carphat alibi sita et ista est regnū frācie quod est ad aquilonē. ecce ergo habemus vnam frāciam in terra edō. Itē hispania que dicitur in hebraico capharat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio hierusalem que est in bosforo littera hebraica dicitur capharat. erat etiam prope illaꝫ franciam que dicebatur carphat. que erat in sydone in terra edō in qua hispania siue capharat mortuꝰ fuit antipas filiꝰ herodis in vinculis tiberii cesaris sm q dicit iosephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hispaniā terre edō in quo deceperunt intelligi q non est illa hispania que vocatur in parte andalusia et que ꝑpinqua alteri frācie que est ad partem septētrionis que non est de terra edō. Inuenitur enim scriptum in libris erariū egyptiorum q terra andalusie fuit vocata hispanie nomie primi regis quo habuit hoc nomen hyspan: quia venit de hispania que est in terra edō. Sic etiam dicendū de roma que in hebraico dicitur bosra que est terra edō sm illud Isa. lxiii. Quis est iste qui venit de edō tinctis vestibus de bosra est vltra mare prope terram israel. Et dicit̄ in libro zorobabel q bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non est ista roma in qua est apostolicus quia illa roma que in terra edō iam fuit deserta quando fuit destructa babilonia: quia edō et moab et ammon et multe alie gentes venerunt cum rege babylonie ad destruendum israel et ideo receperunt penam cum eo. ¶ Dico ergo respōdēdo sicut dicit Nicolaus de lyra. q p filiaꝫ edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau ꝑut dictus est edō denominata. et inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui debuerant. diligere filios israel eo q descendebant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos odio et in destructione hierusalē fuerunt cum chaldeis vt dictum est gaudētes de illa destructione. Ideo dicit̄ in auctoritate. gaude et letare filia edō. quasi dicat. ista leticia tanq̄ in-

lusta in tristiciam convertetur que habitas in terra hus. ista hus nō est illa de qua natus fuit iob. vt habetur iob. i. sed illa eiusdem nominis est his in regno ydumee: quia sicut dictum est frequenter in scriptura reperitur q duе ciuitates et loca in diuersis posita eodem nomine equiuoce nominant. ¶ Iudei moderni dicunt q inuenerunt in quadam glosa chaldaica q grecia est terra hus. Constantinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicunt q iam est completa iniquitas filie syon et sic nunc expectant messiam venturum. Istud etiam est falsum scilicet q hus sit grecia et consequenter alia. q probatur sic: quia vt scribitur Genesis capitulo. xxii. nunciatum est abraham q melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buz fratrem eius chamuelque patrem syrorum et sunt tres prouincie coniuncte denominate ab istis tribus fratribus. Caput terre hus fuit reblata que postea fuit vocata antiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dietas. et sic consequenter patet q grecia non est hus. Item caput grecie est constantinopolis. et iudei in suo hebraico vocant greciam yenam et sic non possunt dicere q yenam est terra hus sm q declarant predictam prophetiam. et sic patet manifeste falsum cum dicunt q constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per deuia quecunque retorquentes text⁹ scripturarum facti ceci dixerunt terminum signatū adimpletionis huius prophetie in anno dñi. M. cccclviii. qui est sm eos a creatione mundi quinque milia ducenti decem et octo. Unde dixit rabi abraham filius rabi hya q habitabat brachinone declarando in quodam libro quem fecit qui vocatur meglina a megala qd interpretatur littera discooperta q messias debebat venire anno a creatione mūdi quinque milia centum decem et octo quem numerum ipsi ponunt in cōputo litterarum sui Abecedarii numerando quia et cū venit predictum tempus inuenerunt falsum dictum illius. Et ideo dicunt moderni iudei q ille errauit: quia vbi posuit quia debuit ponere ria que facit in numero ducenta decem et octo. quia q. vel cof quod idem est in suo alphabeto facit centum: et ria quod idem est q. r. vel res facit ducentos et cum iste sit annus vt dictum est sm cōputum eorum a creatione mundi quinque milia ducenti decem et octo. Nō affirmabant venturum esse messiam anno predicto quod patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid. In circuitu impii ambulant. sicut bestie molendini oculis velamine coopertis que nihil aliud inueniunt de sero quando cessant ambulare in profectu vie quam quando inceperunt. patet ergo falsitas istius expositionis q grecia sit terra hus et constantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictum est filia edom et regnum ydumee ab eodem denominatum et hus est ciuitas in eodem regno quod regnū dr habitare in terra hus quia illa terra ē famosa in regno illo cui⁹ metropolis siue caput erat reblata. s. antiochia. ¶ Sed dicet hic forte iude⁹

ex quo filia eodem est regnū ydumee: τ tu xpiane dicis ꝙ ista ꝓphetia est cōpleta quando ergo fuit completa inebriata τ nudata. Responsio ꝙ illa prophetia īpleta fuit tempore regis hircani qui fuit potētior rex machabeor ꝙ tunc fuit destructa tota terra ydumei τ eduxit.xxx.milia illorum quasi captiuos qui custodierāt muros hierusalem: τ dicit Josephꝰ ꝙ in illa die facta fuit magna leticia: q̄.s.fuit destructa τ punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi ysua filius leui glosando sup hoc passu ꝙ illa die fuit facta maior leticia in templo ꝙ̄ vnq̄ fuerit facta. Dicendo ꝙ bethsean terra sua τ oēs alie terre ydumee que non fuerant subiugate subiectioni tempore Josue nec aliorum iudicū nec in tempore regum israel τ iude fuerunt victi τ captiuati tempore huius regis hircani: τ dicit ꝙ in illa die completa fuit ꝓphetia abdie ꝓphete vbi dicitur ascendent saluatores in montem syon iudicare montē esau τ erit domino regnum. Et dicit etiam Josephus ꝙ illi de edom filij esau conuersi sunt ad iudaismū tempore predicti regis hirchani τ fuerunt circūcisi τ non recesserūt ab eis tempore tyti τ vespasiani: sed ꝙ semper manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit rememoratū peccatum iudeoꝝ filioꝝ esau τ ceciderunt in captiuitatem quando fuit cōpleta iniquitas filiorū iuda qui ꝑmanserunt iusti in aduentu messie iesu nazareni fm ꝙ ꝓphetauit Jeremias vbi supra dicens: completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te: visitabit iniquitatem tuam filia edom τ non inuenitur gens malicie que sit in ira dei tanto tempore fm ꝙ dictum fuit de edom nisi iudei ꝓpter quos fuit dictum ꝙ semper deberēt esse in ira dei. Et ideo coniunxit deꝰ has duas gentes.s.edom conuersorum τ iudeorum qui debebant perdi τ semper eē in ira dei sicut dixit Jere.in.c.vj. Cadent inter corruentes tēpore visitationis sue corruent dicit dominꝰ τ fuit ꝑdita memoria nominis edō: τ mansit memoria nominis iudeorū quia illi de edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum. Et quia inuenimus edom bis punitum esse: primo in tempore nabuchodonosor ante ꝓphetiam malachie. Secundo post ꝓphetiam malachie tēpore regis hircani. De prima fuit dictum Malachie primo: ꝙ si dixerit ydumea destructi sumus: sed reuertētes edificabimus que sunt destructa: hec dicit dominus exercituū isti edificabunt τ ego destruam quia dixit destructi sumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā primo habuerunt tēpore nabuchodonosor secūdū ꝙ dicit etiā.c.eo.esau aūt odio habui et posui seyr montes eiꝰ in solitudinē τ propter eum etiam dixit in ꝓphetia abdie: legatum ad gentes misit surgite τ consurgamus aduersus eū in prelium: quod dixit de futuro propter secundam punitionem quam debebant habere tempore hircani regis et propter ipsum dixit in prophetia abdie: et erit dominus iacob ignis: et domus Joseph flamma: et domus esau stipula et succedentur in eis τ deuorabunt eos: propter qđ intelligitur ꝙ non debebant illi de edom habere destructionem tertiaꝫ

quia in secunda debebant esse in ira dei in perpetuum cum aliis iudeis consociis eorum qui simul permanserunt tempore tyti. ¶ Et dato quod adhuc regnum romanorum esset de numero illorum quattuor regnorum de quibus dicitur in libro danielis vt in argumento fuit dictum et quod romani essent regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur quod ex hoc peruim habet dici quod quia adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant iudei quod propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarum in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis et in prophetia Ieremie quod post septuaginta annos captiuitatis iuda nunquam amplius esset homo qui regnaret super regnum caszdym et super ciuitatem babylonie et terram circa iacentem: quia ille ciuitates et terre sue in suis locis permanserunt et si alique ville illarum fuerunt destructe non tamen omnes fuerunt deserte: et adhuc ille que fuerunt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sed intentio prophetarum fuit quod non esset vltra super caszdym et super babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medie erat intentio prophete quod non esset vltra rex qui esset de genere darij nec de gente sua. Item in tempore quo fuit postea regnum psie erat intentio prophete quod non esset amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum Ianam id est grecie erat intentio prophete quod non esset vltra rex de genere alexandri nec de gente sua et simillimodo tempore quo in futurum deberet esse regnum romanorum secundum quod ipsi dicunt deberet esse intentio prophete quod non haberet ibi amplius esse rex de genere Iulij cesaris primi: et Gay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt in eorum fidem. Ex quo ergo reges romanorum non credunt modo in fide Iulij cesaris Gay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis: et etiam quia Constantinus cesar dimisit regnum romanorum seruis iesu nazareni et apostolicus qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere quod iam transierunt omnia illa regna dicta in libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie quod firmissime durat et habet durare sine fine. Et ideo oportet dicere necessario quod iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum: et quod iam receperunt iusti transmigrationem et tribulationem qua debebant recipere quando finita essent illa quattuor regna secundum quod dicitur danielis. xj. populus autem sciens deum suum obtinebit: et faciet et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio et in flama et in captiuitate et in rapina dierum. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur vsque ad tempus prefinitum: receperunt etiam mali et peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. vij. vsque ad consummationem et finem durabit de

solatio et iterum capi. eodem: an ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis erit vastitas: et post finem belli statuta desolatio: et hoc est ꝙ debebat esse in aduentu messie: scilicet ꝙ finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas: et adduceretur iusticia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capitulo eodem clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia Iere. supradicta: et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperii romanorum ⁊ tunc aduentum messie ⁊ quomodo etiam falsum est ꝙ christiani descēdunt de edom: sꝫ ꝙ ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi ⁊ ipsi qui mali sunt ⁊ peccatores simul cū eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt vsqꝫ ad finem: ⁊ ꝙ christiani sunt filii syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuū erunt liberi sicut patet in predicta ꝓphetia. Iere. quia illis de edom conuersis ⁊ aliis iudeis negātibus christum dicit propheta. ad te quoqꝫ perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad penam punieris atqꝫ nudaberis. s. honore ⁊ aliis bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christum verum messiam qui dicuntur filii syon. Dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syō. scilicet in aduentu christi. quia amplius populus ille syon credens in xp̄m non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addet vltra vt transmigret te: scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filiis edom. Visitabit iniquitatem tuam filia edom eam: scilicet iuste puniendo discooperuit peccata: scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorū captiuitas et seruitus in toto mundo vbicūqꝫ sunt iudei siue inter sarracenos sunt captiui et in abhominatione ⁊ habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus nō est verus messias qꝫ xp̄iani affirmant ipsum esse deum.

Vicesimūsecūdū argumentum iudeorum ē ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominum nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumqꝫ diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recens neqꝫ adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est ꝙ qui fecerit se deum occidatur: nullus ergo homo est

deus. Mirum ergo est quomodo christiani ausi sunt iesum nazarenum nominare deum etiam concesso quod esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictum est. vel si dicant quod messias debet esse deus: ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine quod iesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fienda. Primo soluetur argumentum Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendendum ¶ De primo ergo dicitur quod nomen dei assumeretur in vanum si alicui puro homini attribueretur: sed si attribuitur alicui qui non sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum: talis est iesus dominus noster qui non tantum homo sed etiam verus deus affirmatur: et sic deus et homo vnus est christus: nec est recens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus: nec ipse se facit deum quia substantialiter est deus Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cum non sit: nec est deus alienus quia vere est deus: dii vero gentium alieni dii dicuntur quia nuncupantur dii. ¶ Circa secundum: tollent iudei velamen de cordibus suis legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intendo que communiter non solum secundum catholicos doctores: sed etiam secundum antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidem abraham pater fidei nostre adducitur in medium: qui accepta promissione quod in semine suo benedicerentur omnes gentes: intelligens ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum seniorem domus sue Gen. xxiiii. et dixit ei Pone manum tuam subter femur meum: vt adiurem te per deum celi et terre: vt non accipias vxorem filio meo de filiabus etc. Cum enim sit consuetudo apud colentes deum quod iurans per deum prestat manum suam sup aliquid habens specialem relationem ad ipsum propter quod Exod. xxii. dicitur quod qui aliquos iurabit applicabitur ad deos nullomodo pater abraham fecisset manum serui sui poni subtus proprium femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum quam alia membra corporis sui quod quidem verum est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem quantum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat christus. ¶ Secundo potest adduci illud. Isa. ix. paruulus natus est nobis etc. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. paruulus dixit quia verus homo: admirabilis etc. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illud Isa. xxv. Et dicit in illa die: ecce deus noster iste: expectabimus eum: et saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viii. hunc certe versum aliter non curamus expla

nunc q̄ doctores vestri filii audiū et posuerep Lib. mag. docuerit vera rū fore tēp̄us quo r̄ mādus dīm esse visurus: ⁊ digito sibi adiunicem populus ostēsurus. hoc vero fieri nulla tenus posset nisi hō fieret quieo: dc̄ hec ille. ❡ Quarto pōt adduci illud Esa. li. posui verba mea in ore tuo: ⁊ in vmbra manus mee ptexi te: vt plā tes celos ⁊ fundes terrā ⁊ dicas ad syon populus meus est tu. siue plātatio celoꝝ siue fundatio terre accipiatur spūaliter siue ad literā: certum est q̄ talia nō possunt verificari nisi de illo qui est deus: xpi eni humanitas pmittit cū dicitur: posui verba mea i ore tuo: ita eni dixerat dominus moysi vt habet Deutro. xviii. pphetam suscitabo de medio fratrū tuorum similē tui ⁊ ponā verba mea in ore eius q̄ verba eius que loquetur in noie meo audire noluerit ego vltor existā. Istud aūt nō pōt intelligi de iosue: nec de aliquo q̄ fuerit sub lege mosayca: q̄ vltimo capi. eiusdē libri dicitur. Nō surrexit vltra ppheta in israel sicut moyses: sed verificatur de xpo qui fuit sibi silis inquā tū dedit legē sicut patuit supra li. i. in apertione tertii thesauri: s₃ post ea tangitur eius diuinitas cum addit vt plantes celos ⁊ fundes terrā ⁊c. Ita eni pmiserat se personaliter venturum. Eze. xxxiiii. Ecce ego visitabo oues meas sicut pastor visitat gregem suū. Differentia est inter dominum ⁊ pastorem: tunc eni dominus ouium est pastor earum quando immediate nō p alios sed per se pascit eas. In veteri testamento deus erat solum dominus ⁊ mittebat pastores suos ad pascendum oues qui dicebant hoc dicit dominus sed in nouo est sicut pastor gregem suum nobiscum est dominus. Esa. xlii. Ecce ego qui loquebar in veteri scilicet testamento: assum in nouo. ❡ Quinto adducitur alia auctoritas Esa. in ca. xl. que nos nimis confirmat propositum. Reuelabit gloria domini ⁊ videbit omnis caro pariter quod os dñi locutum est. potest quippe vox rei spūalis audiri sicut filii israel vocem domini audierunt in monte synai: loquentem vero non videbis nisi fuerit res carnalis. ❡ Sexto introducitur auctoritas baruch in tertio. c. vbi inquirens in toto capi. que sit vera sapientia: qui adinuenit eā subdit: hic est deus noster ⁊ non estimabitur alius aute illū: hic adinuenit omnē viam discipline ⁊ tradidit eā Jacob puero suo ⁊ isrl̄ dilecto suo: ⁊ post hoc i terris visus est ⁊ cū hominibus conuersatus est. Certū est q̄ deus sm̄ diuinitatē videri non potest quia dicitur Exo. xxxiii. non videbit me homo ⁊ viuet: non poteris videre faciem meā: nec etiam conuersatur cum hominibus inquantū est deus vt dicitur Dan. ii. immo conuersatio ppie est inter illa que sunt eiusdem speciei. Et ideo ista verificantur de deo secundum naturam assumptam. ❡ Septimo hanc duplicem naturam ostendit Micheas in c. v. dicēs: ⁊ tu bethleē effrata paruulus es in milib⁹ iuda ex te eni egredief qui sit dn̄ator in israel. ⁊ egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. Nam egressus christi s₃ humanitatem debebat fieri in bethleē s₃ egressus a diebus eternitatis nō potuit esse nisi secundum diuinita-

tem. de quo egressu dicitur Esa. liij. generationem eius quis enarrabit. Super predicto etiam verbo petr⁹ alfonsi in suo dyalogo titu. viij. pulchre loquitur dicēs. Hoc quippe qd̄ est ex te mihi egredietur qui sit dn̄ator in israel sm̄ corpus dictū est sm̄ ꝙ princeps ille adventurus erat in tpe. Quod autē sequitur ꝛ egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis ꝑpetuitatē insinuat deitatis: hoc eñ diuinitati attribuit quod homini puro non conuenit: hec ille. Ista sm̄ ꝑdestinationē non possunt esse dicta tum qꝛ significatum vocabulorū hoc non patitur: tum ꝙ nimis inscièter loquerentur ꝓphete ita studiose ad laudandum messiam per ea que non magis competunt sibi ꝙ̄ lapidi.

¶ Octauo dauid in ps. xliiij. dicit. Sedes tua deus in seculum seculi virga directiōis virga regni tui. Dilexisti iusticiā ꝛ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Eū hoc inq̄ dicit: eum ad quem loquitur deū esse ꝛ hominē ostendit dicens enim. Sedes tua deus in seculū seculi virga directionis virga regni ꝛc. nunqd non manifeste eum appellat deum. Deinde cū dicit. Dilexisti iusticiam ꝛ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui percipimus neqꝫ enī vel deū vel consortem habet deus. Item dauid in ps. Deus iudicium tuum regi da qui ad litteram etiam per doctores hebreos exponitur de christo i lege promisso dicit ꝛ permanebit cum sole ante lunā in generationem ꝛ generationem: ꝛ sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomē eius. Et illud: ꝛ adorabūt eum oēs reges oēs gentes seruient ei. Videamus inq̄ si de puro homie dicta sunt hec omnia: ꝛ patet manifesta ꝙ nullo modo conueniunt nisi soli deo: ergo sequitur ꝙ christum confiteri debemus esse hominem ꝛ deū. Quod etiam dauid spū reuelāte cognouit ꝛ miracula que facturus erat preuidit. Ideo huiusmodi finē psalmista fecit psalmū. Benedict⁹ dominus deus israel qui fecit mirabilia solus: ꝛ benedictum nomen maiestatis eius ineternū: ꝛ replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat: vidisti ergo iudee q̄ clare ex factis scripturis patet ꝙ messias in lege ꝛ prophetis ꝓmissus verus deus et verus homo eē debeat: quare merito iesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum ꝛ verū hominem confitemur. ¶ Et vt amplius perfidia iudaica cōfundatur tribus rationibus ostendā sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis sufficienter satisfecit ꝓ peccatis totius populi. Sed mors christi plene deleuit oīa peccata: ergo christus vere est deus. Maior patet. qꝛ sufficientem satisfactionem pertinet ꝙ pena respōdeat culpe: culpa aūt que est pctm̄ mortale ē infinita eo ꝙ cōmittit contra deum infinitū. Videmus eñ eūdē actū eē culpabiliorē ꝛ grauiorem cōtra insigniorē ꝛ maiorē ꝑsonā cōmissum q̄ contra ignobiliorē vel inferiorē. Si ergo ad augmentum obiecti sequit

augmentum culpe: cum deus excedat omnem personam in infinitum culpa commissa directe cōtra eū qualis est quodcūq; peccatū mortale in quo formaliter est auersio a deo dicēda est infinita. ergo pena ꝓ tali culpa debet eē infinita: sed nulla pena que non durat in infinitū potest eē infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiref pena ex subiecto sicut culpa ex obiecto. Pena igitur tēporalis sufficienter satisfaciens ꝓ quocunq; pctō mortali necessario est in supposito infinito: sed suppositū infinitum est nullum nisi diuinū: ergo vera est prima ꝓpositio ꝙ cuius pena temporalis sufficiēter satisfecit ꝓ oībus peccatis vere est deus. Sz minor patet Esa. per totum. liij. capitulo vbi dicif vere lāguores nostros ipse tulit: ⁊ dolores nostros ipse portauit ⁊ nos reputauimus ipm quasi leprosum ⁊ ꝑcussum a deo ⁊ humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est ꝓpter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum ⁊ liuore eius sanati sumus: omnes nos quasi oues errauimus vnusquisq; in viā suā declinauit. ⁊ dñs posuit ī eo iniqtates oīm nostrum ⁊c. de quibus fuit plene dictū supra in apertione thesauri.

¶ Sed in circuitu impij ambulātes falsas conanf dare respōsiones ⁊ finaliter neminē inueniētes in veteri testamēto ꝗ mortuus sit ꝓ pctīs populi sic ꝙ tota ꝓphetia posset de illo exponi. Dicūt ꝙ qn̄ iudaicus populus ad ꝑfectū statū recōciliabaf: tūc cetere nationes loquentes ex cōparatione ⁊ quasi cōparatiue dicent: nos reputauimus eū. s. istum populum leprosum ⁊ ꝑcussū a deo ⁊c. que sequūtur: sed merita est iniquitas sibi multa cū dicanf in dicto ca. que de nullo alio a xpo intelligi pñt. Ait enim deus: ꝓpter zelus populi mei ꝑcussi eū. Si ergo iste ꝑcutietur ꝓpter peccata populi dei. illi qui ducturi sunt lāguores vestros portaui erūt de populo dei: ergo non est vera expositio ꝙ alie gētes dicant de populo dei ꝑdicta verba. itē dicif ibidē oblat⁹ est qꝛ ipse voluit. Item pctm̄ non fecit nec est inuentus dolus in ore eius. Itē in eo. c. tradidit ī mortē animā suā ⁊ cū sceleratis reputatus est ⁊ ipse pctā multorū tulit ⁊ ꝓ trāsgressoribus orauit que oīa nullo mō de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio: cū ꝓpheta eius diuinitatē innuat dicēs generationē ei⁹ quis enarrabit ⁊ ꝙ voluntas domini in manu eius dirigitur. Item zacharias ꝓpheta in ca. ix. ꝑmittens ecce rex tuus veniet tibi iustus ⁊ saluator qui loquetur pacem gentibus ⁊ potestas eius a mari vsq; ad mare ⁊ a fluminibus vsq; ad fines terre subdit. Tu autē in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Itē in. xij. c. aspicient ad me quē cōfixerunt. Itē in. xiij. c. ⁊ dicetur ei quid sunt plage iste ī medio manuū tuarū ⁊ dicet: his plagatus sum in domo earum qui diligebant me: totā istā orationem tangit in virtute Esayas in. xxviij. cap. vbi primo ponit culpam dicens: percussimus fedus cū morte ⁊ cum inferno fecimus pactum: posuimus mendacium spem nostram: mendacio ꝓtecti sumus: ⁊ consequenter sub remedium inquiens: idcirco hec dicit do

minus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidem: lapidem probatum angularem preciosum: et delebitur fedus vestrum cum morte: et pactum vestrum cum inferno non stabit. ¶ Secunda ratio potest sumi ex dictis iosephi qui fuit iudeus et verus historiographus dicentis quod hierusalem fuit destructa quia iniuste eius habitatores interfecerunt christum et beatum iacobum. Ex quo sic potest argui: iudei non errassent occidendo christum et beatum iacobum nec per consequens fuissent puniti nisi christus vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos. ergo christus vere erat deus. maior patet quia iudei interfecerunt christum: quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verum secundum legem debebat mori. Iudei ergo interficiendo christum si non fuisset deus: quia fecissent secundum legem non peccassent occidendo ipsum et beatum iacobum: sed potius meruissent: et eadem ratio est de beato iacobo qui ideo interfectus fuit: quia asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior propositio quod si christus non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum et beatum iacobum. Sed minor patet per dictum iosephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitatem quia iniuste interfecerunt hos duos predictos. ¶ Ex quo etiam tertia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturam iniuste non est ita magnum peccatum sicut ydolatrare: sed interficere christum fuit maius peccatum quam ydolatrare. ergo christus non erat pura creatura et sic oportebat quod esset deus. maior est manifesta: quia magis peccatum est facere contra preceptum prime tabule quam contra quodcumque de tabula secunda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. Homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule. ergo maius peccatum est ydolatria quam homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum: in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur deutero. xxv. capitu. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penam in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccclx. annis: quam fuerit aliqua pena eis vnquam immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectio christi quam adoratio ydoli. ergo christus erat deus et hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enim in omnibus actibus ordinatis quod ille qui est superior artifex principalem et perfectiuum actum operatur per seipsum. Ea vero que disponunt ad illam perfectionem operatur per suos ministros sicut nauis factor compaginat per seipsum: sed preparat illam nauem per artifices subministrantes et ideo conueniens fuit quod lex perfecta noui testamenti daretur per ipsum deum hominem factum. lex autem vetus per dei ministros propter quod de latore legis noue dicitur

Iob.xxxvi. ecce deus excelsus i fortitudine sua et nullus est ei similis in legislatoribus: hec sufficiat cōtra pfidiā iudaicā ad ostendēdum rationibus et auctoritatibus q xps est verus deus et verus homo.

¶ Cōtēdit iude⁹ probare q lex euāgelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vicesimū tertiū argumētum iudeorū sit cōtra trinitatē psonarum ex qua arguūt legē euāgelicā nō esse a deo sic. Ista lex nō est a deo que tollit oīmodē vnitatē diuinā. q deutro.vi. dicitur. Audi israel dñs deus tuus vnus est: sed lex euangelica videtur hanc vnitatē auferre ponēdo personarū trinitatē: ergo lex euangelica nō est a deo. ¶ Respondetur iudeo q trinitas personarū nō derogat vnitati essentie diuine: nā et ipsi habent cōcedere deū esse in diuersis locis. q ps dicit. Si ascendero in celū tu illic es: si descēdero ad ifernū ades quod nō pōt verificari sm diuersas partes: q deus spūs est: et omni diuersitate et cōpositione partiū caret nec pōt dici q deus sit i diuersis locis successiue: q ipse dicit malachie iij. Ego dñs et nō mutor: ergo sicut simul et semel totus est i diuersis locis cum veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas existens vno numero simul est tota in diuersis suppositis: nō eni est scriptura in mūdo que verius ponit vnū deum q facit euangeliū. Sed hec vnitas pPter sui infinitate et illuminatione cōpatit secum psonarū trinitatē. Ad inmēdum ergo q trinitas nō tollit vnitatē essentie vbicūq; in veteri testamēto in hebreo inenit heloym quod significat deū in plurali numero adiūgit act⁹ singularis vt est illud. In principio creauit heloym celū et terram. ¶ Dicūt iudei q hoc nomē heloym indifferēter accipit p singulari vel plurali: et qñ accipit p deo vero semp i singulari tenetur sicut ibi: in principio creauit heloym ecce q si creauit stat in singulari: sz hoc pz manifeste falsum. Nā aliqñ tenetur manifeste pro deo vero: et tñ cōiūgit cū adiectiuo pluralis numeri et aliqñ etiā cū verbo pluralis numeri qd nō esset si teneret pro singulari. Exemplū primi Iosue vlti. nō poteritis seruire dño deus eni sanctus est et c. Hebraica veritas habet nō poteritis seruire domino: q heloym sancti ipse ista auctoritas loquit de deo vero: q iosue loquebatur populo de seruitute veri dei. vt pz litterā intuēti. Itē Hiere. xxiij. puertistis verba dei viuētis dñi exercituū dei vestri hebraica veritas hic habet puertistis verba heloym viuētiū deū exercituum ista auctoritas manifeste loquitur de deo vero. Nā vbi nos habemus deū exercituū in fine auctoritatis p hoc noie dñi in hebreo ponitur nomē dñi thetragramatō qd de solo vero deo pōt dici vt declarat rabi salomon in lib. de directiōe perplexorū et tñ in istis auctoritatibus hoc nomē heloym coniungit cū adiectiuis pluralis numeri: vt patet exemplū secundi. scilz de verbo pluralis numeri. ij. regū. vij. que est gens vt populus israel in terram propter quam venit deus vt re-

dimeret sibi i populū. hebraica lr̄a sic habet: que aūt vt populus tuus gēs vna in terra ꝓpter quā iuerūt heloym ad redimendū sibi. ptꝫ ergo ꝙ li heloym stat in p̄dictis auctoritatibus ꝓ deo vero et in plurali q̄re cū sit ibi iꝑossibile pluralitatē pōere deoꝝ necessarie ē pōere pluralitatē ꝑsonaꝝ siue suppositoꝝ qꝛ actiones tales sunt suppositoꝝ secūdo de anima. Patet igitur ex modo loquēdi hebraico ꝙ in diuinis ē pluralitas suppositoꝝ ⁊ vnitas essentie ꝙ moyses et alij ꝓphete dederunt studiosis in lege ꝑ talē modum loquēdi. Quomodo aūt iste actus elicitur ab essentia formalr̄ q̄ vna est simpliciter lꝫ persone sunt distincte ⁊ quedā magis subtiliora ⁊ magis ad propositū hic adduci possent. Sed quō dicit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu ꝯ cecitatē iudeoꝝ. vi. c. Non videt̄ tutum dare occasianē cuiqꝫ loquēdi subtiliter cum infidelib⁹ de materia ista. ❡ Uideant ergo catholici studiosi doctores super primum sentētiarū vbi de ista materia multa subtilissima tradūt q̄ velut margarite nō sunt seminā de inter porcos. id est infideles. Sed tn̄ iduco cōtra iudeoꝝ cecitatem in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatum peritum doctorem petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vi. respondētis sub nomine petri moysi interrogāti sic ꝑpēde o moyses ꝙ secretū sit nomē istud ⁊ ineffabile et ꝙ nō nisi ꝑspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valꝫ agnosci idagatiōe testāte moyse q̄ ait in deutro. scito hodie ⁊ cogita tu in corde tuo ꝙ dn̄s ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum ⁊ nō sit alius. vbi enim in latio ponitur dominus in hebreo ⁊ quidēꝫ p̄dictum nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyꝫ quod pluralitatē significat vt inde patesceret eūdē eē deū qui ⁊ singulari ꝓprio ⁊ plurali appellatiuo nuncupat̄ vocabulo. Sꝫ et ne plures deos forte putaret addidit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera isinuat ꝙ nois hui⁹ archana subtilitas neqꝫ visu neqꝫ auditu neqꝫ ỏ corporeis sensib⁹ aliquo nisi tm̄ mentis intellectu ꝑspicuo ⁊ miro ꝓpēdi possit ingenio. ❡ Potest etiā in multis alijs trinitas denotari sicut in fimbrijs quas domin⁹ filijs israel in vestimentis suis per moysen habere p̄cepit dicens loq̄re filijs israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponētes in eis vittas iacinctinas: quas cum viderint recordētur omniū mandatoꝝ domini. Fimbrie quippe ille quattuor erāt filorū sed duplicatorū in superiori siquidē sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed ꝑ fila quattuor. quatuor anni partes designantur. Per filoꝝ vero duplicitatem dies et nox videlꝫ vt quattuor anni t̄ꝑib⁹. i. toto āno noctē quoqꝫ ⁊ diē dei mādatoꝝ memores eēnt. Nā ꝑ tres nodos trinitas ꝑsonarū scꝫ superiores Per duos aūt iferiores duo insinuant̄ testā. i. lex moysi ⁊ euāgeliū. ❡ Notat̄ ꝙ trinitas in

tribus benedictionib⁹.qb⁹ aaron ꝛ filij eius bn̄dicebāt filijs israel ex p̄cepto dn̄i dicentis ad moysen. loq̄re ad aarō.ꝛ filijs ei⁹ sic bn̄dicetis filijs israel ꝛ dicetis eis Bn̄dicat tibi dn̄s ꝛ custodiat te.ostendat dn̄s faciē suā tibi ꝛ misereat̄ tui.Cōuertat dn̄s vultū suū ad te. ꝛ det tibi pacē.his q̄ppe bn̄dictionib⁹ sacerdos alicui bn̄dicēs p̄tēsas añ vultū suū palmas vtrasq̄ tenebat.cum ỽo dicebat dn̄s quē hebraice illo qd̄ supra diximᷓ trino ꝛ vno noīe exprimebat tres digitos priores pollicē videl3:indicē atq̄ mediū man⁹ vtriusq̄ rectos alti⁹ erigebat.ꝛ dicto ita dn̄o digitos vt prius remittebat.sed dic mihi o moyses quid triū digitoꝝ eleuatione melius q̄ trinitatis excellentia poterit allegorizari ꝙ si q̄d aliud sup his notare tu noris ꝛ valeas. mihi q̄so edisseras moyses sane neq̄ illud quod dixisti neq̄ q̄c q̄ aliō super hoc vnq̄ notauim⁹. sed nec doctores nostri q̄ppiā notādū esse dixerūt.¶ Petr⁹.Quid ēt nisi trinitas p̄sonaꝝ in eo qd̄ dicit Isaias p̄pheta notari pōt trina videl3 angeloꝝ voce laudātiū ꝛ dicētiū.sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dn̄s de⁹ sabaoth. Cur enī ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis q̄ semel vel bis decies vel cēties vel alio aliquo numero.cur si breuiter laudare vellēt semel sāct⁹ nō dicerēt.si vero multū cur nō centenā vel millenā vel innumerā laudem exhiberēt Moyses.nos quidē in angeloꝝ laude cām nullā vocis illius trine nisi placitū sim⁹ ipsoꝝ. Petr⁹.si ad singula q̄ p̄posuero nescius r̄nderis.quid aliō q̄ te victū ꝛ contra ire nescientem fatebėris. ¶ Testat̄ sane ꝛ dauid p̄sonarū trinitatē cū dicit.Querite dominū et virtutē eius:querite faciē ei⁹ semp Quid est ei ꝙ dixit querite dn̄m ꝛ virtutē eius et querite faciē ei⁹ nisi querito patrem et filiū et spiritūsanctū.Quid nanq̄ per virtutē eius nisi filius eius.Quid vero p faciē eius nisi sp̄ūsanctus intelligit̄ ꝙ si tu alias intelligas edissere hec itaq̄ sanctū testimonia scripturarum de trinitate personaꝝ satis intelligentibus sufficere possūt. H predict⁹ doctor.¶ Sed nō trāseat calamus auctoritatē Isaie in ca. xlviij.que multū facit ad propositū vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tēpore anteq̄ fierent ibi erā et nunc misit me deus et sp̄s eius.ꝙ illa autē sint verba dei loquētis p3 per litteram precedētē3.cū dicitur man⁹ quoq̄ mea fundauit terrā et dextera mea mensa est celos.ꝛ sub eodē contextu idem loquēs ait et nūc misit dn̄s me ꝛ spiritus eius.Similr patet per litterā sequētē immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero premissa exprimitur deus missus a deo sp̄ū eius Inter mittentē ỽo ꝛ missum semp est distinctio personalis.ꝛ sic ista scriptura impleta fuit in icarnatione filij dei q̄ ē deus missus in mūdū a deo patre ꝛ sp̄ū eius. ¶ Secūdo adducunt̄ antiq̄ doctores hebreoꝝ q̄ de hac materia l3 obscure aliq̄d sensērūt inter quos aliq̄ allegabūt̄ q̄ magis visi sūt appropinquare ỽitati.

Et primo occurrit illud qđ sup il-
lud ps. Deus dñs locutus est & vo
cauit terrã. ibi glo. q̃ dicitur my-
drastulim. s. glosa psalterij sic que
ritur. Que est ratio quare psalmi-
sta nomẽ dei sancti & bñdicti trib⁹
vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. De⁹ do
min⁹ locutus ẽ &c. Ad quod rñdẽt
ibi sic hoc ẽ vt doceret te q̃ cũ istis
tribus nominib⁹ creauit de⁹ seculũ
suũ. intra tres midoth. i. ꝓprieta-
tes quib⁹ creatus est mund⁹: & ista
sunt sapientia. scia et prudẽtia. si-
cut dictũ est in ꝓuerbijs. c. iij. Dñs
i sapientia fundauit terrã ordiauit
celos in ꝓprudentia in sciẽtia sua
abyssi eruperũt. & isto mõ dr̃ i exo
do. c. xx. qm̃ ego sũ dñs deus tuus
de⁹ zelator. ecce tria nomina intra
tres midoth quibus creatus ẽ mũ
dus. Similr̃ filij gad & filij rubem
dicebãt in libro iosue. deus de⁹ do-
minus ipse scit. vbi noiauerũt deũ
trib⁹ vicib⁹ hec in ꝑdicta gl. ¶ Et
idez habetur in beresith raba. i. in
glosa magna sup Geñ. sup illo ver
bo. In principio creauit deus celũ
& terrã In quibus habet̃ q̃ docto
res antiq̃ hebreoꝝ per trinã itera-
tionẽ diuini nominis q̃ sepe fit in
scripturis exponũt q̃ est intelligẽ-
da in diuis trinitas sm̃ tres my-
doth scz ꝓprietates quas deo attri
buũt. Itez in eadẽ glosa magna q̃
dr̃ beresith raba. c. cxij. sic dr̃ rabi
heliazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ ni
si p verbũ vel cũ ṽbo dei sancti et
bñdicti sicut dr̃ in. ps. ṽbo dñi celi
firmati sũt. Et seq̃t ibidẽ rabi sy-
meõ dicit ispirauit vel insufflauit
de⁹ spm̃sanctũ & creat⁹ ẽ mũdus si
cut dr̃ in psal. spũ oris eius omnis
exercit⁹ eoꝝ. Hec in ꝑdicta glosa i
qua mãifeste ponit̃ distinctio realis
in creatore mũdi qui ẽ de⁹. Mani-
festũ ẽ eñi q̃ verbũ distiguit̃ reali-
ter a ꝓferẽte & spũs ab ispirãte. et
tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statiz
ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut in
vtre aquas maris: loquẽdo i singu
lari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup
illud Eccl's. iiij. funicul⁹ triplex dif-
ficile rũpit̃. vbi sic dr̃ sẽsus eẽt vi-
deret̃ mysteriũ throni dei & vnius
si facile discat̃. Sz hãc glosã mo
derni iudi puertũt retorq̃ntes hãc
trinitatẽ ad tria attributa diuia. q̃
sunt potẽtia sapiẽtia bonitas. Sz
nõ vr̃ h' esse sñia glose p hoc q̃ dr̃
nõ defacili discat̃. q2 q̃libz ẽt sa-
tis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapi
entẽ & bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat̃ p
suã potẽtiã sapiẽtiã & bõitatẽ. sic
artifex creat⁹ opat̃ p artẽ suã sicut
p regulã directiuã & p potẽtiã suã
quẽ trãsmutat mãer ad formã scã-
ni vł lecti vł hmõi & p appetitũ bõi
tatis lucri. & ista tria multopl⁹ dif-
ferunt in eo q̃ potẽtia & sapientia
& bonitas in deo et iõ si ꝓpter ista
tria dr̃ de⁹ trinus et vnus in glo. ꝑ
dicta. multo forti⁹ diceret̃ quilibet
artifex trinus & vn⁹ quod nõ est ve
rũ. et iũgeret̃ singulare cũ ṽbo plu
ralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽ-
plũ solomonis sicut de deo dicitur
Eccl's. ij. q̃s ẽ hõ vt seq̃ possit regẽ
factorẽ suũ hebraica veritas sic hz
Quis est homo vt intret post regẽ
q̃ fecerũt eum. et sic de deo dicit̃ q̃
est rex q̃ fecerunt homines. ¶ Itẽ
etiaz patet per sapientes cabalis q̃

dicunt esse deum sine aliqua corporali quātitate et cum tribus istorum deus mundum creauit. que vocantur corona intelligentia et regnū. et nō est differentia iter istos et xpianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Uiderentur nullā esse inter eas differentiā realem sed tantūmodo vocalem et non est mirum si doctores aliq hebreorū inter gentes aliquid de mysterio trinitatis nō sunt cōuersi ad fidem xpi. quia possibile est q deus eis gratiam nō inspirauit propter eorum peccata: qui dispositionem primā nullatenus optauerūt. Et propter multa alia temporalia quibus erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei nō minus obnubilati et inuoluti non recte sed ex obliquo incedentes per dictam veritatem questionibus varijs et euasionibus cōfusis inuoluūt ipsi sūt de qbus dicit salomō Ecclesiastices. vij. deus fecit hominē rectū et ipse imiscuit se infinitis questionibus. ¶ Tertio accedūt naturales phi et videamus quid de trinitate senserūt. Primus fuit adam magnus naturalis qui dixit sm iuuenalem et Hieronymum manus dei tres digiti formauerunt corpus meū et extraxerunt costā. p tres digitos tres psonas intelligēs et p manū dei vnitatē essentie. Secūdus phs fuit Abraā i lege natur q tres angelos vidit sed vnum adorauit. Gen. xviij. tres vidit qr fides tres psonas credidit sz vnum adorauit qr vnus deus adoratur sub rōne vnius maiestatis deitatis et essētie. Tertius phs fuit plato qui in. vij. libro platanicorum dicit q sicut non est dare intelligentiā creatā sine trinitate creata videlz itelligere posse velle sic nec intelligentiā increatā sine trinitate increata que est posse intelligere et velle. et iste plato vt ponit macrobius sup somnium scipionis et beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li. confessionum. c. ix. dicunt q istud In pricipio erat verbū et verbum erat apud deū et deus erat verbum hoc erat in principio apud deū oia per ipm facta sunt et sine ipso fctm est nihil. quod factū est in ipo vita erat. Fuit inuentū in libris platonis: et sic patet q cognouit pluralitatē personarum. Quartus phus fuit aristotiles qui vnitatē essentie ostēdēs. viij. phisicorum i fine dicit vnū motorē penitus imutabilē eternum et infinite virtutis et potētie sup oēs celos residēs et in. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonū pluralitas pricipātiū vnus ergo princeps a q depēdet celū et tota natura. Sz trinitatē in deo ostēdēs dicit i pricipio primi libri de celo et mūdo. Res oēs sunt tres et diuidunt in tres hic qdē nūerus est ois rei et significat trinitatē rerū ita q in omni re ē inuenire trinitatē. et nō solū i creaturis sed ēt i creatore. addit vltra nos vero nō extraximus hunc nūerū nisi a natura rerū et retinuimus ipm similē legi earum. et p hūc qdē nūerū adhibuimus nosipsos magnificare vnum creatorē tm eminētē

ꝓprietatibꝰ eoꝝ q̄ sūt creata. ⁊ nō cognouit iste personas distincte tñ cognouit appropriata. Quītꝰ phs fuit ermes termegistꝰ rex egypti q̄ teste linconiēse in libro īterpretatorio prius gregaꝝ.c.xxxiiii. sic ait deꝰ ē lumē añ lumē intelligibile et nihil aliud ē eiꝰ vnio ꝙ spūs oīa cōtinēs ⁊ verbuꝫ ipsius pfectum existēs ⁊ genituꝫ.ergo ibi ē vnio ī essentia ⁊ lumē deꝰ pr̄ est spūssanctꝰ oīa ꝯtinens ⁊ verbū pr̄is id est filius oīo equalis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ⁊ in se suuꝫ reflectit ardorem. Ecce q̄d dicit loquēs de deo: monos.i. vnus pr̄ genuit monadē. id est vnū filiū et in seipꝫ.s. pater reflectit ardorem.i. spm̄ sanctū. Sextus phs fuit escu lapiꝰ primus medicꝰ q̄ in vno deo ponit actū sermonē ⁊ virtutē vt pꝫ in libro suo de interrogatiōibꝰ. Septimꝰ phs fuit ꝓphiriꝰ q̄ teste Augustino libro.x. de ciui.dei.c.xxiii. p̄dicat in diuīs patrē ⁊ filiū ⁊ hoꝝ mediū. Octauꝰ phs fuit plutarcꝰ magister traiani imperatoris qui habuit respōsū ꝙ hoīes ñ poterāt saluari sine pr̄e ⁊ filio ⁊ spūsancto Et iō fecit laminā ⁊ posuit ī sepulchro ⁊ inuēta ē scriptura lr̄is aureis.p.capiti.f.ori.s.pectoris cordi p p.patrē.p.f.filiū per.s.spm̄sanctū intelligēs. Si aliq̄s q̄reret cū isti fuerūt gētiles phi. ⁊ mysteriū sancte trinitatis sit indemōstrabile.et archanū quō habuerūt talem notitiā de trinitate diuina. Rn̄det illuminatꝰ doctor Frāciscus de maronis in cōflatu suo super p̄rio sniaꝝ rū distinctiōe scd̄a q̄ōne quarta dicēs.ꝙ multa ꝓbabilia ⁊ ꝓbabiliter enūciata dixerūt et ꝓpter nos multa p reuelationē hūerūt. ¶ Quarto accedat vniuersitas artiū liberaliuꝫ et ostēdat nobis si q̄d sentiat de mysterio trinitatis. Unde vna grāmatica est in essentia sꝫ tres sunt psone de quibus tractat scꝫ prima q̄ de seipsa loq̄tur vt ego. scd̄a ad quā prima loquitur vt tu. et tertia de q̄ fit sermo inter primā et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquit̄ de se et a se tanq̄ prima psona filiꝰ vero est secūda persona ad quā loquit̄ pater psalmo secūdo. Dn̄s dixit ad me: filius meꝰ es tu: sed spiritussanctus ē de quo fit sermo. Johannis.xv. cū venerit paraclytus quē ego mittā vobꝭ a patre. ¶ Logica vo dicit ꝙ in vna ꝓpositione s̄m essentiā sunt tria distincta scꝫ subiectū.p̄dicatū ⁊ copula. ⁊ ī vno syllogysmo s̄m essentiā ē maior ꝓpositio minor ⁊ cōclusio q̄ adinuiceꝫ distinguunt̄. ⁊ in syllogismo demōstratiuo maior ē per se nota. ⁊ sic a nullo minor a maiore pullulat cum sub ea accipiat̄. ⁊ cōclusio ab vtroq̄ s̄ꝫ mētē Aristo. ¶ Rethorica dicit in vno dictamīe vniꝰ pagine s̄ꝫ essentiā sunt tria disticta.s. psona q̄ loquit̄. et secūda ad quā loquit̄ ⁊ ipsa lr̄a media inter primā et secundā. ¶ Geometria dicit. in vno edificio siue corpe s̄m essentiā sunt tria distincta.s. lōgitudo. latitudo ⁊ ꝓfūditas. ¶ Musica dicit. in cantu vno organico s̄m essentiā sūt tres distincte voces.s. tenor quīta ⁊ octaua. ¶ Arismetrica dicit. vnꝰ nūerꝰ par s̄m essentiā distiguit̄ ī pfectuꝫ

superexcrescētē. et excrescentē: vt
p3 his tribus numeris. s. xij. viij.
vi. quoꝝ vterq3 est nūer9 par ꝫ3 es-
sentiā. et sic conueniunt. differūt tñ
q2 ptes aliquote de. xij. que sūt vnū
ꝛ duo tres ꝛ q̄tuor ꝛ sex simul sūpte
reddent pl9 ꝙ̄ suū totū q2 reddunt.
xvi. et ideo dicitur superexcrescēs
Et partes aliquote ꝺ octo: q̄ sunt.
vnū duo quattuor reddunt min9 ꝙ̄
suuz totū. q2 solū reddunt septē. et
iō ꝺꝛ numer9 excrescens. i. nō cre-
scens in suū totuz. Partes vero ali
quote de sex q̄ sunt vnū duo ꝛ tres
reddunt integre suū totū q2 faciūt
sex. nec plus nec min9. Et iō ꝺꝛ nu
merus perfect9: vt dicit Isid. iij.
ethimologiarum. ca. vi. et vocatur
pars aliquota q̄ aliquotiens sūpta
reddit suuz totū. ¶ Astronomia di
cit ꝙ in vno celo p essentiā est ort9
occasus et motus stellarum: vt no-
tat predict9 Isidorus in. iij. ethi-
mologiarū ponēdo differentiā int
astronomiā et astrologiā. q̄m pria
dicit qđ dictū est. secunda ꝟo vltra
illud dicit auguriationē in stellis.
ꝛ iō quo ad hꝰ est superstitiosa scia
¶ His addiꝛ naturalis ꝓphetia. q̄
vna ꝫm essentiā pōit tria rerū pri-
cipia. s. materiā. formā et priuatio-
ne. ¶ Nec expers erit methaphisi
ca a laudibus trinitatis diuine. cū
ipa cōsideret ens in q̄tū ens quod
est vnuz ꝫm essentiā. sunt tamē i ea
tres passiones distīcte. s. vnū veruz
bonum. vnū representās patrē qui
est pria persona. sicut vnitas ē pri
cipium numeri. Ueritas q̄ est obie
ctū itellect9 representat filiū q̄ est
veritas ꝛ ꝓduct9 p modū diuini i-
tellect9 Bonitas repñtat sp̄ūsā
ctū. q2 bōitas ē obiectū volūtatis
sp̄ūsanct9 ꝓduciꝛ per modū volū-
tatis ꝫm Aug. ¶ Quinto ꝛ vltimo
accedat mūdus cū suis creaturis.
ꝛ declarat trinitatez eē i creatore.
Et p3 prio ꝙ mūdus i se vnus p
essentiā distiguiꝛ i supercelestia q̄
sunt angeli ꝛ in celestia q̄ sūt celi. ꝛ
in subcelestia que sunt q̄ttuor ele-
mēta cum elemētatis. Scđo se of-
fert natura angelica q̄ in se vna di
stinguiꝛ i tres iherarchias sc3 su-
periorē mediā ꝛ inferiorē secundū
Dyonisiū de angelica iherarchia.
Tertio se offert supior iherarchia
in qua de9 vnus ē i thronis vt ma-
iestas in Cherubi vt veritas i Se-
raphi vt charitas Quarto se offert
q̄libꝫ āgelus ꝛ q̄libet rōnalis aīa.
qui cū sit vnus. et aīa vna i sua es-
sentia est tñ i eis eternitas potētia
rū sc3 memoria. itellect9 ꝛ volūtas.
ꝛ hec i creaturis vocaꝛ ymago dei
q2 nihil est simili9 in creaturis tri-
nitati diuine ꝓ eo ꝙ sicut tres pso
ne sūt vna essentia sic tres p̄dicte
potētie sunt vna aīa essentialr ꝛ nō
tres aīe. Et sicut tres persone ha-
bēt ordinē iter se nō tēporis s3 ori
ginis vel naturalis itelligentie vt
sicut pater ꝺꝛ prima persona. fili9
scđa. ꝛ sp̄ūsāct9. iij. sic i aīa memo
ria ꝺꝛ pria potētia q̄ est fons ꝛ tha
lam9 omniū intelligibiliū ab aīa. i
tellectus est scđa potētia. volūtas
vero tertia. q2 secundū Augustinū
nihil volitū nisi ꝓcognitū. Item si
cut diuine psone non distinguūtur
ab essentia realiter. distinguunꝛ tñ
iter se realiter p origines suas siue

relationes. sic ꝛ potentie anime di stinguuntur inter se formaliter. sʒ ꝗ tenus subsunt actibus suis q̄ sunt memorari. intelligere. ꝛ velle reali ter distinguuntur. Itē sicut deus est vbiqꝫ p̄sens in macrocosmo. i. ma iori mūdo. sic ꝛ aīa ratiōalis in mi crocosmo. i. minori mūdo. Ipsa eñi dr̄ esse tota in toto. ꝛ tota in quali bet parte. qꝛ aīa rationalis q̄ tota est in pede hoīs intelligit nō vt est in pede. Est ergo merito aīa ratio nalis imago dei. qꝛ expressius rep̄ sentat trinitatē diuinā ꝙ quecūqꝫ alia creatura. Et hinc est ꝙ cū deꝰ formauit hoīem. dixit. Faciamꝰ ho minē ad imaginē ꝛ similitudinem nostrā. Gen̄. i. Quinto se offerūt spe re celestes. qꝛ cū q̄libet spera sit in se vna. distinguit̃ tñ in circulū pla netā ꝛ virtutē. Sexto se offert sol. q̄ cū sit in se vnicꝰ in essentia. distin guit̃ tñ in corpus. splēdorē ꝛ calo rē quē p̄ducit. Septimo se offert ignis. q̄ similiter cū sit vnꝰ in natu ra. in eo tñ est tria cōsiderare. sicut dictū ē de sole. ꝛ istd̄ exēplū ponit Aug. de p̄cessiōe filij a p̄re. ꝛ sp̄us sancti ab vtroqꝫ. ꝛ si ignis esset eter nus eternaliter calor p̄cederet ab eo. ꝛ splēdor p̄cederet realr̄ ab vtro qꝫ sicut ē i diuinis. Octauo se offert aer q̄ vnꝰ i natura trinꝰ ē. in corpe calliditate ꝛ hūiditate. Nono se of fert aq̄ q̄ vna etiā i natura trinita tē dicit i corpe. hūiditate. ꝛ frigidi tate. Decimo se offert terra q̄ in se vna trina: tñ est in corpe. siccitate ꝛ frigiditate. Sic possꝫ exēplificari de oībꝰ creatur̃. i q̄bꝰ ꝛ si nō plene illa btā trinitas exprimit̃. relucꝫ tñ in eis vestigiū trinitatis. ¶ In cō firmationē oīm p̄dictoꝝ offerūtur due rōnes. Una quā fecit Augu. in lib. lxxxiij. q. qꝛ aut deus voluit ꝛ potuit se summe cōicare: aut potu it ꝛ nō voluit: aut voluit ꝛ nō potu it: aut nec voluit nec potuit: aut vo luit et potuit sʒ nesciuit. Nō ē dicē dū ꝙ potuit sʒ non voluit: qꝛ tūc in uidꝰ esset. Cōstat aūt ꝙ inuidia nō cadit i deo p̄pter imp̄fectiōeʒ. Uñ p̄rio methaphisice dr̄ ꝯtra symoni dem. Diuinū nō inuidet: nec est di cēduʒ ꝙ voluit ꝛ nō potuit: qꝛ tūc impotēs eēt qd̄ falsuʒ esset. Nec ē dicēdū ꝙ nec voluit nec potuit: qꝛ tūc impotēs ꝛ inuidus esset qd̄ pe ius est. Nec ē dicēdū ꝙ potuit ꝛ vo luit sʒ nesciuit: qꝛ tūc deꝰ eēt igna rus qd̄ est absurdū. Relinquit̃ ergo ꝙ deꝰ voluit potuit ꝛ sciuit se sum me cōicare: ꝛ cū i p̄petuis nō diffe rāt esse ꝛ posse: vt ptʒ. iij. p̄hisicoꝝ Seq̄tur ꝙ deꝰ ab eterno se summe cōicauit habendo dilectū. i. filiū. ꝛ dilectionē siue cōdilectū. i. sp̄m san ctuʒ. ¶ Scd̄a rō q̄ offert̃ est docto ris subtilis scoti in p̄rio sniaꝝ dis. ij. in respōsione ad tertiā q̄stioneʒ q̄ talis est. Ubicūqꝫ est inuenire p̄ri cipia p̄ductiua aliquoꝝ sine imp̄ fectione: illa supposita in q̄bus in ueniunt̃ possūt talia p̄ducere q̄ꝛuꝫ habēt principia p̄ductiua cum nō possunt ipediri. Sʒ in diuino sup posito. s. i patre ē inuenire p̄ricipiuꝫ p̄ductiuū noticie genite. s. mēoriaꝫ fecūdā q̄ est obiectū cū intellectu ꝛ p̄ricipiū p̄ductiuū amoris spirati qd̄ est obiectū cum voluntate. ergo suppositum diuinū habēs ista duo

principia pductiua pfectissime poterit producere noticiam genitã ⁊ amorẽ spiratũ. talia aũt in diuinis nõ possunt esse nisi subsistẽtia cum inherẽtia dicat impfectionẽ. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistẽtia ⁊ vnũ pducens distinctũ psonalit̃ ab eis. ¶ Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres psonas in deo: ita possent poni plures alie. Rũdet sctũs Thomas in summa cõtra gentiles li. iiij. c. xxvi. φ diuine psone multiplicari non possunt φ exigit pcessio intellectus ⁊ volũtatis in deo. nõ est aũt possibile φ in deo sit nisi vna pcessio ẽm intellectuʒ. eo φ suũ intelligere est vnũ ⁊ simplex ⁊ pfectuʒ: q2 intelligẽdo se intelligit oĩa alia a se: ⁊ sic nõ põt esse in deo nisi vna vbi pcessio Similiter aũt oporteret pcessionẽ amoris esse tantũ vnã: q2 etiã diuinum velle est tantũ vnũ et simplex amãdo eĩ se amat oĩa alia. non est igit̃ possibile φ sint in deo nisi due persone pcedẽtes. vna p modũ intellectus vt verbũ. s. filius ⁊ alia p modũ amoris vt spũssanctus. Est etiam et vna psona nõ pcedens. s. paẽ. Solũ igit̃ tres psone in trinitate esse possunt. Itẽ si ẽm pcessionem opʒ psonas distingui modus aũt psone quantum ad pcessiones nõ põt esse nisi triplex: vt. s. sit aut oĩno nõ pcedens quod patris est. aut nõ pcedente procedens φ filiũ est. aut a pcedente pcedẽs quo spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures φ tres psonas. Bñdicamus ergo patrem ⁊ filiuʒ cũ sancto spiritu: laudem⁹ ⁊ superaltemus eũ in secula. Etiã hec pro presenti sufficiãt de ista materia.

¶ Contendit iude⁹ pbare φ xpiani sunt ydolatre quia adorãt sacramentum altaris: ⁊ propter venerationem ymaginum.

Vicesimũquartum ⁊ vltimũ argumentum iudeorum est cõtra adorationẽ xpi. ⁊ sacramẽti altaris: ac etiã contra adorationem ymaginũ. Dicũt eniʒ iudei φ xpiani sũt pessimi ydolatre adorantes xpm purũ hoiem tanφ deũ ⁊ qd peius est hostiã de frumento ab eis formatã ⁊ coctã adorant sicut deuʒ qd est derisibile. ⁊ postea comedũt qd est horribile. Adorant etiaʒ ymagines opa manuũ hoim Illud aũt est cõtra legẽ dei Deut. vi. Dominũ deũ adorabis. s. maiestatem diuinã in eo solo pfitendo. Itẽ Exod. xx. Non facies tibi sculptile. nec oẽm similitudinẽ q̃ est in celo desup ⁊ q̃ in terra deorsuʒ nec eor q̃ sunt in aquis subtus terram non adorabis ea nec coles. Item deut. lib. ⁊ Leui. xxvi. Nõ facietis ydolũ ⁊ sculptile. nec titulos erigetis nec insignẽ lapideʒ ponetis in terra vestra vt adoretis euʒ. Item Deut. xxvij. Maledict⁹ qui facit sculptile ⁊ pflatile. nõ ergo dʒ adorari hõ: nec panis nec aliq̃ ymago siue creatura. ¶ Ad istud argumẽtum rñdet̃ quo ad primũ. s. de xpo qd fuit ostẽsum plenissime in primo libro ⁊ in solutiõibus argumẽtor pdictorũ hui⁹ tertij libri φ Jesus nazaren⁹ est verus messias in lege

et pphetis pmissus. Ostensum est etiã quod est verus deus et verus hõ sicut patuit i solutiõe.xxi.argumẽti. Et in pmo libro cõsideratione.iij.arti. primo i quadruplici examine. Et ꝯsequẽter iesus nazarenus est latrie adorãdus: nec ex hoc ydolatrie sunt xpiani adorantes verũ deũ. ¶ Ad illud aũt qđ dicũt de adoratiõe eucharistie ꝙ ibi fit ydolatria. Dicẽdum ꝙ nõ est verũ fm Nicolaũ de lyra in tractatu cõtra iudeũ nequiter arguentẽ. Nõ eñi adorat panis qr nõ est ibi: sed eius substãtia ꝯuersa est in substãtiam corpis xpi vtute diuina ad ꝓlationẽ verbox cõsecratiõis q̃ sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principalr. Ipsius aũt sacerdotis ꝓlatiue seu ministerialiter. Verbũ aũt diuinũ est tãte virtutis ꝙ p ipsuȝ factũ est celũ et terra de nihilo: vt patet Geñ.i.et ps. cxlviij. dixit et facta sunt. et multo fortius põt cõuertere vnã substanciam in aliã. Patet etiã p exẽpluȝ Exod.xxiiij.ca. vbi dr ꝙ diuina virtute virga moysi cõuersa est in serpẽteȝ. Et Exo.vij. aque egypti cõuerse sunt in sanguinẽ. ¶ Et si dicas ꝙ ista nõ sunt cõuersa virtute verbox falsum est. Legimus eñi numeri.xx. ꝙ deficiente aq̃ dixit dñs ad sacerdotes Moysen et aarõ. Loquimini ad petram: et illa dabit vobis aquas. et ad verbũ cox fm ps. cõuertit petrã in stagna aquarũ: et rupẽ in fontes aquarũ. Facilius aũt videt panẽ in corpus: et vinũ in sanguinem ꝙ petrã in aquaȝ mutare. Nõ aũt posset cõuertere vnã substantiã in aliã manẽtibus accidentibus pbat: qr deus nõ attingit substantiam mediãtibus accidẽtibus sicut facit agẽs naturale: sed eã attingit imediate. et ideo põt illã substantiã in aliã cõuertere manẽtibus accidẽtibus eadẽ vtute. Ad hoc aũt habet aliquo mõ exẽpliũ Geñ. xix. vbi dr ꝙ vxor Loth respiciens retro versa fuit in statuaȝ salis. Per hoc eñi ꝙ dr statua videt ꝙ remãserit figura substãtie corpalis substãtia in sal mutata. sic igit diuina virtute cõuertit panis substantia in corpus xpi accidẽtibus remanẽtibus panis. Aia vo xpi realiter cõiũcta est suo corpori: et filij deitas i persona filij: et sic sub speciebus panis et corpus xpi ex vi cõuersionis vel trãsubstãtiationis aia eius et deitas ex cõcomitantia reali et inseparabili. et p ꝯsequẽs ibi est totus xps verus hõ et verus deus latria adorãdus. et sic nõ est ibi ydolatria nõ eñi adoratur spẽs panis visibilis tanq̃ deus. sed ipse xps inuisibilis existẽs sub illis spẽbus. ¶ Simile habet quodãmodo Exod.iij. vbi dr ꝙ xps apparuit moysi i flãma ignis i medio rubi. et nõ est dubium quin moyses adorauit deum qñ dñs dixerat moysi. Solue calciamẽtũ de pedibus tuis et c. nec tñ adorauit ignẽ illũ siue flãmã tanq̃ deũ. sciebat eñi moyses hoc ipossibile esse: sȝ adorauit deũ inuisibilẽ sub similitudine visibili apparẽtẽ Et idẽ dicendũ est de aliis apparitiõibus diuinis factis sctis patribus: sicut.iij. Reg. xix.c. apparuit helye sub sibilo aure tenuis. ¶ Qđ aũt arguitur vltra ꝙ xpiani come-

dunt corp⁹ xpi q̄ est horribile. Dicendū q̄ verū esset si acciperēt in ppria specie: sꝫ ipm accipere sub spēbus panis nō est horribile sed magis suaue ꝛ venerabile. Nō eñi ipse xp̄s vel ei⁹ corp⁹ in ista comestione frāgitur vel atterit̄ dētibus siue laceraf̄ sicut ymaginanf̄ iudei sed sole spēs panis frāgunf̄ ꝛ atterūtur q̄bus cōsumpt⁹ desinit ibi esse corpus xpi: sꝫ remanet huius sacramēti effect⁹ iq̄ est aīe refectio p augmentū gratie. ꝛ sic p̄ꝫ q̄ comestio ista suauis est ꝛ venerāda ꝛ ppter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q̄ de celo descendi. si quis māducauerit ex hoc pane viuet ineternū. ¶ Hoc etiam fuit p̄dictuꝫ. ps. lxxi. qui s̄m doctores antiquos hebreorū exponit̄ de xpo. In principio eñi hui⁹ psalmi cū dr̄. De⁹ iudiciū tuū regi da. Glosa hebraica dicit. Iste est rex messias. de quo dr̄ Isa. xi. c. Egredief̄ virga de radice iesse ꝛc. Et in processu huius p̄i dr̄ de ipso. Erit firmamentū in terra in summis montium: vbi l̄ra hebraica habet erit placēta tritici in terra i capite mōtium. et trāslatio Hieronimi iuxta hebraicuꝫ. Erit memorabile triticum in terra i capite montiū. Trāslatio chaldaica habꝫ. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus vꝫ q̄ littera nostra fuerit corrupta p scriptores ponētes firmamentū p frumentū ex silitudine dictionum. Patet igit̄ ex dictis q̄ de rege messia dictū fuit in hoc psalmo. q̄ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montiū vel oblatio frumēti in terra in capite montiū qd̄ impletū est in sacramēto eucharistie i quo xp̄s sub specieb⁹ panis tritici continetur: ꝛ sup capita sacerdotū vt adoretur a pplo eleuaf̄. Qui sacerdotes ppter altitudinē status mōtes appellātur. ppter qd̄ saluator Joh. xii. grano frumēti se cōparat ꝛ dicit nisi granū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit ꝛc. ¶ De bonitate aūt sacramēti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponens sup Gen. illud Osee. xi. ꝛ declinaui ad eum vt vescereſ. Littera hebraica talis est. iclinabo ad eū escā qd̄ exponēs iste doctor et loq̄ns in psona dei sicut ꝛ Osee ppheta. rabi ille dicit in fine. inclinabo ad eū id est ad ppl̄m israel. escā bonaꝫ ꝛ suauē cui nō est alia similis: ð qua dr̄ ps. lxxi. Erit placēta frumenti in terra in capite ꝛc. De ista materia vide q̄dam pulchra super argumēto. xiiii. ¶ Patet igit̄ ex supradictis q̄ adorare eucharistiā nō est derisibile: sed sanctū ꝛ venerabile nec eā sumere est horribile. sed deuotū et delectabile bene dispositis ad hanc escam. propter qd̄ apl̄s. i. Cor. xi. pbet aūt seip̄m homo ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bibat ꝛc. Et hoc fuit figuratum in māna populo isrl̄ dato Exod. xvi. de quo Sap̄. xvi. Panē paratū de celo p̄stitisti eis sine labore oīe delectamentū in se habentē ꝛ ois saporis suauitatē. De ista materia ampli⁹ dicetur cū dei adiutorio infra cum mouebitur bellū iudeoꝝ p argumēta ex natura assumpta. ¶ Ad illud aūt qd̄ arguūt iudei de sculptilib⁹

τ ymaginibus. Rñdef τ primo de claro qd est adoratio. Scdo quot modis sumit. τ tãdem quali vene-ratione sanctoꝝ ymagines venerãde sunt ex q̃bus patebit solutio ad allegata p iudeos. De primo dicit ꝙ adoratio nihil aliud est ꝙ q̃dam veneratio seu reuerentia alicui exhibita rõne dignitatis supioris et excellẽtis. Pro scdo iuxta doctoꝝ sacre theologie traditionẽ nos habemus adoratione seu veneratio-nem q̃ latria dr. et habem⁹ q̃ dulia noiatur. τ habemus q̃ yperdulia no-minatur. Latria enĩ dicit cultus soli deo trino τ vno debit⁹. hoc etiã experimur in omni republica obseruari: ꝙ sum⁹ rector aliquo signo singularis p̄ceteris honorat ꝙ si ali-cui alteri deferret foret crimẽ lese maiestatis. Et ideo in sacro codi-ce statuitur pena mortis his q̃ di-uinum honorẽ aliis exhibet vt pz Exod. xxij. nec istũ honorẽ siue adorationẽ ipsi deo exhibemus ꝓpter ipsum: q: ipse est gl'ia τ honore preditissimus cui nihil a creatura addici põt sed ꝓpter nos: qm̃ p hoc ꝙ deũ reueremur τ adoram⁹ mens nostra ei subijcitur τ in hoc eius p-fectio cõsistit. Res em̃ q̃libet per-ficit ꝓpter hoc ꝙ suo supiori sub-ditur. sicut corpus p hoc ꝙ ab aia viuificatur: τ aer p hoc ꝙ a sole il-luminatur. Dulia vo dicit cultus vel reuerẽtia debita rõnali creature supiorem ordinem tenẽti sicuti sunt p̄lati dñi vel magistri. yper-dulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xp̄i assumpte a verbo diuino, teste glosa sup illõ psalmi. Adorate scabellũ pedũ ei⁹

¶ Circa vo ymaginũ venerationẽ dicitur ꝙ xp̄i ymago τ crux et alie sanctoꝝ ymagines dupl'r possunt cõsiderari. Uno modo vt sunt ymagines dei aut v'ginis marie seu sanctorum deũ vel virginẽ mariã: aut aliquẽ sanctoꝝ rep̄sentantes. Secũdario vt sunt q̃dam res puta aurum τ argentum lignũ siue lapis. τ illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi debet immo crimẽ ydolatrie incurreret qui vt sunt solũ res q̃dam ipsas veneraretur. Alio modo possunt considerari: vt rep̄sentant iesum xp̄m aut virginẽ mariã seu sanctos paradisi: et sic vtriq; venerari debent etiã eadẽ veneratione qua ymaginatum veneraf. τ ita crux xp̄i τ ei⁹ ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis marie. aliorumq; sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad ꝓthotypum id est ad exemplar seu ymaginatũ τ hec est opinio Thome in. iij. sententiarũ distin. ij. ¶ Sed cõtra eã obijcit magister Robert⁹ holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: q: latria est honor soli deo debitus: sed nulla ymago est deus ergo nulli ymagini debetur talis honor: immo cõtradictiõem includit. vel inducit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus et tamen ꝙ debeatur ymagini xp̄i. preterea si idem honor debeaf ymagini xp̄i τ christo idẽ honor debetur lapidi τ xp̄o. τ per cõsequens debetur idẽ honor deo τ creature qd̃ nõ ẽ dicẽ-

dm̄. Preterea q̄ honorat aliquid ho nore latrie ↄfitetur illud esse deū. er go si aliq̄s possit licite imaginē ho norare cultu latrie pōt licite. pretea ri ⁊ cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio de bet imagini: nec licet imaginē ado rare. Uera eñ adoratio est in spū ⁊ deuotiōe ⁊ amore summo. ⁊ istum nullo mō debem⁹ in aliquā creatu rā dirigere: q꞉ tñ ꝓpter imaginem xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. ⁊ corā imagine adorationē nostrā fa cimus. Dicit large loquēdo ꝙ ima ginē adoramus. Uñ dicit predict⁹ doctor videt mihi dicenduꝫ: ꝙ nec adoro imaginē xp̄i: q꞉ lignū. nec q꞉ imago. sꝫ adoro xp̄m corā imagine xp̄i: q꞉ est imago xp̄i. ⁊ excitat me ad adorādū xp̄m. ⁊ sic exponit Jo hānes damascen⁹ libro. iiij. c. iiij. vbi videt dicere ꝙ sctōꝝ imagines adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝓpter imaginis repn̄tationē: licꝫ mihi coram imagine sanctum cuius est adorare. ⁊ eo mō intelligo Thomā ⁊ basiliū ⁊ totū ecclesie ritū. hec il le. ¶ Licet hoc rationabiliter vi deatur dictū. ⁊ posset satis sustine ri ac ꝑ hoc iudeis satisfacere. quia tñ loquēdū est vt plures. sapiendū vero vt pauci: ⁊ cōis opinio tenet oppositū. ideo eā sequēdo ad ea q̄ iudei dicūt restat respōdere. Cū er go dicūt iudei ꝙ sacra scriptura ve tat facere sculptile ⁊ illud venera ri. Dicit ꝙ ante ꝙ deus esset huma natus facere imaginē dei erat im pietatis cū ſm diuinā naturā sit in figurabilis. inuisibilis. ⁊ insensibi lis. sꝫ per carnis nostre assumptio nē factus est visibilis. sensibilis. et palpabilis. et ita figura nō est im pietatis: sed pietatis. ⁊ hoc ꝓpter doctrinā ⁊ instructionē nostram ac passionis xp̄i recordationē: immo ipse deus factus homo. s. xp̄s iesus eas primo tradidit. Nā ipse primo pinxit imaginē suā traditqꝫ picto ri nō potenti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt pꝫ in ecclesiastica hystoria ⁊ no tat Damascenus in sentētijs libro iiij. c. viij. cū eñ pictor nō posset in faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝓ pter claritatis chorusscationeꝫ xp̄s deuotionē regis attendēs vestimē tum pictoris faciei applicuit. ⁊ sic sumpsius imaginē ei misit. Iteꝫ in die passionis ipse pinxit vultū suū tradiditqꝫ veronice. ⁊ nunc imago illa habetur rome in magna reue rentia ⁊ veneratione. Itē post san cti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i: ⁊ matris sue. vt lucas apostolus et euāgelista. Habentur imagines ro me teste damasceno vbi supra. Jō ergo ꝓhibite sunt imagines in le ge veteri. q꞉ tunc deus non erat fi gurabilis. ergo cessante causa ces sare debet effectus. Ex quo de⁹ est figurabilis pōt imago ei⁹ fieri ad venerandū vt dictū est. Sic eñ iu bet ꝓpheta adorare non solū deū. sed ⁊ scabellū pedū eius: qm̄ sctm̄ est. ps. lxxviij. Unde q꞉ nō omnes noscunt litteras: nec lectioni vacāt Jdeo sancti patres ad velociorem memoriā habendā de triumphis sanctorū. vt sic alliciātur ad bonuꝫ imagines inuenerunt. ¶ Sic ergo triplex fuit causa institutionū ima

ginum in ecclesia. Primo ad instructionē laicorū: quib⁹ imagines adhiberētur loco librorū. Scdo ad incarnationis mysteriū ⁊ vt sanctorum exempla nobis ⁊ frequentius ⁊ recentius infigerētur. Tertio ad excitandū deuotionis affectū qui magis ex visis ꝙ ex auditis causatur. Et ꝙuis nulla sit scripturarum de adorandis imaginib⁹ traditio. Tñ apostoli familiari consilio spūsancti nōnulla tradiderunt ecclesie obseruāda q̄ non relinquerūt in scripturis. sed in ecclesie obseruatiōe per successionē fideliū sunt ordinata. Unde ipsemet apl's ad Thessalonicen. vi. ait. state ⁊ tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue per epistolam. s. scriptā ⁊ trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ¶ Quod autem placeat deo imaginū veneratio eo modo quo dictum est. ⁊ displiceat oppositū siue earū ablatio. pꝫ ex pena philippi ⁊ multorū aliorum. Unde legimus in chronicis imperatorū ⁊ summorum pontificū ꝙ philippo heretico anno dñi septingentesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit ⁊ lumine oculorum priuauit. Ita ⁊ Leo terti⁹ a beato Gregorio tertio acriter correptus est ⁊ excōicatus ⁊ totam a dñio illius subtraxit italiaꝫ. Relicto filio suo Constantino qui eo. patre in destruēdis imaginibus peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ꝓpterea imperium romanum a grecis ad frācos extitit trāslatum. Ratio ponitur extra de electione. c. cū venerabilē. Francorum eciā fauorē ⁊ beneficia iam romana ecclesia per pipinū in multis necessitatibus experta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū congregari vbi fuit magna altercatio circa venerationē imaginū. ⁊ fuit diffinitū xp̄i ac sanctorum imagines esse venerandas. licet heretici contrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: sꝫ nō verū vt dictū est: quia imago fert intellectū humanū in ipsum imaginatum. Unde eas licite adoramus ⁊ debita veneratione colimus. nec est eadē ratio de imaginibus ⁊ sculpturis ydolorum. quia ibi malign⁹ spūs iungebatur qui in eisdem dabat responsa cui nulla debetur reuerentia. sed non sic de sanctis imaginibus. ¶ Satis igit̄ claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eo modo quo dictū est. videlicet ꝓpter imaginatū. Et quātū deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus: sꝫ etiā corporalibus ⁊ tēporalibus diuina ordināte iusticia inflictis. ⁊ ex assertione venerationis earūdē facta p vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spū sancto. ¶ Sed restat vnum dubium de imaginibus astronomicis que fiūt certis tēporibus planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lon-

donis dicebatur curare a quartana per imaginē leonis aureā ſm certas constellationes factaʒ. Hic est difficile dicere quid est verū ꝑpter mirabiles operationes corporū. qꝛ hoc est certū ꝙ nihil est homini illicitū. qđ per naturā cōpleri potest. dicit tñ Tho. secūda scđe. q. lxxxvi. et allegat August. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falsa de imaginibus talibus construēdis. verū est tamē ꝙ res naturales formas suas cōsequūtur ex corporibus celestib⁹. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: ꝙuis ſm August. aliquādo operatione demonū aliquid efficiūt singularibus caracteribus illis impressis. q̇ naturaliter ad nihil valēt: ꝛ tacita pacta cū demonibus suffragant. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differūt. q̄ expressa cū demonib⁹ peragūt pacta. Hec autē. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiāt pro primo bello q̄ vt visum est nullius vigoris sunt cōtra nostrū fidei fortalicīū: immo integrū ꝛ incorruptū manet ab ictibus eoꝝ. qꝛ est turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeoruʒ ꝑ argumenta sumpta ex lege euāgelica.

Quinta cōsideratio est de iudeoruʒ bello sumpta per argumēta ex lege euangelica. Uidētes eniʒ iudei ꝙ sua argumēta ex lege sumpta nulli⁹ sunt firmitatis ad expugnādū nostrū fidei fortalicīū. quin immo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tēptare volūt si possunt. ꝛ ex dictis euāgelicis se iuuare. ꝛ ex quibusdā aliis a xp̄ianis cōcessis: vt fidei nostre fortalicīū diruatur sicut deducit Nicola⁹ de lyra in tractatu cōtra iudeū nequiter arguentē. ex quo tractatu plura hic inserunt paucis exceptis q̄ suis locis explicabuntur ꝛ faciunt totidem argumenta sicut ex lege. scilicet. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

Primū argumētū iudeoꝝ quo nitant ꝓbare iesum nazarenū nō esse veruʒ messiā. sumit ex primo cap̄lo Matthei sic. Ille nō est verus messias in cui⁹ genealogia ponunt mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu nazareni ponūtur mulieres peccatrices. ergo ipse nō est messias. Maior ē manifesta qꝛ messias dʒ esse sanctus ꝛ bonus ꝛ sic nō dʒ in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptʒ. quia Matth. i. vbi est principiū noui testamēti nominant quattuor. s. Thamar: Raab: Ruth: ꝛ Bersabee q̄ sunt in scriptura reprobate. Prima nāq;. s. thamar sub habitu ꝛ simulatione meretricis supposuit se iude socero suo. ꝛ sic cōcepit de ipso phares ꝛ zaram. Gen. xxxviij. Scđa vo scʒ raab meretrix cognomina Iosue. ij. fuit eciā genere chananea. et

sic videt fuisse mulier luxuriosa vilis et ydolatra. Tertia. s. Ruth. fuit de pplo Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Ber sabee fuit adultera. vt pz. ij. Reg. xi. Ex quo sequit q nō fuit vere xps. ¶ Pro solutione huius maliciosi argumenti hebraici. tria sunt videnda. Primū est q non valet illud qd obijcit. Scdm q in arguendo falsum supponit. Tertium quare noia dictarū mulierū in genealogia xpi exprimunt cū hoc principaliter videat qrere argumentū. ¶ Circa primū ostendit primo. vt clauus retūdat clauo q similis rō vel fortior pōt fieri cōtra messiā a iudeis expectatū. vñ Hiere. xxxiij. Dicit de ipso. Ecce dies veniūt dicit dñs. et suscitabo Dauid germen iustū. qd oēs hebrei exponūt d xpo Unñ et trāslatio chaldaica que est hebraice littere in pluribus locis expositiua hz hic. suscitabo dauid messiam iustū. oēs enim iudei cōfitent de dauid messiā descensurū. ppter qd Matth. xxij. querente saluatore a phariseis cuius filius est. dixerūt dauid. Dauid aūt legit multipliciter et grauiter peccasse. Primo in morte sacerdotis nobe. i. Reg. xxij. c. qr p omissionē cautele debite fuit occasio mortis ipoꝝ petēdo panes et gladiū ab achimelech presente doech idumeo ppter qd filio achimelech fugiēti ad dauid dixit. Ego sum reus oium aiarū domus patris tui et numerus occisoꝝ sacerdotū fuit. lxxxv. viroꝝ. et cū hoc ciuitas eoꝝ fuit succēsa et mulieres et paruuli trucidati. Itē peccauit scdo pctō adulterij. et etiā raptus vt videt in vxore Urie: d qua dr. ij. Regū. xi. c. missis itaqz dauid nūcijs tulit eā p potentiā. s. regalē. Item peccauit tertio pctō homicidij pditorie commissi. Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filioꝝ amon. vt ibidem dr. Et qr postea factū fuit diuulgatū surrexit inde scādalū magnū. propter qd dicebat in pplo vulgarit de ipo dauid quō poterat eē salus ei q rapuit ouē et occidit pastorem. Itē quarto peccauit grauiter non solū omittēdo punitionē debitā. sz etiā increpationē filij sui amon de oppressione violēta sororis sue thamar. ij. Reg. xiij. dr enim ibi. Cū aūt audisset dauid verba hec ɔtristatus est valde et noluit ɔtristare spm filij sui amon. qr diligebat eū. Item quinto peccauit grauiter misiboseth filiū Ionate cuius seruū accusantē dñm suū crimine lese maiestatis et falso. vt habet. ij. Reg. xvi. c. post agnitā innocentiā misiboseth et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iusticia tenebat decapitare nō solū nō puniuit. sed etiā ɔtra iusticiā medietatē hereditatis misiboseth ei dedit. vt habet. ij. Regū xix. c. In hoc etiā fregit iuramentum federis initi inter dauid et Ionatā patrē misiboseth. vt habet. i. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus ambo in nomine dñi inter me et te et semen meum et semen tuum vsqz in sempiternum. Et subintelligit firmiter seruabitur. et ppter grauitatem huius peccati dicunt doctores hebreoꝝ. q regnū dauid postea fuit diuisum. vnde super illud verbum dauid. ij. Reg. xix. c. et tu siba

diuidite possessiones dixit glo. he braica q tunc venit vox de celo dicens. Roboa et Hieroboa diuident regnu tuu. Item sexto peccauit dauid p superbia in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. et in transgressioe diuini madati. qd habet Exo. xxx. vbi dz q in numeratioe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti dno. quod tunc non fuit factu. et ppter grauitate istius delicti mortui fuerut de populo israel. lxx. milia virorum vt habetur ibidem. Hec aute scripta sunt in veteri testamento de peccato dauid et forsita plura alia comisit que no sunt scripta. Igit si propter peccata pdictaru mulierum in genealogia iesu nazareni positaru arguut iudei q iesus nazaren9 no fuit messias in lege et pphetis promissus. eade ratioe vel fortiori pot argui: q messias que ipsi spectant descesuru de dauid qui tot et tantis criminib9 fuit irretit9 no sit verus messias eis pmissus. ¶ Ite ostedi tur q argumetu eoru no valet. Frequenter em legunt hoies sancti ex paretib9 neqssimis pcreati. et econuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissimus genuit ezechia sanctissimu: qui etiam cotriuit serpente eneu que fecerat moyses iiij. Reg. xviij. c. et ezechias sanct9 genuit manassem pessimu. quia posuit ydola i teplo dni. et effudit sanguine innxiu multu nimis donec ipleret hierusalem vsq ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amo pessim9 genuit Iosia sanctissimu q genuit tres filios pessimos. q ppter pcta sua traditi sunt in manu infideliu vnus in manu regis egypti: et alij duo in manu regis babylonis. vt habet. iiij. Reg. xxiij. et xxiiij. c. Et hoc pt3 q no ht argumentu cotra veritate xpi eo q in eius genealogia ponunt pctores et peccatrices cum iustis. ¶ Cosequeter pcededo ad scdm ostendo q in suo processu accipit falsum. Et primo qtum ad hoc q dicit qttuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras et reprobatas. no tn intedo eas totaliter excusare a peccato: sed a tanto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra. prima fuit Thamar. circa cui9 excusatione aliqualem cosiderandu q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Gen. xxij. In semine tuo bndicetur oes getes terre et q istud seme descenderet p Isaac ysmabele qtum ad hoc reprobato dicete sibi dno. In Isaac vocabit tibi seme. Item q descederet de Isaac xps p Iacob Esau qtu ad hoc reprobato dicente dno Malachie. i. Iacob dilexi Esau aut odio habui. tota ergo generatio Iacob fuit electa propter qd. xij. ei9 filij fuerut vocati patriarche populi. veruntamen de iuda descesurus erat xps sm carne propter qd mulieres desiderabat hre plem de iuda et filijs ei9: q nesciebatur quo de illa tribu descederet xps quousq determinatu fuit negociu ad pgenie dauid p pmissione3 facta sibi de xpo. ps. cxxxi. Iurauit dns dauid vitatem et no frustrabit eu: de fructu vetris tui pona sup sede tua. Ista pro Thamar

fuit vxor primogeniti iude. ⁊ et secū
di filij ⁊ ābo mortui sunt sine ꝓle.
et iō dixit sibi iudas. Esto vidua i
domo patris tui donec crescat Se
la filius meus. et cū adultus fuiss3
non dedit eu3 ipsi Thamar timēs
ne moreretur sicut duo ꝑcedentes.
Uidens igit' Thamar. ꝙ iīuriabat
sibi et ex desiderio ꝓlis habēde de
iuda vel de eius filio ratiōe ꝑdicta
simulās se meretricē concepit de
Juda phares et zara3 et sic ex desi
derio bōi mota fuit ad illicitū ꝑpe
trandū sicut obstetrices egyptioꝝ
ex pietate ad filioꝝ hebreoꝝ salutē
mote fuerunt ad dicēdū mēdaciu3
pharaoni Exo. i. c. Et iudith simi-
liter ex desiderio liberādi populū
suū israel mota fuit ad ornandū se
curiose vt sic cōcupiscentiā holo-
fernis ad cōcupiscentiā sui excita
ret quod erat simpliciter malū: et i
illis et ꝯsimilib' dicta vel facta ma
la excusant a tāto vel a toto. ¶ Qd
autē dicunt iudei ꝙ Raab fuit me
retrix publica et vilis ꝑsona falsū
ē. Nā vbi dicitur de ipsa Josue. ij.
c. Ingressi sunt domū mulieris me
retricis noīe Raab: hebrei dicunt
Ingressi sūt domū mulieris hospi
tatricis noīe Raab ꝑpter quod ex
ploratores hebreoꝝ illuc declinaue
runt ad manēdu3 de nocte. Nō eni3
est aliquo mō verisimile ꝙ salomō
princeps trib' iude accepisset eā in
vxorē si fuisset tā vilis ꝑsona. ꝙ au
tē arguunt ipa3 fuisse ydolatrā eo
ꝙ erat gētilis et chananea nō ē ef-
ficax argumentū. qꝛ multi gētiles
fuerūt vni' veri dei cultores sicut
pt3 de Job et amicis suis et dato
ꝙ coluerit ydola i iuuentute sua si
cut fuerat a parentibus edocta ac
ꝑ hoc in parte excusanda. tn̄ i fide
vnius veri dei saluauit explorato-
res hebreoꝝ vt pat3 ibidem: et ad
hebreos. xi. et cum tota cognatiōe
sua ad iudaismum fuit conuersa.
¶ Quod autem de Ruth. moabiti
de dicunt eam fuisse ydolatrā pōt
ad hoc dici sicut dictu3 ē de Raab
Quod autē postea coluerit vnū ve
rum deum pt3 Ruth. i. c. vbi dixit
noemi deus tu' de' me' et cetera
¶ Quod autem vltio dicit de Ber
sabee ꝙ fuit adultera. dicēdum ꝙ
ex scriptura non habet expresse ꝙ
h' cōmiserit voluntarie: s3 magis ꝑ
potentiā regis violēta vt dictu3 ē
supra. Et dato ꝙ i adulteriu3 ꝯsen
serit tn̄ iudei non ꝓnt dicere quin
deuota fuerit et honesta. Nā ꝓuer-
bioꝝ. xxx. c. super illud q̄d dilecte
mi. quid dilecte vteri mei et cetera
dicūt doctores hebrei ꝙ ad litterā
hec sunt verba matris Salomōis
ipsiu3 arguentis eo ꝙ prima nocte
qꝛ iacuit cum filia Pharaonis ita
carnalr̄ et insolēter se habuit cum
ea ꝙ i mane tātū dormiuit ꝙ trāsi-
bat hora offerendi iuge sacrificiu3
matutinū. ⁊ claues tēpli erant sub
ceruicali Salomonis. Et iō mr̄ ei'
intrauit cubiculū eius et excitauit
eū dicens. q̄d dilecte mi. quid dile-
cte vteri mei. q̄d dilecte votoꝝ meo
rū. quasi dicat. cōsidera q̄d fecisti.
sperabā ꝙ tu zelares ꝓ cultu diui
no ⁊ bene regeres regnū et tu defe
cisti. ⁊ cōsequenter monuit eum de
carnalitate vitāda. ⁊ de iusticia aūt
conseruāda dicēs. Ne dederis mu-

lieribus substantiā tuā: nec obstat q ille cui dirigitur istud verbū vocat Lamuel. Nā salomō hoc noie vocatus fuit eo. q nathā ppheta vocauit eū amabilē dño. ij. Regū xij. qd in hebreo significat cū quo de⁹ in legitio. Est aūt deus cum eo quē diligit. Patet igitur ex dictis q iudei in arguēdo accipiūt falsū reprobādo istas quattuor pdictas mulieres vltra debitū. ¶ Et si dicat iudeus quare nō nominātur in genealogia xpi sancte mulieres. s. sarra rebecca ꝛ sic de plurib⁹ aliis que cōmendant in scriptura et tn̄ nominantur ibidē quattuor mulieres peccatrices pdicte. Respōdet istud est tertiū qd videbat pricipaliter querere argumētū. Dico ergo q iste nominant ad excludēdū falsam opinionē que posset oriri. Cū eñ dicitur in genealogia abraham genuit Ysaac. intelligitur de sarra vxore eius principali et prima. Et eodē modo cū dicitur Ysaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret. Iudas aūt genuit phares ꝛ zaram. Opinari posset aliqs q esset de vxore sua vera quod est falsū: qꝛ iudas nō cognouit Thamar affectu maritali. propter qd ad excludendū opinionē falsam euāgelista nomē Thamar expressit. Similr si diceretur Salmon genuit booz pcise crederet q esset de sua prima vxore iudea natione qd nō est verū. ꝛ iō nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicēdum est de aliis duab⁹. Nō eñ Ruth fuit pria vxor ipsius booz: nec bersabee ipsius dauid sed fuerunt eis ex accidēti coniuncte Ruth vt suscitaret semē defuncti et bersabee ne moreretur pter crimē adulterii.

¶ Contendit iudeus probare christianos immundos quia comedūt carnes suillas.

Ecundū argumentū iudeoꝝ est q cū in genealogia iesu nazareni pomunt mulieres imūde tota sua genealogia est ordinata ad imūdiciā Et ideo xpiani comedūt carnes suillas ꝛc. in lege prohibita. ¶ Ad istud argumētū rñdet q nō sequitur xpiani comedūt carnes suillas ꝛ alia in lege prohibita ergo sunt imūdi. Nam illa precepta erāt cerimonialia et per cōsequēs figuratiua status futuri sub xpo sicut sepe supra dictū ē pter qd publicato euangelio cessant nō solū vt mortua sꝫ etiam vt mortifera si seruaret vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltem facto q xpi aduent⁹ mondū eēt cōpletus. Si aūt aliqs abstineret a carnib⁹ porcinis ꝛ hmōi ex alia causa: vtpote qꝛ sunt sibi abhominabiles vel nō sane nullū esset peccatū. q aūt tales sibi tēpe xpi sint liciti patet ex actibus apostoloꝝ ꝛ epl'is pauli ī multis locis que pter breuitatē omitto qꝛ est notū fidelibus xpianis. ¶ Itē rabimoysen hadarsan sup Ben. adducit auctoritatē. ps. cxlv. Qui custodit veritatē in seculū facit iudiciū iīuriā patiētibus dat escā esuriētibus. dñs soluit cōpeditos. ꝛ hic ē finis versus in he

breo. Exponit igitur iste doctor fi ne huius versus de esca tpe messie dicens q hec lra dat escā fameli cis. dñs absoluens phibita sine li gata. et exponendo sic dicit: omnis bestia que imūda reputatur in hoc seculo deus sanctus et bñdictus fa ciet eam mūdā in futuro seculo. si cut primitus fuit mūda filijs Noe quib dr Geñ. ix. c. Quasi olera vi rētia dedi vobis omnia. Sicut eni olus fuit mūdū omnib sic animal et bestia filijs noe: et ita i futuro ab soluit deus quicqd phibuit de ci bis. ¶ Sciēdū eni q iste doctor et alij doctores hebreo loquētes de pnti seculo et futuro. p presens se culum intelligūt tps currens vsq ad messiā et ibi incipit seculū futu rū. Cū igitur iesus nazarenus sit messias verus vt supra li. i. osten sum est a tpe passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis mo sayce liciti sunt cibi lege mosayca phibiti. Et ideo paulus apostolus in lege et prophetis. doct dicit. i. Timoth. iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reijciendū quod cum gratiarum actione percipit sancti ficatur enim per verbū dei. i. p ei filiū modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus pbare q iesus nō est verus messias qr in eius ge nealogia nulla ponit mulier sācta

Ertium argu mentum iudeo est ex euāgelio. Si iesus na zaren eēt ver messi as in ei genealogia saltē aliq mu lier poneret sancta. sed nulla talis ibi pōitur ergo nō est vere messias Maior vr manifesta. minor pbat cū non ponātur nisi supradicte qt tuor qr si nō tñ peccatrices tñ fue runt. ¶ Respōdetur quicqd sit de maiori ppositione minor est falsa. nā in fine genealogie iesu xpi Ia cob aūt genuit Ioseph virū marie de qua nat est iesus q vocatur xps Ipsa3 aūt esse sanctissimā scriptu re noui testamēti et doctor catholi coru3 manifeste pclamāt. Sed qm̄ hoc satis est notū fidelibus iō san ctitatē eius per scripturas iudeo et sarracenoru3 declarare propono. ¶ Circa primū dicitur Isa. vij. c. Ecce virgo cōcipiet et pariet filiū et vocabitur nomē eius emanuel: q auctoritas; ad litteram intelligitur de xpo et de eius matre. Pro decla ratione huius pphetie notandū q sicut legim Isa. vij. et. iiij. Regū xvi. tpe regis achā duo reges potē tes. s. syrie et israel ascenderūt con tra therusalē ad preliandū contra eam. dñs autem misit ad eum ysaiā dicens q non timeret ab exercitu istorum duorum regū. Ipse autem sicut erat malus et ydolatra et incre dulus nō credidit Isaie. et ysaias dixit sibi q peteret signū sue libe rationis ex quo sibi non credebat. vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum in ferni scilicet per suscitatione3 ali cuius mortui siue in excelsū supra scilicet in celo sicut tēpore Iosue de sole. Iste aūt rex malus nolens petere signū a deo dedit excusatio nē fictam. Dicens q hoc eēt tēpta re deū. vnde dixit non petam et nō

temptabo dominum. Cū autē cognouisset ysayas q̄ non bona fide dixit achaz. immo q̄ deū non timeret aut amaret. ⁊ sic indignū reputans noluit sibi dare signū sȝ dedit domui dauid dicēs. audite ergo domus dauid nunq̇d parum vobis ē molestos eē hoib⁹ q̄ molesti estis ⁊ deo meo propter h̄ dabit dn̄s de⁹ ipse vobis signū. Ecce v̄go concipiet ⁊ pariet ⁊c. quod intelligit̄ de cōceptiōe ⁊ partu xp̄i per v̄ginem Mariā vt allegat euangelista Matheus in .i. c. Et per obsidionē ciuitatis iherusalē ab istis regib⁹ significat̄ sp̄ualiter obsidio generis hūani a demonibus. ⁊ q̄ gen⁹ hūanū debuerit ab obsidione dyaboli liberari signū fuit q̄ virgo cōciperet ⁊ pareret filium. ¶ Sȝ isti glorioso signo de cōceptu v̄ginco contradicunt iudei illud impugnātes ⁊ p̄ impossibili reputantes q̄ virgo existens virgo concipiat ⁊ pariat filium asserentes et affirmantes q̄ text⁹ ysaie allegatus scȝ Ecce virgo ⁊c. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciūt cōtra hoc cōmuniter quinq̧ argumēta. Et arguūt p̄io sic. istud signū fuit liberatiōis achaz a duob⁹ regibus q̇ venerūt ꝯ eum. xp̄s vero nat⁹ est post achā bene per .ccccc. ānos liberationis igitur signuȝ nō fuit incarnatiōis xp̄i ⁊ cōceptio eius ex maria virgine. Scdō sic vbi nos hēmus virgo hebrei dicunt alma: qd̄ significat adolescentulā quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Uirgo autem sic nō significat. igit̄ textus ille nō intelligitur de cōceptione virginis scȝ adolescētule. Tertio sic q̄ xp̄s nō est vocat⁹ emanuel sed iesus s̄m q̄ p̄ȝ Luce .ii. ⁊ p̄phetia dicit q̄ vocabitur emanuel igit̄ non pōt dici de xp̄o. Quarto q̄ appet q̄ p̄ph̄ia intelligat̄ d̄ aliquo filio et dicunt aliq̇ iudeoꝝ doctores et rabini. q̄ itelligit̄ de ezechia filio achaȝ qui dictus est emanuel. Aliq̇ vero dicūt q̄ itelligit̄ de filio ysaie de quo i sequenti .c. dicit propheta: accessi ad p̄phetissaȝ q̄ ꝯcepit et pep̄t filiū. Quīto et vltio arguūt iudei l̄r̄a dicit q̄ anteq̄ sciat puer vocare patrē aut matrē auferet̄ fortitudo damasci. igitur i xp̄o fuit ignorātia q̄ xp̄iani reputāt falsum q̄ dicūt q̄ habuit plenitudīeȝ sc̄ie ab istāti sue ꝯceptiōis. Cōcludūt ergo iudei q̄ nullo mō itelligitur de xp̄o nec d̄ virgīe Maria matre ei⁹ sicut nos xp̄iani dicim⁹ ⁊ firmiter credim⁹ et cōfitemur. ¶ Ad p̄imū argumētū dicēdū iudeis q̄ nō ē verū q̄ istud signū de ꝯceptu virgīs ipsi achā daret̄ lȝ sibi p̄ prophetā p̄mitteret̄ dicens. pete tibi signū a dn̄o deo tuo etc. Sȝ ex hoc iniratus icredul⁹ remāsit et ydolatra q̄ dixit nō petā ⁊ non tēptabo dn̄ȝ. alia l̄r̄a habet et non exaltabo dn̄m. Directū ergo fuit domui dauid signū vt p̄ȝ ex textu vbi d̄r. audite dom⁹ dauid p̄pter hoc dn̄s dabit vobis signū. Ecce virgo concipiet et pariet filium ⁊ vocabit̄ ⁊c. quod signū impletuȝ est in virgine maria principal̄r ⁊ realiter q̄ fuit de domo dauid. ¶ Ad illud aūt qd̄

dicitur q illud signū fuit p. cccc. annos et vltra post achā. dicendū est q duplex ē signū. vnū pnosticū respectu effect9 futuri sicut gedeō datum fuit signū in vellere indicatiuum future victorie Iudicū. vi. Secūdū ē signū rememoratiuum respectu effect9 pteriti sicut moysi datū fuit signū Exodi. iij. hoc habebis signū q miserim te. Cū eduxeris populū meū de egypto imolabis sup montē istū grās. s. agēs de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna instantia tpis qz signū rememoratiuū ita respicit pteritū in magna distantia sicut signū pnosticum futurū. Ad ppositū istud fuit signū rememoratiuū et non pnosticū et fuit datū i tāta distantia pter h q cōueniens erat qz achā fuit incredulus verbo prophete q daret signū in longiquū vt ipse in ppria persona nō videret sicut in mente nō credebat. Illi tn̄ q descēderunt ab eo viderunt sicut maria et Ioseph. et iō signāter propheta nō direxit verba ad achā sz ad domū dauid: de qua domo fuerunt maria et ioseph vt infra dicet ¶ Ad secundū dicēdū q i hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. nahra. betula. halma. primū accipitur pro muliere adolescēte paucoꝝ dierū nō habendo respectum ad virginitatē vel corruptionē. Secundum accipitur p virgie nō habendo respectū ad etatē. scz adolescēs iuuenis vel senex. Tertiū vero accipitur p muliere habēdo duos respect9. s. ad adolescētiā et virginitatē et qz ista duo simul fuerūt i beata virgie. Iō pphā diuinit9 illustrat9 posuit halma et nō aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius sitie est venerabilis perit9 vir petrus alfonsi cōuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicens. mulier nāq siue iuuenis siue ānosa qdiu virgo est appellari pōt betula. qꝫdiu aūt iuuenis ē siue virgo sit aut corrupta pōt nūcupari nahra: halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis et intacta. hec ille. ¶ Notādum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q halmum significat absconsionē et inde dicitur halma abscondita que significat iuuēculam aspectibus hominū absconditam ita q de eius pudicitia et integritate non dubitatur marie qñ pponitur ista he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq sic scripte nisi tantū tres scz rebeca. xxiiij. Gene. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq pulcherrima et incognita viro. et seqtur ibi puella que gradietur ad hauriēdā aquā in hebreo habetur healma q egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dr̄ de ea et iuit puella et vocauit matrē pueri i hebreo habet iuit healma etc. Et ista que scribitur Isa. vij. et iō cū due prie fuerit virgies purissime q sic noiate fuerunt idē tenēdum ē de ista h lyra dicit ergo ppheta ecce healma. i. adolescēs et virgo simł qz ista duo dicit vocabulū healma pcipiet et pariet filium i. beata virgo maria a ppheta prenūciatur q pcepit et pepit vgo manēs et q ita necessario debeat itel

ligi patet qꝛ signū qđ debebat dari achā ꝓ liberatione ciuitatis ꝟm textū rabi salomō đbebat eē valde miraculosū. vnde dixit sibi Ysaias pete tibi signū a dño deo tuo ī ꝓfundū inferni siue in excelsum supra: i ꝓfundum inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel ī excelsum supra. i. in celo: sicut in statione solis fuit tēpore Josue. modo ꝙ virgo ⁊ adolescens cōciperet ⁊ pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo ad hoc ꝙ sit miraculū ꝙ virgo cōcipiat et pariat in cōceptu ⁊ in ꝑtu virgine remanēte. Et hoc diuino miraculo qđ impletū est in virgine gloriosa. Et iđ augustinus ꝯ iudeos in sermone ānunciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q̄ sunt hoīb⁹ īpossibilia: qui scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spū sancto. qui multiplicauit panes ī deserto sine rore. ipse virginez īpregnauit sine corruptione. ⁊ qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiā sine semīe generare. ¶ Ad tertiū argumentū dicēdū ꝙ intelligitur de xp̄o et qñ dicūt ipse nō ē vocatus emanuel sꝫ iesus. Dicēdūz ꝙ imo qꝛ aliud est nomē qđ īponitur ꝟm rōnē idiuidualēz vt petr⁹ ⁊ sic xp̄s semꝑ vocatus est iesus. Et est aliud nomē quod īponitur ꝟm proprietatē vl̄ aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis ⁊ sic liberalis vocat⁹ est alexāder. fortis vocatur sāpson hercules vel achilles. et isto mō xp̄s vocat⁹ est emanuel ꝑꝑ excellentiā ⁊ diuinā ꝓprietatē quā hꝫ qꝛ in eius supposito diuina natura pariter ⁊ hūana simul ꝯiungūtur. Vñ emanuel īterpretatur nobiscū de⁹ quo noīe sepe vocauit eum maria ipm vt verū deū ⁊ hominē adorādo. et ita impletur lr̄a habraica q̄ hꝫ vt illa hebalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit ꝑdictus petr⁹ alfonsi vbi supra ⁊ vocabis nomē ei⁹ emanuel. In hͦ quod ibidē legitur vocabis duo sūt notāda. s. ꝙ de⁹ sic appellari filiuz volebat. ⁊ ꝙ sine carnali p̄re virgo foret puerū paritura ꝑꝑ hoc enim ait vocabis ac si diceret ipsa tm̄ vocabit et non pater. hec ille. ¶ Ad q̄rtū argumentū qñ dicūt iudei ꝙ ille filius erat ezechias fili⁹ achā. vel ꝙ erat filius ysaie de quo ī sequenti. c. dicit ipe accessi ad ꝓphetissam que concepit ⁊ peperit filiū et iste vel ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dicendū ꝙ patet vtrūq̧ māifeste eē falsū Et p̄io de ezechia qꝛ vt patet ex q̄rto libro Regū: achā regnauit p. xvi. ānos ī cuius q̄rto āno dicta est ꝓphetia qñ icepit regnare fili⁹ ei⁹ ezechias hēbat. xxv. ānos Dēptis ergo q̄ttuor de regno p̄ris sui in quorū quarto dicta ē ꝓphetia patet ꝙ vsq̧ ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. anni. tēpus igitur istis xij. de. xvi. sequitur ꝙ qñ dicta fuit ꝓphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seq̄tur ergo ꝙ ꝓphetia ī cō verificari nō potuit qꝛ iā erat natus. Patet secūdo ꝙ nō potuit itelligi de filio ysaie ꝑꝑ illđ qđ ī sequēti. c. dr̄. accessi ad ꝓphetissam propter duo. Primo quia de illo filio ysaie

qui ſm textũ nomẽ eius fuit acce-lera velociter ſpolia detrahe cito predare: nec de ei⁹ noie: nec de ei⁹ vita: nec de eius geſtis aut morte vlla mentio fit in ſcriptura: ſm er go Hieronymũ eadẽ facilitate qua dicitur contẽnitur. Secũdo qꝛ non eſt verum ꝙ Iſayas ꝑtunc accede ret ad ꝓphetiſſam vxorez ſuam vt ipſa conciperet ⁊ pareret filium. de quo intelligunt iudei. Et ratio eſt: quia in textu premittitur adhi-bui mihi duos teſtes fideles. Uriã ſacerdotem: ⁊ zachariam filiuz ba rachie. ⁊ ſtatim ſequitur acceſſi ad prophetiſſam que concepit ⁊ pepe rit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid ꝓpheta inducebat iſtos teſtes: nunquid indigebat te-ſtibus in accedendo ad concubitũ prophetiſſe vxoris ſue. iſtud eſt tur pe dicere. Secũdo peto ab eis ꝗ fue-runt iſti teſtes fideles. non vrias ꝗ fuit tempore Joachim. de quo Hie re. xxvi. Fuit vir ꝓphetans in no-mine dñi. vrias filius ſemey: quia a tempore achaz ⁊ Iſaye vſqꝫ ad tẽpus Joachim. vt ptꝫ. in quo fuit iſte ꝓpheta fuerunt plus ꝙ centũ anni. ſicut patet ꝑ tẽpora per que regnauerunt reges. qui fuerunt in medio. vt patꝫ quartũ libꝛũ Regũ diſcurrenti. Item alius teſtis fide lis zacharias filius barachie qui eſt. xi. de. xij. prophetis minoꝛibus non erat adhuc natus. ipſe fuit ſe-cundo anno regni darij regis per-ſarum qui ſucceſſit cyro. qui dedit licentiam iudeis reedificandi tem plum ⁊ a tempore achaz et Iſaye vſqꝫ ad tẽpus darij fluxerũt plus ꝙ ducẽti anni. non ergo iſte acceſ-ſus Iſaie ad prophetiſſam nec de iſtis teſtibus aliqd cõtinet verita-tis. Qđ ergo dicũt iudei eſt vitas iſtius textus. O vtinã tolleref ce-citas ab oculis veſtris. Certe dico ꝙ veritas iſtius ꝓphetie eſt ꝙ de-us ſpiritusſanctus aſſumpſit iſtos duos teſtes ſupradictos et acceſſit ad ꝓphetiſſam. i. ad virginẽ mari-am ꝗ habuit ſpm̃ ꝓphetie ⁊ conce pit ⁊ peperit filiũ ieſuꝫ xp̃m ſalua torem noſtrũ. naꝫ qñ dicif in textu adhibui mihi duos teſtes ⁊c. loqui tur ſpũſſanctus ꝑ ſeipſum ⁊ nõ ꝓ-pheta: ſicut eñi loquitur ꝑ ꝓphetã ſic põt loqui ꝑ ſeipſuꝫ. Iſti duo te ſtes fideles quos deus ſpũſſanct⁹ adhibuit fuerũt Urias fili⁹ ſemey de quo dictuꝫ eſt ꝗ ꝓphetauit mul ta mala cõtra ciuitatem ꝗ venerũt in captiuitate babylonica. Et za-charias filius barachie qui ꝓphe tauit multa bona ſpũaliter de aduẽ tu meſſie zacharie. ix. Exulta ſatis filia ſyon. ecce rex tuus venit tibi iuſtus ⁊ ſaluatoꝛ ⁊c. ¶ Et qñ dicif ꝙ adhuc nõ fuerũt nati ſed futuri erũt. Hic eſt dicẽdũ ꝙ nõ obſtat qꝛ ꝑteritũ ⁊ futurũ totũ eſt deo ꝑſens ⁊ ita loquif de ꝑterito et de futuro ſicut de ꝑſenti et poſt prophetias iſtoꝝ ſequitur immediate in textu totum in perſona dei ⁊ ſpiritusſan cti: et acceſſi ad prophetiſſam: ſci-licet virginem Mariam que pro-phetauit in cantico. Magnificat anima mea dominũ. Et concepit ⁊ peperit filium. Iſte acceſſus fuit ſpũalis ⁊ hoc per ſpm̃ ſanctũ ſicut dixit ſibi angelus Luce. i. ſpiritus-

sanctus superueniet in te. ¶ Ad quintum et vltimum argumentum dicendum quod intelligitur de sciētia humana: licet enim in christo nō fuerit ignorantia tamen quia factus est homo in tempore habuit sciam in tempore et antequam illā haberet liberatio populi denūciata per Isaiam cōpleta fuit. Cum igitur supra declaratum sit quod iesus nazarenus sit vere christus. sequitur quod mater eius maria cōcepit eum et peperit virgo et per consequēs est sctissima. nec iudei possunt dictā auctoritatē negare: quia nō solum accipitur de trāslatiōe hieronymi: sed etiā de trāslatiōe. lxx. interpretum qui fuerunt iudei. et in lege et prophetis peritissimi secundum quod dicit Josephus antiquitatis iudaice. lib. xij. Uideant etiā iudei tergū trāslationē chaldaicā cui contradicere nō possunt nec audēt: quia istā prophetiā sic exponit: vnde vbi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles vriā sacerdotem et zachariā filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa trāslatio sic habet. et cōtestatus sum cōtestationes malas et parte mea quas dixi vēturas in prophetia vrie sacerdotis esse futurū est quoque sic oēm cōsolationē quā dixi vēturam in prophetia zacharie filij barachie ego adducturus sum et accessi ad prophetissam et cōcepit et peperit etc. Itē pōt declarari sanctitas virginitatis Marie et secreto lemarbe: quia men clausa cōtra naturā suā est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperiū. vide supra. li. i. in apertiōe primi thesauri. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos autentice dicitur men clausa verbū clausum significat. Idem autem persuadetur per illud quod habetur Isaie. xi. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascēdet. Hec auctoritas ad literam intelligitur de christo vt supra ostēsum est qui per florē intelligitur quia sicut sine arboris corruptiōe flos ab ea egreditur. sic christus nasciturus est matre absque virginitatis corruptiōe. Idem etiā persuadetur per hoc quod habetur Isaie. lxvi. antequam parturiret peperit. parturire est dolorem partus sentire. Nō autem dicitur de aliqua muliere quod ipsa peperit absque dolore partus excepta dn̄i nostri iesu christi matre. Item hieremie xxxi. dicitur nouū faciet dn̄s super terrā femina circūdabit virum. per hoc quod dicit propheta: nouum faciet dn̄s manifeste ostēdit insolitā rem futuram a dn̄o et alias inauditā quod fuit quādo virgo beata diuinitus cōcepit iesum virū scientijs et virtutibus ab instāti sue cōceptionis perfectum et sic eum suo circūdedit vtero virginali. Quod etiā ipsum pareret manēte corrupta hoc non est nouū mulieribus sed quod ipsum pareret ipsa remanēte clausa istud est nouū. ¶ Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiij. et dixit dn̄s meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir nō transibit per eam quoniam dn̄s deus israel ingressus est per eam eritque clausa et hic est finis versus in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanēte. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo

pupilli facti sumus absq3 patre di
cit q deus sanctus τ bñdictus ait
israeli. vos dixistis corã me pupil
li facti sum⁹ absq3 patre. Redem-
ptor quē ego suscitabo vobis sine
patre erit.s. in terris. sicut est sine
matre in celis τ sic ſm eũ apparet
virginitas marie matris xpi. ¶ Itē
dñs Bonauētura quondã eps al-
bañ. sup tertiũ sniarum dist.iij. lo-
quens de scificatione marie dicit
Quidã iudei asserũt de ea q ꝗuis
esset pulcherrima a nullo vnꝗ ho-
minũ fuit cõcupita vñ aũt accepit
hoc iudeoꝝ dictum nescire se dicit
Nicolaus de lyra. Sed nõ est veri-
simile q talis aut tãtus doctor po-
suerit istud in scripto suo nisi ha-
buerit ab aliꝗ loco autentico. Ra-
tio aũt quare virgo beata non fuit
cõcupita ab hoibus põt assignari
qꝛ dispositio mẽtis magis relucet
in facie ꝗ in ceteris aliis partib⁹
ppter qd ex plenitudie gratie exi-
stentis in ei⁹ mẽte fiebat ꝗdam re
fulgẽtia in eius facie ꝗ in homini
bus ipsam intuẽtibus cõcupiscen-
tiam nõ excitabat: s3 magis eã re
primebat τ hoc modo de ãbilitate
sancti Sebastiani dr. Necesse eni3
erat: vt quē3 deus tãta perfuderat
grã ab oibus amaret. ¶ Cõsequē
ter declarat sanctitas virginis ma-
rie p scripturas sarracenoꝝ ppter
maiorẽ cõfusionem iudeoꝝ dr eni3
in alchorano machometi. Dixerũt
angeli. O maria deus vtiq3 elegit
te τ purificauit te τ elegit te clarã
sup mulieres sclorum. Itē ibidem
O maria de⁹ annũciat tibi verbũ
ex ipo nomẽ ei⁹ iesus filius marie
τ erit honorabilis in hoc sclo et in
futuro. Item ibidẽ dixit ipa. deus
meus quõ erit mihi filius τ non te
tigit me hõ. Dixit sic de⁹ creat qd
vult cũ decreuerit vtiq3 aliqd. di-
cit ei esto τ erit. Ite3 in libro albo-
kam q est autētic⁹ apud eos dicit
emphorarias socius machometi q
audiuit nũcium dei dicētes nullus
de filiis adã nascitur quē nõ tãgat
sathan pter mariã τ filiũ eius per
nũcium aũt dei itelligit machome
tum. Itē dicit ebumrsse pphetam
id est machometũ dixisse multi p-
fecti fuerũt in hoibus. nulla aũt in
mulieribus fuit pfecta nisi mater
iesu. Has aũt scripturas sarrace-
norum induxi: qꝛ ſm aplm oportʒ
sanctos habere testimoniũ ab his
qui foris sunt. ¶ Patet igitur q iu
deus in minore sui argumẽti acci-
pit falsu3. s. q in genealogia salua
toris nõ ponit aliqua mulier sctã
cui⁹ opinionis videt fuisse Hiero-
nymus sup Mat. dicens. Notãdũ
in genealogia saluatoris nullã san
ctarũ mulierũ assumi: s3 eas quas
scriptura repħẽdit qui ppter pec
catores venerat de peccatricibus
nascẽs oim peccata deleret. Sed
istud dictum nõ placet Nicolao de
lyra ppter duo. primo qꝛ vt dictu3
est in genealogia saluatoris ponit
maria sanctarum sctissima. Secũ
qꝛ ex eade3 rõne ibidẽ arguit Hie-
ronym⁹ ad oppositu3. s. q ppt pec
catu3 athalie filie impijssime iesabe
lis que erat ydolatra: et ad ydola-
triam traxit Joathan maritũ suu3
filius amboru3 ochozias τ nepos
Joas τ pronepos amasias tollun-

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias q2 non est filius dauid: siue de gñe dauid.

Quartum argumentu3 iudeoꝝ ex euangelio est in.i.c. Math. ponit̃ genealogia xp̄i que3 asserūt xp̄iani esse verū messiam ex eadem arguit̃ ꝙ ipse nō est messias i lege ꝓmissus sic. Uerus messias d3 esse filius dauid siue de gñe dauid: sed iesus nazarenꝰ nō est filius dauid de gñe eius. ergo ip̄e nō est messias ꝓmissus. Maior est cōcessa ab oībus ta3 iudeis ꝙ xp̄ianis. minor ꝓbatur: q2 si iesus nazarenꝰ descēderet de dauid scd̄m carnē in eius genealogia poneret̃. Cōstat aūt ꝙ nihil tale ibi est: q2 in fine genealogie dr̄ iacob aūt genuit Joseph virum marie: de qua natꝰ est xp̄s ꝛc. Numquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicat̃ de gñe dauid: sicut ꝛ ioseph. Et pz ꝙ xp̄iani hoc non cōcedunt. ergo nō habēt ex p̄dicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat xp̄ianꝰ ꝙ descēdit p mariā q̄ est de genere dauid hoc nō habetur ex textu: q2 nō ponitur ibi q̄s eius fuit pater vel mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicēdus est filius dauid ꝛ consequēter ip̄e nō est messias. ¶ Respōdetur ſm Hiero. in glo. ꝙ non est cōsuetudo scripturarū: vt ordo mulierū in generationibus texetur. Et ideo nō per mariā sed per Joseph inducit̃ cū de vna tribu Joseph et maria fuerūt. vnde et eam quasi proximā cogebatur accipere ne vna tribus se in aliam cōfunderet. vñ Numeri. xxxvi. oēs viri ducunt vxores de tribu ꝛ cognatione sua ꝛ cuncte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas ꝑmaneat in familijs. ¶ Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron sororem naazō filiam aminadab: sc3 elizabeth in vxorē de qua cōstat ꝙ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nō potuit viro de alia tribu ad quā deueniebat hereditas patris vel parētum. Uñ cu3 ipsi elizabeth nō deueniret hereditas p̄ris: q2 habebat fratres priores se: ideo bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed q2 maria non habuit fratres vel sorores priores se q2 fuit vnica ioachim p̄ri suo: ideo ad eā deuenit hereditas. Unde habuit necesse ſm lege3 nubere viro de cognatione sua ꝛ q2 ioseph fuit de tribu iuda ꝛ de progenie dauid vt pz in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de qua natꝰ est iesus qui vocatur xp̄s fuit de eadē tribu ꝛ ꝓgenie. ¶ Sz q2 ex rege dauid duo pullularūt rami tanꝙ ex radice. s. Salomō ꝛ nathan. Est dubiu3 iter doctos a quo illoꝝ virgo maria descēdat ſm carnem: ꝛ sunt nōnulli doctores dicētes ꝙ hec virgo descendit ex rege salomone ſm carnē. ꝛ ex natan secūdum legē cuiꝰ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iij. ¶ Sz hec opinio videt̃ esse primo cōtra prophetas. Na3 hieremias ꝓpheta loquēs d̄ yechonia p quē venit linea salomonis. ait. scribe virū istū ste-

rilem q̃ in diebus suis nõ ꝓspera-bitur nec erit de semine ei⁹ vir qui sedeat sup soliũ dauid: ⁊ potestatẽ habeat vltra i iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descẽdit p salomonem ⁊ iechoniam: vt dicit illa opinio. sequit̃ ꝙ xp̃s fili⁹ virginis nõ sedit sup soliũ dauid: ⁊ sup regnuꝫ eius. Cõtra ꝓphetaꝫ in ca. seq. Et Ysaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ propheta intelligit nõ erit q̃ sedeat seculari honore. xp̃s aũt non sic sederat: qꝛ supra ca. eodẽ dicit dñs per prophetã. Uiuo ego qꝛ si fuerit iechonias fili⁹ Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellã eũ: ⁊ loquitur de ipso ⁊ de semine suo. Unde pꝫ ꝙ nõ solum loquitur de tẽporali ptãte: sed etiam de illa qua xp̃s sedere habuit ad dexteram patris. Itẽ nõ est verisimile: qꝛ de⁹ tã cõfusibiliter repelleret eũ ⁊ semen suũ ab honore tẽporali ⁊ a minori gradu: et cõseq̃nter cõstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scꝫ xp̃i. ¶ Scđo hec opinio videtur esse cõtra ap̃lm: qꝛ nathã frater salomonis regis non fuit fili⁹ naturalis regis dauid: sꝫ adoptiuus Lu. iij. Cũ ergo ab illo nathã descẽdat hec virgo ẜm carnem vt notat affrican⁹ scribẽs ad aristidẽ. ⁊ Eusebius lib. i. ecclesiastice hystorie. c. vij. ⁊ Damascenus in sententijs suis. li. iiij. c. vi. Sequitur ꝙ xp̃s non est ex semine dauid ẜm carnẽ contra apostolũ. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ẜm carnẽ. ¶ Respondẽdum ergo ẜm illuminatuꝫ doctorẽ magistrũ ioãnem vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra ṽgo venit ex nathan ẜm carnẽ qui fuit fili⁹ naturalis dauid. nõ quidẽ de bersabee vt illi estimãt: sed de p̃icipali vxore dauid: scꝫ michol. binomia egla dicta filia saulis que genuit dauid ietruã binomiũ: qꝛ ⁊ nathã de hoc. ij. Reg. iij. cũ notatis p Josephuꝫ libro antiq̃tatis iudaice ⁊ p dictuꝫ Nicolauꝫ de lyra: qꝛ nathã fuit melior salomone natura ⁊ vita: qꝛ de principali vxore ⁊ vt opinatur predict⁹ doctor renũciauit iuri regni rõne eximie sanctitatis. ex quo nathã filio dauid. xxxviij. pullularũt plãte vsq ad auos sancti Joachim patris ṽginis. Nã Mathã frater aui eius. qui ⁊ melchi dict⁹ est genuit heli qui ioseph ẜm legẽ Luce iij. ⁊ hic habuit fratrem panthERã qui genuit barpantheram qui sanctum Joachim ẜm carnẽ teste damasceno vbi supra. ⁊ sic sanct⁹ Joachim pater huius virginis ⁊ sanctus Joseph spõsus eius fuerunt ẜm legẽ secundi primorum filij: et sic patet genealogia non soluꝫ Joseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p nathã ex principali vxore dauid: scꝫ michol.

¶ Cõtẽdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nõ est verus messias: qꝛ fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentũ iudeoꝝ ex euangelio est ad ꝓbãdum ꝙ xp̃s habuit peccatũ: vl ꝙ ei⁹ baptism⁹ fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euāgelio Matthei iij.c. dr. quenit iesus a galilea i ior danē ad Johānē vt baptisaref ab eo. et hoc arguitur sic. Christiani dicūt φ baptismus est ablutio pec catorū. cū ergo iesus nazaren⁹ fuit baptizat⁹. ergo habuit pctā abluē da qđ ipsi negāt. aut ille baptism⁹ fuit frustra. ¶ Rñdef φ baptism⁹ xpi est ablutio pctōꝝ. nō autē bap tismus Johānis sicut ipse Johā nes dicit Matth. iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiā q̄ aūt post me ventur⁹ est fortior me est: cui⁹ nō sum dign⁹ portare cal ciamēta. ipse vos baptizabit in spū sancto. Jesus aūt nazaren⁹ fuit ba ptizatus baptismo Johānis tn̄. q̄ nō erat ablutio pctōꝝ. ⁊ iō non con clusit argumentū φ iesus habuerit pctm̄ abluēdi. qꝛ sanctificati invte ro baptizādi sunt baptismo xpi. et tn̄ nō habēt pctm̄ abluēdū. Jesus autē ab instanti cōceptiōis sue nō solū fuit sanctificatus. sed etiā san ctus sanctorū. ¶ Qđ aūt arguitur vltra φ iesus nazaren⁹ fuit bapti zatus frustra. Dicendū φ nō sequi tur. qꝛ p hoc approbauit baptismū ⁊ predicationē Johānis. ⁊ per ta ctū sue sanctissime carnis dedit vis regeneratiuā aquis: nec similiter sanctificati in vtero frustra bapti zanf. qꝛ per hoc regeneranf in xpo ⁊ mēbra eius efficiunf. ¶ Et quia scripture noui testamēti ⁊ doctorū catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelib⁹ ⁊ a iudeis non re cipiunf. Ideo accipiunf aliqua cō tra iudeos de veteri testamēto ⁊ de dictis doctorū hebraicorū. et p̄mit

titur figura huius sacramēti Exo. xxix. in baptismo aaron ⁊ filiorum eius. Vñ dixit dñs moysi. aaron et filios ei⁹ applicabis ad ostiū taber naculi testimonij. i. i atrio vbi erat altare holocausti. Cūqꝫ laueris pa trē cū filijs aqua indues ⁊c. ista lo tio aque q̄ erat primū. vt dicit rabi salomō nō intelligif de ablutione manuū ⁊ pedū solū. sꝫ de lotiōe to tius corporis: ita φ dicit hic expresse rabi salomō. φ hoc φ dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic φ totū corp⁹ intret in aquā. ¶ Itē scđo sup illud Eccl's. i. Quid ē qđ fuit id qđ futurū est Rabi barachi as dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redēptor primus scꝫ moyses fecit ascēdere puteū si cut habef Nume. xxi. Sic redem ptor vltim⁹ qui est rex messias ascē dere faciat aquas. sicut hꝫ Johel. vlti. ⁊ fons de domo dei egredief ⁊ irrigabit torrentē spinarū. Hec sūt verba doctoris. p torrentē spinarū intelligif multitudo peccātiū. Alij qui hebrei dicūt. φ hec est littera ⁊ irrigabit planiciē sethim. Est autē sethim regio grecie. de qua alexan der magnus exiuit ad pugnādū cō tra reges persarū ⁊ medorū. vt ha betur p̄io machabeoꝝ. i. c. ⁊ sꝫ hoc ista pphetia fuit impleta qñ apli predicauerūt grecis: ⁊ eos bapti zauerūt. ¶ Item tertio Isa. xliiij. noli timere serue meus Jacob ⁊ re ctissime quē elegi. Effundā enim aquas super sitientem ⁊ fluenta su per aridam. Effundā spm̄ meū su per semē tuū. ⁊ bñdictionē meā su per stirpē tuā. ⁊ germinabūt inter

herbas sicut salices iuxta preter-fluētes aquas. Iste dicet dñe ego sum. ꝛ ille vocabit in noie Jacob. ꝛ hic scribet manu sua dño ꝛ i noie dei israel assimilabit. Per hoc eñi ꝙ dicit. effundā aquas sup sitientē intelligit baptizatio iudeorū fidez xp̄i deuote recipientiū. Et per hoc ꝙ subdit ꝛ fluenta sup aridā intelligitur baptizatio gentiliū. Nā gētilitas nō fuit irrigata doctrina legis ꝛ ꝓphetarū. ꝛ ꝙ iste sit intellectus habet sup glosa rabi salomon sup illud qḋ subdit. germinabūt inter herbas ꝛc. id est in medio Esau Per Esaū vero ipse ꝛ doctores hebrei intelligunt romanū imperium quod suscepit fidē xp̄i ꝛ baptismū vt pz. Sequitur iste dicet dñe ego sum glo. Isti erunt iusti ꝑfecti. qḋ de ap̄lis cōueniēter pōt intelligi. Et ille vocabit in noie iacob. Glo. Isti sunt paruuli filij impiorū qḋ cōueniēter intelligitur de filijs iudeorū per ap̄lm conuersis ad xp̄m patribus eorū in infidelitate remanentib⁹. Hic scribet manu sua dño Glosa. Hi sunt filij penitētie. ꝑ qḋ cōuenienter intelligūtur xp̄iani religiosi. ꝛ in noie israel assimilabit glo. Isti sunt cōuersi de gentibus. illis applicatur nomen israel. sm̄ quod dicit ap̄ls ad romanos. ij. nō qui in manifesto iudeus est. neqꝫ q̄ in manifesto in carne circūcisio. sꝫ qui in abscondito iudeus est et circuncisio cordis in spiritu non littera. cuius laus nō ex hoibus. sed ex deo est. Patet igitur ex predictꝫ ꝙ glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad ꝓpositū nostrum q̄uis hoc non intenderit. Deus eñi aliquādo mouet linguā hois mali ad annūciandū veritatē preter eius intentionē: sicut Cayphas Joh. xi. dixit de xp̄o. Expedit vobis vt vn⁹ moriatur homo ꝓ populo. Intēdebat eñi solū inducere alios ad occidendū xp̄m. Sed quod verbum significauit mortē eius ꝓfuturaꝫ ad salutem sp̄ualem populi: hoc fuit preter eius intētionē. ꝓpter quod euāgelista subdit. Hoc autē non dixit a semetip̄o. sed supple a deo sic eius linguā mouente. Habetur aūt simile q̄tuꝫ ad aliquid. Nume. xxij. de asina balaam que ꝓtulit verba rationabilia: vt paꝫ ibidē deo mouente linguā eius per se vel ꝑ angelum. Illa tñ nō intellexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationem nec intellectū. ¶ Itē quarto super illud Geñ. xlix. Ligans ad vineam pullū suū. ꝛ ad vitē o fili mi asinaꝫ suā dicit glosa. Hic est de quo scriptum est zacharie. ix. Sedens sup asinam ꝛc. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptū est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mundā: ꝛ emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Auctoritas zacharie hic inducta sm̄ doctores hebreos intelligitur ad litteram de messia sicut ostēsum est supra. ꝛ per glosam hebraicam hic inductam habetur. ꝙ erat mundaturus populū suū per effusionē aque munde que ꝓprie dicit baptismus xp̄i. Unde in libro q̄ dicitur yoma hierosolymitanū auctēntico apud hebreos dicitur. Quēadmodum pelagus mundificat pollu

vos: ita deus sanctus et benedictus erit mundās in futuro israel. et sic est dicēs Ezech. xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt. φ in aduētu messie ipse assumeret sibi aquas mundas de sub sede sua. et φ ipse sup israel effunderet prout dixit textus. Effundaz super vos aquā mundā. et sapiētes tabala has aquas significauerunt et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aqs. Sūt eñi aque temporales et aque spūales. Itē φ viderūt messiaz filiū dauid intrare per synagogas et studia et interrogatus quid faceret rñdit. φ balneabat. iuxta textū Geñ. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionem in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. ¶ Itez quinto de baptismo et eius effectu dicitur zacharie. xiij. in illo die erit fons patēs domui dauid: et habitātibus hierusalē in ablutionē peccatorū et mēstruate. Per hoc φ dicit erit de futuro. ptz φ nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute longe ante tempus zacharie. Quod autē intelligat de baptismo. ptz p illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dñs exercituum. Disperdaz nomina ydolorum de terra. Quod impletū fuit tempore xpi et discipulorum eius. per quorū predicationez ydolatria cessauit per totū mundū exceptis quibusdā barbaris in aqlonari parte habitātibus qui limitari dicūtur. φ illud viuū quod eis primo occurrit qualibet die illud adorant et venerantur: vt deū suuz p illa die. Sed qm̄ hoc modicū est respectiue. ideo quasi p nihilo reputatur ʒm cōmunē modū loquendi. et etiā ʒm doctrinā phi. ij. physicorum. Nec obstat φ dicitur domui dauid et habitantibus hierusalem. quia Hiere. xxx. xp̄s nominatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt dño deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non eñi intelligi potest de dauid qui mortuus erat p. cccc. annos ante vel circiter. et φ intelligatur de xp̄o: ptz per translationē chaldaicam que sic habet. et colent coram domino deo suo: et obedient messie filio dauid. et sic per domuz dauid hic intelligitur familia xp̄i et eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. et dicitur in ablutione peccatorū et menstruate. pter peccatum actuale et originale quod cōtrahitur in vtero matris. vtrūqʒ eñi lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū venientibus Unde dicit hic glosa chaldaica sup verbo in ablutionē peccatorū. et remittātur sua peccata et sue macule. Et idē dicit rabi salomō in sua glosa allegando chaldeū. ¶ Itē sexto Isaye. in. c. xij. postφ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam et non timebo et c. consequēter dicit. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaicus Et recipietis cum gaudio legē nouam electorū iustorū. Hebraica ve

ritas habet. Accipietis aquam cum gaudio de fonte saluationis. et idem est de fonte saluationis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento quod habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinque plagis xpi in passiōe sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xpi exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū perhibuit. et scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Joh. xix. ¶ Item septimo Isa. liij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et elevabitur et sublimis erit valde. Sequitur iste asperget gētes multas. Hec scriptura intelligit ad litterā de xpo. ptz per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que talis est. Ecce psperabit seruus meus messias. ppter qd antiqui hebrei ab isto loco vsque ad finē. liij. capli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. quod hz sciētiā diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedēs ad dexterā patris Marci vlti. Et dñs quidem iesus postq̄ locutus est eis: assumpt⁹ est in celū et sedet ad dexterā dei. Uel aliter sm quod exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus q̄ abraā: et eleuabit plus q̄ moyses et sublimis erit plus q̄ angeli. Ex quibus satis potest inferri quod messias debebat esse deus. Sequitur ad propositū. iste messias asperget gentes multas. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. que oia manifeste sunt impleta in xpo. ¶ Item octauo et vltimo dauid pphete fuit reuelatū signū cōpletionis oim pphetiarū sacramētum baptismi. vnde dicit i psalmo xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatis intonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramentū baptismi erit adimpletū cū vox dñi fuerit super aquas: et deus maiestatis intonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xpi. q: tunc vox patris intonuit dicēs. hic est filius meus dilectus etc. Matth. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex predictis in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū quod ls xps fuerit baptizatus: fuit tn̄ immunis a peccato. Secūdū quod baptismus xpi nō fuit frustra licet ipse esset sine pctō. Tertiū est quod istud sacramentū fuit in testamēto veteri figuratū et multipliciter prophetatum. ac per doctores et glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Sextū argumētū iudeorū sumit ex euāgelio ex illo Matth. iij. baptizatus aūt pfestī ascēdit de aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spm̄ dei venientē sicut colūbā et descēdentē sup se. Ex hoc arguunt iudei quod xps ante baptismū non habuit spiritūsanctū. cui⁹ oppositum asserunt xpiani. qd antē istud seqtur ex textu ptz. q: nullus venit vbi pri⁹ erat. Cū ergo dicat i textu. vi-

dit spm descendentē et venientē super se ergo spūssanct⁹ nō venit in iesu nazareno ante baptismū. et tñ tunc erat incipiēs annorū .xxx. sic ergo .xxx. ānis fuit sine spūsancto. qd inconueniēs magnū reputaf a xpianis. ¶ Rñdetur q nō sequif. vidit spm scm descendētē et venientē sup se. ergo ante nō habuit spm sanctū. q .iiij. Reg. iij. dr de heliseo. cūq3 caneret psaltis facta est sup eū manus dñi qd intelligif de spū ppħetādi. et tñ dr de eo ante. ij. c. Requieuit spūs helye sup heliseū. et qd subditur in arguēdo nullus venit vbi pri⁹ erat dicēdū q verū est eo mō quo prius ibi erat. sed alio mō potest venire sicut dr Gen. xviij. vbi dr. dixit dñs ad abraā. Clamor sodomoꝝ gomorreorū multiplicat⁹ est. Seqtur descendā et videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope impleuerūt et c. nō est p hoc intelligendū q ante deus nō esset in sodoma et gomorra. nec videret eoꝝ facta cū de necessitate sit vbiq3 psens. sicut dr Hier. xxiij. celū et terrā ego impleo dicit dñs. et oīa de necessitate viderit ab eterno. dicif ergo descendisse et vidisse pper nouū effectū quē fecit ibi. s. subuersiōe sodome et gomorre. Erat igif ibi ante sicut cōseruās in esse. sed descēdit sicut puniēs. et similiter tūc dr vidisse. q sm modū loqndi scripture et etiā hoim deus non dicif videre pctā qñ dissimulat punire. nec p hoc importatur aliqua mutatio in deo: sed in creatura: sic suo mō dicendū est in pposito. spiritussanctus fuit in iesu nazareno ab instanti conceptionis sue p plenitudinē grē: sicut dr Ioh. i. vidimus eū quasi vnigenitū a pre plenum grē et ṽitatis. et hoc pdictum fuit Isa. xi. c. egrediet virga de radice iesse: et flos de radice ei⁹ ascēdet. et requiescet super eū spūs dñi spūs sapie et intellect⁹: spūs cōsilij et fortitudinis: spūs scie et pietatis et replebit eū spūs timoris dñi. Dicif tñ venisse sup eū in baptismo p aliū modū. s. in signo visibili columbe rpsentātis in xpo plenitudinē grē nō tūc accepte: s3 prius vt dictū est. tñ plenitudo gratie q latens erat in xpo fuit tūc manifesta Iohāni baptiste in visibili signo sicut ei dictū fuit a dño. Sup quē videris spm descēdentem et manētem super eū: hic est qui baptizat in spūsancto. et p predicationē Iohannis alijs fuit dictū. Ideo subditur. ego vidi et testimonium perhibui: q hic est filius dei. Illi tamē qui erāt cum ioanne quādo columba descēdit super iesum viderunt eū eo: et vocē patris audierūt: quia colūba illa nō fuit ymaginaria sed vera et visibilis. et vox diuinit⁹ formata et sensibilis. Fuit aūt tūc necessaria manifestatio plenitudinis grē in xpo. Primo vt pphia Isa. pdicta ondiref ipleta. Scdo q cito post baptismū erat pdicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicam q est lex gratie. et p consequēs actor ei⁹ ostēdi debuit plenus gratie. Ideo tunc audita est vox patris. Hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacuit tanq̄ in actore euangelij. ¶ Et si dicat inde⁹ q tūc erit ꝯtradictio in ṽbis. s. q erat ibi spūssan

ctus. et nō erat. veniebat: et nō veniebat. descēdebat et nō descēdebat. Dicendū est q nō sequit qr ista ȝdictio dz esse ad idē et sm idez. et similr in eodē tpe. Nunc aūt vt declaratū est nō similr sed alio mō venit spūssanctus sup iesum in baptismo q erat prius in christo.

¶ Contendit iude⁹ pbare q iesus xps nō est ver⁹ de⁹ quia esuriit.

Eptimum argumētū iudeoꝝ ex euāgelio sumit ex illo. qr dr Mat. iiij. q xps ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib⁹. et postea esuriit. Arguūt ergo iudei sic. Cristiani dicunt iesum nazarenū eē deū. et q̄ laus est deo ieiunare. quasi dicāt nulla: qr deo non cōpetit comedere vel ieiunare. propter quod videt derisibile. et adhuc magis illud qđ subdit. et postea esuriit et maxime cū moyses q̄ tātuz hō fuit ieiunauit. xl. dieb⁹ et. xl. noctib⁹. et nō esuriit. ¶ Solutio istius argumenti ptz ex his q̄ supra dicta sunt in isto. iiij. libro cōsideratiōe. iiij. argumēto. xxij. Ibi eñi declaratū fuit q xps i lege et pphetis pmissus futurus erat verus homo et verus de⁹ in vna psona. Declaratū est etiaz q iesus nazarenus est ver⁹ xps iudeis pmissus supra libro. i. i ꝯpitiōe. xij. thesaurorū. et p ꝯseques ipe est ver⁹ homo et verus deus. Item declaratum fuit ibidem. et sepe alibi. q per passionem suam et mortez operatus esset nostram salutem propter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectionē suam. et hoc modo ieiunauit et esuriit. et tandez afflictiones et mortem sustinuit nō in deitate sua: quia hoc est impossibile: sed in humanitate pro nobis assumpta: et sic meruit nobis gratiam et gloriam: et sibi corporis glorificationem. Unde super illud Gen. xxvi. Et introduxit eaz Ysaac: dicit rabi moysen hadersan hic est rex messias quem elegit deus sanctus et benedictus vt coleret eū toto corde daretqꝫ cor suum ad petendum miseratiōes pro israel: et ad ieiunandum et humiliandum se p eis: sicut scriptum est Isa. liij. Ipse vulneratus est pter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra. disciplina pacis nostre super eū: et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabimoysen patet q. liij. c. Isa. loquit de xpi passiōe p generis humani salute: quod aūt dicunt iudei de moyse q post illud ieiuniuz non esuriit: falsum est q postea nō comedisset: nec est simile de vtroqꝫ: nā manichei dicturi erāt q iesus non habuit carnē humanā ex elemētis cōpositā: sed celestē: ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xpi iudei vero hoc non erant dicturi de moyse. propter hoc non oportuit q scriptura faceret mentionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus xps non est de⁹ qr non dixit dyabolo tēptanti in omni verbo quod procedit de ore meo.

Ctauum argumentum iudeorū ex euangelio sumit ex illo qđ dicitur in supradicto. c. Nō in solo pane viuit hō

sed in omni verbo quod pcedit de ore dei. Asserunt iudei q ista respōsio quā iesus dedit diabolo nō ē rōnabilis qz debuisset dixisse sed in oi re que pcedit de ore meo. Si enim ipse erat de⁹ potuit hoīs vitam cōservare de oīni re siue sit lignū siue lapis siue alia hmōi. ¶ Respondet cum dicit q debuisset dicere iesus sed in oi re q̄ pcedit de ore meo. dico q nō est verum. nō eni sic debuit dicere quia iesus voluit celare diabolo suā deitatez quā ille querebat experire p temptationē pp̄ter quod non debuit dicere de ore meo qz loquebatur vt homo celans suā diuinitatez. Itē qz tēptationē demonis excludebat p scripturā sacrā. iō debuit eam allegare sicut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei τ eadē ratione nō debuit dicere de oi re sz in omni verbo. qz sic scribitur in textu. cū hoc etiaz pōt dici q nō arguit quia verbū frequēter accipitur in sacra scriptura p re facta. nā. ij. Regū. i. c. dicitur quod est verbū quod factum est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet literam intuenti Deutro. viij. cap.

¶ Contēdit iudeus pbare q iesus xp̄s nō est deus quia non misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Nonuz argumētum iudeoꝝ ex euāgelio sumit ex illo quod dicitur. Math. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum τc. Seq̄tur ait illi iesus rursum. Scriptū est nō temptabis dominum deū tuum. Ex hoc arguunt iudei dicētes q hec responsio nō est bona. Primo quia vt dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula: et ideo si dimisisset se deorsuz sine lesione aliq̄ nō fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo qz sancti viri leguntur deum temptasse nec ex hoc reprobātur in scriptura sed magis commendantur: sicut helyas. iij. Regum. xviij. ca. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus: τ helyseus. iiij. Regū. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me τ sciat pphetam esse in israel. Similiter de gedeō Judicum. vi. temptauit deum querens signum in vellere. Item deus non inducit homines ad malum inducit autem ad sui ipsius temptationem malachie. iij. c. Inferte omnem decimam in horreū meum vt sit cibus in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus: si non aperuero catharactas celi et effudero vobis benedictionem meam vsq ad habundantiam. ¶ Respondetur cum dicunt iudei. Primo q ista responsio non est bona non tēptabis dominum deum tuum. Dico q in hoc iudei percutiunt seipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. ca. Quod autem vlterius nituntur ostendere temptationem dei non eē peccatum manifeste dicunt contra deum arguentem maliciam populi israel Numeri. xiiij. c. temptauerunt me iam per. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diez temptationis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea: ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicunt. Sciendum est q temptare est expe

rimētum de aliquo accipere, nullus autem querit experiri illud de quo dubius est. Itez aliquis potest experiri verbo vel facto: verbo cum querit aliquis de vicino suo aliqd vt experiatur si iuuaret eum in necessitate sua: facto cū facit aliquid quod nō videt ordinabile ad aliqd nisi ad talem experientiam: & talis experiētia dicitur temptatio sicut cū aliqs facit currere equum sine necessitate aliq̄ aut vtilitate dicitur temptatio equi: quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter vtilitatem aliquā vt ad capiendum ceruum non est temptatio equi. Dubitare autem de his que pertinent ad perfectionem diuinam vt est potentia bonitas & huiusmodi semper est maluz. Et ideo qui facit aliquid vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinam potentiam vel voluntatem temptat deū & peccat propter quod exponens se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deum cum possit seruari alio modo. tale q̄d suggerebat dyabolus iesu nazareno dicēs. Mitte te deorsum. Et licet iesus per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suam diuinitatem & excludere demonis temptationem per sacram scripturam: respondit bene per illud quod hominibus prohibetur. poterit enim tanq̄ homo per gradus descendere de pinnaculo. ¶ Quod igitur arguitur de helya non valet. non enim petiit signum per ignem descendentem sine vtilitate: sed ad hoc q̄ populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de precepto domini dicentis sibi. vade ostende te achab vt premittitur ibidem: & tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi contra prophetas baal: licet hoc non sit totaliter expressum: quia non omnia scribuntur. Eodem modo dicendum est de heliseo: curauit enim naaman ex diuina reuelatione & ad manifestationem virtutis diuine. Unde & naamā relicta ydolatria cōuersus fuit ad colendum totaliter vnum verum deum: vnde dixit. iiij. Regū. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustum & victimā diis alienis nisi domino. ¶ De gedeone vero dicunt aliqui doctores nostri q̄ ex debilitate fidei petiit bis signuz in vellere propter quod non excusatur totaliter a peccato sicut dicit quedam glosa super locum istum. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum: quia scriptura non notat euz culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohannis qui propter dubium petiit signum dicens. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsq₃ ad filij sui circumcisionem: vt habetur Luce primo capitulo. De glo. vero in generali allegata parum est curandum. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo q̄ gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic non peccauit. Intinctus enim diuinus non impedit ad peccandū. Alio modo dicendo q̄ gedeon non

fecit hoc dubitando de potētia dei quia per ipsam posset saluare populum. nec de verbo dñi dicētis sibi. in hac fortitudie tua liberabis isra el quasi nō eēt verū. Sed ignorauit vtrū hec ꝓmissio esset absoluta que semꝑ implef vel cōditionalis. s. nisi gedeon ⁊ eius socij ponerēt impedimentū ꝑ aliquod peccatum. frequēter eñ in sacra scriptura intelligūtur ꝓmissiōes diuine facte sub tali cōditiōe ꝙuis nō exꝑmaf. hieremie xviij. cap. Subito loquar de gente ⁊ de regno vt edificem ⁊ plātem illū si fecerit malū in oculis meis vt nō audiat vocē meam penitentiā agā super bono quod locutus sum vt facerē ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem suam vel socioꝝ suoꝝ proueniret impedimētū dicte ꝓmissiōis. petijt ergo humiliter a deo edoceri ꝑ signū quod nō proueniret tale impedimētū vt sic constantius et expeditius iret ad preliū. ꝓpter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud ꝓ socijs suis. ¶ Ad auctoritatem malachie dicēdum ꝙ iudei tenebātur soluere decimas ex ꝓcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamēti et per consequēs hoc erat necesse ex ꝑte soluētiū ⁊ vtile ex ꝑte recipientiū. Erat eñ ad sustētationem ministroꝝ. Ad hoc eniȝ inducebat dñs populum per ꝓphetam dicens. Inferte omnem decimam ⁊c. Quod autem subditur probate me super hoc ⁊c. li probate nō tenetur hic causaliter sic intelligendo ꝙ soluerent decimas ad probandum seu temptādum. si per hec de᷒ aperiret eis catharactas celi sed tenetur cōsecutiue. et est sensus si impleueritis preceptum meum de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis ⁊ audieritꝭ me bona terre comedetꝭ. ¶ Contendit iudeus probare ꝙ lex euangelica non est lex dei quia contradicit legi moysi cum dicit nō iurare omnino.

Decimum argumentū iudeoꝝ est et sumitur ex euāgelio ex illo. verbo Math. v. c. Audistis quia dictū est antiquis nō periurabis. reddes aūt domino iuramenta tua. ego autem dico vobis nō iurare oīno ⁊c. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nō non: quod auteȝ habūdātius est a malo est. Et istis arguūt sic iudei ꝓpiani affirmant ꝙ lex euāgelica non destruit legem moysi in moralibus sed hoc patet esse falsuȝ quia scribitur deutro. x. c. Dñm deū tuū timebis ⁊ illi seruies ipsi adherebis ⁊ in nomine illius iurabis. Et iteruȝ deutro. vi. Dominum deū tuū timebis ⁊ illi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Et patet manifeste ꝙ iesus nazarenus istud destruit dicendo. ego dico vobis nō iurare oīno. ¶ Solutio ꝙ negatio ꝓposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidā nō equipollent. Et ideo per hoc ꝙ dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramentuȝ: qꝛ quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia ⁊ veritas in multis casib᷒. sȝ cū dr̄. Nō iurare

omnino excluditur iuramētū illicitum quod est triplex. s. iuramentum falsum quod caret veritate ꝛ: iuramentum iniquū quod caret iusticia. sicut cū aliquis iurat innocenti nocere ꝛ iuramētum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. ꝛ propter hoc dicitur Hiere. iiij. c. iurabis viuit dn̄s in veritate ꝛ iusticia ꝛ iudicio. ad excludēdū illa tria iuramenta illicita. ¶ Sciēdum aūt ꝙ ex verbo deutro. iiij. c. supra allegato in nomine illi⁹ scȝ dei iurabis. Aliqui dixerūt ꝙ iuramentum esset frequētandū tanꝙ religionis actus etiam in cōi verbo vbi non apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videtur fuisse isti iudei arguētes. Sȝ ꝙ hoc sit falsūȝ patet ꝑ ꝓceptum diuinuȝ. Exod. xx. vbi dicit̄. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec eū habebit insontem dn̄s eum qui assumpserit nomē dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiam patet ex ṽbo Hieremie pallegato. Item Ecclesiastici. xxiij. c. dicitur vir multū iurās replebitur iniquitate. naȝ ex frequentia iurādi ex iuramēto icauto labitur in iuramētum falsūȝ ꝛ iniquum. ¶ Quod aūt subditur sit sermo vester est est. non non. i. simpliciter affirmādo ṽitateȝ et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et ꝙ hoc intelligatur de modo communi loquendi inter hoies patȝ ꝑ hoc ꝙ dicitur sermo vester. qd̄ autēȝ ampli⁹ est a malo est. non dicit hoc esse malum sed a malo. Nam omne iuramētum est a malo culpe vel pene. iuramentum enim falsum iniquū et incautum est a malo culpe ex pte iurātis. Iuramentum autem licitū est a malo pene ex pte requirentis iuramentū. Ex humana quippe fragilitate que pena quedā est inflicta hūano generi ꝓpter culpam primorum parentum procedit. ꝙ homines mutuo sibi non credunt simplici verbo absqꝫ iuramēto. Et sic patet ꝙ xp̄s nō destruit in moralibus legē moysi immo ꝑficit et dat modum quomodo homines non sint leuiter ꝑiuri. ¶ Iudei vero miseri et ceci dant moduȝ ꝙ homo sit periurus ꝛ ꝙ frāgat omnia vota que facit sm̄ ꝙ deducit Hyeronim⁹ de sancta fide cōuersus in tractatu quem fecit ex dictis thalmuth in c. iij. vbi sic ait. Dicunt sapientes eorum in thalmuth in nodarim in ca. qd̄ incipit arbanedarim. Ille qui frangit iuramenta ꝓmissionis vel vota que facit ꝑ totum annum ne habeant aliquem vigorem surgat vltima die anni ꝛ dicat quecunqꝫ promissiones iuramēta vel vota ego fecero que ī toto anno sequēti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in vna nocte āni. Veniunt enim omnes ante suum rabi: tenētem in brachijs thorath ꝛ oēs cum magna solēnitate dicūt ꝑdicta verba. et ex hoc intelligunt ꝙ sunt sine onere conscientie ad frāgēduȝ quodcūqꝫ iuramētū qd̄ faciūt signāter xp̄iano quia iuramētuȝ quod fit iudeo seruatur. Si ille qui recipit iuramētum dicit illi qui facit tu iuras in deū ꝛ ī hac lege ad intellectū meum ꝙ facies talem rem ꝛc. ꝛ cum dicit ad intellectum meum dicūt ꝙ

iam renocatur predicta protestatio quã fecit in principio anni. Sed si iuramentum facit xpiano. dicunt ipsi q ls xpianus dicat. tu iuras ad intellectum meũ q nõ renocatur propterea predicta protestatio quia xpianus non habet itellectũ. Et ideo licet omnes aliame iudeorum iuxta forum regni faciant iuramẽtum in manibus sui maiorini. vel baiuli de non prestando pecunias vltra id quod licentiatur p regem nullus eorũ obseruat et intelligũt q non peccant propter supradicta. hec ille. ¶ Huic sententie fauet etiam magister Johãnes conuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiam q mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth q si iudeus faceret iuramẽtuz et de hoc postea peniteret in corde q in presentia trium iudeoruz dicat se talia iurasse. et q de eis in corde penitet q iudei astantes dicunt ei. Illa q iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et q illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Item dicit q in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cãtor dicit populo publice ter q omnia vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua et nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste q ex huiusmodi occasiõe iudei sunt faciles ad iurandum et nullum obseruant penitus iuramentũ. ¶ Et preter hos alios articulos im miscent iuramentis. quare de eis p sua iuramenta confidere nullus debet et dicitur in suo thalmuth q quidam actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans cameram suam inuenit eũ comedẽtem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramẽtum vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuẽtus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nunq̃ reuelare. Respondit ego iuraui nõ reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et qui domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quanto magis hominibus falsaret leuiter iuramẽtuz. quare nunq̃ a iudeis deberet exigi iuramẽtum nec in aliquo deberent credi. et de eis dicitur Hieremie quito. q si etiam dixerit. viuit dominus et hoc falso iurabũt et christiani non leuiter iurant et obseruant fideliter iuramẽtum s᷑m legem et nisi adimpleatur a confessoribus non absoluuntur dum tamen sint licita iuramenta. quoniam ipsa obseruare tenent' obligãtur. de quo Numeri. xxx. si quis virorum votuz vouerit domino aut se cõstrinxerit iuramento nõ faciet irritum verbuz et omne quod promiserit implebit. hec ille.

¶ Contendit iudeus probare q lex euangelica non est lex vera quia destruit legem iusticie.

Ndecimũ argumentũ iudeorũ ex euãgelio sumit' ex illo. Matth. ca. quo supra. Audistis q dictum est antiq̃s. Oculũ p oculo. dẽtẽ p dẽte. Ego aũt dico vobis nõ resistere malo. s; si q̃s percusserit te in dexterã maxillã prebe ei et alterã. et q volueri in iudicio cõtẽdere tecũ et tunicã tollere dimitte ei et palliuz et c. hoc dicũt

iudei esse cōtra legem rectitudinis et iusticie a deo datam. Exodi.xxi. oculum pro oculo ꝛc. Itē xp̄iani nō seruant istam legem iesu nazareni. Nam per fraudes ꝛ lites vnꝰ rapit bona alterius ꝛ nō solum hoc est verum de secularibus sed etiā de religiosis pluribus. ¶ Respondetur ꝙ non est verū iesum nazarenū destruxisse legem iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendum ꝙ nō resistere malo aliquādo bonū est et necessarium. et sic cadit sub precepto vt pote quādo ex tali resistentia apparet manifeste origo magni mali et discidiū ciuitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquando vero est bonum supererogationis vt qū malum illatum toleratur patienter propter deum. vel ꝑpter pacem seruandam. vel ꝑpter sui humiliationem: et sic non resistere malo cadit sub cōsilio et non sub precepto. ꝛ in istis duobus modis loquitur saluator ꝛ sic non excludit legem iusticie sed addit super hoc perfectionem legis euangelice ad quam nō tenētur homines. sʒ possunt licite de illata iniuria querere vindictam secundum ordinem iusticie quādo nō apparet ex hoc maius malū surgere vt dictum est. ¶ Sciēdum autem ꝙ ex hoc ꝟbo legis. oculum pro oculo ꝛc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. ꝛ ideo nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum: vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorum aliorū vt ab iniuriis cohercea͂tur vel aliq̄d hm̄oi. vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur ꝓuenire sed magis timetur de scādalo ꝛ maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et ꝓcepti vt dictum est. Si autem circa talem casum quis a vindicta querēda desistit bonum superogationis est ꝛ hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamēti sed etiā veteris. Sanctus enim Ioseph potens vindicare illatā sibi iniuriam a fratribus non solū a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra eū mittētem ꝛ ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay ꝓhibuit. ii. Reg. xvi. c. dicēs. Dimitte eū vt maledicat si forte deꝰ respiciat afflictionem meā. id etiam patet per scripturam veteris testamenti. Leuitici. xix. c. non queris rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Ubi vero ex vindicta secundum ordinem iusticie nō apparet ortus scādali vel mali ex resistētia ab ea daretur malis audatia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam ꝛc. Non est intelligendum ꝙtum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia Iesus qui cepit facere et docere percussus in vna maxilla vt habetur Iohannis. xviii. capitulo non prebuit aliam maxillā ꝑcusso-

rit: sed eum caritatiue correxit dicēs si male locutus sum testimonium perhibe de malo: si autem bene cur me cedis. Est ergo verbum predictum secundum animi preparationem intelligendum. s. vt sic percussus sit dispositus in animo adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quando est ibi bonum necessarium vel supererogationis. ¶ Ad illud autem quod obiicitur de xpianis legem xpi non obseruantibus. Dicendum q ex eorum malicia non peioratur lex euangelica sicut nec lex in monte synai data per hoc q iudei satis cito post eius dationem fecerunt et adorauerunt vitulum conflatilem. Exodi. xxxii. c.

¶ Contendit iudeus probare q lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorum.

Duodecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo verbo Math. quo supra Audistis quia dictum est antiquis. Diliges proximum tuū et odio habebis inimicum tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderunt vos etc. Ex hoc dicunt iudei. Videt q iesus nazarenus destruxit diuinū preceptum q dñs mādauit filiis israel: ne amicitias vel federa contraherent cum habitatoribus terre chanaan q erāt inimici eorum nec quererent eis bonum: vt habetur Numeri. xxxiii. oppositum dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ¶ Pro responsione ad istud iudaicum argumentum sciendum ē q doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enim q preceptum est Leuitici. xix. Diliges proximum tuū sicut teipsum: arguebant a contrario sensu q debebant odire inimicum sz hoc est falsum quia omnis homo et caritate diligendus est: inquantū ad imaginē dei est et capax ipsius per cognitionem et amorē. Amicitia enim caritatis fundatur super cōicatione supnaturalis beatitudinis. Et ideo oīs itellectualis creatura que in actu vl potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autem homines q̄diu sunt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda: ipsa tamen natura possibilis beatificari est dili genda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie et glorie eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadam generalitate inquantum valēt ad eorum salutem qd soli deo est notum q ex oibus aliis potest homo bene vel male vti. ideo circa hoc nō est aliquid determinate petendum sed sub conditione. s. inq̄tū valet ad eorū salutem. Sequitur benefacite: benefacere est effectus dilectiōis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos q̄tū ad bona gratie et glorie ita tenemur in effectu salutem eorum modo debito et possibili pcurare. Quod autem benefacere odientibus et inimicis ē laudabile patet non solum per sanctos patres noui testamēti sed etiā veteris. ysaac enim regi gerare et viris eius qui eum oderant et expulerant fecit conuiuium magnum Gen. xxvi. c. Joseph fratres suos qui eum occidere voluerunt et tandem in ser

nitatem que est mors ciuilis vendi-derat dulciter recepit et pauit Gen. xlv. Dauid saulem ipsum persequentem ad mortez bis a morte liberauit primo Reg.xxiiij.c.et.xxvij. Helyseus syros eum sequentes ad mortez a rege israel interfici prohibuit et potu iussit refici et sic ad suum dominum remitti libere. iiij. Reg. c.vj. hoc etiam patet per scripturam veteris testamenti. Exodi.xxiij.c.si occurreris boui inimici tui aut asino erranti reduc ad eum. Item ibidem si videris asinum odientis te iacere sub onere non pertransibis sed subleuabis cum eo. Item prouerbiorum.xxv.c. si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius et dominus reddet tibi. Item psalmo.cxix. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus etc. ¶ Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaan de quibus inhibuit filijs israel ne contraherent amicitias cum eis sed eos occiderent. Dicendum quod illi erant ydolatre pessimi propter quod mortez meruerunt secundum iudicium dei. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iusticie zelo cum ipsis non erant amicitie contrahende ad vicium ydolatrie.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus xpus non est verus deus quia relaxauit obseruantiam sabbati.

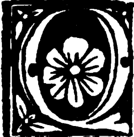
Tertiumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo Math.xij. In illo tempore Abijt iesus sabbato per sata. discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas et manducare: pharisei autem videntes dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis quid fecerit dauid quando esuriit et qui cum eo erant et quomodo ibi intrauit domum dei et panes propositionis comedit: quod non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis sacerdotibus: et non legistis in lege quia sabbatis in templo sacerdotes violant sabbatum et sine crimine sunt dico vobis quod templo maior est hic etc. Ex dictis arguunt iudei quadrupliciter. Primo si iesus est deus vt dicunt xpiani quomodo relaxauit obseruantiam sabbati cum ipse prius eam preceperit. Exod.xx.c. Memento vt diem sabbati sanctifices: igitur aut ipse non est deus cuius contrarium affirmant xpiani aut deus est mutabilis relaxando quod ipse preceperat maxime tanquam legittimum sempiternum cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Item.ij. exemplum quod adducit de dauid non est conueniens primo quia discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut dauid et eius viri. Secundo quia dauid tunc transgrediens sabbatum: transgressionez non reiterauit. Item.iij. si excusauit hanc dauid transgressionem eadem ratione debet excusare adulterium eius cum bersabee et homicidium vrie. ¶ Item.iiij. exemplum quod adducit de sacerdotibus non est ad propositum sacerdotes enim operabantur sabbato in templo accendendo ignem vel potius nutriendo: hoc autem non erat prohibitum sed solum de habitationibus hominum sicut dicitur Exodi.xxxv.c. de sabbato ignem non accendetis in cun-

ctis habitaculis vestris: templū aūt non includitur in generalitate habitaculoꝝ hominum. ¶ Ad primum argumentum dicendū ꝙ magis est ad ppositum Nā ille qui dat pceptū potest in illo dispensare in casu ꝛ totaliter reuocare. Et ideo iesus inq̄tum deus potuit hoc facere ppter quod subdit de seipso dn̄s est filius hoīs ꝛ etiam sabbati. Item idē in persona est filius dei ꝛ filius hominis sicut supra pbatū est: ꝙ aūt tempore veteris testamenti dn̄s dispensauerit in obseruātia sabbati patet Iosue. vi. vbi dicitur: ꝙ de mādato dn̄i Iosue ꝛ viri bellatores circuierūt orbē Ierico septē diebus continuis armati ꝛ sic oportuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis. Et ī libro apud hebreos autētico qui dicitur cedarollā. i. ordo seculi dicit̄ ꝙ die sabbati fuit ꝑdita Ierico: ꝛ hoc satis innuitur ex textu Iosue. vi. vbi dices ille dicit̄ vn⁹ qui ppꝛie dicit̄ de sabbato. Et illo die circuierunt Ierico septē vicib⁹ ꝛ in vltimo circuitu corruentibus muris intrauerunt ꝛ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Itē. iij. Reg. xix. dicitur ꝙ helyas ābulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus cōtinue et sic pluries ambulauit in sabbato ex voluntate dei. ¶ Quod arguitur vltra ꝙ deus sit mutabilis, non valet. Naꝫ in mutabilis exn̄s opatur mutabilia opera sicut incorporeus existens corporalia facit. Et ꝙ vltra dicit̄ ꝙ sanctificatio sabbati fuit precepta ad semper non est verum: nā vbi de ipsa scribitur. Exod. xxxi. c. pactum est sempiternum: in hebreo habetur pactum est beollā. i. in seculum qḋ non significat eternitatem sed temp⁹ longum cōiter acceptum ꝛ hoc modo dicitur Ieremie. ij. c. A seculo confregisti iugum meum. i. ab antiquo tpe ꝛ in hebreo habetur beollā confregisti. ꝛc. i. a seculo Aliquando vero accipitur p tēpore indeterminato qḋ tn̄ pōt esse satis breue sicut Deutro. xv. dicitur pforabis aurē eius in ianua domus tue ꝛ seruiet tibi vsq; in eternum: ꝛ in hebreo habetur pforabis ꝛc. ꝛ erit tibi seruus beollā. i. in seculum ꝛ hoc tēpus poterit esse breue vel longū: vnde dicit hic glo. hebraica beollā. i. cūctis diebus seculi domini vsq; ad iubileū. Si eīn infra annum a pforatione auris serui moreretur dn̄s: fiebat liber a seruitute ꝛ si viueret vltra annū iubileum: seruus tamen fiebat liber in anno iubileo. Pꝫ igitur ex dictis ꝙ obseruatio sabbati nō est precepta ad semp sed ad tempus. Et ex hoc pꝫ ꝙ illi qui p hac dictione hebraica trāstulerunt eternū vel sempiternum dederunt simplicibus occasionem errandi circa obseruationeꝫ sabbati ꝛ circūcisionis. ¶ Ad secundum qḋ vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellentibus ꝙ peccauerunt nō est verum. nō eīn peccauerunt ratione facti q2 scribitur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineam pximi tui comedes vuas quantum tibi placuerit: ꝛ ideꝫ intelligendum ē de granis bladi: et de aliis fructibus nec peccabant ratione tp̄is. s. diei sabbati: naꝫ eorum esuries eos excusabat. Posset etiam probabiliter dici ꝙ simpliciter hoc poterāt in die sabbati. Non eīn peccabant ratione comestionis q2 comedere in die sabbati licitum erat om-

nibus iudeis nec ratione excussiōis granorum de spicis que est quedam preparatio cibi licet preparatio cibi per decoctionē esset prohibita fieri in die sabbati Exo.xvi.& xxxviij quia ibi est longus labor et distractio. s.compositio lignorū & accēsio ignis positio vasorum ad ignem et sollicitudo circa decoctionem vt fiat optune: tamen alique preparationes parui laboris et parue distractionis in die sabbati poterant fieri vt pote. Cibum decoctum die precedenti disponere in vasis et ponere sup mensam & per consequens licitum erat ponere mensam et mappas et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare: vellicatio autem spicarum non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus et per consequens licita. Quod autem vltra arguitur quod dauid et viri eius erant in maiori necessitate famis quam discipuli iesu non videtur. verisimile habebant enim aliquam pecuniam vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde. que discipuli non habebāt quia sine pecunia et pera et cum simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorum suorum ad hoc quod daret eis licite panes sanctum sed solum de mundicia eorum maxime a mulieribus: vt prio. Reg.xxi.c.pater. Quod autem inuitur vltra quod dauid peccauit panes illos comedendo patet esse falsum non solum per verbum saluatoris factū excusantis sed etiam per scripturas veteris testamenti que nō reprobat dauid comestionem: nec achimelech concessionem et quod summus sacerdos erat: non esset verisimile quod ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa obseruantias sabbati ipse autem dixit si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionem licitam. ¶ Ad tertium cum dicitur quod eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulterium cum bersabee et homicidium vrie. Dicendum quod est falsum: nā ista sunt per se mala nec possunt bene fieri propter quod in talibus non habet locum dispensatio. ¶ Ad quartum cum dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite non solum accendendo ignem vel potius nutriēdo sicut precipitur Leuitici.vi.capitu. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies: sed etiam hostias lauando & super altare cremando & hoc ratione templi vel potius diuini cultus ibi fiendi. eadem ratione vel maiori discipuli presente iesu & eos licentiante poterant licite vellere spicas. dato quod alias esset illicitum quod tamen non est bene clarum vt supra dictum est: ideo subdit saluator. Dico autem vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam: quare etiam talem diem correspondentem saturno obseruant iudei & quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictum est supra in isto tertio libro cōsideratione quarta argumento quinto.

¶ Contēdit iudeus probare quod iesus

xps non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Quartumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. xj. Confiteor tibi pater domine celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic christiani dicunt quod filius et pater vnum sunt quomodo ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere coram seipso. Item si omnia sunt tradita a patre. ergo nihil habet ad seipso: et sic ex se est omnino deficiens. ¶ Ad primum supra declaratum est argumento. xxij quarte considerationis huius libri per scripturas hebreorum quod christus est deus et homo: deus ab eterno et homo ex tempore. Item declaratum est supra libro primo in questione. xiij. thesaurorum quod iesus nazarenus est verus xps: et quod in eo sunt distincte nature ideo secundum quod deus dicit Johannis. x. Ego et pater vnum sumus scilicet in essentia: distincti tamen in personis: secundum autem quod homo dicit Johannis. xiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et confitetur. Quod autem subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum quod hec propositio est vera: xps inquantum homo est creatura: omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut est de nihilo. Et ideo potest ista concedi cum reduplicatione xps inquantum homo nihil est ex se: sed omnino deficiens. Si autem ex dictis aliquis arguat quod idem sequitur de christo inquantum deus quia quicquid habet filius inquantum deus habet nascendo et per consequens habet illud a patre: et sic ex se nihil est sed est omnino deficiens: dicendum quod non sequitur quod filius a patre accipit idem esse cum eo, nam diuinum esse non est multiplicabile: et ideo sicut pater est necesse esse: sic et filius et sic non potest dici deficiens: nam eandem deitatem potentiam: sapientiam: et sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esa. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera. ex quo patet quod in diuinis est filius et per consequens patet quod relatiue dicuntur adinuicem et posita se ponunt et perempta se perimunt. Non enim potest dici quod deus filius sit filius alicuius creati vel finiti, non tamen sunt duo increati aut duo immensi sicut nec duo dii sed vnus increatus et vnus immensus: nullam enim distinctionem habent in deitate sed solum in personali proprietate. De trinitate personarum et vnitate essentie: dictum est supra argumento. xxiij. quarte considerationis huius libri quantum sufficit ad propositum huius libri.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus xps non est deus quia contradicens sibi est instabilis.

Quintumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Mat. viij. Cum autem descendisset iesus de monte secute sunt eum turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens. Domine si vis

pōt me mundare rc. Sequit̄ r ait ie- sus illi: vide nemini dixeris sz vade ostende te sacerdoti r offer mun⁹ qđ pcepit moyses. Ex his arguit sic iu- deus iesus voluit sacrificium qđ fie bat in emūdatione leprosi. Alibi ve- ro. s. Mat. ix. r xij. c. dicit miam volo r nō sacrificiū: r sic cōtradicit sibi et est instabilis in volūtate. Itē idē ar guitur p hoc q dicit mundato a le- pra: vade nemini dixeris rc. r alibi scz Luce. viij. c. dicit vade ad tuos r narra quanta tibi fecerit dn̄s. itē ali bi. scz Mat. x. r Luce. xij. dixit. Qui me cōfessus fuerit corā hoibus con- fitebor r ego eū corā patre meo: r sic pz q voluit sua facta celari r publi- cari q̄ sunt contradictoria. ¶ Ad pri mum dicendū q non valet: nā eadez rōne p scripturā veteris testamenti quā iudeus confitet̄ esse verā pbare tur deū esse mutabilē qz Geñ. viij. c. dicit̄ de sacrificio noe. Odoratusq; est dn̄s odore suauitatis r sic fuit si bi placitū. Item in Exod. leuitico r aliis libris veteris testamēti pcepit deus sibi offerri sacrificia tanq̄ sibi placita. r Esaie. i. c. dicitur holocau sta arietū r adipē pinguiū r sangui nē hircorū r vitulo⁊ nolui: r psalmo xxxix. sacrificiū r oblationē noluisti rc. hec eñ nō arguūt dei mutabilita tem. Nā ipse immutabilis mutabilia operat̄ sicut i corporalis corporalia. Quod aūt iesus dixit allegando di- ctū ozee pphete. vi. ca. miaz volo r nō sacrificiū nō dixit hoc sacrificia ve- teris legis reprobando habebāt eñ tunc cursuz suū r habuerunt vsq; ad mortē xpi. Sed hoc dixit opera mie sacrificijs preponendo. nam habent duplicem bonitatem: vnam ex gene re: quia sunt virtutis moralis; aliaz ex charitate quia quando fiūt ex cha ritate habent bonitatem meritivite eterne. Sacrificia pro veteris legis non habebant bonitatez nisi ex fide r dilectione offerentium: ideo dici- tur Geñ. iiij. ca. respexit dominus ad abel r ad munera ei⁹. quasi dicat. mu nera fuerūt accepta sibi propter bo- nitatem offerentis. Quod autez isto modo intellexit propheta vel potius dominus per prophetam patet per textum ibidem qui talis est: miseri- cordiam volo r non sacrificiū z r sciē tiam dei plusq̄ holocaustū. Per hoc q dicit plusq̄ holocaustum que sunt quedam sacrificia patet q nō loque batur holocausta reprobando sz eis scientiam dei preferendo r eodē mo do de operibus misericordie respe- ctu sacrificiorum. Et hoc idem pa- tet Esaie primo cap. Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum r adi- pem pinguium et sanguinem hirco rum aut vitulorum nolui. Subdit q̄ rite iudicium subuenite oppresso: iu dicate pupillo: defendite viduam: et venite r arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt cocci- num quasi nix dealbabuntur rc. Ex quo patet manifeste q opera miseri cordie r iusticie magis erant delecti- ua culpe r meritoria glorie habende christi tempore q̄ sacrificia legis. ¶ Quod autem arguitur q iesus aliquando voluit facta sua celari: et aliquādo publicari fuit valde ratio nabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit autez im perfectis opera sua celare ne per va nam gloriam extollantur: r expedit aliquando maxime perfectis opera

sua bona in publico ponere ad dei gloriam et proximi edificationem. Quantum ad primum dicit iesus. Mat. vi. te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Et quantum ad secundum sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est Mat. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerunt occulte et aliqua bona publice. Helyas enim filium vidue sareptene suscitauit secrete in suo cubiculo ad consolationem matris vidue. iij. regum. xvij. c. et ignem de celo fecit descendere super holocaustum suum ad declarationem diuinitatis vere publice scilicet coram rege achab et populo israel. iij. regum. xviij. c. similiter helyseus multiplicationem olei ad vidue sustentationem et filiorum eius et ad satisfactionem creditori fiendam fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habetur. iiij. regum. iiij. c. et milites syrie volentes eum capere acrisia percussos duxit eos in medio samarie coram rege israel et populo ciuitatis vt habetur. iiij. reg. vi. ca. Patet igitur ex predictis quod iesus rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare quod pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie: quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Extumdecimum argumentum iudeorum sumitur ex euangelio ex illo loco. Math. xij. omne peccatum et blasphemia dimittetur hominibus: spiritus autem blasphemie non dimittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis dimittetur ei qui autem dixerit contra spiritumsanctum non remittetur ei: neque in hoc seculo neque in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Uos christiani dicitis quod pater et filius et spiritussanctus sunt vnius essentie et vnius voluntatis: quomodo ergo dicitur verbum seu blasphemia contra spiritumsanctum et non contra filium et patrem: et quomodo vnus dimittit peccatum vel blasphemiam sine alio. Hec enim que videntur haberi ex verbis iesu implicant contradictionem si sunt vnius essentie et vnus blasphematur et alter non: sequitur quod idem blasphematur et non blasphematur et si sunt vnius voluntatis et alter remittit et alter non sequitur quod idem remittit eidem blasphemanti et non remittit que sunt contradictoria. ¶ Item de anima blasphemantis ipsum christum separata quero dicit iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehenna. Si dicatur quod in celo sequitur quod spiritussanctus impotens est ad puniendum blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autem dicat quod est in gehenna sequitur quod pater et filius sunt impotentes ad saluandum eam cum remiserint blasphemiam. Item si duo remittunt scilicet pater vel filius et spiritussanctus non remittit quid proficit blasphemanti et quid sibi nocet si spiritussanctus non remittit: ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola et contradictionem implicantia que tamen sequuntur ex verbis iesu nazareni concludit iudeus quod eius doctrina nullius sit momenti. ¶ Satis patet intelligentibus quod obiectiones iste procedunt ex imaginatione falsa circa articulum

sancte trinitatis qui articulus satis est declaratus supra ca.xxiiii. quarte considerationis huius tercii libri ex scripturis hebraicis: non solum quod in essentia diuina sint plures sed quod sunt tres et solum tres: nec est contra intentionem antiquorum hebreorum dicere pluralitatem in deo dum tamen vnitas essentie teneatur quod nos christiani tenemus firmiter et confitemur fideliter. ¶ His ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est quod saluator Math.xii. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritumsanctum Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata contra benignitatem humanitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis et propter ea iudei vocauerunt eum vorace et potatorem vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mat.xi.ca. Et hanc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo quod erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatem suam nequiter dicta. Uidentes enim ab eo fieri expulsiones demonum et illuminationes cecorum: suscitationes mortuorum et similia que non poterant fieri nisi virtute diuina. Iudei tamen ea nequiter attribuebant virtute demonis dicentes. Mathei xii.capi. Hic demonia non eiicit nisi in beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiam dixit saluator irremissibilem: non simpliciter sed de difficili remissibilem. Nam ex parte blasphemantium non erat aliqua excusabilis ratio in toto vel in parte: quia talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorum quod est virtus diuina. Et quia eadem deitas est in tribus personis. ideo blasphemans contra vnam personam blasphemat etiam contra aliam: et similiter quia eadem bonitas est in tribus ideo vna persona non remittit sine alia. Nam opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissionis huiusmodi est bonitas que est attributum spiritussancti. Patet igitur quod obiectiones iudei supraposite procedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat autem ostendere quod irremissibile dupliciter dicitur. vno modo contradictorie: id est nullo modo remissibile. Alio modo contrarie id est de difficili remissibile: hoc modo patet.v.meth. vbi dicitur quod impossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo quod de difficili potest hoc etiam declaratur de communi modo loquendi. Dicitur enim de ceco perfecto quod non potest videre simpliciter: et de lippiente quod non potest videre: quia videt cum difficultate. Tertio hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Iosue enim considerans difficultatem populi ad bonum et pronitatem ad malum dixit Iosue vltimo capitulo non poteritis seruire domino &c. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sed de difficultate. Nam ibi subditur quod iniit fedus inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie.xiii.

ca. Si potest ethiops mutare pellē suam ꝛ pardus varietates suas ꝛ vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Quod eñi ethiops ꝛ pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sꝫ ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum non est impossibile sꝫ difficile eo ꝙ habitus vitiosus iclinat ad malum agendum per modum nature. Exemplum autem habetur in manasse rege qui dum vixit fuit assuetus in pessimis ꝛ tamen finaliter reductus fuit ad bonum virtutis: vt patet. ij. paralip. xxxiij. ꝛ in fine libri vbi ipsius ponitur oratio. ¶ Quod autem iudeus querit vltimo de anima blasphemantis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cum peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita quantum ad culpam ꝛ penaꝫ est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sꝫ adhuc ad penam temporalem obligata detinetur ad tēpus in purgatorio donec purgetur ꝛ sic ad gloriam transferatur nec aliqua persona diuina ē impotens ad saluandum euꝫ: vel puniendum: qꝛ sicut tres persone sunt vnus deus ita sunt vnus omnipotēs ad faciendum de creatura quicquid placet sibi ſm ordinem sue sapientie ꝛ iusticie.

¶ Quod iesus xp̄s non est verꝰ deꝰ qꝛ dicens ꝙ venit saluare quod periꝫrat contradicit sibi ipsi loquens parabolice.

Ecimūseptimū argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo loco. Mat. xviij. nō est voluntas ante patrē vestrū qui in celis est vt ꝑeat vnus de pusillis istis: et ibidē ꝑmittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Item Mat. xiij. c dicitur. Ideo in parabolis loquor eis: qꝛ videntes non videāt ꝛ audientes non audiāt neqꝫ intelligunt Et his arguit sic iudeꝰ. Si venit iesus saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerēt nec per consequens cōuerterētur vt ibidē in euangelio subditur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. ꝙ quereret salutem peccatorum ꝛ non quereret nec vellet. Iteꝫ istud vltimo dictum destruit verbū domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur ꝛ viuat.

¶ Dicenduꝫ ꝙ christus non semper loquebatur turbis parabolice sꝫ aliquando plane ꝛ aperte tractans ea que sunt de necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. ꝛ. vi. ꝛ. vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniaꝫ frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni non ad discenduꝫ sed ad insidianduꝫ ei. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerēt ne daret sanctum canibus ꝛ poneret margaritas ante porcos. Aliquādo etiā fidelibus ꝛ deuotis loquens parabolam ꝑmittebat ꝛ postea exponebat: vt ex ꝑmissiōe parabole veritas gratiosius caperet: ꝛ hic modus cōiter in ecclesie ꝑdicationibus obseruat. Patet igit ꝙ iesus aliqñ loquebat parabolice ꝛ aliquando plane, ꝛ hoc rationabiliter. nam ezechiel ꝛ aliꝫ ꝓphete frequenter vtroqꝫ modo loquebātur vt patet eoꝝ libros intuē-

ni. Moyses etiã aliquãdo loquebatur populo velata facie aliquãdo vo sine velamine. ¶ Itẽ iude⁹ arguẽs cõtra iesum eo ꝙ dicit in parabolis loquor eis vt vidẽtes nõ videãt. ꝛc. Arguit contra deum veteris testamenti et ꝑ consequens seipsum. dicit enim. Dominus Esaie. vi. capl'o. Excecã cor populi hui⁹ et aures ei⁹ aggraua. quã auctoritatem Jesus ita allegauit tanꝗ̃ impletam in sua predicatione ꝑ quã simplices et illiterati fuerunt illuminati in apostolis: ꝛ sacerdotes et scribe fuerũt excecati. De cã huius cecitatis dictum fuit supra cõsideratione ꝑma huius tercij libri. Nec obstat ꝙ ṽba Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nã apostoli et euãgeliste allegãtes scripturam veteris testamenti magis curauerunt allegorie sensum ꝙ̃ ṽba. Hec autem excecatio fuit ab antiqͥs doctoribus iudeorum exponẽtibus in libro Af c. i. decoris illud quod dixit moyses Deutro. xxxij. ca. generatio praua atꝗ ꝑuersa heccine reddis domino popule stulte et insipiens. glo. stulte in his q̃ ꝑcesserunt isipiẽs ad futurum seculum ꝑ quod intelligitur tp̃s messie in glosis hebraicis vbiꝗ. ¶ Quod autem vlterius dicit iesum destruere verbum domini dicentis. Nolo mortẽ peccatoris ꝛc. nõ valet. Nã in populo sunt aliqui peccatores penitẽtes et aliꝗ obstinati. De penitentibus dicit domin⁹ verbum istud et multa ꝯsimilia. De obstinatis vero dicit comminationem asperam et totalem destructionem. Job. xxi. c. ducũt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descẽdunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbum eadẽ ratione sequitur ꝙ destruit deus verba sua quod est iniquum et contra se ipsum maxime in verbis vbi in eodẽ contextu littere talis modus loquẽdi contrarius de obstinatis ꝛ penitẽtibus frequenter inuenitur: vnde Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidam. s. obstinatos: et ego viuere faciam. s. penitentes: et psalmo. lxxvij. Cũ occideret eos querebant eum et reuertebantur ꝛc. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorum pena territi reuertebantur ꝛ penitebant.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̃s non ẽ de⁹ quia orauit.

Decimũoctauum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. xxvi. c. tunc venit cum illis iesus in villam que dicit᷑ gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic, donec vadam illuc et orem. Ex hoc arguit sic iude⁹ Si iesus est deus quomodo orauit ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loqui. ¶ Per superius dicta facilius vt istud argumentum iudaicũ soluit᷑: qꝛ declaratum est supra ꝑ scripturas hebreorum ꝙ messias in veteri testamento promissus futurus erat verus homo ꝛ verus deus in vna persona. Item ꝙ redempturus erat mundum ꝑ passionem suam in humana natura. Itẽ ꝙ iesus nazarenus est ver⁹ messias iudeis ꝓmissus. Ideo habuit corp⁹ passibile ꝛ mortale ꝓ nr̃a redẽptione

vsq ad suam resurrectionē. In qua habuit corpus immortale et gloriosum. ¶ Dicendum ergo q iesus nazarenus in humanitate p nobis assumpta in qua est minor patre orabat cum pro nobis sicut scribitur Esaie.liii. et pro transgressoribus orauit vt.s.non perirent.quod capitulum intelligitur de xpo ad litterā sicut supra sepe declaratū ē. Orauit etiam pro seipso Johannis.xvii.c. pater clarifica filiū tuum ꝛc.

¶ Contēdit q iesus xps nō est de9 quia fuit tristis et timuit.

Ecimūnonuū argumentū iudex ex euangelio sumitur ex illo loco Matth.quo supra Assumpto petro et duob9 filiis zebedei cepit tristari et mestus esse.tūc ait illis. Tristis est anima mea vsq ad mortem: sequitur pcidit in faciem suaz orās et dicens. Pater si possibile est trāseat a me calix iste. Ex his arguit iudeus dupliciter. Pmo sic. Quis vnq audiuit de deo loqui tremente et timēte cum deus sit omnipotens ad faciendū quod vult sine difficultate. Si aūt dicatur q iste timor ꝛ tremor in carne fuit sed nō in anima: quis est ita fatu9 qui ignoret carnē dolere ꝛ timere nisi per animā. Itē 2.per hoc q dicit trāseat a me calix iste ꝛc.patet q in eo nō fuit virtus ad saluandum vitā suam ꝛ carnem. ¶ Respondetur psupposito q sepe supra declaratū est q iesus est ver9 deus et verus homo. Ad primuz dicitur q timor ꝛ tremor et similia nō fuerunt in natura diuina quia hoc est ipossibile nisi tm̄ methaphorice sic Gen.vi.c.dicitur: ꝛ tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quez creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̄tuz ad partem anime superiorem que ē intellectiua In qua iesus ab instāti sue conceptionis fuit comprehensor et summo gaudio fruebatur. Sed q̄tum ad partem anime inferiorem q dicitur sensitiua ꝛ est in organo corporali in qua iesus fuit viator fuerūt predicta ad opus nostre redemptionis ꝛet vel in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futures hereticos qui dicturi erant q christus nō habuit corpus passibile sz celeste ¶ Ad secunduz cum inducitur transeat a me calix iste. Dicendum q hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis que naturaliter horret mortē sed erat rationis sicut pponentis eā per quātum ratione iesus acceptabat mortem quia voluntas rationalis in eo erat totaliter voluntati diuine conformis. Ideo dicebat verūtamen nō mea sed tua voluntas fiat ꝛ accipitur hic voluntas pro appetitu sensitiuo: quem appetitum intellectus superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie.liii.c. Oblatus est q2 ipse voluit in hebreo sic habetur inangustiatus est quia ipse voluit: et infra eodez ca.dicitur ipe tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est: propter hoc dicebat math.xxvi.c. Spiritus quidem pmptus est.i.voluntas rationis promptus est ad mortem caro autem infirma.i.sensualitas: et hoc inuenitur non solum de iesu nazareno: sed etiā in martyrib9 in nouo testamento sicut patet de multis ꝛ etiam in veteri

testamēto. De machabeis ab anthio cho tormentatis: et de heleazaro de quo dicit .ij. Machabeorum .vi. cap. sed cum plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine qui habes sanctam scientiā tu scis quia cū morte possim liberari graues corpis sustineo dolores: sm animā autē id est secundū partem anime superiorē: libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus q caro non dolet timet et tristatur nisi per animā hoc est verum de anima sensitiua: sed quia nescit distinguere inter sensum et intellectum: ideo factum est ridiculosum argumentum.

¶ Contendit iudeus q christus nō est deus: quia iuit ad ficulneam ad perquirendū fructus: que non habebat nisi folia: et quia maledixit ei cum nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimum argumentū iudeorum ex euangelio sumit ex illo quod scribit Mat. xxi. Mane autem reuertens in ciuitatē esuriit: et videns fici arborem vnā secus viā iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tantū: et ait nunquam ex te nascatur fructus in sempiternum et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a longe fructū ficulneā non habere nec ad eā iuisset. Item cū ipse dicit benefacite his qui oderunt vos: quomodo maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: et ideo videtur hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicendū q iesus non solum inquātum deus quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse: sed etiam inquantū hō: quia quilibet etiā satis simplex poterit illud scire cū nō esset tēpus ficuū vt dicitur Marc. xi. c. ad qd ergo iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdū q sicut prophete veteris testamēti aliquando prophetabāt verbis: aliquando sensibilibus signis: sicut hieremias predixit destructionē ciuitatis hierusalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habetur hieremie. c. xxviij. ad significandum q populus cathanis vinctus duceretur in captiuitatem. ita iesus qui hic dicitur propheta magnus Luce. x. c. et de quo predictū fuit Deutro. xviij. c. prophetā suscitabit vobis deus de fratribus vestris et c. destructionē ciuitatis hierlm futurā p romanos predixit. Luce. xix. eo q nō cognouisset tps visitationis sue. s. per xpm. Que quidē cognitio ad sacerdotes et legisperitos ptinebat et ideo defectū eorum et punitionē signauit p sensibile signum arboris fructu carentis Nā ipse veniēs ad sacerdotes et legisperitos quorum fructū boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionē eorum destructionem prefigurauit. Nam postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes misericordiā peterēt. titus iussit eos occidi dicens eos esse degeneres dei qui templo destructo cuperēt superuiuere. Patet igitur ex predictis q iesus circa ficulneā nihil faciebat ex ignorātia seu perturbatione ire sed ex magna rōne et mysterij significatione.

¶ Contendit q iesus xpus non est deus: quia accepit ab alio potestatem dicens data est mihi ois potestas in celo et in terra.

Vicesimũprimũ argumentum iudeorũ est ex euangelio sumitur ex illo verbo Matth. vltimo.c. data ẽ mihi om̃is potestas in celo et in terra. Et hoc arguit iude⁹ quod iesus non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur ꝙ a patre data est sibi potestas. hoc non valet qꝛ xp̄iani dicũt patreȝ ⁊ filium eẽ equales. ❡ Dicẽdum ꝙ in iesu duplex est ptãs sicut est duplex natura. Una est potestas diuia quã habet ab eterno nõ tamẽ a se sed a patre a quo est distinctus ĩ psona: nõ tñ in hoc minoꝛ est patre quia ab eo accipit eandem in numero naturaȝ ⁊ potestatẽ sicut sepius superius dictum est. tamẽ iesus nõ loquitur hic de ista ptãte sed de alia quam a deo accipit in humana natura. Nã ab instãti assumptionis humane nature ad psonam filiĳ illa natura habuit excellẽtiaȝ super omnẽ creaturã auctoꝛitatiue nõ tñ executiue. Nam inter om̃es appuit in forma serui in hũana natura passibili pꝑter misteriũ nostre redemptionis ad implẽdũ sicut fuerat predictum Isa. liiĳ. Uere lãguoꝛes nostros ipe tulit ⁊ doloꝛes nostros ipe poꝛtauit. Disciplina pacis nr̄e sup eum ⁊ liuoꝛe eius sanati sum⁹. quod intelligitur ad litteram de xp̄o etiã s̄m antiquos doctoꝛes hebreoꝛũ put dictum fuit supra libro pꝛimo in appitiõe noui thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem executiue ideo tunc dixit data ẽ mihi omnis ptãs ⁊c. Unde in iudicio finali om̃ia plenius erũt subiecta sibi sicut ostẽdit apostolus ad hebreos. ĳ.c. Per hãc tamẽ potestatẽ que finita est nõ est nec erit equalis deo patri. Sic ergo pt3 respõsio ad obiecta iudeoꝛum ex euãgelio.

❡ Contẽdit ꝙ iesus xp̄s nõ est vn⁹ deus cum pr̄e et sp̄ũsancto quia ipe descendit in vterum virginis et nõ pater et sp̄ũsanctus.

Vicesimumsecũdum argumẽtũ iudeoꝛuȝ accipitur ex ṽbis xp̄ianoꝛum. Unde dicit iudeus si vos xp̄iani dicitis ꝙ est vn⁹ creatoꝛ ⁊ ꝙ xp̄s vester est filius eius ⁊ ꝙ descendit de celis sine sepatione a pr̄e ⁊ a sp̄ũsancto. quãdo ergo vos dicitis ꝙ filius descẽdit in vtero virginis quero si tũc pater et sp̄ũsanctus fuerũt ab eo separati. aut nõ. Si dicatis ꝙ sic. est cõtradictio in verbis vestris. quia dicitis ꝙ descendit sine sepatione ab eis. Si vero dicatis ꝙ nõ. sequitur ꝙ pater ⁊ sp̄ũsanctus sunt incarnati sicut et fili⁹ quod vos negatis. ❡ Dicendum ꝙ descensus filiĳ in vterum virginis non est intelligendus p motum localem sed per nouum effectum in virgĩe. q̃ quideȝ effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna psona. Hec igitur coniunctio potest cõsiderari dupliciter. Uno modo effectiue ⁊ sic facta fuit a trib⁹ psonis. s. pr̄e et filio et sp̄ũsancto. nam eoꝛuȝ opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue ⁊ sic illa coniunctio terminata est ad psonam filiĳ pꝑter quod solus fili⁹ dicitur incarnatus. licet aũt ad hoc non potest poni exempluȝ ꝙ non habeat plus de discõueniẽtia ꝙ de cõ

ueniētia tamē q̄tum ad aliquid pōt poni conueniens. Ponatur igit̄ casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimonium berthe cum sorte qui est media p̄sona. Si igitur queratur a quo est effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet q̄ a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet q̄ ad sortem tātum ꝓpter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in ꝓposito. quia licet pater et filius et spiritussanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in p̄sonis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout p̄sonaliter distinguitur a p̄re et spiritusancto non tamen dicitur separatur ab eis. quia nomen separationis non accipitur in diuinis p̄sonis quia significat diuersitatem essentie: nō autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus tertiam illarum de quibus potest dici q̄ quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodeȝ modo dicēdum est q̄ opus incarnatiōis aliquādo attribuitur patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suuȝ ꝛc. Ad Gal. iiij. Quādoq̄ʒ autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre ꝛ veni in mūdum. Iohānis. xvi. ca. Quādoq̄ʒ attribuitur sp̄ūisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de spiritusancto. sed hec ideo dicuntur quia opus incarnatiōis fuit magne potētie sapiētie ꝛ bonitatis q̄ trib⁹ p̄sonis attribuuntur: solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipen. ij. Exinaniuit seipsum formā serui accipiens in similitudineȝ hominum factus ꝛ habitu inuētus vt homo. Sic igitur patet q̄ ad dictuȝ christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus christus nō est deus quia fuit missus siue mittens.

Vicesimūtertiuȝ argumentum iudeorum est. Quero a vobis christianis. dicit iudeus. Utrum videlicet christus fuit mittens vel missus. Si dicatis q̄ missus: quis vnq̄ audiuit deum missuȝ ad alterum quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis q̄ est mittēs: vos facitis eum mendacem. quia dicit. Iohā. viij. et ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdum q̄ dei filius est mittēs ꝛ missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratum argumento. xxiij. quarte cōsiderationis p̄ auctoritateȝ Esaie. xlviij. et nunc misit me dominus et sp̄s eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. est etiam mittēs sp̄m̄sanctum sicut dicit̄ Iohā. xv. mittam vobis spiritum veritatis ꝛc. Circa qđ sciēdū q̄ missio alicui⁹ importat duplicem habitudinem vnā ad mittētem s̄m quā aliquōmodo missus ꝓcedit a mittēte. Aliam ad terminuȝ ad quem mittitur s̄m quam missus est vbi prius nō erat: vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autem in diuinis non sit ꝓcessus vnius p̄sone ab alia s̄m motū localē vel sepationeȝ realē: tñ est ibi ꝓcessus s̄m originē

quia filius procedit a patre et spiritussanctus ab vtroque. sic igitur filius et spiritussanctus habent habitudinem ad mittentem: habent etiam habitudinem ad terminum missionis non tamen sic intelligendo quod incipiant esse vbi prius non erant simpliciter quia de necessitate sunt vbique per essentiam potentiam et presentiam sicut patet hieremie. xxiii. Celum et terram ego impleo dicit dominus. Sed sic intelligendo quod incipiunt esse vbi prius erant tamen alio modo dicturus filius missus in mundum a patre quando incipit ibi esse vt homo vbi tamen prius erat vt deus. Johannis. i. ca. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognouit. In propria venit etc. et spiritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quando super eos apparuit signo visibili. Nam hoc modo prius non erat ibi. et quotidie mittitur inuisibiliter ad sanctificandum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse per gratiam sanctificantem: vbi tamen prius erat per essentiam presentiam et potentiam. Ad argumentum iudei patet quod non est contradictio quia licet filius sit mittens et missus non est secundum idem.

Contendit quod iesus christus non est deus quia locutus est sathan studet ad interficiendum me.

Vicesimumquartum et vltimum argumentum iudeorum est in libro symonis cephe dicit iesu. Ecce sathan studet ad interficiendum me de manu domini et non dabit me in manu sathan. Et hoc arguit iudeus dicens. Quare non confundemini vos christiani dicere istum deum sic loquentem. Dicendum quod iste iudeus falsum accipit. Nam in epistolis petri aut alibi non inuenitur hoc dictum a iesu nazareno tamen si hoc dixisset et factum fuisset nullum inconueniens sequeretur. Nam supra declaratum est quod iesus est verus deus et verus homo in vna persona ipse vero sicut deus permisit se in quantum homo a diabolo temptari et de loco ad locum portari vt supra dictum est et quia pater et spiritussanctus sunt vnus deus cum eo. Ideo ab ipsis fuit etiam ista permissio. Ideo si sathan hoc modo fuisset permissus querere quod iudeus allegat falso nullum inconueniens sequeretur. Patet etiam iudei falsitas vt dicit Nicolaus de lyra per hoc quod obiectiones suas in aperto mandatario terminauit.

Tractat de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura et allegant contra legem christi. xxiiii. impossibilia.

Sexta consideratio de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura. Sicut enim mille nocendi modos habet diabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim miserabiliter duo bello prima perdiderunt tanquam homines sine lege ad speculum nature se vertentes viginti quatuor impossibilia nature mouent contra nostrum fidei fortalicium. si forte possint illud expugnare ac si musca volatu alarum suarum niteretur obscurare claritatem solis.

Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnaretur in corpore mulieris.

PRimū impossibile mouetur circa incarnationem filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile est deum inquinari ergo impossibile est deū incarnari. antecedēs est cōiter cōcessum. sed cōsequentia probatur quia ad oppositum cōsequentis sequitur oppositū antecedētis. Sequitur enim si possibile est deū incarnari ergo possibile est deū inquinari quia si deus incarnaretur ingrederetur in corpore mulieris que est res immūda et consequēter inquinaretur. ¶ Respondetur negādo cōsequētiā. et ad probationem quod ex incarnatiōe in corpore mulieris sequitur inquinatio. cum mulier sit res immūda et ex cōtactu immūdi polluitur tangēs. Dico quod hec probatio nulla est. quia cū lux solis tāgat res immūdas et nō inquinetur. quāto magis deus qui solē fecit inquinari a nullo immūdo pōt. Itē et si cōcederetur de alijs mulieribus quia immūde sint de virgine tamen matre dei nullatenus conceditur quia ipsa mūdissima fuit. De ipsa enim prophetauit Hieremias. c. xxxj. Nouū faciet dominus super terrā mulier circumdabit virum. in quo ostēditur quod hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo et natiuitate alias non esset nouū. quia antiquum est mulieres cōcipi et generari in peccatis. Itē alij infantes inquinātur in ventre matris et istud est antiquum sed fuit nouū in vētre virginis. quod vir ille de quo loquitur propheta. plenus scia et virtute ab instāti sue cōceptiōis in mūdissimo illo vtero mūdissime cōtineretur. nec matricē mulieris quā deus ordinauit locū nature humane cōcipiēde reputare debemus locū immūdum nec malū sed tanquam meliorē datum ab eo nature humane in actu. quia ibi intus intrauit spūssanctus ad samsonem et ad hieremiā et ad iohānem baptistā et ibi intus in corpore illo creat deus de nouo animā rōnalem in quālibet creatura que fuit et erit. De mūdicia etiā huius mulieris prophetauit salomō in cāticorū. iiij. ipsam laudādo in persona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea et macula nō est in te: ecce quam clare absque macula et immūdicia ipsam cōfitetur. Itē eā simpliciter laudādo in eodē libro dicit. Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Vocat autē deus filias suas oēs virgines que opera castitatis pietatis et virginitatis fecerūt. Sed propter excellētissima opera virginis inter filias suas eā lilium vocat. quia et si ille sint lilie tamen cū aliquibus spinis originalis vel venialis culpe fuerūt. Hec autē lilium inter spinas sine spinis culpe et immūdicie. Ne mireris ergo iudee si in virgine mūdissima deus tamen voluerit humiliari quod in ea sit incarnatus sine inquinatione quēadmodum et de ea nasci virgine permanēte propter nostrū amorē. Hāc ei humiliatione videbitis quod deus ostēdit moysi in figura quando se demōstrauit eidē in figura rubi. nūquid nō erāt multe alie arbores nobilissime noluit tamen apparere nisi in infimiore arbore vt summam humilitatē suā ostēderet. et sicut nō cōburebatur deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab alijs sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et non comburebatur sed mansit integer et incorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mēte et corpore semper

permansit. In hoc ergo virgine deus descendit ibi se humiliauit verbum caro factum mundissima conceptione virginei et mundissimi thalami. ¶ Et si dicat iudeus quod est possibile deum humiliari cum sit altissimus. Dico quod dei humilitas nihil tollit de eius perfectione sed extollitur et superexaltatur eius clementissima bonitas ex amore pro humani generis redemptione: quod ne sit tibi difficile testimoniis legis tue pandere propono eius humilitatem quia non solum se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictum est. Sed et vltra se humiliauit humillime inter homines conuersatus sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator et ipse pauper et ascendens super asinam. Ecce nimia humiliatio quod ille qui est dominus celorum et terre omniumque diuitiarum venit pauper mansuetus sine aliquibus diuitiis mundi: et super asinam ascendens quod vnus miser iudeus ignominiam reputaret. Predicta prophetia ad litteram etiam secundum hebreos intelligitur de messia de quo probatum est supra argumento. xxii. quarte considerationis huius tertii libri. quod deberet esse deus et probatum est supra etiam primo libro in aptione. xii thesaurorum quod iste verus messias deus et homo est iesus nazarenus. Secundum testimonium est dauid propheta qui in psalmo. cxxvii. in persona dei loquens et ostendens quod deus nimis debebat humiliari accipiendo preteritum pro futuro. Dicit Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo omnis homo mendax. Sed supple ego satisfaciam pro omnibus illis qui conuersi fuerint ad me scilicet per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi Calicem salutaris accipiam et nomen domini inuocabo. Ecce quod declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo nimis tamen est humiliatus propter nos: quia nos omnes mendaces essemus si diceremus quod possumus facere satisfactionem deo patri pro culpa generis humani. Et quia eius vnigenitus filius sic se humiliauit propter nos non solum nascendo et conuersando inter homines sed etiam factus patri obediens vsque ad mortem crucis propter quod et deus exaltauit illum et dedit illi nomen quod est super omne nomen vt dicitur ad philippenses. ii. Hinc est quod credentes in christo non solum exaltabuntur in alia vita sed etiam exaltati sunt in presenti: quia est eis data potestas super terram: et non credentibus est ablata sic enim impletum est canticum virginis. Deposuit potentes de sede. scilicet iudeos incredulos et exaltauit humiles. scilicet credentes christianos. ¶ Attende ergo quanta fuit humilitas christi non enim solum humiliauit se deo patri factus obediens vsque ad mortem crucis: que erat vilior et turpior mors que tunc dabatur: sed etiam non contradixit discipulo proditori eum vendenti: nec contradixit venditioni: nec contradixit malicie iudeorum ipsum ementi: nec contradixit senioribus populi ipsum falso accusantibus: nec contradixit pontificibus sacerdotum eum iudicantibus nec contradixit principibus terre ipsum

Sententiantibus: nec cõtradixerit mi- nistris iusticie ipsum crucifigentib⁹ omnia ergo quecūq; in co voluerunt facere facta sunt: nec aperuit os suum in summa patientia ꝛ humilitate vt impleret voluntatem patris ꝛ vt nobis preberet exemplum humilitatis ꝛ si prophete voluntati diuine se humiliauerunt. Hoc fecerūt vel ꝓpter suum ꝓprium interesse vel aliqua excusatione: sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archam vt saluaret se. Abrahā si dimisit terrā hoc fecit vt liberaretur ꝛ magnus fieret Moyses excusauit se cum eum dñs misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat impeditus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo ꝙ habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicēdo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ non poterat. Abacuch ꝙ non sciret: ꝛ sic de aliis. Sed xp̄s nūq̄ se excusauit nūq̄ murmurauit: ꝛ sic patet summa humilitas saluatoris in quo humanitas ei⁹ glorificauit diuinitatem super omnes ꝛ diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diuine altitudini non repugnat humilitas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: ꝛ quō etiam virgo beata mundissima est ꝛ sine macula.

¶ Impossibile ꝙ corpus xp̄i sit eius nature cū nostro cum non sit ex maris semine generatum.

Secūdū Impossibile est Uos xp̄iani dicitis ꝙ iesus nazarenus cō ceptus est sine virili semine. Item affirmatis ꝙ corpus eius fuit eiusdem nature cum nostro hoc videtur impossibile ꝙ cū homo naturaliter generatus habeat corpus naturaliter constitutū ex semine maris ꝛ eo ꝙ femina subministrat quicquid sit illud: ergo impossibile ē corpus xp̄i esse eiusdem nature cum nostro: si non est ex maris semine generatum. ¶ Ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro ꝙ necesse fuit hominem illum ex virgine matre nasci absq; virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa contra gentiles libro. iiij. c. xliiij. semen enim viri requiritur in generatione humana tanq̄ principium actiuum ꝓpter virtutem actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatione corporis xp̄i non potuit esse naturalis: qꝛ virtus naturalis nō subito pficit totam corporis formationem sed ad hoc indiget tempore corpus autem xp̄i in ipso principio sue conceptionis fuit formatum ꝛ organizatum simul caro ꝛ aīata caro. Relinquitur ergo ꝙ generatio xp̄i humana fuit absq; virili semine. Item semen maris in generatione aīalis cuiuscūq; trahit ad se materiā quā mater ministrat quasi virtus q̄ est in semine maris intendat suūpsius cōplementum vt finem totius generationis. Unde ꝛ completa generatiōe ipsum semen immutatum ꝛ completum est ꝓles que nascitur sed in generatione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinam personam: non aūt aliqua ꝑsona seu ypostasis humana cōstituenda vt ex predictis patet. Non igitur in hac generatione potuit esse actiuum principium semen viri sed sola virt⁹ diuina: vt sicut semen viri in generatione cōi hominum in suam substan-

tiam trahit materiam a matre mini
stratam: ita eandem materiam in ge
neratione xpi verbum dei ad suam
unionem assumpsit. Similiter autem
manifestum est q conueniens erat vt
in ipsa generatione humana verbi
dei aliqua pprietas spualis genera-
tionis reluceret: verbum autem sm
q a dicente progredietur siue interi9
conceptum siue exterius platū cor-
ruptionem dicenti non affert sz ma
gis perfectionis plenitudo per ver
bum attenditur in dicente puenies
igitur fuit vt sic verbum dei sm hu-
manā generationē cōciperet z nasce
retur vt matris integritas non corrū
peretur. Cum hoc etiā manifestum ē
q verbum dei quo oia cōstituta sunt
z quo oia in sua integritate cōseruā
tur sic nasci decuit vt per oia matris
integritatem seruaret. Conueniens
igitur fuit hanc generationem fuisse
ex virgine: sic ergo habemus q ne-
cesse fuit xpm nasci de virgine ma-
tre eius integritate seruata z sine vi
rili semine. ¶ Nunc secūdo ad argu
mentū q infert impossibile esse cor-
pus xpi esse eiusdem nature cum cor
pore nostro ex quo nō est conceptum
ex virili semine. Dico q ad hoc est
manifesta ratio Aristotelis dicentis
q semē maris non intrat materiali-
ter in constitutionem cōcepti sed so
lum est principium actiuum. Mate
ria vero corporis tota ministratur a
matre: z sic q̄ntū ad matrem corp9 xpi
non differt a corpore nostro. Nam et
corpora nostra materialiter constitu
ta sunt ex eo q est sumptum a matre
¶ Si vero aliquis predicte positio-
ni Aristotelis repugnet adhuc pdi-
cta obiectio efficatiā nō habet: simi-
litudo enim aliquorum aut dissimili
tudo in materia non attendit sm sta
tutum materie in principio genera-
tionis: sed sm conditionem materie
iam preparate put est in termino ge
nerationis. Non enim differt secun-
dum materiam aer et terra vel ex aq̄
generat9 q licet aqua et terra in pri
cipio generationis differentia sunt
tamen per actionem generantis ad
vnam dispositionē reducantur. Sic
igitur diuina virtute materia que so
lum ex muliere sumitur pōt reduci in
finem generationis ad eandē dispo
sitionem quā habet materia: si suma
tur simul ex mare et femina: vnde nō
erit aliq̄ dissimilitudo pter diuersi
tatem materie inter corpus xpi quod
virtute diuina formatum est ex mate-
ria a sola matre: et corpora nostra q̄
virtute nature formātur ex materia
etiam si ab vtroq3 parente assumān-
tur: manifestum est et q plus differt
a materia qui ex viro z muliere simul
assumitur limum terre de quo primū
hominem deus formauit quem vtiq3
constat fuisse verū hominem z nobis
per oia similem q materia sumpta so
lum ex femina ex qua corpus xpi for
matum est. Unde natiuitas xpi ex vir
gine nihil derogat veritati humani
tatis ipsius nec similitudini eius ad
nos Licet em̄ virtus naturalis requi-
rat determinatam materiā ad deter
minatum effectū ex ea pducendum.
Uirtus tn̄ diuina que pōt ex nichilo
cuncta pducere in agendo ad mate-
riā determinatā non coartat. Simi
liter aūt nec per hoc aliquid deperit
dignitati matris xpi q virgo conce
pit z peperit: quin vera mater z na
turalis filij dei dicatur: virtute em̄

diuina faciente materiam naturalez ad generationem corporis xpi ministrauit q solum ex parte matris requiratur. Ea vero que in aliis matribus ad corruptionem virginitatis faciut non ordinantur ad id quod matris e sed solum ad id qd patris est: vt semen maris ad locu generationis perueniat. verba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo patet declaratum q licet corpus xpi absq virili semine sit conceptum eiusde nature vere est cu corpore nostro ex virili semine cocepto. ¶ Sed dicet hic fortassis iude9 Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q non sit impossibile iesum nazarenum coceptu fuisse de matre sine virili semine vel sine carnali patre: s3 volo q mihi ex sacra scriptura si qua habes illud ostendas. Ad hoc respondet venerabilis Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo titulo vij. allegans illud Esaie. xlv. Rorate celi desuper et nubes pluat iustu aperiatur terra et germinet saluatore: et iusticia oriatur simul ego dns creaui eum. ppter hoc nanq q ait Rorate ce desuper et nubes pluant iustum notauit de celo spm sanctum fore descensuru: ppter hoc autem q sequit Aperiat terra et germinet saluatore corpus virginis accipimus que superueniente spiritu sancto et conceptura et saluatorem fuerat paritura sed et hoc quod est: ego dns creaui eum innuitur q absq patris carnalis auxilio dns eum progenuit. Unde et cotra illos qui hoc non credunt intulit in sequenti. ve q contradicit factori suo testa de samiis terre. et alibi. Nuquid dicit lutum figulo suo quid facit: et op9 tuu absq manibus est. Et iterum ve qui dicit patri qd generas et mulieri quid parturis. Sic inuehit in illis qui de hoc dubitant et querat quomodo deus eum genuerit. et beatam causant maria q absq virili comixtione pepit. Iteru contra incredulos loquens pphta ait numquid ego q alios parere facio ipse non pariam dicit dns. Si ego q generationem aliis tribuo sterilis ero ait dns deus tu9. Sic nanq etiam ostenditur q deus eum sine carnali pre genuerit hoc sane intelligentib9 credo sufficere q de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille: hec pdict9 doctor. Ecce iudee habes auctoritatez sacre scripture et expositorem peritum tui generis in xpi coceptione sine virili semine. ¶ Sed dicit iudeus ex supradicta auctoritate adminus ego possum hre q maria fuit deflorata et corrupta. Probat q: dicit pphetia. Aperiat terra et qd est huius terre apertio nisi marie defloratio. Respodet q per apitione non intelligitur defloratio vel libidinis feditas s3 coceptionis fecunditas apta dicitur fuisse qtum ad xpi ingressuz non apta per virum sicut et fenestra vitrea dicitur apiri radio solis non per fracturam vel diuisionem aliquam sed q radius ea intrat sm sui natura. Hoc modo immo subtilior dicitur porta clausa aperta ee principi ezechielis. xliiij. q xpus vteru virginis per virginitate clausam intrauit per ineffabile modu. verba sunt alani in suo qdripertito li. iij. ca. lv. ¶ Sz dices itez ex quo fuit formatu corpus xpi in virgie illa. Rndet sm dionysiu d diuinis noib9 q ex purissimis et castissimis sanguib9 vgis

sed vbi erant isti purissimi sanguines. Respondetur q in corde virginis vt pie credi potest sicut legitur in libro de approbo. et psvero. Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali et primum locus et vite ac vera caro Secunda est q ille qui veniebat dare vitam debebat carnem sumere a membro viter non ab altero. Tertia ratio est: q cor est membrum in medio animalium: et cum in medio consistit virtus: ideo ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est q scriptum est: pbe mihi fili mi cor tuum. Ideo illud est qd deus petit a quolibet nostrum cum virgo beata seipsam dimiserit in potestate dei: sequitur q deus illud quod petit ab aliis et ab ea similiter ei cum ipsa eidem se dederit voluntarie sequitur q et ipse accepit cor eius ad formationem corporis xpi filii sui. Quinta ratio est q cor virginis limpidius et purius erat q vnq fuit vel erit alicuius pure creature in mundo: iustum ergo erat q ex quo deus volebat carnem assumere q acciperet de meliori. Sexta ratio est: q cor est templum spiritussancti: et ideo debebat ex eo carnem assumere. ¶ Et si queras quantum accepit de illis sanguinibus cordis virginis. Dicitur q tantum accepit q in virgine nihil diminutum fuit de suavita nec de suo esse. Sicut enim ade nihil defuit cum de eius costa deus euam formavit. sic nec virgini aliquid defuit de eius vita vel esse cum verbum dei de ea carnem accepit. Illi tamen sanguines stati fuerunt in membro illo: scz in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine pbente consensum subito et in instanti simul fuit caro et aiata ca ro vt supradictum est. Nec mireris si si ne viri semine concepit: hec enim mirabilia deus operatur. Nunquid adam fuit in mundo pductus sine semine patris et matris. Nunqd eua fuit de semine matris. Nunqd virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Nunqd virga aaron q floruit habuit radices. Nunqd rubus ardebat et non habebat prunas. Nunqd sal qd misit deus in aquis amaris et fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris: si virgo beata spusancto cooperante cocepit non ex virili semine.

¶ Impossibile est q mors xpi sit satisfactoria p pctō originali cum ipse nō sit mortuus sm naturā diuinā: sz humanā scdm q alii hoies non erat sufficientes ad satisfaciendum.

Ertiū impossibile est. Uos xpiani dicitis q specialiter pp pctm originale necessarium fuit xpm nasci et pati q quidē totā naturam humanā infecerat hoic primo peccāte: hoc impossibile videtur q si alii hoies ad satisfaciendū p peccato originali sufficiētes nō sunt: nec mors xpi p peccatis humani generis satisfactoria videtur fuisse: q et ipse sm humanā naturā mortuus est et nō sm diuinam. ¶ Respōdetur q ad satisfaciendū p pctō toti humani generis mors xpi sufficiens fuit: q quis sm humanā naturā solū mortuus fuerit tn ex dignitate psone patientis q est psona filii dei mors eius redditur pciosa. Manifestum est aūt etiā i rebus humanis

q quãto psona est altior: tanto pena quaz sustinet p maiori cõputatur: siue ad humilitatẽ et charitatẽ patiẽtis: siue ad penã inferẽtis: et sicut maioris est criminis alicui psone inferre iniuriã q maioris dignitatis existit ita virtuosius est et ex maiori charitate pcedens q maior psona p aliis se subiiciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa cõtra gentiles lib. iiii. c. lv. in solutione ad xxiiii. argumentum.

¶ Impossibile est q xps sufficiẽter satisfecerit p pctis humani generis ex quo hoies adhuc penas patiunt quas p pctõ iductas scriptura diuina commemorat.

Quartum impossibile ẽ. Uos xpiani dicitis qd xps verster p pctis humani generis sufficiẽter satisfecit hoc videtur impossibile: qr si verũ esset iniustũ videtur esse quod hoies adhuc penas patiantur quas p pctõ scriptura diuina inductas eẽ cõmemorat sicut maledictio terre in producẽdo spinas et tribulos: sudor vultus in labore puluerizatio corporis in morte et dolor partus. Constat aũt q has penas adhuc experit genus humanũ ergo impossibile videt q xps sufficiẽter satisfecerit p peccatis humani generis. ¶ Rñdet q qũuis xps p pctõ originali sua morte sufficiẽter satisfecerit. nõ est tñ inconueniens q penalitates ex peccato originali cõsequẽtes remaneant adhuc in hoibus qui etiã redẽptionis xpi pticipes fiũt vt ratio illa pcedit hoc eñi cõgruẽter et vtiliter factũ est: vt pena remaneret etiam culpa sublata ppter tria. Primo qdẽ vt esset cõformitas fideliũ ad xpz sicut membrorum ad caput: vnde sicut xps prius multas passiones sustinuit et sic ad immortalitatis gloriã puenit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerẽt et sic ad immortalitatẽ puenirẽt quasi portãtes in se ipsis insignia passionis xpi: vt similitudinẽ glie eius cõsequerent sicut apls ad romanos dicit. Heredes qdẽ dei coheredes aũt xpi: si tñ cõpatimur vt et simul glorificemur. Scdo qr si hoies veniẽtes ad iesum statim immortalitatẽ et impassibilitate cõsequerent hoies ad xpz accederent magis ppter hec corporalia bñficia q ppter spũalia bona qd est cõtra intentionẽ xpi veniẽtis in mũdũ vt homines ab amore corporaliũ ad spũalia trãsferret. Tertio qr si accedẽtes ad xpm statim ipassibiles et immortales redderent hoc quodãmodo compelleret hoies ad fidẽ xpi suscipiendã et sic meritũ fidei minueret. Hec ẽ respõsio scti thome vbi prius. ¶ Aliter rñdet magister alfonsus conuersus in lib. bellor dei titulo. xxxv. dicens q natura aie sequitur naturã corporis: qr sicut rota trahit rotã in horelogio sic sensitiua pars itellectiuã nisi q vltra hoc in hois aia ẽ virtus ad elongãdũ se a corporis indignatione et natura ex dictamine rõnis q nõ posset eẽ de radice nature corporis nisi corrũperet et mutaret modus sue creationis. et tũc exiret a natura illius generis. Et ideo dixerunt sapiẽtes philosophi q vt plurimũ curari nõ pñt infirmitates corpis cuz quibus hõ natus est vel si heredita-

uit eas ex patre vel matre: sed infirmitates anime specialiter anime rationalis possunt habere remedium. Et ideo quando adā peccauit q̄ fuit radix humani generis et inclinauit animam suam rationalem post naturam corporis sui fuerunt posite super eum pene propter illud peccatū ꝛ propter ipsum pene in toto genere humano: igitur quicquid ibi secutū est in natura corporis nō potuit habere mutationem: ꝛ ideo remanserunt pene que posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: in sudore vultus tui vesceris pane tuo: et in dolore paries filios: ꝛ puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: quia et eo ꝙ deglutus fuit fructus vetitus arboris scientie boni ꝛ mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonum. Pena vero anime propter illud peccatum: quia inclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduentum christi. Et ideo in veteri lege nō fuit nominata aliqua remuneratio animarum que potuit salutem habere: nō inuēta cā medicine: s; ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraq; solutio bona est: sed prima ē efficacior. ¶ Potest etiā dici ꝙ pene sūt dupli ces: q̄dā sp̄ūales ꝛ q̄dā corpales xp̄s abstulit penas sp̄ūales et eo ꝙ ꝑ doctrinā suā tradidit modu; quomodo quisq; poterit liberari a penis sp̄ūalib⁹ ꝛ tp̄alib⁹ ꝛ eternis: ex virtute penitentie ꝛ aliarum que in sua doctrina clarissime ostendunt. Pene vero corporales de quibus dicis tollentur in finali resurrectione: quia tunc corruptibile hoc induet incorruptionem: ꝛ mortale hoc immortalitate;: vt patet prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: non esurient neq; sitient: neq; percutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. ꝛ iterum apocalips. vij. non esuriēt neq; sitient amplius neq; cadet sup ipsos sol neq; vllus estus q̄m agnus qui in medio throni est reget illos ꝛ deducet illos ad fontes vite aquarū ꝛ absterget deus omnē lachrymā ab oculis eorum: tunc enī vt dicit Esa. li. Erit leticia sempiterna sup capita eorum gaudium ꝛ leticiā obtinebunt ꝛ fugit dolor ꝛ gemitus.

¶ Impossibile est ꝙ xp̄s sufficiēter satisfecerit ꝑ peccatis ex quo querūtur remedia pro abolitione pctōꝝ.

Quintū impossibile est. Uos xp̄iani asseritis ꝙ xp̄s sufficienter satisfecit pro peccatis humani generis: hoc videt impossibile: q: si sic esset non essent vltra remedia ꝑ abolitione peccatorū querenda: sed constat ꝙ querunt semper ab omnibus qui sue salutis curā habēt: ergo falsum est ꝛ impossibile ꝙ christus sufficiēter satisfecerit pro peccatis humani generis. ¶ Rñdet ꝙ q̄uis christus pro peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tñ vnicuiq; remedia ꝓprie salutis querenda. Mors enī xp̄i est q̄dā quasi vniuersalis cā salutis sicut pctīn primi hoīs fuit quasi vniuersalis cā condēnationis: oportet aute; vniuersalē cām ad vnūquēq; applicari specialiter vt effectū vniuersalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnūquēq; per carnis originē. Effe

eius asit mortis christi pertingit ad vnūquēq₃ per spūalem regeneratione per quā hō quodammodo christo coniungitur ꝛ incorporatur. Et ideo oportet ꝙ vnusquisq₃ querat regenerari per christum ꝛ alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet ꝙ effluxꝰ salutis a xpo in hoies nō est per nature ꝓpagationē sed per studiū bone voluntatis q̄ hō xpo adheret: ꝛ sic qd a xpo vnusq̄sq₃ cōsequit̄ est personale bonū: vn̄ non deriuat̄ ad posteros sicut peccatum primi parentis: quod cū nature propagine producit̄ ꝛ inde est ꝙ l₃ parētes sint a peccato originali mundati per christū₃ non est inconueniens ꝙ eorū filij cū originali nascantur ꝛ sacramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet remedia salutis querātur puta per baptismū₃: ꝛ alia ecclesie sacramenta non est falsum nec impossibile ꝙ christus sufficienter satisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis: immo verū ꝛ necessario desideranti salutem cōcedēdū.

¶ Impossibile est ꝙ christus abstulit potestatē dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere peccare hominē sicut prius.

Extū impossibile est. Uos xpiani dicitis ꝙ xps est vere messias ꝛ ꝙ venit vt faceret fugere dyabolū ꝛ vt tolleret potestatē eius hoc videt̄ falsu₃ ꝛ impossibile cū dyabolus a tempore quo ipse venit non dimisit facere peccare hoies sicut prius. ¶ Respōdetur ꝙ quādo venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos ꝛ qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eoꝝ damnat̄ in inferno nec tēdit in perditionē vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quā habēt in christo. ꝛ nisi q₂ ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo, peccata ꝛ mala essent amplius publicata in mundo ꝙ sunt: nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduētum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictū argumento. v. cōsiderationis quinte.

¶ Impossibile est de morte discipulorū christi que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrūq₃ sequit̄ impossibile vt dicunt ꝛ ꝙ peccant christiani audiēdo iudeos qui in morte christi impleuerunt voluntatem dei.

Eptimum impossibile est. Querūt iudei q̄re iesus christus fecit ꝙ occiderētur omnes sui discipuli: q₂ vel hoc fecit deus cui seruierunt vel dyabolus. Si deus hoc est īpossibile: q₂ deus nō faceret iniusticiā nec occideret suos suos. Si dicitis ꝙ ptāte dyaboli fuerūt mortui serui dei nō placēdo deo hoc ēt videtur mēdaciū ꝛ īpossibile cū nihil possit resistere volūtati diuine: ꝛ cū ēt cōcessu₃ sit a xpianis ꝙ sublata ē ptās eiꝰ ne faciet malū bonis. Item dicimus de morte iesu: quia si fuit ex voluntate eius ergo peccant christiani odiēdo iudeos q̄ impleuerūt volūtatē dei. Si vero fuit mortuꝰ ꝯ suam vo

luntatē ergo nō erat deus: q: nō potuit liberare seipm ab eo qd factum fuit cōtra eius volūtatez. ¶ Ad hec respōdet magister alfonsus conuersus in libro bellor dei li. iii. xxv. c. dis c puli iesu mortui fuerūt cōtra eorū volūtatē ex pte carnis τ sanguinis: q: isto mō erant debiles passibiles τ receptiui penarū τ deo egētes sicut ceteri homines τ sicut ille q sustinet ignē vel gladiū volūtarie in apostemate ppriij corporis sustinet dolores τ clamat nec tñ dolet nec conqueritur ex pte sue rōnis: sz ex pte nature carnee τ sanguinis. Sic τ discipuli xpi τ oēs bti martyres nō fuerūt mortui potestate dyaboli: sz volūtarie se obtulerūt ppter amorez quē habebant ad xpm in hoc frāgentes τ opprimētes potestatez dyaboli: ne deinceps iustos peccare faciat τ captiuos sub sua ptātē habeat ppter hāc ergo vtilitatē q puenit mūdo ex eorū morte noluerunt a morte carnis liberari: licet potuerāt liberari si voluissent negare veritatē: sed mortui sunt p veritate: vt essent testes veritatis: nullus enī p mēdatio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xpo dicimus q ex parte carnis inquantuz homo erat fuit tristis vsq ad mortē τ petiuit a patre vt calicez passiōis non sustineret. Verūtamen obediēs patri vsq ad mortem ppter salutem mundi dixit: non mea voluntas: sed tua fiat τ sic oblatus est: quia ipse voluit vt scribitur Esaie. liij. Iudei ergo occidentes christuz licet deo placuisset eius mors pro mundi vita: q tamen eius mortez operati sunt maliciosa τ crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habent a christianis: quia occiderunt christum: τ sic de morte martyrum: quia inuidia τ malicia occidebant eos vt obliuioni traderetur nomen christi in mundo. Item ipsi maliciose contra christum processerunt: quia nunq viderunt ipsum operari aliquod peccatum vt eum morti traderent. quanto magis: quia miracula que ipse faciebat excedebāt in excelentia omnia miracula preterita in lege: quia multa miracula eorum τ pro maiori parte fuerunt gentibus damnosa sicut patet de plagis egypti. τ dathan: et abyrō: τ chore: τ de tribus pueris in fornace ignis ardentis: quia combusti fuerūt multi chaldei τ de igne helye qui combussit quinquagenarios τ si aliqua miracula fuerūt proficua facta sunt abscōdite τ clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit helyas. τ de alio quez suscitauit heliseus τ de oleo τ de farina que nō defecerunt in domo vidue: τ hec omnia per modū supplicationis faciebant pphete. Sz miracula que christus fecit omnia fuerunt ad vtilitatē gentium τ manifeste: τ per modum iperij sicut patet cū suscitauit puellam τ adolescentem τ lazarum. Et cū satiauit de quinq panibus τ duobus piscibus multitudinem populi. Et cum sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos: τ a demonibus possessos: omnia hec operatus est ad vtilitatem populi τ sine damno cuiuscunq. Et propter hoc inuidiam τ puram voluntatem malā et non mixtam adduxerunt eum ad mortem τ ideo excusari non possunt Deus enī potius iudicat voluntates malas quam opera: τ sic de martyri-

bus dicẽdum est. De materia vero partis sensitiue et ratiõis in xp̄o et in martyribus nõ solū noui sed etiã veteris testamenti dixi supra argumento.xix.consideratiõis quinte. ¶ Impossibile q̄ iesus nazarenus sit deus cū fuerit in loco determinato scz ĩ vtero virginis ĩ nazareth in galylea &c. sicut sunt alia corpora.

Ctauum impossibile est. Uos xp̄iani dicitis q̄ iesus nazaren⁹ est de⁹ q̄ñ aūt dicitis ip̄z fuisse in loco determiato puta ĩ vtero marie in nazareth in galylea in bethleē &c. sicut sunt alia corpora q̄r hoc est ĩpossibile in deo scz loco determinari & ꝯsequēter habetis dicere quod de⁹ est corporeus q̄d q̄ ē manifeste ĩpossibile q̄r talia nõ ꝯueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respondet magister Johãnes cõuersus in libro de ꝯcordia legum titulo p̄io cap.xvi.dicēs q̄ textus habet duos intellect⁹ vn⁹ est litteralis ad pedē littere ĩtelligēdus. & ali⁹ mystic⁹.s.sp̄ualis sicut dr̄ ꝓuerbioꝝ.xxv.mala aurea in lectis argēteis qui loquit̄ verbū ĩ t̄pe suo. Et dicunt sup̄ hoc glosatores q̄ textus iste loq̄tur de verbis legis. q̄r sicut in malleo argēteo intus includitur malū aureū et exterius p̄ter q̄ malleū argēteū nõ apparet. s̄z postq̄ bene aspicitur sollicite latet int⁹ aureū. Sic ē in textu legis s̄z duos intellectus supra dictos. et vn⁹ istorum intellectuū est p̄ hoībus communibus qui corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientibus legis qui intelligunt p̄funde et veritatem rei sollicite perscrutantur et sic naturaliter esse debet: quia virtus anime ĩtelligentis perficitur per virtutē ymaginatiuam que est virtus in corpore. et ex intellectu agente qui est virt⁹ incorpea s̄m philosophos. Et sic diuidit intellectus humanus per duos ĩtellectus scilicet materialem et spiritualem. Materialem habent hoīes cōes & spiritualē homines litterati. In quibus de⁹ voluit specialiter inspirare: & si iudei volunt intelligere textū legis ad pedē littere: tota lex ponit plenarie corporeitatem ĩ deo. Unde dicit oculus dei pedes dei: descendit deus locutus est de⁹: ĩmago dei: & alia hmōi que nõ oportet amplius allegare. Sed cõmunes homines qui noui reputant inconuenies deum esse corporalem: & credūt nihil esse aliud nisi sit corporale talib⁹ hominibus necesse est ad pedē littere intelligere textum legis: & sapientes qui intelligunt textum legis dicunt aliis glosando textū: quid dicit deū corporeū esse debet intelligere textū q̄ loquitur ad modum cõem hoim: non autem q̄ ita sit: sed vt melius intelligant ydeote & faciunt glosas talibus textibus s̄m rabimoysen egyptiacū in libro quē vocauit demonstratorem errantium et alios sapientes iudeorum: et sicut faciunt iudei in lege sua sic etiam xp̄iani in lege sua. Nam xp̄i animorum communitas credit omnia vt sunt et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensū mysticū vt opt̄ & sic fieri opt̄ vt semel homo credat fidei veritatē & post hec alia requiret si habeat in

telligendi gratiam diuinitus in-
spiratam. quia si nō crederet donec
intelligeret esse possibile q ex diffi
cultate legis nulla intellectio sequa
tur. et sic nec fidem nec fidei cōmo-
dum quis haberet: et talis esset simi
lis homini exīti in mortis periculo
propter famē et dabatur ei panis et
comedere renuebat donec sciret p-
us instrumenta ad hoc necessaria et
formas et talia huiusmodi. et erit pos
sibile q antequā comederet morere-
tur ille debuisset comedere vt peri-
culum euitaret et postea inquirere
de supradictis. Et ideo sapientes
dixerunt communes homines esse
cecos ac ipsos esse itinerantes li-
gatos adinuicem quasi per funem et
vnum ducem perspicuum habentes
quem licet non videant incedūt ta-
men via recta ipsos duce preuio di-
rigente. ¶ Et sic dico q ista dubia
et alia cōsimilia sunt imaginati nō
intelligentes nomina. quibus signi-
ficatur messias apud catholicos et
fideles. Nam aliquādo deus tm̄. ali
quādo iesus christus solum. et vtrū-
q3 nomē deum significat. Nam xp̄s
erat animal rationale mortale q̄tū
ad humanitatem. et erat deus ex p-
te diuinitatis qui carnem humanā
assumpsit. Et ista duo simul faciunt
messiam in lege promissum ad redi-
mendum genus humanum. Et sicut
in deo est vna essentia et tres distin
cte persone sine augmento aliquo
essentie vel diuinitatis: sic est i mes-
sia vnum suppositum et tres substā-
tie distincte. s. deitas anima rationa
lis. et corpus humanum. et ista tria
faciunt vnum messiam. quia ex par-
tib⁹ hūanitatis solū nō poterat sal-
uare vt in psalmo. Da nobis auxiliū
de tribulatione q̄ vana salus homi-
nis: et aliquando vocabitur deus tan
tum: aliquando iesus tantū: et vocat
deus non ex parte humanitatis: et vo
catur homo non ex pte diuinitatis s3
ex parte humanitatis: et corpus cum
anima efficiunt hominem sm ipsius
diffinitionē que est animal rationa-
le. Aliquādo textus legis vocat eum
nomine corporeitatis non nominādo
animam vt Leui. i. qui obtulerit ex
vobis homo: in hebraico dicitur fi-
lius adam. i. terra et non nominauit
animā: et aliquando anima nomina
tur sine corpore. vt Exodi. xxi. dabit
animā pro anima: et talia huiusmodi
variare non nocet ex vno ad alterū
et sic in euangelio aliquādo vocatur
xp̄s filius hominis. aliquādo filius
dei: vt diuinitas et humanitas in eo
dem homine demonstretur. et quādo
vocatur iesus xp̄s in operib⁹ corpo
ralibus illa referuntur ad humanita
tem euoniam diuinitas inquantum
diuinitas non suscipit ista acciden-
tia corporalia. ¶ Et doctores xp̄ia-
ni dicunt q deus assumpsit humani-
tatem non humanitas diuinitatem:
licet ista sit vera propositio. homo est
deus. et deus est hō: et sic humanitas
ad honorē altissimū exaltatur cū iū-
cta sit diuinitati. Accedet homo ad
cor altum et exaltabitur deus: et si ta
lia velint intelligere iudei istud de-
bet sufficere pro respōsione oīm du
biorū in ista materia: et ad oīa argu
menta que fecit iudeus in libro. quē
composuit contra fidem xp̄ianorum
quem nominauit librum litis dei vbi
declarat multa ipossibilia esse in lege
xp̄ianorum et cōtra probatiōes prophe

tarū per ipsos inductas: ⁊ hoc est ꝙ ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis: ⁊ arguit contra illa q̄ referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate. vt Esaie. lij. Ecce intelliget seruus meus. ⁊ loquitur de messia: ⁊ dicit quomodo vocat eum deus seruum: ⁊ cum xp̄iani dicunt ipsum esse equalem diuinitati: ⁊ sic in alijs multis textibus ⁊ glosis vel eisdem adherentibus: ⁊ isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo: ⁊ sic videtur ꝙ argumētantes respondentes non erāt multum profundati in lege christi ⁊ moysi: ⁊ non est vera disputatio: nec concordia inter christianum ⁊ iudeū nisi vterqꝫ sit sufficientissime litteratus et in lege sua prouide profundatus aliter vtriqꝫ alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo ꝙ si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. nō ei attribuimus vt deus: sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamē qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui vere deus est concedere eum esse corporeum ⁊ in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

¶ Impossibile est ꝙ tota diuinitas staret in vtero marie: qꝛ tūc totus mundus fuisset priuatus diuinitate.

Onum impossibile ē. Vos xp̄iani dicitis ꝙ maria concepit iesum nazarenū q̄ erat deus: ⁊ sic habetis dicere de necessitate ꝙ tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Vtrūqꝫ est impossibile qꝛ si tota diuinitas in illis nouem mēsibus fuit in eius ventre: sequitur ꝙ totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore: ⁊ sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mūdum: ⁊ ista ē magna fatuitas dicere illū quem totus mūdus capere non pōt cōcludi in vnius vtero virginis mulieracule. Si vero dicant xp̄iani ꝙ in illis nouē mensibus vna pars diuinitatis fuit in vētre marie: et alia in celo. ergo xp̄iani non debent ip̄m vocari deū sed partē dei. ¶ Respondetur sicut supra dictū ē ꝙ qn̄ nos xp̄iani noīamus xp̄m cū illis q̄ significāt corporeitatem ista referunt ad humanitatē: qꝛ non recipit mutationē ex parte diuinitatis nec aliqd̄ accidēs corporale ⁊ sic in diuinitate nō ē petitio quā dixisti. Itē cū res simplex ⁊ spūalis nō comphēdat loco nō potest dici de eo ꝙ determinat sibi locū nec pōt dici de eo intus nec extra qꝛ iste sunt differētie loci: ⁊ de⁹ nec est in loco: nec sub differētia loci eo mō quo corpa sunt i loco ⁊ illa talis petitio nō ē nisi i corpib⁹. Res aūt spūalis infinita sicut nō cōcludi pōt loco. sic nec hꝫ ptes. nec inde pōt sumi pars: qꝛ si inde accipet pars posset minui ⁊ augeri. qꝛ oīs pars ē minor suo toto. ⁊ sic vna res ifinita essꝫ maior alia re ifinita qd̄ ē ipossibile ſm Aristo. ⁊ alios pħos. iij. phisi. Item ista rō petitionis ē directe contra iudeos sic arguētes. Vn̄ habet exo. xxv faciātqꝫ mihi sanctuarium ⁊ habita

bo in medio eorū. sed cū3 dei gloria sit p totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deū eē inter duas tabulas sanctuarij. nō enī est magis inconueniens esse in vētre vnius virginis ꝙ inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit tertius. Exod. xxxiiij. Cumqꝫ descendisset dominus p nube3 stetit moyses corā eo quomodo determinate nō poterat esse alibi. Item Exod. xx. ca. In omni loco in quo fuerit memoria nois mei veniā ad te ꝛ benedicā3 tibi. Et si ipsi⁹ memoria eēt apud mille homines quomodo eēt possibile venire ad omes mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas ptitiōes nō esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determiāt sibi locū vt dictū est et sic est text⁹ Hiere. xxiij. capi. Celum ꝛ terram ego impleo. Et vt dicit pdictus magister Johānes cōuersus libro de cōcordia legū. ti. li. ca. xxvij. ꝙ dixerunt sapiētes super illo verbo Baruch. iij. O israel ꝙ magna est domus dei et ingens loc⁹ possessionis eius magnus et nō habet finē excelsus et imensus ꝗ dicit benedict⁹ de⁹ de loco suo et ipe est locus mūdi ꝛ mūdus nō est loc⁹ su⁹. ¶ Itē dicūt ꝙ istō vocabulū seqna significat i hebraico pñtiā dei ꝛ ꝑm chaldeū vbi dicit appuit deus dicitur appuit seqina dei qui est in oi loco et ꝙ non est ab eo locus vacu⁹ Item dixerunt ꝙ si duo homines sunt laborantes in lege: seqnina est cum eis. Et sic xp̄s in euangelio dicit vbi duo vel tres sunt cōgregati in nomie meo: in medio hoꝝ3 sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel quia reuelat israeli in loco immundo et polluto ad redimēdum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatū et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare nō poterat ꝑm legem suā et dixit qd faciā quia polluetur corpus meū si intro pro illo pane cimiteriū hoc non est cōueniēs. Et ꝙ dimittā illū panem sanctificatū ibi nō est etiā ꝯueniēs. Melius est corpus meū polluī vna hora et postea rediꝛo et mundificabor ꝛ nō dimittā panē sanctificatū. Et scripsit alescādal nomine aristotelis: ꝙ vera intelligētia opatrix est in omnibus corporibus licet sit per se sepata. Et ondītur p opa varia ꝛ distincta. et ipsa nō recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerūt sapiētes thalmud ꝙ sicut deus replet mūdum ita anima replet corpus. et anima apparet in mēbris distinctis corpis ꝑm diuersitatē mēbroꝝ naturalium actionū et magis apparet in cerebro ꝛ in corde ꝙ in ossibus et in carne. nō tñ dicit de aīa ptitione3 recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista spūalia vt ipsa sunt nō ponerent istas impossibilitates in lege xp̄ianorum. Et l3 sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent nō possunt ad hoc ducere seipsos propter malā consuetudinem ꝛ rebellionem in qua a puericia sunt nutriti. vt ait Aristo. in methaphisica sua in rebus assuefactis et puitate virtutis. Posito ꝙ sit aliqua leuitas que informat imaginationem a

consuetudine nō possunt relinquere a puericia usitati. Supposito q̄ intelligant veritatem rei aliter se habere quāto magis iudei qui naturaliter est populus dure ceruicis et rebelles prout de eis dixit moyses Deutero.xxxi.c. Adhuc viuente me et egrediēte vobiscum semper cōtētiose egistis cōtra dominum: quāto magis cum mortuus fuero. hec ille.

¶ Et sic patet ad argumentū q̄ vere christus est deus et q̄ non fuit pars deitatis in ventre virginis et ps in celo. sed christus qui est totus deus: fuit in illo vtero virgineo. Determinatio vero loci refertur nō ad deuz sed ad corp⁹ christi verū. nec ex hoc sequitur q̄ illo tempore nō esset qui moueret celum et regeret mundum cum ipse sit vbiq̄ inquantum de⁹: licet esset tūc in vtero virginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est cōiunctio diuine et humane nature sicut dictum fuit supra argumento xxiiii. quite ꝯsideratiōis hui⁹ tercii.

¶ Impossibile ē q̄ in sacramēto altaris est verum corpus christi cū locutus sit christus signatiue et nō realiter dicens hoc est corpus meum.

Decimum Impossibile ē circa sacramētum corporis et sanguinis xp̄i. Dicunt enī iudei. Uos xp̄iani dicitis in illo sacramēto esse realiter corpus ꝛ sanguinē xp̄i hoc est impossibile. qꝛ cū dixit vester xp̄s demōstrato pāe. h̄ ē corpus meum. significatiue locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc ē: signuz vel figura corpis mei ſm quem modum paulus dixit. i. Cori. x. Petra autem erat christus. i. christi figura. et patet clarissime q̄ ista fuerat intētio christi vestri. quia cū de sui corporis cōmestiōe et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locut⁹ sum vobis spirit⁹ et vita sunt. quasi ea que dixerat nō ad litteram sed ſm spūalem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corp⁹ meū tenens panem in manibus itellexit q̄ ille panis erat corpus suuz in potentia propinqua. s. postq̄ comedisset illud quia tunc conuerteretur in corpus suum siue in carnem suam ꝛ similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum qꝛ accipimus panem azimuz in memoriam illius tp̄is: quādo educti sunt patres nostri de terra egypti et non fuit pmissū ibidē remanere p tm̄ tp̄s q̄ posset panis fermentari qui pascalis erat ꝛ dicimus iste est panis quē comederunt patres nostri. lz ille panis p̄ns non sit cum fuerit preterit⁹ et sic vt iste panis azimus rememorat panem egypti et iste panis non est ille sic iste panis de quo fit istud sacrificium in altari. Dicere sufficeret xp̄ianis q̄ esset in memoriam illius panis scꝫ q̄ iste panis non sit ille. Et quō est impossibile q̄ seruaretur vnum frustrum carnis ad sui memoriam. Mandauit q̄ fuit fieret ille panis et istud vinū qui erat caro sua et sanguis in potētia propiqua ad exeūdum in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictuz est. cum ergo xp̄s vester

in mēsa accepit panē et calicē ⁊ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panem et vinum in corpus et sanguinem suum trāsmutari. Sȝ ꝙ q̄tiēscūq; hoc facerēt imēoriā suā facerēt. s. in memoriam illius panis preteriti. ⁊ si sic vos xpiani itelligeretis nullū sequeretur impossibile. Sed dicere oppositū sicut asseritis dicitis rem impossibilē ⁊ cōtra mētem xpi vestri vt patuit. ¶ Rndet ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc sacramēto vera est. s. ꝙ in hoc sacramēto est realiter et nō significatiue verum corpus ⁊ verus sanguis xpi sicut declaratū fuit supra. xxiii. argumēto cōsiderationis quarte huius tercij. Sed quia argumētum iudei videt fundari sup v̄bo dn̄i dicētis ad discipulos suos q̄ de hac doctrina scandalizari videbātur. verba q̄ ego locutus sum vobis spūs et vita sunt. dico ꝙ per hoc nō dedit intelligere. ꝙ vera caro sua i hoc sacramēto māducanda nō tradere sicut putat iudeus. Sed quia non traditur manducanda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales in propria specie dilacerata sumeretur. sed qꝛ quodāȝ spirituali modo sumitur preter consuetudinem aliorum ciborum carnalium v̄ba sunt sancti thome in summa contra gentiles. c. lxviij. ¶ Iteȝ alij heretici similes iudei predictis voluerūt dicere ꝙ ista locutio. hoc ē corpus meum: fuit figuratiua. sicut illa Iohānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno cōtra intētionē saluatoris: quia vt ait augu. in libro lxxxiij. questiōꝫ. q̄stione. lxvij. solet circūstātia scripturarum illuminare scripturam. Nam ex p̄cedentib' vel ex sequētibus pōt colligi an loquat figuratiue an non. Unde cū xps dicit ego sum vitis vera: statim subiūxit ⁊ vos palmites. Sed cōstat ꝙ discipuli nō erāt palmites naturales sed tm̄ figuraliter. igitur loquebat figuratiue. Sed cū dicit Luce. xxi. hoc est corpus meum. statim subiūxit: quod pro vobis tradet. Sȝ ista traditio nō erat figuratiua sed realis et vera: igitur realiter ⁊ vere dictum est. hoc est corpus meū. ¶ Ad illud autem quod iudeus allegat de pane suo azimo ⁊c. ⁊ ꝙ sic sufficeret xpianis ꝙ facerent in memoriā xpi sui. Respōdet magister Iohannes cōuersus in libro de cōcordia leguȝ ti. iij. c. iiij. Dicens. Respōdebo tibi iuxta illud Prouer. xxvi. c. Rnde stulto iuxta stulticiam suam ne sibi sapiens videatur. Scias ꝙ si xpiani ponerent dubia in miraculis factis i lege sancti messie. sicut faciūt sapientes iudeorū in miraculis factis in lege sua glosantes per noīa equiuoca et false vt extorqueāt sensum textus legis. bene possent glosare xpiani subtilius et meli'. Sed scias ꝙ oēs xpiani sapiētes et cōitas simplicium credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei veritas et vt credit scā mater ecclia. ⁊ credunt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Gen. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iusticiam. Nam in hoc ꝙ credūt simpliciter nihil hesitantes reputat eis ad iusticiam. Sequitur. ꝙ quilibet i e lege credere tenet dicta ꝓphete licȝ itelligat nō fieri posse naturali cursu: qꝛ aīa ꝓphete meli' itelligit ꝙ aīa alteri' sapiētis. et potius attin

git et speculat spiritualia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic est in aliis prophetis quorum anime intelligunt singulariter et limitate. quanto magis credere debemus miracula iesu xpi qui intelligit infinite omnia et presentia et preterita et futura q est vere et perfectus deus et perfectus homo et sic credendo xpiani viunt cum honore et sperant cum deo gloriari perpetuo. hec ille. Non est ergo simile de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria hui9 altissimi sacramenti respectu passionis xpi. quia i illo pane quem iudei manducant nullum est miraculum. In hoc vero sacramento miraculose virtute verborum verum corpus et sanguis christi inuisibiliter continetur: sicut firmiter credimus et fideliter confitemur.

¶ Impossibile est q corpus xpi sit in sacramento altaris per miraculuz cum ad oculum non apparet.

ndecimuz Impossibile est. Uos xpiani dicitis in sacramento altaris esse corpus et sanguinem xpi p miraculuz hoc pbo esse impossibile q2 si esset miraculum ad oculum appareret sicut qn moyses conuertit virgam in serpentem. q2 illud factum fuit euidenter ad oculum lz nescirent hoies qualiter factum fuerit. Sic etiam de archa testamenti olim fuerunt maxima miracula non solum sensibilia sed etiam publica et toti populo patentia fiebant. ita tamen q de talium miraculorum fama infideles terrebantur videntes ad oculum diuinam potentiam in reuerentiam arche sui federis relucentem: sicut patz in diuisione aquarum iordanis populo israelitico p aridam transeunte. et aqua ex vna pte intumescente ad instar montis et ex altera vsq ad mare mortuum fluente. donec sacerdotes cum archa alueum iordanis exiuerunt q facto iordanis rediit in cursum suum. Reges vero amorreorum et chananeorum audientes tam magnum et publicum miraculum terrore dei 9fusi ita fuerant q non remansit in eis spiritus: que historia plene habetur Josue. iii. et. iiii. ca. et sic de pluribus aliis miraculis euidentissimis q causa breuitatis omitto enarrare. et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec xps sed solum tabule lapidee pcepta decalogi continentes. et vrna manne quam deus pceperat reseruari in testimonium generationibus futuris vt habetur. Exod. xvi. Similiter et virga aaron que floruit i domo leui vt habetur Nume. xvii. Si ergo p archaz predicta corpora inanimata tantummodo portantem quantumcumque sacra essent deus tam euidentia miracula et tam diuulgata et publica fecit in ipsius reuerentia. multo ergo fortius facere debuisset si verum esset q in vestro sacramento altaris verus deus seu xps realiter contineretur qui sup oia in infinitum asseritis q est colendus et venerandus. Cum ergo nihil tale ibidem ad oculuz appareat. Sequitur q impossibile est ibi miraculum esse cum hoc sit contra ronem miraculi. ¶ Ad istud iudaicum impossibile rndet magr paulus burgen. epus i suo dyalogo distinctione. iii. c. v. dicens q ad obstruendum os loquentium iniqua considerare debemus q miracula diuina q3 cursum nature a deo institute

diuina virtute fiunt se habent quantum ad eorum proximos fines in duplici differentia. Quedam eorum sunt a deo ordinata ad fidei approbationē sicut de primis signis seu miraculis que deus fecit per moysen corā populo facta sunt ad fidem in eis causandā seu ad probandā. Unde Exod. iiij. cū vidisset et fecit signa. s. predicta coram populo sequitur statim credidit populus. Similiter et diuisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est quod credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiij. et sic de quam plurimis veteris testamenti miraculis que a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Que quidē miracula oportuit esse manifesta cōmuniter toti populo: vnde Deutro. vlti. commendatur moyses in signis et portētis qui diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. ¶ Quedā vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandam seu corroborandam a deo facta sunt: sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscōdita fideles mereantur: vnde et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta esse per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria esset. Que quidē miracula. s. occulta et abscondita precipue fuerunt in nouo testamento: in cuius tempore fides credentium cōiter validior fuit vt est miraculum virginei partus et dominice resurrectionis. Que quidem miracula per fidem solum proprie cognoscuntur et eorum occultatio a quacunque nostra cognitione naturali nostrum meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. ca. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris: non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credēdo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et ideo quanto miracula in hoc sacramento contēta: que maxima sunt occultiora sunt: et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramētum vlla miracula apparēt tanto in nobis auget meritum. Unde nullum inconueniens sequitur nec admiratione dignum et hoc quod publica seu visibilia miracula non fiunt communiter circa hoc sacramentum: sicut olim consueuerunt fieri circa archam testamenti dei prout allegat iudeus quod ibi miracula ordinabantur ad fidelium fidē confirmādam seu causandam vt dictum est: et quandoque ad incuciendū infidelibus terrorem. Hic autem queruntur miracula ad meritum credentiū augendum quod quidem meritum euacuaretur vel saltē diminueretur si talia signa visibilia apparerent: hec ille. ¶ Sanctus thomas vero dicit in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiij. quod ratio potest assignari quare corpus christi occultatur accidentibus in sacramento quantū ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritum quod circa hoc sacramentum tanto maius est quāto inuisibilius agitur corpore christi sub panis accidentibus occultato et propter cōmodiorem et ho

nestiorem visum huius sacramenti: esset etiam horrori sumentibus et abhominationi videntibus. s. si corpus christi in sua specie a fidelibus sumeretur: vnde sub specie panis et vini quibus communius vtuntur homines ad esum et potum corpus christi proponitur manducandum et sanguis potandus: nec etiam est negandum quin aliquando in sacramento altaris appareat forma pueri: vel caro vel sanguis que sunt signa visibilia: sicut in nonnullis hystorialibus antiquis libris legitur. Sed talia non dicuntur facta fuisse sic communiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit christus tempore quo predicabat et miracula que fecerunt apostoli et alii sancti in primitiua ecclesia. Et ideo talia miracula que sic aliquando accidunt circa sacramentum non videntur apud ecclesiam vniuersalem solemnizari: sed forte primarium in aliquibus particularibus ecclesiis: que non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus qui vniuersas mentium cognitiones intelligit singulari modo singulis prouidet secundum dictamen diuine sapientie: a quibus non est trahenda consequentia in vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. ti. iiij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculum multorum hominum et mulierum quoniam respiciendo in illam hostiam consecratam: alique persone viderunt ocularirer vnum puerulum pulcerrimum vltra modum: et auus meus qui erat valde litteratus in lege dixit mihi. quod in domo fratrum minorum in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum puerum pulcerrimum vltra modum: et hoc fuit illis temporibus publicatum nimium et famosum. ¶ Et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc videbant. Responderunt non: et prona cecidit in terra viribus destituta prout legitur de manue Iudi. xiij. capi. Morte moriemur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundum debilitat tamen visum: hec ille. ¶ Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento non videtur miraculum: sed vt dicit beatus Gre. in omelia pascha li. Aliud est quod cernitur et aliud quod creditur: illud quod cernitur est species panis in hostia: et species vini in calice. Sed id quod creditur est veritas carnis et sanguinis christi. ¶ Item isti iudei incidunt in errorem illorum qui nihil credunt nisi quod vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti cete non credas quod in mari est talis piscis magnus: et si nescis loqui grece non credas quod est in mundo grecia: et si non vidisti embrionem in ventre matris quousque natus fuit non credas quod fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantem nec exeuntem in corpore humano non credas quod homo habeat animam. Nunquam vidisti aerem non credas esse aerem Nunquam vidisti vocem ergo non credas quod est vox: que omnia quanti non dico solum erroris sed quam magne fatuitatis sunt manifestum est: licet ergo non videamus ad oculum verum corpus christi sed accidentia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miracu-

tere vt dictum est.

¶ Impossibile est q corpus christi incipiat esse in altari: nec per motum localem nec per conuersationem alterius in ipsum.

Duodecimum Impossibile est. Uos christiani asseritis q verum corp9 christi esse incipiat in altari. hoc videt impossibile quia aliqd incipit esse vbi pri9 non fuit dupliciter: vel per motum localem vel p conuersionem alterius in ipm: vt patet in igne qui alicubi esse incipit vel qz ibi de nouo accendit vel quia ibi de nouo apportatur. Manifestu3 est autem verum corpus christi non semp in hoc altari fuisse quia vos christiani asseritis christum in suo corpore ascendisse in celum: videtur etiam impossibile dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus christi: quia nihil videtur conuerti in preexistens: cum id in quod aliud conuertitur p hmoi conuersionem esse incipiat. Manifestu3 est autem corpus christi preextitisse vtpuma in vtero marie conceptu: non igit videt esse possibile quod in altari de nouo esse incipiat per conuersionem alterius in ipm. ¶ Similiter nec p mutationem loci. qz omne quod localiter mouetur sic incipit esse in vno loco q desinit esse in alio in quo pri9 fuit; oportebat ergo dicere q cu christus incipit esse in hoc altari in quo sacramentum pagitur desinat ee in celo quo ascendendo peruenerat. ¶ Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestu3 e aut hoc sacramentu simul in diuersis altarib9 celebrari ergo ipossibile est q per motu localē corp9 christi ibi esse incipiat. ¶ Respōdet sanctus Thomas in summa cōtra gentiles. libro iiij. c. lxiij. dicens q licet diuina virtus sublimius 7 secreti9 in hoc sacramento operet q ab homine perquiri possit: ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramentu ab ifidelib9 impossibilis videat conadu est ab hoc vt omnis ipossibilitas excludat. Cōsiderare ergo op3 p que modu veru3 christi corp9 esse sub hoc sacramēto icipiat. Impossibile e aut q hoc fiat p motu localē corpis christi: tu qz sequeretur q in celo eē desineret qñcu3q agitur hoc sacramentu tu qz non posset simul hoc sacramentu agi nisi in vno loco cu vn9 mot9 localis nō nisi ad vnu terminu terminatur. tum etiam quia motus localis instantaneus eē non pōt sed tpe indiget. cōsecratio aut p ficit in vltimo instāti plationis verborum. Relinqtur ergo dicēdu q verum corp9 christi eē incipiat in hoc sacramento p hoc q substantia panis ɔuertit in substātiā corpis christi 7 substantia vini in substātia3 sanguinis ei9. ¶ Lic3 hoc sit bn dictu3 7 p hoc possit satisfieri iudeo 7 cuilibet infideli non pteruiēti. Aliter tn pp ter istātias q fieri possint motu locali dicēdu est fm scotu in. iiij. dist. iiij. q. i. 7 sequit eu frācisus de maronis in suo. iiij. dis. iiij. q. i. q necessario ē ibi aliqua mutatio localis qz impossibile est q fiat transitus de cōtradictorio in cōtradictorium sine aliq mutatione facta in aliquo extremoru: s3 hic corpus christi transit de nō psente ad esse psis: ergo necessario est ibi aliq mutatio: dicunt ergo isti doctores q ibi ē aliq mutatio q corp9 christi

accipit respectu presentialitatis ad lo cum hostie facta transubstantiatione Ad cuius euidentiam notat doctor subtilis ibidem quod quando corpus mouetur localiter et expellit aliud sunt quattuor mutationes et octo termini: et illarum mutationum due sunt deperditiue et due acquisitiue. sicut cum nauis mouetur de loco ad locum aliquod corpus expellit et illud expulsum habet quattuor terminos: quia amittit vnum vbi et priuationem eius acquirit. et a priuatione alterius vadit ad ipsum. Sed si corpus moueretur de loco et aliud non expelleret essent in eo due mutationes et quattuor termini. vnde esset ibi vna deperditiua prioris vbi et alia acquisitiua noui vbi sicut quando aqua frigida fit calida et de frigido fit non frigidum et de non calido fit calidum. Sed si corpus non motum de loco suo acquireret nouum vbi et respectum extrinsecum aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatio acquisitiua a priuatione illius vbi ad habitationem: et talis mutatio est in corpore christi de nouo hic existente necessario: quia sicut dictum est impossibile est fieri transitum de contradictorio ad contradictorium sine aliqua mutatione. Et nota quod simplex presentia corporis christi proprie non est vbi cum non sit hic localiter: sed sacramentaliter: sed reducetur ad genus vbi. ¶ Tunc ad propositum corpus christi in celo habet priuationem istius vbi in altari. Et ita non est ibi mutatio deperditiua sed acquisitiua. quia solum est acquisitio presentialitatis quam non habebat. Sic ergo christus sine deperditione vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in altari. Resoluendo ergo hanc materiam dico quod motus siue motio localis est duplex: quedam deperditiua et quedam acquisitiua: sicut quando quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deperditur: et aliquid acquiritur: talis enim primo ordine nature mouetur ab habitu in priuationem puta ab vbi quod prius habebat ad vbi quod prius non habebat: et hec mutatio dicitur deperditiua termini a quo et dicitur acquisitiua termini ad quem. Nunc autem hec due mutationes licet concurrant simul in omni motu locali continuo tamen distincte sunt: et vna potest absolui ab alia sicut acquisitiua a deperditiua. sic quod aliquid acquirat nouum locum non dimittendo priorem: et sic est in proposito. quia sicut dictum est corpus christi absque hoc quod dimittat propriam vbi quod habet in celo acquirit nouum vbi in sacramento. Et ideo est hic mutatio localis non deperditiua sed acquisitiua. ¶ Et sic patet responsio ad primum pactum de motu locali: quia corpus christi incipit ibi esse per motum siue per mutationem localem non deperditiuam sed acquisitiuam. et sic non oportet quod dimittat primum vbi cum acquirit secundum. Nec etiam est censendum quod cum corpus christi incipit esse in altari quod accipiat esse simpliciter sed accipit esse sacramentale quod esse secundum predictos doctores nihil aliud est quam ordo corporis christi ad substantiam panis quem ordinem habet vbicumque fit transubstantiatio. Ad alterum vero punctum scilicet si est ibi corpus christi per conuersionem alterius in ipsum hoc concesso nullum sequitur impossibile. Et cum arguis quod immo sequitur impossibile. quia impossibile est quod aliquid conuertatur in preexistens Respondetur quod falsum est quia in nutrimento naturali videmus oppositum: quia

sbi[?] cibus cōuertit in cibatū pcrsistēs suppositū. Et iō nō dz mirari iudeꝰ si in pposito virtute diuina fiat conuersio i pcrsistēs. ¶ Quod vt planiꝰ videat notat sctūs Tho. in summa cōtra gētiles quo supra ꝙ pdicta cōuersio panis in corpꝰ xpi alteriꝰ modi est ab oibꝰ cōuersiōibꝰ naturalibꝰ Nam in qualibet cōuersiōe naturali manet subiectū in quo succedūt sibi diuerse forme: vel accidētales sicut cū albū in nigrū cōuertit: vel substātiales: sicut cū aer in ignē: vnde conuersiones formales nolant: sz in cōuersione pdicta subiectū trāsit i subiectum ꝛ accidētia manēt: vnde hec cōuersio substātialis vocat ꝙ autem subiectū cōuertit in subiectū natura facere nō pōt: ois em nature operatio materiā psupponit p quā ꝛ substantia indiuiduat: vnde natura facere nō pōt ꝙ hec substātia fiet illa: sicut ꝙ hic digitus fiat ille digitꝰ. Sz materia subiecta est virtuti diuine cum p ipm pducat in esse: vn diuina virtute fieri pōt vt hec indiuidua in illā pcrsistentē substātiā cōuertant: sicut em virtute naturalis agētis cuius operatio se extendit tm̄ ad imutatione forme existētia subiecti supposita hoc totū in illud totū cōuertitur scdz variatione speciei ꝛ forme vt pote hūc aerē i hūc ignē generatū. ita virtute diuina q̄ materiā nō psupponit sz eā pducit ꝛ tm̄ hec materia cōuertit in illā ꝛ p cōsequens hoc indiuiduū in illud. Indiuiduatiōis em principiū materia est: sicut forma est principiū speciei. ¶ Hinc aūt manifestū est ꝙ in conuersione pdicta panis in corpus xpi nō est aliqd subiectum cōmune permanens post conuersionē cum transmutatio fiat secūdum primū subiectum quod est indiuiduationis principium: necesse est tamen idem manere vt verum sit qd dicitur: hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua ꝛ factiua: ꝛ ꝙ substantia panis non manet nec aliqua prior materia vt ostensum est: necesse est dicere ꝙ maneat id quod est pter substentiā panis: huiusmodi autem est accidens panis: remanēt igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerādus est. Nam inter omnia accidētia propinquius inheret substantie quātitas dimensiua: deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie: vnde ꝛ per diuisionem quātitatis per accidens diuidunt. Ulterius autem qualitates sunt actionū ꝛ passionum principia ꝛ relationum quarūdam vt sunt pater ꝛ filius dñs ꝛ seruus ꝛ alia huiusmodi. Quedam vero relationes immediate ad quantitatē cōsequunt: vt maius ꝛ minus duplum ꝛ dimidium ꝛ similia: sic igit accidentia panis post conuersionez predictam remanere ponendum est vt sola quantitas dimensiua: sine subiecto subsistat et in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: et per consequens actiones passiones ꝛ relatiōes. ¶ Accidit igitur in hac conuersione cōtrariū ei quod in naturalibus conuersionibus accidere solet in quibus substantia manet vt mutationis subiectū: ꝛ accidētia vero variantur. hic autem ecōuerso accidens manet ꝛ substantia tran

sit. Huiusmodi eni conuersio non potest dici motus proprie sicut a naturali consideratur vt subiectum requirit: sed est quedam substantia et successio sicut in creatione est successio esse et non esse. Hec igitur est vna ratio quare accidens panis remanere oportet vt inueniatur aliquod manens in predicta conuersione. Est autem et propter aliud necessarium si enim substantia panis in corpus christi conuerteretur et panis accidentia transirent non sequeretur quod corpus christi secundum suam substantiam esset vbi prius fuit panis: quia nulla relinqueretur habitudo corporis christi ad locum predictum. Sed cum quantitas panis dimensiua remanet post conuersionem per quam panis huc locum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata fit sub quantitate dimensiua panis: et per consequens locum panis quodammodo sortitur mediantibus tamen dimensionibus panis: hec thomas. ¶ Patet ergo quod non est impossibile diuine virtuti panem transsubstantiari in preexistens corpus christi: nec habet mutatio similitudinem in naturalibus mutationibus: sed est alterationi quasi contraria: quia vna substantia hic mutatur in aliam: et manent accidentia. Sed in alteratione est econuerso: quia ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. vt patet in corporalibus quando de albo fit nigrum: et in spiritualibus quando de iusto fit impius vel de ignorante fit sciens: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius: de ignorante sciens: crede verum corpus christi in opere esse in altari non simpliciter: sed sacramentaliter: crede quod cum acquirit vbi sacramentale non relinquit vbi celeste. Crede sine mutatione locali deperditiua presens fieri in altari: et crede substantiam panis in verum christi preexistens transsubstantiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit August. et nihil tibi videbitur impossibile: vnde et dicitur Luce. i. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

Quod corpus christi sit integrum et quod caro et sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Tertiumdecimum impossibile est. Uos christiani dicitis quod christus vester est integer sub speciebus panis et vini in sacramento hoc: probo impossibile: quia nunquam partes alicuius in diuersis locis continentur ipso integro permanente. Manifestum est autem in hoc sacramento seorsum esse panem et vinum in locis separatis. Si igitur caro christi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini: videtur sequi quod christus non remaneat integer: sed semper cum hoc sacramentum agitur eius sanguis ab eius corpore separetur. ¶ Ad istud argumentum patet solutio ex his que dicta sunt in precedenti solutione: dictum est autem quod locus in quo agitur hoc sacramentum attribuitur corpori christi ratione dimensionum panis remanentium post conuersionem substantie panis in corpus christi. Secundum hoc igitur ea que christi sunt necesse est esse in loco predicto secundum quod exigit ratio conuersionis predicte. Considerandum est ergo in hoc sacramento aliquid esse ex vi conuersionis predicte. aliquid autem ex naturali concomitantia. Ex vi quidem conuersionis est in hoc sacramento illud ad quod directe conuersio terminatur sicut sub speciebus panis

corpus xpi in qd substãtia panis cõ-
uertitur vt pverba cõsecrationis pz cũ
dr. Hoc est corpus meuz. Et silr sub
speciebus vini est xpi sanguis. vñ dici
tur hic est calix sanguis mei &c. Sed
ex naturali cõcomitãtia sunt ibi oia
alia ad q cõuersio nõ terminatur: s3
tñ ei in qd terminatur sunt realiter
cõiũcta. Manifestũ est eñi q conuer
sio panis nõ terminatur in diuinita
te xpi nec in eius aiam: s3 tñ sub specie
panis est aia xpi & eius diuinitas pro-
pter vnionez vtriusq3 ad corpus xpi. si
vero in triduo mortis xpi hoc sacra
mẽtũ celebratũ fuisset nõ fuisset sub
specie panis aia christi: q2 realiter
nõ erat corpi eius vnita. Et silr sub
specie panis nõ fuisset sanguis nec
sub specie vini. fuisset corpus ppter
separationẽ vtriusq3 in morte. Nunc
aũt q2 corpus christi i sua natura nõ
est sine sanguie sub vtraq3 specie cõ
tinetur corpus & sanguis: s3 sub spe
cie panis cõtinetur corpus ex vi cõ-
uersionis. Sanguis aũt ex naturali
cõcomitãtia: sub specie aũt vini ecõ-
uerso. verba sunt sancti thome libro
quo supra ca. lxiii. ¶ Et sic pz solu-
tio ad argumẽtũ q licet sepate sint spe
cies panis & vini. tñ corpus xpi inte
ger est sub vtraq3 specie. ¶ S3 forte
dicet inde9: si ergo sub specie panis
est totus xps ita q ẽ ibi corp9 & san-
guis vt tu dixisti: frustra ergo iterũ
sub specie vini iteger reperitur. Ad
hoc rñdet Nico. de lyra sup verbo ce
nãtib9 aũt illis Mat. xxvi. dicẽs q
sub duplici specie institutuz est hoc
sacramẽtum sc3 panis & vini: q2 pa-
nis cõuertitur in corpus christi & vi
num in sanguinem: et iste conuersio
nes. sunt separatim: q2 sanguis chri-
sti fuit separatus a corpore vel car-
ne in passione. Hoc autem sacramẽ-
tum institutum est quasi quoddã me
moriale illius passionis. & ideo cõse
cratio carnis & sanguis fit sub spe-
ciebus distinctis. ¶ Cõsiderandum
tamen q sub vtraq3 specie est totus
christus: q2 sub specie panis est totũ
corpus ex vi conuersionis vel sacra-
menti. Sanguis autem & aia & diuini
tas sunt ibi ex cõcomitantia natura
li. Similiter sub specie vini sanguis
ex vi sacramenti cetera vero ex con-
comitantia. hec ibi. Patet ergo q li
cet sub specie panis sit caro et san-
guis xpi non frustra separatim sub
specie vini & sanguis & corpus cũ hoc
fiat in memoriam passionis xpi: in
qua fuit sanguis a corpore separat9.

¶ Quod corpus xpi in tã parua ho
stia cõtineatur cum maius in mino-
ri non capiatur.

uartũdeci-
mum impossibile est
ait inde9. Nos xpia-
ni dicit3 q i illa par
ua hostia corpus xpi
cõtinetur hoc pbo impossibile esse:
q2 impossibile est q maius corpus
in loco minoris includatur. Mani-
festum est autem q verũ corpus xpi
est maioris quãtitatis q panis qui
in altari offertur: igitur impossibi-
le videtur q verum corpus christi to
tum & integrum sit vbi videtur eẽ pa
nis. si autem ibi non est totum: s3 ali
qua pars eius redibit inconueniẽs
supradictum q semper cum hoc sa-
cramentũ agitur corpus christi per
partes discrepatur. ¶ Ad istũ argu
mentum quod tangit inequalitatem

corporis christi ad locum panis du-
pliciter respondetur. Primo exclu-
dendo impossibilitatem. Secundo
applicãdo similitudines. Circa pri-
mum dicitur q substantia panis di
recte conuertitur in substantiaz cor
poris christi. Dimensiones autẽ cor-
poris christi sunt in hoc sacramento
ex naturali concomitantia non autẽ
ex vi conuersionis cum dimensiones
panis remaneant. sic igitur corpus
xpi non comparatur ad hunc locum
mediantibus dimensionibus proprijs
vt eis oporteat adequari locum: sed
mediantibus dimensionibus panis
quibus remanẽtibus locus adequa
tur. hec Thomas vbi supra. ¶ Quo
modo autem possunt esse dimensio-
nes corporis xpi cum dimensionib9
hostie vnus alius doctor sic declarat
Nam cum ibi prius erat substantia
panis et facta sit substantia corporis
xpi: sicut cum dimensionibus panis
vel erat substantia panis ante cõuer
sionem factam sic conuersione facta
simul cum eisdem dimensionib9 erit
substantia corporis xpi. Rursum qr
dimensiones corporis xpi proprium
subiectum non deserunt et oportet di
mensiones esse vbi et ipsum corpus.
Ideo ex quo ipsum corpus est simul
cum dimensionibus panis: oportet
dimensiones corporis xpi esse cũ di-
mensionibus panis. Sed quomodo
hoc possit esse ẽ videre difficile. Ar-
guit enĩ philosophus. iiij. phisi. con
tra ponentes vacuum et dicentes lo-
cum esse dimensiones separatas: qr
si in hominis dimensionibus recipe
retur corpus contingeret duo corpo
ra simul posse existere quod habet p
impossibili. tota igitur causa quare
duo corpora non possint simul esse
est resistentia dimensionum. ¶ Sciẽ
dum igitur q sicut calor et alie qua-
litates actiue duplicẽ habẽt cõpara
tionẽ sic dimẽsiões. calor aũt hz vnã
comparationez ad subiectũ sm quã
dat sibi esse calidum: et aliam ad ob-
iectum sm quam est ratio calefaciẽ-
di: ita etiam quantitas prout compa
ratur ad subiectum dat esse quantuz
prout aut comparatur ad quantita-
tem aliam dat sibi resistere: et esse lo-
cale. sicut ergo calor põt dare esse ca
lidum et non calefacere: puta si deus
conseruet eum in esse et suspenderet
agere sicut fecit de igne in fornace
puerorum: et sic aliquid põt esse cali-
dum absq3 hoc quod calefaciat sic et
dimensiones poterunt dare eẽ quan
tum absq3 eo q alijs dimensionibus
resistant quod patet. nam cum quan
titatis sit ratio quare quantum resi-
stat quanto: ideo oportet vnum quã-
tum alteri quãto comparare mediã
te quantitate: et quantitatem esse me
diã iter corp9 qd resistit et corp9 cui sit
resistentia: sz sublata illa mediatõe:
sc3 q corpus sit alicubi non median
te quantitate certuz est q sibi aliud
corpus siue alia dimensio nõ resistet
Nam cũ tota causa in resistentie sit:
quia comparatur ad ipsum median
te quantitate sublata causa iam non
resistet. ¶ Per hoc possent etiaz sol
ui instantie de trãsitu corporis chri-
sti per corpus virginis ipso manen-
te clauso: et etiam de penetratione
celorum quando ascendit in celum:
cuz igitur in sacramẽto corpus chri
sti non comparetur dimensionibus
mediante quantitate: sz magis quã
titas mediãte substantia cum substã

tia eā resistētie nō sit. Adeo sicut nō est cōtra rationē substātie simul cū dimensionibus esse: sic nō est contra rationem dimēsionum corporis xpi mediāte substātia esse simul cū dimē sionibus panis. Et sic patet q̄ nō est impossibile dimēsiōes corpis xpi cū dimēsionibus panis esse. cū ibi sint mediāte substātia que simul pōt cū dimēsionibus esse. ¶ Aliter soluit p̄dictum impossibile doctor subtilis in. iiij. sno. Dicit eni q̄ est duplex ordo: scʒ ordo ptiū i toto: ⁊ ordo ptiū i loco. Ordo aūt partiū in toto est differētia quātitatis nō ꝓprie cū sit respectiua: sed aliquo modo accedens ad differentiā eius essentialē. Ordo aūt ptiū in loco est de genere situs ⁊ ab isto respectu sine ordine partiuʒ in loco pōt absolui. Ordo eni partiū in toto est prior ordine partiū in loco. Prius autem potest absolui a posteriori sibi accidētaliter coniuncto. Cū ergo ordo partiuʒ in loco accidētaliter cōiūgatur ordini partium in totum. igitur corpus xpi in eucharistia habebit ordinē partium in toto absqʒ illo respectu qui est ordo partium in loco. ¶ Adducuntur secūdo similitudines alique cōtra iudeos ⁊ infideles. Et primo Augu. in lib. de quātitate aīe ꝓbat aīam maiorē esse q̄ corpus: q2 totam mundi magnitudinem infra se cogitari pōt ⁊ infra se cōtinere ⁊ sicut aīa cū sit maior corpore tota est infra corpus: modo cōsimili corpus xpi cum sit maius hostia totum est infra eam nō coartatū sed ita magnum ⁊ perfectuʒ sicut in celo cōtinetur. Item in parua oculi pupilla maximi montes continētur per species suas: cur ergo sic corpꝰ xpi in parua hostia. Item videmꝰ in paruo speculo solis ⁊ lune maximasqʒ rerum diuersitates. Item intellectus hominis paruus est ⁊ tamen in ipso magna celestium ⁊ terrestriū sapientia ⁊ scientia cōtinetur. quid ergo impossibile putas xpm qui est dei sapiētia increata sub parua forma hostie iueniri: nunquid vides in paruo lapide p̄cioso magnas ⁊ multas virtutes. nonne vides in paruo corpore p̄cipis magnā potentiam ⁊ in paruo corpore pape magnaʒ auctoritatē. Quid ergo impossibile est xpo in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cōprehēdūtur. Nōne vides quō in hac parua dictiōe deus tota trinitas cōtinetur: scʒ pater ⁊ filiꝰ ⁊ spūssanctꝰ: quantomagis sub parua hostia pōt seipm xps cōcludere si vult. immo q̄ amplius est videmus q̄ sub hac parua dictiōe ⁊ sub hoc paruo signo omne duarum syllabaruʒ ⁊ quattuor litterarum cōtinetur ois creatura celū ⁊ oia celestia: infernus ⁊ oia inferna scilicet breuiter oia creata. Quid igitur impossibile q̄ in vna hostia comprehendatur totus xpus cum in tam parua dictione comp̄hendatur totꝰ mundus: qui igitur hoc in creaturis creduntur iudei erubescant similia fieri in creatore: licet supradicta nō inducant omnimodam similitudinē sunt tamen aliquales cōformitates que deuoto animo considerate mirā delectationem adducunt in animo contemplantis.

¶ Quia vnicum corpus christi sit simul in diuersis altaribus cuʒ nō possit vnum corpus simul esse in diuersis locis.

Quintūdecimum impossibile est. vos xpiani dicitis ait iude⁹ q xps veciter simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrātur hoc videt impossibile. q impossibile est vnū corp⁹ in plurib⁹ locis existere. Manifestū est aūt hoc sacramētū in pluribus locis celebrari. ipossibile igit videt q corp⁹ xpi in hoc sacramēto veraciter cōtineatur. nisi forte qs dicat q fm aliquā prticulā ē hic et fm aliā alibi ad qđ iterū sequitur q p celebrationē huius sacramēti corp⁹ xpi diuidatur in partes. cum tñ nec quātitas corpis xpi sufficere videatur ad tot prticulas et eo diuidēdas in quod locis hoc sacramētum peragitur. ¶ Ex his que dicta sunt supe rius pz solutio ad hoc qđ obijcitur de pluralitate locorū q corp⁹ xpi p suas dimensiones existit tm in vno loco. sed mediantib⁹ dimēsionibus panis in ipm trāseuntis ē in tot locis in quot huiusmodi cōuersio fuerit celebrata. nō quidem diuisū per partes sz integrū in vnoquoq. Nā quilibet panis cōsecratus in integrū corpus xpi ꝯuertitur. hec est solutio thome vbi supra. ¶ Alij vero soluētes dixerūt q nō est incōueniens q vnū corpus sit in diuersis locis si in vno est p se z in alijs p accidens. sic autē est in pposito q corp⁹ xpi ē in celo fm pprias dimensiones z sic p se. In sacramēto aūt per dimēsiōes alienas scz p dimēsiōes panis z sic per accidēs. Sed isti difficultatem nō euadūt. Diceret eni iudeus z p se et per accidēs esse impossibile idez corpus eē in diuersis locis propter hoc ostendo q corpus xpi potest esse simul in diuersis locis sic. omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quātitatis potest eē in pluribus locis simul sed corp⁹ xpi est sub dimensiōibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior pbatur quia quod non ē in loco p quantitatem non diffinit nec determinat sibi locum: sed quod non determinat sibi locum potest eē in pluribus locis: ergo quod non est in loco p quantitatem potest esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiorez euidentiam istius prosilogismi notādum q diffiniri est idem q finiri siue terminari. ppter quod phs. v. meta. vocat diffinitionez terminū q in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos z inter proprios fines res diffinita cōcluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex: vna que respicit rem vt est substantia: alia que respicit eā vt ē quanta. Naz quelibet res creata siue sit corpalis siue spūalis inquātum est substantia finitur sic q determinatur ad certuz genus et ad certaz spēm z ad certū indiuiduationis modū: z ideo solus de⁹ q est substātie infinite non determinatur ad genus neq ad spēm nec p se nec per accidens: nec etiam ad modum indiuiduationis: cum ipse sit singularitas quedam formaliter. Res autem quanta sicut per hmōi quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci. non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est substantia q substantie vt substantia est non de

betur locus: quia inquantum substātia nō pōt cōmēsurari vltime superficiei cōtinētis. Et ideo si diffinitur loco hoc est rōne quātitatis. ꝛ ideo cum duplex sit quantitas. s. molis et virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi corporalia nisi per quātitatem molis. ita ſm aliquos nō diffiniūt sibi vbi spūalia nisi per quātitatē virtutis. itaq₃ dicunt ꝙ vbi intelligentie operantur ibi esse dicūtur: nec sunt in loco nisi dum operātur qđ vtrum sit verum nihil ad propositū. Quantum igitur ad propositū patet ꝙ corpus quod est alicubi nō per quātitatem nō diffinit sibi locū illum. si ergo est alicubi solū rōne substantie. quātitas autem ibidē existens propter naturalem ordinē₃ quē ad substātiā₃ habet ei competit finitas que sequitur naturam substātie non autem finitas que sequitur quātitatem ꝓut ꝑ quātitatē ad aliam cōparatur. Et ideo q₂ ex vi sacramēti corpus xp̄i est in altari rōe substātie solum nō rōe quātitat₃ nisi ex cōsequēti vt. s. habet naturalē ordinē ad substātiam. Ideo ibi sibi cōpetit finitatio ratione generis ꝛ speciei et individui. nō autem ratiōe localitatis cum illa tātum cōpetat corporibus rōe quātitatis. Et ideo cum sibi nō determinet locum. certū est ꝙ nō est ita ibi qui posset eē alibi. Sic ergo pt₃ maior ꝙ omne corpus quod est alicubi nō rōe quātitatis cum nō determinat sibi locum illum pōt simul esse alibi. ¶ Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xp̄i ē in sacramento rōe substātie non rōe quātitatis. q₂ est ibi ꝑ trāsubstātiationem. Nūc aūt certū est. ꝙ quātitas panis non transsubstantiatur in quātitatē₃ corporis xp̄i cū maneat in sacramento ergo ratione trāsubstātiatiōis panis in substātiā corporis xp̄i cū ergo fit ibi ratione illius in qđ substantia panis transsubstātiatur: manifestum est ꝙ est ibi rōne substātie: quare sequitur ꝙ pōt alibi esse rōne sue quantitatis scilicet in celo. ¶ Similitudines licet nō omnimode adducuntur ex natura. Idē sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur ꝛ videtur ꝛ hoc sine sui diuisione. Idem verbu₃ numero in diuersis auribus continetur et auditur ꝛ idem sonus. Occurrit etiam contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xp̄i nō posse esse simul in pluribus locis q₂ deus talē legem dedit corporibus. Cū ergo lator legis possit₄ dispensare i lege multomagis deus potest dispensare in vniuerso nec mirum: q₂ tunc sacerdos gerit personā ꝛ vicem illi⁹ qui dixit ꝛ facta sunt: ꝛ sic ꝙ simul ꝛ semel est in diuersis altaribus: hoc est ex potentia deitatis cui vnitu₃ ē corpus illud ꝛ ex virtute verborum xp̄i quibus cōtulit virtutē ꝯficiēdi.

¶ Impossibile ē ꝙ caro xp̄i ꝛ sanguis sint sub speciebus panis ꝛ vini cū sit īpossibile duo corpora simul eē in eodē loco. s. substantia panis ꝛ vini cum carne ꝛ sanguine xp̄i cum illa accidentia vt dicunt nō sint ꝑ se nec in aere nec i carne ꝛ sanguine xp̄i ſ₃ subiectiue in substātia panis ꝛ vini.

Extumdecimu₃ impossibile est. Uos xp̄iani dicit₃ ꝙ manifeste post

consecrationem in hoc sacramento sentitis omnia accidentia panis et vini.s.colorē.saporem.odorem.figurā quantitatē et pondus circa que decipi nō potestis: qz sensus circa ppria sensibilia nō decipit. huiusmodi autem accidentia in corpore xpi eē nō possunt sicut in subiecto vt vos asseritis. Similiter aūt nec in aere adiacente: qz cū plurima eorū sint accidentia naturalia requirūt subiectum determinate nature non qualis ē natura corporis humani vel aeris: nec possunt p se subsistere cū accidentis esse sit inesse. vii. metaphisice. Accidentia eīm cū sint forme indiuiduari nō pnt nisi p subiectū. Conumerantur eīm ad conumerationem et indiuiduationē suor subiector. vñ remoto subiecto eēnt forme vniuersales. Relinquit igit hmōi accidētia eē in suis determinatis subiectis.s.in suba panis et vini. Est ergo ibi substantia panis et vini et non substantia corpis christi: cū impossibile videatur duo corpora esse simul. ¶ Ad istud respōdetur q non possumus negare accidentia panis et vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demōstrat nec his accidentibus corpus christi aut sanguis afficitur: quia hoc sine eius alteratione eē non poss nec taliū accidētiū capax est. similr aūt nec substātia aeris. Vñ relinquit q illa accidentia sint sine subiecto. tamen eo modo quo supra fuit declaratum in duodecimo impossibili. vt scz sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat et ipa aliis accidētibus prebeat subiectum: nec impossibile ē q accidēs diuina vtute subsistere posset sine subiecto: qz idē est iudicādū de pductione rerū et de cōseruatione eas ī inesse. diuina aūt virtus pōt pducere effectus quarūcūqz causarum sine ipsis causis secūdis. sicut potuit formare hoiem sine semine: et sanare febrē sine operatione nature qd accidit ppter infirmitatē eius virtutis. et qz oibus causis secūdis largit virtutē agendi. vnde et effectus causarū secūdarū pōt conseruare inesse sine causis secūdis: et hoc mō ī hoc sacramento accidēs cōseruat inesse sublata substātia q ipm cōseruabat: qd quidem dici pōt de quātitatibus dimēsiuis quas etiā platonici posuerūt p se subsistere, ppter hoc q sm intellectū separant. Manifestū ē aūt q plus pōt deus in operādo q intellect in apphendendo. Et lz de principio indiuiduationis sit inter doctores nō parua difficultas. Verūtamen in pposito me nō intromitto: qz hic non laboramus nisi ad excludendum ea que a iudeis impossibilia reputantur. ¶ Dicit ergo sanctus tho. ī summa contra gentiles libro.iiii. ca.lxv q quantitas dimensiua habet hoc pprium inter reliqua accidentia q ipsa sm se indiuiduatur. quod ideo est quia positio que est ordo partium in toto in eius ratione includitur: est enim quantitas positionem habens. vbicunqz autem intelligitur diuersitas partium eiusdem speciei necesse est intelligi indiuiduationem. nā que sunt vnius speciei nō multiplicantur: nisi secundum indiuiduum et inde est q non possunt apprehendi multe albedines nisi secundum q sunt ī diuersis subiectis pnt aūt apphēdi multe linee ēt si sz se pside erent diuersus ei sit q p se linee [illegible]

pluralitatem linearum sufficiēs est. Et qr sola quātitas dimēsiua de sua rōne habet. vñ multiplicatio indiuiduorū ī eadē specie possit accidere. Prīa radix huius multiplicationis ex dimēsiōe ee videt. ⁊ qr ⁊ in genere substātie multiplicatio fit ſm diuisionem materie. q̄ nec itelligi pōt nisi secūdum q materia sub dimensionib⁹ cōsideratur. Nā remota quātitate substātia omnis indiuisibilis est vt ptz per pħm primo phisicorū manifestū est autē q in aliis generibus accidētiū multiplicātur idiuidua vni⁹ speciei ex pte subiecti. ⁊ sic relinquitur q cū in huiusmōi sacramēto ponamus dimensiones per se subsistere. et alia accidētia in eis sicut in subiecto fundari. non oportet nos dicere q accidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet ei in ipsis dimēsionib⁹ indiuiduationis radix. Cōcedamus igitur q sentim⁹ supradicta accidentia et q illa non sunt in corpore xpi nec ī aere nec in substantia panis quia nō est. sed est illa dimensiua quātitas hñs eē p se pseytate tercij modi. quod est esse pcisum et separatum ab omni subiecto et reliqua accidētia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est enim cōis propositio apud oēs scotizātes: q primū indepēdēs pōt terminare depēdentiā cuiuslibz entitatis create ⁊ supplere vicē cuiuslibet determinātis cum cōtineat eminēter vices cuiuslibet causalitatis secūdarie cause. ergo depēdētiā quā habet accidens ad subiectum pōt deus supplere ⁊ terminare. Itē deus pōt quodlibet prius distinctuz essentialiter: a posteriori facere sine illo posteriori. Cuz ergo accidentia sint priora inherētia actuali et ab ea distincta essentialiter. qr sunt in diuersis generib⁹. ergo de⁹ poterit facere accidentia per se existere sic q nō inherebūt actualiter q̄cquid sit de inherētia aptitudinali. qr cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidētia separari nō psūt. ¶ Pōt etiā dici sicut notat magr iohānes cōuersus in libro de cōcordia legū. ti. iij. c. iiij. q accidentia per se remanere sine inherētia ad subiectū impossibile est in trāsmutationib⁹ ⁊ mutationibus naturalib⁹. sed ista trāsubstātiatio est per miraculū diuina virtute facta. Et dicit q iudei cōcedunt aliud miraculū in lege sua sile huic scz q littera menclausa et chamah. que scripta erāt ī tabulis legis erāt per se sine aliquo subiecto. ⁊ iste littere figurate erant ex vtraqz pte et erant rotūde et nulla istarū lrarum ps sustētabat ab aliquo corpe sed p se erāt stātes miraculose ⁊ istud dicere est euidēter ꝯ naturā ⁊ impossibile magis q̄ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliam et accidentia remanent per seipsa.

¶ Quod in sacramento altaris sit corpus xpi incorruptibile cum possit putrefieri ⁊ a muib⁹ comedi.

Decimumseptimum impossibile ē. Dicunt iudei certū est q si illud vinū vestri sacramenti in magna quātitate sumeret q calefaceret et inhebriaret sicut ante sacramētū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videt etiā si diu ⁊ incau

re seruet putrescere et a muribus comedi. comburi etiā possit. et in cinerē redigi et vaporē que oīa corpori xpi convenire nō possunt cū fides vestra ipsum impassibilē pdicet. Impossibile igitur videt quod corpus xpi in hoc sacramento substātialiter contineat. ¶ Respondet quod hic sunt duo cōsiderāda vnū qd de facili pōt expiri et aliud quod maiorem difficultatē ptendit. quod cū in hoc sacramēto eedē actiones appareant q̄ prius in substantia panis et vini apparebāt puta quod similiter immutent sensus. Similiter etiā alterēt aerē circūstātē vel quodlibet aliud odore aut colore sat consequēs videt ex his que supradicta sunt. Dictū ē em quod in hoc sacramēto remanēt accidētia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q̄ sunt huiusmodi actionū principia. Rursus circa passiones aliq̄s puta q̄ fiūt sm huiusmodi alteratiōes accidētiū nō magna difficultas accidit si pmissa supponātur. Cū em pmissum sit et alia accidētia in dimēsiōibus fundātur sicut in subiecto p eūdem modū circa huiusmodi subiectū alteratio aliorū accidētiū cōsiderari pōt sicut si esset ibi substātia vt puta si vinum esset calefactū et īfrigidaret aut mutaret saporem aut aliud huiusmodi. Sed maxia difficultas apparet circa generationē et corruptionē q̄ i hoc sacramento videt accidere. Nā si quis in magna quātitate hoc sacramētali cibo vteret sustentari posset et vino etiā inebriari. sm illud apli ad Corinth. xi. Alius esurit alius ebrius est. q̄ quidem accidere nō possent nisi ex hoc sacramēto caro et sanguis generaret. Nā nutrimentū cōuertitur in substātiā nutriti. Quis quidā dicant hoīes hoc sacramētali cibo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refocillari. sicut cū ad odorem panis et vini cōfortatur. Sed hec quidem cōfortatio ad horā accidere pōt. nō autem sufficit ad sustētādum hominem si diu sine cibo pmaneat. Experimento aūt de facili inueniret hominem diu sacramētali cibo sustentari posse. Mirādum etiā videt cur negent hominē hoc sacramētali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramētū in carnem et sanguinem posse cōuerti cum ad sensum appareat quod p putrefactionem et cōbustionem in aliā substātiam scz cineris et pulueris cōuertat. qd qdem difficille tm videtur. eo qd nec videat possibile quod ex accidentibus fiat substātia: nec concedi phas sit quod substantia corporis xpi que ipassibilis sit in aliā substātiam cōuertat. ¶ Si qs aūt dicere velit quod sicut miraculose panis in corpus xpi cōuertitur. ita miraculose accidentia in substātiā conuertunt. Primo qdem hoc nō videtur miraculo hoc esse conueniens quod hoc sacramētum putrēscat vel p cōbustionē dissoluatur. deinde quod putrefactio vel cōbustio cōsuetudo nature ordine huic sacramento accidere iuenitur. quod nō solet esse in his que miraculose fiūt. ¶ Ad hanc dubitationem tollendā quedam famosa positio est adinuenta que a multis tenet. Dicunt enim quod non contingit hoc sacramentum in carnem conuerti aut sanguinem p nutrimentum vel in cinerem p combustionem aut putrefactionem non conuertuntur accidentia in substantiam nec substātia corpis xpi sz redit diuino miraculo substantia pa

nis que prius fuerit: et ex ea genera tur illa in qua hoc sacramentum cõ- uerti inuenit. sed hoc quidem omni no stare non potest. Ostensum est enim supra q̄ substātia panis ī substātiã corporis xp̄i conuertatur. qd̄ eñi in aliquid conuersum est redire nō po test nisi econuerso illud cõuertatur in ipsum. Si igitur substātia panis redit sequitur q̄ substātia corporis christi conuertatur in panem qd̄ est absurdum dicere. ¶ Adhuc si substā tia panis redit necesse est q̄ vel re- deat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iã destructis. speciebus quidem panis durātibus substātia panis redire nō pōt. q2 q̄- diu spēs manent manet sub eis sub stātia corpis xp̄i. Sequeretur ergo q̄ simul eēt substātia panis ⁊ substā tia corpis xp̄i. ¶ Similit etiā nec corruptis specieb⁹ panis substātia panis redire pōt. tū q2 substātia pa nis nō est sine ꝓprijs specieb⁹. tum quia destructis spēbus panis iã ge nerata ē alia substātia ad cuius ge nerationem ponebatur q̄ substātia panis rediret. Concludit ergo san- ctus thomas libro quo supra. c. lxvi. q̄ melius dicēdum videtur q̄ in ipsa cõsecratiōe sicut substātia panis in corpus xp̄i miraculose cõuertitur. ita miraculose accidentibus confer tur q̄ subsistāt quod est ꝓpriũ sub- stantie. ⁊ ꝑ cõsequēs oīa q̄ possent facere ⁊ pati sicut si substātia adeēt. vñ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire ⁊ incinerari et putrefieri possunt. eodem modo et ordine ac si substātia panis et vini adesset. hec ille. ¶ Quare autem non oportet q̄ ibi sit nouū miraculum declarat Ri- chardus in. iiij. dist. xij. in tertio ꝑn cipali qōne. ij. dicēs q̄ q̄uis miracu lum sit accidentia in sacramento al- taris ꝑ se existere. tñ q̄ sic per se ex natura operant in aliud nouum mi- raculum nō est sicut cecũ natū post miraculosam restitutionẽ visus vi- dere nouum miraculū nō est sed na- turale. nō eñi intelligendū est sic ac- cidentia operari in virtutē substātie q̄ necessaria sit eis ad suā operatio nem aliqua virtus substātie que nō sit accidens supposita eorum existē tia: sed ꝓ tanto hoc dicitur quia nō pñt operari nisi sint et naturalr non possunt esse nisi per substātiam ⁊ q2 ipsa accidētia sunt quedam virtu- tes substantie. ideo q̄uis eorum exi stētia sine substātia sit per supnatu- raleẽ potētiā. tñ sic existētia ī aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgat in ptes.

Decimūoctauū impossibile ē. Uos xp̄ia- ni dicit iude⁹ frāgitis il- lud sacramētū in ptes ergo īpossibi le est q̄ sit ibi corp⁹ xp̄i. ꝓbat conse quētia. q2 fractio illa que sensibiliter apparet nō pōt eē sine subiecto. Ab- surdū etiã vr dicere q̄ illi⁹ fractio nis subiectū sit corpus xp̄i. ergo im possibile ē q̄ sit ibi corp⁹ xp̄i ꝫ solū substātia panis ⁊ vini. ¶ Ad ideo ad istud pꝫ manifeste et his q̄ supradi cta sūt q2 fractōis subiectū possum⁹ ponere dimēsiōes ꝑ se subsistentes. nec tñ hmōi dimēsiōib⁹ fractis frāgi tur substātia corpis xp̄i eo q̄ totum corp⁹ xp̄i sub q̄libet portiōe rema- neat. qd̄ qdē et si difficile videat tñ

P.in ea q̄ p̄missa sunt expositiōes h3. Dictū ē ei supra īpossibili.xii.q᷑ corpus xp̄i est in hoc sacramēto p̄ suaȝ substātiā ex vi sacri. Dimēsiōes aūt corpis xp̄i sunt ibi ex naturali ꝯcomitātia quā hab3 ab substātiā. ecōtrario em̄ s̄m q᷑ corp⁹ naturalr̄ ē in loco. nā corp⁹ naturale ē in loco mediātibus dimēsiōibus quibus loco cōmēsurat̄. Alio aūt mō se h3 aliq̄d substātiale ad id in quo ē: ⁊ alio mō aliquid quātū. nā quātū totū. ita est in aliquo toto q᷑ totū nō est in pte s3 pars in pte sicut totū in toto. vnde et corpus naturale sic ē in toto loco totū. q᷑ nō ē in qualibet pte loci. S3 ptes corpis ptib⁹ loci coaptant̄ eo q᷑ ē in loco mediātib⁹ dimēsionib⁹. Si aūt aliq̄d substātiale sit ī aliquo loco totū etiā totū est in q̄libet pte ei⁹ sicut tota natura ⁊ species aque est in qualibet pte aque ⁊ tota aīa ē in q̄libet corporis pte. q2 igit̄ corp⁹ xp̄i est in sacro altaris rōe sue substantie in quā cōuersa est substātia panis dimēsionib⁹ ei⁹ manentibus sicut tota species panis erat sub q̄libet parte dimēsionū ita integrū corpus xp̄i est sub qualibet parte earū dē. nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xp̄i vt sit in illo tanq̄ in subiecto. sed subiectū eius sunt demēsiōes panis ⁊ vini remanentes sicut ⁊ alioꝝ accidētium ibidem remanētiū dicim⁹ eas esse subiectū. verba sunt sc̄i thome libro quo supra. c.lxvii. ¶ Simile etiā inuenitur ī natura q2 imagine in speculo existēte si frangatur speculum nō tamē frangitur imago et in quot partes speculuȝ frāgitur in toto integra manet et resultat ymago. Nō ergo mirandum si hoc in hostia fiat virtute diuina. figura huius p̄cessit. Exod. iii. in rubo qui videbatur ardere ⁊ nō comburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frāgere ac comminuere ⁊ incinerare et t̄n ab igne nō ledebatur nō frāgebat̄. nō vorabat̄. nō minuebatur. nō incinerabat̄. sic nec corp⁹ xp̄i in comedentis ore nō leditur a dente. nō frāgitur vorādo nec cōminuitur. sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xp̄i illesuȝ integrū remanet sub fractiōe specierum que l3 non sit in corpe xp̄i vero rep̄sentat t̄n s̄m Richardum illā flagellationem ⁊ pforatiōnē qua fuit flagellatū etiā per foratum in sua passione.

¶ Probant corpus christi sumi et consumi.

Decimumnonuȝ impossibile est. q᷑ istud sacramētū sumat̄ ⁊ non cōsumatur s̄m q᷑ vos xp̄iani asseritis. Si em̄ esset mōs olimpius q̄ est excessiue magnitudinis iaȝ deberet esse voratus ⁊ cōsumatus et cōsumptus. xp̄s vester tociēs māducatur ergo deberet eē cōsūpt⁹. ¶ Respōsio satis pat3 ex p̄dictis. Nō em̄ substātia corpis xp̄i s3 sp̄ēs panis cōsumunt̄ sicut etiā sp̄ēs ille nutriūt inebriant. incinerari et putrefieri p̄nt vt dictū est in. xvii. impossibili. ita dicunt̄ frāgi vt pt3 in p̄cedenti impossibili. sic etiā de eis ꝯcedere possum⁹ q᷑ ꝯsumūt̄ corp⁹ t̄n xp̄i manet itegrū ⁊ viuū. ¶ Sīle etiā p̄cessit ī natura ⁊ scriptura. In natura ē ex̄pplū d̄ scīa q̄ data n̄ decreuit. vn̄ totā meā sciaȝ possū alt̄i dar̄ ea tota ī n e

remanēte. Fons etiā quotidie aquā tribuit et aqua quotidie de fonte sumitur ⁊ fons nō consumitur. Videmus etiā ꝙ de mari semper fontes ⁊ flumina egrediunt̄ ⁊ tñ mare nō consumit̄ nec minuitur. Idē videm⁹ ꝙ vna candela mutuat lumē suū multis candelis sine diminutione: sui luminis ita in ꝓposito filius dei est sapientia ⁊ ars patris lumē de lumine deus verus de deo vero. fons totius eternitatis ⁊ mare infinite bonitatis ex͞ns veraciter in hoc sacramento quotienscūq; ⁊ a quocūq; sumpt⁹ nunꝙ ꝯsumitur. Unde cātam⁹ in ꝓsa. Sumit vn⁹ sumūt mille tantū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiā est cū homo comeditur a leone anima nō cōsumitur sed solū corp⁹: ita dū hostia sumit̄ a sacerdote xp̄i corp⁹ nō cōsumit̄ sed sole species panis ⁊ vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra separatur. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corp⁹ xp̄i eē in illo. Unde dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste poſꝙ est a fidelibus cōmestus remanet integer ⁊ viu⁹. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura q̄r. iij. Reg. xvij. c. legit̄ ꝙ helyas et mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie et de oleo qđ erat in lechito ⁊ tamē ydrie farina nō defecit ⁊ lechit⁹ olei non est minut⁹ iuxta verbū domini. ꝑ farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane: ꝑ lechitum olei sacramēta in confectione vini intelligo: q̄r sicut tunc sumpta nō consumebantur in illorum conuiuio. ita nec nunc corpus ⁊ sanguis xp̄i in isto sacramento. Item de quinq; panibus satiauit dominus quinq; millia hominum. et xij. cophini sunt impleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad eum ponā eloquiū meum qui facit magna ⁊ mirabilia ⁊ inscrutabilia absq; numero.

¶ Quomodo manducans partem manducat.

Vicesimum Impossibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicitis ꝙ ille qui māducat ptē hostie illius sacramenti manducat totū xp̄m Istud est īpossibile cū omnis pars minor sit suo toto. ¶ Respondet̄ ꝙ ita verū est ꝙ sumens minimā ptem hostie consecrate: totum xp̄m sumit. Dictum est enī supra ꝙ partitio illa non subiectatur in xp̄i corpore: s; in dimensiōibus quātitatis panis que separate sunt ⁊ habent esse per se miraculose. Factis igitur innumerabilibus fractionibus dū tamen appareant: spēs panis vnicam ⁊ integrū corpus xp̄i est sub omnibus illis speciebus: ⁊ ideo sumēs vnam particulam sacramenti tantū; de xp̄o sumit quantum sumens totam hostiam q̄r vtrobiq; totus xp̄s. Non ergo quicūq; cōmunicans ptem hostie: ptē; xp̄i suscipit sicut iudeus putat: et huius est simile in natura de verbo loquentis quod totum est in parua aure sicut in magna equaliter: quod etiā figuratum fuit Exo. xvi. vbi legitur ꝙ quilibet de manna habebat equaliter: vnde plus colligens de māna nō plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ⁊ qui plus in maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset: nisi pu

tredo infidelitatis: ideo dicit Eccl. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius: et sic non videntur ad sensum licet visa sint in scriptura et natura secundum intellectum.

¶ Quomodo illud sacramentum sit verus deus licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Vicesimumprimum impossibile est. Quod aliquando accidit vel accidere potest quod vna pars istius sacramenti manet in altari et altera cadit in terram et pedibus conculcatur. dicere autem quod deus cadit in terram et quod pedibus conculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. ¶ Respondetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret et esset digne puniendus et multo plus si faceret scienter: nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile quia casus in terram et conculcatio pedum non corpori christi nec deo sed dimensionibus panis et accidentibus illius attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

¶ Quod christus in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immundis contractari.

Vicesimumsecundum impossibile est. Quod si esset deus ille christus vester qui est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiam se a malis et immundis sacerdotibus tractari oppositum videtur experimentaliter ergo impossibile est eum esse deum. ¶ Respondetur quod vt dictum est quod in hoc sacramento est christus verus deus et verus homo christus autem propter honorem et reuerentiam diuinitatis semetipsum humiliauit in hoc mundo et seipsum contempsit intantum vt nunquam fuerit aliquis homo in mundo ita humilis sicut ipse quia ipse permisit suum corpus flagellari vulnerari: plagari: conspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle et aceto potari et quicquid voluerunt facere sustinuit etiam et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter: sic et sacramentum corporis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis concomitantis et placet sibi ac permittit quod aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam a malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperiis et morte et a bonis in scriptura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamenti portabatur humeris leuitarum et non ferebatur per se ipsam. Nunquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nunquid eam ceperunt philistei qui erant mali et portauerunt ad terram suam. Dic mihi quare non defendebat se vel quare non rediit per seipsam vel quid factum fuit de ea cum facta fuit preda nabuchodonosor. ¶ Dico ergo quod deus mandauit moysi facere archam non vt ipsa se moueret per se nec vt ambularet per se nec vt staret per se nec vt eleuaretur per se sed precepit vt fieret ad ponendum in ea legem et manna et virgam aaron et precepit quod poneretur in loco pio deuoto et solenni et honorabili quod erat in tabernaculo vt omnes ipsam

respicientes haberent fidē ꝛ timorē ꝛ reuerentiam deo: ꝛ vt ibi ppls iret ad petendū petitiones suas deo. nec dicebat ppls. Eamus asi archā sꝫ ea mus asi deum: sic etiā cū de⁹ ꝛ homo xp̄s iesus ordinauit istud sctm̄ sacramentū nō ordinauit eū vt pliaret nec vt ābularet nec vt faceret ludos asi apostatas ꝛ hereticos maliciosos: sꝫ ordinauit ipsum vt popul⁹ respiciēs ipsum haberet maiorē fidem ꝛ in eo diuina maiestas adoraretur ꝛ honoraret. Et sicut ꝓpheta cū inuitabat populū vt ascēderet in hierusalē. nō dixit ascēdamus ad domū arche testamenti nec legis. Sed dixit venite ascendam⁹ ad domū dei. Si ergo illa erat dom⁹ dei ꝓpter archā ꝛ hoc ē corpus dei ꝓpter sacramentū. Non ergo laudent se iudei in fide dei. q: viderunt mare siccum: solē stātem. iordanem detentum: lucē versam in tenebras: ꝛ aquam in sanguinē ꝛ virgam in serpentem. puluerem in cinifhes. virgam sine radicibus florere montē fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus: voces sine corpore: mā na de celo: aquā sine fossione: victoriam inimicorum sine gladio: lucem de nocte: q: hec omnia viderūt et in deo nūꝗ crediderūt: nec in terrā desiderabilem nunꝗ intrauerūt sed in deserto mortui sunt. Popul⁹ autem xp̄ianus nihil horum vidit: sed in veritate sctm̄ sacramentū fuit ordinatum in cibum. Cib⁹ aūt quicunqꝫ sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarii siue sit coctus aqua: siue sidassus igni siue lixus vel quis alio modo preparatus. dimittit se etiā cibus tractari a ministris si volūt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo vel in ligno vel in scissorio luteo etiam cū pannis ꝛ sine eis. Dimittit se etiaꝫ cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa: siue laceratus vel scissus: vel admorsus ad voluntatem comedētis. Sic ergo patet ꝙ cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis ꝛ non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cū ergo xp̄s ordinauerit corpus suū in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cibus ꝛ sanguis meus ꝛc̄. Ordinauit ergo eū ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non eleuet se ꝛ dimittat se a malis ministris sicͣ a bonis tractari.

¶ Impossibile est ꝙ in illo sacramēto sit verus deus et ꝙ descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimūtertiuꝫ

Impossibile ē. Uos christiani sumitis hoc sacramentum ꝛ comeditis euꝫ oportet ergo ꝙ descendat ad stomachum ꝛ ad locum digestionis ꝛ intestina ꝛ cetera que omnia impossibilia videntur cum vos ponatis i isto sacramēto esse deum ꝛ deo ista repugnare videantur. ¶ Respondetur. dic mihi iudee cuꝫ tu comedis panē quis morsus vadit ad cor ꝛ quis ad cerebrū quisue ad intestina. Oportꝫ ꝙ dicas ꝙ de quolibꝫ vadit ad quodlibet membrum qd̄ cōuenit sibi: quia quodlibet membruꝫ recipit quod est suum: sicut epar cibum dulcē: fel acutum vel amarum: splen cibum acetosum: et omnis cibus salsus vadit ad vrinam. Sic et homo consideratur

in duas partes scilicet in partē corporalem et in partē spiritualem partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales: sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunque nō descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramētis.pte.viij.ca.xiij. q̄diu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentib⁹ in gustu.ibi est christi corpus: cumvero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum ē.quādo ore suscipis: corporaliter tecum est:quando manducas et gustas corporaliter tecum est.denique invisu in tactu in sapore corporaliter tecum ē quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postq̄ autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda nō ē sed spiritualis retinenda. dispensatio completa est sacramentum intus manēt christus de ore ad cor transit:melius est tibi vt eas in mentem tuam q̄ inventrem tuum:cibus iste anime non corporis est.noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt consumatur:venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia voca terrenis illi dici aut responderi non potuit.cibus sum grādium crede et manducabis me nō vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaque prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit q̄ per sacramentum suum corporaliter tecum esse incipiet etvnde non discessit quando ad te venit:hec ille. ¶ Et si dicatur contra q: illud quod vere mā ducatur in ventrem vadit et in secessum emittitur. Respondetur q in isto sacramento triplex concurrit manducatio vna carnalis qua species iste dentibus terūtur. Alia sacramentalis qua corpus xp̄i verum sub speciebus contētum sumitur. Tertia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In mā ducatione corporali cō sueta tria sunt: primum in ore masticatio.secundum in ventre sumptio: tertium in membris vnio:et hoc totum conuenit speciebus. secundum vero et tertium suo modo conueniūt corpori christi:tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico.nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite et cum corpore mystico:ita q ipse manducans vnitur ei non ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur q illud intelligitur de manducatione carnali.sic vero christus hic non manducatur. Uel aliter dico q intelligitur de cibo qui habet aliquid purum aliquid et impurum. Impurū vero aliqd in hoc sacramento non inuenitur: et iō nihil

ad secessum emittit: verba sunt petri de tharantasio in .iiij. distinctio. x. articulo. j.

¶ Quod in illo sacramento sit verũ corpus christi per miraculum quotidie.

Vicesimum quartũ impossibile ẽ. Dicũt iudei. Uos xpiani asseritis q quotidie istud sacramentũ in ecclesiis celebratur: istud videt impossibile: q: tunc nõ esset miraculũ cũ miraculũ semel accidere soleat ⁊ si istud semel accidisset invita xpi ad cõfirmationẽ sue legis nõ reputaremus impossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt: sed dicere q istud miraculum cõtinue in qualibet ecclesia fit ⁊ infinities repetat istud videtur apparẽter impossibile: q: sapientes dicũt miraculũ nõ eẽ qd cõtinue fit q: talia opa magis nature attribuerent q miraculo. ¶ Rñdet ad istud argumẽtũ magr Johãnes cõuersus lib. de cõcordia legũ titu. iij. iiij. ca. dicẽs q d facto sic fuit q viuẽte xpo die iouis in cena añ morẽ suã ⁊ quotidie illud miraculũ fit dei mirifica ptãte. Et dico q possibile ẽ deo qñ ⁊ vbi sibi placuit mirabilia opari, put dicit in thalmud q inter mirabilia q̃ fiebãt in domo sancta erat vnũ notabile inter alia q qñ totus ppl's ibi erat stãdo erãt valde cõiuncti ⁊ stricti sed qñ curuabant nesciebãt se eẽ in loco magis spacioso: ⁊ istud nõ semel sed semper asserunt q fiebat dum ibi ppl's sic cõueniebat. Itẽ dicũt q in domo sancta sanctoꝝ erãt ipi' mensura decẽ cubitoꝝ multiplicatoꝝ per decẽ ⁊ sic erũt centum cubiti: ⁊ q ibi erũt duo cherubi ⁊ qlibet eoꝝ habebat decẽ cubitos sup decẽ multiplicatos ⁊ sic erũt centũ cubiti in quolibet cherubi ⁊ istud est magnũ ipossibile ⁊ tñ fiebat semp ⁊ quotidie dicẽdo q erat corpus sine loco: q vn' cherubin illoꝝ erat tantus in quãtitate quãtus erat locus: ⁊ sic totũ locũ occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin: non op3 aliud dicere nisi q vn' cherubin erat sine loco ⁊ istud est impossibile. hec ille. ¶ Patet ergo q nõ repugnat miraculo pluries fieri nunqd eñ miraculũ fuit mãna de celo datũ filiis isrl: nõ negabit iude'. Sed ꝯstat q nõ semel pluit illis mãna ad mãducãdũ: sed. xl. annis sicut dicit Exo. xvi. Filij aũt isrl mãducauerũt mãna in deserto. xl. annis donec venirẽt in terrã habitabilẽ. Sic ⁊ illud pciosum sacramẽtũ mãducabunt fideles qdiu fuerint in deserto huius vite quousq veniẽt i terrã habitabilẽ: terrã sc3 viuẽtiũ: q est ppꝛie terra pmissionis eterne. Ea ergo que a iudeis ipossibilia circa istd sacramentũ allegant patent nõ esse impossibilia: s3 deo valde possibilia sed q: iesus xps est verus messias et verus deus vt supra ostensum est: iõ sibi oĩa supradicta possibilia sunt. ¶ S3 dicit forte iude' iesus nazarenus quem tu dicis deum vocat se panem. Johã. vi. Ego sum panis. numquid ex scripturis haberi põt q de' deberet esse panis dico q sic: vnde super illud Leuiti. xxi. Incẽsum eñi dñi ⁊ panes dei sui offerunt: vbi littera nostra habet ⁊ panis dei sui: littera hebraica habet, panis de' suus

⁊ sequitur ⁊ panes propositionis offert: hic habet littera hebraica: panis dei sui: ⁊ sequitur omnis q̄ habuerit maculam: de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo: littera hebraica habet panis de⁹ suus Et sic in toto illo capitulo ponitur panis deus suus ⁊ non dei sui: nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramēti. ❡ Itē non est pretereundū in fine istius materie ad memoriā reducere de isto sacramento ea que sequuntur in maiorē confusionem iudeoꝝ negantiū istud sacramentum. vnde Leuiti. viij. mandauit in lege deus ꝙ quando consecraret sacerdos assumeret colirida panis azimi ⁊ poneret in manibus aaron ⁊ ꝙ eleuaret ante deū. Item ꝙ prima die penthecostes assumeret panis primitiarū per sacerdotem et eleuaret ipm ad deū sacerdos ⁊ vt dicit predictus magister iohannes conuersus libro ⁊ titulo quibus supra ca. v. Dixerunt sapientes thalmud ꝙ sacerdos eleuabat illū panē sursum ⁊ deorsum ad dextram ⁊ sinistram ⁊ istud significabat ꝙ tempore sancti messie debebat per sacerdotes istud sacrificiū eleuari de pane consecrato ⁊ ꝓpter istam satisfactionem mandauit lex mosayca. xv. sicut de aeris primitias separabitis ita ⁊ de pulmētis dabitis primitias domino. Et sequitur in littera hebraica de primitiuis pulmentorum vestroꝝ cheruma: id est tortam panis eleuabitis domino ⁊ illud signabat istud altissimum sacramentū. Teneo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sapientes thalmud babylonie mandauerunt comburi: q2 istud cheruma: id est tortam panis mandauerunt: q2 significabat istud sacramentū. ❡ Item malachie primo habetur ꝙ sacrificia erāt prinanda ⁊ conuerti debebāt in oblationem mundā: q2 dictum est de isto altissimo sacramēto ꝙ est via recta hominibus ad gloriam paradysi: ⁊ pax perpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionum que erant in aliis sacrificiis. Et ibidē malachie id est quis est in vobis qui claudat ostia ⁊ incendat altare in cuȝ gratuito, non est mihi volūtas in vobis dicit dn̄s exercituum: ⁊ munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu eniȝ solis vsqȝ ad occasum magnum est nomen meuȝ in gentibus: ⁊ in omni loco sacrificatur ⁊ offertur nomini meo oblatio munda: q2 magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum: ⁊ vos polluistis illud in eo qđ dicitis mensa dn̄i contaminata est ⁊ ꝙ supponitur contemptibile est ⁊c. ❡ Ad hoc etiam sacrificiuȝ significādū deus voluit vt nasceretur in bethleem iste sanct⁹ messias de quo propheta malachias in ca. v. Et tu bethleeȝ effrata ⁊c. Bethleem hebraice interp̄tatur dom⁹ panis: ⁊ ego dicit supradict⁹ magister iohannes conuersus anteꝙ̄ reciperem istam legem de isto sacramento diu dubitaui ⁊ sepissime ⁊ locut⁹ sum frequenter de ista materia cū quodā ꝓuinciali ministro fratrum minorū in valle olleti noīe frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus ⁊ non quiescebat animus meus ex dictis ipsius ⁊ fecit deuota ieiunia ⁊ orationes orando deuȝ assidue vt me dignaretur in ista materia plenius

informare. quadā nocte dū dormirē vidi in somnis quendā hominem ve stibus albis vestitū. domū meā ad instar lune clare lumine replebat. cū interrogassem quis esset respondit ambrosius epūs mediolēn. dixit mihi. Scias amicū meū ministrum deuote deū pro te orasse vt dignaref te in hac materia informare. hoc dubium quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere: quia vtique sacramentū fit in memoriā sancti messie. tu recipe deuote. crede quoniā sic se habet rei veritas et in istis verbis cor meum aliqualiter acquieuit. Sequenti nocte vidi obtenebrare totū mundū. iudei interrogabant si hec obscuritas proueniebat ex eclypsi solis. lune. omnes timebant. se sub meis vestibus occultabant. deinde remittebatur illa obscuritas paulatiue: videbā solem pulcherrimū in luce sua: videbā in ipso quandā feminā. vnū puerum pulcherrimū: de ore pueruli lux clarissima pullulabat. petebam visionis expositionē. respondebatur mihi totū mundū obscurū fuisse ante aduentū huius paruuli: de ipso exiens lux resplenduit toti mundo. extunc a corde meo omnia dubia sunt ablata. dixi cū anna. i. Regū. i. Exultauit cor meū in domino. exaltatum est cornu meū in deo meo: quia letatus sum in salutari tuo: non est sanctus vt est dominus. nec enim est alius extra te. non est fortis: vt deus noster. hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo quod nos christiani ponimus de conuersione panis in verū christi corpus. de conuersione vini in verū sanguinem christi: nec quod messias fuit deus. homo cum ipsi non habeant pro extraneo quod ipsi dicant propter dicta sapientum thalmuth hunc sacratissimū cibū non habent angeli non viderūt patriarche nec comedebant prophete: sed solū est cibus christianorū qui deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorū crudelitatibus que tribus explicatur punctis principalibus.

Eptima consideratio huius libri ē de crudelitatibus iudeorū de sua inaudibili seuitia: legimus in gētiliū libris vt in troyana hystoria pirrhū achillis filiū crudelitatē exercuisse: quia polixenā virginē priami regis troyani filiā dilacerauit. eius sanguine sui patris sepulchrum irrigauit. Legimus etiā in nouo libro valerij maximi. c. ij. de crudelitate: sillā romanū crudelem fuisse: quia quattuor legiones Mariane patris contra fidē eis datā in cāpo marcio trucidari. in tyberim proijci fecit: quia virorū cede non contentus mulicre eorū occidi fecit. Legimus ibidem. hanibalē crudelē: quia de corporibus romanorū potētē in fluuio gello fecit supra quē traduxit exercitum. Legimus ibidē barbaros crudeles: quia pecoribus mactatis. intestinis eiectis intermittebāt hoies preter capita: eis cibum. potū minitrādo vt a vermibus ex putrefactione nascentibus roderētur. Sed si volumus atendere crudelitates iudaici populi longe seuiores predictis inueniemus. erunt tria puncta prin-

cipalia huius cōsideratiōis. Primus punctus erit de crudelitate iudeorum erga xpm messiā et deū suū. Scdo de crudelitate iudeorum erga seipos. Tercius de crudelitate iudeorum erga xpianos.

¶ De crudelitate iudeorum erga xpm messiam suum.

Rimus punctus est de crudelitate iudeorum erga xpm qui sicut pbatum fuit supra lib. i. est verus messias eorum et verus deus et hō: Patuit etiā supra in isto. iii. li. consideratione. iiii. v. et. vi. et declaratur hec crudelitas quadrupliciter. Primo sic. crudele est cū quis insurgit contra minorē se. iustū et bonum. Crudelius cū quis insurgit contra suū equalē iustū et bonū. Sed crudelissimū est cū quis insurgit contra dnm suū et regē suū iustū et innocētem et bonū. talis fuit crudelitas iudeorum cōtra xpm. Ipse eīm erat dns et rex suus teste pylato iesus nazarenus rex iudeorum: et iterū. ps. ii. Astiterunt reges terre et principes cōuenerunt in vnū aduersus dnm et aduersus xpm eius. qui. ps. ad litterā exponit de xpo et sm antiquos doctores hebreorum. Vnde rabi salomō in pricipio pdicti psalmi dicit. parētes nostri exposuerunt hūc psalmū de rege messia ipe innocens: qr iniqtatē nō fecit nec inuētus est dolus in ore eius. Esa. liii. Et io cum iudei eū de pluribus false accusarēt pylatus rndit. Ego aūt nullā cām mortis inuenio in eo: sz neqz herodes Luce xxiii. Ipe erat iustus et bonus: quā iusticiā pfessus ē publice pylatus dicens. Innocēs ego sum a sanguie iusti huius mat. xxvii. Itē vxor sua pfessa ē dicēs. Nihil tibi et iusto illi. ibidē qsi dicat. Nullo mō cōdēnes eū: sz magis dimitte eū. Sz lz essz eorum rex inocēs et iustus nō erubuerūt eū tradere morti et tali morti q̄ nulla ignominiosior nulla crudelior tpe illo ueniebat In tātū eū miseri iudei odiebāt xpm q̄ pelegerūt liberare hoiem pestiferum barrabā ne xps libaret. ¶ Itē scdo crudele ē hūiliē et pstratū pimere. Nouimus eīm leones pstratis et humiliatis pcere: sz iudei pstrato iesu corā pylato et pōtificibus nō pepcerūt xps ēt fuit metrū et mēsura totius humilitatis. dixit eīm mat. xi. Discite a me: qr mitis sum et humilis corde. Sz iudei eius doctrinā cōdēnētes crudeliores leonibus fuerūt: qr. ps. xxi. Apuerūt sup eū os suū sicut leo rapiēs et rugiens: scz ɔ bestiā vel hoiem sibi resistētem. ¶ Itē tertio crudele est pcutere aliquē eo qr vez loquit sic fecerūt iudei cū pcusserūt eū alapa dicētes: sic rndes pōtifici: et xps: si male locutus sum testimonium phibe de malo: si autē bn̄ cur me cedis. q. d. crudeliter mecū agis. ¶ Itē. iiii. si vitupat q̄ reddit malū p malo: et plus q̄ nō reddit bonū p bono plus dz vituperari qsi crudelissimus q̄ reddit malū p bono. Sic fecerūt iudei: qr p tātis bnficiis sic xps eis fecit ifirmos eorum curādo. leprosos mūdādo: cecos illuminādo. obsessos a demonibus liberādo: et eorum mortuos suscitando pcurauerūt sibi mortē. Ideo xps de eis conqrit sicut plāgit ecclia in eius psona: dicēs partim illud michee. vi. Populc meus qd feci tibi: aut in q̄ cōtristaui te qr eduxi te de terra egypti parasti crucē: in saluatori tuo: qr eduxi te per desert-

tu. xl. annos et manna cibaui te et intro duxi te in terrã satis optimã quid vltra debui tibi facere et nõ feci. Ego quidem plantaui te vineã meam speciosam et tu facta es mihi nimis amara aceto nãq; sitiz meã potasti et lancea perforasti latus saluatori tuo. ego propter te flagellaui egyptũ cũ primogenitis: et tu flagellatũ me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti pricipibus sacerdotũ ego ante te aperui mare et tu aperuisti lãcea latus meũ. Ego ante te iui in colũna nubis: et tu me deduxisti ad pretorium pylati. Ego te paui manna per desertũ: et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto. Ego propter te cananeoruz reges percussi et tu percussisti arũdine caput meũ. Ego dedi tibi sceptrũ regale et tu meo capiti spineã coronã Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis.

Popule meus qd feci tibi aut i quo contristaui te: responde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonum et tu quasi crudelissimus impendis mihi malũ iuxta illud. ps. Retribuerunt mihi mala pro bonis et odiũ pro dilectione mea. ¶ Fuerunt etiam iudei crudeliores lamijs sicut Hieremias de eis conqueritur Trenorum. iiij. sed et lamie nudauerunt mãmas suas lactauerunt catulos: filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto: super quo glo. litteralis hystorica sic dicit Bede et lamie etc. phariseorum et scribarũ duritia exprobatur: qui lamijs duriores lac doctrine pusillis negauerunt lamia aũt crudelior suis fetibus quam cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinã negauerũt et insup lamitauerunt strutionibus similes qui oua sua vbi; exponũt nec in fetum calefaciũt: lamia hebraice vult noiari quam quidẽ hebreorum vnam de farijs suspicantur quod parce dicuntur eo quod nulli parcant quibus sũt similes scribe et pharisei quod etiam manus miserũt in filiũ dei plagis ergo synagoga que quasi strutio nullã sibi spẽ aut proximis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeorum ergo se metipsos quo ad captiuitatem et dãnationem eternam.

Ecũdus punctus est quod iudei nõ solũ fuerunt crudeles cõtra christum messiã regem et deũ suũ: sed etiã fuerunt crudeles cõtra seipsos se captiuãdo et perpetuo dãnãdo. vñ cũ pylatus tenẽs locũ cesaris esset in iudicio cõstitutus vt audiret allegata cõtra christum et confessus fuisset publice se nõ inuenire cãm mortis in eo sciens quod per inuidiã tradidissent eũ morti: et cũ confessus ẽ se eẽ regẽ declarauit quod regnũ suũ nõ erat de hoc mũdo antequam sniaz daret cum eũ confessus ẽ eũ eẽ inocẽtẽ et iustũ: vt patuit in precedẽti pũcto. Judei miseri quod tñ desiderabãt mortẽ eius publice se obligauerũt quod culpa et pena mortis eius esset sup eos et sup filios suos clamãtes: sanguis eius sup nos et super filios nros. Mat. xxvij. In quo manifeste ondit perversitas ipietatis et crudelitas eorum quod nec sibi timẽt nec filijs: vñ dicũt et sup filios nros etc quod ps quod culpã et penã sibi imprecant et sue po

fteritati. hinc pōt accipi illud eccī. viij. Cū iracūdo non facias rixam & cū audace non eas in desertū qm̄ quasi ante illū nihil est sanguis. i. effusio sāguinis tales fuerūt iudei effusionem sanguis xp̄i p nihilo reputātes homo peccator sanguini insidiat. hoc est q ipsis iudeis predixit saluator Luc. xi. requiret a generatione ista sanguis oīm pphetaꝝ qui effusus est etc. q patres eoꝝ seruos ipsi dn̄i occiderunt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis manus posuerunt vt xp̄m occiderent dicentes. Sanguis ei⁹ super nos etc. O magna crudelitas q pr̄ seipsū voluntarie & pprium filium in captiuitatē et in irā dei ppetuā tradat quia hec obligatio et iudeoꝝ peccatū est potissima cā q q̄diu mūdus durauerit existib⁹ in eo iudeis et filijs eoꝝ semp erūt captiui vbicūq sint et ira dei erit super eos. ¶ Itē crudele est furari aliena et crudelius furari sua sed crudelissimū est furari seipsū tales fuerunt miseri iudei q cum passio xp̄i se extēderet ad redēptionē totius hūani generis sufficient et oēs hoīes naturaliter appetant saluari iudei ab hac redēptiōe & saluatione furati sunt seipsos nolentes pricipes fieri predicte redemptionis cum voce magna & rabido corde clamauerunt. Sāguis ei⁹ super nos & super filios nostros. O infelix iudas q crudelis fuit ꝯtra mgr̄m suū: crudelis fuit ꝯtra seipsū laqueo se suspendens crepens medius diffusis visceribus eius sic ne mireris si iudei et filies quia crudeles fuerunt contra dn̄m messiaꝝ regē & deū suū quod crudeles fuerunt contra seipsos se & pprios filios perimentes. vnde & pylat⁹ in ep̄la quā misit ad tyberiū cesarem super mortē xp̄i sic ait. tyberio augusto pilatus salutē. Nup accidit quod ipse probaui iudeos p inuidiam se suosq posteros crudeli dānatiōe perimisse etc. vide supra hāc epistolam lib. i. thesauro. i. testimonio. iiij. ¶ Item predicti iudei fuerunt files neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum Senecā non volens tolerare timorē eius a pueritia occidit etiam ppriam matrem & eā fecit scindi vt videret locū in q̄ ccōcept⁹ fuerat. fecit succēdi ciuitatē romanā septē dieb⁹ & septē noctib⁹ vt expiretur quāta fuerit succensio troyane vrbis. finaliter crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magistrum & dn̄m suū propriā matrem suaꝫ scꝫ synagogā pimerūt. Intēderūt igni sanctuarium suū & ciuitatē & seipsos crudelissime eternaliter damnauerūt & q taꝫ crudeles et viri sanguinū fuerunt culpaꝫ & penā sāguinis xp̄i super se imprecātes. Ideo eoꝝ orōnes deus non exaudit vt liberētur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis & cū multiplicaueritis oratiōnē nō exandiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeorum erga christianos: quarum sunt decem & septem.

Ertius pun
ctus est de crudeli
tate iudeorū erga
xp̄ianos hec gene
ratio praua et exa
sperans postq̄ seipsam vt p̄dictum
est crudeliter dānauit versa in ra
biē cōtra xp̄ianos quorum sunt ppe
tui serui diuersis in mūdi partib9
inaudita crudelia opati sunt. et con
tinue vt possunt feritatē bestiarum
excedētes crudelissime operantur
de quibus vt colligere potui ex di
uersis scripturis et relatiōe virorum
fidelium vsq3 in p̄ns tempus ex eo
tunc quo ppter peccatū occisiōis
xp̄i sui per orbē in captiuitate sūt
dispersi. xvij. famose crudelitates
annotātur: et nō est dubiū quin sint
alie plures nobis occulte cum dato
vno inconuenienti plura sequi con
tingat.

¶ In toletho oēs xp̄iani gladio
sarracenorū trucidati sunt.

Rima crudeli
tas iudeorum in ciuitate
tolethana regni castel
le facta est post infelicē casum re
gis roderici vltimi regis gentis
gottorū anno .i. domini illustris vi
ri infantis pelagij i asturijs currē
te erat septingentesima a q̄nquage
sima. ij. et anno dn̄i septingētesimo
decimoquarto. tūc ciuitas toletha
na nobilis et fortis ac multorum bo
norum abundantissima. spāliter in
multitudine nobiliū militū ornata
fuit posita in potestate ysmaheli
tarū et deuicta sine prelio ex p̄ditio
ne et crudelitate iudeorū in ea ha
bitantiū sicut narrat frater Johes
egidij samorēsi. in suo archano. et
lucas ep̄s thudēsi. i cronica sua ac
planius i generali hystoria hyspa
nie cōtinetur. ¶ Modus aūt p̄di
tionis et crudelitatis iudeorum fuit
talis vt ibidē legitur. cū essent xp̄iani
ecclesiastici religiosi milites et alij
xp̄iani ciues i dn̄ica oliuarū ppter
honorem solemnitatis magne scd̄m
suam cōsuetudinem exissent hoīes
extra suam ciuitatē ad ecclesiā san
cte loacadie vt diuinū verbum ibi
audirent iudei crudeles qui cū sar
racenis posuerunt suam p̄ditionē
signatā vt. s. illa die clauderent por
tas ciuitatis xp̄ianis et aperirent
sarracenis sic de facto fecerunt. qr
venientibus sarracenis ianuas ci
uitatis aperuerunt eis. et inde exeū
tes ad xp̄ianos cū essent inermes.
et de tā p̄dicioso ac periculoso ad
uentu nihil cogitantes oēs gladio
trucidauerūt. quo facto cariph pri
ceps illorū sarracenorum ex predictis
iudeis et suis sarracenis p̄dictam
ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occidunt in
fantes per iudeos.

Ecunda crude
litas iudeorum famosa
ostensa in regno franco
rū sicut narrat Vincētius magnus
in speculo hystoriali li. xx. c. xxv.
vbi dicit q̄ anno domini Millesi
mo centesimooctuagesimotertio.
Philippus rex francorum iudeos
de regno suo expulit. Audiens nē
pe multotiens eisdem rex a pueris

qui i palatio cū ipso nutriti fuerāt quia iudei qui parisi⁹ manebant singulis annis xpianum vnum in obprobrium xpiane religionis quasi p sacrificio in criptis et fossis subterraneis latenter in die cene vel in illa sacra hebdomada penosa iugulabant. et in huiusmodi nequitia perseuerantes deprehensi multotiens et igne cōbusti fuerant. Nam et sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocētij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ et cruci affix⁹ feliciter per martirium migrauit ad deū: vbi etiam p eius intercessiones operante deo multa facta miracula fuisse referunt. Venerabilis ergo philippus rex quia viuente pře diu mente clausum gesta uerat et ob pris reuerentiā perficere formidauerat: i ipso regni sui initio zelo dei flāmatus aggressus est. nā ad ipsius mandatū capti sūt iudei per totā franciā i synagogis suis i sabbato. Et primo qdē expoliati sunt vestibus et auro et argento. eo siquidē tēpore multitudo maxia iudeorum parisius habitabat q de diuersis orbis partibus. ob pacis diuturnitatē illuc cōuenerant. Audierant enim strēuitatē regum francorum cōtra inimicos et pietatem in subditos illuc ergo diu conuersati in tantū erant ditati quia fere medietatem vrbis sibi vendicauerant. Sed et cōtra dei et ecclesie decretum xpianos in domib⁹ suis seruos et ancillas habebāt qui etiam cum eis iudaizabant: ciues quoque milites et rusticos de suburbijs et oppidis et villis supra modum vsuris grauabant. et quosdam etiam in domibus suis iuramento astrictus quasi captiuos i carcere detinebāt sed et vasa sacra p instanti ecclesiarum necessitate sibi noie vadij supposita tā viliter tractabāt quia eorū infantes in calicibus offas invino factas comedebant et cū eis bibebant. Itaque timentibus illis ne domus illorū ab officialibus regis scrutarentur quidā ex eis crucem auream et euangeliorum codicē auro et gēmis decoratum cum alijs vasis in sacro reposuit. et in pfundam foueam vbi ventrem purgare solebant pch dolor vilissime proiecit. Que omnia paulopost dño reuelāte sunt inuenta. datoque edicto a rege vt oēs iudei a regno eius exirēt quidam ad fidem xpi conuersi sunt quibus intuitu xpiane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones et platos ecclesie donis et promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem et infinite pecunie promissionem animū regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorumque possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibique altaria cōsecrari fecit vt vbi prius xpus in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero et populo laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatē iudei i regno francie xpianum quendam flagellatuȝ et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Tertia crudelitas iudeorum circa idem tempus in pdicto regno francie accidit sicut narrat pdictus vincentius magnus libro.xxx.speculi hystorialis.c.liiij.cuius narratio talis est. Philippus autē rex in francia dū esset apud sanctum germanum in laya.audita cuiusdā xpiani morte ignominiosa ab ipsis iudeis ppetrata xpiane religioni cōpatiens: familiaribꝫ suis ignorantibꝫ quo iret subito arripuit iter apd braynā velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodibus cōprehensisqꝫ iudeis.lxxxiiij.ꝛ amplius cōburi fecit. Comitissa enim ipsiꝰ castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quendā xpianū cui falso imponebant furtum ꝛ homicidium. Hunc igitur antiquo odio commoti manibus a tergo ligatis ꝛ spinis coronatum per totā villaȝ fustigantes duxerunt ꝛ postea patibulo suspenderunt. hec ibi.

¶ In vna regni francie prouincia oēs xpiani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeorū accidit in eodē regno francie. Cū enim iudei maleficijs vterenꝫ ꝛ ppter hoc sepe fuissent puniti accidit semel ꝙ iudeus quidā crudelissimus volēs vindicari de xpianis cogitauit modū ꝛ factꝰ est amicus cuiusdā ministri iusticie ꝗ lingua nr̄a dicit verdugo: ꝛ cuȝ sensit illū grandi secū amicitia cōiunctū quadam die rogauit eū instātissime vt vnius hois daret ei cor. fingēs se habere necessitateȝ eiusdem pro medicina quadaȝ sine quo infirmitas quedam curari non poterat: ꝛ colorando factum suū dixit ei ꝙ quidā homo dabat sibi viginti coronas aurei si euȝ sanaret et quod ipse daret sibi decē illarum si ei tribueret predictum cor: plura etiam alia sibi promittens. Ille ergo miser tuȝ ex amicitia tum ex cupiditate motus ānuit pmisitqꝫ sibi cor hois se daturū. extrahensqꝫ illud predictū cor a quodam xpiano queȝ p iusticiaȝ in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendum dicēs ei ꝙ decem coronas debebat habere p illo a tali iudeo amico suo. Cū ergo mulier illa cognouisset iudeuȝ illū maleficum esse: deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eā dicēdo ꝙ ipsa esset causa ꝙ perderet decem coronas ꝛ plura alia promissa. Finaliter consilio mulieris sic fcm̄ est ꝙ acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderunt iudeo secretissime receperuntqꝫ decē coronas aurei. quo facto iudeus ille non modicū gaudens maleficijs suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cāpo magno cogitans se cor hois xpiani sepelisse. Et factū est ꝙ post dies paucos congregata est i cāpo illo innumerabilis multitudo porcorum nō solum domesticorum sed etiam siluestriū. ꝛ tanta fuit lis et

prelium inter eos q oēs mutuo rabidis se morsibus dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viuus. qđ factū a rege francie cognitū iudeo capto aptū est veritas quod sic fuisset factū de hoīb⁹ xpianis illius puincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. qre oēs iudei illius loci et regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in francia accidisse. ¶ His aūt z pluribus aliis maleficiis vtunt iudei q alie natiōnes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre z preceptorū dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis prohibitū deutronomij. xviij. Nō inueniatur i te q lustret filiū suū aut filiā ducēs p ignē aut q ariolos sciscitet. aut obseruet somnia atq auguria. nec sit maleficus aut incātator neq phitones ɔsulat neq diuinos z querat a mortuis veritatē. hec eīn oia abhoīatur dñs. Et iterū Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriat lapidib⁹ obruent eos. sanguis eoz sit super illos.

¶ De crudelitate iudeoz in alemania vbi puellā occiderūt. z qre iudei in oi puincia quam inhabitāt xpianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeoz famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas pt̄iarcha barbariensi. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū qđ accidit anno ab icarnationis domini. M. cclxi. qđ factum est in villa teutonie forchin noie. Contigit autē vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annoz septē a parentibus ablatā venderet occidendā. Hanc igitur in secreto sup pulchra et plura lintheamina obstructa ore eius in omnib⁹ fere iūcturis mēbroz incisionib⁹ vulnerarūt maxio conamine sanguinē exprimentes z in ipsis lintheaminibus diligētissime receptātes. Hāc aūt post tormenta defunctā iudei i aquā fluidā pe oppidū piecerūt z sup eā cōgeriē lapidū posuerūt. Tertia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est inuenta z in oppidū deportata horrentib⁹ z clamātib⁹ populis ab impiis iudeis tantū flagitiū perpetratū. Erat eīn in vicinio marchie princeps q mox audito tāto piaculo puenit ad corpus statiq erectū residēs tetendit manū ad pricipez quasi vindictā sanguis ei⁹ vel forte misericordiā implorare post horā vo dimidiā iterū se deposuit defuncti more suppinaz. Adductisq ad h spectaculū impiis iudeis statim eruperūt oia vulnera corporis z in testimoniū nephande necis copiosum sanguinem effuderūt. mox clamor vulgi attollitur z ad vindictā zeli totalr est aiatus. Et qbusdā indiciis capta vetula cōuicta ē marie cū filia eius paruula oia p

diderit q a puero et ebrio extorquetur veritas. Iudei quoque capti sunt qui in puellam manus nepharias extenderant: rotatique et suspensi sunt cum vetula. Duo vero mutuo se iugulauerunt hec nobis fratres ordinis predicatorum Richardus et egidius sicut illi qui in villa fuerunt post triduum quo hec gesta sunt veraciter retulerunt

¶ Hinc igitur videndum est cur iudei secundum consuetudinem in omni provincia quam inhabitant christianum sanguinem fundant. Certissime enim compertum est quod omni anno in qualibet provincia sortes mittunt que civitas vel oppidum christiani sanguinem aliis civitatibus tradat. Constat quidem ex sancto euangelio quod pylato lauante manus et dicente. mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei impiissimi clamauerunt. Sanguis eius super nos etc. Super quo beatus Aug. in sermone quodam qui incipit in cruce munere dicit. Uidetur quod ex maledictione parentum currat adhuc in filios vena facinoris: per maculam sanguinis. vt per hanc fluidam importune proles impia inexpiabiliter crucietur quousque se ream sanguinis christi recognoscat penitens et sanetur

¶ Preterea dicit ibidem supradictus doctor quod audiuit suis temporibus quendam litteratissimum iudeorum conuersum ad fidem dixisse quendam quasi prophetam eorum in extremo vite prophetasse iudeis. certi scitis inquit nullo modo vos posse ab illo quo punimini verecundissimo cruciatu sanari nisi solo sanguine christiano quod verbum ceci semper iudei et impii capientes induxerunt omni anno in omni provincia fundendum sanguinem christianorum vt tali sanguine conualescant. et addidit male autem intellexerunt verbum sanguinem intelligentes christiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinem qui in salutem peccatorum quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum conuersus ad fidem christi sumpserit vt debuerit mox sanabitur ab illa maledictione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet quod iudei qui non ficte sed vere accedunt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu. sanguinis quem patiuntur.

¶ In alemania fuit cum intoxicauerunt omnes puteos et fontes.

Sexta crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tertius apostolicus. et imperante henrico romanorum imperatore qui fuit. lxxxvi. imperator Anno domini. M. cccxlv. tunc enim compertum est in alemania quod iudei intoxicassent omnes fontes et puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie torti enim aliqui eorum id confessi fuerunt esse verum. quare mirantes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem prodiciosam habere inter se per totam alemaniam iudei combusti fuerunt. habetur hoc ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi tres infantes christianorum occiderunt.

Eptima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatõe domini. M. cccc.xx. in alemania imperante frederico imperatore. Tunc eñ in vienna ciuitate teutonie compertuȝ est ꝙ iudei occiderunt tres infantes xp̄ianos. Cõpertum est etiã ꝙ mulier quedam xp̄iana impiissima vẽdidisset iudeis corpus dñicuȝ. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerunt igne cremati et mulier illa ducta per ciuitatem predictaȝ a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. hec mihi retulit quidam vir illarũ partium dictus Arnoldus de almania qui me certificauit se ꝓprijs oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum iudeorũ: ꝙ etiã predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi iudeus qui dam medicus occidit vnũ christianum infantem.

Ctaua crudelitas iudeorũ accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natione Januẽsi. nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis: cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum valisolitano Anno domini. M.cccc.lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptisimo christi emundari. ꝛ interrogaui eum de pluribus. ꝛ inter cetera incidẽtaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeoruȝ ꝛ ꝯfitebatur veritatẽ fidei catholice diceret mihi veritatẽ de hoc ꝙ iudeis imponitur. s. ꝙ occidunt ꝛ sacrificant infantes xp̄ianos cũ eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si sciuit determinate vel vidit vt possint xp̄iani cautius obseruari ab eis. qui motus cõsciẽtia ꝛ zelo religionis xp̄iane narrauit mihi duo crudelissima vnũ qđ audiuit a parẽtibus suis iudeis ꝛ a pluribus alijs iudeis: ꝛ aliud qđ proprijs oculis viderat. ¶ De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis ꝛ ab alijs iudeis ꝙ ĩ partibus ytalie erat quidã iudeus qui dicebat magister Symõ de ancona medicus qui discurrẽs ꝑ varia loca etiaȝ per magnoꝝ dñoꝝ palacia ꝓpter officiũ suum. Accidit ꝙ habuit familiaritatẽ non paruam cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem christianum etatis quattuor annorum: vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gẽtes armorum. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viaruȝ ex amicitia quam habebat cuȝ predicto iudeo tradidit eum: et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Iudeus vero nõ medicum corde gauisus cepit infantem ꝛ cũ eo rediit in ciuitatem papie vbi domiciliuȝ suum habebat. et cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desideriuȝ sue feritatis

explere capto infante sup mensaz extēdit ⁊ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsam truncum cepit et in quādam secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret puersum ppositū. Interim dū ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis qui inueniēs caput infantis sup mēsam ipm in ore cepit: ⁊ per fenestraz in vicū saltauit. Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt pdictum caput tolleret. ⁊ ipm nō inueniret nō modicū miratus: sed ⁊ timore percussus ꝙ esset discoopertus statim domū suā exiuit ⁊ data non parua pecunia quibusdā saccomānis occultatus est ⁊ vsqꝫ ad mare secrete perductus ⁊ inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipm diligēter inquirētis. Fuit aūt cognitum predictum factū crudele pter predictum canem: qꝛ cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respiciētes nō poterāt bene discernere quid esset illud qđ canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput: ⁊ vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scꝫ ausus esset taz crudele factum perpetrare. Sequentes igit vestigia sanguinis decurrētis guttatim p vicum vnde venerat canis vsqꝫ ad domum predicti iudei peruenerunt ⁊ introeūtes inuenerunt mēsam cruore infectam et truncum infantis in camera: iudeum vō nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis et pluribus alijs vt predixi ⁊ de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum sanguine eius.

Nona crudelitas iudeoꝝ famosa accidit in ciuitate Saone q̄ distat p dictam a ciuitate Januēsi vnde predictus iuuenis emanuel postq̄ mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit. Consequenter narrauit id qđ proprijs oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum enī essem in ciuitate quadaz subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quēdam infantem xpianuz pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime ⁊ clausis ianuis diligētissime iuramētum fortissimum omnes fecerūt de celando id qđ facere volebant. sic ꝙ nullo modo temporibus vite sue detegerent quicqđ ibi fieri viderent quinimmo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt q̄ aliquid tale alicui viuētium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in mediuz infantulus quidaz xpianus etatis fere duorum annoꝝ: ⁊ deducto vase illo in quo consueuerūt recipere sanguinē infantium circūcisorum posuerunt predictum infantem nudum supra predictum vas ⁊ quat-

tuor iudei illoꝝ intēdebant occisio ni sub tali forma ꝛ ordine. naꝫ vnꝰ tenebat eum per brachium dextrū secūdus per sinistrum. tertius ꝟo tenebat caput eius eleuatum sic ꝙ isti tres tenebant euꝫ in forma cru cifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xp̄iano sic dispo sito primo posuit in ore eius stup pas fumo plenas ne sciḻ clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis lōgos: ꝛ mit tebat eos crudelissime īfra stoma chum ꝛ latera infantis versus par tes corporis supioris qui nō dubi to quin per viscera infantis transi rent vsqꝫ ad cor. Sic ergo ille im pius iudeus sepe ꝛ celeriter vulne rans infantem mittēs et extrahēs predictos aculeos copiosissime vi uus sanguis infantis effundebaṫ in predicto vase. qđ cum viderem exhorrui facinꝰ crudelissimuꝫ nec amplius respicere potui: sꝫ absen taui me aliquātulum in eadem do mo. Pater meus ꝟo venit ad me ꝛ dixit mihi multa inter que secretis sime mihi mādauit ꝙ nunꝙ alicui viuēti ea que videram nec que ibi dem visurus eram detegerē. Sed ꝙ antea sustinerem mortē vel occi derem meipsum cū gladio ꝙ ꝙ ali quid huiusmodi secreti reuelarem ꝛ cum redirē cum eo ad locuꝫ iam predictus infans expirauerat ca pto ergo corpore eiusdem proiece runt eum in quandam profundissi mam ꝛ obscurā latrinam que erat in predicta domo: ꝛ deinde fructi bus diuersis, scꝫ pomis: piris: nu cibus: auelanis: ꝛ ceteris que ha bere potuerūt in partes minutissi mas diuidētes sanguini illi infan tis xp̄iani in predicto vase miscue runt ꝛ de illa cōfectione horribili omnes illi iudei comederunt ꝛ ego comedi de sanguine illo. qđ postꝙ gustaui fui ita alteratus in memet ipso ꝙ illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare vo lēs quasi viscera effundere pre hor rore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine p̄dicti infantis xp̄ia ni. ¶ Predicta omnia ꝛ plura alia narrauit p̄dictis iuuenis emanuel iudeus ante me: ꝛ ante venerabilē patrem fratrē petrum vela ꝑ tunc in supradicto conuentu vallisolita no guardianum. Et iterū atqꝫ ite rum anteꝙ sacramētum percipe ret baptismi: ꝛ postꝙ baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi pre dicte ville ꝛ vocaṫ franciscus Ea dem omnia corā reuerendo in xp̄o patre ꝛ dn̄o gharsia de boamonte lucētine episcopo eius patrino in baptismate ꝛ coram venerabili do mino petro basques decano eccle sie compostelane ac corā aliis plu ribus notabilibus viris ecclesiasti cis et laicis: ꝛ publico notario re gis audiētie predicti dn̄i episcopi secretario. C. petro martini de gue taria per quē omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta ꝛ signata ꝛ in supradi cto conuētu minoruꝫ reseruata ad memoriam tanti facinoris: ꝛ dixit ꝙ supradicta acciderant in predi cta ciuitate quasi per quattuor an nos ante conuersionē suaꝫ. Et ptꝫ

ꝙ perpetrata fuit hec crudelitas
Anno domini. M.cccclij.

¶ In regno castelle accidit in lo-
co qui dicit thauara vbi iudei se-
minauerunt aculeos: incenderunt
christianorum domos.

Ecima crudeli
tas iudeoꝝ accidit in re
gno castelle in quadam
villa q̄ dicitur thauara que est in
territorio Ludouici de almanca.
Casus autem vt est vox cōis ⁊ pu
blica fama fuit talis. Iudeus qui-
dam filius cuiusdā fabri iudei cō-
misit quoddā crimen ꝓpter quod
fuit iuridice occisus. pater vero ei9
pre dolore filij cōcepit dolorem et
peperit iniquitatē: vt enim vindi
caret se de xpianis in p̄dicto loco
finxit se stultū p multos dies. Mo
dum autem sue fatuitatis publica
uit in hūc modum: vt ab omnibus
stultus reputaretur: qr dieb9 ⁊ no-
ctibus incedebat per locum predi
ctum clamans ⁊ percutiēs portas
domoꝝ cum martello intantum ꝙ
iam de eius vocibus et ictibus nō
curabant: eum fatuum totaliter re
putantes. In domo vero sua secre-
tissime cum pueris suis fabris fa-
ciebat quasdā laminas ferreas p-
foratas quib9 posset de nocte om-
nes portas domoꝝ ꝯclauare: fecit
etiam aculeos ferreos qui lingua
nostra abrojos nominant qui com
muniter ab inimicis seminātur ꝓ
pedibus equorū ⁊ hominū concla
uandis. Cum ergo habuit sufficiē
tiam predictorum nocte quadā in-
tempeste noctis silentio discurrēs
celeriter per locum: vt consueuerat
conclauauit portas: aculeos predi
ctos seminauit: vt si qui forte fra-
ctis portis exirent in aculeos inci
derent. Quibus peractis iuuatus
non est dubiū per alios iudeos co-
gitātes perimere omnes xpianos
apposuit ignem domibus ⁊ fugit.
Cum ergo habitatores p̄dicti loci
pre vigore fumi ⁊ ignis calore ex-
citarentur surgētes velociter ⁊ vt
ignem fugerēt ad portas aperien-
das recurrerūt: ⁊ cum non valerēt
eas aperire multi igne perierūt: ⁊
si qui euaserunt fractis portis in
aculeos ceciderunt grauiter pedi-
bus vulnerati: quare predicte cru
delitatis ⁊ malicie inopinate que-
rela ad regem venit qui secundum
ꝙ ē publica fama litteras suas de
dit predicto loco ꝙ quicunq; iude
us in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit au-
tem ꝙ iudeus quidam: iter faciēs
prope terminū predicti loci cogi-
tans ꝙ a nullo posset videri quasi
derisorie intrabat in terminū pre-
dictum ⁊ subito exibat dicens hec
verba. iudeus in thauara iudeus
extra thauarā: sed qui latebant eū
vidētes comprehēderunt ⁊ ibidem
ignibus combusserūt: ⁊ ideo in p-
uerbium tradunt in illis partibus
cōtra iudeos p̄dicta verba: iudeus
in thauara ⁊ iude9 extra thauaram
nec amplius iude9 aliquis ibi ha-
bitauit vsq; in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi
iudei occiderunt vnum infantem
christianum et communicauerunt
cum cineribus cordis eius.

Videcia crudelitas iudeorū accidit in p̄dicto regno castelle circa annum domini. M.ccccliiij. Cū enim de nomine iesu in villa valisoletana vigintiduos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerūt. Reuerendus in xp̄o pater et dominus garsichias de voamon de lucens. episcopus supra nominatus homo quidam magne sciētie et bone consciētie. et Rodericus didaci de mēdoca miles vtiq strēnuus atq timens deū. q duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnum infantem paruulum christianū furtiue et deducentes eum extra locū in quodam cāpo occiderant et aperientes eum per mediū corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem transeūtes corpusculum illud effodientes extraxerunt et corroserūt. vnus autē eorum brachiū cum manu deducens in ore a pastoribus captus est et sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei autē predicti conuocantes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt: et de illo predicti iudei bibentes cōmunicauerūt. Super quo facto predictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit predictos iudeos reos in crimine: capto q vno illorum qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba: quem ego vidi et tormentis expositus cōfessus est et non negauit Cūq vellet facere iusticiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quibus aduocabat causam ad se et mandabat militi q nō procederet vltra quousq amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab executione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictū sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est p̄pe iudaismum vbi tota villa cōuenerat processionaliter et etiam multi iudei et ibidē aggrauaui hanc crudelitatem mihi nouiter relatam: vt dictū est quod verbum publicatū non modicū displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiā pluribus aliis de genere suo illis fauētibus. Propter quod sic factū est q iudeus ille ductus fuit ad p̄dictam villā valisoletanā procurantibus aliquibus de gn̄e suo qui protūc magnā partem in cancellaria regis habebant: vt colore iusticie ipsum liberarēt extrahentes eum a manibus p̄dicti militis Positus ergo est i carcere publico et tūc supradictus domin⁹ Lucen. episcopus litterā quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine p̄prio roboratam: quam p̄priis oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat oia supradicta fore vera et quomodo cessauerat ab executiōe iusticie p̄pter pre

dictam litteram regis recōmēdās eidem predictum negocium ꝓpter honorem fidei: ex quo erat princi-palis in consilio regis. vidit insup predictus dñs eps inquisitionē fa ctam per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia mu-nera et fauor: timor ꝛ amor corrum punt iudices et tres pretores intē debant in causa: quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo. ideo tādiu illi duo dilatauerūt negocium ꝛ dissimulauerunt hec ꝛ alia cauillantes ꝙ nihil vsq nunc in executione iusticie factum est vt de iudicibus illis suo tempore de⁹ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thau-ren. accidit vbi presciderunt carnē cum sanguine de crure cuiusdā par uuli xpiani: ꝛ secum deduxerunt.

Duodecima cru delitas iudeorum acci-dit in ciuitate thauri su pradicti regni castelle anno domi-ni. M. cccclvij. Cū enim in ea par-te ciuitatis predicte que depopula ta est duo infantes xpiani fere eta tis septem annorū in solatijs pue rilibus ambularent: ecce duo iudei qui viderunt eos solos ꝛ a nemine videri predictos infantes capere voluerunt: sed quia timuerunt non habere spacium ad suam maliciā exercendam. currētes post eos vnū acceperunt: ꝛ abscindētes frustrū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine eius recesserunt. et sta tim fugientes in ciuitatem zamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex ne-gligentia nulla facta fuerit execu-tio iusticie. Hoc mihi narrauit reue rendus in christo pater ꝛ dominus Alfonsus devinero episcopus sala mantinus certificans me de veri-tate huius facti. cum paruulus pre dictus: cuius caro abscisa est. esset filius cuiusdam scutiferi sui qui di cebatur iohānes de benaphar ses.

¶ Item de eadē ciuitate anno quo supra vir quidam simplex venit ad me volens proponere querelā quā dam similem predicte in cōsilio re-gis que talis erat: vt i scriptis ostē debat ꝙ die quadā. iudeus quidā cepit vnum paruulum sub clamide nemine vidente ꝛ manu posita sup os suū ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero po-sito clausis portis domus sue tem-ptauit occidere infantem: sed dño disponente clamauit infans. ꝛ cum clamaret casu quidam operarij ve nientes de vinearū culturis ꝛ tran situm facientes ante portas dom⁹ predicti iudei audientes voces ꝑ-dicti infantis steterunt. percusse-runtq portas predictas fortissime cum instrumentis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iu-deus necessario habuit aperire. et inuento infante inquirebant quid nam esset iste clamor. et iudeus re-spondit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iu-dei: qui narrauit eis quomodo ce-perat eum iudeus. et quomodo eū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdem. et deducta est causa ad regis consiliū quid amplius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorum.

Ecia tertia crudelitas iudeorū exercetur communiter in medicinis Plurimi enim iudeorum videntes negligentiā xp̄ianorum in discēda arte medicine viribus laborant p peritia dicte artis. et cū vigeant astutia serpentina student viriliter dn̄is cōplacere vt eos teneant pro parte sua. et intātū iam dn̄i temporales: immo qd̄ flendum est et p̄lati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliq̄s eorum qui non habeat penes se dyabolum iudeū medicū qui intantum laudant eos vt dicunt xp̄ianos medicos: licz peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cuz ergo iudei predicti cognoscunt circa se fautorem dn̄orum sunt circa inferiores seuiētes. beatus qui ab eorum manibus euadit. ¶ Narrent q̄ ab eis recipiunt purgatiōes et fleubothomiarum consilia. me eni existente in ciuitate Segolcieñ. Iudeus quidā medicus purgationez quādam tradidit vni xp̄iano et casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam protūc incipiebat infirmari modicum. quod superfuit de purgatione illa quod nō potuit recipere primus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succensi facti sunt amātes intantū q̄ post q̄ntam diez primus mortuus est. Alius vero quasi per miraculum liberatus ¶ De similibus autem non est numerus intantū q̄ si vnū curant quinquaginta occidūt. sicut repertū est iudeos medicos seipsos in suis solēnitatibus laudare conferētes ad inuicem quis eorum plures occideret xp̄ianos. Et si vis scire causas quare xp̄iani non debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosum ex eorum genere. s. magistrū Alfonsum conuersum in libro bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit. Nō expedit xp̄iano alicui medicinā recipere a iudeo triplici rōne. Pria est quia iudeus ꝯm veritatem non cognoscit naturas et complexiones omniū ciborum qui eis deferuntur nisi ex auditu: non tn̄ ex experiētia quā ipse per se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrilli. et ficedule. et piscis congri et sic de alijs carnibus per libros sicut cognoscit carnem bouis: arietis: et hyrci. et alios cibos quos habuerit in vsu comedendi. et iam dixerunt sapientes medici: q̄ nō sufficit alicui ad hoc q̄ sit bonus et verus medicus. legere in libris quousq; vtatur experimentis et probationibus medicinarū et ciborum et infirmitatum et infirmos visitādo Medicus autem non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorū nisi in corpore alieno. sicut probāt et experiunt venena in alieno cor-

pore parua sapientia sufficit ad di
scernendum cibos: vel ea que sem
per sunt nociua: quia sufficit quod sciat
de illis solummodo quod sunt nociua. sed
non sufficit parua sapientia ad ve
tandum ea que non sunt semper no-
ciua: nec semper vtilia. et ideo qui
caret magna sapientia in similibus
adducit infirmum ad periculum vel ad
mortem. ¶ Secunda ratio est: quia ta
lis medicus vel timet facere pecca
tum secundum legem suam vel non. et con-
stat quod timet facere peccatum: quia sa-
pientes iudeorum dixerunt quod melior
medicorum ibit ad infernum. et causa
huius est: quia intentio medicorum vt
plurimum est vt acquirant diuitias:
vel vt acquirant magnum nomen sibi
non vt seruiant deo. et hoc est eis ali
quando causa ad elongandum aliquan
do infirmitates: vel ad peiorandum
eas: vel vt infirmos perimant. et si
talis est natura medicorum in gene-
rali quanto magis hoc erit de medicis
iudeis cum vt communiter non sit in eis
timor peccandi: vt dictum est. ¶ Ter
tia ratio est: quod licet medicus iudeus
esset timidus in peccando secundum legem
suam. expedit multum vt vnusquis
que se custodiat ab eo: quia lex sua pre
cipit ei occidere christianos et eorum
bona accipere. defenditur etiam iu
deus a reddendo christiano ea que per-
diderit et oblitus fuerit. et soluere
ei debitum quod debet: et facere ei
amorem. et quod est preceptum legis
occidere eum. propter que omnia
christianus est debitor anime sue si
ponit corpus suum in manibus me
dici iudei. et quare christianus con
fidet de fide iudeorum cum ipsi non

confidant de christianis. quia inten
tio eorum ad malum prona est et ad
suspitiones habendas de bonis. et
quod ipsi venenose retinent in cordi-
bus suis: vt faciant aliis. de hoc su
spicantur in aliis. et sic dixerunt sa
pientes eorum in thalmuth: quod non
debent recipere medicinam a chri
stianis: nec ab aliis gentilibus nec
debent eorum capilli ab illis circi
nari vel radi: nec habere societatem
cum illis in via nec stare soli cum
eis in vno loco. sed si christianus ca
tholicus elongauerit se a iudeo in
dando et recipiendo specialiter si
elongauerit se ab eo in facto medi
cine recipiet magnam remuneratione
a deo: quia in hoc implet magna dei
precepta cum custodiat animam et
corpus suum: ac etiam alios christia-
nos qui eum in hoc audierint a mor-
tis periculo. quia lex dicit Deute.
iiii. custodi temetipsum et animam
tuam sollicite. et iterum Diere. xvii.
custodite animas vestras. ¶ Item
si christiani in his se custodierint a
iudeis facient in hoc seruitium deo
et iesu christo filio eius seruient deo
quia cum iudei viderint quod venit eis
aliquod damnum: quia non timent
deum: nec timent peccatum erit hoc
eis causa et ratio vt redeant ad ti-
morem dei: et vt abstineant a pecca
to et in hoc implet magnum prece-
ptum dei. Sic enim dixerunt sapien
tes quod maior est ante deum ille qui
facit alicui facere bonum quam ille qui
facit. Seruient etiam iesu christo
filio eius: quia cum iudei viderint
quod eis nascitur aliquod damnum pro
pter malos mores eorum: et propter

defectum modestie qui habetur in eorum thalmuthica lege erit eis hoc causa et ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis et accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: et modestie. et non est in mundo maius preceptum dei quam predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus et honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In concordantiam horum potest adduci illud prouerbio. xxi. Qui custodit os suum scilicet a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustijs animam suam.

In venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorum est in venenis propinandis. Rabies enim iudeorum plurimos vocandi modos circa christianos inueniens: non solum circa infirmos: sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis. sed etiam qui aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tanquam ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui mortem excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut almira predicti regi. qui data pecunia vel promissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cumque die quadam ad mensam fratris veniret obseruato puncto in vase in quo vinum erat fratri propinandum solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodam colore horribili obfuscata: quod pauidum erat vinum illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste quod venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est quod frater eius fecerat proditionem illam. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorundam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione quod ingrederetur religionem. de qua nunquam exiret. et sic factum est: quia positus fuerat in monasterio monachorum sancti benedicti ville supradicte vallisoletani in qua nunc monachus est effectus. iudeus vero qui dederat venenum cognito quod proditio erat detecta ne forte captus vi tormentorum hec et alia plurima mala que fe-

cerat reuelaret ppter q̄ merito nō solum ipse: sed omnes iudei debe- rent perire veneno hausto seipsum necauit. ¶ O q̄ periculosa est con- uersatio iudeorum xp̄ianis omni- bus specialiter magnatibus τ regi bus. Nunquid vero imperator se- quens consilium symonis magi: in dei in omnib⁹ horribilis fuit τ ma la morte finiuit. Nunquid helena Constantini mater ex nimia cōuer satione cum iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismum: nisi interuenisset filius eius qui fe- cit q̄ congregarentur sapientes iu deorum cū sacerdotibus xp̄ianorū rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano- rum. lxxv. ep̄i. τ de iudeis. xii. sapiē tes τ centū τ nouē sacerdotes. τ fa cta fuit disputatio coram Constan tino et helena matre eius: τ fuerūt omnes iudei deuicti et confusi per solum sanctum Siluestrum papā. et conuersi ad fidem xp̄i ac regina helena liberata a periculo in quo erat. vt p̄z in chronicis imperato rum τ generali hystoria hyspanie. Nonne rex petrus castelle sequēs conuersationem τ consilium duorū iudeorum: quorum vnus dicebatur Abensarsal. qui certificauerat eū q̄ deberet lucrari terrā sanctā hie rusalē: quia sic inuenerat in signo natiuitatis eius. Alter vero iude⁹ vocabatur salomō leui qui erat ei⁹ thesaurarius maior in omnibus in felix fuit crudelissimus: non solum in extraneos: sed etiam in suos fra tres et naturales subditos ac ma- la morte finiuit: occisus in mōtiel a rege Henrico. Nōne rex alfonsus et cōuersatione iudeorū in tantam venit cecitatē q̄ tenuerit quādam iudeā in concubinā quinq̄ annis in quibus sic fuit alienatus male- ficiis illius iudee q̄ null⁹ poterat habere audiētiam cum eo τ regnū destruebatur nisi milites succurris- sent qui quadam die ipsam occide runt cum seruitricibus eiusdē secū dum q̄ legit̄ in cronica didaci cā- pidocti. Non ergo possuz approba re conuersationē xp̄ianorum cum iudeis specialiter magnatum pre- latorum τ regū cum tot mala exē- pla τ pericula nō solum corporum sed etiam animarum et reipublice legamus τ experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo tidie orant pro destructiōe ecclesie xp̄i τ principum xp̄ianorum.

Uista decima

Q crudelitas iudeorū in oratiōibus eorum ostēditur nō enim iu dei orant p inimicis τ psecutoribus ex charitate τ pie- tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut in operibus vt supra claret crude- lissimi ostēduntur: sic τ in orationi bus suis spāliter in quattuor. Pri- mo i festo mardochei qd adhuc ce lebrant. xv. kalēdas marcii conte- runt ollas in synagogis dicētes si- cut contritus est aman sic regnum xp̄ianorū velociter cōteratur. Se- cunda oratio iudeorū p̄cipitur eis q̄ fiat cum transeunt ante domos orationis xp̄ianorū. orant enī sic in sententia scdm hebraicum suum do mus superborū prosternet te deus.

Tertiam oratione faciunt cu transeunt per cimiteria christianorum sub tali verboru serie erit verecundata mater vestra erit repudiata illa que vos peperit quia finis xpianorum vermis est. Quartam orationem faciunt quotidie ter in die in qua maledicunt iesum xpm et discipulos suos atque reges et principes xpianos cuius tenor talis est secundum Iheronimum de sancta fide in tractatu secundo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. et vt intelligatur notandum quod iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadin.i. destructos: dicunt ergo sic mesunadin.i. destructis no sit spes et omnes heretici et omnes qui loquuntur contrarium israel in breui sint scissi et regnu superbiosum in breui sit euulsum cassatum et destructum et oes inimici nostri sint destructi et humiliati et confracti breuiter in diebus nostris. Magister Alfonsus conuersus i libro de bellis dei c. xliiij. vocat iudeos superbos et crudeles quia non orant ex charitate sicut xpiani et ponit in terminis supradictam oratione sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam lege no habeant spem et oes heretici subito pereant et omnes nri inimici et omnes odientes nos et omnes qui querut mala nobis subito succidantur et omne regnu superbie frange cito destrue et opprime cito in dieb9 nostris et ipsi vocant xpianos regnu malignitatis. hec ille. Cum autem iudeis dicit a xpianis quod ipsi faciant hanc oratione statim negant, sed mentita est iniquitas sibi cum hoc fuerit publice ostensum per supradictum magistru Afonsuz illustrissimo regi alfonso qui disputauit cu maioribus et sapientioribus iudeorum et fecit eos cognoscere quod dicebant predictam oratione et maledictionem contra xpianos propter quod predict9 rex inhibuit iudeis singulis ne illa orationem dicerent et quod ea ab omnibus libris suis raderent et amouerent cuius tenor talis est. Dns alfonsus castelle toleti et legionis galecie. hyspalis. cordube. mircie. gihennij. et algarbij Rex. dnsque moline consilij iudeorum oim regnorum nostrorum. et ipsorum quilibet gratiam cum salute. Uolo vos scire nobis fuisse relatu per magistru Alfonsum couersum sacrista maioris ecclesie valisoletane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroque sexu adulte etatis oratioe quada in qua maledictione omnipotentis dei xpianis ac oib9 ad fidem xpi conuersis iprecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales: et quod publice deum exoratis vt eos destruat atque perdat. et licet aliqui iudeorum dicedo negabant hoc non dicere xpianis. disputauit tamen hoc dictus magister Alfonsus cu sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti coram iudicib9 vestris ac scribis publicis et merinis atque probis viris de predicatoribus fratribus et multis aliis circustatib9 vbi iuramento legis iudeorum illi sume litterati inter se cocesserut dictis librorum suorum iniunctu ab antecessoribus hoc fuisse veluti di

ctus magister alfonsus demōstra- bat: et ipsi suis nominibus sup hoc vice et vicibus roborarunt in he- braico. videntes nobis hoc vitupe- rare et derogare fidei xpiane in bo nū duximus per mandatū ne in ali quo regnoꝝ nostroꝝ amplius hoc fiat. quod si iudeus aliquis vel iudea hoc psumpserit attemptare iudi- cibus omnibus et merinis atque po- tentibus cuiusque loci in quo hoc ac ciderit qui hanc nrām litterā vide rit vel trāsumptū signato notario publico iniungimus viua voce ibi remedium ponere: sicut erga illos qui contra xpianā fidem pponūt et lrām nostram recipiunt in cōtem- ptuz et quod vt ibi scribitur cōpleatis et vnus pro alio non excuset qd in- iungimus ponere in effectu et cu- stodiatis et defendatis. Predicte nostre littere vel transumpti illius signati notario publico ostenso- rum nec permittatis dicto vel fa- cto: aliquem vel aliquos: contra eum procedere quocumque modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij centūque marabeti- noꝝ nōmisme noue cuiuslibet om- ni vice. et qualiter vos hanc lrām vel transūptū signatū notario pu- blico tales vel tales duxeritis ad- implendum cuique notario publico cuiusque ville vel loci qui ad hocvo catus fuerit imponimus p manda tū quod homi hanc lrām nostram nun- cianti testimoniū suo signatum si- gno pbeat vt nobis cōstat qualiter mandatum nostrū duxeritis adim plendum et aliud nullus vestrū au- deat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta littera sibi oimo do psentetis: datum in valle oleti. xxv. die mensis februarij. erat. M. ccc. lxxiiij. et licz tpe illius regis in dei de facto illaz amouissent tamē post mortē regis iterū recuperata ē a iudeis sicut dicit magister Johā nes conuersus i libro de concordia legū ti. v. ca. x. qui itez ex pcepto regis i ciuitate burgensi corā dño gome cio archiepiscopo toletano cui rex negociū recōmisit disputauit cum sapientibus iudeorum et ostendit eis quod postquam eis prohibita fuit p- dicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebāt scz de mane i me ridie et in cōpletorio: et cantor cor- bis hoc dicere obligatur populo p sente et respondēre Amen. Et pdi- ctus doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit quod illud qd per- orabat predicta oratio erat hoc i forma. non sit spes destructis et re- pente heretici deperdantur et ini- mici nostri subito scissi sint. ac re- gnum superbie in puncto frangat et in diebus nrīs submergantur et tu deus benedicte frange inimicos nrōs et eoꝝ destrue superbiam sine mora. ¶ Itē quod verū sit quod iudei di- cant hāc orationē etiā temporibus nostris accedat singularis testis d eoꝝ genere scz dñs Paulus burgē. eps qui in dyalogo suo distinctiōe v. ca. vij. declarans contra iudeos. liij. c. ysaie. Non posse exponi nisi de re- ge messia iesu xpo sup verbo et pro transgressoribus orauit sic dicit. hoc nō pōt exponi de populo iudaico qui nō solum non orat p gentilibus

summo quotidie orat p destructione romani imperij. et presertim p destructiõe ecclia xpi. et discipulorum eius vt pz per quandã orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedã alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant: que vba Rabi salomõ et rabi moyses et ceteri sic exponũt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talib9 põt verificari et pro trãsgressorib9 orauit. hec ille. ¶ Itez sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei q si aliqs iudeus dederit xpiano quod perdidit vel gentili q non parcat ei de9 et infra adhuc est intentũ aliquorũ eorum qñ orant pro qualibet die q gẽtiles adorãt et obediũt ebel. bertith q sonat nihil et vanitas.

¶ In doctrina eorum ꝯ xpianos.

Decia sexta crudelitas iudeorum ostẽditur in eorum thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfõsus ꝯuersi li. et ca. qb9 supra vnde dicit q defenditur iudeo ne dicat formosus est iste xpianus quod sonat nõ des ei hospicium in terra. Itez docent q si xpiano vel gentili aliquis obligatus fuerit q non tradatur ei. Itẽ dicunt q quicunq inuitant ad domuz suaz xpianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicũt q qcũq comedũt panẽ xpiani vel gẽtiles non gustat gustũ panis. Itẽ dicũt q xpianus vel gẽtilis q pcutit iudeũ reus est mortis. Itẽ dicunt q xpianus vel gẽtilis qui laborauerit in lege merer mortem qz lex non fuit data nisi generi Jacob. Itez dicũt q secreta legis non debẽt reuelare alicui gentili. Item dicunt q peccatum est recipere elemosynam ab homine gẽtili ne habeant bonam remunerationẽ a deo et q non pereant a mũdo. Item dicunt q nõ est fides nec veritas in gentibus adhuc etiaz nec in sepultura. Itẽ dicunt meliorem quẽ videris de gentilib9 occide eũ Unde ad hoc est qd deducit Jheronimus de sancta fide in fine libri sui q est sententia rabi symeonis filij rabi ioachi q meliorẽ xpianorũ debz hõ occidere et meliori colubroz dz homo frãgere caput. Et declarat rabi salomõ q illud qd dicit rabi symeõ meliorez xpianũ. i. magis deuotum deo vult dicere. Itez precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysen de egypto: in libro de mada q illi qui sequuntur regulaz iesu nazarẽi. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debz eos homo occidere. et si sunt circa puteuz dz homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eã possit ascendere. Item dicũt q est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Itez dicũt q nõ debent vendere christiano aliquam bestiã nisi pro multo maiori q valeat. Itez dicunt q christian9 qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Itẽ dicũt q mulier israhelita

committit magnum peccatum si lactat filiū xpiani. q2 nutrit filiū ad ydolatrandum τ q non debent cōsentire q mulier christiana lactat filium iudee q2 est fama q suffocaret eum: sed dicunt q cuȝ custodia bene potest fieri. Item dicunt q christianus qui obseruat sabbatuȝ dignus est morte lȝ faciat sabbatū suum altera die septimane. Itē expresse mandaẜ iudeis in thalmuth q faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatras absolutos. Dicūt enim q libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona xpianoꝝ et est verbū valde vsitatum inter iudeos q error cōputi quem facit iudeus christiano licentiatur et est sine culpa. ¶ Et dicitur in libro qui vocatur rabaqma ī capitulo quod incipit hacgazel legūt magistri si iudeus et xpianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum secundum legem hebraicam iustifica eū dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare scdȝ ius hebraicum potes tamē iustificare eū secūdum ius aliorum gentium iustifica eum et dices xpiano hoc pcepit ius vestrum. Sed si nō poteris eū per vnum ius nec per alterū iustificare obserua eum cauillationibus q2 rapere pecuniam xpiano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit arruhabitor q rancanalia faciebat preconisari q quicūq3 iudeus sciebat ius esse xpiani et faciebat testimoniuȝ in iuuamine eius q esset excōicatꝰ quia extrahebat pecuniā a potesta israel cum suo testimonio. ¶ Iteȝ dicunt q peccat iudeus soluendo aliquando debitum xpiano secūdū opinionē rabi ysmael qui dixit q tribus diebus ante festuȝ gentiliū τ tribus diebus post et in ipsamet die festiuitatis q non debent soluere debitum gentili. Et cū xpiani celebrent vna die ebdomade festiuitatem suam scȝ in die dnīca. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeoꝝ. quia dies dnīca cum tribus diebus precedētibus τ cuȝ tribus diebus sequentibus cōplet septem dies. ¶ Item dicunt aliq̄ sapientes iudeoꝝ q nō debēt soluere xpiano nec ei facere aliquem amorem tribus diebus ante quamcunq3 festiuitatem nec q in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illaȝ diem contritionis siue fractionis gentilium. Sic ergo affirmāt τ docent esse peccatum soluere xpiano debituȝ τ facere ei aliquem amorē. ¶ Item absoluunt iudeum: qui mētitur xpiano vel falsum iurat sicut patuit supra argumento. iiij. considerationis. v. Et intantū nomē xpiani est exosum et immūdum venenosum inter eos. q quancūq3 reȝ quātūcunq3 turpē vocant noīe xpiano sicut de vase vrinarum et similibꝰ dicunt istud est vas xpianicū odor xpianicꝰ est iste. et q peiꝰ est docēt q iesus fuit fornecinus et factꝰ in muliere immūda et q est iudicatꝰ in altero mundo missus. in immundicia feruēti hoīm. ¶ Itē librū euangelioꝝ vocāt iudei in thalmuth vt maledicāt guylayon qd sonat ī he

braica falsitas incarcata. Item vocant panẽ sacratũ panẽ venenosũ. Itẽ noiant crucẽ harũ qđ in hebraico sonat res scissa vocant ẽt eã bohena.i.abhominationẽ. Itez vocãt sanctam mariam haria qđ hebraice sonat scissura. Vocant etiã eã temea quod sonat polluta vocãt etiã xp̃m manzeri. Item de iesu faciũt signum quod ostendit hebraice qđ eius nomẽ sit mortuuz ⁊ sua memoria. Item dicunt quod cõputũ iesu est tricentum et sedecim quale ẽ cõputum verbi quod dicit i hebraico veriq; quod est idẽ ꝙ vanitas sicut cõpetunt legẽ sarracenoꝝ per signum verbi qđ dicitur in hebraico hebel quod idẽ est ꝙ nihil. Itez vocant ecclesiã thahuc idest error. Itẽ vocant precone iolali idest latrationẽ. Item vocant sacerdotes gallalin idest tresqlados. Item vocant coronam sacerdotis corha idest messatura. Vocant diẽ veneris sanctiphael.idest đ saborrido. Itẽ vocant diẽ festiuitatis nostre horga idest que bronte. Itẽvocãt paruulos xp̃ianos sakatin.i.serpẽtes. Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth. scđm doctores generis eorũ. Et licet christiani sint domini iudeoꝝ et omnia supradicta sciant vel ad eoꝝ aures veniant quantũcunq; sunt horribilia et crudelia ⁊ falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum ⁊ reducat eos ad veram fidem. Ecce ꝯmanifeste poterit vnusquisq; noscere doctrinã christianoꝝ ⁊ iudeoꝝ qꝛ illa pijssima ⁊ iudeoꝝ crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliãt christianos.

Decimaseptima crudelitas iudeoꝝ ostẽditur in vsuris nõ possz chalamus explicare quot sunt modi et chalamitates iudeoꝝ in vsuris exigendis cum in hoc nõ hominem sed verius demones dici possint. Repertum est quendam iudeũ in Samorẽsi. ciuitate: pro decem milibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent eñ vsurarios contractus de generatione in generationibus intantum vt nõ solũ rustici agricultores. sed etiam plures scutiferi ⁊ milites ab eis quasi captiui tenentur non tantũ contractibus: sed et iuramentis astricti non nascitur rustico pollus vel edulus quin statiz sit p̃sentatus iudeo feneratori. Reges aũt et principes vsure hmõi fauorem dantes ⁊ non prohibentes sunt in grãdi periculo aiarũ. vnde extra de vsuris post miserabilẽ scriptum est iudeos ad remittendas christianis vsuras ꝑ principes ⁊ potestates cõpelli precipimus seculares. ¶ Alexãdelon dicit ꝙ tales dñi qui in terris suis vsurarios tenẽt lz mortaliter peccent tñ nihil restituere obligant si nihil ad eos de bonis eoꝝ puenerit nec est simile de auctoritatibus malis q̃ efficacẽ cãm prestant ⁊ de his q̃ sunt mali cã per accidẽs puta qꝛ tale malũ in patria cõseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dñi cogant debitores dare vsuras sm

rodosi. tūc ad restitutionē tenentur etiā si nihil de hoc ad eos puenerit Sed forte melius sentit vb. dicens q tales qui cum possunt non cōpellunt ad restituendū vsuras tenent etiā si nihil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qz sicut supra dictum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltez de iudeis q si non obseruant cū ex eorum officio incūbat eis interpretat consensum se habere iuxta illud. Non caret scrupulo cōcessionis occulte qui manifesto facinori desinit obuiari. extra de homicidio sicut dignum. §. iiij. et hec est intentio beati bernardi in tractatu suo d restitutionibus que mihi placet. ¶ In confirmatione oīm predictarū crudelitatū et p fine huius septime cōsideratiōis et vt vnusquisqz xpian⁹ se custodiat a conuersatiōe iudeoz narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretorum ad alexandrū ponēs ei documentū dicēs. Nunq speres in homine q nō credit legez tuā. Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit duob⁹ hoībus qui dicunt associati fuisse in vno itinere quoz vnus erat magus orientalis: reliquus vero iudeus Magus equitauit mulā quā nutriuit ad placitū suū q portabat vniuersa necessaria sua quibus indigebat. Viator iudeus vero incedebat pedes non habens cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabularent in via dixit magus iudeo: q est lex tua: q est fides tua. Respondit iude⁹ credo q in celo est vn⁹ de⁹ quē adoro et expecto ab eo bonū anime mee et remuneratione; et illis q puenīunt mecū in lege mea et fide mea Et credulitas mea ē q q discrepat mecū in fide mea licitū est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suam et amicū suū et vxorē parētes et genitores: isuper maledictū est mihi si seruo ei fidem vel iuuo ipm. vel si facio ei miam vel parco ei Consequenter inquit mago demonstraui tibi iquit legē meā redde ergo me certum de fide et lege tua. Cui rn̄dit mag⁹ dicēs fides eīn et crudelitas et lex mea hec sunt. In primis volo mihipsi bonū et filijs generis mei et nolo alicui creature dei malum sequētibus legē meam nec discrepantibus mecū in eadem nolo malū. et credo equitatē et misericordiā seruandā cuilibet viuēti: et nulla iiuria placet: videtur etiā mihi q qn aliquid mali accidit alicui viuenti q illud malum me cōtingat et me conturbat. affecto etiā psperitatem sanitatē et incolumitatem et felicitatē accidere oībus hoībus vniuersaliter. Tūc dixit iudeus q d si iiuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio q in celo est de⁹ iustus. bonus. sapiens cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil penitus celatur de his que licēt in suis creaturis q remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos vero et transgressores iuxta suas trāsgressiōes Cui iude⁹. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non cōfirmas operibus tuis fidem tuam. Mag⁹ inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filijs tui generis et tu vides me ambulare pedes fatigatū famelicū. et tu es eqs saturat⁹ et

quietus. Cui mag⁹. veritas hec est ꝛ descẽdens de mula aperuit viati cũ suũ ꝛ cibauit ꝛ potauit eũ. deinde fecit eũ equitare equitaturã suã Postq̃ vero iudeus bene firmauit se in equitãdo iunxit calcaria festinãdo ꝛ relinquẽs magum recessit. tũc magus cepit vociferare ꝛ dicere expecta me: qꝛ cõfusus sum. Iudeus vero dicebat. nonne iudicaui legẽ meã ꝛ cõditionẽ ei⁹. ꝛ ego volo similiter cõfirmare eã. Tũc festinabat mulã ꝛ magus sequẽs eius vestigia inqt. O iudee noli me relinquere in deserto ne ĩterficiar a leonib⁹ ꝛ moriar mala fame ꝛ dolorosa. age ergo misericorditer mecũ sicut ego tecũ. Iude⁹ vero nec respiciebat retro: nec intendebat dictis suis nec cessauit donec latuit visuꝫ ei⁹. qñ ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit pfectõis sue legis ꝛ fidei sue ꝛ eius qđ dixerat iudeo: vcꝫ q̃ in celo est de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultũ: ꝛ nihil secretũ in creaturis suis latet. Dirigẽs ergo caput suũ ad celũ dixit. Deus me⁹ tu nosti q̃ credidi ĩ te in tua lege in tuis mãdatis sanctificaui te: sicut ꝓpẽdisti. Cõfirma ergo apđ iudeũ laudẽ meã in te. His dictis nõ multũ iuerat magus: ꝛ ecce inuenit iudeũ ꝓstratũ: ꝛ eiectuꝫ de mula ꝯfracta tybia. ꝛ leso collo. mula vero stabat ex opposito a remotis: q̃ vidẽs magũ nouit dñm suũ ꝛ accessit ad ipm ꝓpter nutrituram suã. equitãs ergo ipam ꝛ derelinquẽs iudeũ in dolorib⁹ mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bone frater ꝓ deo habe misericordiã de me: qꝛ confractus sum ꝛ morior Indigeo pietate ꝛ mia. Serua legem tuã: qꝛ contulisti tibi victoriã qua supasti me. tunc cepit magus increpare eũ dicẽs: tu male peccasti in me ꝛ dereliquisti me sine mia Cui iudeus noli me reprehendere de re pterita: qꝛ ostendi tibi q̃ hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum ꝛ inueni parẽtes meos ꝛ senes antiquos in hac lege ꝑseuerãtes. Tunc misertus est eius magus ꝛ portauit eũ post se donec perueniret ad locum destinatum ꝛ ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit ꝛ constituit eum baiulum suum propter pia opera ꝛ pietatem ꝛ bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeoꝝ: et declaratio conditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Octaua cõsideratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatibus ꝛ sua grãdi stulticia. excecati suis peccatis. miseri iudei non solũ in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa ꝛ mendacia innumera contra legem xpi et eius aduẽtum vt patuit: sed etiam nõnulla alia scripserũt veluti amẽtes q̃ eos fatuos ꝛ insensatos ostẽdunt a quocunq3 sane mentis audiantur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non enim permittit spũssanctus eos mẽtiri:

nisi ita clare ꝙ ab oibus cognosca tur esse falsuꝫ ꝛ mendaciū. Et sunt sex passus in hac cōsideratione ꝑ tractādi. Primus de his q̄ dicunt contra charitatem. Scōs de his q̄ dicūt contra legē nature. Tertius de his q̄ dicūt cōtra diuinam per fectionē. Quartus de his q̄ dicunt cōtra legē mosaycaꝫ ꝛ ꝯ ꝓphetas Quint⁹ de manifestis īpossibilib⁹ Sext⁹ de fatua expectatiōe messie

¶ De fatuitatibus iudeorū contra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus ꝛ fal sitatibus iudeorum que dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licētiaꝫ ꝙ hō possit maledicere ꝛ blasphemare patrē suū ꝛ matrē suam. Et adhuc ꝑcutere eos sine onere peccati ali cuius. Dicūt enim in canhedrin in ca. qd̄ incipit ellubenamic hena quim. ꝙ ille qui ꝑcutit patrē ꝛ ma trem suā solū ꝙ non faciat vulnus liber est. Itē dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectio nibus reuelantiū. ca. v. talia verba homo qui ꝑcutit patrem suū ꝛ ma treꝫ suā debet mori suffocatus sed non tenet̃ ad penam si nō fecit eis plagā: sed si eos ꝑcutit ꝛ non facit in eis plagam non est aliud nisi sic qui ꝑcuteret vnuꝫ alium hōiem ex israel: ꝛ qui eos ꝑcutit postq̄ sunt mortui liber est. Itē dicit ꝙ ille q̄ maledicit patrem vel matrē suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione noīauit aliqd̄ nomē ꝓpriū dei. Et non solū patri carna li dant licentiā maledicēdi: ſꝫ etiā deo sicut dicunt in cāhedrin. in ca. qd̄ incipit arbamitor ꝙ ille q̄ male dicit deū non habet aliquā culpaꝫ nisi declarauerit nomē ꝓpriuꝫ dei qd̄ vocatur sembāmeforas. Sed si nominat in hora maledictiōis cuꝫ aliquo alioꝝ nominū suorum: sicut adonay ꝛ heloym vel sabaoth non habet aliquā culpā que oia ꝯfal sa ꝛ ꝯfatua sint clarū est. apparet enim manifeste ꝙ sunt contra cha ritatem cum hoc requirat charita tis natura: vt deus diligatur ꝛ pro ximus non: vt maledicantur.

¶ De fatuitatibus iudeorum con tra legem nature.

Secūdus passus est de fatuitatibus et fal sitatibus iudeoꝝ contra legē nature. vnde ipsi dāt licētiam occidēdi sine aliqua pena: scꝫ ꝙ in cāhedrin in ca. qd̄ incipit hellubē haymi terahym vbi dr̄ sic. si aliq̄s ligauerit manus ꝛ pedes socij sui ꝛ causa huius mortu⁹ fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si li gat euꝫ ad solē vel ad frigus ꝛ mo ritur culpabilis est morte. Et si li gat vel ꝓijcit eum ante leonē liber est a morte. ꝛ si ꝓijcit eum ante mu scas culpabilis est morte. Et si ꝓij cit eum in puteū in quo est scala ꝛ alius remouet scalā qui ipm ꝓrij cit liber est. Item si decē homines percutiūt vnum hōiem cum deceꝫ fustibus: ꝛ occidunt eum oēs sunt liberi. Item si vnus hō alteruꝫ oc cidit ꝛ postmodū inuenitur ꝙ ille mortuus est trefe hoc est ꝙ habet

pulmones constrictos vel habet ali quam illarū causarū quare iudei abhominant carnes ꝛ nō comedūt occisor est liber. ꝛ glosat Rabi salomon: q: interfecit quasi rem morituram. animal enī qd est trefe dispositum est ad morte. ¶ Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrim in lectionibus canhedrin ca. ix. ꝙ si hō criminosus venit ante iudices ꝛ vna voce sunt concordes ꝙ ille est dignus morte ꝛ quod ad hoc ꝙ talis hō sicut ille sit liber necesse est ꝙ iudices sint discrepātes: ꝛ ꝙ pars illoꝝ cōdemnet eū ꝛ pars absoluat: ꝛ si sunt plures voces cōdemnantiū morief. Item dicunt in libro de hulhin. ca. i. ꝙ si petrus verbigratia facit testimonium falsum contra martinū propter qd testimoniū secutū est ꝙ dicti iudices cōdemnauerūt predictū martinum ad mortem. Et deinde anteꝙ executio predicti martini facta sit ꝓbatur ꝙ testimoniū petri fuerit falsū. Precipit lex ꝙ sit liber martinus ꝛ ꝙ petrus moriaf vt non veniat ad volendū occidere ꝓximum suū cum suo testimonio falso: q: sic dicit lex. deut. xix. ꝛ reddef ei sicut fratri suo facere cogitauerit. ꝛ propter hoc verbū qd dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipsi et dicūt foetuizando. ꝙ si mors martini erat iā facta quando fuit probata falsitas petri ꝙ in tali casu petr⁹ est liber. Ecce quomodo dāt iudei manifeste occasionem: ꝙ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solū secūdum legem scripture: sed etiā secūdum legē nature sunt digni punitione. ¶ Itē dicūt in thalmuth in libro qui dicif calla ꝙ iudeus habet licētiam vtendi cū vxore sua turpiter ꝛ innaturaliter: s. ante ꝛ retro: et dicit ibi liber madarym ī ca. quod icipit ellirmutarym ꝙ vna mulier venit ante doctores conquerendo se ꝙ vir eius vteref ea cōtra vsum naturalē: ꝛ ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: quia lex dei dedit ei licētiam. Et dixit. Et vñ ꝓbatio. Rñderunt ex textu qd dicif in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cū masculo coitu femineo morte moriaf: videtur ꝙ q: dicitur in hebraico zazyas in plurali. ꝙ ideo mulieri conueniūt duo modi iacēdi siue succūbendi viro. ¶ Itē dicunt in eodē ca. ꝙ si vnus homo iacet cum vna muliere vxorata vel cū illis que in lege vetanf ꝙ si illa in illa hora non accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cū ea non peccat. Dicūt etiam ꝙ ille qui coit cū masculo nō peccat: si ille qui iacet sub altero nō accipit delectationē. Itē dicūt in eodē ca. ꝙ ille ꝗ coit cū masculo nō peccat nisi sit. ix. annorum ꝛ nō infra. Itē dicunt ꝙ qñ lex dicit vir qui fornicatur cū muliere viri morietur ille ꝛ illa. ꝙ hoc intelligeref in illo qui est vir: s. ꝙ habeat etatē ꝛ similiter ꝙ marit⁹ eius sit vir ꝛ declarat rabi moysen ꝙ non habet nomen viri quousq3 transeat. xiij. annū. Sequitur ergo ex verbis eius ꝙ ille qui est minoris etatis licentiatur in quocunq3 modo adulterij. Item loquitur ꝙ

vir adultus qui facit adulteriũ cũ muliere maritata cuius vir non attingit etatẽ.xiij.annoꝝ ꝙ non peccat. Item dant licẽtiam furãdi homines ⁊ vẽdendi: hoc inuenitur in libro cãhedrin in.c. qđ incipit helluheym hãhenaquin. ꝙ si pater furatur filiũ suũ ⁊ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gẽtiles ⁊ illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam pfectionem ⁊ ibi explicantur quinqꝫ fatuitates.

Tertius passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoꝝ cõtra diuinam pfectionẽ. Et primo dicũt deum corporeũ. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo.i. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulũ bñdictiones dicunt deũ caput ⁊ brachiuꝫ habere: ⁊ in cesarie pixidẽ gestare ligatã corrigio ipsiusqꝫ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatum. Intra ꝟo pixidẽ.iiij.esse cartulas iudeoꝝ laudes cõtinẽtes. In summo aũt sinistri brachũ gestare aliã pixidẽ simili modo corrigio ligatã carthamqꝫ ibi esse continẽtem omnes laudes que in pdictis.iiij. scripte dicũtur. Et dicũt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de pixide quã gestat i cesarie ⁊ de nodo corrigie auctoritateꝫ sibi attrahũt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen. videbis posteriora mea: facies aũt mea non videbitur. tũc enim vt dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum anteꝫ ipsius alicuius pixidis esse necessarium est. De ea aũt quam gestat in brachio auctoritatem proferũt ab Isaia dicẽte iurauit dñs in dextera sua ⁊ in brachio fortitudinis sue. per brachiũ fortitudinis: vt dicunt vult intelligi sinistrum in qua virtus illius pixidis cõtinetur. ¶ Sed hoc quãte sit fatuitatis ptꝫ: qꝛ cum lex perhibeat deuꝫ moysi dixisse posteriora mea videbis. ⁊ qꝛ deum mẽtiri nõ posse constat. ita postea factũ licet scriptura tacente non dubitemus nusqꝫ tamẽ lex meminit ꝙ moyses in eis posterioribus aliquid viderit: qualiter igitur euꝫ corrigie nodum qđ sine risu vix dici potest vidisse dicũt iudei. Item cũ posteriora non solũ ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius intelligi possit hoc qđ iudei eũ ceruicem vidisse asserũt non ratione vel legis auctoritate sed sola probant volũtate: ⁊ sic stultaꝫ ptꝫ esse explanationem iudeoꝝ predictam ⁊ cum careat ratiõi ⁊ scripture iuuamine pgredi licet. nam si cũ dei ceruicem vidisse qđ sane sapienti nephas ⁊ videt: ⁊ etiam habere cõcedam. quomodo eẽ potuit vt moyses nihil in deo pter ceruiceꝫ viderit aut si quid aliud cũ vidisse fingamus. potuit videre pileum sine corrigie nodum illius: scilꝫ corone quam dicũt angelũ iudei noie mi-

traton: singulis dieb⁹ capiti impo nere. ¶ Respōdent iudei ꝙ q: vidit corrigie nodū affirmandū est. ꝙ vidit ceruicē dei. hoc pro destructiōe dicti iudeoꝝ est efficacissimū q: si moysen illū corrigie nodū vidisse mētiatur cū eius faciē nullatenus viderit. vnde deū pixidē in anteriori parte capitis gestare ꝓbauit. Rn̄det iudeus qm̄ moyses nodū corrigie vidit pixidē qua illa ligaretur in capite dei fuisse. doctores intellexerūt. sed nō oīno sanus est hic intellectus quin vt deū aliqd gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari cymbalū aut tintinnabulū aliqd aut aliud huiusmodi ¶ Verūtamen vt oia fatuitatis iudeoꝝ tollanꝛ responsa. Dato ꝙ hoc cōcedamus vn̄ queso moysen intelligere potuit chartas int⁹ contineri. Cū dicant iudei eū scisse non solum qd in eis scriptū habereꝛ: sed qd̄ ꝛ super hec oia admiratione dignissimū est ꝙ in illa charta vt credunt nihil aliud scriptum est. nisi ꝟsus quos lōge post mortēs moyses israheliticū populū docēdo ex semetipso eum laudans edidit. Et post multa annoꝝ curricula Salomon deū adorans cōposuit de eoꝝ laude. Nulla ergo ē ratio quare in dei capite scriptū esse debeat credi nec est fuga iudeoꝝ qd̄ habuit spūsancto reuelante. cum nec ipse moyses vsq̄ scriptū reliquerit nec vllus post eum ꝓpheta ꝓdiderit. ¶ Nec iterum est fuga iudeoꝝ ꝙ hoc habēt per antiquoꝝ successiones: q: isto modo omne licebit firmare mēdacium: ꝛ istud est etiam valde indigne ferēdum ꝙ suis doctoribus apponant id qd̄ ipsi forsitan voluēt. cum ipsi hoc non a veterum relatione per moysen habuisse testentur: sed ipsi in versuum explanatione talia conuicentur. Patet ergo quante fatuitatis sit dicere deum habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate constet. ¶ Quod iterū naturali ratione ostenditur: quia si verū esset deum caput ꝛ brachia ꝛ totam corporis formā habere igitur necesse est ꝙ fateantur deum longitudinis latitudinis ꝛ dimēsionibus constare ꝛ sic erit tribus dimēsionibus clausus quod est inconueniens. De corrigia autem quā eum in capite habere dicunt duo proponūtur: quia vel illa corrigia est de ipso aut aliunde. si de ipso est iam deus a se diuisus est. Si vero aliunde aut creator aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior est quadam parte creatoris qd̄ est inconueniēs. Itē quero hoc qd̄ in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vel sine necessitate id gestet. Si necessitate iaꝫ creator indiget creatura quod est aliud inconueniens. Si necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluum quod est etiam incōueniens. Et sic aperte ostēsum est quāte fatuitatis sit ꝙ credunt iudei de membris dei et de corrigia predicta. ¶ Cum vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur necesse est illud allegorice intelligi eo ꝙ ad litteram si

exponatur nõ posset stare sicut qd ait moyses ad pharaonẽ locusta inquit operiet oculũ oĩs terre: nunquid enim terra oculũ hꝫ. Itẽ idem filiis chore aperiẽs inquit terra os suũ deuorabit illos nũquid terra os hꝫ. Itẽ in libro iudicũ. ait gad ad zebul. Ecce populus de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicũ habet. Iterũ isayas ait de ala terre laudes audiamus: nunquid terra alam habet. Abacuk quoqꝫ propheta ait. lapis de pariete clamabit. & lignũ qd inter iuncturas est efficacior. respõdebit nunquid lapis clamare aut lignũ põt respondere. Cũ ergo corporea mẽbra deo realiter ascribere fatuũ sit: vt ostensum est. ergo que de eo tanquam corporea dicta sũt nõ cõuenit ad litterã solã exponere: sed allegorice declarare.

¶ Qd deus tm̃ est in occidente.

Et secunda fatuitas iudeorũ cõtra diuinã perfectionẽ dicentiũ in suo doctrinarũ libro: q deus est tantũ in occidente. auctoritate Esdre cõfirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponentes hoc ita cum oẽs stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo: & qm̃ hec supplicatio fit in occidente. Ideo deũ in occidente asserunt esse. Qui quanquam sint a dei cognitione alieni si mũdi saltim figuram agnoscerent nõ de deo tam indigna sentirent. quomõ autem ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic. Qm̃ nos orientem non dicimus: nisi locum illum. vbi stella prius apparet nec occidentẽ nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qd qui vult sibi subtiliter demonstrari decet: & ipm̃ illũ subtili oculo intueri qd hoc modo considerari potest. In quocũqꝫ vis loco cõsiste & ab eodẽ lineã rectam ad orientis dirige partẽ que cũ peruenerit ad locũ vltra quẽ visum tẽdere nequit locum ipsum tibi orientem esse cognosce. Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectã in occidentẽ direxeris. cum ad talẽ perueneris locum quivisui tuo terminũ ponit ipsum tibi occidentis constitue locũ. hora autẽ recti ortꝰ et hora recti occasus sic demonstratur nascente stella. Predictã lineã vsqꝫ ad ipsum stelle locum prende et in centro ipsius stelle lineã fige. ita vt media super terrã appareat & media adhuc lateat ipsamqꝫ horam ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terrã. illa hora apd astrologos est verus ortus diei. Eodẽ modo si occidente stella prefatam lineã vsqꝫ ad eam ad occidentis partem dirigens summitatẽ linee in stelle feceris centro. ita vt media super terram & media sub terra cõsistat illã horam eius esse occasum dices. Cũ qꝫ sol tali modo occiderit illa hora apud astrologos verus est occasus diei et initiuꝫ noctis. Ex his talis procedit conclusio q cũ pars orientalis orbis eadem sit omnibus. locus tamen orientis non idẽ est omnibus. Id idem quoqꝫ cum occidentalis orbis idem sit omnibus. locꝰ tamen occidentis non idem est om

nibus neq3 eadē hora ortus que no bis est. ceteris omnibus est: nec eadem hora occasus est nobis cum ceteris gētibus. sed ſm varietatē locorum terre in longitudine variatur locus orientis ɀ occidentis et hora ortus ɀ occasus. hec tam subtilis res aperti⁹ similitudine ostēditur. Constituamus ergo sole3 in primo arietis gradu: ɀin primo pūcto gradus. ɀ dicamus ꝙ cepit modo oriri ciuitati Aren. que sita est in primo. vij. climatu3 terre habēs viginti gradus ad orientem et totidem ad occidentem. habens etiā viginti ad polum aquilonarem et totidē ad australē. Cū huic inquā ciuitatem sol ceperit oriri que na3 hora erit illi ciuitati que. lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis aren. ɀ patet ſm astrologorum libros. ꝙ due adhuc hore de precedēti remanent nocte. et cum predicti ciuitati occubuerit sol due similiter remanent hore de die. Cū ante3 sol illi ceperit oriri orbi. pt3 ꝙ aren ciuitati duab⁹ transactis horis tertia inchoat hora. Cūq3 illi orbi sol occubuerit due iam de nocte cōplete sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filū rectū ab aren ꝓtrahas ciuitate ɀ ꝑducas summitate3 vnam ad oriente3 aliā ad occidentē. ɀ similimodo facias in alia ciuitate proferens ab ea rectā linea3: cuius vna summitas ad orientem ɀ alia ptingat ad occidentē. Nūc queso vtriusq3 linee termini ab vtrauis parte insimul poterūt conuenire. ɀ pt3 ꝙ non. sed quāto abinuicē ipse distāt ciuitates tanto linearum in vtraq3 parte insimul distabunt summitates tres. s. gradibus. Pt3 ergo apertissime ꝙ loca orientis et occidentis et hore ort⁹ ɀ occasus. nō eedē sunt omnibus. sed variantur ꝑ varijs terre longitudinibus. Itē cu3 sol aren oritur, ciuitati si eadem hora apud alterā quā diximus ciuitatem ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentem lineam protēdas que celi puncta vtriusq3 eius summitas cacumen continget. Et patet ꝙ illa summitas que vergit ad orientem primu3 punctū primi gradus virginis percutiet. ¶ Rursus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatē lineā eo modo quo dixim⁹ ad celū vsq3 vtriusq3 tendamus. vtraq3 summitas et⁹ quas celi partes continget. pat3 ꝙ illa que ad orientem tenditur primo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo pūcto primi gradus piscium occurrit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apd̄ Aren ciuitatē ad eiusdem orientem ɀ occidentem tendētes vsq3 ad ipsum celum ducamus vtraq3 summitas quam celi partē continget. pt3 ꝙ illa que ad orientem continget primam particula3 primi gradus thauri percutiet. q̄ vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret Si autem vrbi illi sole occumbēte predictā lineā aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducam⁹ quas eiusdem celi partes summitas queq3 continget. pt3 ꝙ orientis summitas initium primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri pertinget. Nūc ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriēte sole aren ciuitati apparente nō est idem cū eo qui eadem hora aliū apparet ciuitati. Sicq; omnibus continget ciuitatibus: put vna distat ab alia in lōgitudine: nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarū loco in oriente apparet. cū eadem q̄ cras eadē hora eodem loco terre in eodē apparebit. Hec graduū in celo variatio cōtingit quotidie sicut ipse sol per eosdē grad⁹ variat quotidie: quiquidē ita esse vt dictū est necessaria cōstat ratiōe ꝛ in toti⁹ terre spacio nō sunt loca orientis ꝛ occidentis equalia: nec hore ortus et occasus eedē. vñ necessario sequitur stellas dū quibusdam occidunt aliis eadē hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis ꝛ oriētis locus: sed quotidie variatur p varios gradus. multominus credi dꝫ orientis ꝛ occidētis mutationē celestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vnq̄ interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid pphēta dicit. quia tenebre nō obscurabunt a te. ꝛ nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eius: ita ꝛ lumen ei⁹. Et daniel ipse inquit reuelat pfunda ꝛ abscōdita. ꝛ nouit in tenebris cōstituta: ꝛ lux cū eo semper erit. Cū etiā nulla in celo ascēsus vel descēsus possit esse mutatio localis apertissime cui vis. ptꝫ q̄ in celo nec oriens sit nec occidens: quo pbato fatuitas est euidēs dicentiū: q̄ dei locus occidens est vbi stella supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de longitudine ciuitatū distantium ab inuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarū eodem tempore super easdem apparentiū breuiter sic ostēditur. Cōstituamus ergo solem in primo arietis puncto: ꝛ incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatē primo puncto septime hore diei erit vtiq; eadem hora primus canceri grad⁹ in ipsius aren oriente. qd̄ si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadem eclipsis apud aliam ciuitatem q̄ prediximus si diligēter inspicias primo quinte hore pūcto inuenias eam ibidē fieri incipere. eodēq; momento apparebit primū geminorū punctū in illius ciuitatis oriē. vnde indubitāter apparet. xxx. longitudines gradus inter vtrāq; inuenitur esse ciuitatē. ꝛ hoc quidē mō ab astrologis quāta inter duas ciuitates longitudo habetur.

¶ Qd̄ semel in die quotidie deus irascitur.

Tertia fatuitas in deorū cōtra diuinā persecutionē est. q̄ singulis diebus semel in die irascitur afferentes in medium testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie. prima etiā diei hora eū irasci asserunt causam huius ire esse. dicētes q̄ in illa hora reges iniquitatis insurgētes dyademata sibi imponūt ꝛ solem adorant. Q̄ q̄ absordus est sermo iste: ꝛ q̄ fatui sunt q̄ hoc protulerūt cū ire descriptionē prorsus

ignorent. quã si uolsent non hoc de deo sentirent. Si igit vis cognoscere quid ira est. attẽde q ira est cum audito aliquo qd displiceat verbo colera rubea. i. fel feruet et sup epatẽ diffundit et sanguini cõmiscetur Inde siquidẽ hõ calescit et in facie pallescit. hec aũt nulli cõuenit rei nisi qui ex quattuor cõponit elemẽtis. deus autẽ talibus nõ subiacet liniamẽtis. Cũ vero in scripturis inuenit. Irã applicari deo. vt ibi dñe ne in ira tua ec. Intelligendũ est q deus iste habet admodũ animi irati qui destruit qd fecit: nõ tñ q ira i deo cadat subiectiue: vt dictũ est. nõ minus etiã illud abhorrẽdũ est q dicũt eũ de tali re irasci. de q nõ possit vlcisci. qd si posset ira pfecto eius quiesceret. Aiunt pterea q ipsius hore qua irascit nemo nouerit vnq punctũ nisi balaã filius beor. In hoc aũt verbo sibiipsis cõtrarij sunt iudei cũ ex vna pte moyses eũ vocet ariolũ: et iudei iniquũ. Ex altera vero parte de deo. prudẽtiorẽ eum moyse esse significãt: qr punctũ hore nouerit qd moysen latuit: et licet hoc dictũ magna admirationẽ vilescat. tñ incõparabiliter maioris fatuitatis ẽ. qr dicũt gallũ irrationabile animal ipsi hore pũctum quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die plorat.

Qarta fatuitas iudeorũ cõtra diuinã pfectionẽ est. q deus semel in die quotidie plorat: et q ab eius oculis due pdẽtes lachryme in mare magnũ cõcidunt: et hoc fulgorẽ esse affirmant illũ qui tpe nocturno de stellis videt cadere. hec autẽ ratio deũ ex quattuor elementis cõpositũ ostẽdit esse. Neqz enim lachryme fiũt: nisi ex humiditatis abundãtia descẽdentis de capite. Si vero ita est. ergo elemẽta sunt dei materia. ois aũt materia prior est et simplicior forma. ergo et hec priora et simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaqz si de talis est vt dicunt cuz nec cibo fruat nec potu. et quotidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere: nisi forte de aquis q super celos sunt iugiter bibat. Ex verbis quoqz eius intelligitur q ignorent qd ille sit fulgor qd si desideras nosce. Fumosus qdã vapor. d terra surgit nimiũ siccus. vñ et locũ nubiũ transit pueniẽs ad locũ vbi nõ multus est calor: qñ remot est a motu firmamẽti quo cũ puenerit et iã multus in loco vno coierit ipsi loci calore. lz exiguo paulatiz crematur et crematus euanescit. et id est qd per aerẽ discurritare videmus. Flet qz ipsi quẽ deo idigne ascribũt iudeorũ captiuitatẽ cãz eẽ dicũt qñ etiã pter dolorẽ cũ ter in die vt leonẽ rugire asserũt. et pter id celũ pulsare pedib more calcãtiũ in torcularí. more etiã colũbe quẽdã susurri sonitũ dare: et quaqz vice caput mouere: et dolẽtis voce dicere. heu mihi heu mihi: vt quid domuz meam in desertum redegi et templuz meum cremaui et filios meos in gẽteo trãstuli. heu patri qui trãstulit filios suos. et heu filij qui trans

lati sunt de mēsa patris sui. ¶ Dicunt etiā: q̄ quidā doctorū suorum hanc audierit vocē in quodā loco ramoso. Preterea dicūt q̄ tanq̄ pruriētes inuidēs collidat pedes: et more dolētis manib⁹ plaudat. et quia quotidie orat: vt misericordia eius sit sup irā eius. et vt eat in populo suo in misericordia. hec patēt in libro barahot in ca. i. O insensati iudei dicite cū deus orat quē adorat seipsum an aliū. Si aliū is quem adorat potētior eo est. Si seipsum adorāt: aut potēs est eius: propter qd̄ orat aut impotēs. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat. aut non vult. Si nō vult p̄ nihilo orat. Si autē vult nō est necesse orare. Patz ergo q̄ oino sit hec gens iudaica aliena a cognitione diuina. Si ergo verum est deū pro iudeis orare vt leonem rugire: celum pedibus pulsare. more columbe gemere. caput mouere. et pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea pre dolore pedes collidere. manib⁹ plaudere. et quotidie vt iudeoꝝ misereatur orare. quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitatē an ab ipso: an ab eis procedit hec mora. Si eīn ab ipso cum ad comprimēdum volūtatē suam minus esse potentem ostendunt eum. id volentē complere: nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igit̄ nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit: an non. Si nunq̄ habiturus est. ergo et illius et illoꝝ dolor fine carebit suaq̄ oratio est vacua et spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nōdum habuit: sed in prefixo et certo habiturus est tempore. q̄ cū habebit eos de captiuitate liberabit aut iā habuit: sed in remotis illud recuperaturus est et de captiuitate eos adducet. Si vero habiturus est tēpore certo restat eos dicere quid sit qd̄ modo p̄hibeat eum habere scz vtrū hoc paucitate imputāt an nouim eius an debilitati mēbroꝝ an obstaculo cuiuslibz rei a qua nequeant defendi hec de deo credere nephas est. ¶ Legimus eīn in scripturis sacris quib⁹ iudei nobiscū fidem adhibēt deū antiquis temporib⁹ maiora miracula fecisse q̄ sit eos de captiuitete liberare. velut cū decem plagis egyptum percussit: et tamē eos in manu valida eduxit et rubrū mare diuisit in qd̄ pharaonē cum exercitu suo demersit. Māna quoq3 et cōturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiā iordanis in loco vno mōtis instar cōstituit Solē et lunam Josue precibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie solē gradibus. x. reuerti precepit. Danielē de lacu leonum liberauit. Ananiā Azariam et misahelē de igne et iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia q̄ numerare lōgum esset mirabilia fecit. Nō ergo dicere possunt q̄ antiquis diebus potēs non fuerit. Si aūt eum potētem fuisse vt equum est concedant: sed alioꝝ interuentu accidētium eū impotētem factum dicant post quorum abscessum eum posse

rum recuperaturum credant alterum eorum necesse esse fateant. Illa accidētia aut ex eo aut in eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec conualescat ab esu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eum potestate priuat donec libertate succedente recedat q̄d si ex eo et in eo fuisse dicant. deū ergo corpus habere dicūt quod cōtrarioꝝ susceptibile sit q̄d de celo sentire nō cōuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuꝫ qui intulit deo potentiorem esse ostēdūt q̄ nō minus est incōueniēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaꝫ eē dicant quasi melius modo in captiuitate quaꝫ olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciū. q̄ minꝰ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suā libertatē rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi pertinaciter eius voluntati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate confecit. Ipsi ecōtrario pluſq̄ ipse velit in ipsa captiuitate perdurēt. deberet vtiq̄ eoꝝ satisfacere volūtati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū cōtristari. sꝫ hoc stare nullatenus potest cum eū quotidie vt ipsos de captiuitate eripiat ōrent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iudeus nihil eorū que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse ꝛ esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negamꝰ sed deū captiuitati nostre certū terminū prefixisse ꝛ donec illud quod constituit iurauit ꝛ firmauit tēpus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus. Uere in hoc verbo insciētiam deo ascribit iudeus. cū eū tale quid statuisse dicat atq̄ iurasse quod prius eū iurasse atq̄ firmasse peniteat cuiꝰrei signū est tot modis ingiter vt dictū est p̄ eis assligitur quod si p̄sciuisset non antea cōstituisset. Insipiens ergo secundū iudeos deus fuit q̄ ꝛ cum apud eos consistet indulgere vtiq̄ ei deberet nec precibus eum inquietare assiduis. Quāto eū frequētiꝰ orāt tanto magis eius dolorē innouant ꝛ quo magis ab oratione cessando eū nō inquietauerint tantomagis eum cōsolari p̄mittent.

¶ Q̄ deꝰ dimisit vnū foramē ī celo nō valens p̄ficere firmamentum.

Quinta fatuitas iudeoꝝ contra diuinā p̄fectionē est q̄ cū deus firmamētuꝫ cōstituit p̄ficere penitus nō valēs cuiusdā foraminis spaciū in septētrionali parte imp̄fectū reliquit. q̄d ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliquādo exurgēs ꝛ ei equalem se faciens deū esse se diceret ipse deus illiꝰ spaciꝫ p̄fectionē ei opponeret dicens. si deꝰ es vt ego: locū illum claude si potes quem apertū reliq̄ ego. hoc aūt q̄ patens sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septentrionalis etenim apē poli altissimū

semper super nos nec vnq̄ occulta ri ↄspicimur: ipsūq3 totū itegrū pfectumq3 videm⁹. Manifeste ergo pz fatuitas errorū istius.

¶ De alijs fatuitatibus plurimis contra diuinam perfectionem ⁊ in eius offensam.

Onuntur ⁊ alia in thalmuth q̄ sūt cōtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur Rabini ⁊ sapiētes acclamant seipsos dei seruitores ⁊ declaratores legis mosayce. sed tñ inueniuntur loquētes inordinate in his que sunt in magnum vituperiū dei: tollendo eī omnez perfectionē ⁊ applicādo ei omnez defectū. et ante omnia dat licentiā seruiēdi dījs alienis ⁊ ydolatrandi Unde inueniť in cāhedrin in capitulo. qd̄ incipit arbamitot. super illo qd̄ scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo qd̄ dicitur molot. seruitiū cuius erat q̄ accipiebat hō filium vel filiā suā ⁊ ducebat eū3 vel eam ad sacerdotes ⁊ ipsi trāsibant creaturā aliā per ignē ante pdictū ydolū. ⁊ lex vetauit hanc ydolatriā signāter specificatā: et dicit in verbis istis ca. eodē. de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo moloth Hic intricantur ipsi et dicunt q̄ q̄ dicit text⁹ de semine qd̄ itelligiť q̄ nō peccat hō excepto qñ dat sacerdotibus patrem sui seminis p moloth. Sed si ei daret omnes filios suos nō peccaret. Itē dicit q̄ non dabis. intelligitur q̄ non peccat excepto qñ pr̄ dat filiū suū sacerdoti moloth. vt faciat sacrificiū: s3 si ip semel pr̄ facit nō peccat. Item q̄ dixit de semine intelligiť q̄ tūc est peccatū qñ sacrificiū fit de illis q̄ ab eo exierunt sed si hō facit sacrificiū de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat. Item dicit in eodē libro canhedrī ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber ē a culpa. Et declarat rabi salomon q̄ amore intelligitur si ab aliquo dn̄o fuit rogatus vt faceret. timore si fuit comminatus. Sed rabi moysen de egypto declarat aliter dicēdo q̄ amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine q̄ est bene fabricata. ⁊ timore est si timet q̄ potest ei nocere sicut ymaginanť illi qui ea3 adorant q̄ eis pōt facere bonū vel malum si in tali casu adorat liber est. ¶ Et multū est mirandu3 de istis glosatoribus ⁊ etia3 de textu thalmuth q̄ clare venit contra textu3 legis dei. q̄ videmus q̄ cum populus israel iret p desertū ⁊ fuerūt in sethim et adorauerunt ydolū phegor q̄ deus iratus fuit ta3 fortiter cōtra populū q̄ occidit. xxiiij. milia. et tñ manifestū est q̄ illa ydolatria nō fiebāt nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterū illi tres pueri Sydrac. misag. ⁊ abdenago voluerūt potius intrare fornacē ardente3 q̄ adorare ymaginē nanbuchodonosor. Et tñ si hec opinio ess3 vera bñ erāt excusati ab illo pi̇culo ex quo faciebāt timore regis nabuchodonosor. et certum est q̄ ipsi bñ sciebant legē q̄ sibi fit relatio p eis q̄

erant multi intelligentes et socij in studio danielis propter quod apparet quod sententia data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa et facta. ¶ Item dicunt et veniunt contra deum volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipsi fecerunt quas etiam omnes iudei obseruant sicut est illud quod in certis noctibus anni mandant quod incendantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorum. In certo mense anni precipiunt quod fiat festum quod vocatur porim in memoriam mirabilis hester et mardochei contra Aman In qua precipit thalmuth expresse quod quilibet iudeus debet inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriam hester. et sicut cum incendunt predictas candelas sicut cum legunt predictam hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. benedictus qui nos sanctificauit cum suis preceptis et mandauit nobis incendere has candelas et precepit nobis legere hanc hystoriam hester. videte si hoc precepit deus in lege. nisi quod ipse se reputant tamquam sicut deus. ¶ Item non solum hoc faciunt sed reputant se posse reuocare verba dei hoc ipsi declarant super. c. xvij. Deutro. vbi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes et ad iudices qui fuerit illo tempore et peteres ab eis et facies secundum consilium eorum. Et dicit talia verba. non declinabis ad dextram neque ad sinistram. Sed ipsi in thalmuth scrutantur dicendo quod intentio textus est quod dato quod sapientes dicant ei pro dextra quod est sinistra et pro sinistra quod est dextra debet credere. ¶ Item iudicant sententia mortis quecumque frangentem aliquid de ordinationibus eorum. Dicunt adhuc in libro berahot in ca. quod incipit missemoco. quod quicumque homo deridet sapientes thalmuth vel malum dicit est condemnatus ad inferos. Et ille qui frangit verba legis dei non habet aliam penam nisi quod sit fractor legis. ¶ Item reputant se scire plus quam deus quia dicunt in libro robamechia in cap. quod incipit bazabam. quod semel fuit in studio magna disputatio super vnum actum legis et omnes studij vnius opinionis. Sed rabi aliazer qui erat maior eorum erat contrarie opinionis qui fecit multas bonas rationes contra eos ad probandum suam opinionem et numquam voluerunt assentire ei: et in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto domino deo nostro. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis et dixit non contradicatis rabi aliazer quia verum est quod ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit dominice lex non est in celo sed in terra et iam precipis in lege tua quod sententia debet declinari ad plures voces: et illa hora excommunicauerunt ipsum rabi aliazer quousque assensit opinioni eorum. et dicunt quod paruo elapso tempore rabi nathan inuenit helyam prophetam et dixit ei eras tu in celo quando fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerunt obedire reuelationi sue. Respondit ei scias quod illa hora deus risit et dixit. Uicerunt me filij mei. vicerunt me filij mei ¶ Item glorificant isti thalmudi

se seipsos. vnde dicitur in libro
tuca.c.iiij. q vnus doctor q vocaba
tur rabi Symeon filiū iabaij. Di
cebat. Ego sum tandign⁹ τ tanin
sius q si vellem pp̄ter bonitatem
meā liberarent in die iudicij oēs
homines qui venerunt ad mundū
a die qua ego natus sū vsq hodie
Et si Jonatā fili⁹ vzihel esset no
biscū possemus liberare totū hūa
num genus a die qua creatus ē mū
dus vsq ad finē. Itē se reputant
pphetas sicut dicunt in rababate
ra ca.i.a die qua fuit destructio tē
pli vsq huc fuit remota pphetia
pphetar τ fuit data sapientibus.
Item dicunt in rababatera in ca.
qd̄ incipit hamoher τ hascena q
raba filius barhana ibat per quen
dā viā τ dixit ei vnus tragenari⁹
Veni τ ostendam tibi mōtem synai.
Juit cum eo τ audiuit primo vnā
vocem que dicebat. O misserve mi
hi q feci iuramētum et et quo feci
qs me absoluet. Et postq rediit
ad studium τ narrauit mgr̄is re
prehenderūt eū et dixerūt ei: ea ho
ra qua audisti vocē illā debuisses
dicere. dn̄e ego te absoluo ab illo iu
ramento. τ dixit ipse dubitaui qd̄
dicebat pro iuramento quod fecit
noe de nō dando amplius mundo
diluuiū. Et glosat rabi Salomō q
illud iuramentum de quo petebat
deus absolutionē erat captiuitas
israel proter quod ipse sustinebat
penē captiuitatis τ laboris sicut di
xit ysaias ca.lxiij. In omni tribu
latione eor non ē tribulatus. Et li
cet text⁹ verus sit in biblis hebrai
cis pro maiori pte eo mō quo po
suit iheronym⁹ in sua translatiōe.
Verūtn̄ i aliq̄bus dicit sic. In om
nibus tribulationibus eor ipse est
tribulatus. τ iuxta hoc facit predi
ctā glosā rabi Salomon. ¶ Itē
reputant deū ignorantē sicut dicit
i barahot.capi.i.postq fuit destru
ctum templū non remansit deo in
toto mundo nisi solū spaciū quat
tuor cubitor ad studendū halaba.i.
lectionē de thalmuth. Itē dicūt q
tribus primis horis diei de⁹ sedet
ad studēdum thalmuth. ergo vide
tur q si indiget studio non hz pfe
ctionē sapientie. ¶ Itē reputant
deū mendacē sicut dicitur in raba
mecia in capi.quod icipit hacoher
Unde dicebat rabi hysmahel. Ma
gnū quid est par q deus dixit mē
daciū vt poneret pacē inter abra
ham τ saram. hoc apparet in gen.
xviij.c.q cū angeli pnosticarunt
abrahe q sara pareret filiū τ ipsa
erat in tabernaculo et audiuit eos
dixit textus q fecit derisionē inter
seipsam et dixit quō posset hoc fie
ri cum sit dn̄s meus senex. Et post
ea cū dn̄s hoc resumpsit abrahe ap
prehendēdo saram dixit qd̄ dixerat
cum ego sim vetula apparet dicit
isti q de⁹ mutauit rumores ne abra
ham q sara vocasset eū senez ira
sceretur. Sed qui bene attendit ad
textum inueniet q dicit magnum
mendaciū q etiā inuenitur q qn̄
ipsa rixit seipsam vocauit vetulā.
¶ Item reputant deū peccatorē
sicut dr̄ in hullin in ca. quod inci
pit helucerefoth sup textum Gen.
vbi dr̄ fecitq deus duo luminaria
magna. Dicit rabi Symeō in hora

creationis equales erant sol & luna Et luna venit ante deū & dixit. dñe nō est bonū q̄ duo reges fruantur vna corona. Et illa hora precepit deus q̄ esset minorata et dixit illa dñe q2 dixi tibi verba rationabilia minorasti me & sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed deus vt cōsolaretur eā dixit ei nō tristeris nec tibi displiceat q2 sol nō apparebit nisi de die et tu apparebis de die & de nocte sed ipsa nō fuit contenta immo dixit dñe candela ante solē q̄d prodest. et dixit ei deus. ego faciā q̄ pp̄l'us meus israel faciat cōputa sua per menses tuos cū toto hoc non fuit cōtenta intantū q̄ de⁹ cognouit se culpantē & p̄cepit moysi q̄ in fine lune israel faceret sacrificium vnius hyrci vt deus haberet veniam de predicto peccato & hoc p̄bant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicitur hyrcus quoq3 offeretur domino p̄ peccatis: videat vnusq̄sq3 quod vanitates sunt in p̄dicta auctoritate. & quomō textus quē ipsi allegāt est in cōtrariū illi⁹ q̄ ipsi intelligunt. ¶ Item reputant deum pollutū & immundū scdm quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit bacoher & hapohel dicit rabi Johanam deus sacerdos est q2 sic scriptum est Exodi ca. xxv. Loq̄re filijs israel tollant mihi primitias. sed primitie dñi dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Itē postea recepit pollutionem q2 sic scriptū est. Deutro. c. vltimo. q̄ q̄n moyses mortuus fuit sepeliuit eū dñs. sed omnis sacerdos q̄ tangit hoīeз mortuū est pollut⁹. ergo de⁹ est pollutus & satisfaciunt dicēdo. q̄ postmodum balneauit se et fuit mūdatus & querunt in quo balneauit se in aqua non q2 ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas & satisfacit Rabi q̄ in igne se balneauit q2 sic scriptū est Ysa. vlti. q2 ecce dñs veniet in ignem. Item dicunt q̄ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. q̄d incipit hamopoles. q̄ deus stat sedendo. & facit venire ante se oēs guttas sperme exeuntis a quocūq3 homine israel dicendo q̄ q̄n diminutū fuerit illud sperma generabit iustus ex ea. Item dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicūq3 scit quantitateз creatoris mundi securus est habere seculum venturū. & dicit rabi Johanā ego & raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanaз q̄ deus inuoluit se in vno tallet. i. roqte & ostendit se moysi. et dixit ei oī hora qua israel fecerit sic statiз veniam cōsequet. ¶ Itē faciunt deū inuidū sicut dicunt in berhot. ca. vltio q̄ quinq3 homines creauit de⁹ qui ei assimilabant in aliquibus & sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudine ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et q2 illis sinet rebus in quibus ei assimillabantur condēnauit eos: ergo apparet q̄ habuit inuidiā eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis ꝯtra legem mosaycā.

Uartus passus est de fatuitatibus falsi

tatibus iudeorum: contra legem mosaicam et contra ꝓphetas. Manifestũ est ꝙ omnes gentes que tenent legem diuinã vel se dicũt tenere eam. affirmant deũ creasse mundum de verbo absolute sine aliqua materia composita nec simplici de qua illud fieret. τ hoc est ꝙ dicit primũ verbũ legis mosayce. In principio creauit deus celũ τ terraʒ: quod est opinio oĩm doctorũ latinorũ et hebraicoꝝ ꝙ istud vocabulum creare significat factionem alicuius rei de verbo: nõ est sic de generare. facere vel formare: q2 hec vocabula aliquid ꝓsupponũt in tali operatiõe τ qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus quia destruit fũdamentum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundanť. Et inuenimus vnũ de maiorib9 doctoribus thalmuth qui vocať Rabi eliezer magnus qui venit cõtra hanc opinionẽ. Et dicit in libro q̇ vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimenti dei. τ terra de q̃ fuit creata. Rñdet de niue que stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores ꝙ hanc niuem accipit hic rabi eliezer ꝓ illo quod vocat philosophus primaʒ materiã vel ille ex q̃ fuerũt facta q̃ttuor elemẽta quã nititur ꝓbare philosophus primo phisicoꝝ ꝙ est ingenerabilis et incorruptibilis apparʒ ꝙ iste doctor erat de opinione philosophi. q2 vel ipse credit ꝙ creatio põt fieri de verbo vel nõ. Si sic ergo nõ oportebat eũ querere et quo facta fuerunt celum et terra. Si nõ ergo vel habet ponere aliquã materiã eternã que nunq̃ habuit principiũ vel oportet in numeris ire in infinitũ quod est impossibile. Quare necessario sequitur ex verbis eius ꝙ ipse non credebat textũ legis in quo dicitur In principio creauit deus celum τ terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna que omni tp̃e fuit cuʒ deo. manifeste hec opinio est heretica τ contra omnes qui habent legeʒ diuinaʒ. ¶ Est adhuc alia auctoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit in littera ꝙ ordo temporis fuit anteq̃ mundus creatur. τ qui hoc intelligit sua intentio ẽ ꝙ corpora celestia sũt eterna q2 tp̃s nihil aliud est nisi numerus mot9 celi. ¶ Item veniũt ꝯtra textus sacre scripture. Et p̃io dicunt in abodazara. ca. i. ꝙ nõ recipient tp̃e messie aliquẽ aliaꝝ gentiũ qui velit venire ad legem dei quod est falsissimum et contra oẽs ꝓphetas. Dixit eniʒ patriarcha Jacob Gen. xlix. loquẽdo de messia et ipse erit expectatio gentiũ. Item dixit zacharias. iij. ca. Et applicabunť gentes multe ad domuʒ in die illa erunt mihi in pp̃lm. Itẽ dixit ysa. cap. xi. In die illa erit radix iesse q̇ stat in signuʒ pp̃loꝝ ipsum gentes deprecabunť τ erit sepulchrũ eius gloriosũ. ¶ Itẽ peccat dicẽdo malũ q2 dicunt peccatores esse τ malos hoies. quos de9 dixit bonos et iustos. Et p̃io Adam quẽ deus formauit τ non est dubiuʒ ꝙ cum maiori ꝑfectiõe que posset esse in homine carnali et ipsi applicant ei il

illud pctm̄ carnis tā abhominabile sicut dictū est supra. Itē cōtra noe de quo dr̄ Gen.c.vi. Noe vir iustus atq3 pfectus fuit in generationib⁹ suis cū deo ambulauit. ꝛ ipsi dicūt in yama in ca.youi aquiporim sup tex. Gen. in ca.ix. vbi dr̄. Euigilās noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat ei fili⁹ su⁹ iunior. querūt qd est qđ fecit fili⁹ suus iunior. Responsio est duorū doctorū qui sunt duarū opinionū: quorū vnus dicebat Rau ꝛ alius Symuel. Rau dicebat ꝙ illud qđ fecit cham Noe patri suo est ꝙ castrauit ipm̄. Symuel dicebat ꝙ habuit cū patre copulā carnalē ꝛ quilibet istorū rabinorū ducit rationes ꝓ opinione sua arguēs contra alterā. S3 ꝯclusio est p thalmudistas: ꝙ ambo doctores dicūt veritatē. ꝛ ꝙ illa duo fecit patri suo. sc3 ꝙ castrauit ipm ꝛ habuit copulam carnalē cū eo. Ecce ꝙ falsissima inuentio ꝛ ꝙ turpissima diffamatio per illos inuēta. ¶ Itē dicunt falsum cōtra patrē Abraā. de quo dicit tex. Gen.xxv. ꝙ qn̄ abraam mortuus fuit. dedit oia sua ysaac. Sed filijs cōcubinarū dedit munera et misit eos ad terrā orientis. Dicunt ipsi in cāhedrin ca.vlti. que fuerūt illa dona q̄ dedit eis. Respondent ꝙ docuit eos noia immundicie. et declarat rabi salomon ꝙ hoc est cōuocationes demonū. Ecce ꝙ manifeste dicūt cōtra testimoniū qđ dedit deus de abraā.c.xviij. vbi dicit Scio enī ꝙ pceptur⁹ sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias domini: ꝛ faciant iusticiam et iudicium: vt adducat dn̄s propter abraam oia que locutus est ad eū Quomodo est credibile ꝙ ipse hereditasset filios suos de cōuocationibus demonum ꝛ quō hec est via dei. ¶ Itē dicūt falsum cōtra Joseph de quo facit scriptura relationem manifestā sue virtutis cōtra petitionē quā ei faciebat dn̄a sua de adulterio. Dicunt ipsi in hulim in ca. qđ incipit calhabacat ꝙ de facto intrauit domū intentione copulandi cū ea ꝛ venit angelus gabriel: ꝛ rapuit sibi genitalia. et qn̄ voluit facere peccatum inuenit se impotētem. ¶ Item dicūt contra dauid de quo legim⁹ ꝙ in fine dierum suorum: qꝛ ei deficiebat calor naturalis adduxerunt ei Abisach sunamitē: vt seruiret ei ꝛ dormiret cum eo. iij. Regū.c.i. Sicut probatum est in medicina ꝙ calor domicille vel iuuēcule prodest multum homini antiquo: vt excitetur suus calor naturalis. et textus refert ad litteram ꝙ seruiebat regi ꝛ dormiebat in sinu suo ꝛ rex non cognouit eam: scilicet carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in canhedrin in ca. quod incipit cohengadol. ꝙ dauid concubuit cum ea in presentia bersabee. xiiij. vicibus in modico tēpore ꝛ alia turpissima referunt circa hoc que non sunt digna scriptura. ¶ Item in libro Judicum ca.iiij. vbi narratur illud magnū bonum quod fecit illa honorabilis mulier iahel propter dei seruitium: sc3 occidendo sisaram inimicum israel. Et videmus etiā in illo cantico. ꝙ ordinauerunt pphetissam delbora ꝛ barach magnā laudē quā com-

mendauit de p̄dicta Jahel. Sed
turpissimi thalmudiste dicūt in li-
bro nazir talia verba dicit rabi io-
hanna septē vicibus cōcubuit cuȝ
sisara in illo instanti: ⁊ postea occi-
dit eū. ¶ Item lȝ balaam voluerit
facere malū populo. ⁊ eū malū pro
nunciare. verūtamē ꝓpheta erat.
Et ideo dixit tex. de eo auditor ser
monū dei q̄ nouit doctrinā altissi-
me. Sed isti ꝓditores ⁊ diffamato
res opponūt ei multa turpissima
de q̄bus nullā mentionē facit scri-
ptura sacra. ⁊ hoc scribūt in libro
berahoth. ⁊ in canhedrin intrican
do se super verba asine q̄ dixit ipsi
balaaȝ qn̄ eam verberabat dicēdo
sic ⁊ quō ego nō sum asina tua sup
quā equitas omī tēpore. Dicūt ipsi
q̄ ambasiatores regis balaas inter
rogauerūt. quare nō eq̄tas i equo
respōdet balaā: q̄ꝛ habeo equū me
um ad pastū vt pinguescat. Eadē
hora dixit asina nō est verū: q̄ꝛ ego
sum asina tua. Et dixit ipse sic est.
ad portandū onera. Respōdit illa
nō est verū nisi sup quam equitas.
Et dixit ille verū est in casu q̄ acci
dit sicut modo qn̄ non est equus ad
manū. Rn̄dit asina nō est sic sȝ om
ni tp̄e et adhuc q̄ sum asina tua de
die: ⁊ tua vxor de nocte. Ecce tur-
pissimi luxuriosi in quo inuoluunt
liguas suas. ¶ Itē dicūt in hulim
in ca. q̄ incipit calhabacat q̄d vo
luit dicere tex. in li. iudicum in ca.
xiiij. qn̄ dicit de samsone. Creuitq̄
puer ⁊ benedixit ei dn̄s. dixit rabi
Johada. scis i quo bn̄dixit. in sua
virga: q̄ꝛ sperma q̄d exibat ab ea
erat sicut vnus riuus currēs et qn̄
cōprehenderunt eū philistei ⁊ ex-
traxerūt oculos eius ⁊ faciebāt q̄
moleret in carcere. Dicunt isti tur-
pissimi q̄ istud molere quod dixit
textus sonat q̄ quilibet philistino
rum ducebat ei vxorē suā vt concu
beret cum ea si forte possent ex ea
habere hominē ita fortē sicut ipse
erat. Item in aliis locis thalmuth
loquitur modo ꝯtrario: q̄ꝛ multos
viros quos scriptura dixit pecca-
tores ⁊ narrat littera peccata eorū
ipsi excusant eos: ⁊ dicūt q̄ nō pec
cauerunt. Et primo de ruben filio
iacob de quo dr̄ ad litteram in tex.
Gen. ca. xxxv. Abiit ruben ⁊ dormi-
uit cū bala cōcubina patris sui: p-
pter q̄d peccatū fuit ei amota pri-
mogenitura sicut p3 primo Para
lip. ca. v. Sed ipsi dicūt falsos oēs
textus. Et dicūt in libro sabbat in
ca. q̄d incipit Rabina talia v̄ba di
cit rabi yonatha quicunq̄ dicit q̄
rubē peccauit nō est nisi peccator
Et sic dicunt peccatores ꝓphetas
scribētes textus. ¶ Itē iustificāt
filios heli. de quibus dr̄. i. Regum
ca. ij. filii heli filii belial nesciētes
⁊c. Item in eodē ca. heli autē erat
senex valde ⁊ audiebat oīa que fa-
ciebant filii sui vniuerso israeli: et
quomodo dormiebant cuȝ mulieri
bus q̄ obseruabant ad ostiuȝ taber
naculi. Itē iustificāt filios samue
lis contra textum qui facit mentio
nem q̄ non ambularent in viis sa-
muelis patris sui: et q̄ vendebant
iusticiam ꝓ pecunia. Itē dicunt q̄
dauid nō peccauit i adulterio ber-
sabee: nec in morte vrie mariti ei9.
Iteȝ dicūt q̄ salomō non peccauit

in idolatria quã fecit in fine dierũ thoꝝ. Finaliter per omnia videnť vba sacre scripture reputare falsa

¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: ⁊ hoc dicit rabi salomõ sup hystoriam chore quando ipse ⁊ sua familia intrauerũt tabernaculum ad ponendum incensum ⁊ mortui sunt ibi omnes. Dicit rabi salomon scias ꝙ venenũ posuit eis moyses in inceso cum quo cõbusti fuerunt nadab ⁊ abiud filij aarõ. Item dicunt in li. qui vocať sabbatin in .c. qđ incipit yecioda sabbat ꝙ si duo hoies vel plures faciũt simul vnũ peccatuꝫ ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo hoies cũ fustibus verberant vnũ alterũ: ⁊ ille moritur non peccant: q2 lex dicit ꝙ quando anima peccauerit habebit talem et talem punitionẽ non dicit anime in plurali. ita ꝙ volunt ꝙ nullus est dignus punitione: nisi quando ille qui facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad claues chore.

Quintus passus est de fatuitatib⁹ ⁊ ridiculis ac manifestis impossibilib⁹ iudeorum. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinaꝝ suarũ ꝙ cũ chore heremũ cũ moyse et filijs israel ꝑtrãsiret trecentos hẽbat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdẽ q̃ claues de vacarum cornijs facte erãt oẽs: vt leui⁹ ferri possent. Cõpute mus mõ si placet ⁊ videam⁹ vtrũ hoc stare possit. Demus adminus libre septẽ claues ⁊ ꝙ quilꝫ camelus admin⁹. dc. tulerit libras erũt ꝙ claues quas vn⁹ ferebat camel⁹ tria milia. dc. fierent itaqꝫ claues tricentoꝝ cameloꝝ mille milia ⁊ lxxxv. milia. Sed cũ queqꝫ claues admin⁹ sit vni⁹ arche q̃t sunt claues ꝑculdubio erũt ⁊ arche. Denť itaqꝫ cuilibet camelo admin⁹ due arche. ⁊ erũt cameli archas ferẽtes quingenta ⁊ xl. milia. Sed ⁊ serui cõsuetudineꝫ diuitũ quibus maioꝝ cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custodẽ qui thesauros cum summa seruaret diligẽtia vix etiã dormitaret. Inuenirenturqꝫ custodes cameloꝝ. cc. sexaginta milia: libro autem attestante didicimus: quoniam exercitus chore ꝑ domos et cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia. dc.

¶ De fatuitatibus iudeoꝝ dicentium dan. precidisse lapidem magnum: ⁊ similiter og regem basan.

Non minus ridiculosum est illud qđ dicũt filijs scꝫ Iacob patrẽ suuꝫ ad sepulchrũ portãtib⁹ Filios esau similr patrem a sepulchrum deferẽtes cũ magno comitatu eis occurrisse. Cũ vtriusqꝫ magnus esset exercitus ⁊ singule partes sepulchrũ sibi vẽdicare vellẽt. Dan mõtem ascẽdisse dicũt ⁊ tante magnitudinis precidisse lapideꝫ quãta multitudo esse poterat toti⁹ exercit⁹ esau. ipsamqꝫ molẽ capiti

impositaȝ attulisse vt sup hostium
cuneū eā p̄iiciens oēs vno ꝓsterne
ret ictu. Lūqꝫ adueniēs iā ambos
cuneos cōcordes inuenisset: molē
quā attulerat in mare ꝓiecit cuius
magnitudie aqua maris terminos
suos excedēs duas ciuitates sui ef
fusiōe subuertit. Et ipe sunt quas
lōgo tpe post pharao rex egypti fi
liis israel edificare precepit. Nōne
queso hec adinuentio iuste summo
risu digna videt. Lū eñ Jacob fi
lii.xii.tantūmodo adhuc essent vi
ri esau de tribu sua iaȝ.cccc.existe
bant.nūc igit numero filioꝝ iacob
aucto quāto magis existimari pōt
filioꝝ esau numerus fuisse. tātam
eñ oportuit coꝝ esse multitudineȝ
vt ⁊ filiis iacob ⁊ toti egyptiorum
gēti q̄ cum ioseph venerat obsiste
re potuisset. Nunc igitur vnusq̄sqꝫ
iudicet quid hoꝝ admiratione sit
dignius.s. vel vbi tantū inuenerit
montē.vel quo mōte tamnire ma
gnitudinis molē vel quō in capite
tanti pōderis gestare potuisset la
pidem vt tammagnā ꝓsternere po
tuisset cohortes. ¶ Non eñ minus
stupēduȝ est illud monstruū q̄ Og
rex basan vidēs ingentē exercituȝ
israel.dc. sciliȝ milia ⁊ tria milia et
cccc.viros a.xx.ānis ⁊ supra ex
ceptis mulieribus et paruulis qui
supputari nō poterant molē inau
dite magnitudinis suo capiti im
posuit. ⁊ cū ea expeditionē totam
ꝓsternere voluit vppupa auis mi
nima moli illi supsedit ⁊ tādiu eaȝ
rostro suo cōcudit donec foramen
magno iuxta capitis ei⁹ quātitatē
peracto moles caput trāsiliens in
eiusdeȝ humeris subsedit. Lapite
aūt sano ⁊ toto corpe incolumi for
tassis adhuc a colo subleuasset nisi
ad auctoꝝ subito dentiū quantitas
impedisset.mox eñ vt lapis in co
lum descēdit dētes sibi repēte ita
sunt adaucte q̄ cū voluit eaȝ suble
uare minime potuit. Qd̄ moyses
intuēs cuius corpus decē cubitos
habuisse asserūt: ⁊ totidē eius vir
gale ascribūt se sup terrā in modū
salientis decē cubitos erexit ⁊ cum
in aliquo corporis loco cum virga
ꝑcuteret. Si ergo cōputēt decē cu
bitos q̄bus a terra eleuatus est: et
decē cubitos ei⁹ corporis ⁊ decem
alios quos virga in altū porrecta
habebat a terra ad summitatē vir
ge.xxx.inueniēt cubitos:sȝ cum in
tantū erect⁹ esset moyses virge tñ
summitas qua eū ꝑcutere intende
bat nequaq̄ vlteri⁹ attingere potu
it q̄ ad euȝ modū quo sura iūgitur
pedi que vulgo cauilla dr̄. Jn quo
q̄dē cū ꝑcussisset cōtinuo cadēs ex
pirauit. Jn hoc cognoscere q̄libet
pōt q̄ a plāta pedis quā terre fixā
tenebat vsqꝫ ad nodū in quo ꝑcus
sus est.xxx.cubitos habebat.ab eo
igit loco vsqꝫ ad summū nō min⁹
q̄ octingēti cubiti erant. soliūqꝫ ca
put facile decē cubitis cōstare po
terat.vnde sequit q̄ auis illa mo
lem ipsam deceȝ cubitis ꝑforauit.
Jn quo facto quot sint mirāda q̄d
ve potius mirer cū ꝯsidero stupeo
vbi eñ vel tñ lapidē inuenire vel
tñ pondus portare aut quō tā par
uula auis tñ tamdurū tamqꝫ spis
sum saxeuȝ corpus tamcito valuit
penetrare. Quoue pacto dentes ei

tam subito crescere. aut qua ratiōe tam immēse et inaudite magnitudinis credēdus est fuisse cū presertim lex dicat lectū eius ferreū novē cubitos habuisse. quove pacto tātus homo tam facili vulnere cecidisse.

¶ Dicūt moysen i celū ascēdisse et ibi devictis āgelis legē accepisse.

Dicunt item iudei ꝙ moyses pro lege suscipiēda in celū ascēdit et ibi cū angelis taliter altricat⁹ sit Dicebāt enī inquiūt angeli legem hāc deferre minime sinemus quaz nobis plusꝙ filijs israel necessariam scimus. Ad hoc moyses insolita visione perterritus nihil respōdere presumpsit: sed dño se cōfortante vt secure rnderet et precipiente angelis ait. Cū lex hoc regendoꝝ corporū precepta cōtineat nō satis cōsidero qd vobis q spūalis enī creatura estis sit necessaria. Angeli qd ad hoc dicere nō habētes victi cōticuerūt. De moysi igitur victoria deū risere et valde letatū esse dicūt et ita post triumphū cū lege alacrē descendisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent lascivia. quomodo enī moyses corpore mole depressus altitudinē celi conscendere potuit. Aut quomodo dari deo legē volente angeli phibere. quid iterū stolidius est ꝙ dicere deū vno vincēte et alio victo exultare et puerili more ridere. Itē si angeli vt dicunt tam auidi illius legis retinende erāt cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis proderat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cū iudeis observare: nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeoꝝ dicentium quēdam noīe iosue decepisse angelum mortis et in celū saltasse ac ibidē dei sententia remansisse.

Emorāt et aliam fatuitatē iudei q oībus ridiculum prestat. Dicunt enī angelum mortis cuidā viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori et ꝙ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animā tuā suscipiā et moriaris. Nequaꝙ inquit ille ꝙ cōmones faciam nisi mihi prius padisum ostēdis. Susceptū igitur angelus in alis suis duxit ad locū vnde videret paradisum. Callidus autē ille de alis eius elapsus est et in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse doles irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaꝙ ait ille vt egrediar. Cūqz secūdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: et ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergēs huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogavit vt hoiem illū ex dei nomine de paradiso egredi preciperet Veniēs itaqz angelus ad padisum ait deus vt egrediaris precepit. Iuravit ille: et ait. Per deū non egrediar. Rediēs angel⁹ ad deū et dixit Jureiurādo se nunꝙ inde egressurum firmavit. Dñs itaqz iudicium dedit respōdit oia volumina vite et

actuum eius reuolue et diligēter relege. si q̄n eum iurasse et periurasse inueneris modo quoq3 nihil sibi iurasse valebit. Si autē vnq̄ periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Volumina itaq3 oīa angelus studiose discutiens nunq̄ periurasse inuenit. Dimisitq3 vicius qui vt dicunt vsq3 in presentē diem incolumis permanet atq3 viuus. ¶ Considerare possunt iudei q̄ risu dignissima i hoc notari possint sermunculo. Quid enī plus miremur an fatuitatē angeli qui callidem hoīs artē prius nō agnouit an hoīem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiā: q̄ non nisi per mendacium eū de paredisō potuisset expellere. an ascribam⁹ deo ignorantiam q̄ non aliter scire potuit vtrū periurus fuisset: nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduētu messie suscitandos: vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Sserūt etiā iudei inusitatū miraculum: scz mortuos suos post captiuitatis euasionē resuscitari: vt terram incolant qd multis auctoritatibus ꝓbare nititur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deut. xxxii. Videte q̄ ego sum solus et non sit alius de⁹ preter me. ego occidam et ego viuere faciā. percutiā: et ego sanabo. Cū ergo deus se occisurū promittat et viuificaturū: non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. q2 hoc verbum ad ostendendū omnipotentiā suā dixit non q̄ ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandū quin a die qua se deus ꝓmisit hoc facturū vsq3 in diē presentē concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariā sororē moysi prophete Iob et Ezechiam: Naaman. et alios q̄plures cū voluit percussit et cū voluit sanauit. Itē ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed itē econuerso in manu helye filium vidue. in manu autē helisei sunamitis filiū suscitauit. Sic ergo omnipotentē mortuos suscitasse non negamus. quin oēs hoīes in die iudicij ad eos suscitandos et confiteamur et credamus. Sed qd adijciūt q2 scz denuo terras ihabitaturi sint nō credimus. Dicet iudeus hoc nō debet videri cōtra fidē esse cū ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longā vitā duxerit vxorem habuit filiosq3 genuerit: et pristina humana vite cūcta officia impleuerit. Rñdet q̄ verū ē et bene potuit esse vel per miraculū vel per ꝓcem sancti viri: q2 corpus nōdū erat dissolutū: Quis etiā hoc nequaq̄ crederem⁹: nisi testimoniū super hoc ꝓpheticū haberem⁹. Verū ea q̄ cōtra vsum cōtingere solēt fides hoīm suscipere facile nō solet. nisi talium cōfirmaret auctoritate ꝓphetarum

quibus oim fauor applaudat populorum: et ea ipsi apertissime loquuntur prophete. hoc aut nullus apert e pronunciauit propheta. Sed cum iudeorum hoc dixerint doctores: nemo tamen ex his qui ante christum fuerunt istud predixit. sequaces autem errorem hunc inuenerunt: vt iudeorum gens in sua persisteret infidelitate. ¶ Secundo nituntur probare intentum iudei auctoritate Isaye. xxvi. vbi ait viuent mortui tui: interfecti mei resurgent. expergiscimini et laudate qui habitatis in puluere. Sed hec verba nequaquam ostendunt mortuos iudeorum ad habitandum terram resuscitari. quoniam si diligenter quod dicitur attendamus nec mortuorum resurrectionem ibi patenter consignatam inueniemus. alioquin propheta sibimet contrarius esse videbitur cum in superioribus dixerit morientes non viuent. gigantes non resurgent. quod igitur a nature vsu dissentit et sensui prophete contrarietatem ingerit nequaquam secundum libitum vniuscuiusque ad sensum nature contrarium debet exponi. cum aliter sano sensu possit intelligi nisi necessaria ratio ita id coegerit accipi. Quod si quis itelligere cupit attendat quod predictum verbum duobus modis intelligi potest. Uno modo vt vel de extremi iudicij suscitatione dictum credatur vel resuscitationis noie captiuitatis euasionem signauerit. Hic autem sensus magis ad litteram pertinere videtur cum paulo superius propheta sue gentis captiuitatem et afflictionem desfleuerit. Statimque diuine promissionis et pietatis solacium intulit dicens. viuent mortui: interfecti resurgent. Nec hanc euasionem quolibet in certo tempore: sed post modicum tempus euenturam prenunciat dicens. vade popule meus intra cubicula tua claude ostia tua super te abscondere modicum ac momentum donec pertranseat indignatio mea. hec ad captiuitatem congruenter referuntur. ¶ Tertio nituntur intentum probare iudei ex verbis Danielis. in ca. xij. vbi dicitur multi de his qui dormiunt in terre puluere euigilabunt. alij in vitam eternam. alij in obprobrium: vt videant semper sed hec auctoritas tantologius ab intentione iudeorum discrepat supra dicta quanto euidentius de vltimo iudicio intelligitur fuisse dicta. in illa enim resurrectione ibunt vel in vitam eternam: vel in obprobrium sempiternum. ¶ Quarto explicant ad intentum suum iudei auctoritate Ezech. in ca. xxxvij. qui cum plures mortuos diuina suscitasset virtute. de futuris quoque his vaticinatus est verbis. hec dicit dominus deus. Ego aperiam tumulos vestros: et educam vos de sepulchris vestris populus meus et inducam vos in terram israel: et post pauca. et requiescere vos faciam super humum vestram. Ecce mortuos suscitandos: et terras suas inhabitaturos apertissime propheta atque indubitanter ostendit. Respondetur quod predicta auctoritas de resurrectione mortuorum in die iudicij intelligenda est: nec est in stantia illius quod dicitur in fine. requiescere vos faciam super humum vestram: quoniam requies isto modo potest accipi: vt animas significet requiescere in corpore quod non immerito terre noie. de qua sumptum est exprimitur: teste itaque scriptura que frequenter illud noie terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū sit coniunctione perfectus. de terra tm̄ q̄ vnū est elementū dr̄ factus: sed nō incōueniēter: q2 terre noie signat corp9 possumus ergo intelligere qd̄ dicit sed q2 faciet eos requiescere super humū suā. q aīa redibit ad corpus ⁊ iudicabit vtrūq3. Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe concipi pōt sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua hec ratio vlla videat esse cōtraria. Quicquid autē in tenebrosis dictis ꝓphetarū multis pōt accipi modis. ita vt quis eā exponēs: nec a scripture testimonio nec a rationis exhurbitat semita. nihil est incōueniēs si quis eā diuerso: s3 iusto exposuerit sensu. Si cui9 aūt talis sit expositio q̄ vel a scriptura vel a ratione: aut sit: aut videat extranea ea iusto iudicio carere viribus est estimāda. Quō aūt ꝑdicta iudeorū sententia scripture sacre est cōtraria diligēs lector attēdat. Dauid ꝓpheta de mortuis taliter inquit. sepulchra eo2 domus illorū in eternū. tabernacula eoru3 in ꝓgenie. Itē de eadē re introibit vsq3 in ꝓgenies patrū suorū ⁊ vsq3 in eternū nō videbit lumē. Itē alibi spūs pertrāsibit in illo ⁊ nō subsistet: ⁊ nō cognoscet amplius locu3 suū. Ite3 alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor ampli9 ⁊ ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiā idē sentiens dicit. vij. c. memento q2 ventus est vita mea ⁊ nō reuertetur oculus me9 vt videat bona: nec aspiciet me visus hois. oculi tui in me ⁊ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes ⁊ pertransit: sic qui descēderit ad inferos nō ascēdet: nec reuertetur vltra in domū suā: nec cognoscet eū amplius locus eius. Itē alibi vadā ⁊ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit nō resurget. Salomō etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros. mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedē: q2 obliuiōi tradita est memoria eorū. amor quoq3 ⁊ odiū ⁊ inuidia simul perierūt: nec habēt parte3 in hoc seculo ⁊ in opere qd̄ sub sole geritur. Ecce salomō sapiētissim9 ceteror2 auctoritatibus concors esse sitit: q mortui ad hoc sc3 vt terras inhabitēt resuscitandi non sunt. et tm̄ q nūq3 resurgant testimonium perhibet dicēs q nō habēt parte3 in his que sub sole gerunt. s. in terris. per hoc videlicet innuēs q in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. Dicet hic iudeus ostēdisti sententiā mea3 cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: ⁊ dixisti etiā q erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rn̄detur nōne tu iudec credis: q cu3 vestri resurrexerint mortui aduenīete vncto. Adā quoq3 ⁊ seth. matusalē. abraā. ysaac et iacob. ⁊ aaron. ceteriq3 patriarche ⁊ ꝓphete ⁊ oēs iusti: q ān aduētum ei9 obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. ⁊ oia humana genera officia agētes ⁊ patiētes pristinos q3 rerū rit9 colentes antiquo more terras sint inhabiturei. ⁊ aaron ⁊ fi

rū eius sacrificiis vt olim oblaturi et a moysi: vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare nō valet iudeus. q2 doctores sui cuncta affirmant. Tūc ergo quero quisnā erit maximus pōtifex. dicet iudeus q aarō. Quid ergo de eleazaro phinees multisq3 aliis. tunc fiet qui olim oēs fuerunt pōtifices summi erūt ne semel oēs vno tēpore maximi pōtifices an illius ordinis dignitate priuabūtur. si dixeris viuēte aaron eos summo sacerdotio fungi nō posse. quid ergo proderit eis resurgere. Plus eñi ad dedecus z incōmodū q ad decus z vtilitatē erit eis resurgere. meliusq3 ei fuisset in morte pmanere q erumnosam ducere vitā: l3 z moysi lex in hoc facto destruat: qua pceptū habetur ne qs maiori sublimatus ordine vlterius ad minorē scdo ducatur. Si aūt oēs in summi sacerdotii ordine equales esse futuros cōcesseris honorē suū adimis. quia nullus inter cōplures equales excellentē pōt habere honorem. Preterea multis pōtificib9 multa sunt necessaria tēpla. Ex hoc ergo aliō incōueniēs. i. legis destructio seqtur pcipiētis. ne plusq vnū sacerdotē. nec plusq vnū existere tēplū. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouā legē habituros cōcedere aut moysi legē nequaq totā consistere posse. ¶ Quero etiam vltra. Nūquid plures reges habituri sūt iudei: an vnū. Rñdere d3 iude9 q vnū sicut ppheta ezechiel phibet testimoniū dicēs. vnū pastorē oēs habebunt. q2 si plures fuerint concordes esse non poterūt z regis pacē destruent. ¶ Et tunc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respōdebit q vnctus: in cuius aduētu captiuitatē se credunt euasuros et suos mortuos suscitādos z eorū moderamē habere imperii. Uere illud dictū aliquid coloris haberet si vnctū illū hoiem hi crederent z deū. Si vero vt credunt homo tm futurus sit quid tunc abraā. ysaac. z iacob sunt facturi. moyses etiam ceteriq3 pphete nūquid eius subiicientur ditioni. Rñdet iude9 q sic quia sic samuel subiectus est sauli z helyas achab z elizeus ioram. et alii multi pphete regibus suis. sed hec similitudo nō conuenit proposito presenti. Nā z si prophete qui minime reges fuerūt regibus subditi fuerūt nō ideo conuenit aut est necesse: vt rex propheta cuiq terreno regi subiiciatur velut abraam z dauid et iosue. quorum quisq3 rex fuit atq3 ppheta. moyses etiā qui rex z propheta z legislator totius extitit populi. cui legis liber tale testimoniū perhibet dicēs. non surrexit ppheta vltra in israel. sicut moyses quē nosset dñs facie ad faciē in oibus signis atq3 portētis q misit sup eū. nōne cēsisti tanti tales q3 viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nōne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur ¶ Preterea duo inde incōueniētia pueniūt. si eñi minor est eo moyses scriptura mentit. si autē maior tāto plus vilificat. Si dicat iude9 q ille rex erit moyses. tūc qro. Quid ergo ille vnct9 factur9 ē. qd etiam

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dū viueret in tā to precio habebat cū aliquid a deo implorabat p eoꝝ amore se adeptu rū orabat. Ecce quō sunt positi iu dee in magno discrimie in hac ma teria. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Numquid illi qui tunc suscitā di sunt mortui naturā et potestatē habebūt filios generādi. Respon debit iudeus: ꝙ legis precepto ad hoc cōstringent, ergo cū lex ꝓcrea re filios ꝑcipiat nouā eos legē ha bituros demōstrat: qđ est contra fi dem suā. Rñdebit iudeus ꝙ eis in hibita est generatio nō lege: sed na ra. sed hoc stare nō pōt: qꝛ auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqō modo esse cui natura le sit generare nō posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo a ccidente aliquo interueniē te vim generādi amittit: nec sacer dos esse: nec testimoniū perhibere nec iudicium potest facere. ꝙ si na turam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitan dos: sed nouam creaturā futurā. si militer pōt in forma tantū: non in natura tota comedent quidem ⁊ bi bent: sed non generabunt. Conce dit ergo iudeus ꝙ quēadmoduꝫ ce tera humanitatis officia sic ⁊ gene randi naturam habebunt adeo: vt mulierem quotidie concepturam ⁊ quotidie parituram credāt. ¶ Sꝫ hoc quod dicunt iudei est ita fatuū ꝙ vix humane aures audire pos sunt. vt enim que dicunt vera esse fatear. scilicet vt in vnctum et cre dituri sunt omnes et resuscitandi

cum quotidie filios procrearēt ꝑ fecto nec terra eos caperet etiaꝫ si dupliciter maior esset aut pontus etiā terra fieret adeo loci coartarē tur angustiā. ꝙ nō haberēt qui co lore possent arua. immo inde semꝑ esset inter eos ꝓ terre angustia cer tamē ⁊ rixa. Item cū suscitabūtur oīs redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quā habuit: aut aliā habebit Respōdet iudeus ꝙ quisqꝫ reha bebit suam: qꝛ hoc erit leticie con firmatio. Tūc ergo quero illa mu lier q̄ post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectio ne quē ex his est habitura. Nam si primū habiturā respōdet lex moy si destruetur dicentis ꝙ post scdm nō debeat redire ad primū maritū Si vo alium ꝙ primū habiturā re spondeat in eo etiaꝫ est destructio legis eas nāqꝫ legis iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiꝙ non poterat nubere. Sed ec ce cum tot suscitati cū tot post eos fuerint nati quilibet eorum quan doqꝫ erunt morituri. Respōdet iu deus ꝙ immortales exinde rema nebunt: sed ratio demonstrat ꝙ di cit stare non posse cum enim homo comederit biberit generādi vsum habuerit necesse est ꝙ ex quattuor elemētis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cuꝫ taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaꝙ spirituale qđ non est hominuꝫ eis conueniat: qꝛ nec eius subiicientur diffinitioni

Diffinitio enim hois e aial rationale mortale: sed de immortalibus hominibus diffinitio ista pdicari nō pōt. Quare nec spualis homo. vnde p hoc mediū colligit recte vt quos iudei vocāt hoies. homines nō sint quod est icōueniēs. Itē sicut supi⁹ dictū est multitudini eorū spaciū toti⁹ terre nō posset sufficere si ipaz maximā multitudinē immortalē asseramus cum supra sine intermissiōe eos generaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidum modū sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio cōcluderētur. ¶ Dicet iudeus si non possum eos defendere imortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtruz erit eis ad penā an ad coronā. Respōdet iude⁹ q ad gloriā et honorē illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnum cōspiciant et perfectā corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an in quiete vsqz ad resurrectionis tempus permaneāt. Respondet certissimum est eos esse cum deo. et beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q ad coronam futura est. cum enim nūc eterne vite munere glorietur cur iterum in corporum ergastulis retrudentur. nisi vt fame siti vigilijs et varijs atqz innumeris demo cruciatibus agitentur. quin insuper secundū eoruz sententiam secunde mortis timorem et penam substinebunt his omnibus satis cuilibet patet resurrectionem illam magis illis ad dedecus q ad honorem et gloriam fieri. Respondet iudeus: q2 si nunc in quiete et delitijs pmanēt de qb⁹ ad corpora sint redituri angustias: cū tanta eis exultatio erit vncti psentiā cernere et ei⁹ regno exultare hierosolymis vt oliz habitare. in templo veteri ritu sacrificare vt et corporum pena sit eis nulla q2 quā mō habent requies habeat postea p minima. ¶ Sz hoc q dicūt a veritatis exorbitat semita null⁹ enī psentis mūdi honore gloria eterne vite quiet et delitijs cōparatione conuenit aliqua: q2 nec vno momento qs q huius mūdi poterit sine labore et pena vti delitijs. Illius aūt beate vite gloria nulla intercedēte molestia pmanet perpes et cōtinua pcipue cū eorum testent doctores oēs hui⁹ mūdi honorem et gloriā idez esse ad illi⁹ vite delitias qd est vnū ad .M. Patet insup cuilibz nisi toti⁹ rōnis sit expers incōparabiliter magis esse gaudiuz cernere deū q talem qualem ipsi dicunt vnctū q futurus sit hō tm̄. ¶ Dicat ergo iude⁹ qd finaliter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Vere eorum crudelitas est et fidei certitudo q resuscitandi pfecto comedendi etiam et bibendi sine generandi et naturam vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis et immortalitatis regnuz sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest: quia si immortales concedit ad pristinum inconueniens redit infra mille etenim annos intantum multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre concludi valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros villaz super erit spa

etiam. ¶ Insuper et illud quod su- pradiximus est in q̄stione q̄ patriar che prophete ⁊ oēs iusti qui iam ful gebāt in gloria nouis denuo penis subdantur reducti ad corpora. Ite3 aliud omne eni quod comedit et bi- bit ⁊ gignit. delectatur etiam ac tri statur proculdubio ex quattuor ele- mentis compositum non dubitatur Quomodo autem quod ex his com- ponitur ⁊ passionibus predictis affi citur cum eisdem affectionibus sine mutatione in regnum illud transfe- retur. Sed vt omnia cōcedamus q̄d nam de his sunt dicturi qui aduenie te vincto et post sunt nascituri mori- turos ne asserenti vel non. Respon det iudeus q̄ morientur in christi re gni fine. Quid igitur facient paren tes eorum in morte ipsorum. melius nāq̄ illis foret non resurgere q̄ tan tum dolorem ex eorum morte sustine re. Dicet iudeus concedamus ergo eos non esse morituros: sed hoc sta- re non potest: quia tunc mentiretur scriptura qua dicit Dauid i psalmo. Quis est homo qui viuet ⁊ non vide- bit mortem. Undiq̄ igitur si perpen dunt iudei eis semite rationis ⁊ dif- fugii sunt clause. q̄ nullaten⁹ eo mo do quo dicunt fieri possit mortuorū resurrectio ergo tanq̄ fatua positio reliquatur credulitas iudaica q̄ sui mortui sint resurrecturi vt iterū ter ram incolant.

¶ De residuis fatuitatib⁹ iudeorū.

Dicunt etiam iu dei multa vana cōtra deū dicit rabi sadue. Quid ē illud quod non fuit reue latum Jacob. cum tamen esset pphe ta. Respōdet q̄ ioseph filius ei⁹ non erat mortuus ⁊ q̄ fratres sui vēdide rant eū: ⁊ dicit q̄ ratio est: q̄ in hora venditionis eiusdē q̄rebāt fr̄es ei⁹ aladina. i. maledictione: p̄ quocunq̄ illud reuelante ⁊ fili aladina non po test poni nisi adminus sint decē ho- mines: ⁊ q̄ ipsi non erāt nisi nouem cōmiscuerunt in p̄dicta aladina deū secum vt essent decem. ⁊ ideo dicunt q̄ deus nō esset ausus reuelare Ja- cob. Itē dicit in sabba in ca. qḋ inci pit rabbi aq̄ba q̄ qū moyses ascēdit in mōtem q̄ inuenit deū in manib⁹ tenentem rotulū legis ⁊ faciebat co- ronas lr̄is ⁊ moyses nihil dixit. Et di xit ei de⁹ q̄re me nō salutas. Rn̄dit ipse quō dn̄e ē seru⁹ q̄ debeat salutare dn̄3 suū. Et dixit ei de⁹. vere dicis ve rūtamen ex quo venisti adiuua me. Itē dicit in p̄dicto ca. q̄ in die iudi cii dicit dn̄s ysaac. tui filii peccaue- runt: volo cōdēnare eos. Et rn̄debit ysaac. Dn̄e etiam sunt filii tui: q̄ tu scripsisti in lege tua filius meus pri mogenitus israel. Ego volo q̄ veniā mus ad cōputū videam⁹ quāta est vi- ta hoīs. lxx. anni. amoue. xx. in q̄bus adhuc non est hō in etate in qua de- beat sibi imputari pctm̄ remanēt. l. tolle medietatem temporis sc3 tem- pus noctis in quo hoīes dormiunt ⁊ remanent. xxv. remoue medietatē tē poris q̄ expenditur in faciendo ora- tionem ⁊ in comedendo ⁊ bibendo ⁊ remanent. xii. anni cum dimidio hos xii. annos cum dimidio diuidamus inter me ⁊ te ⁊ faciamus illos libe- ros a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret predictum computum anteq̄ ysaac ostenderet sibi. ¶ Ite3 dicit in sabba mestiba i capitulo qḋ

incipit cohel q in illo tempore quo
fuit ordinatum thalmuth q die qua
dam deus stabat in magna disputa
tione cum illis qui sunt in studio ce
li super certum casū lepre. vtrum
scilicet homo in quo illa accidit de-
beat iudicari mūdus vel nō. et deus
dicebat q sic: et illi de studio tene-
bant q nō. Et dixerunt. quis exami-
nabit et concordarunt q fieret ad
examē vnius doctoris cuius nomē
erat raba filius nahami. et illa ho-
ra in vno puncto fuit rapta anima
illius a corpore suo et dedit sniam
sicut deus. Item querunt in aboda
zora. ca. i. in quo deus se intromittit
per totam diem et respōdēt Tribus
primis horis studet in lege. et trib9
horis secūdis doces pueros q mor-
tui sunt parui. tribus aliis studet ad
iudicandum totum mundum. Et qn
vidit q est dignus punitione surgit
a throno iudicii et sedet in throno
pietatis. tribus vero vltimis horis
sedet et ludit et ridet cum leuiatan.
¶ Item querunt vlterius ea que di
ximus fiunt de die: quid ergo facit
de nocte. Respōdent q de nocte eq
tat super vnum cherubin velocissi-
mum et visitat decem et. viii. mille
mundos quos creauit. Item querūt
vlterius anteq crearet mundum qd
faciebat deus. Respondent q ibat
creando mūdos et destruēdo illos.
Item dicunt in raba bachera in ca.
ham moher et bacosina preparatus
est deus ad faciēdum conuiuium iu-
stis de carne leuiathan. et quid da-
bit eis ad bibendum vinum qd stat
cōseruatū in vuis suis a principio
mūdi vsq ad illam horam. Item di
cunt in caphedrin in. ca. qd icipit ca-
thedine mamoner q tres fuerunt q
peccauerūt in luxuria cū fuerunt in
archa noe scz canis coruus et cham.
et ideo omnes tres fuerunt condem
nati. Canis fuit condemnatus i hoc
q ligatur cum femella. Coru9 in hoc
q emittit semen per os. Cham i hoc
q maledixit cum noe. Item dicit in
nida in ca. qd incipit hamapolem q
interim q creatura est in ventre ma
tris habet quandam candelā super
caput suum cum qua videt ab vna p
te mūdi vsq ad alterā et sic totam le-
gem et omnes scias: et in hora q exit
de ventre venit angelus et dat ei vnū
ictum in ore et facit q tradat obliuio
ni quicquid sciebat. Itē dicit in eo
dem li. iii. c. qd incipit aysay et in ba-
rabot i ca. qd icipit harroe q og rex
basan quē cōquestauit moyses ante-
q moreretur fuit in tpe diluuii reser
uat9: hoc est magnū mendaciū ppter
duo. Primo q a diluuio vsq ad tem
pus in quo cōquestauit moyses predi
ctum og fuerunt noningenta anni.
Secundo q est contra textum sacre
scripture vbi ponitur q solum noe et
filii sui cum vxoribus eorum fuerūt
reseruati. ¶ Item dicunt in hulis in
ca. qd incipit helunterohos q vnus
leo est in montana vlam q est ita ma
gnus q habet ix. cubitos ab vna au-
re vsq ad alteram: et dicit rabi iosef
q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q se-
mel quesiuit imperator rabi a osua et
dixit ei quid excellentie est deo q
comparat eum scriptura leoni cum
equus vnus sit sufficiens ad occi-
dendum leonem. Respondit rabi
osua scilicet cui leoni comparatur
dico tibi q leoni de vlam et dixit ei
imperator multum vellem videre

cum et illa hora rogauit rabi osua deum ꝛ extraxit eū a mōtana illa et venit versus romā ꝛ qñ venit in distātia trecētarum leucarū dedit vnū rugitum. ꝛ oēs mulieres que erāt pregnātes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quādo appropiquauit amplius p.c. leucas sic ꝙ distabat. cc. leucis a ciuitate romana dedit alterum rugitum. ꝛ illa hora ceciderūt oēs dētes omnium existētium in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. ꝛ dixit rabi osue fac oratione deo vt redeat ad locum suum ꝛ illa hora reuersus est. ¶ Item dicūt in rabacam in ca. quod icipit hamober ꝛ hacesina dicit Raba. Ego vidi vnam ranam q̄ erat ita magna sicut vna villa. lx. domorum. ꝛ venit vnus coluber ꝛ deglutiuit illum colubrum. et deinde volauit et sedit super vnū ramum vnius arboris ꝛ dicit rabpapa. si nō accidisset mihi ita fuisse non credideram. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudā vnius piscis ꝛ ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ ꝛ piscis ibat ꝯ orietē nauis vero contra occidētem ꝛ q̄d cogitas ꝙ nauis nō ibat velociter interroga rabdemi ꝛ dicet tibi inquātum vnus hō posset calefieri ambulabat. xl. leucas. ꝛ qñ fuimus ꝓpe terram vidimus homines ꝓiciētes sagittas cum balistis et velocius ibat nauis q̄ ille sagitte. Itē dicit rabi selertiuim⁹ in vna naui et vidimus vnam auem q̄ erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq̄ ad collum. et ego volui descendere ibidem ad balneandum cogitando ꝙ nō esset aqua multum ꝓfunda ꝛ audiui vnam reuelatione que dixit. Caue tibi ne descēdas quia. vij. ānī sunt ꝙ cecidit ibi vnum mambeiuꝫ et adhuc nōdum accessit ad terram. Et dicit rabi cahāna ꝙ auis illa vocatur cin. Item dicit raba. dixit mihi vnus macelarius. veni ostendam tibi vbi osculantur terra et celum iui cum eo ꝛ posuit tabargium meū super vnam fenestram celi et separaui me vt facerem orationem ꝛ quādo veni ad locum nō inueni tabargium meum. et dixi. videtur mihi ꝙ latrones ambulāt in celo. ꝛ respondit mihi ille homo non est nisi rota celi que mouet. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et inueni tabargium meū. Et declarat rabi Salomon. nō cogitetis ꝙ deduxit eum ad finem mundi quia quīgenti āni sunt itineris sed duxit eū ad vnum montem altissimum in tantum ꝙ poterat tangere celum. Hec ꝛ similes fatuitates ꝛ vanitates tenēt ceci iudei ī suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cōtinentur indignum duxi litteris explicare. ¶ Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorūdum ꝑtransiui his paucis enarratis ne librum nugarum fabulis implerem. Predictum librū thalmuth in quo tot errores tot mēdacia tot turpissima ꝛ fatuissima ꝯtinent affirmāt iudei esse doctrinā ꝛ aliā legē datā a deo moysi. verbo: q̄ ꝑcepto duoꝝ rabinorum quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passioneꝫ xp̄i

cuius text⁹ excedit in volumine to-
tam sacrā scripturā quasi in decies
tm̄ exceptis glosis ātiquis ꝛ moder
nis quas fecerūt sup ipsum in qui-
bus textu et glosis inouauerūt ꝛ re-
ceperūt mādata ꝛ obseruātias ꝛ ce-
rimonias ꝛ que nūꝗ in lege moysi
fuerunt nominata per que ipsi regū
tur vsqꝫ in hodiernuꝫ diē. Et nō mi-
nus ꝑdicti ordinatores thalmuth vt
bene fundarēt suos errores ꝑcepe-
runt in diuersis locis ꝙ oīa ꝑ ipsos
ordinata in ꝑdicto thalmuth habe-
ant tātam efficatiā sicut ordinata ꝑ
deū in lege moysi ꝛ imposuerunt pe
naꝫ mortis cuicūqꝫ negāti aliqd de
ꝑdictis ꝑ eos scriptis non ponētes
tam fortē penā negāti verba legis.
et adhuc ī noīe voluerūt dare excel-
lētiā suo libro vocātes eū thalmuth
quod sonat doctrīa. et sacrā scriptu
ram biblie vocant mira quod sonat
tm̄ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum
circa aduentum messie.

Ertius passus
est de fatua expectatio-
ne iudeorum circa ad-
uentum messie q̄ fatui-
tas tripliciter ostēditur. Prio diui-
sione. Scdo tēporis determiatione.
Tertio exempli manifestatione. Cir
ca primum notādū ꝙ iudei excecati
et obnubilati circa aduentum mes-
sie sunt diuersi quia quidam eorum
sic sunt in sua excecatione obdurati
ꝙ nec volunt inquirere de peccato
pro quo sunt in hac diuturna capti-
uitate nec etiam ipsius captiuitatis
terminum inquirere curant. et ideo
quasi fatui dicunt vtrūqꝫ eis igno-
tum. Similes ifirmo q̄ intm̄ incur-
rit sue sanatiōis desperationē ꝙ nō
curat de cognitiōe sue infirmitatis
nec etiā de curatiōe quod est magna
fatuitas. Affirmāt ergo isti duo pri-
mum ꝙ pctm̄ ꝑ quo sunt in hac ca-
ptiuitate est ignotū. Scdm̄ ꝙ termi
nus sue redēptiōis est etiā ignotus.
et licet verū sit quo ad eos vtrumqꝫ
tm̄ nobis notū est vt ptꝫ supra libro
pmo in aptiōe. xii. thesauroꝝ sꝫ talis
ignorātia fatua est nec eos excusat
cum sit nō solū crassa sed affectata.
Alij sunt qui nō curāt inqrere certū
peccatū ꝑ quo in hac captiuitate de
tenti sunt vel si curāt hoc attribuūt
peccatis ātiquis. vt puta peccato vi
tuli in deserto fabricati vel peccatis
modernis que nō sunt cōmunia toti
eorū cōmunitati sed singularia quo
rum vtrūqꝫ ostēsuꝫ ē falsuꝫ vt supra
dictū est ꝛ satis claret ꝙ hec diuisio
iudicū eorū ostēdit eos nō soluꝫ ce-
cos sed vero iudicio rationis carē-
tes. Secundo ostēdit fatuitatem iu
deorum tpis determinatio diuersa
quorum vnus terminus fuit deter-
minatus per rabi yoce in libro ca-
derholaꝫ. iste posuit nūerū ebdoma
darū Danielis: de quo null⁹ dubitat
tam trāsisse. Alius terminus fuit po
situs per rabi aquiba qui secut⁹ est
aliquo modo computationem pre-
dictam et sic credebat messiam ven-
turum in destructione templi secū-
di. Et ideo secutus est quendam fa-
tuuꝫ nomine bencozba qui illo tem
pore dixit se esse messiam quem fa-
tuum secuta est maxima multitudo
iudeorum post. lxviii. ānos a destru-
ctione templi scdi et hierusaleꝫ per
romanos. ꝛ cōgregati sunt in quadā

ciuitate noie biter & rebellauerūt cū pdicto falso messia contra romanum imperium, ppter quod Adrianus cesar trāsfretauit & obsedit eos cū suo falso messia & capta ciuitate omnes interfecit cum suo messia vt patet in lib. q dicit demaymdi q incipit bislosapaquin. & in glo. trenorū hieremie sup illud verbo treū. ij. dissipauit dominus &c. ¶ Fuit alius vt ibidem habetur q dicitur de domo helie qui posuit expsse de ordine mundi q per sex milia annorum debebat mūdus durare diuidēs per duo milia i tres ptes sicut patuit supra li. i. thesauro primo. et assignauit tps messie in. iij. binario q scdm hebreorum pputationē patet trāsisse initiū illius tēporis. qz vsqz ad pñtem annum fm eos a creatione mūdi fluxerunt quinqz milia. cc. xx. āni. & sic secundū istos aduētus xpi trāsiuit in pteritis mille. cc. xx. ānis. & isti tres supradicti fuerunt principales de numero eorum qui dicuntur channaym. ¶ Post istos fuit quartus et vnus de maioribus eorum qui dicūtur emoraym qui vocabatur rab. qui determinauit in libro canhedrin in deleth q oēs termini assignati de aduentu messie iam transierant in preteritum & q non pendebat redēptio nisi in ipsa pnia. hec ille. Hec quidem determinatio verissima est si sane intelligatur. Nam terminus assignatus in prophetis iam transiuit in preteritum vt patuit libro primo in quo termino xpo iam venit et non pendet redemptio nisi in penitentia quia quicunqz eorum penitentiam egerit statim habebunt messiam q habemus per rei euidētiam licet iste rabi nō intellexit ita recte verba per seipsum prolata. habemus tamē ex hoc q oēs termini assignati de aduentu messie iam transierant in peteritū. ¶ Fuit quintus huius cōtemperaneus qui cōsiderans q oēs termini de aduentu messie iam trāsiuerant prout dixerat socius suus voluit pcludere viā inuestigandi hmōi terminos ne per hoc alīq auisarētur de veritate. Et ideo dixit ve aiabus cōputātib⁹ terminos scz aduētus messie p hoc volēs designare q esset pctm inquirere vel inuestigare de hmōi termino non reddēs ad hoc aliquā rōnē nec auctoritatem. cuius malicia & fatuitas manifesta est. qz nullus fuit famosus scriptor vel glosator īter eos qui de hoc solēniter nō inquireret. Post hunc fuit sextus in asia de his qui dicūtur gaoni. qui dicebat Rabi cabadias qui in libro quem composuit quem vocauit librum de credēdis conatus est probare ex dictis pphetarū q messias nūdum venerat et de termino diligēter inqrens conclusit certum tempus quod iam trāsiuit in pteritum per. xl. annos et vltra vt ptz aspicēti pdictū librum. ¶ Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tāte auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorum prouerbialiter dicatur q a moyse legislatore vsqz ad moysen egiptium nō surrexit sicut iste moyses. Iste lz in suo deutr. libro de iudicib⁹. titu. de regibus determinet q nullus debet cōputare termīos aduētus messie sequēs supradictam quitam opinionē. tñ ipsemet in quadā epistola quā misit iudeis qui erāt in affrica

scripsit quod habebat ex certissima tradiciõe antiquorum quod propheta futurus erat in israel et quod messias debebat venire et redimere israel in ãno a creatiõe mũdi quartomillenario octingẽtesimoseptuagesimoquarto. et patet sicut supradictũ est secundum cõputationẽ iudeorum quod presens ãnus domini. M. cccc.lxi.est quinques millenus.cc.xxi.et sic terminus per eum assignatus iam trãsiuit in preteritũ per.cc.lvii.ãnos. Predictam cõputationem fundauit in quadam autoritate Numeri.xxiii. vbi secundum trãslationẽ nostrã sic habetur temporibus suis dicetur iacob israeli quid operatus sit deus quod verbũ ex traditiõe suorum ãtiquorum sic exponit. quod quãtum tempus fluxerat a creatione mũdi secundum cõputationẽ hebreorum vsque ad tempus in quo balaan ista verba dixit tantum tempus precise fluere habebat a tẽpore istius dicti balaan vsque ad tempus in quo propheta messias futurus erat in israel. ¶ Octauus post hunc fuit rabi moysen gerũdensis.qui fuit magne auctoritatis inter eos qui scribens supra pẽthatencũ in prohemiali parte determinauit cũ magna solẽnitate quod messias erat venturus certissime in anno a creatione mundi. quintomillenario centesimo.viii.cum quo cõcordauit magister Salomon barchinensis. in.lib. migala a megala de quo fuit dictum supra lib.i. ¶ Nonus fuit rabi leui bentorson vulgariter dictus magister leo de bonalas de prouincia prouincie qui in expositione sua super danielem reddens deo gratias quod sibi reuelauerat terminum supradictum in anno predicto scilicet quintomillenario centesimodecimooctano secundum cõputationem iudeorum concordans cum predicto moyse gerundensi.quorum terminus satis patet quod iam transiuit in preteritũ per.c.xxiii.ãnos secundum computationẽ eorum in anno presenti supradicto. ¶ Fuerunt etiã alii duo iudei periti vnus in ciuitate abulensi. alius in villa que dicitur ayllõ.de quibus dicetur infra consideratione.x.mirabili.x. Isti assignauerunt terminũ anno a creatione mũdi quintomillenarioquinquagesimoquinto secundum eorum cõputationem. Qui quidem annus concurrit cum anno domini. M.cc.xcv. Ex quibus omnibus manifeste colligitur fatuitas et falsitas iudeorum in determinatione anni aduentus sui messie.cũ omnes sui termini iã trãsierint in preteritũ vt clare visum est. ¶ Signũ autẽ fatuitatis et mentis incomposite est numquam in vno cõsistere sed de alio in aliud mutari. Unde secundum Senecã primũ argumẽtum mentis cõposite est posse cõsistere secumque morari. Iudei ergo qui vsque nunc cõsistere in vno nõ potuerunt termino Uerisimile est quod quotidie fatuizando nouos fingent terminos predicti aduentus. ¶ Tertio probatur eorum fatuitas in aduentu messie quem sperant exempli manifestatione. Unde narrat cesarius quod clericus quidam filiam cuiusdã iudei impregnauit in ciuitate lemouicensi. timens autem ille offensam parentum puelle accepit arundinem nocte prope parietẽ camere in qua parẽtes puelle dormiebant veniens et per foramẽ summitatẽ vnã arũdinis intromittens et per aliam insufflans sic est locutus. O iusti et deo dilecti vocãs eos nominibus suis propriis gaudete

q filia vestra concepit messiā virgo permanens: vir expgefactus quetit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent clericus eos loquentes au diens sicut prius iterum est locutus. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vir die expectauerunt ventrēq puelle aliquantulum iam intumescere cernentes ab ea quesierunt vnde cōcepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico rñdit si concepi nescio sz scio q virum nunq cognoui et virgo sum. At illis ergo non se capientibus pre gaudio per castella et ciuitates diuulgatum est q illa paritura esset messiā. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis innumeris cū gaudio magno expectantibus natiuitatem pepit misera illa nō messiam sed filiā cum multis doloribus et gemitibus et clamoribus. quo cognito iudei confusi sunt supra modum ex quibus vnus infantulam accipiens per pedes allisit ad parietem. Ecce confirmatio per exēplum fatuitatis iudeorum in expectatione messie.

¶ De iudeorum expulsionibus vbi quattuor pricipales expulsiones notantur.

Ona consideratio est de iudeorū expulsionibus et sua magna ignominia: nō est mirandū si gens q taz graue cōmisit delictū qle nūq fuit nec erit ppetratū ab angelis nec ab hoie graues sustineāt penas: et quod scelus poterit cōparari morte filij dei: merito dauid pphetauit suā penam dicens: expelle eos qm irritauerunt te dñe. In psnti ergo cōsideratione .iiij. iudeorū expulsiones exprimētur post morte saluatoris: quarū prima fuit a terra sancta: secunda a frācia: tertia ab anglia: quarta vero ab hyspania.

¶ Prima expulsio fuit a terra scta vbi quattuor puncta aguntur.

Rima iudeorū expulsio: a terra sancta fuit. Pro cuius declaratione qttuor erunt puncta attendēda sicut notat Iohānes salsberiēsi. in suo policrate. li. ij. qui optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum nouissimum. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Tertius punctus erit de muliere que vrgente fama comedit filium suum. Quartus erit de numero captiuorum et occisorum et perēptorū fame: et quō xps seruauit suos sub ea tempestate.

¶ Primus pūctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Irca primū pūctum vetus refert hystoria sic dicta q est auctor eius incertus et vetera refert q iminēte hierosolimorū excidio eclipsis lune p .xij. noctes ptinuas etiā in remotissimis locis pfacta ē forte signans iudaice pfidie supsticiosi erroris euersionē q xpo p pdicationez apl'icaz mūdo illucescēte rectissime cōtigit. Scriptū ē eni stultus mutatur

vt luna: sapiēs vero cū sole pmanet. Alia q₃ φ plurima diuino super icredulos imminente iudicio acciderunt: que si per singula: put ab auctorib⁹ digesta sunt cepero enarrare vel sola hec pprium tēpus desiderabunt et ociū pauca tamen auctore Iosepho compendioso sermone parrāt. eo φ ad roborādam fidem nostram proficiunt ⁊ ad reprimendā obstinatā perfidiam iudeorum. xl. namq₃ post admissum piaculum ꝯtinuis protracta annis impiorum pena differtur. In qbus ⁊ apostoli omnes pcipue tū iacobus frater dñi dict⁹ hierosolimis epūs cōstitut⁹ indesinenter ppl̄m cōmisse impietatis ⁊ feralis animi de scelere cōmonebat si forte possent cōmissi penitudinem gerere: si possent flere pro scelere ⁊ vltrices penarum flāmas lachrymarum vbertate restringere. Ostēdebat eis nāq₃ deus per suam patientiam. φ ipsorum quereret penitentiam qr nō vult deus tantum mortem peccatoris sed φ conuertatur ⁊ viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis ⁊ pdigijs celitus datis terroreq₃ simul minacem dexteram ostendendo potius φ inferēdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. ¶ Relegamus ergo quid in sexto hystoriarū suarum libro de his ipse signauerit iosephus. S₃ infelicem inquit plebem: ceterum φdem hō homines ⁊ deceptores falsa vaticinantes suadebant ⁊ euidentibus signis ⁊ indicijs iracundie ⁊ indignationis diuine non crederent: quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagiabatur excidium. S₃ velut afflati et amentes et qui neq₃ oculos neq₃ animas in se haberent spernebant. Omnia que celitus nunciabantur. Etenī stella presulgens gladio per omnia siliis imminere desuper ciuitati et cometes. Preterea exicialibus flāmis visa est ardere p totum annum. Sed ⁊ ante excidiū tps ac bellicum populi diem cum ad diē festum conuenirent. viij. die mensis xantichi qui est aprilis noctis tēpore hora nona tāt⁹ luminis fulgor arā tēpliq₃ circumdedit vt putarent omnes diem clarissimum factum: ⁊ permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem ⁊ ignaris pspꝑū videbatur. Sed legispitos ⁊ pbos q₃ doctores non latuit exiciale portentum. ¶ In eadem quoq₃ festiuitate vetula sacrificijs admota ⁊ aeris assistentes inter ipsas ministroꝝ manus enixa est agnā: sed ⁊ ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cum esset ere solido induta ac pinde immensi ponderis qui vix. xx. viris summo conatu impellentibus clauderetur ferreisq₃ seris ⁊ vectib⁹ munita. ac pessulis in altum dimissis teneretur obstricta repente hora noctis sexta prima ⁊. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed ⁊ trāsacto die. vi. post aliquot dies prima ⁊. xx. die mensis arthemesij qui apud nos mayus vocatur prodigiosus apparuit visus fidem pene excedens quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cōfirmasset malorum cōsecuta pernicies Etenim ppe solis occasum visi sunt currus ⁊ quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et vrbes circumdari agminibus impro

nisis in alio. ¶ Item die festo qui pẽthecostes appellaṫ noctu sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex more complenda. Primo quidem motus quosdam strepidus qui sense serunt tum subitas voces deinde audiunt dicentes migremus hinc ex sedibus istis. Additur his etiam aliud terribilius. etenim quidem ananie filius iesus nomine vir plebeus ꝛ rusticus ante quartum belli annum cum ciuitas in pace ꝛ abũdantia perduraret in die festo tabernaculorum repente clamare cepit vox ab oriente: vox ab occidente: vox a. iiij. ventis: vox super hierosolymam et templum: vox super sponsos ꝛ super spõsas: vox super populum ꝛ indesinenter die noctuq; per omnes plateas circuiens hec clamabat vsq3quo quidem primiores et populo viri velut in fausti presagij indignatione commoti correptũ hominem multis verberibus afficiunt. At ille nequaq̃ ꝓ se aliquid loquens sed nec eos quidẽ qui circũstiterant deprecans easdez voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligẽtes vt res erat numinis esse in viro motus perducunt eum ad romanoꝝ iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsq; laniatus neq; preces neq; lachrymas fudit. Sed eandem vocem miserabiliter ꝛ cum quodam eiulatu emittens persingula pene verbera ꝓferebat addens etiam hoc ve. ve. hierosolimis. ¶ Prosequitur ꝛ aliud idẽ hystoriographus maiore gestum miraculo dicens: oraculum quoddam in sacris litteris repertum quod per idem tempus virum designaret ex eorum regione processurum qui totius orbis potiretur imperio cuius oraculi presagium. Item hystoriographus vespasianum suspicatur declarare. Sed vespasianus non aliis q̃ illis solis gẽtibus qui romano imperio videbantur subdire dñatus ẽ. Unde iustius ad xp̃m hec responsa referuntur ad quem dixit pater. Postula a me ꝛ dabo tibi gentes hereditatem tuam ꝛ possessionem tuam terminos terre: ꝛ cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terram exiuit sonus eoꝝ ꝛ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calamitate obsessorum ꝛ obstinate malicie iudeorum quis fuit finis ꝛ que pietas tyti.

De secũdo pũcto s. quãta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis ꝛ que pietas tyti ꝓsequitur idẽ doctor dicens. at ne tot ꝛ tanta mediocris plage aut perfunctorie indignationis dei aduersus impotentiã iudeoꝝ videanṫ precessisse iudicia calamitatẽ intollerabilẽ excidium irreparabile reprobate ꝛ excecate gentis inauditã ꝛ cũctis sclis icognitã seruitutẽ succiet⁹ sermo ꝑcurrat: quãtis ḡ malis tunc vniuersa mulctata sit vt quẽ ipa iudeoꝝ terra bello fame igni cedibusq; vastata sit quanta ppłoꝝ milia p̄res simił cũ ɔiugibus ac puulis liberis absq; nũeroꝛ absq; discretõe trucidati sint q̃ etiã aduersarũ vrbiũ obsidiões s3 ꝛ ipsi⁹ magnifice ꝛ famosissime ciuitat3 hierl'e3 quãta vastitas ꝛ quãta fuerit diuersorũ mortuoꝝ strages q̃s ꝑ hec singla belloꝝ extiterit mod⁹ ꝛ vt fin id qḋ

pphe dixerat abhominatio desolationis i ipo quodāmō dei famosissimo collata sit teplo vsq; ad vltimū cūcta depopulata sit 7 ɔsumpserit flāma. Si quis plenius nosce vult legat hystorias iosephi. nos vo ex his tm ea q ad explanationē suscepti opis sufficiunt assumemus In qb⁹ refert q ex oi iudea ppli i die solēni pasche hierosolimā velut exiciali qdā manu cogēte ɔuenerūt qs trecies cētena milia dicit hoim fuisse. Iusto.s. iudicio dei hr tpe hec vltiōis electio vt q i dieb⁹ pasche saluatorē suū 7 saluatorē xp̄z deū cruētis manib⁹ 7 sacrilegis vocib⁹ violarūt in ipis dieb⁹ velut in vnū carcerē ois multitudo ɔclusa feralis pena exitiū qd merebat accipet. ꝑteribo sane q in eos vł gladij cede vel alijs de belli machinis collata sunt explicare ea tm̄mō q diris famis exitio ptulerūt supradicti hystoriographi sermonib⁹ ppbant quo legētes hoc itelligāt quātū piaculū sit audere aliqd i xp̄m 7 q grauib⁹ ausa supplicijs expient Age itaq; .v. iosephi hystoriarū liber ponat in medio Ex q oēs eoꝝ luctuosa tragedia pnoscat diuitib⁹ aūt pmanere inqt apud pirē vnū atq; idē erat Si eni i vrbe pmāsisset facultatū suaꝝ cā crimine obiecto q si de trāsfugiēdo cogitarēt pimebant Necessitas vo famis facinorosoꝝ extollebat arrogātiā 7 vtrūq; sil' inedia cum temeritate crescebat: publice qdem frumentū nusq; oino erat. Sz irruētes vrbis pdones perscrutabāt domos 7 si qd iuenissent tā q de his q fefellerāt penas sumebāt Si vo nō iuenissent nihilominus tāq; eos q occulti⁹ 7 diligēti⁹ abscōderāt 7 cruciabāt. Iudiciū vo hēri ab eis pabula capiebāt hocipso q adhuc viuerēt 7 subsistere corpib⁹ videbāt pfecto tāq; q iā interijssent nisi abscōditos vspiā tegerēt cibos. Si quos sane tabescētes macie vidissent hos cū venia ꝑteribāt supfluū putantes pimere qs paulo post assumeret fames. Multi tm̄ i occultis oi cēsu suo mercati sunt vnū metrū. Si diuites frumēti ordij si iferiores fuerūt 7 cōcludētes se in iferiorib⁹ qbusq; penetralib⁹ dom⁹ nōnulli nec in panes cōfectas fuges edebāt. alij vo i q̄tū vł necessitas vł met⁹ pmitteret crq̄ coqbāt 7 mēsam qdā null⁹ expectabat apponi sz ex ipso semine mixto igni rapiētis ɔpria velut furtiua deuorabāt 7 erat ifelicis illi⁹ cibi spectaculū mirabile cū validiores quiq; inuenta diriperēt. Imbecillorib⁹ vo nihil ꝑter luctū supesset ac lachrymas et oim lz acerbitates reruz superet fames nihil tm̄ ita subruit atq; subuertit sic verecūdia. Quid eni salutis rebus pudore dignū ē id i hac necessitate ɔtēnit Deniq; vxores de virorū manib⁹ 7 filij de parētū 7 qd ē infelici⁹ mres cibos de puuloꝝ manibus atq; ore rapiebāt 7 cū dulcissimi liberi i manib⁹ atq; an ora positi tabescerēt exigua vite subsidia a dētibus ipsis eximere nemo pcebat. Uerū ne ipsos qdē ifelices 7 p exiguos sumētes latebāt cibos: sz ɔtinuo aderat pdonū qs 7 stati vt clausas cuiusq; ɔphēdissz fores madiciū credebat hoc eē q itrisec⁹ positi ederēt et repēte displicatis forib⁹ pcipites irruebāt atq; ab ipsis vt ita dicā faucibus exprimētes Si qd forte in sumptū iam fuerat reuocabāt: feriebant senes si cibū vendicare: tentassent.

Sparsis etiam crinibus mulieres trahebantur occultare nitentes si quid forte deprehensum fuisset in manibus nulla senibus reverentia nulla erga parvulos miseratio. Sed in exiguo panis fragmento parvulos inherentes et ex ipso cui inheserant suspensos elidebant in terram. In eum vero qui raptores cibo preuenissent assumpto crudelius seviebant: et excogitabant dira supplicia obturantes infelicibus naturales digestionum meatus. Aliis vero preacutas sudes per cadem ferenda adigentes horresco que gesta sunt referens. Ad confectionem post hec unius panis aut ciathi farine miseros purgebant. Nam ipsi tortores non patiebantur famem. Esset enim tolerabilius quodammodo si hec compulsi inedia facere viderentur. Sed ut vel preparent sibi in posterum cibos vel ut crudelitas exercitio convalesceret. In his etiam si qui forte furtim per stationes vel hostium pro colligendis herbis erupissent occurrentes eis qui se hostium manus effugisse gaudebant diripiebant quecumque attulerant. Supplicantibus autem terribile sibi quoddam nomen dei inuocantibus ut vel partem aliquam que secum mortis periculo quesierant indulgerent nihil prorsus prebebant: sed hoc beneficii loco cesserat si spoliatum vivum licuisset evadere. ¶ His autem post aliquanta adiungit dicens. Iudeis vero cum egressu urbis omnis pariter spes excludebatur salutis et invalescens acerbitas fames domos simul et familias gentesque vastabant: ita ut in penetralibus strata iacerent mulierum parvulorumque cadavera. per plateas vero infelicium senum corpora fame magis quam etate consumpta. Iuvenes vero atque omnis etas robustior velut simulachra quedam in viis oberrabant et egressibus corruentes quecumque loci gressum subripuisset inedia. Sepelire autem cadavera proximorum nec defunctorum multitudo nec virium debilitas permittebat: simul et pro sui vite incerto unusquisque verebatur. Denique aliquanti supra eos quos sepeliebant animas emisere. Multi etiam dum prosequuntur funera priusquam ad sepulchrum peruenirent efflabant: sed nec planctus ex more defunctis exhibebatur aut luctus: quia hoc sibi totum vendicaverat fames: sed nec ariditas inedie humorem cuiquam reliquerat lachrymarum. ¶ Obsederant civitatem profunda silentia et nox plena mortis cuncta contexerat. Quibus malis omnibus graviores soli vigebant predones qui nec sepulchra quidem diripere et spoliare cadavera illicitum dicebant non tam predam petentes quam scelus irrisione cumulantes et aciem gladiorum suorum in cadaverum obtruncatione probantes. Interdum etiam in nonnullos adhuc spirantes mucro examinandus agebatur quod alii semivivi cum viderent supplices dexteras protendebant: ut in se quoque beneficii loco converterent sceleris quo scilicet cruciatibus famis velocius absoluerentur. Sed novo crudelitatis genere necem quem sponte inferebant si rogarentur negabant: cum tamen unusquisque deficientium cum gemitu retorqueret oculos ad templum non de morte propria dolens: sed de impunitate predonum quos superstites relinquebant. Et primo quidem sumptu publico sepelire mortuos iusserant factoris intolerantia ut vero omnem sumptum cepit vincere multitudo morientium de muro cadavera precipitabant. ac cum Titus circuiens prospexisset repletas mortuorum cadaveribus valles et humani corporis tabo patriam terram rigari cum ingenti gemitu elevatis ad celum manibus deum invocat testem hoc sui causa non

pvenire: sꝫ se ista sustinere inuituꝫ. Et post aliquāta iteruꝫ qdā ioseph⁹ talia psequit̄ nō cūctabor inqt pferre qd̄ sentio. Arbitror em̄ ꝙ si etiam aduersus ipsos ciues romanoꝝ paulisper arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignib⁹ ⁊ fluminib⁹ celit⁹ tortis supplicijs ciuitati depēdisset q̄ multo isaniorē illis q̄ hec ppessi sunt: ⁊ neqorē viroꝝ p̄sentē hāc ptulissꝫ etatē p q̄b⁹ ois gens pariter extingui. ¶ Sꝫ ⁊ in hoc. vi. li. eiusdē talia scribit. et eoꝝ inqt q̄ p totā ciuitateꝫ famis inedia corrūpebant̄ multitudo innumerabilis erat: quoꝝ nec explicari miseria pōt p singulas nāqꝫ domos sicubi aliqd̄ sibi fuissꝫ reptū bella continuo ⁊ cedes inter caros ipsosqꝫ parētes ac liberos nascebant̄. dū nō solū emanib⁹ sꝫ ex ipsis etiā faucib⁹ inuicem cibū rape certabāt. Fides autē nec mortuis erat: sꝫ ⁊ ipsi cū spm̄ saꝫ exalarent pscrutabant̄ a p̄donib⁹ ne cui forte intra gremiū cibi aliqd̄ resideret. alij etiā p mediā hyantes velut rabidi canes huc atqꝫ illuc ferebant̄ ⁊ q̄si isania qdā exagitati i easdē domos sub momēto tpis iteꝝ ac sepi⁹ irruebāt oia tn̄ necessitas ꝯuertebat in cibū etiā illa q̄ nec mutꝭ quidem aīalib⁹ edere vsus fuit. Ad vltimū nec loris qdē nec cingulis vel ēt ipsis calciamentꝭ abstinuerūt. portarū quoqꝫ indumenta detrahētes cōficiendam dentibus ingerebant. nō nulli ⁊ feni veteris festucas edebant sed ⁊ de quisquilijs collectis paruissimum pondus dragmis in quattuor detrahebant.

¶ Quomodo mulier quedam vrgente fame occidit ⁊ manducauit filiū.

Te tertio puncto scꝫ de maria que vrgente fame comedit filium suum psequitur dicēs. Sꝫ qd̄ opus est per hoc pondus famis illi⁹ explicare cum gestuꝫ ibi sit facinus qd̄ neqꝫ apud grecos neqꝫ apud barbaros vllus accepit auditus horrendū qdem dictu: auditu vero icredibile. Et quidem libenter tam immane facinus siluissem ne q̄s me crederet mōstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro vero aliquid patrie me c p̄stare me arbitror. si sub trahā eoꝝ verba quoꝝ ptulit facta Mulier quedam ex his q̄ vltra iordanis alueū cōmanebant maria nomine eleazari filia de vico bethezob qd̄ interp̄tatur domus ysopi: genere ⁊ facultatibus nobilis cum cetera multitudine q̄ fluxerat hierosolymis repta cōmunem cū oibus obsidionis casum ferebat. huius reliqs quidem facultates quas domo in vrbem cōuexerat tyranni inuasere. Si quid vero reliquiarū ex magnis opibus fuerat quibus victū quotidianū per tenuem duceret irruentes: p momenta p̄donū satellites rapiebant p q̄bus gemens mulier velut insania iā quadā ex indignatiōe fatigabat̄. ita vt interdū p̄donib⁹ maledictis et cōuitijs in necē sui instigaret. Verū cū neqꝫ irritatus quisqꝫ nec miseratus eā opprimeret: ⁊ si qd̄ cibi fuissꝫ forte ab ea q̄situ id ab alijs q̄reret. nec iā vsqꝫ reperiēdi copia fieret. famis aūt dira viscerib⁹ ipi⁹ insisteret ac medullis ⁊ ad furorē purgeret iā

inedia fame et ira pessimis vsa cōsul-
toribꝰ cōtra ipa iā armat iura natu-
re. Erat nāqꝫ et ei sub vberibꝰ puulus
filiꝰ hūc ante oculos ferēs: infelicis
inqt matris. o infelicior fili in bello
fame et direptiōe pdonū cui te reser
uabo. Naz et si vita sperari posset et iu
go romane seruitutis vrgemur: sꝫ nūc
etiā seruitutē pueniūt fames: pdones
vero vtrūqꝫ in graviores purgēt. Ue
ni ergo o mi nate esto matri cibꝰ et do
nibꝰ furor. scli fabula: q̄ sola deerat
cladibꝰ iudeorꝫ: et cū hec dixisset filꝰ fi
lium iugulabat. eū deinde igni suppo
sitū torret et mediū qppe edēdo cōsu
mit. mediū vero reseruat obtectum.
Et ecce cōfestim pdones irruunt cō
buste carnis odore cōcepto. minatur
mortē nisi sine mora cibos quos pa-
tos senserāt demōstraret. Tūc illa q̄
dē ptē inquit optimā reseruaui vob
et cōtinuo q̄ supfuerāt membra dete
xit infantis. Ad illos repēte ingens
horror iuasit et crudeles quis animi
diri pe vox faucibꝰ interclusa ē. Illa
vero truci vultu et ipis etiā pdonibꝰ
truculētior: meꝰ inqt filiꝰ ē meꝰ ē ptꝰ
et facinꝰ meū est: edite. Nā et ego prior
comedi quod genui: nolite effici aut
matre religiosiores. aut femina mol
liores qꝫ si vos pietas vincit et execra
mini cibos meos: ego q̄ iā talibꝰ pa-
sta sum bis iterū pascar. Post hec illi
territi trementesqꝫ discedūt q̄ hūc so
lū ex oibus facultatibus suis mise-
re matri reliquerant cibum. Reple-
ta est autem vniuersa ciuitas confe-
stim nephari sceleris nuncio et vnus
quisqꝫ facinus ante oculos quod p-
petratum fuerat adducens tanqꝫ si
ipe hec perpetrasset horrebat. om-
nes qs tenuis necessitas purgebat-
festinabant magis ad mortem: bea-
tos dicentes eos quibus contigerit
interisse priusqꝫ talium malorū pol-
luerentur auditu. hec qdē iosephus.

¶ De numero captiuorum et occisorꝫ et peremptorum fame.

Quartus puncus ē de numero ca-
ptiuorꝫ occisorꝫ et p-
emptorꝫ fame. Quēz
vero tāta calamitas
inuenerit exitū eodē
auctore p paucis annectā. Colligēs
eni supradictus hystoriographꝰ oēm
numerū peremptorꝫ vel fame vel fer
ro. vndecies centena milia designa-
uit. Ceteros vero latrones vel sicca-
rios vel pdones post vrbis excidiuz
mutuis declarauit interisse vulneri-
bus. Electos aūt quosqꝫ iuuenū qs
decor corporis et pceritas cōmenda
bat ad triūphū dicit eē reseruatos.
Reliquos aūt q̄ supra . xvij. annos
agebant etatis ad opa egypti p me
talla destinatos vel p ceteras puincias
eē dispsos. Aliū qdē vt ad ludos gla
diatorū. Alij vt ad bestias traderent.
Si q̄ vero intra decimūseptimū eta
tis sue annuz repti sunt p diuersas
puincias in seruitutem distrahi iussi
sunt quorꝫ numerus vsqꝫ ad nonagī
ta milia pductꝰ est. hec vero oia gesta
sunt secūdo anno vespasiani imperij
iuxta ea q̄ ipe dñs et saluator nr iesus
xpo pdixerat. qppe cū ea q̄ gerenda
erant psētia videret. tūc scdm euāge
liorū fidē videns ciuitatē fleuit sup
illā et velut in auribus eius plocutꝰ ē
hec verba. Si cognouisses inqt et tu
in hac die q̄ ad pacē tibi sunt. Nunc
aūt abscōdita sunt in oculis tuis: q̄

veniēt dies in te: circūdabūt te ini mici tui vallo: circūdabunt te: et pur gēt te vndiq; et ad solū redigēt te: et ad filios tuos i te. In hūc modū q plu rima diuine cōminationis tonitrua publice induratis auribus resonabant quousq; sanguis iustorum: sed et ipsius iusti singularis et vnici q ab ipsis ini que effusus est iusto dei iudicio qre ref. Attriti sunt ergo plagis bellis strati et a patriis sedibus diuine idigna tionis excisi turbine: vt in vrbe gloriosis sima nec lapis sup lapidē remaneret funditus ppli indurati et quouis lapide durioris tribulatio tāta quanta non fuit ex quo gētes eē ceperūt vsq; ad diē hāc. Ecclesia vero q fuerat hiero solymis cōgregata diuinitus transire iussa ē trās iordanē ad oppidū quod dā noie pellā. quo ablatis ab vrbe cul toribus dei celestis vidicte fieret lo cus q in vrbē gētēq; sacrilegā fuerat exercēda qd et eusebius cesariēsis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et qdē hec oia rectissime passi sunt q i filiū dei magnus sacrilegas extēdere psumpserūt cū testimoniis scriptu rarū et virtute mirabilium oper ipm xpm deū eē cōstaret sicut fuit dictū supra pmo libro in aptiōe primi the sauri allegādo dictū iosephi. ¶ Hic dixerūt aliq iudei hyspanie q sūt in ea anteq esset mors xpi. s3 qro ab eis si venerūt ad hyspaniā sua velle: vel co acti. si volūtarie nō obseruauerūt le gē nec cerimonias quas solū in ptibus illis obseruare tenebant et sic fue rūt vere apostate et nō iudei. Si vero ducti fuerūt vi et coacti qre nō reuer si sūt qn eis data fuit licētia gnalis p regē dariū. q fecit voce pconis ac clamare p oēm terrā q iudei de oibus ptibus redirēt in hierlm et q edifica rent tēplū. Si ergo ipsi remāserunt illa vice in hyspania remāserūt sicut iudei mali desperati confusi et diuisi a bonis iudeis illius tpis ne fitarent le gē pceptam et ne corrigerent a pphe tiis: et vt essent ydolatre. q: a tpe nero nis imperatoris vsq; ad cōstantinū in quo tēpore fuerūt. xxviij. iperatores nō māsit in hyspania hō q nō adora ret ydola q nō occideretur diuersis et variis tormentis: et tn nō legit de ali quo iudeo q pter hoc occideretur. immo ipsi mouebant xpianos q illa adorarent. quanto magis q: cū in eo rū terra hoc eis esset phibitū ipi ibi dem adorabant ydola: et io nō opor tebat q in terra aliena ad hoc com pellerent. Et dicūt q sunt de tribu iuda. Alii q sunt de tribu leui. Alii q sūt de tribu manassen. Alii q sūt de tribu effraym. qd cū veritate pba re non possunt: q: si sunt de tribu iu da: quare ergo non fuerunt ad suos reges ante christi aduentum. Si de tribu leui quare nō fuerunt ad suum sacerdotium seruiendum. Si de qua cunq; alia tribu: quare non redie runt ad suos iudices et prophetas: Sed si ante aduentum christi per manserunt in hyspania ibidem re manserūt sicut rebelles et desperati.

¶ Secunda expulsio facta fuit a re gno francorum et anglie: vbi tres cau se diuisim assignantur.

Secunda ex pulsio iudeorum fa cta fuit in regno frā corum. Unde impe rante henrico roma norum. xcvi. impe

ratore: ꝛ sedente in cathedra petri clemente papa. v. qui fuit ducentesimus papa. necnon regnante in eorũ regno francorum philippo rege. Anno dñi. M. ccc. vi. de ordinatione p̄dicti regis fuerũt in toto regno frãcie capti iudei ĩparceptibiliter vna die: ꝛ confiscata bona eorum ꝛ expulsi ad regnum minime reuersuri secundũ ꝙ refert frater iohannes de podio in suo hystoriarum collectario: causam tamen non ponit huius expulsionis. Cũq; studiose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solẽnes viri gallici ordinis sancti benedicti monasterij famosissimi clinaceñ. tãꝙ reformatores missi monasteriorũ eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castelle regno ad villam metine de campis me ibidẽ tunc existente applicuerunt cum rege: causam suam expositurj consensum ꝛ fauorem suum querentes ꝓ dicta reformatione: quorum vnus doctor in iure canonico: secundus licẽtiatus: terti⁹ vero baccalarius: ꝛ qꝛ singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodẽ ꝙ mihi veridice causaꝫ pãderet predicte expulsionis iudeoruꝫ a regno francie si illaꝫ sciret. Qui respondens eandem vere scire. Rogaui, vt ex charitate in scriptis poneret: ꝛ ad plenum exprimeret totũ casum. Fecitq; voluntarie sub forma ꝛ serie q̃ sequitur. Reuerẽde pater ꝙ vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam ꝛ rationem potissimam eiectionis infestissime christiano noi gẽtis videlꝫ iudeoruꝫ a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilꝫ rudi ꝛ indigesto. Verũtamen ꝛ indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota ꝛ manifesta hec sunt. Nam in picturis ꝛ tabulis ecclesiarum multarum ascribi hec solẽt necnõ in cereo pascali annus electionis iudeorum annotatur quem pronunc menti non teneo pluriumq; circunstantie memorandi miraculi propter incuriam a memoria exciderũt. Ea vero que legi in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igitur tempore quo sordibus iudeoruꝫ populus in opprobriũ sempiternũ cunctis gentibus a deo datus sua contatiõe christianissimũ francie regnum fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedam parisieñ. necessitate compulsa vnam quam solã tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier, illa non habens vnde vestem suaꝫ redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorẽ temptauit iurans illi ꝛ promittẽs vt si suam illi in die sancto: scilꝫ pasce vsui prestare vestem in crastinuꝫ eã superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri ꝙꝙ cupidus foret mente iam concipiens facinus detestanduꝫ renuit assentire pollicitationi mulieris: sed reconuenire illaꝫ cupiẽs in hec verba prorupit. Scio te ma in lege mulierem honestaꝫ ꝛ abũdantem a tuis circumuicinis reputari scio te multas habere emulas q̃ si in die festo te tua veste adornatã nõ viderint alludent te risui: cachinas

tionisque omnibus patebis. Si ac(h)e facere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tu3 illa ore inflamato. Quid vis inquit tibi vt faciam. Nam sum opere tunicam meam reportare cupio. At ille si sancta tua mihi iures. euomit portentum illud monstruosissimum vt illum quem adoras pro deo tuo quem in tua pasca recepturus p manum sacerdotis es mihi apportabis tuam tibi restituam vestem et pecunias duplicabo. Exhorruit h auditio verbo xpiana mulier auertat in quit id ipse deus a me. sed mihi crede per ipsum deum te iuro. si illam mihi iudee illo die accomodes i crastinum restituam. Ubi inquit iudeus importuna mulier nunq id faciam sed acquiesce consilio meo et tibi prouidebis. Nunquid ait mulier scis tu iudee mihi illud transglutiendum necessarium fore. Sane inquit ne transglucias sed in os conserua et mihi apporta. et quia varium semper est et mutabile femine genus acquieuit tamen nephando crimini et veste recepta remeauit ad propria. Die sacratissimo resurrectionis adueniente vana et fatua mulier iudeo cupiens complacere pecuniarum amore vbi nephario ore sacrum dni nostri iesu christi corpus suscepit festina ad iudei domu perrexit. Ecce ecce iudee q tam importuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meu que hodie per manu3 sacerdotis accepi Ecce eum quem adorant christiani mihi pollicita pecuniam trade. heu heu ad turpia ducit paupertas quia auarissimum genus mulieris. Feneratoz itaque letus et gaudes bene in quit veneris mulier. eum depone super thelonarium et pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc iudeus ille in sano animo et furibudo tot(us) ppter nia debachat(ur) et ira ingente flamma3 in camino dom(us) succendit. vrna3 magna3 aqua et oleo plena superponens corp(us) dni nostri iesu xpi manibus nepharijs inuasit dicens. Es ne tu ille xpianoru3 deus. Es ne ille iesus xps quem de virgine natum xpianoru vesana crudelitas opinat(ur) et credit fore deum: si tu ille es quem colaphis ceciderut patres mei ego te bullientib(us) vndis committam. si te cruci affixerut ego te assandu dabo. illi viuu te morti dedere ego ia te mortuu morti iterum dabo. Si vis loquere si de(us) es q lis e potetia tua ostende et ne igne combu maris defende: hec et talia scelerato ore euomes Corpus dni nri iesu xpi in mediu bulliet(i)s aq iactauit fierit cofestim speciosus forma p filijs hominu puer perambulans sup aqs bullientes. Que videns iudeus no tanti signi et miraculi nouitate cuersus ad dnm sed iudaico more vt ppl's ille testificate scto moyse idurato animo semper extitit dura cum ceruice puerum vt sol rutilantem cum eo instrumento ferreo quod in manibus habebat iteratis vicibus in vrnam bullientem demergere teptauit: s3 nec illum quouis modo tangere valebat diuina enim sapientia puer iesus sic ducebatur vt dum iudeus ille in medio aque bullientis illum fore arbitrabatur in dextera parte ipsum cernebat existere; sicque dum in dextra ferire volebat in sinistra bullientis aque cernebat: colluctabatur iude(us) cum puerulo nec ibi eum in causa su

ualuere poterat. Interim pueri iudei illius assistētes prodigiū nouitate perterriti ad matrē cōcurrūt dicentes. En mr̄ pr̄ noster puerulū in aquam bullientē demergere nitit. Mater illa ad camerā viri sui gradit pueri alta voce eiulātes ad publicum percurrūt vicū dicentes ⁊ proclamātes venite venite. vere pr̄ noster puerū vnū preditū mirabili forma in aquā bullientē demergere cupit. Fit conuersus ppl'i iudei passi ⁊ xp̄iani occurrerūt mlt̄iq; et illis viderūt puerulū dn̄m nr̄m iesum xp̄m ⁊ iudeum nitentē in profundū vene demergere. Denūciatū est ep̄o parisien̄ iauditū miraculū q̄ cū toto clero accessit ad iudei domū ⁊ in medio bullientis aq̄ et olei vidit hostiā mūdissimā sanā et integrā. illā assumpsit suis proprijs manib⁹. ⁊ oi cernēti populo in ecclesia sancti iohānis de grauia parisi⁹. vbi in eodē die cōsecrata fuerat processionaliter portauit. In qua ecclia in memoriale tāti miraculi vsq; i hodiernū diē obseruat ⁊ qualibet die in honore sacratissimi sacramēti altaris missa celebrat. Feria vero quinta in qua dn̄s nr̄ iesus xp̄s istud sacramentū statuere dignatus est cōuenit populus et missa solennissima ibi celebrat. Captus ⁊ incarceratus fuit iudeus vxor iudei et pueri confessi sunt que viderāt. Iudeus ipse omnia que per ipsum facta fuerant ⁊ dicta confessus est. mulier ad fidē conuersa est pueri baptizati ipi etiā xp̄iani qui videre meruerunt signū magnum confessi sunt rei veritatē. Iudeus ille a deo reprobatus ⁊ derelictus in sua obstinatione permanens ad iudicium per p̄positum parisiensem ductus est. Dūq; iter ageret iudeus ille p̄posito parisien̄ voce perturbata dixit. Si librū quē possideo thalmuth intitulatū hic vna mecū haberē: non esset in tua potestate me vt morti traderes. qm̄ liber ille vti a parentib⁹ meis accepi talē virtutē a deo recepit vt hi q̄ frequenter illū legūt ⁊ possidēt a deo immortales reddant: vbi inquit p̄posit⁹ parisien̄. liber ille tante virtutis est vt immortales hoies reddat. designa locū ⁊ ad illum destina pedissequū. Quo facto vbi pedissequ⁹ librū thalmuth iudeo i q̄driga ligato tradidit ignis qui ad tractū baliste p̄paratus ad cōbustiōē iudei p lictorē erat ad iudeū vsq; volauit: eūq; vnacum libro suo thalmud in fauilla et cinere i momēto ⁊ in ictu oculi redegit. Hec fuit vrgens causa eiectiōis gētis iudaice a xp̄ianissimo regno francie. ¶ Quicquid sit de hoc vtrū hec. s. fuerit potissima causa eiectionis iudeoꝝ ab illo regno siue illud quod dictum ē supra p̄sideratione. vij. puncto. iij. crudelitate. iiij. cum sc; oēs porci se mutuo occiderūt vl' illud qđ i crudelitate supradictū ē sc; de hoie qm̄ spinis coronatū occiderūt credendū ē tn̄ q̄ hec ⁊ plura alia crimina eoꝝ p̄currerūt, p̄pter q̄ sic puniti sunt. ¶ Ex p̄ssa tn̄ causa fuit infantiū mors. Quare vniuersaliter. Iudei oēs ab illo fuerūt expulsi vt notat vincēti⁹. vide supra cōsideratiōe p̄dicta ⁊ pūcto i crudelitate. ij. ¶ In cōfirmationē p̄dictoꝝ est illud quod accidit in confinibus regis castelle versus regnum in villa quadā que grauon dicitur vbi colliguntur iura a transeuntibus de regno in regnum. In predi

cta villa consueuerant iudei predi-cta iura colligere. Accidit autem q miles quidam de regno francie trā-situm faceret per locum prenomina-tum peregrinans in sanctum iaco-bum: et cum predicti iudei inuenerunt de explicaret omnia que deducebat inter cetera inuenerunt quendam li-brum deuotionum suarum in quo multe erant littere auree. et cum pro qualibet peterent certum ius. indi-gnatus miles ille percussit alapa vnum iudeorum qui illico versa vice percussit similiter militem alapa. et cum predictus miles euaginato en-se volebat iudeum illum perimere occurrit multitudo iudeorum cum armis sic q nō potuit vindicare in iuriam sibi factam: et rediens in seip sum cepit cogitare quare deus per-miserat eum a tam turpi: et nephan-dissima gente tam grandē iniuriam pati. recordatus est q a toto regno francie propter supradicta iustissi-me fuerant iudei expulsi et ipe solus remanserat singularis defensor eos vsque tunc iudeos in terra sua. Et ideo iratus deus contra eum permisit eū sic turpiter offendi. Recedens er-go a predicto loco promisit et iura-uit q si deus reduceret eum ad ter-ram suam nullum iudeum relinque-ret in eadem: quod et opere adimple-uit: quia omnes iudeos quotquot po-tuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a re-gno anglie.

Ertia iudeorum expulsio fuit a regno anglie cuius expulsiōis causa du-plex assignantur quarum primam le-gi in quibusdam miraculis sub ordi-ne qui sequitur. In liconia ciuitate regis anglie. accidit quoddam mi-raculum quod deus voluit ostendere precibus beate virginis. Unde mu-lier quedam vidua et paupercula fi-lium quendam nomine alfonsum ha-bebat: quem tradidit ad docendum primas litteras et postq sciuit lege-re tradidit imbuendum rudimentis grammaticalibus et in musica qui li-cet in grammaticalibus processerit in musicis tamen gratissimus erat. Et quia predicta mulier paupercu-la erat recommendauit illum cuidā religioso sui generis: vt deuicta sal-tem ipsi prouideret: et ita factum est quia quotidie post lectiones suas re-cipiebat suam refectionem cum pre-dicto religioso. Erat autem predi-ctus puer etatis annorum. x. cuius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie iret ad ecclesiam deinde ad scolas et hora refectionis vt dictum est ad domum religiosi. Nocte vero ad matris domicilium se conuerte-bat. Cum autem sepe in ecclesia illā preclaram antiphonam. Alma redē-ptoris audiret cantare tantam de-uotionem concepit in virgine bea-ta et sic menti impressit predictam antiphonam q quocunque iret de die et de nocte per vicos et plateas mo-re puerorum supradictam antipho-nam alta voce dulcissime canta-bat. transitus autem eius erat cum iret ad domum matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iu-deorum. qui audientes frequen-ter predictam virginis cantationem ab ore iuuenis quidā illorum habuit q

rere a quodaz docto xpiano q̄s esset sensus illi⁹ cātatiōis cuz eius cātus tamdulcis esset. Et vt cognouit q̄ illa erat ātiphona quedā que ad laudes et honorē virginis beate marie. matris redēptoris iesu xpi veri mes sie decantabaf a fidelib⁹ in ecclesia cōcepit dolorē ꝛ pepit iniq̄tatē. q̄ cōsiliuz habuit cum suis cōplicibus quoꝝ corda diabolus possidebat: q̄ō p̄dictum infantē mortui traderent ꝛ occiderēt. hora ergo opptuna obseruata cū puulus p̄dict⁹ alta voce cātādo p̄dictam antiphonam trāsiret per eorum vicuz subito sicut a rugientibus leonib⁹ rapitur ꝛ reclusus in domo quadā de modo mortis eius tractauerunt. Et diffinitum ē inter eos q̄ eius lingua cuz qua beatam virginem laudabat extraheref per oppositā capitis ptez. secūdo q̄ extraheretur etiaz eius cor cuz quo cogitabat predictam cātationem et vltimo q̄ corpus eius proijceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusq̄ pleno. q̄ locus erat eorum continua latrina vt nullarenus signum eius inueniri posset et factum est sic. ¶ Sed virgo beata q̄ mater est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruiciuz quodcunq̄ sibi factuz statim sic ille deuotissimus suus cātor in predicto loco fetito fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eis ore lapidem quendaz preciosuz qui locuz lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonā immo melius ꝛ altius q̄ primo nec aliquādo cessabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo stetit in p̄dicto loco paruulus ille quattuor diebus: cum vero mater eius videret q̄ sicut consueuerat ad domum eius nō veniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiq̄ per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuz suum et disponente deo in fine quattuor dierum predictorum mulier illa trāsiuit per vicū illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. ꝛ ecce vox filij sui cantantis dulcissime cātationem illam virginis q̄ sepissime ab eo audierat insonuit in auribus ei⁹. Quo audito clamorib⁹ magnis predicta mulier clamare cepit et cōgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraueruntq̄ domum illam in qua vox illa audiebatur ꝛ finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto ꝛ extractus nec vnq̄ cessabat a cantu illo dulcissimo lz mortuus foret. Indutusq̄ aliis vestimentis per dominos qui ibidem venerāt notificatum est episcopo ciuitatis. qui illico veniens ad spectaculum precepit q̄ poneretur honorifice in quodaz lecto. et sic deductus est cum solenni processione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semp tamen continuabat canticuz suum. cōuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennem sermonem precepitq̄ omnibus audientibus q̄ deuotas funderent oratiōes vt precibus beate virginis deus dignaretur reuelare hoc secretum. Finito vero sermone placuit altissimo et sue beatissime matri q̄ fuit dete

cta impijssimorum iudeorum prodi tio et crudelitas. q2 eadem hora sur rexit paruulus ille ꝛ ivit et stetit pe des in lecto in quo iacebat et extra xit ab ore suo vnum preciosissimum lapidē. dixitq3 oīm pplo leta et hy lari facie qualit sibi acciderat sicut dictum est. et qm̄o virgo beata ad eū venerat et posuerat dictum lapidez in ore eius vt nō cessaret mortu ab eius laude: et vt ostenderet gloria filij sui in salutem credentium et pditio nem odientium ꝛ incredulorū. post hec autem vocauit ad se epm et de dit sibi pacem similiter ꝛ matri: ꝛ fa cta expeditione ab oīm pplo certifi cauit eos q ascēdit ad celos i socie tate virginis gloriose ꝛ tradidit p dictum lapidem pciosum epo vt po neret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sacre crucis se insigniuit ꝛ coaptans se lecto ani mam tradidit saluatori qui honori fice sepultus fuit in quodam sepul chro marmoreo quod multo tempo re pciosos lapides vt fert emana uit quosq3 quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tam nephandū et horridum iudeorum crimen ꝛ p pter multa alia que inuenit veridi ca inquisitiōe que pdicti iudei opa bantur in cōtumeliam et in iniuriā iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato ma turo consilio assignata die precepit q occiderentur omnes iudei quot quot possent inueniri in predicto re gno suo. Et illi qui melius delibera uerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac ex pulsi a toto regno anglie. Et ab illo tempore nunq amplius ibi habita uit nec habitat nec ausus ē appare re aliquis iudeus quia statim occi deretur si cognosceret. ¶ Alia cau sa in cronicis anglorū antiquis vt fertur assignatur. Cum eni regnum illud continuis bellis fame ꝛ peste laboraret miratus rex vñ veniret tanta regni sua cōtinua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quati nus sibi dignaret reuelare causam tanti mali paratus corrigere ꝛ emē dare. Illi vero licet indignos repu tantes finaliter tamē orauerūt ieiu nijs ꝛ oratiōib se affligētes. Deus autem misericors ostēdit q illa eue niebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei com mittebāt. Cum rex hoc audiret cō silio habito deliberauit omnes iudeos facere xpianos cogitās ex hoc pla care iram dei ꝛ factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala ces sabāt sed semper in amplius cresce bant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi q peiores erant sub nomine xpiano q primo. pauco enim tempore elapso a sua fi cta conuersione vsurpauerāt modis et astutijs suis omnia fere officia re gni in calamo ꝛ virga intantum vt veri xpiani quasi captiui viderētur eorū. Quare predictus rex illumina tus a deo purgauit regnū suū a ser pentibus illis in hūc modū. Die eni assignata vt omnis populus exiret in campū ppe mare fecit duos papi liones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōueniens ti. In primo posuit torath iudeorū in secūdo vero crucem xpi. Sedens

ergo rex pro tribunali in medio papilionum conuocauit ad se oes predictos conuersos et voce clara et hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xpianos et vos acceptastis voluntarie. Sed post conuersionem vestram mala multiplicantur in regno meo et forte huius causa est quia inuiti ad xpianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo prope mare est thorath iudeorum. In altero vero est crux xpi. eligite partem qua volueritis et ad illam statim properate. gauisi sunt quasi filii de libertate concessa oes simul cum vxoribus et filiis relicta cruce xpi ad thorath cucurrerunt. Et intrantes papilionem vnus post alterum iugulabantur in secreto ex altera parte papilionis et proiiciebantur in mari et sic purgatum est predictum regnum et continuo cessat plaga nec amplius iudeus ibi habitat sed nec habitat vsque in hodiernum die. videant hyspani si similis plaga viget et continuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeorum facta fuit in regno hyspanie. Nam legimus in cronicis hyspanie quod sisebutus rex gottorum regnauit in regno hyspanie Era sexingentesimaquinquagesimaquarta. que fuit anno domini sexingentesimo sedecimo. et regnauit annis. viii. et mensibus. vi. iste fuit bonus xpianus et statim incepit regnare monuit iudeos qui erant in regno suo quod venirent ad recipiendum fidem xpi et multi eorum conuersi sunt ad fidem catholicam inuoluntarie tamen. Et iste sisefecit predictus rex motus ex verbo pauli apli ad Phil. i. siue per occasione siue per veritate xps annuncietur et in hoc gaudio sed et gaudebo. ceteros vero iudeos extra regnum eiecit. ecclesiam scte leocadie toleti miro ope fabricauit et ibi sepultus est. De romanis quibus his feliciter triumphauit huius tpe nephandus machometh ab hyspania fugatus in affricam transfretauit vitis a regnare cepit Era septingentesimis quadragintaquatuor annis. it. regnauit. hic bene inchoauit sed pessime consummauit hic pelagium filium facille ducis catabrie qui postmodum contra saracenos in astutiis rebellauit ab vrbe expulsit tollatana Iste introduxit iudeos in regno quos Sisobrinus eiecerat quare datus in reprobum sensum luxuriosissimus est effectus. Iste mandauit ecclesiasticis quod haberent mulieres tot quot possent sustentare. Iste precepit eis quod non obedirent romano pontifici. Iste precepit muros ciuitatum et locorum destrui ne propter eius peccata insurgerent contra eum. Iste priuauit oculis theofredum patrem roderici. Iste rodericus fauore romani senatus contra vitisam decreuit publice rebellare qui cepit eum et quod fecerat patri suo fecit ei et regnum accepit vitisa. Itaque plenus abhominationibus corde dube vitam finiuit. Hec ex cronicis hyspanie et ex archiuo fratris iohannis egydii zamorensis. Ex quibus patet prosperitas primi regis expellentis iudeos ab hyspania et infelicitas secundi deducentis eos ad eandem.

¶ De iudeorum innumerabilium et sua obstinata malicia vbi nouem innumerabilia explicantur.

DEcima consideratio est de iudeorū mirabilib⁹ ⁊ sua obstinata malicia. Gloriosus de⁹ q̄ vult om̄es homines saluos fieri ⁊ in agnitionem veritatis venire peccatis ⁊ crudelitatib⁹ iudeorum nō obstātibus ianuam salutis fidei catholice ꝑ multa mirabilia eis ostēdit apertam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigijs ꝑ diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post q̄ per mundū fuerunt dispersi vndecim mirabilia in p̄nti consideratione explicantur.

¶ De aqua disparēte iudeo ficte ad baptismum accedente.

PRimum mirabile accidit circa annum dn̄i .ccccxix. Imperantib⁹ theodosio iuniore ⁊ honorio. ⁊ sedente in cathedra petri Innocētio papa p̄mo. Tūc cū iude⁹ q̄dā ad baptismum q̄slus causa venisset subito baptismi aqua disparuit. ⁊ iterū atq̄ iterū allata disparēs dei v̄tutē ⁊ iudei ꝑfidiā demōstrauit. Hec ex cronicis ipatorū ⁊ summorū pōtificū.

¶ De deceptiōe iudeorū ꝑ diabolū eis apparentem in specie moysi.

SEcūdū mirabile accidit circa annum dn̄i. ccccxli. ipante theodosio archadij filio q̄ fuit .xlv. romanorū impator ⁊ sedēte in cathedra petri Sixto papa tertio tūc i terra diabol⁹ apparuit iudeo in spē moysi ꝓmittēs ꝑducere eos ꝑ mare sicco pede ad terrā ꝓmissiōis. Cūq̄ diabol⁹ ꝑm⁹ igrederet ⁊ videret ab exitib⁹ i littore sup vndas icedere secuti sūt eū iudei qb⁹ subito dyabol⁹ disparuit m̄triq̄ iudei submersi sūt: ⁊ d̄ his q̄ eua serūt aliq̄ fuerūt ad fidē ꝯuersi.

¶ De sanguine imaginis xp̄i cruentātis iudeū telo eā transfigentem.

TErtiū mirabile accidit circa ānum dn̄i quingētesimūoctuagesimumseptimū ipante iustiniano q̄ fuit hui⁹ romanorū impator. ⁊ sedēte in cathedra petri Pelagio papa p̄rio. Tunc cū iude⁹ q̄daꝫ imaginē saluatoris furtiꝫ ad domū suā delatā telo trāsfixit. ⁊ cū se sanguine ei⁹ cruētatū videret ⁊ abscondit eādē. Sed christiani q̄rētes ꝑ vestigia sanguis inuenerūt ⁊ iudeum lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo qui cōicauit cū xp̄ianis ꝓpter quod a patre in fornacē ardentē missus: illesus exiuit.

QUartū mirabile accidit circa ānū dn̄i qngētesimūoctuagesimum octauū supdicto ipante ipatore ⁊ sedēte i cathedra petri Vigilio papa p̄mo. Tūc i oriēte puer qdā iudeus a coeuis suis xp̄ianis duct⁹ ad eccl'iaꝫ vt cōicaret: cōicauit. Qđ factū cū ei⁹ p̄r cognosceret ꝓpt̄ hoc i ardētē fornacē eū ꝓiecit de q̄ illesus extract⁹. Dixit mulier illa i eccl'ia depicta q̄ puerum tenet pallio suo flāmans ignis ventilabat.

¶ De sāguie ⁊ aq̄ q̄ exierūt d latere imagine xp̄i qđ lācea iudei apuerūt ⁊ q̄no suppositū vas fuit impletum.

Quintū mirabile accidit circa annum dñi septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit .lxv. romanorum ipe rator. & sedēte in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidā christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi cōtra lectuli faciem parieti affixerat & ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit & imaginē ibidem ex obliuione reliquit quidam aūt iude⁹ predictā domū conduxit & die quadam vnum de suis cōtribulibus ad conuiuium inuitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixam parieti intuetur & in illū qui se inuitauit ira fremens cur imaginē iesu nazareni tenere audebat cominatur. Ille aūt cū predictā imaginē adhuc nō vidisset sacramētis quibus poterat affirmabat q̄ illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit & ad principes sue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo congregati ad domū eius conueniunt & visa imagine illā contumeliis diris affixerunt: & extra synagogam semiuiuum eiiciunt: ymaginē vero pedibus conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarūt. Cū vero lat⁹ lancea pforassent ptin⁹ sanguis & aqua vbertim exiuit & suppositum vas iplenit. Stupefacti iudei sanguinē illū ad synagogas detulerunt & oēs infirmi ex ipo inuncti ptinus curabanť. Tunc iudei eps̄o terre oia p ordinem narrauerūt ei baptismum & fidem xp̄i vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in ampullis cristallanis & vitreis cōseruauit: xp̄ianum etiam illum accersiuisset & q̄s tāpulchram imaginē cōposuit inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā cōposuit quā misit gamalieli: gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit. Sicq̄ in hierusalē vsq̄ ad excidium vrbis fuit & inde a fidelib⁹ in regnū agrippe delata & ad patriam meā delata: & a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt ecclīa cōsecraretur q̄ ante tm̄ altaria cōsecrabanť. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quīto ydus nouēbris memoriam fieri dñice passionis. Unde & rome cōsecrata est ecclīa in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sanguine reseruatur & solenne festum tunc agitur.

De iudeo quī signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Sextum mirabile refert Gregori⁹ in tertio libro dyalogorū vbi dicit q̄ Andreas fundane ciuitatis eps̄ dum quandam sanctimonialem feminā secū habitare pmitteret āt iqu⁹ hostis cepit speciē illi⁹ oculis mētis eius iprimere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iude⁹ quidam romā veniēs cū iam diē declinare cerneret & vbi manere posset minime reperiss; i quodā tēplo apollinis ad manendū se cōtulit q̄ ipm locū illi⁹

sacrilegiū ptemescens q̄uis fidē cru
cis minime haberet signo tñ crucis
munire curauit. Nocte autem media
euigilās vidit malignoꝝ spirituum
turbā q̄si in obsequiū cuiusdā pote-
statis pire. eūq; q̄ ceteris p̄erat in eo
rum medio ɔsedere q̄ cepit singuloꝝ
spirituum sibi obsequētium causas
actusq; discutere vt q̄d vnusquisq; et
quātū egisset nequitie inueniret. mo
dū aūt hui⁹ discutionis gregori⁹ cau
sa breuitatis ptrāsit. Sʒ et simili in
quodā exēplo quod legit̄ in vitis pa-
trum innotescere potest. Nam dum
quidā in tēplo ydoloꝝ intrasset vi
dit sathanam sedentem: et omnē ei⁹
miliciam ei assistentem. Et veniens
vnus de malignis spiritibus adora
uit eum. Cui ille: vnde venis: et ille:
in tali ꝓuincia fui et ibi bella pluri-
ma suscitaui et ꝑturbationes multas
feci. et sanguinem copiosum effudi et
veni nūciare tibi. Et sathan ait: quā
to tempore hec fecisti. Et ille in tri-
ginta diebus quasi. Et sathan: quare
tanto tempore hoc fecisti. Et ait assi
stentibus sibi. Ite et flagellis eū ce-
dite et durius eum verberate. Et se-
cundus veniēs adorauit dicens. In
mari dn̄e eram et cōmotiones maxi-
mas excitaui et naues multas demer
gi homines q̄plures occidi. Et ait.
quanto tēpore hoc fecisti. Et ille in
xx. diebus Iussit eū similiter flagel
lari dicens. Immōmodicum tanto tē
pore laborasti. Et tertius veniēs ait
In quadā ciuitate fui et rixas in qui
busdam nuptiis excitaui et multam
sanguinis effusionē feci et sponsum
ipm occidi et veni nūciare tibi. Cui
dixit: quanto tp̄e hoc fecisti: et ille in
viginti dieb⁹. Et ille ait. Nōne plu-
ra in tātis diebus es opatus et iussit
eum a circūstātib⁹ verberari. Et ali⁹
veniens ait. In heremo māsi. Et p
xl. annos circa quendā monachū la-
boraui. Et vix tandē ipm in lapsum
carnis p̄cipitaui. Q̄d sathan audiēs
de solio surrexit. Et deosculans eū
coronā de capite suo abstulit et capi-
ti eius imposuit: ac ipsum secum cō
sedere fecit dicens: magnā rem forti
ter egisti et plus oīb⁹ laborasti. Hic
ergo similis potest eē modus discu-
tionis quē gregorius pretermittit
Cū ergo singuli spirit⁹ exponerēt q̄d
egissent vn⁹ in medio ꝓsiluit et in-
quantā carnis tēptationē de illa scti
moniali femina andree epi animum
cōmouisset aperuit addēs q̄ heri ho
ra vespertina vsq; ad hoc ei⁹ animum
traxerit vt in terga ei⁹ blādiens ala
pam daret. Tūc malign⁹ spūs eū hor
tat⁹ est vt pficeret q̄d cepisset vt illi⁹
ruine int̄ ceteros singularē palmā te
neret. precepitq; vt q̄rerēt q̄snā eēt
ille q̄ iacere i tēplo eodē p̄sumpsisset
cū ille vehemēti⁹ palpitaret: et missi
spūs cū crucis mysterio signatū vide
rūt triti exclamauerūt. ve. ve. vas va
cuū sʒ signatū. Ad hāc vocē maligno
rū spirituū turba disparuit. Iude⁹ aūt
ad epm ꝓcitat⁹ venit et ei oīa p ordi
nē enarrauit: q̄d ille audiēs vehemē
ter igemuit et omnē mulierē a domo
sua et viciniitate sua remouit et iudeū
baptizauit.

¶ De sanguie guttur imaginis xpi
q̄ aspsus fuit iude⁹ ipm ferientem.

Eptimū mirabi
le sicut legitur in florib⁹
sctoꝝ accidit apud Cōstā
tinopolim vbi iude⁹ q̄dā

ecclesiam sancte Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi conspexit qui se ibi solum cõsiderans: euaginato gladio appropians imaginẽ xpi pdictã in gutture percussit statimque inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem aspsit. Qui territus imaginẽ accepit et ipsam in puteũ precipitãs statim aufugit: qdam aũt xpianus ei obuiauit dixitque ei. Unde venis iudee aliquem hominẽ occidisti. Et ille falsum est. Cui rursum xpianus ille dixit vere homicidiũ pperrasti: et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianorum magnus est et fides eius firma p omnia cõprobatur: nequaquam enim pcussi hoiem sed xpi imaginẽ et cõtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aũt iudeus hominẽ illũ ad puteum et inde sanctã imaginem extraxerunt. plaga autẽ vt fertur in gutture xpi adhuc cernitur hodie. Et iudeus continuo fidelis efficitur.

¶ Octauũ mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletanis.

Octauũ mirabile accidit i regno castelle ciuitate toleti circa annum dñi. m. cc xliij. Imperante frederico scdo qui fuit nonagesimus secũdus impator: et sedẽte in cathedra petri honorio papa et regnãte in pdicto regno rege fernãdo. Tunc iudeus quidã cõminuẽdo vnã rupem p vinea amplienda. In medio lapidis inuenit cõcauitatẽ vnã nullam penitus dimensionem habentẽ neque fissuram et in cõcauitate illa repperit vnũ librũ qui folia lignea habẽtem. q liber tribus linguis scriptus ẽ vicz hebraice grece et latine: tantum de littera habebat quãtũ vnũ psalteriũ: et loqbatur de triplici mundo. Ab adam vsque ad antixpm: proprietates hoim cuiusque mundi exprimẽdo: principiũ vero tertiũ mundi posuit in xpo sic. In tertio mundo filius dei nascetur ex virgine maria et p salute hoim pacietur qd legens iudeus statim cũ tota domo sua baptizatus est. ¶ Erat etiã in libro scriptum q tpe fernãdi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in constantini sexte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea pcipitata i ciuitate Segobiesi. et p virginẽ mariã liberata.

Nonũ mirabile accidit in predicto regno ciuitate Segobesi. Cũ enim cuidã mulieri iudee iponeretur crimẽ adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qd vellet. Qui cũ eam duceret ad supciliũ cuiusdã excelse rupis ciuitati piuncte: vt ex loco illo illã pcipitaret et pcurrẽtibus ad spectaculum pluribus gentibus pdicta iudea q imunis erat a crimine et deuota vgini gliose lz occulta. In articulo illo gradi cũ deuotiõe btẽ vgini se cõmẽdauit. vt sicut imunis erat liberaret ppõnẽs in corde suo si eã liberaret fidẽ xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclia seruire. Et ecce mox vt pcipitata fuit apparuit sibi vgo btã eã suis i manibus recipiẽs et illesam i pfundo vallis ponẽs. Cũque plurime gẽtes ad locũ cucurrissent iuenert eã illesam gaudẽtẽ et laudãtẽ deũ: et grãs referẽtẽ vgini gliose publice affirmãs manibus eius

fore liberatā: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionē eiusdē ad maiorem eccl'iā pdicte ciuitatis q̄ sancta maria maior intitulat᷑ ⁊ ibi sacrū baptisma recepit ⁊ vocata invulgari nostro marisaltos maria ꝓpter virginē mariā que eā liberauit. ⁊ saltos ꝓpter saltū periculosū quē fecit. vixit aūt in ecclesia multo tp̄e in timore dn̄i seruiēdo laudabiliter resplendruit spiritu ꝓphetie ⁊ feliciter cursum suū cōsummauit. predicti miraculi adhuc in pdicta eccl'ia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Decimū mirabile accidit ī supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quinq̄. M. lv. secundum computationē hebreorum: q̄ quidam ann⁹ concurrit cū anno domini Millesi. cccxv. In q̄ anno mortuus fuit rex sancius fili⁹ regis Alfonsi ⁊ regnauit rex ferrādus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei. c. xxvij. ꝙ tēpore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur: quorum vnus erat in ciuitate Abulensi. ⁊ alius in villa q̄ dicit᷑ aylon: qui q̄dem duo tammagnalia loquebant᷑: ⁊ quandoq̄ futura prenosticabant ⁊ occulta reuelabant: ⁊ secundum morem eo꜇ honeste viuebāt ꝙ ab omnibus iudeis istius regiōis reputabant᷑ sancti ꝓphete. Et exiuit eorū fama in regnis circumuicinis ⁊ dederūt securitatē oib⁹ iudeis ⁊ assignauerunt eis terminū sue redēptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicit᷑ ebamlim. In qua predixerunt ꝙ iudei debebāt habere a deo signum sue redemptiōis miraculose factum scilicet ꝙ illa die audirent omnes vocem magnā cornu. quā vocem ipsi attendebant semper ꝙ debebant audire quomodo veniret messias ⁊ haberent exire a captiuitate. ⁊ propter hanc magnā famam cecidit magnus timor super iudeos. q꜡ maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerunt se ⁊ preparauerunt se. feceruntq̄ penitētias in ieiunijs multis cū satisfactionibus ⁊ elemosynis quasi ad deum reuersi orātes vt sibi predictum signum sue salutis ostenderet: quando venit annus ille mensis ⁊ dies assignata valde mane surrexerunt venientes ad synagogās suas ad adorandū deū induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis sc꜡ in die decima mēsis septimi. Et tunc altissimo deo cooperāte qui nullū tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus ⁊ vbicūq̄ erant etiā in illis syndonibus que seruabātur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorū quidam dicebant ꝙ hoc fuerat factū dyabolica arte: ⁊ nimirum cum predecessores eorum de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eijcit demonia. Mat. xij. Alij vero dubitabant non audentes loqui nec aliquid iu·icare. Alij vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: et disposuerunt

se ad fidē cū baptismo recipiēdam. Isti fuerūt pauci. Iuxta illud Hiere. iij. c. Assumā vos vnū de ciuitate et duos de cōgregatione. Saluator ēt de via q̄ ducit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eā. Mat. vij. c. Que oīa large traduntur a supradicto magistro Alfonso. lib. et ca. quib9 supra. Qui ex pdictis se asserit multa vidisse: et ideo testimoniū phibet. ¶ Unde in fine illius capituli narrat q cū ipse essz medicus. Aliq pdictorū petebāt cōsiliū medicine vt possent curari a pdictis cogitationibus: quia credebant parentes eorum q eis acciderat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiā q multo tēpore ipse fuit in dubio quo ad istud signū: sz illuminante deo credidit istō signū fuisse verū et manifestū miraculū et cōuersus est ad fidē xpi. Et ideo sup hoc in testimoniū veritatis inuocat sup se testes celū et terrā q ipse vidit oīa predicta eodem anno quo acciderāt. ¶ De eodē etiā signo facit memoriā magister Iohānes conuersus in libro suo de cōcordia legū ti. iiij. c. iiij. dicit enī ibi q predictū miraculū accidit in supradicto regno p xl. annos ante tempus suum et querebat a iudeis qui remanserāt quomodo cū tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit q responderunt sibi: q rabini iudeorū illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli esse factū ad iudeorū deceptionē: et q omnino vt prius in lege mosayca fortes permanerent. Et dicit vlterius q quidam nūcius pape suo tempore venit ad partes istas qui cum hoc cognouisset p eūz fecit pnotariū publicū scribi rei veritati facta diligenti inquisitiōe. recepit enī multos testes iudeos de visu licite vt decuit adiuratos qui pro certissimo hoc asserebāt et dicit q omnes alij iudei illius temporis confitebantur rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnibus fidem certā et iuro per nomen dei hec omnia predicti miraculi esse vera. ¶ De predicto etiam miraculo dñs paulus burgen. eps in suo dyalogo dicit supra capi. iiij. post multa que supradicta sunt dicit. Ego autem lz nondum essem tempore istius signi natus, qui quidem terminus precessit natiuitatem meam per. lx. annos fere. Testificor tamen coram deo hoc predictū signum modo predicto contigisse sepe et sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nullo contradicente in ipso facto nisi solum in causa eius: quia quidam eorū attribuebant magice arti. quidam vero causam relinquebant sub dubio. Ego autē quoqz mirabar quomodo dñi illius temporis presertim ecclesie prelati de hoc non fecerūt mentionem in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festuz imperpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeorum status in illis temporibus tantū enī locum habebant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q secularib9 q hoc potuerunt cautillationib9 suis impedire. hec ille. ¶ Patet ergo testimonio predictorū triū solennium testiū predictū miraculū fore verum cū in ore duorum vel triū stet oē verum teste scriptura. Non est dubiū quin plura alia miracula in alijs partib9

orbis iudeis acciderit: propter que merito in cognitionem catholice fidei debuissent venire. Ipsi tamē magis indurantur in obstinata malicia. Sicut enim ferrū per frequentē malleationē induratur sic et populus iudeorum per frequentia miracula ei ostēsa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor eius idurabitur quasi lapis et stringetur quasi malleatoris incus. Siue ergo videāt miracula siue sentiant castigationes et flagella non propterea conuertuntur: sed in sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā. Nec mirū: quia vt dicitur Eccle. vii. Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet tota decima consideratio que erat de iudeorū mirabilibus et de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corpus christi emptū fuit a quodā iudeo et postea visis miraculis redditū fratribus predicatoribus: et iudeus trucidatus propter perpetrata facinora et c.

Undecimum mirabile accidit in ciuitate segebiensi. Anno dñi. M. cccc lv. regnante domino Johanne in tenera etate sub tutrice matre sua domina katherina castelle regina. Tūc iudeus quidā medicus emit sacratissimū corpus christi a quodā cupido sacrista ecclesie sancti facundi eiusdem ciuitatis. Iudeus ergo ille sacramentū illud accipiens et suis immūdis manibus pertractans ad synagogā cū aliis suis cōplicibus perduxerūt et in bullientē aquā sepe proiicientes in altū eleuabat ante oculos eorum. Qui miraculū manifestū cognoscentes et timentes dānū qd eis euenire posset si hoc ad aures xpianorum peruenirent. Aliqui eorum consilio habito corpus dñicū accipientes et pāno certo inuoluētes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte crucis ordinis predicatorū eiusdē ciuitatis et cū magno secreto et securitate tradiderūt priori cōuentus eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie pdictū sacramentū deduxit et habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent. post multa vocatus est vnus infantulus eiusdē habitus innocētissimus qui dicebatur spinartio et traditū est sibi corpus dñicū qui deuote recipiens post. dič tertiū defunctus est. Prior aūt pdictus stimulatus conscientia tū ne tāti miraculū occultaret. tū etiā ne tāti crimen iudeorū maneret īpunitū. Episcopo predicte ciuitatis q dicebatur dñs Johānes de ocerdesillas reuelauit viro vtique strēnuo ac zelatore fidei catholice et q pūc in eadē ciuitate erat supradicta regina reuelatū est p eosdē eidem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptiōe predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui dicebatur don mayr qui fuerat medicus regis henrici patris supradicti regis Johannis: hic tormētis expositus non solū supradicta cū aliis cōcessit: sed et declarauit quō ipse occiderat regē hēricū, ppter q ipse et alii fuerūt p ciuitatē arrastrati et finaliter mēbratim diuisi. Synagoga

vero vbi accidit facta fuit ecclesia et vocatur corpus christi vbi oi anno tota ciuitas in memoriam supra dicti miraculi in die corporis xpi cum solenni pcessione conuenit et fit ibi sermo ad populum. Et qr pdictus eps nimium sollicitabat hanc cam vt amplius inqriretur cogitans: qr maiora mala cent occulta inter iudeos timentes iudei de regi corruperunt pecunia dapiferum pdicti epi vt eum veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadam cum tps esset prandendi et coqnarius falsamentum faceret p dno ingressus e coqnam et eijciens coquinarium a coqna. et mittens eum sceleriter p re aliqua ipse subito piecit venenum in vase vbi falsamentum parabatur et recessit ad mensam dni pparandam. Cumqz coqnarius rediret et vellet pficere pdictum falsamentum: casu reuoluens illud in vase. aliq gutte salientes et vna de manibus eius ceciderunt: et subito vbi ceciderunt facte sunt pustule qdam inflate dolorissime et venenose. Miratus aut venit ad epm clamans qd nullus comederet aliquid de his que parata erant in coquina: qr credebat qd oia erant venenata. Fit ergo statim diligens inqsitio et suspicatum est super dapifero illo: qr taliter coquinarium eiecerat a coqna. Et expositus tormentis cofessus e et no negauit: qre curie seculari traditus in quattuor ptes fuit diuisus et multi iudei mortui ac alij a pdicta ciuitate fugerunt. Hec sepe a pluribus audiui: sz specialiter mihi narrauit reuerendus magr martinus cordubeñ. ordinis scti aug. q asseruit qd sic narrauerat sibi realr accidisse frater Iohannis de canaleyas ordinis pdicatorum q psens fuit cum iudei apportauerunt corpus dni i cum pdicto priori et cui supradicta oia acciderunt.

¶ De iudeorum obligatioe ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Undecima cosideratio e de iudeorum obligatione. Non enim videtur ronabile qd gens viuens sine lege dei qualis est iudaica vt fuit ostensum supra lib. i. cosideratione tertia: articulo. vi. puncto septimo qd in populo christiano qui lege fruitur permittatur viuere sine alicuius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptum meum in psenti cosideratione. viij. occurrunt articuli declarandi. Primus est quare iudei pmittuntur viuere inter xpianos. Secundus que sunt illa q pmittuntur iudeis de iure. Tertius que inter illa que no pmittuntur eis de iure. Quartus in quibus xpiani non debent cum iudeis conuersari. Quintus q sunt illa ad q iudei copelluntur de iure. Sextus de pena iudeorum blasphemantium nomen xpi vel attemptantium subuertere baptizatos. Septimus ad que astringuntur iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

¶ Iudei permittuntur viuere inter christianos.

Primus articulus e scire qre iudei pmittuntur viuere inter xpianos cum sint eorum inimici et tam crudeliter se habeant circa ipsos vt supra ostensum e cosideratione septima. Potius enim videtur qd de

berēt oēs occidi et expelli de mundo. Dico ergo q iudei pmittunt viuere inter xpianos et non occidunt ppter quinq. Primū ē ppter ipletionē legis charitatis rc. Mat. v. Diligite inimicos vr̄os bn̄facite his q oderūt vos q lex nō videret ipleri si occiderent. Scd̄z ē ppter fidei catholice confirmationē: qz capsarii librarii nr̄i sūt et firmi9 ē testimoniū ab aduersario datū. Si em̄ pagan9 nō credit hoc eē verū ecce virgo ↄcipiet et pariet filium rc. mittit ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scriptū. Tertiū ē ppter diuine iusticie manifestatiōez vt appeat ex eorū pena q rei sunt dn̄ice passiōis. Sicut imprecati sūt cū dixerūt: sāguis ei9 sup nos et sup filios nr̄os: qz multis tpibus trāsactis curriculis culpa obliuione deleta et a nullo mortaliuz sciret. Sicqz et ifamie opprobrium et maloz euitaret piculū sicut et de multis ↄtigit gētib9 quoz gesta tēporū sunt vetustate deleta. Hui9 etiā rei signum pcessit in caym q ppter hoc q fratrē occidit posuit dn̄s i eo signū scz tremorē capitis et nō occideret: sz igno sceret ei. Vn̄ deuter. xxviij. Dabit tibi dn̄s cor pauidū et deficiētes oculos et aiaz merore ↄsumptā. Sic ergo iudei de morte xp̄i iesu illata phibēt de mūdo testimonium. p hoc q in captiuitatē eos detulit, sempiternā sicut xp̄s in euāgelio prestat Joha. iij. c. Qui credit in filiū dei h3 vitā eternā q aūt incredulus ē filio nō habebit vitā scz grē: sz ira dei manet sup eū scz captiuitatis ppetue. Quartū est ppter memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est in ecclesiastico. xxix. gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videmus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quoz patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradamus pmittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est ppter cōplendā pmissionem: q ad pdicationē helye et enoch conuertent in fine mundi sicut pdixit esayas in ca. iiij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertentur. Videbit em̄ deus quosdam de semine iudeoz in se credituros atqz saluandos: et ideo ppter eos noluit disperdere oīno eorum stirpem sicut dixit esayas: quō si inueniat granū in botro et dicatur ne dissipes illud qm̄ benedictio est sic faciam ppter suos meos vt non disperdaz totum.

¶ Sequitur de conseruatione.

Secundus articulus est videre q̄ sunt illa i qb9 iudei debēt cōseruari ne dānū patiat a xpianis. Dico g q .vij. sunt illa que iudeis ex iure canonico et ciuili pmittūtur. Primū pmittitur eis q teneāt ritus suos citra cōtēptū xp̄iane legis amissuri sine dubio pmissa nisi ab illicitis cessauerit sicut p3. C. de iudeis. l. iudeos. Idez p3 extra eo. c. iudei. et c. cōsuluit et di. xlv. q sincera: in fine. Scd̄z ē q in synagogis eoz nemo hospitet sic p3 eo. ti. l. synagoga. Tertium est q iudei habent licentiā fulciēdi veteres synagogas. vt p3 eo. ti. l. si. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dū tamen nō ampliores vel pciosiores solito faciāt. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit.

Quartū est ꝙ iudeus nō debet iniuriā pati a christianis nec eoꝝ synagoge vel habitationes sine ratiōe ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a christianis molestandi. xxiij. q. viij dispar. Quintum ꝙ die sabbati nullus iudeus debeat cōueniri: nec xpiani etiā a iudeis debēt ꝯueniri: sꝫ nec ī alijs festiuitatibus suis debent turbari: nec sepulchra eoꝝ obtentu forte pecunie effodi. vt patet ti. eo. l. die sabbati: ꝛ extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. ꝛ. ij. Sextū permittitꝰ iudeis vēdere sua sicut xpianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimū est ꝙ non compellantꝰ venire ad fidem catholicā: qꝛ si sincera intē tione extraneos a christiana religione ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat ꝓcul aduersitas: patēt hec distin. xlv. qui sincera. ꝛ c. de iudeis. ¶ De. xiij. que iudeis non permittūtur vti.

Tertius articulus est que sunt illa que iudeis non permittunꝰ dico ꝙ xiij. Primū ē ꝙ nō īsolescāt nec quēꝙ precipites in christianā reuerentiaꝫ vltionis admittant: sicut patet. C. de iudeis. l. nullus. Secundū est ꝙ non diffiniunꝰ eoꝝ iudicia per suos seniores: sꝫ per iudices publicos christianoꝝ. possunt tamen arbitros eligere etiā iudeos cuius sententiā ordinarius exequiꝰ sicut pꝫ eodeꝫ ti. l. iudei. Tertiū est est ꝙ nō ꝑmittiꝰ iudeis accusatio nec testificatio cōtra xpianos cū in accusatiōe equalitas fidei ꝛ cōuersationis inter accusantē ꝛ accusatū semꝑ sit cōsiderāda. vt is q̄ accusat par. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non pōt ꝛ ca. seq. Quartū ꝙ dꝫ rescīdi quodcūꝙ priuilegiū qđ eximat eos ab actionibus publicis: vt pꝫ eo. ti. l. iussio. Quintū est ꝙ non ꝑmittunꝰ nouas synagogas fabricare: ꝛ q̄ synagogā nouā extruxerit puniꝰ pena. l. librarū: ꝛ synagoga applicaꝰ ecclesie catholice: vt pꝫ eo. ti. l. fi. pꝫ etiam extra eo. iudei: ꝛ ca. consuluit: ꝛ ponit lex regni ꝙ applicaꝰ ecclesie maiori illius loci vbi edificata est. Sextū est ꝙ in dieb⁹ lamētationis ꝛ dñice passionis nō debēt ornati in publico ꝓdire extra eo. nōnullas. Septimū est ꝙ ī die parasceues nō habeāt hostia vel fenestra aptas. extra eo. qꝛ sup his. Octauū est ne christianū mancipium possideant vel circumcidant nec potest quocūꝙ titulo: scꝫ emptionis seu donatiōis vel hereditatis seruū christianū cōsequi. Et iudeus qui mancipiū christianū habuerit ꝛ eū circumciderit capite puniaꝰ: ꝛ seru⁹ libertati donaꝰ Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xpianū ꝛ dist. liiij. mācipia. ꝛ daꝰ ibi cā. s. ne xpiana religio iudeis subiecta polluaꝰ. de cōse. di. iiij. plerūꝙ. ¶ Sed numqđ aliquo mō licitū est xpianis vt seruiant iudeis. Respondit Hostien. ꝙ cum prohibitum sit vt nullū mancipium seruiat iudeis multominus liberi christiani eis seruire debent: non eñ debent esse assidue intra domū iudei nec tāꝙ famula. aut nutrix aut obstetrix alīs ipsi xpiani si

ab eis discedere noluerit debet ex cõicari extra eo. iudei. 7.c. ad hoc. 7 c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelibus cõmerciũ cum eis. vt in. d. c. et si iu deos. in fi. sed extra domũ pñt eis seruitia fieri. Unde pñt hr̃e colo nos xp̄ianos. extra eo. multoꝝ. No nũ est ꝙ non ꝑmittuntur satis vel alio furoris genere attemptare ali quẽ qui eoꝝ fugerit sectã al's ꝯtra faciens cõcremãdus ẽ cũ oib⁹ suis ꝑticipibus. vt pꝫ co. ti. l. etc. Deci mũ est ꝙ nõ permittũtur circũcide re xp̄ianos 7 cõtrafacientes ꝓscri ptiõe bonoꝝ et ꝑpetuo exilio dam nanť. vt pꝫ co. ti. l. iudei. Undeci mũ ẽ ꝙ nõ ꝑmittunť inter xp̄ianos hr̃e officia publica ne occasionem habeãt seuiẽdi. di. liiij. nulla. et. xv ij. q. iiij. cõstituit. 7 sacrilegiũ ꝯmit tit q̃ eos talia officia publice ageř ꝑmittit. Ibidẽ. ꝙ si iudeus talia of ficia recepit debꝫ ei denegari xp̄ia noꝝ cõio donec quicq̃d accipit rõe officij ſm ꝓuidẽtiaꝫ dyocesani cõ uertať in vsus paupeꝝ 7 ipse offi ciũ dimittat. et intelligitur ſm tho mã quo ad dignitates de nouo acq̃ sitas secus de oñio ꝑ existenti ꝙ il lud queqꝫ tolerat ecclesia propter scandalũ vitãdũ sed ordinaria au ctoritate tollere posset sicut tollit i seruis. Duodecimũ est ꝙ nõ habe ant nutrices xp̄ianas. Uñ dicit ex eo. c. et si iudeos. Accepimus etiaꝫ ꝙ iudei faciũt xp̄ianas filioꝝ suoꝝ nutrices. et ꝙ non tm̃ dicere. sed et̃ nephandũ est cogitare cum in die resurrectiõis oñice illas recipere corpus 7 sanguinẽ xp̄i contingit ꝑ triduũ anteq̃ illos lactẽt ꝙ lac mã millaꝝ effundere faciũt in latrinã. ¶ Alia insup cõtra fidẽ catholicaꝫ detestabilia et inaudita cõmittũt ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationeꝫ icurrũt cuꝫ eos ꝑpetrare patiunť indigne que fidei nr̃e cõfusionem inducunt 7 infra. Inhibemus ergo districte ne deccetero nutrices habeant vel seruientes xp̄ianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanq̃ serui a dño reprobati in cuius mor tem neq̃ter ꝯiurarũt se saltẽ ꝑ effe ctum operis recognoscãt seruos il loꝝ quos xp̄i mors liberos et illos seruos efficit. et infra. Si vero nu trices et serui ẽtes non dimiserint xp̄ianas sub excõicatiõis pena in hibeatis districte omnib⁹ xp̄ianis ne cum eis aliquid commerciũ au deant exercere. Tredecimum est ꝙ non permittitur iudeo habitare cũ vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus 7 filij eoꝝ debent sequi fidem 7 cõ ditioneꝫ mr̃is fidelis. Simil'r illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus 7 fidelibus viris xp̄ia nam sequũtur religionem non iu daicaꝫ superstitionẽ. patet. xxviij. q. i. c. iudei.

¶ De his i quib⁹ xp̄iani cũ iudeis nõ debent conuersari.

Quartus articu lus est videre que sunt illa in quibus xp̄iani cũ iudeis non debẽt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent se cum conuersari. Primum est ꝙ nõ debent cũ eis comedere aut eos in

communia recipere neq̧ cum eis co habitare cū apud xp̄ianos cōibus cibis non vtantur. Indignuȝ atq̧ sacrilegū est eoꝝ cibos a xp̄ianis sumi cum ea que apl'o permittente nos sumimus ab illis videātur im‑mūda. Ac si inferiores esse incipiāt xp̄iani ꝙ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata contēnant. xxviij.q.i.nullus.ꝛ.c.omnes. Dicit tamē gl. in dicto.c.nullus.ꝙ pōt aliquis ab eis emere alimēta ꝛ postea ꝑ para re. Secunduȝ est ꝙ infirmi xp̄iani non debēt in suis infirmitatib⁹ vo care iudeos nec ab eis recipeꝛ me dicinas nec se cū eis in eisdem bal neis balneare.xxviij.q.i.nullus. et c.oēs. Tertiū est ꝙ nemo potest cō gregationi iudeorum seu alicui iu‑deo vel pagano aliquid relinquere in testamento ꝛ si fecerit etiaȝ post mortem iudicabitur anathema. ex tra de here.si q̄s ep̄s.xxiiij.q.ij.sa‑ne.ꝛ videtur intelligendū secūdū guilhelmū nisi legauerit ad succur rendū necessitati. Quartuȝ ꝙ xp̄ia nus vel xp̄iana iudaice prauitati carnaliter non coniūgatur. alias a communione ecclesie segregentur xxviij.q.i.caue.ꝛ.c.si quis iudaice. ¶ Et si queras que sit pe͞a ꝑticipā tium cum iudeis cōtra casus nunc dictos. Respondetur scd̄m Ray. ꝙ si clerici sint et admoniti satisfa cere ꝛ emendare nolunt debent pri uari officio et bn̄ficio. Si laici sūt vt puta principes qui nolunt exe‑qui predicta. Siue alij qui aliqua impedimēta afferunt et admoniti non satisfecerint debēt excōmuni‑cari.xxviij.q.i.nullus. Si vero sūt iudei tandiu sunt xp̄iani ab illoꝛuȝ cōione ꝛ cōmercio separandi sub pena excōicationis donec illi emē dauerint et satisfecerint. vt pꝫ ex tra eodem ca. et si iudeos in fi.ꝛ ex tra de decimis ca.de terris ꝛ.extra de vsuris.cum tu. Quintū est ꝙ iu dei conuersi ad fidem nullam com munionem habeāt cū aliis iudeis xxviij.q.sepe. Unde dicit͛ sepe ibi maloꝝ consorcia etiā bonos corrū pūt. quātomagis eos qui ad vicia proni sunt. Nulla ergo vltra cōmu nio sit hebreis ad fidē xp̄ianā trā‑slatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorū parti‑cipatione subuertantur. Quicūq̧ ergo ammodo ex his qui baptiza‑ti sunt in fidelium consortiū nō vi‑tauerint et hi xp̄iani donentur ꝛ il li publicis cedib⁹ deputent͛. Sex‑tum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie con uersi ad fidem separari dn̄t a con‑sortio parentum ne eoꝝ inuoluent͛ erroribus ꝛ debent deputari mona sterijs vel xp̄ianis mulieribus vi‑ris deum timentibus vt sub eoruȝ cōuersatione cultū fidei discant ac melius instituti tam in minorib⁹ q̄ in fide proficiant. vt pꝫ. xxviij.q. i.iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cōpellunt͛ iudei de iure.

Quintus arti‑culus est scire in q̄b⁹ iudei de iure cōpellū tur. Sciēdū ergo ꝙ i quinq̧ debēt cōpelli iudei. Primū ē ꝙ iudei a fide apo‑

stātātes coguntur ad eā redire etiā si vi vel necessitate fidem suscepe rūt ne nomē dñi blasphemetur et fides quā susceperunt.di.xlv.de iudeis.⁊ de conse.distin.iiij.plerunque ¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunque pena dānati fuerint vtrū a rebus eoꝝ fideles filij excludantur. Dico ꝙ non qꝛ scriptū est filius non portabit iniquitatē patris ⁊ pater non portabit iniquitatem filij.i.q.iiij. iudei. ¶ Secūda difficultas ē qualiter est procedendum contra xpianos qui fiūt iudei. Dico ꝙ ꝓcedendum est contra eos sicut contra hereticos et eoꝝ fautores.extra eo. ca.cōtra.li.vi. Et intelligitur secūdum glo.siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudaismū.vocat transeūtes illos q̄ nunq̄ fuerunt iudei. Redeuntes vero q̄ prius fuerūt iudei ⁊ postea facti sūt xpiani. ¶ Tertia difficultas ē quia videtur eis fieri iiuria si coacti receperint baptismū ꝙ redeant. Rñdetur ꝙ si talis coactio fuit cōditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmōi receperūt baptismū cōpellendi sunt vt dictū est.vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerūnt absolute coacti vt si per violentiā i aquā mersi sunt tales nō receperunt baptismū vt patet extra de bap. maiores.⁊ concordat thomas.ij.scđe. q.iiij.⁊ etiam Hostien. Secundum est ꝙ sūt cogēdi iudei ad decimas ꝑsoluēdas. Intelligendū tñ ꝙ decime sūt duplices.quedam ꝑsonales et has nō tenentur soluere iudei cū nō recipiāt ecclastica sacramēta nec audiant diuina.imo nec sūt de corpore ecclesie.ff.de cēsi.l. formā.§.si vero quis. Alie sunt ꝑdiales ⁊ hos tenentur soluere. extra eo. de terris.vñ dicitur ibidē: de terris quas iudei colūt tue prudentie remittimus.vt eos ad decias soluendas vel possessiōes penit⁹ renūciādas cū omni districtione cōpellat: ne forte occasiōe ille ecclie valeāt suo iure fraudari.⁊ ibi expresse dicit glo.hoc nō est intelligendū de ꝑsonalib⁹ quia nō sunt de corpore ecclesie sed de predialib⁹. ¶ Quid si iudei occupant aliquā totā prouīciā emēdo que xpiani solebāt possideri.nūqd pōt eccl'a hac occasiōe petere aliqd ab eis. Rñdetur ꝙ petere pōt ⁊ soluere tenentur decimas prediales.⁊ oēs census siue prestationes reales quas xpiani de domibus et possessionibus soluere tenebantur.extra de vsu.quāto. Sed sec⁹ ē de decis ⁊ oblatiōib⁹ siue oblationes ꝑsonalib⁹ vt dcm̄ ē. Tertiū ē ꝙ cogūtur iudei xpianos testes recipere ꝯ se.ex de testi.iudei.sꝫ iude⁹ nō potest ferre testimonium contra christianum.vt ibidē et patuit supra articulo.iij. Quartum est ꝙ cogendi sunt talem habitum cōtinue deferre ꝙ manifeste ab aliis distinguantur.extra eo.in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in nonnullis ꝓuinciis a xpianis iudeos seu sarracēos habit⁹ distiguit diuersitas sꝫ i qbusdā:sic ꝯualuit qdā ꝯfusio vt nulla differentia discernatur. Unde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum siue sar

racenoꝝ. ꝛ iudei seu sarraceni xpianorum mulieribus cōmiscent. Ne ergo tandānate cōmixtionis excessus per velamen erroris hmōi vlterius excusationis possit habere diffugium. Statuim⁹ vt tales vtriusqꝫ sexus in omni xpianoꝝ prouincia ꝛ omniū tēporum qualitatē habitus ab aliis personis distinguātur. Quintuꝫ est ꝙ cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilē. scriptuꝫ est iudeos ad remittendas xpianis vsuras per principes ꝛ potestates cōpelli. precipimus seculares ꝛ donec eis remiserit ab vniuersis xpi fidelibus taꝫ in mercimoniis ꝙ in aliis per excōmunicationis sententiam eis iubemus cōionē oīmodaꝫ denegari. vide supra de ista materia. vii. consideratione crudelitate xvii. ❡ Et si queras vtrum liceat dn̄is terrarum exactionē facere in iudeis. Respondet scd̄m Thomā in quadā littera ad quandā ducissaꝫ missa ꝙ q̄uis iudei ſm iura merito culpe sue seruituti sunt additi ꝛ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tanꝙ sua: ita tn̄ non vt subtrahant necessaria vite q: tn̄ oportet nos ābulare honeste etiam ad eos qui foris sunt ne nomē dei blasphemet hoc seruādū videt vt exactionib⁹ pter quas facere cōsueuerunt nullaten⁹ pgrauent sꝫ ad cōsuetas cogi pn̄t ❡ Sed quid si iudei nihil hn̄t nisi vsuras cui restituent ea que accepta fuerūt ab eis. Rn̄detur scd̄m thomā in pdicta littera ꝙ cum ea que iudei per vsurā extorserūt non possint licite retinere cōsequens ē vt si vos illa ab eis recepitis nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessoribus vr̄is hactenus extorsissent Si que vero habent que extorserūt ab aliis debēt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueniātur. Alioquin in pios vsus secūduꝫ consilium dyocesani et alioꝝ pborum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse ē expēdātur. nec esset licitum si vos de nouo exciderītis illā a iudeis seruata tamē cōsuetudine predecessoꝝ vestroꝝ ac intentione vt in pios vsus expenderentur. ❡ Sed numquid licet recipere donum vel precium laboris ꝛ hmōi a iudeis vsurariis. Respondet secūdum guilhelmum ꝙ si iudeus habet aliquid aliud ꝙ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil habet pter vsuras. tunc aut recipiens certat de damno suo vitando ꝛ sic accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel latrone damnificatus est. puta per incendium et hmōi nō peccaret si recuperaret ab eo dānuꝫ suum licet ipse fur vel latro nihil haberet nisi quod esset acquisitum de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo in specie ipsas res alienas. ❡ Addit thomas in predicta epistola ꝙ iudeus si vltro conferat pecuniam vel exenium expedit recipere vt pecunia sic recepta addatur his quibus de iure debetur seu aliis vt dictum est.

❡ Sequit de pēa iudeoꝝ blasphemātiū nomē xpi vel attēptātiū subuertere baptizatos.

Ext⁹ articulus est scire qua pena sint feriendi iudei blasphemā tes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primū respondetur ſm Hosti. q omnis talis scdm leges decapitat̃ etiā xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauit̃ debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Illud aūt strictissime iubemus ne in cōtumeliam creatoris prosilere presumāt Et qm̄ illius dissimulare nō debemus opprobriū qui probra nostra deleuit: precipimus presumptores hmōi per principes seculares condigne animaduersionis adiectiōe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquantulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur q iudeus qui nititur subuertere baptizatos debz publicis flagellationib⁹ deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q hec pena nō trāseat i vindictā sanguinis qr talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringunt̃ iudei ex regia siue regali ordinatione.

Eptimus articulus est de his ad q̄ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspanie q rex hēricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletano q in multis aliis villis ⁊ castris in confinib⁹ regni castelle existentib⁹. Et cū huiusmodi rex hēricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curiis generalibus q iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q tamen nunq̄ fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cum fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia et diuine legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius p̄dicti regis henrici secundi instituit: q iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictiones etiam inter seipsos in criminalibus exercent. qua quidē iurisdictione alias maxime abutebant̃ post quē scz reges iohānem regnauit rex henricus tertius sancte memorie filius eius in āno. xi. etatis sue in cuius regis principio deus vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo populorū magna et valida contra iudeos surrexit et q plurimi fuerunt interfecti per totā hyspaniam. Quiquidē tumultus īcepit a ciuitate hyspalēsi In cuius ecclesia metropolitana quidā dyaconus in litteratura simplex ⁊ laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeorū ⁊ modos viuendi eo⁊ enormes. ⁊ cōtra synagogas eo⁊ nouiter ꝯtra sacrorū canonū tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus īcepit. ⁊ consequenter in breuissimo tempore p totā hyspaniā ⁊ vsq̄ vltra pyreneos. ⁊ insulas maioricarū et sardinie velocissime euolauit. De⁹

aūt qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q̄ hac vexatione currente et etiā post ipsi⁹ sedationem nonnulli iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerūt illud deutro. xxxi. ca. vere q2 non est mecum deus inuenerunt me hec mala ꝛ sic vexatione durante intellectū auditui scripturas ceperūt scrutari. Et ideo illuminante errorē suum cognouerunt sic q̄ ad deum conuersi nomen christi publice et deuote p̄dicantes multoꝝ corda filioꝝ ad patres deo dirigente conuerterūt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ¶ Post predictū vero regem henricū tertiū sancte recordationis precessit serenissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in secūdo anno etatis sue. ꝛ sic fuit sub tutoribus vsq; ad tempus prefinitum a patre. In cuius tēpore tam durante tutela q̄ post cū iam regimen suoꝝ regnorum accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam impietatē que in suis curijs et regnis pro maiori parte seruabātur que quia digna sunt memoria p̄ iudeorum insolentijs comprimēdis. dignum duxi litteram eius publicā in qua. xxiiij. ordinationes continentur presenti opere fore inserēdam: cuius tenor talis est. ¶ Dominus Iohānes dei gratia rex castelle legionis Toleti. galechie. hyspalis curdue. morchie. cuhemi. algarbie. algezire. dominusq; viscaye. ꝛ moline. Cū omnis rex vel p̄nceps qui regnauit ꝛ dominat̄: p̄dictum h3 dñiū singulare quia est electus a deo ad regendum ꝛ ministrandū suū populū. Q̄tomagis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attēdere debēt ac querere meliorem viā possibilē inueniri vt christiani qui sūt credentes in sancta fide catholica nō incidāt in errorē p̄pter participationem ꝛ cōuersationem cū infidelibus qui nō credēt nec obediūt dño nr̄o iesu xp̄o: nec sunt in sua sācta fide catholica: debēt amouere ꝛ p̄pellere omnē occasionem q̄ inde euenire pōt propter id quod dictum est. Et ego cognoscēs oīa supradicta ꝛ q̄ i meis regnis ꝛ dñijs sunt multi iudei ꝛ iudee. ꝛ sarraceni ꝛ sarracene īfideles ꝛ q̄ hitāt inter xp̄ianos et invnū ꝯuersant̄ ꝛ inde nascebātur aliq̄ errores ꝯ̄ fidē catholicā. ꝛ q̄ possent ad hoc accidere īposterꝫ dāna his q̄ sūt de populo meo ꝛ vt tollerē ꝛ segregarē predictos christianos populi mei ab omni occasione ꝛ zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sācta mater ecclesia est voluntas mea dominū ordinare super omnia p̄dicta et ordino ꝛ mando ac pro bono teneo q̄ seruetur nūc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo q̄ iudei viuant segregati a xp̄i fidelibus.

PRima ordinatio est q̄ decetero omnes iudei ꝛ iudee. sarraceni ꝛ sarracene meorū regnorū et dominiorū sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vl̄ loci vbi

fuerint conuicini & q sint circũdati vno muro in gyrum: & habeat solum vnam portam. per quam in tali circulo ingrediantur & egrediantur. Et q in predicto situ & circulo eis sic assignato habitent tales iudei & iudee. sarraceni & sarracene & non in alio loco vel domo extra eũ. et q incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsq ad octo dies primos sequẽtes. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc q corpus talis iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodem fm q merces mea fuerit.

¶ De eo q iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici &c.

Secunda ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint speciarij nec apothecarij nec cyrurgici nec medici. nec vendant panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xpianis. neq a christianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in pena duorũ milium morabetinorum. et vltra hoc q eorum corpora sint ad mercedem meam: vt precipiam eis dari penã corporalem scdm q bene visum fuit & mee mercedi placuerit

¶ Qd volentes baptizari non detineantur vel impediantur.

Tertia ordinatio est: q si aliquis iudeus vel iudea sarracenus vl saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam q non detineantur nec impediantur vi. vel alio modo. ita tamen q non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusq sexus licet sit pater vel mater seu quecunq alia persona sui generis vel alicuius. & quicũq contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur contra eos ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus q secũdum ius inuenient.

¶ Qd iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio ẽ q null9 nec aliqs iudeus vel iudea saracen9 nec saracena in domibus suis nec extra eos comedãt nec bibãt nec iter xpianos nec iter xpianas. Itẽ q nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneãt scutiferos nec seruitores nec pueros nec puellas xpianos & xpianas vt eis seruiãt & pceptũ nec aliqd aliud opus in domibus suis. nec adiuuẽt illos

ad preparādum comestibilia. nec vt faciant eis aliqđ opus in sabbato sicut incēdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeāt nutrices xp̄ianos que nutriant filios eoꝝ nec habeant agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianoruꝫ: nec fiant compatres vel cōmatres xp̄ianorum: nec xp̄iani nec christiane illorum: nec eant ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliuꝫ morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni ⁊ saracene penam istam soluent.

¶ ꝙ nullus eorum recipiat redditus regis.

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracenꝰ nec saracena sint arrēdatores nec procuratores nec almoxarifes. nec maior deum nec receptores meoꝝ redditū̄ nec alteriꝰ dn̄i nec domine xp̄iani nec xp̄iane. nec vtētur p̄dictis officiis nec aliq̄bus eoꝝ pro xp̄ianis vtriusq; sexus nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eoꝝ p ciuitates villas ⁊ loca. ⁊ quicū̄q; iudeus ⁊ iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venerit contrariū̄ faciēdo vel contra aliquid eoꝝ ꝙ soluat in penam p qualibet vice duo milia morabetinorum. xp̄ianus vero vel christiana cuiuscū̄q; status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur p̄dictis officiis: vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Qđ non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracenꝰ habeant in suis locis villis ⁊ habitatiōibus plateas nec foros ad vendēdum nec ad emēdum aliqua comestibilia vel potabilia xp̄ianis vtriusq; sexꝰ sub pena q̄ngentorū̄ morabetinoꝝ p qualibet vice cuilibet eoꝝ. possint tn̄ tenere vendere: ⁊ teneant ⁊ vēdant p seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Qđ nō habeāt iudices inter se.

Septima ordinatio est: ꝙ aliānie iudeorum ⁊ saracenorum meoꝝ regnoꝝ ⁊ dominioꝝ non possint habere nec habeāt iudices inter iudeos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eoruꝫ ciuilia ⁊ criminalia que accidunt inter iudeos ⁊ iudeas saracenos ⁊ saracenas. ⁊ reuoco eis quācunq; potestateꝫ q̄ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiuꝫ in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur deceтero talia placita vel iudicia tam

ciuilia q̄ criminalia inter iudeos et iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villarū et locorum vbi habitauerūt. Uerumtamen est merces mea q̄ tales pretores obseruēt in liberatione placitorum ciuilium. mores ꝛ ordinationes: que vsq; nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. q̄ appareant probate et certe per eos ex longo tēpore vsq; nūc.

¶ Q̄ð neq; iudei neq; saraceni faciant tributa inter se nec nouam impositionem.

Octaua ordinatio est q̄ nulla aliania nec cōmunitas iudeorum ꝛ iudearū: saracenorum ꝛ saracenarū audeat ponere nec ponat talia nec tributū aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunq; re sine mea licentia ꝛ mandato ꝛ domine mee regine matris mee ꝛ infantis auunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorū meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis ꝛ saracenis: vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione tam in cōmuni q̄ in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quēlibet dato q̄ teneant priuilegiū vel priuilegia litterarum vel litteras regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere q̄ decetero non teneātur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum quia ego et mea regia potestate renoco quecunq; priuilegia q̄ in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc q̄ dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusq; sexus q̄ nō vtātur illis sub pena corporum ꝛ omnium que habēt. Et similiter mando iudeis ꝛ saracenis vtriusq; sexus: ꝛ cuilibet eorum q̄ non contribuant nec soluāt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licentia et mandato expresse pro eo dato.

¶ Q̄ð non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordiātio est q̄ nulla aliania nec cōmunitas iudeorū et saracenoꝝ audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionē sine mea licētia ꝛ mandato ꝛ cū aliqð tributū habuerint diuidere ꝑ seruitio meo q̄ diuidant inter se illud qð ego eis mādauero ꝛ non vltra. Et si aliqd vltra imposuerint vel diuiserint q̄ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiōe vel eius cōsilio. q̄ ipso facto ꝑdant oīa bona: ꝛ pro eo occidātur ꝑ iusticiam.

¶ Q̄ð non audeant visitare infirmos christianos medicinam siue syrups dando.

Decima ordiatio est q̄ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena audeant

visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dēt eis medicinas nec syrupas nec balne antur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cuȝ dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cū dictis feminis christianis. nec mittant eis p̄sentationes foialdaruȝ: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarū nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicūq̧ fecerit cōtrariū vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro q̄libet vice tricētos morabetinos.

¶ Itē q̄ nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est q̄ nulla nec aliqua xpiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecūq̧ mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata q̄ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: ⁊ si fuerit soluta vel amicata q̄ perdat rupem qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica q̄ dentur ei centum flagella per iusticiam: ⁊ sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Itē q̄ nullus eorum vocet̄ suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est q̄ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec verbo ⁊ si quis contrarium fecerit detur ei p̄ qualibet vice cētum flagella.

¶ Itē q̄ non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est q̄ nullus nec aliquis iudeus meorū regnorum ab hoīe in. x. diebus decetero ducat capirotes cum chiis lōgis nisi q̄ sint chie crute ad quantitatem palmi facte ad modū cornu vel ad moduȝ embudī̄ consute oēs circūqnaq̧ ad punctam. Iteȝ q̄ ducāt semper rupas suas tabargia cum aletis ⁊ q̄ nō ducant mantones ⁊ q̄ ducāt sua signa rubea cōsueta q̄ nūc ducāt sub pena q̄ perdāt rupas quas habuerīt indutas

¶ Itē q̄ mulieres eoruȝ ducant longos mantellos.

Decimaquarta ordinatio est: q̄ oēs iudee et saracene meorū regnorum ⁊ dominiorū a predictis. x. dieb⁹ in antea ducant mātellos magnos vsq̧ ad pedes absq̧ cendalibus et penis. et velamina capitum sine auro: et q̄ ducant capita coopta cum p̄dictis mātellis duplicatis. Et q̄cunq̧ ꝯtrarium fecerit ipso facto p̄ q̄libet vice p̄dat oīa vestimēta sua vsq̧ ab camisiā.

¶ Itē q̄ nō habeant vestes p̄ciosas

Decimaquinta ordinatio est q̄ oēs iudei ⁊ iudee saraceni ⁊ saracene meorū regnorū ⁊ dn̄iorū a predi

ctis decẽ diebus mantena nõ por- tent pannos aliquos ꝙ sit maioris quãtitatis preciũ vlne vsq̃ ad .xxx. morabetinos. ⁊ ide infra. ⁊ q̃ ꝯtrarium fecerit ꝙ ꝓ prima vice pdat oĩa vestimẽta vsq̃ ad camisiã. Et ꝓ scda vice pdat vestimẽta sua ⁊ dẽtur ei cẽtum flagella ⁊ vltra hoc ꝙ pdat oĩa bona sua. Uerũtamen est mer- ces mea ꝙ de vestimentis que nũc habent factis. ꝙ possint facere ta- bargia ⁊ mantellos si voluerint.

¶ Qd non recedant de valleticis nec de aliqua aliqua alia parte.

Ecimasexta or- dinatio est ꝙ nullus iu deus nec iudea sarace- nus nec saracena recedat de valle ticii: nec de aliq̃ alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in ali qua alia parte. sub pena ꝙ ipso fa cto perdat omnia bona sua et cor- pus stet ad mercedem meam.

¶ Qd nullus dñs neq̃ miles vel scutifer eos de aliquo loco fugien- tes recipiat: vt secũ cõmorentur.

Ecimaseptima ordinatio est: ꝙ nullus dñs nec miles nec scuti fer audeat recipe in vil la sua iudeũ nec iudeã saracenum nec saracenã illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterũ: vt ibi habitẽt ⁊ sint cõmorantes. Et si aliq̃s vel ali qui receperũt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vl̃ saracenas hu ius ville vallisoletane vel alterius ciuitatis ville vel loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que por tauerunt. Et si aliqui eos collexe- rint ⁊ receperint in suis locis ⁊ nõ miserint eos vt dictum est ꝙ ꝓ pri ma vice cadet in penã .l. milia mo rabetinorum: pro secũda vice ꝙ ca dat in penam .c. milia morabetino rum. Pro tertia vice ꝙ perdat lo- cum vbi talem iudeũ vel iudeã seu iudeos vel iudeas saracenũ vel sa racenã seu saracenos vl̃ saracenas collegerit seu detinuerit sic notũ ẽ

¶ Qd non radant barbam sed di- mittant crescere.

Ecimaoctaua ordinatio est ꝙ decete ro oẽs iudei ⁊ saraceni meoꝝ regnorũ ⁊ dñioꝝ nec aliq̃s eorũ faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel for cipibus. sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerũt nec circuient ca- pillos. ⁊ ꝙ ambulẽt secũdum ꝙ an tiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicũq̃ contrarium fecerit ꝙ den tur ei cẽtum flagella. ⁊ vltra hoc ꝙ soluat .c. morabetinos ꝓ q̃lib; vice

¶ Qd non recipiant christianos ad solidatam vel mercedẽ.

Ecimanona or dinatio est ꝙ iudei ⁊ iu dee saraceni ⁊ saracene meorũ regnoꝝ ⁊ dñioꝝ nõ recipiãt ad solidatã vel ad mercedem diur nam nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt ope rentur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliqui- bus aliis edificiis. Et q̃cũq̃ ꝯtra-

rium fecerit q prima vice detur ei centũ flagella. pro secunda vero q soluat mille morabetinos, et detur ei alia centũ flagella. Et tertia vice q perdat omnia bona sua et dentur ei alia centum flagella.

¶ Qd non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec nullus nec aliquis iudeus nec iudea. sarracenus nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores nec tonsores calderarij nec macellarij nec paliparij christianorum nec christianarum nec vendent eis calciamenta nec disploydes nec caligas. nec consuant vestimenta sua: nec sua disploydes nec aliquã aliam rem. Et quicunque contrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Qd non trapezete nec portent mercantias.

Vicesimaprima ordinatio est q nullus nec aliquis iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meorum regnorum. et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendũ christianis vtriusque sexus sicut oleum arricium et mel, nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunque contratrium fecerit q habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta cõtente.

¶ Qd oms christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesimasecũda ordinatio est q omnium supradictarũ penarum sit accusator quicunque persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunque persona extranea. et q talis accusatio habeat in premiũ tertiam partem morabetinorum penarum supradictarũ pro se et alie due partes sint pro camera mea: sed est merces mea q nullus nec aliqui per seipsos capiant intreugent aliquẽ iudeum nec iudeam sarracenũ nec sarracenã quousque cognoscẽtur ad iudicium et sint auditi et conuicti iuridice.

¶ Qd fugiẽtes possunt capi: et perdant omnia bona sua.

Vicesimatertia ordinatio est q iudei et iudee. sarraceni et sarracene meorũ regnorum et dominiorũ que recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco q perdant ipso facto omnia bona sua que portauerint et sint pro illo vel pro illis qui eos ceperint et ipsi sint mei captiui imppetuũ.

¶ Qd nulle pene nec alique illarũ hic expressarum possunt amouere.

Vicesimaquarta et vltima ordinatio est q nulle nec aliq̃ p̃dictarũ penarũ ciuiliũ et criminaliũ possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma-

iosini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarũ ciuitatum: villarum: ⁊ locorum. dato etiam ꝙ sint domini ⁊ habeant merum ⁊ mixtũ imperiũ in illo sub pena ꝙ perdant dominiũ ⁊ officia q̃ habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur ⁊ manuteneantur eo modo quo supradictum est. mando oibus iudicijs ⁊ pretoribus ⁊ consilijs et iuratis ⁊ iusticijs ⁊ maiorinis algazelis ⁊ alijs officialibus ⁊ iusticijs quibuscunq; meorũ regnorũ ⁊ dominiorũ. ꝙ publicẽt ⁊ mãdent preconizari in qualibet vna ciuitatum et villarũ et locorũ meorũ regnorũ dominiorũ vnusquisq; in suis iurisdictionibus: vt obseruẽtur ⁊ adimpleantur eo modo quo dictum est. et ꝙ supradicta consilia et iusticie et officiales. nec aliquis eorum: nec alique alie persone prelati vel layci cuiuscunq; status ⁊ conditionis existant predictorũ meorũ regnorũ et dominiorũ ꝙ non sint ausi facere nec ire contra illud: nec cõtra partem eius in aliquo tẽpore vllo modo sub pena mercedis mee ⁊ predictarum penarũ suprapositarũ. ⁊ de his oibus precepi dare litteras meas ⁊ q̃ternos sigillatos sigillo meo. In cõplementũ supradictoꝝ datis in valleoticĩ vicesima die ianuarij anno natiuitatis dñi Millesimo q̃dringentesimo duodecimo.

¶ De statu iudeoꝝ i regno castelle

Ctauus ⁊ vltimꝰ articulus est qualis ẽ status iudeoꝝ pnũc in regno isto castelle. lz optĩe ordiata sint et iure canonico ⁊ ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac cõsideratione peccatis tñ exigentibus precipue prelatorũ et principũ aliorũq; dñorum nihil vl modicũ de omnibꝰ supradictis obseruant iudei. Quia ex nimia conseruatione eorum ⁊ frequenti munerum acceptione iã venerũt in profundũ malorũ: vt insensibiles facti ad voces predicatorũ ⁊ clamores gementiũ non solum pauperũ. sed etiã plurium aliorũ in oppositum facti ceci retorquentes iudicia sua fauores ad libitum consequuntur. ex quibus plurima mala oriunt in populo precipue in fide ⁊ moribus cum multi xpiani facti sunt iudei. vel melius dicam erant occulti iudei. ⁊ facti sunt publici. Alij sunt sarraceni facti. Alij vero vtunt circũcisione. Alij cerimonias alias iudaicas obseruant impune. Et hoc et tyrannica rabies cõtinue crescit in regno: astutijs ⁊ cõsilijs iudeorũ qui ad hec ⁊ similia inueniendã inter ceteros homines prompti sunt Et ꝙ vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobũ sensum multi de populo. q̃ immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinẽ operantes in eũ vsum qui ɔtra naturã est. laudãtes se per vicos ⁊ plateas crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei occulto iudicio cũ dixerint pax ⁊ securitas tũc eis repẽtinus veniat interitꝰ sicut ⁊ iudicia terribilia decꝰ fecit in vindictã predicti criminis

per diluuiū generale Gen. vi. ꝛ per pluuiā ignis sulphuris super has ciuitates Gen. xix. ꝛ per occasionē tribus beniamin: ꝛ destructionem omn suarū ciuitatū ꝛ locorū iudicū xix. ꝛ. xx. cap̄lis. Et per destructionem hyspanie igne ꝛ gladio tpe regis roderici vltimi gotthorū regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatū regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorē comitis Juliani fuerūt potissima causa exterminiȷ̄ hyspaniarū: vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarū fratris Johannis de podio. Auertat dn̄s hanc sententiā ne pereāt boni cū malis predicta mala ꝛ plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infideliū in malis. cōtra sacrorū canonū sanctiones nō attēdētes pericula que ex predictis oriūtur. sicut notat Inno. iiȷ̄. scribens epō senonen̄. ꝛ epō partisien̄. sic dicens. Et si iudeos quos ꝓpria culpa submisit perpetue seruituti pietas xp̄iana receptet ꝛ sustineat cohabitationē illorū. Ingrati tamē nobis esse non debent: vt reddant xp̄ianis pro gratia contumeliā et de familiaritate contēptum qui tā q̄ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illā retributionē impēdūt: quā iuxta vulgare ꝓuerbiū. mus impera. serpēs in finu. ꝛ ignis in gremio. suis consueuerūt hospitibus exhibere. patent hec extra de iudeis. ca. ꝛ si iudeos. Uere iudei istius regni super oēs iudeos ingratissimi sunt christianis. cum sustententur tanq̄ domini in isto regno qd̄ alibi minime fit presertī in francia ꝛ anglia vt supradictū est. vȷ̄. cōsiderationevt impleatur illud Exo. xxiiȷ̄. c. Nō habitēt in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliȷ̄s tn̄ regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducūt ꝛ non solū inter xp̄ianos qd̄ iuris est. sed etiā in regnis machometorum vbi xp̄i incarnatio creditur ꝓpter errorē quē tēptauerunt iudei cōtra xp̄m inter eos ducūt vitā magis miserabilem q̄ inter xp̄ianos ꝛ captiuerȷ̄ efficacis ac magis habent eos odio ꝛ cōtemptui q̄ christiani. Cū em̄ principū xp̄ianorum detestabilis auaricia eos ꝓpter lucra temporalia sustineat ꝛ xp̄iana mancipia ipsis habere permittat ꝛ immoderato vsurarū fauore christianos expoliari cōcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima ꝛ vilia: operantes mancipia ꝛ serui sunt paganorū. Et extremis conditionibus inter eos commorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cōtra legem machometi vel in vituperiū eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi. q̄ quidā iudeus peritissimus hyspanus dictus rabi abraā dela. capa. sic cognominatus erat. q: tam pauper erat q̄ nunq̄ habere potuit nisi illam capā veterē quā ducebat continue qui multa audiens de sepultura: ꝛ simulachro machometi pendenti ꝟtute adamantiū ꝛ q̄ eiꝰ ornamentū erat innumerabilis va

locis disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. et sic factum est. Et cũ esset circuncisus et linguam sciret arabicam et caldeã incognitus per trãsiuit reputatus sarracenus. Et cum veniret in mecã. et ibi se fingeret religiosum ꝫm leges machometi et vt talis acceptus et quasi facti confidentes de eo ingrediebat locum illum vbi simulachrum erat: ꝙ omnibus non licebat. et cum vidit tẽpus oportunũ adhibitis aliquibus succis alliorum et aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virt⁹ adamantiũ. et cecidit simulachrum fractũq; est opus mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeam. et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadam magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrũ videre et venerari. qꝛ non erat eis licitum omni tempore intrare: inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter ꝙ ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt ꝙ non sarracenus. sed iudeus erat. Querẽtes ergo eum per omnes suas ꝓuincias et nõ inuenientes. quadringẽtas synagogas iudeorum destruxerunt. quarũ vna fuit synagoga toletana Cuꝫ tunc illa ciuitas a sarracenis possideretur. ¶ Nunquid horribilia cõmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramentũ corporis domini iesu christi. et cõmittunt cum illud possunt vel furari vel a capidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eorum crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis ꝑlatis et principib⁹ aliisq; quorũ interest intendere punitioni eorũdeꝫ. quãtũcunq; hec vel alia grauissima crimina cõmittant oblatis munerib⁹ seu mãmona sive iniquitatis expertus sum de eis nullã fieri vltionẽ. immo cũ accusant ab aliquibus oẽs supradicti et cõiter in eorũ insurgũt fauorẽ. In hoc ergo regno iudeorũ nõ grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinem edant et bona nõ laborant terram nec eam defendũt. Sed maliciis et astutiis suis labores xp̃ianorũ deuorant. et eoꝝ sunt bonorũ heredes sicut de eis scriptũ est Hier. v. c. Sicut decipula plena auibus: sic domus eorũ plena dolo. Ideo magnificati sunt. et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo ꝓditiones et mala iudeorũ vt dictũ est trãseunt sine pena et peccatis exigentibus semꝑ in regno isto aliqui ipsoꝝ nimis valẽt cũ regibus et ea q̃ ad reges ꝑtinẽt ꝑtractãt: et talib⁹ se immiscent: ꝙ habent sub iugo et dñio xp̃ianos. Et ideo i regno isto tẽporibus fere oĩbus obtinent priuilegia iuxta velle. semꝑ etiã in domo regia est vn⁹ magn⁹ miles vel plures qui eoꝝ est aduocatus et defensor a quocũq; accusante. Et sic ceci iudei cecos efficiũt xp̃ianos regni istius. Unde accidit ꝓuerbiũ antiquorũ. vidistis hic cecũ qui videntẽ excecauit. cum tamẽ scriptũ sit ꝓuerb. xix. non decẽt stultum diuitie. nec seruũ dñari principib⁹. ¶ Sꝫ arguet hic iude⁹ si nos viuim⁹ hic in captiuitate et meli⁹ ei illaboris

fius vt tu dicis. Et hoc sequitur ꝙ magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cuz fueritis in terra inimicorū vestrorū: nec odio vos habebo: vt imponā finē federi qđ pepigi vobiscū. Respōdetur ꝙ indeorū solatiū in vita est ꝑpter peccata principū istius regni vel subiectorū suorum qui eos adiuuāt in hac vita. Sed ad dictū mosaycum cū dicitur ꝙ non imponeret finem eis cum in captiuitate essent. dico hoc fuisse duab⁹ de causis. Una imperpetua captiuitate ipsi maneāt ꝑpter ingratitudinis memoriā redemptionis messie iesu xpi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobriū sempiternū et ignominiā eternam que nunꝙ obliuioni delebit. Secūda causa est non possunt homines se excusare: quin peccatis ⁊ alijs malis subijciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebūt. Nā videmus naturaliter aīalia ꝓcreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. ⁊ aer corruptus in taliū sustētatione minuatur: vt aer pur⁹ remaneat alijs aīalibus sine dāno. ¶ Censeo ⁊ de hoc testimoniū perhibeo ꝙ summ⁹ pōtifex ⁊ reges ceteriqꝫ principes xpiani deberēt adhibere remediū in predictis cū effectu cū impera‑tores ⁊ alij dnī antiquit⁹ nō ꝑmiserunt eos viuere inter nos: nisi vt de morte xpo iesu illata mundo testimoniū perhiberēt: quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxiij. quomodo moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quē immittet dñs tibi in fame ⁊ siti. ⁊ nuditate ⁊ omni penuria ⁊ imponet iugum ferreū super ceruicem tuā donec te conterat. se quit. ⁊ erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte ⁊ die et non credes vite tue. mane dies ꝗs mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis ⁊ propter ea q̄ tuis videbis oculis: quare videtur ꝙ non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tāta libertas eis incētiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunꝙ plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Incrassat⁹ impinguatus dilatatus dereliqt deū factorē suum: ⁊ recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima cōsideratio et vltima huius tertij libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tēpore permiserit periclitari inuolui cecitati ⁊ criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratū est. in fine tamē seculi qui relicti fuerint non peribūt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij.

Explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōuertit ad fidē xpi. Secūdus si aliqui eorū voluerint cōuerti vtrū sint recipiē di. Tertius quis modus dʒ teneri in receptiōe iudeoꝝ ad fidem. Quart⁹ an iudei sint compellēdi ad recipiē dum fidē xpi. Quintus qua pena sint feriendi cōuersi iudei redeuntes ad iudaissmū. Sextus quō recipiēt antixpm et decipientur ab eo. Septimus quō cognoscent se deceptos ꝛ conuertent ad viam veritatis iesu xpi dñi nostri. Octauus erit an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci ꝛ de signis temporis eius aduentus.

¶ Quare iudeorum cōmunitas non conuertitur ad fidem xpi.

Primus isti⁹ cōsideratiōis punct⁹ est quare iudei in presenti tempore non cōuertuntur ad fidem iesu xpi. Respondetur ꝙ ad hoc possunt iiij. assignari cause satis efficaces. Prima ē incōsideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum ꝙ in libris thalmulth considerantur tres species materierum. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium ꝛ criminalium et de aliis dependētib⁹ inter gētes eorū. et hec assimilantur legibus imperatorum iner nos. Secunda species ē eorum que vetantur vel licentiātur in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificiis ꝛ orationibus et festiuitatibus ꝛ hec sunt inter eos sicut decreta iter nos. Tertia species materie est hystoriarum legis siue creationis mundi vt vite antiquorū patrum ꝛ miraculoꝝ in lege ꝛ de aduētu messie ꝛ conditionibus eius: ꝛ de resurrectione mortuorum ꝛ de die iudicii: ꝛ de inferno ꝛ paradiso: ꝛ hanc particulam tertiā vocant iudei algadoth. i. annunciatiōes ꝛ singulare vocāt agada. i. annūciatio. Item vocāt ea idiasor idest glose morales: ꝛ singulare vocāt indias. Et predicte annunciationes ꝛ glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse ꝑ diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliqua auctoritas predictarum annunciationū. Cū gorabini scolarū thalmuth legūt suas lectiones inquantū pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cum omnibus illis glosis ꝛ expositionibus ꝛ innouationib⁹ que possunt ad propositū suum applicare. Sed cum accedūt ad locum qui in aliquo tangit materiā tertiā scʒ āñūciationum. dimittunt illud ꝛ nolunt legere dicentes ꝙ est res de qua non erit aliquis fructus quod ipsi faciunt qꝛ non est intentio eorum labore nec cōsiderare nisi materias q̄ sunt de pane lucrando ꝓ quib⁹ populus eorum vulgaris honorant eos ꝛ dant salarium: ꝛ hic modus obseruatur ꝑ omnes rabinos in omnibus terris ꝛ in omnibus temporibus ꝛ in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est qꝛ scʒ nō considerant nec vident ea que pertinent ad ꝑdictā tertiā speciē ꝛ vulgaris eorum populus manet ignorātia excecatus. ¶ Secūda causa est in cōferentia auctoritatum sacre scriptu

re quia dato quod aliquomodo cum oc currit aliquid in lectionibus suis de tertia materia considerent nõ est mirum si vna auctoritas vel duo vel tres non explicent ad plenũ veritatem salutis cum aliquando videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cum omnibus prophetijs tangentibus illam materiam et deberent videre glosas et trãslatiões chaldaicas que facte fuerunt per duos doctores: qui inter eos pro magis autenticis habentur cum illi super easdem auctoritates loquantur et non est dubium quin statim illuminarentur a spiritusancto si tales conferentias scripturarum cum eorum circũstantijs facerẽt vel viderent veritatẽ sole clariorem. Unde augustinus in libro octuaginta triũ questionũ: questione lxix. non potest inquit oriri error qui palliatur nomine christiano nisi de scripturis nõ intellectis: et hoc ideo quia antecedentia et subsequentia non contulerunt vnde ibidem solet circũstantia scripturarum illuminare sententiam. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt quia conferẽtes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicẽ mutuo inueniri potuerunt: qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viam salutis. Uenerabilis petrus alfonsi et magister alfonsus et magister iohannes et hieronymus de sancta fide de quibus sepe facta est mentio in isto volumine qui solẽnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice: et errorem in quo fuerant inuoluti. ¶ Tertia causa que impedit conuersionẽ aliquorum iudeorum est inordinatus amor ad vxores et filios et parẽtes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidam de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum cõferens de secretis legis, affirmauit se veraciter credere fidem christi. et quod ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmuht et philosophorum. Cumque ab eo quererem quare nõ efficiabatur christianus. Respondit quod immo summe desiderabat hoc implere. Sed quia habebat patrem qui eũ tenerrime diligebat cogitans quod cũ sciret pre tristicia moreretur. Dixit quod non vincere poterat seipsum nisi faceret cum consensu patris. Dicebat etiam quod nõ erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi quod ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur, et poneretur in carcere et inde scriberet patri suo quod esset necesse quod efficeretur christianus quia aliter nõ posset euadere mortẽ. Mihi autem nõ placuit hic modus palliatus mẽdacijs in lege christi quia quicquid ipse haberet in corde de veritate fidei, populus acclamaret ipsum non fuisse factum christianum voluntarie sed compulsus carceribus et timore mortis quod non est honestum in lege christianorum quia pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisque patrem et matrem vxorem et filios fratres et sorores et agros vt centuplum accipiat et vitam eternam possideat. Durauit collocutio predicta inter me et predictum iudeũ fere per quattuor annos nec adhuc est factus christianus du-

rante in eo ipedimento pdicto amoris paterni inordinati. ¶ Non minus etiā detinet eorū animos ne conuertātur. cupiditas inordinata diuitiarū peruisuras cū hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicitur in thalmuth q quedam domina dixit vni rabino: q vidit q erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti greges porcorū vel comprestanti pecuniam suā ad vsuram. ¶ Quarta causa que impedit cōuersionē iudeorū est inclinatio magna ad opiniones et constitutiones et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habēt in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerūt nutriti. Unde per duo exēpla hoc ostēditur de iudeis ad litterā Hiere. xiij. Primū exemplū est de nigredine ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare potest ethiops pellē suā quasi dicat non potest mutare nigredinē suā. Secūdū exemplū est de pardo qui non potest mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pardus varietates suas: q vtrūq predictorū est a natura: sic est de iudeis q nō possunt reuerti ad bonū propter cōsuetudinē ad malū: quia consuetudo est quedā natura vt dicit philosophus in libro de memoria et reminiscētia. ¶ Sciendū tamen q hec similitudo non tenet simpliciter: sed tm̄ secundū quid. Illa eīn natura que est causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet imperio rationis: et ideo ethiops non potest illā immutare quātūcūq conetur ad hoc. sed habitus et consuetudine peccandi generatus et per modū nature inclinans ad malū causatur ex inclinatōe appetit⁹ sensitiui q nat⁹ e obedire rationi. Et ideo p conatū libi arbitrij ad oppositū pōt reuerti ad bonū. tm̄ cū difficultate ppt habitū inclinātē ad oppositū: et hoc dr̄ ipossibile sm̄ qd̄ put ponitur. v. metha. vno mō dr̄ ipossibile qd vix pōt fieri aut cū difficultate. In exēplis aūt positis de ethiope et pardo est ipossibile simplr̄ secūdū naturā. tm̄ deo non est ipossibile. verba sunt nicolai de lyra in predicto passu. In veritate magna virtus cordis ē necessaria vt possit hō declinare ab his i quib⁹ a puericia fuit nutritus cū illa doctrina q a teneris annis est inbibita sit diuturna: nec oēs hoies sūt sufficiētes violentare ꝓprias volūtates vt similia dimittant nisi solū illi qbus de⁹ fecit tantā gratiā vt cōtēnerent gaudia et bona tēporalia cū nihil sint in cōparatione bonorū spiritualiū et amplexent verā spē saluationis aiarū suarū: et boni finalis eterne beatitudinis earū sicut pmittit venienti ad xp̄m esa. lviij. Et requiem dabit tibi dn̄s de⁹ tu⁹ semp. Et iplebit splēdoribus aiā tuā et ossa tua liberabit et eris q̄si hortus irrigu⁹: et sicut fons aq̄rū cuius non deficiēt aque: sic et xp̄s ait Mat. xi. Regnū celorū vim patit et violenti rapiūt illud. Et iohānis. vi. Nemo potest venire ad me: nisi pr̄ meus qui misit me traxerit eum.

¶ Utrum iudei volentes conuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecūdus pū ctus ē. Utrū sint recipiēdi iudei q volunt ad fidem xp̄i ꝯuerti hoc dico: quia multi eorū fuerunt et sunt

sta mali q multa dāna faciūt i ecclesiam dei. Uerūtn̄ facta dīligēti examinatiōe de mō aduēt⁹ eo₄ nō sunt repellēdi ex q̄ voluit itrare sub alis fidei xp̄iane ⁊ lz nō faciāt bona intētione sz ꝑpter lucrū tēporale tales baptizati sunt ⁊ recipiūt sacr̄m licz nō rē sacramēti q̄ est grā. tales ꝑpe saluationē sunt cū pietate dei plus q̄ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo intrarēt. Et ꝑpter hoc dixerūt sapiētes israel q̄ semꝑ dz hō laborare in lege lz nō faciat bona intētiōe: q2 ex hoc poterit venire ad bonā intētionē. Et sic iudei talit̄ veniētes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cū dei adiutorio vel ex vsu q̄ exercitabunt̄ in ea. vel q2 de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic eu₃ cognoscāt in suis opib⁹ vel q2 dabit eis aliq̄s tribulatiōes vt corrigant̄ ⁊ redeāt ad bonū vel q2 addiscēt ex hoc ⁊ siiib⁹ libris q̄ ondūt radices fidei iesu xp̄i veri messie diligēter in eis studēdo vel ex eo q̄ iformabūtur cōtinue a ꝑdicatoribus euāgelicis fidē xp̄i nūciātibus: ⁊ si tales infelices fuerint indurati intrinsecus iudaica ꝑfidia. habebūt forte eorum filij vel nepotes seu aliĳ q̄ ex eis procedent cognitionem huius catholice veritatis et saluabuntur.

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendos.

Ertius punctus est scire q̄s modus dz teneri i receptione iudeo₄ venire volētium ad fidē xp̄i ne quātū possibile fuerit det̄ occasio malo₄ q̄ sentimus a spūsancto: mod⁹ ordinat⁹ est a quo q2 vt cōiter deuiant recipientes nō est mirādū si taliter receptos non experiamur veros esse xp̄ianos et ideo recipiēdi sunt cū multa deliberatione ne ad vomitū redeant. et modus ponit̄ in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Iudei quorum ꝑfidia frequēter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint ꝑ octo menses inter cathecuminos ecclēie limē introeāt. et si pura fide venire noscant̄ tunc demum baptismi gratiam mereant̄ quia si casu alio periculum infirmitatis intra ꝑscriptum tempus incurrerint ⁊ desperati fuerint baptizentur. ¶ Et si queras an debeat talis iudeus aliqua₃ abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrū conferendū. Respōdetur q̄ vtrūq₃ debet fieri vt pz de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qd̄ absit longa dilatio retro possit animas iudeoru₃ reuocere fratri nostro ep̄o loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dieru₃ indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizes. Sic ergo pz q̄ iudei in die dominica vel aliq̄ solēni die d̄nt baptizari. ¶ Sed nunq̄d iude⁹ q̄ est seru⁹ xp̄iani si baptizet̄ fiet liber. Respondet̄ q̄ nō: s̄m Ray. sed remanet seruus q2 seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. dic. vi. et per ius gētiū et iure canonico cōfirmatū. xij. q. ij. ecclesiarum. cōcordat gotfridus ⁊ hostien. Addit Ray. q̄ vbi de bona cōsuetudine non solent esse christiani serui consulerem q̄ dominus in re-

missionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem ꝙ pecunia mendicata vel seruitio ad tẽpus ꝯstituto secundum arbitrium boni viri redimeret se.xij.q.ij.Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere.

Quartus pũct⁹ est si iudei sint cõpellendi ad recipiẽdũ baptismũ:hic sunt duo vidẽda. Primũ est de paruulis iudeoꝝ.et scḋm de adultis iudeis. Ad pͥmũ rñdet sctũs. Thomas in scḋa scḋe.q.iiij.ꝙ nõ licet inuitis parentibus.Sed qñ ad annos discretionis puenerint possunt fidẽ suscipere etiã parentibus inuitis. Cõcordat guilhel.dicẽs ꝙ nec lз nutricibus occulte baptizare paruulos iudeoꝝ.Si tñ in articulo mortis paruuloꝝ hec facerẽt non credo ꝙ peccarẽt.Doctor vero subtilis scotus in iiij.di.v.dicit ꝙ pueri iudeoꝝ possũt auferri parentib⁹ inuitis et baptizari et hoc p principes legislatores.quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusqȝ subditi velit nolit. Ita põt princeps ecclie ꝟbigrã. Si respublica idigeret bellatorib⁹ et iudei filios suos taliter differrẽt ꝙ essent inepti ad bellãdũ.tunc princeps posset eos auferre a parentib⁹ et ipsis inuitis posset eos facere nutriri et instrui ad bellãdum ita videt in ꝓposito.Aliꝗ dicunt ꝙ nõ dз fieri qꝛ ecclia tenet oppositũ sed hoc nihil est qꝛ quottidie possunt ab ecclesia noua institui ꝓ salute cõi.Aliꝗ dicunt ꝙ nõ debet fieri propter ꝓphetiam ysaie.qꝛ reliq̃e israel salue fiẽt sed hoc nõ obstat.qꝛ hoc põt intelligi de fidelibus:vel qꝛ etiaȝ possunt aliqui i aliqua insula saluari. ¶ Ad secũdũ scз de iudeis adult(vtrũ sint cõpellẽdi ad fidẽ suscipiẽdã.hic dicit supradict⁹ doctor scotus vbi sup ꝙ oẽs deberẽt cõpelli ad fidẽ qꝛ melius ẽ cõpelli ad bene agẽdũ ꝙ male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriẽdi sint iudei conuersi et ad propria ĩstituta redeũtes.

Quintus pũctus est qua pena sunt feriẽdi iudei ꝯuersi redeũtes ad vomitũ iudaismi.et lз supradictum sit de pena qua feriri debent a iure. nunc libet hic explicare duo. Pͥo q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni. Secundo q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni ꝑ eos instituta. ¶ Circa primuȝ notandũ.ꝙ in hoc regno castelle est liber q̃dam antiquoꝝ regũ gothoꝝ q̃ lingua nostra dicit el.fuero.iuзgo. vbi libro.xij.ti.ij.c.xvij.ad litterã ꝓdictorum pena ponit vt sequit sicut xpiani debẽt cõqueri de illorũ malis q̃ veniunt ꝯ sctãm fidẽ iesu xpi. Ita debẽt tenere tales mõs ꝙ null⁹ ꝓõ possit hẽre veniã q̃ dimittit melī⁹ ꝓpositũ et redit ad pei⁹.Et qꝛ audatia crudelior et mirabilior dз hẽre crudeliorẽ penã et mai⁹ tormẽtũ. Ꝯõstatuim⁹ hãc legẽ.ꝙ ois xpian⁹ et maxime illi q̃ nati sunt de xpianis siue sit vir siue mulier.q̃ inuent⁹ fuerit ꝙ circũcidat vel ꝙ habeat mores iudeoꝝ vel q̃ sit inuẽt⁹ de cetero ꝙ de⁹ nõ mãdet redire ad iudaismũ.recipiat mortẽ a xpianis vel a nobis et sic punit⁹ crudelissimis penis vt intelligant quãtum est exosum et exõ

municatum mali quod fecit. et omnia bona sua habeat rex taliter quod heredes nec posteri talium personarum non consentiant in tali errore. hec ibi. ¶ Secundo declaratur quod pena sunt feriendi ex lege per ipsosmet iudeos instituta. Unde in supradicto libro. xii. titu. ii. c. xvii. scribitur. constitutio quedam sive lex. quam iudei toletani miserunt regi Sisyndo cuius tenor talis est. Noster domine potentissime ac honoratissime rex Sisyndo nos omnes iudei civitatis toletane qui subscribere habemus vel facere signa infra in hac lege salutes. nos recordamur quod bene et iuridice alio tempore nos compellabatis quod faceremus fedus et scriptum ex precepto regis tintilani qui iam transiit quod omnes deberemus observare et tenere fidem christianorum et sic nos omnes fecimus. Sed quia obstinatio nostre duricieι et antiquitas erroris patrum nostrorum nos impedit ne credamus in domino nostro iesu christo veraciter nec teneamus fidem christianorum firmiter. Ideo nunc sponte et voluntarie respondemus vestre altitudini sic pro nobis sicut pro uxoribus et pro filiis nostris: per hunc nostrum scriptum quod decetero non faciemus aliquam consuetudinem iudeorum iudeis. qui noluerint baptizari nec habebimus aliquam societatem cum eis ullo modo non contrahemus matrimonia cum aliqua nostri generis usque ad sextum gradum non faciemus incestum cum aliqua muliere nostri generis nec nos nec nostri filii nec nostra generatio. sed tam viri quam femine decetero matrimonia contrahemus cum christianis non faciemus circumcisionem nostre carnis. non observabimus pascha nec sabbata sicut solebant observare ceteri iudei nec alias festivitates. non preparabimus cibos secundum eorum consuetudinem non faciemus aliquam rem quam habent alii iudei in usu et consuetudine nec quomodo ipsi vivunt sed omnes credimus cum munda fide et cum magna voluntate et cum magna devotione iesum christum filium dei vivi secundum quod evangelia et apostoli mandant. Et illum confitemur et honoramus omnes tenemus hanc sanctam legem christianorum veraciter tam in diebus festivitatum quam in matrimoniis et cibis et in omnibus aliis moribus: nec dolum aliquem nec aliquam rationem tenemus contra eam ex nostra parte quin non impleamus et faciamus omnia que promisimus. ¶ De carnibus porci promittimus observare quod si non poterimus comedere quod non habemus eas in consuetudine semper tamen omnia que cum eis cocta fuerint comedemus sine tedio et sine omni nausea. Et si aliquis de nobis inventus fuerit qui faciet contra ea que supradicta sunt vel contra minimum eorum vel quod ausus sit aliqua facere contra fidem christianam. vel si moram fecerimus in faciendo ea que promittimus verbo seu facto. iuramus per illummet patrem et filium et spiritum sanctum qui est unus deus et trinus. quod quicumque omnium qui inventus fuerit transisse predicta vel aliquid eorum quod nos cum comburemus vel lapidabimus. ¶ Et si forte pietas vestra voluerit eius salvare vitam statim sit factus servus et quod detis ipsum et omnia bona sua cui volueritis pro semper. vel quod faciatis de eo et de bonis suis quod volue-

ridis.non solum quia habetis pote-
statem regis sed quia vobis conce-
dimus per hunc nostrum scriptum.
et istud fedus & scriptum fuit factū
transanctis.xij.dieb⁹ kalen. marcij
i.vi.āno quo vos regnastis:hec ibi.
¶ Ecce vidimus qua pena feriēdi
sunt iudei redeuntes ad iudaicas ce-
rimonias vel ad instituta eorum nō
solum ex lege regia sed etiam ex le-
ge per eos statuta.que ciuitatum et
locorum totius regni q̄ iudeos ciui
tatis toletane. cum illa imperialis
ciuitas ab antiquo nominetur nec
maioris conditionis sunt alij iudei
alibi conuersi q̄ toletani. Credo q̄
si vera fieret inquisitio p̄sertim isto
tempore q̄ innumerabiles ignibus
traderētur de his qui iudaizare rea
liter inuenirentur.qui si hic non pu
niantur crudelius q̄ publici iudei
eternis ignibus cremabuntur.

¶ Quomodo iudei recepturi sunt antichristum.

Tertius punct⁹ est videri quomodo iudei recipient antixp̄m & decipientur ab
eo. Erit enim antixp̄s s̄m sanctos
nequissimus qui nascetur in babylo
ne siue generabitur de tribu dā. Vn̄
super illo gen.xlix.via dan coluber
in via. Beatus ysidor⁹ supra penta-
teucō dicit:q̄ ē hoc intelligendū de
antixp̄o & propterea illa tribus non
annumeratur in numero signatorum
Apo.vij.sup quo dicit Beda. q̄ dā
pretermisit quia de illa tribu nasci-
turus est antixp̄s. cuius aduentus
vt ait apostolus.erit s̄m operatiōes
sathane qz totum faciet instigante
dyabolo q̄ illū possidebit atq̧ coo-
perante.nec tamē ita possidebit eū
ex toto vt veniatur ei sicut humani
tati diuinitas in xp̄o.nec ita vexa-
bit eum vt careat rationis iudicio
alioquin nō imputaretur ei quicq̄d
ageret sicut furibundo. ¶ Comme-
stor quidem dicit q̄ a principio con
ceptionis illius diabolus in vtero
matris eius descendet cuius virtu
te deinceps aletur puer et nascetur
et adolescet. Sed dicūt alij et forte
melius et verius q̄ more ceterorum
hominum a die cōceptionis sue ha-
bebit angelum sui custodem vsq̧ ad
annum discretionis tunc extolletur
super omne quod dicitur esse deus
et angelorum presidio penitus de-
serto occupabit eum diabolus qui
ideo tunc soluēdus dicitur.quia to-
tam potestatem suam antiquam sibi
relaxatam per illum exercet et pro
voluntate sua inclinabit eum ad ma
lum sicut possessor ad libitum suum
trahit iumentum et in cunctis ma-
lis artibus instruet eum. Cum ergo
venerit iste impius antixp̄s filij is-
rael qui ab alexādro inter montes
Caspios in plaga septētrionali sup
occeanum vbi nūc est finis imperij
magni canis inter duo castra dicta
gog et magog fuerūt inclusi vt re-
fert magister hystoriarum et s̄m io-
sephum facto terremotu in conspe
ctu p̄ncipis mōtib⁹ cadētib⁹ sup mō
tes ibidē p̄ti mōtib⁹ p̄ti muro indis
solubili & port ferreis obserati q̄ ad
huc ibi dicunt eē incantati.nudi in
cendētes carnibus crudis & arbor
fructibus viuunt et in maximo nu-
mero consistunt intantū vt s̄m aliq̄s
possent.xxiiij.regna implere.q̄ etiā

quadam celesti virtute et montium
portarū et muroꝝ firmitate et impera
toris de catayo scȝ magni Canis vel
regine Amosonum militia obserati
exire nequeunt: excepto q̄ dūtaxat qꝛ
pro monstro ipse magnus canis ali-
quos de eis q̄nq̄ port[is] apertis extra
hit et mirabili gratia in exercitu suo
secum ponit. Isti p̄dicto antixp̄o ad
iungent virtute quoꝝ regnabit et erit
monarcha potentissim⁹. Et congre-
gatis aliis iudeis qui sunt per orbē
dispersi veniens hierosolimā circū-
cidet se dicens iudeis se esse xp̄m ip
sis in lege p̄missum: et xp̄m vero nr̄m
fuisse deceptorem et magū. oēs itaq̄
iudei accedentes et ei adherentes cō
fluent ad ipsum: qꝛ ipsi nimio deside
rio feruent de aduentu messie p̄ quē
expectant a captiuitate liberari de-
cepti signis et a lecti promissis. et qꝛ
videbunt eum omni prosperitate et
gloria clarescere regesq̄ subiugare
Ideo illi longo excecati errore eum
tāq̄ verum messiam suum recipient
et vt deū colent: et tanq̄ rex et dn̄s ab
ipsis metuetur. Et propterea aposto
lus.ij.ad Thes.ij. vocat eum hoīem
peccati. filiū perditiōis qui aduersa
tur et extollitur supra omne qd̄ dicit
deus. Aut q̄ colit ita vt in tēplo dei
ipse sedeat quod edificabit in hieru
salem scd̄m quosdā: vel vt verius lo
quar scd̄m alios ipse scilicet tēplū
dei: ostendens se tanq̄ ipse deus sit.
hoc est q̄ dicit beatus Aug.xx.de ci.
dei.c.xix. q̄ illud q̄ nos habemus de
antixp̄o in templo dei sedeat. greci
habent in templum dei sedeat. tanq̄
inquit aug. ipse sit templum dei.i.
ecclesia. ex quo dicto accipitur argu
mentum q̄ antixp̄s erit falsus xp̄ia-
nus et finget se virum ecclesiasticū
accōmodari⁹ nocēdum qꝛ in tēplum
dei.i. in modum ecclesie. ait aug. hoc
idē vult frāciscus de maronis in.iiij.
di.xlviij.q.ij. allegās aug. vbi d̄. ipse
etiam vt facilius xp̄ianos et iudeos
ad ritū suū attrahat diē dn̄icū in fa-
uorē xp̄ianoꝝ. et diem sabbati in fa-
uorem iudeoꝝ faciet custodiri vt pȝ
in decretis de ɔse. di.iij. puenit. Sic
ergo pȝ quō iudei decipient ab anti
xp̄o et quō recipient eum vt messiam
suum et colent.

¶ Quomodo cognoscent se per antichristum deceptos.

Eptimus p̄unct⁹
est scire quō iudei cogno-
scent se deceptos per an-
tixp̄m et quomodo conuer
tentur finaliter ad fidem catholicā
Notādum ergo q̄ postq̄ iudei rece-
perunt antixp̄m tanquā messiā suū
decepti ex his que dicta sunt in p̄ce-
denti puncto tunc mittet deus ad eo
rum et aliorum multorum conuersio-
nem Helyam et enoch qd̄ erit inter oc
cultum aduentum antixp̄i qui est p̄
natiuitatem et manifestum ei⁹ aduē-
tum qui est per predicationem et ap-
tam persecutionem. Tunc ergo pre-
dicti helyas et enoch qui viui adhuc
in padiso terrestri reseruātur veniēt
et manifeste se ostēdit in hierl'm et in
cipit publice p̄dicare ɔtra antichri-
stum destruentes eius p̄cessum et de
clarantes manifeste eius deceptio-
nes et astutias dyabolicas. Ipsumq̄
coram omni populo arguent menda
cem et fallacem ostendent: et aperiēt
thezauros absconditos iudeis de ve
ritate salutis fidei iesu christi: et si

vt dicitur Malachie vltimo. Conuertent corda patrum in filios. Glosa ad instructionem posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt. et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iude et christiani pari religione tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiij. milia virorum et omni tribu israel pro christo interfecti. ¶ De predicatione autem Helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xj. Dabo duobus testibus meis scilicet helye et enoch et prophetabunt id est predicabunt diebus mille ducentis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse christus predicauit: amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostendentes: hi sunt due oliue id est spiritu sancto vncti: et duo candelabra idest lumen dantes aliis. Tunc videns antichristus se confusum et quod detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionem et occidet eos in hierusalem et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorum metu antichristi vt quicumque viderint timeant eis conformari. Occisores autem eorum leti erunt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentium helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi per eos Sed et amplius confirmabuntur per mortem antichristi qui secundum quod dicit glosa super apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Jurauit angelus per viuentem in eternum quod in tempus scilicet vnius anni: et tempora scilicet duorum annorum: et dimidium temporis. i. dimidium anni scilicet regnabit antichristus: et idem dicit glo. quod hoc spacio dicitur desolatio duratura sub antichristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur quod nisi breuitati fuissent dies illi non fuisset salua omnis caro: super quo dicit glosa quod hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius quia enim et superbus et infirmus aspicit eos dies quos singulariter malus intuitur misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suum antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus noster iesus christus: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso namque iesu clamante in aere moriatur antichristus per michaelem vt dicitur fulminatus. maxima quoque pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc ipso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. ¶ Et si queras vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium. dico quod non sed secundum glo. danielis. xij. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum Quantum autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mun-

di nemo scit. Sed quid fiet de mini-strís antichristi qui remanserūt post eius mortem dicitur q gaudebunt ducentes vxores et dicentes licet prínceps noster mortuus sit tamen habemus pacem et prosperitatem. et cum talia dixerint repentinus super eos veniet interitus: et extunc ecclesia vsqz ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et sciencia dyaboli cessabunt. ¶ Uisum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos et quomodo conuertentur finaliter ad fidē iesu christi. ¶ Sed dicet aliquis numquid hec finalis iudeorum conuersio fuit a prophetis prenūciata dico q sic. Et primo hec prenunciauit ysaias in. c. x. vbi sic habetur si fuerit populus tuus israel sicut arena maris reliquie conuertentur et co: super quo dicit targuz. Si fuerit populus tuus israel multus sicut arena maris residuuz q neqz peccauit: vel q penituerit de peccato conuertetur. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego conflabo eos vt argentum et redigentur in modicum residuum. Residuum vero illius modicum conuertetur ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth helens. capi. Causa vero conuersionis scriptum est abacuch. ij. quoniam adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et non mentietur si tardauerit expecta eū quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices q nos sumus expectantes et ipse nō immo sicut dictum est ysaie xxx. propterea expectat dominus vt misereatur vestri. ex quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectātes qui retarda regula iudicij e retardās nos cur expectamus ad recipiendū mercedez sicut dictum est ysa. xxx. Beati oēs q spectant eū. dicit rabi. Consummati sunt oēs termini vel fines et non pēdet res nisi in penitenta et in bonis operib⁹ Rabi elyazar dicit si israel fecerint poniteniam redimentur: si autem non: nō redimentur: sed deus sanctus et benedictus constituet eis regem cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum huc vsqz thalmuth transumptiue in pugiōe in parte finali. c. viij. ¶ Secundo introducitur osee propheta qui in ca. iij. scdm expositionez magistri Nicolai de lyra declarat duo. scz statum iudeorum ab ascensione xpi vsqz ad finem seculi et eorum conuersionē finalez. De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signuz q plebs iudaica spectaret messiaz et adhuc spectat non fornicaberis hoc dicit qz non seruiunt ydolis et non eris cum viro. i. cum xpo a quo est modo sepata propter suam incredulitatez hic est ille vir de quo dicit hier. xxxi. Femina circumdabit virum gremio vteri sui: sequitur sed ego expectabo te. loquitur in persona dei qui expectat iudeorum finalem conuersionē consequenter hec declarat per prodigiale factum dicens quia multos q si dicat factum predictum designat q dies multos sedebunt. i. manebūt filij israel sine rege. i. sine principe sic videmus q non habent de se regem nec principem sed alienis regibus et principibus seruiunt et sine sacrificio. i. sine altari quia non possunt sacrificare extra hierusalem a

qua sunt expulsi ꝛ templum destru-ctum ꝛ sine ephot.i.sine veste sacer-dotali quia sublat⁹ sacrificiis cessat vsus vestis ꝛ sine serephin idest ima ginibus in quibus demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascen-sione domini vsq; ad finem. Sequi-tur scdm sc; iudeorum finalis cōuer sio ꝛ post hec.i.post iudeorum abie-ctionem et excecationem reuertentur filii israel sc; ab errore suo: ꝛ querēt dn̄m deum suum sc; deuote ꝛ dauid idest dei filium iesum xp̄m ꝛ ꝙ sic de beat intelligi patet per translationē chaldaicā apud hebreos autenticā; que sic habet.post hec reuertent filii israel ꝛ querent cultum dei sui ꝛ obe dient messie filio dauid regi suo. Se quitur in textu ꝛ pauebunt ad domi-num sc; xp̄m reuerendo ꝛ ad bonum eius sc; timendo declinare ab eo qđ bonum est in oculis ipsius ꝛ subdit tempus in nouissimo dierum.i.circa finem mundi implebit istud. Patet ergo quō finalis conuersio iudeorū fuit a prophetis prenunciata ac etiā inter medium tempus.

¶ Utrum certis iudiciis ꝛ quib⁹ an-tichristi cognosci potest aduentus.

Ertiu⁹ ꝛ vltimus punctus huius considera tiōis vltime tertii libri ē an tempus antixp̄i quo iudei sunt conuertendi possit deter-minate cognosci. Respondetur ꝙ p̄-sumptuosum est hmōi viatori quocū ꝙ modo hoc velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus augu.xviii de ci.dei.c.liii.declarans dicit de an tichristi tempore quando erit impo tune omnino queritur: si etia; nobis hoc nosse prodesset: a quo meli⁹ qua; ab ipso deo magistro interroganti-bus discipulis diceretur: non enim siluerunt inde apud eum sed a p̄sen-te quesierunt dicentes: domine si in tempore hoc restitues regnu; israel At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater po suit in sua potestate: non vtiq; illi de hora die vel anno sed de tempore in terrogauerunt qn̄ istud acceperūt re sponsum: frustra igitur annos qui re manent huic seculo computare vel diffinire conamur.cum hoc scire nō esse nostrum ab ore veritatis audia-mus: quos tamen alii quadringētos Alii etiam mille ab ascensione domi ni vsq; ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerūt.quemadmo-dum autem quisq; eoru; astruat opi nionem suam longum est demonstra re: et non necessarium.coniecturis ꝙ pe vtuntur humanis non ab eis ali-quid certū de scripture canonice au ctoritate profertur. Omnium enim de hac re calculantiū digitos resol uit ꝛ quiescere iubet ille qui dicit nō est vestrum nosse tempora vel momē ta.hec ille. ¶ Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tēpus certum determinauerunt cum tam supradicti: ꝙ etiam alii de quorum numero fuit arnaldus deuilla noua qui in tractatu quem fecit de fine se culi determinat ꝙ antichristus erit venturus in quartodecimo centena rio a natiuitate christi.ꝛ patet ꝙ su mus iā vltra per.lxxxv.ānos. Quidā etiā alius magnus predicator per ot

dem discurrens circa annum domini M.ccccx. in sermone. Ecce hic positus est in ruinam: declarauit tempore suo iam natum esse antichristum per plures visiones et exempla cuius oppositum patet. Unus alius parisien. conclusionem posuit affirmatiuam quod anno domini Mille.cccvviij. et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Mille.ccc lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduentus antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunque alii presumpserint predictum tempus assignare. ¶ Sed dicet aliquis diligens scire licet tempus determinatum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inquirere ut his cautiores reddantur fideles. Dico quod verum est non tamen inquiri debent talia signa curiositate sciendi: sed animo seipsum et alios edificandi in timore dei. ¶ Sed nunquid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduentus. Dico quod in sacra scriptura inueniuntur premunciata nouem signa precipua propinquitatis aduentus antichristi. Primum signum est totius mundi generalis perturbatio: de quo Daniel prophetauit in capi. xij. veniet tempus quale non fuit ab illo tempore quo gentes ceperunt esse usque ad tempus illud quod exponens christus. Mat. xxiiij. dicit quod erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi: et ibidem declarando que erunt iste tribulationes: dicit quod surget gens contra gentem et regnum aduersus regnum. pestilentie et fames et terremotus erunt per loca terroresque de celo. etc. Secundum signum est scisma ecclesie crudelissimum de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo. ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciuitate dei. capi. xix dicit quid dixerit scilicet apostolus me prorsus fateor ignorare: et ibi recitat Augusti. multorum suspitiones circa istud quidem enim dicunt ipsum paulum voluisse hoc dicere de romano imperio aduitandum calumniam. alii autem credunt neronem antichristum futurum et resurrecturum. Alii autem nondum mortuum sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnum. dicit tamen ibi Augustinus quod mira est sic opinantium temeritas. Sed istud dictum difficile ibidem pertractans dicit sic non absurde intelligitur qui tenet scilicet imperium teneat donec de medio fiat: id est tollatur de medio per antichristum ipsum imperium vel aliter inquit. donec de medio ecclesie exeat ministerium iniquitatis quod scilicet nunc est occultum.

¶ Ex prima autem expositione accipitur argumentum quod antichristus pugnabit contra romanum imperium et tunc oportet quod ille imperator sit fidelissimus qui resistit ei. Ex secunda sequitur quod malum illius persecutionis orietur ab ecclesia ut infra ipsam sit prius pugna intestina. Has duas illationes ponit franciscus maronis in suis floribus de ciuitate dei capitu. quo supra. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi scisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signum precipuum quod debet preuenire antichristum iuxta illud. ij. ad Thessa. ij.

Nisi venerit discessio primum: et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis &c. quod exponunt doctores de discessione a fide: ꝙ autem sit istud signum manifestatiuū eius aduētus patet: quia postꝙ dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: et tunc reuelabitur ille iniquus. ¶ Tertiū signū ē multiplicatio vitiorum de quo christ9 ait. Mat. vicesimoquarto: quia abūdabit iniquitas refrigescet charitas multorū: et apostolus dicit. ij. ad Thimo. iij. capi. In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa: et erunt omnes seipsos amantes. cupidi elati blasphemi: parētibus inobediētes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace: criminatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: voluptatum amatores magis ꝙ dei. habentes speciem quidem pietatis: virtutem eius abnegantes. ¶ Quartū signum est neglectio siue contempt9 sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij. erit enī tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: et a veritate quidem auditus auertēt: ad fabulas autem conuertentur. ¶ Quintū signū est perturbatio omnis prelature spiritualis: et terrenalis iurisditionis de quo Danie. iiij. In tempore illo non erit priceps: neqꝫ propheta: neqꝫ dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iusticie et doctrine.

¶ Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum et correctionē de quo Ezechie. vij. Uenit tempus prope est dies occisiōis qui emit nō letetur: et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ De primum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deuiantibus ostenditur salutis via: et errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibus hominum disperibunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo: allegans illud Apoca. viij. Et cū agnus aperuisset septimum sigillum factū est silentium in celo quasi media hora. Septimum nanqꝫ sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum: quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum christū. Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine: et vite: et diffor mitatem auersionis: et dyabolice cecitatis qua auertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in Gen. xviij. capi. de sodomitis et gomorreanis scriptum est. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Gomorra enī cecitas et sodoma pecus silens interpretatur

Ex hac namq abysso ignorantie dei ꝛ malicie mūdi successum sumet ꝛ ꝓsperabitur antichristus sicut Apocaly. xi. capi. scriptum est. bestia id est bestialis ꝛ crudelis antichristus ascēdet de abysso id est prosperabitur ꝛ successum habebit ex ignorātia mūdi qui tūc abyssus poterit appellari: quia mundus tunc propter defectū diuini verbi ignorantia plenus erit in cūctis bonis. propterea Job. xx. capitulo ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia non est in me lumē scꝫ alicuius necessarie veritatis hoc ibi. ¶ Octauum signum est dubitatio in fide ꝛ pullulatio erroris ꝛ deceptionum de quo dicitur prima ad Thimo. .i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris: ꝛ doctrinis demoniorum in hypocrisi loquētium mendacium. ¶ Nonum signū est destructio ecclesie ad tempus de quo prophetauit Johannes Apocaly. xij. ꝙ mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: ꝛ tempora ꝛ dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat ꝛ contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum: ꝛ recurrat diligentissime ad fortissimū defensorem iesum christum dominū nostrū q̄ est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de sarracenorũ bello.

Iriliter vt de' tradidit dissoluto iã expiri opꝫ i hoc libro iiij. sarracenoꝝ vires qd scꝫ cõtra nostrum fidei fortalicium pos sint. Pro cui' declaro intellectu. xij. ↄsidera tiões occurrũt itellectui pertractãde q̃rum prima erit de origine machometi. Secũda de vita ꝛ morib' machometi. Tertia de q̃litate doctri ne ꝛ leg̃ machometi. Quarta de fundamẽto leg̃ machometi. Quinta de concordãtia ꝛ discordãtia legis machometi cũ lege christi in articulis fidei ꝛ sacramentis. Sexta de morte machometi. Se ptima de successorib' machometi. Octaua de bel lo sarracenorum per rationes contra nomẽ christianum ꝛ contra veritatem vtriusqꜫ legis scꝫ christi ꝛ moysi. Nona erit de bellis ꝛ triumphis sarra cenorum ꝛ christianorꝫ per arma corporalia vsqꜫ in presens tempus. Decima est de possessione ter re sancte per sarracenos. Undecima est de his ad que compelli debent sarraceni viuẽtes inter christianos de iure ꝛ de his ad que compelli debẽt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ꝛ de eorum perpetua seruitute sub iugo xp̄ianorum.

¶ De origine machometi.

Rima consideratio hui⁹ quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus ē de origine machometi quo ad genus ⁊ locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorē. Tertius de origine vtriusq₃ quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus ⁊ locum.

Rimus articulus est de origine machometi quo ad genus ⁊ locū. Circa quod notandū ꝙ machometus originē traxit ex hismaele filio patriarche abrahe. et agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quē deus eiecit a domo paterna iussitq₃ morari in deserto pharaz Gen. xxi. cū vocatis. Hic fuit palust⁹ sagittarius infra co. ca. Habuitq₃ vexillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipse militauit cōtinue ⁊ innumerabiles hoies ab eo decepti. Hic genuit cedar de q̄ gen. xxv. q̄ genuit hamel. q̄ tebich. q̄ hamessa. q̄ adech. q̄ adue. q̄ adne. q̄ machack. ydolatrā pessimū: q̄ sacrificia fecit filio suo nisar vt p₃ in libris generatiōis mahurith. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ sathane post hismaelem habēs vexillū altissimum in quo scriptū erat vanitas mundi sub quo ipe cōtinue militauit ⁊ innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. q̄ emosera. q̄ melich. q̄ vain. qui luhe. q̄ galibē. q̄ caph. q̄ mirra q̄ coidal. q̄ abdemenoph. ydolatrā pessimū q̄ habuit artē hismaelis ⁊ vexillū nizaris ⁊ claues oīm ydoloꝝ meq₃ vt p₃ in lib. generatiōis mahurith. Abdemeneph vero genuit abdemutaliph. q̄ abdalā: q̄ machometum ex enima vxore q̄ fuit filia hahop. q̄ cōcepit ⁊ peperit p̄dictū machometum in villa quadā que dicit̄ itrarip. q̄ ē ꝓpe mequā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus ꝑ cōfusiōe generis humani q̄ habuit vexillū altissimū in quo scriptū erat ꝯcupiscētia carnis sub quo ipse militauit vsq₃ ad mortē. Omesq₃ sectatores sui damnatissime sue secte nec mirū si pessimus fuit: q₃ scd̄m apostolum si radix sancta ⁊ rami ⁊ ꝑ oppositū. Si radix pessima qualis fuit hismael ⁊ ramus sc₃ machomet⁹ pessimus fuit. Et sic p₃ origo machometi quo ad genus ⁊ locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Ecundus articulus est scire quo auctore secta machometi originē habuit Circa qd aduertēdū ꝙ p̄dict⁹ abdalla pater machometi habebat magnā familiaritatē ⁊ societatē cū quodā iudeo astronomo: qui valde perit⁹ erat in scia astronomie. Erat ēt doct⁹ nō solū i lege iudeorū s₃ ēt xp̄ianoꝝ ⁊ accidit sic ꝙ illo āno q̄ enima ꝯcepit machometū fuit magna siccitas ꝑ oē₃ terrā arabie intm̄ ꝙ terra nō poterat arari nec semiari sic ꝙ iā oīno deficiēte pane nihil aliud comedebant nisi herbas ⁊ radices camporum. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filiū₃ pre

dictus iudeus aspexit et signauit cõcordantiam stellarum & planetarum super natiuitatem pueri. & intellexit per illã quod puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno & lege. Et cum hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia iuerat in hierusalem ad faciendum orationem sicut tunc erat consuetudo. Sed cum rediit narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec diebus paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itrarip. et eo tempore quo natus est machometus erãt Arabiani & affircani in magno cogitatu quia nesciebant certitudinaliter ad quã credentiarũ se attinerent si ad credentiam xpianorum vel iudeorum seu ad sectã arreanorum. Et cũ esset machometus quattuor annorũ dixit iudeus astronimus mentiendo quod venerant duo angeli & extraxerãt cor machometi et eo diuiso per medium quod extraxerant ab eo vnum coagulum sanguinis et deinde quod lauerant eum multum bene cũ aqua clarissima & pulcherrima & post hoc quod ponderauerant illud cum cordibus decem hoim qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus aliis & quod semper inuenerunt quod cor machometi ponderabat plus quam omnia alia et quod vnus angelus illorum dixit alteri si istud cor fuerit positum in põdere cum omnibus cordibus omniũ hominum que sunt in arabia excedet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo quod hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cũ autem machometus esset octo annorum mortua matre. et auo eius. Abdemutaleph cepit eum in custodia Abutalip auncul' eius frater patris sui & hic Abutalip tradidit eũ docendum predicto iudeo astronimo qui instruxit eum in scientiis naturalibus & in legibus iudeorum & xpianorum. Ex qua doctria tũc habita cepit ea que postea interposuit in illa mala secta quã cõposuit ad perditionẽ animarũ in cõ credẽtium ordinatam. ¶ Additur etiã huic quod cũ esset machomet' .xxv. ãnorum tendẽs in egyptũ pro quibusdam mercanciis exercendis morabatur ibidem cũ iudeis & xpianis ibi existẽtibus aliquo tpe anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cuius nomen erat iohãnes quẽ in spetialẽ amicũ habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa tam de noua lege quam de veteri ad defensionem sui contra iudeos et xpianos quomodo disputaret cum illis quia quicquid eum docebat predictus monachus totum erat contra deum & legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipul' Sergi monachi. qui fuit hereticus arrean'. Hic Sergius in errorem nestorii incidẽs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit & machometo adhesit Eumque de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi quia a iudeo: et monachis hereticis & dyabolo principaliori magistro.

¶ De origine machometi & sue secte quo ad tempus.

Ertius articul' est de origine machometi & sue secte quo ad tẽpus. Et licet

multi multa dicant: tamen communius tenetur q incepit circa finem temporis Eraclij: qui imperauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubij et interfecit bestiam illam que habebat capita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apocalipsi. xij. Bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuens. habebat enim capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia illorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorum acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicitur bachides autem erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteam in qua intermicantibus gemmis posuit thronum suum ex auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune et per occultos meatus et fistulas aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere et cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circumacta turris fabrica moueri videbatur et qua quodam modo rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artificis mentiebatur Occisa est autem ista bestia per eraclium filio deuicto. quia noluit saluiferis monitis christianissimi principis acquiescere: argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero ac gemmas idest vasa et reliqua vtensilia ad restaurationem ecclesiarum quas tirannus destruxerat reseruauit. et lignum sancte crucis quod predicta bestia in predicta turri tenebat hierosolimam reportauit Unde ipse rapuerat vt patet in historia exaltationis sancte crucis. ¶ Circa finem vero huius preclarissimi principis venit machometus et signatur tempus Apoca. xiij. Ubi dicitur qui habet intellectum computet numerum bestie id est machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enim hominis est et numerus eius est. dc. lxvi. scilicet anni. Sed ad quid referatur iste numerus patet q non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexaginta tribus annis vt patet in speculo historiali propter quod alij dixerunt q refertur ad durationem legis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem temporis eraclij vt dictum est qui cepit imperare anno domini sexcentesimo decimotertio et imperauit triginta annis. a fine autem huius temporis vsque ad presentem annum qui est. M. cccc. lix. fluxit maior numerus vt patet consideranti. et tamen adhuc durat lex machometi. propter quod alij dicunt q post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sarracenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi. sed sapientum: tum quia illi sapientes dicuntur fuisse discipuli machometi et sic eius correctio non fuit post dationem a machometo per corpus notabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt patet inuenienti. et tamen lex machometi non videtur ita propinqua cessationi: cum nouiter gens eius occupauerit

stre totam greciã propter quod sal uo meliori iudicio vi detur q iste numerus annorum: sit incipiendus ab incarnatione domini: et terminandus i morte machometi. De quo prophetice loquitur iohannes euangelista quod sic declarari potest. Nam ab anno incarnationis domini vsq ad finem imperii eraclii fluxerunt anni sexcenti.xliii.vt dictum est: et isti numeri simul iuncti faciunt septingentos et sex annos quibus oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter anni bis cõputarentur vt patet intuenti. Isti vero estimantur probabiliter fuisse.iiii. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit per mercantias et postea per rapinas et fraudes ante q attemptaret se regem facere et legẽ dare vt dicetur quam legem dedit circa mortem eraclii. Et sic de vita machometi videntur probabiliter fluxisse.iiii. anni ante tempus mortis eraclii quibus demptis de septingẽtis sex remanent precise.dc.lxvi. ab incarnatione domini vsq ad mortem machometi: et secundum hoc potest congrue hec littera prophetica exponi. Numerus enim hominis scz christi qui fuit perfectus scientia et virtutibus ab instanti incarnationis: et numerus eius: scilicet machometi est.dc.lxvi.quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsq ad terminum vite machometi: vt predictum est.

¶ Sciendum q liber Apocaly.fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina. Antemos. Arnoume. Deniktar: vbi nos habemus.dc.lxvi.cuius significatum proprium de antemos est contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit et est contrarius christo. significatum proprium de arnoume est nego. quia ipse negauit eius diuinitatem et ipsum esse filium dei. vt infra dicetur. significatum proprium de niktar est sol gigas. Dixit enim christum non fuisse solem iusticie: nec gigantem exultantem ad currendam viam a summo celo: sed significatum accõmodatum istorum vocabulorum est.dc.lxvi. ¶ Ad cuius intellectum sciendum q sicut in latino alique littere accommodate sunt ad significandum numeros sicut littera.c.ponitur pro centum.l. pro quinquaginta et sic de aliis. Ita similiter in greco littere alique ponuntur pro numeris et ille quibus scribuntur hec nomina antemos et cetera. in greco significant hoc modo.dc.lxvi. per quod i aliquibus biblis ponitur sic numerus enim hominis et numerus eius est dc lxvi que dictio significat apud latinos numerum predictum p litteras quibus describitur: quia littera.d.ponitur pro quingentis id est pro vno.c.pro centum.l.pro quinquaginta.v.pro quinq.x.pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus competit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscure. Ideo premittitur ante dictum verbum hic est sapientia: id est res occulta. Et sic patet origo machometi et eius secte quo ad tempus quia incipit anno incarnationis domini ce sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita et moribus machometi.

Ecunda cõside- ratio est de vita et morib⁹ machometi q̃ tribus ex- plicatur pũctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidi- nosa. Secũdus est q̃ eius vita fuit ambiciosa. Tertius est q̃ eius vita fuit morbo epilentico mõstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestia- lis et libidinosa.

Rimus punct⁹ est q̃ vita machõeti fuit bestialis et libidinib⁹ ple- na. Uñ machomet⁹ est illa bestia de q̃ pphetauit iohã. apoca. xiii. dicẽs Et vidi aliam bestiã id est macho- metum. vitã voluptuosam q̃ bestia- lis dicit̃ primo ethicoꝝ habẽtem. q̃ fuit luxuriosus et libidinis ardore succẽsus. super oẽs homines oriẽta- lis regionis. iactãs se solum supra quadraginta homines et diuino mu- nere virtutẽ generatiuam coercẽdi potestatẽ habere vt scribit̃ historie orientalis ecclesie libro primo. cap. quinto qui aliter appellat̃ liber epi scopi Acconi. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiã machomet⁹ in suo alchorano azoara. xliii. q̃ de⁹ secũ di- spensauit de fornicatiõe et adulterio et sibi soli hoc cõcessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis ma chometus diligebatur quãdam que dicebat̃ maria iacobina quã pñtaue rat ei machoqueus rex iacobinoꝝ. due autẽ vxores machometi scꝫ vna dicta anosse filia hebeboꝛ nobilissi- ma inter eas et abassa filia homoꝛ mou rhant zelotipia. q̃ cũ quadã die intrarẽt ad eum inuenerũt dictã ia- cobinã cõcubẽtem cũ eo et dixerunt ei. decet ne sic facere pphetam qui erubuit et iurauit se de cetero nõ fa- cturum et sic placate sunt ad iuramẽ- tum ei⁹. Cũq; modicũ tps pteriisset nõ se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legẽ quasi ex oꝛe dei reuelan- tis sibi. Et tũc dixit in alchoꝛano in capitulo helmcteartẽ. quod interp- tatur vetatio vel anathema. O pro- pheta qd petis qd deus cõcessit tibi placari vxoꝛes tuas postules iã le- gem posuit vobis de⁹ vt saluatis iu ramẽta vestra et item cognouit illã. et dixit q̃ deus dispẽsauit cũ illo in iuramẽto et super hoc testes sunt mi chael. et gabriel. et dixit illi vna de vxoꝛibus. O machomete de⁹ festina uit in tuo desiderio. voluit hoc dice re forsitã id est in collo se tuo ppia uit incestui. Et addidit nunqd deus precepit tibi hmõi facere cum etiã ipse ipso hoc ꝓboten⁹ de ceteris foꝛ sitan q̃rit deus te placare p hmõi et appropinquare tibi. Ipse vero dua bus vxoꝛib⁹ totũ legit quod sequit̃ in capitulo vetatiõis. et ait quasi ex persona dei. penitemini corã deo q̃ declinauerũt coꝛda vestra quasi di- ceret de hoc q̃ calumpniate sunt eũ de incestu sequit̃ que ꝛrinuo si forte de⁹ vos repudiabit et dedit ei ꝓ vo- bis vxoꝛes melioꝛes sarracenas fi deles. locupletes penitẽtes. adoꝛan tes. laudantes. agiles. et virgines. q̃ audiẽtes dixerũt penitemur. ¶ Si mile fecit qñ accepit vxoꝛem zeinch nutricij sui: dixit sententiam. que est in capitulo helizabeb. q̃ deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est q̃ deum formides. cũ eius

tam respuerit zeich maritauim? eā tibi. O machomete et dixit zeich. Nunquid duxisti eam nūcia dei. Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se q deus maritauerat eam. et non parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponēdo sibi q dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamē ipsemet dicat nullum esse maius peccatum q imponere deo mendacium.

¶ Item infra in alchorano azaora. xv. dicit q paradisus su? habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesq pulcras. et ciphos aureos et argenteos et comestilia optima. Unde in libro de doctrina sua q est autenticus apud eos dicit q primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fruct? arborum: concludens q sibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequit. ¶ Item in suo alchorano capitulo de vaca concedit zodomiam tam cū masculo q cum femina pp̄ter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis q vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere et in crimine pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit superbissima. et ambitiosa.

Ecūdus pūctus est q vita machometi fuit vita ambitiosa. quia ex inordinata ambitiōe dominādi ascendit per gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarum cum eni in prima etate sua esset mercator. et frequēter pergeret cum camelis suis apud egyptū et palestinam cū iudeis et xp̄ianis cōicās. nō solum nouū testamentum et vet? didicit. s3 et magus pfectissim? ē effect?. et cū curru canā ingrederet puīciā cui? puīcie dn̄a tadiga vocabat et diuersas species quas machometus secū attulerat dicta dn̄a miraret cepit ei dicta mulier familiarius adherere quā machomet? incātationū suarū virib? cepit paulatim inducere in errorem dicebatq se eē messiā quem iudei adhuc expectāt futurū. suffragabant quoq verbis ip̄ius tā incātationū prestigia q calliditatis eius ingenia copiosa. quia opinione nō solū dicta mulier est decepta sed oēs iudei ad quos fama ei? pringere potuit ad eū cū sarracenis tāta rerum nouitate attoniti cateruatī3 cōfluebāt qb? cepit leges nouas fingere et eis tradere adhibēs eisdē legibus testimonia noui ac veteris testamēti quasi quēdā colorē sui veneni. Usus ɔsilio illi? pessimi. Sergū monachi heretici arriani. q̄s leges hismahelite seu sarraceni suas appellant eūq suū legislatorē esse fatent Prefata q3 mulier vidēs hominem iudeorū et sarracenorū pariter testimonio approbatum pōpa. et sequela volatū. existimabat in eo diuinā latere maiestatē: et cū esset vidua accepit eū sibi i maritū. sic q machometus totius illi? puīncie obtinuit pncipatū. et incepit esse diues et potens sm ambitionē sui desiderij: trāsiuit q dissimulat? in hispaniā anno vltimo regis Richardi: et venit in ciui-

ente Cordubensi. predicauit ibidem suam malam doctrinam dicendo quod iesus christus fuit natus de virgine ope spiritussancti sed tamen quod non erat deus. Quod cum audiuit beatus pater ysidorus archiepiscopus hispalensis qui tunc veniebat de curia romana. statim misit homines suos ad predictam ciuitatem vt eum vinculatum sibi adducerent. Sed diabolus apparuit sibi et dixit quod recederet ab illo loco et statim exiuit et fugiens nauigio transiuit in affrica in qua et in arabia decepit innumeras gentes. qui omnes ei adherentes persarum regnum infestare ceperunt. totumque imperium orientis inuaserunt. tamen quod preualuit hostium multitudo quod eraclius imperator resistere non potuit. Tamen coactus est omnia sacra que erant in hierusalem et precipue preciosum lignum sancte crucis apud Constantinopolim apportare. ¶ Iam ei per se cum arabibus et aliis predictis nationibus coniuncti duce machometo siriam occupauerant et maximam partem palestine quod fuit imperii eraclii anno .xx. Quomodo autem tam subito tantam gentium multitudinem potuit ad se trahere inter cetera visus fuit quadam astucia vulpina Cum enim videret quod a predictis nationibus tanquam summi dei propheta et nuncius coleretur. cepit ardentissima ambitione grandia cogitare in corde suo scilicet quomodo posset esse contrarius romanorum imperatori. et quomodo posset gentes a dominio suo subtrahere Et deinde cum suis deceptionibus putauit viribus suis commouere omnes populos predictarum gentium in hoc facto. ostendendo eis quomodo erant oppressi grandi et amarissima seruitute in dando redditus et tributa sine modo romanis. Et quod propterea venerant iam ad magnam paupertatem et miseriam et quod ab hoc dam- no et periculo futuro poterant exire per vim et timorem et per potestatem multarum gentium. et vetare tributa ac seruitutem tollere: affirmauit tamen eis principatum tenere non posse nisi christianorum fide omnino diuerterent. suaque documenta seruarent. Simulansque vt predictum est aliquid diuini numinis in se habere. et prestigiis multis per ipsum ostensis homines decipiens propheta maximus ab omnibus in dicto populo habebatur iudeos etiam multos vt dictum est ita decepit vt ipsum crederent esse summum messiam. Et sic accidit quod postquam predictis suggestionibus commouit predictas gentes. misit eraclius imperator nuncios suos pro colligendis tributis in affrica. Quod cum sciuit machometus exiuit ad eos cum illis quos commouerat. dixitque eis quod nolebant dare imperatori romanorum tributa. et deinde pugnauit cum illis et interfecit illos. Et tunc eleuatum est cor eius et venit in arabiam et in siriam et in mesopotomiam quas suo dominio subiugauit. Et deinde acquisiuit ceteras prouincias circumquaque plus deceptionibus quam viribus. affirmando eos quod pugnarent et defenderent se a romanis vt ab eorum seruitute liberentur quod et fecerunt. Et tunc sompniauit eraclius imperator quod parui mures nascebantur in affrica qui rodebant fimbrias vestimenti sui. et post hec cum cognouit quod machometus cum ei adherentibus occiderant nuncios suos in affrica et quod nolebant dare consueta tributa congregauit magnum exercitum. et misit cum eo theodorum fratrem suum qui tenebat imperium orientis de manu eius vt pugnaret cum illis rebellantibus in affrica et reduceret terram sub suo dominio. Cum ergo predictus theodorus ve

nit in affricam: pugnauit cū illis et fuit permittēte deo victus ab illis ꝛ fugit qui satis afflictus rediit ad p̄dictum imperatorē. ꝛ narratis omnibus qui occiderant petiuit iterū maiorem exercitum vt iret cōtra illos rebellantes. ꝛ tūc imperator narrauit sibi somnium marius quod viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū mittere: immo maiorem ꝙ prius cum eodē theodoro destināuit. Sed licet romani essent multi quādo puenerūt in terrā illā ꝛ viderunt potestatam machometi ꝛ audaciam quam secum habebat dubitauerunt multū de eo. ꝛ pauore magno ꝯcussi voluerunt se retrahere ad quoddā castrū quod dicebatur gabatin. qđ cum sensit machometus venit post eos plures eorum occidēdo ꝛ vulnerando. Romani vero videntes ꝙ sic moriebātur pusillanimitate resumptis virib⁹ cōuersi sunt ad eos ꝛ habuerunt ibi ꝓliū magnū sed finalit̄ victi fuerūt romani ꝛ occisus theodorus frater impatoris. Omnesq̄ ibi perierūt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt ꝛ ex tunc sublatum fuit romanoꝝ dñium in affrica ꝛ iugum seruitutis affricanorum cessauit. Cum ergo viderūt Agareni ꝙ deuicerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terram sirie et venerunt in ciuitatē damasci que ab antiquo fuerat caput regni xp̄ianoꝝ ꝛ ibi de beneplacito ꝛ voluntate omniū p̄dictorum eleuatus fuit in regem machomet⁹ quia multū eū diligebant et apprecicbantur. quia sic extraxerat eos de seruitute romanorū et regnauit. x. annis. ¶ Hec ex generali istoria hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeret̄ rex et dominus et vt haberetur tanꝙ verus ꝓpheta dei fuit totū studiū vite sue.

¶ Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.

Tertius punctus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico mōstruosa. Sicut eñ vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiā vt ei⁹ turpitudo anime ostenderet̄ exteri⁹ mōstruosus fuit in corpore. laborās caduco morbo siue epilentico. ꝛ cū die q̄dā p̄sente Cadica regina vxore. sua caderet in terra spumās velut porc⁹ illa cernēs nō modicū tristabatur eo ꝙ homini imparissimo ꝯiūctā mr̄imonio se videret. quā ille placare desiderās surgēs eā talib⁹ sermonib⁹ demulcebat. dicebat eñ cum gabriele archangelo se habere colloquiū nec vult⁹ eius ferre posse splendorem. sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. ꝛ ꝓpter hoc ipsū cadere oportebat. vt cum hec dixit laborauit vt suis incātationibus ꝛ magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira q̄ miracula videbāt̄ añ illā. Et qr aliquo modo teste scriptura diabol⁹ ī angelum lucis se trāsfigurat diabol⁹ intrabat in eo ꝛ faciebāt ei aliqua futura predicere et per istum modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide

runt ⁊ alie supradicte nationes eo ꝙ gabriel archangelus sepe a deo ad sanctos hoīes destinatur ꝙ ex ore ga brielis archāgeli machomet' leges illas susciperet quarū eis obseruā- tiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine ⁊ legis ma chometi.

Ertia cōside ratio ē videre q̄lis ē lex machometi Et licet ex superiorib' sa tis clareat ꝙ homo tā bestialis ⁊ immū dus nō potuit dare nisi legē sibi cor respondentē. Uerūtn̄ vt fideles co gnoscant falsitatem ei' ⁊ quomō non est lex dei sed diaboli septem passib' explicat. Primus erit de modo falla ci quomō dedit legem suā populo ei credenti. Secundus de errorib' sue legis. Tertius de fatuis sue legis fa bulis. Quartus de maliciis sue legis Quintus quomodo mille miraculis fuit confirmata. Sext' quō est lex cō tradictiōis. Septim' ꝙ in plurib' ē per hoīem renocata ⁊ a diabolo tāq̄ a principali auctore constituta.

¶ De mō q̄ fuit data lex machometi

Rimus passus ē videre modū quo secta ista machometi fuit data Circa qđ notandū ē ꝙ sicut fert̄ ē libellus q̄dē in partib' trāsmarinis de ei' fal laciis in q̄ legit̄ ꝙ ipse volēs sibi ꝯci liare aīos pploꝝ dicebat se ee̅ ꝓphe tam ad coꝝ salutē diuinit' destinatū vt vt legē iudeis ⁊ xp̄ianis datā que nimis rigida erat ⁊ seuera mitioꝝ p̄ceptoꝝ ꝓmulgatiōe tēperaret ⁊ vt ei' missiōi ad instar moysi attestari q̄ dam signa ⁊ ꝓdigia videret assigna ta die ad certū locū ppl'm ꝓuocauit legē diuinit' missā isignis ⁊ ꝓdigiis accepturū: tūc eo sermocinātē ad po pulū colūba cādida q̄ in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta euolās super humerū ei' stetit ⁊ in ei' aure iuxta morē solitū grana i aure repo- sita comedens v̄ba legis ei suggere videbat̄. Taurus quoq̄ similiter ad hoc ipm̄ ꝯsuetudine q̄dam edoct' vt de manu ei' pabulū acciperet ad vo- cem eius corā pplo venit ⁊ quasi no ue legis mandata celitus missa q̄ ip- se cornibus ei' alligauerat detulit. Sed ⁊ vasa quedā lacte ⁊ melle ple- na que ipse in certis venis terre ar- tificiose ac latenter imiscuerat quasi p̄ diuinā reuelationē fecit effodi et populo velut in signo future habun dantie ꝙ p̄ eiusdē legis obseruātiā mereret̄ ostendit. Sicq̄ miraculis ⁊ magnalib' diuinis cōgratulātes ⁊ ac clamātes seduxit atq̄ ad legē suam q̄si diuinā recipiēdam pertinaciter animauit.

¶ De erroribus legis machometi.

Ecūdus passus ostēdit errores legis ma- chometi. Unde oīm anti- quoꝝ feces quas diabol' sparsim seminauerāt simul i macho- meto ⁊ eius lege recollegit ac reno- uauit. Ipse nāq̄ cū sabelio negauit trinitatē personarū in diuinis. Se- cundo docuit xp̄m esse purā creaturā cum arrio. Uñ ⁊ Sergius monach' qui fuit magister machometi vt di- ctū ē fuit hereticus arrian'. Tertio asserit ꝙ iudei nō occiderūt xp̄m sed

quẽdam ei similẽ: ꝛ in hoc ꝯuenit cũ manicheo. Quarto dicit ꝙ de⁹ trãsfu lit xp̄m ad se ſ; apparebit circa finẽ mũdi ꝛ occidet antixp̄m ꝛ postea fa- ciet eũ de⁹ mori. ꝛ qꝛ negat xp̄i pas- sionẽ oĩa sacramẽta ecclie q̃ a passio ne xp̄i sumpserũt efficaciã ꝛ ĩ hoc cõ uenit cũ donatistis heretici. Quinto dicit ꝙ demones. possunt saluari p alchoranũ ꝛ ꝙ ipsi audito alchorano multi ex eis facti sunt sarraceni ꝛ in hoc aliqualiter imitat᷑ originem qui dicit ꝙ adhuc demones saluabunt᷑. Sexto dicit ꝙ cũ de⁹ misit ꝓ eo ga- brielẽ ꝙ ipse iuit ad deũ ꝛ de⁹ impo suit ei man⁹ ꝛ tantã frigiditatẽ sen- sit ex tactu man⁹ dei sup humeros eius ꝙ frigiditas ꝑuenit vsq; ad me dullã spine dorsi: in hoc ꝯuenit cum acronio forti q̃ ponit deũ corporeũ. Septimo dicit spiritũsanctũ eẽ creatu rã ꝛ in hoc cõuenit cũ machedonio. Octauo dicit ꝙ aliq̃ ãgeli facti sunt demones qꝛ noluerũt adorare adam ꝛ in hoc oĩno neminẽ imitat᷑. Nono ponit ꝙ vltima hoĩs beatitudo ẽ in cõmedendo ꝛ luxuriãdo ꝛ in vestib⁹ preciosis ꝛ in ortis irriguis ꝛ in hoc cõuenit cũ cherinto heretico ꝛ cum quibusdam paganis. Decimo ponit in capitulo de mẽsa ꝙ familia sua ni hil oĩno valet nisi cõpleat legẽ ꝛ euã geliũ ꝛ librũ sibi reuelatũ sc; alcho- ranũ: ꝛ sic docuit gẽtes iudaysare: et ideo docuit circũsionem esse tenẽdã ꝛ in hoc cõuenit cũ vicrne heretico. Undecimo docuit indifferenter acci pere vxores alioꝝ ꝛ in hoc videt᷑ cõ- uenire cũ nicholait; heretic;. Duode cimo docuit licitũ eẽ habere plures vxores ꝯtra apostolũ ꝑme cor. vii. et ꝯtra ꝯstitutionẽ ꝑfectã legis nature erũt duo in carne vna gen. ii. ꝛ ĩ hoc ꝯuenit cũ nazareis heretic; licitũ po nentib⁹ in noua lege articulũ de plu ralitate vxoris. ¶ Xiii. docuit vti lo tionib⁹ ꝓ baptismatib⁹ in remissio- nem peccatoꝝ ꝯtra aplm ad ephe. iiii. vna fides vnũ baptisma: ꝛ ĩ hoc ꝯuenit cum nouacianis ꝛ donatistis hereticis baptisma reiterantibus. ¶ Xiiii. docuit licitũ eẽ sodomiã tã; cum masculo q̃ cũ femina vt p; ĩ al- chorano capitulo de vacca. ꝛ ĩ hoc cõ uenit cũ sodomitis hereticis licet sar raceni palliẽt hoc q̃busdã honest; ex positionib⁹. Hec aũt fuit tota inten- tio machometi vt sc; resecaret q̃cq̃d erat arduum in credẽdo ꝛ q̃cq̃d erat difficile in operãdo: ꝛ cõcederet cõ- munia ad q̃ mũdani hoĩes ꝓni erãt ꝛ maxime arabes sc; gulã ꝛ luxuriam ꝛ rapinã. ¶ De virtutib⁹ aũt puta de humilitate vł de pace. vel abstinen- tia. vel de caritate dei ꝛ ꝓximi vł de vltimo fine nihil notabile dixit ꝛ qꝛ de oĩbus his poterat ei⁹ facilitas et malicia deꝑhendi tã; p nouũ q̃ p ve tus testamẽtũ q̃ etiã p dicta philoso phoꝝ q̃ de virtutib⁹ ꝛ vltimo fine ho minis tractauerũt mandauit oĩno ꝙ nihil crederẽt qḋ esset ꝯtrariũ huic le gi: sed q̃ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus ꝛ fabulosis legis machometi.

Tertius passus est de fatuitatib⁹ ꝛ fabu losis dictis legis ꝛ do- ctrine machometi. Ex q̃ bus satis apparebit qḋ nõ ẽ lex dei. Nõ eñ lex dei fabulosis ꝛ ridiculo- sis calificat᷑ q̃ potius ꝯuertũt hoĩes in risum q̃ in deuotionẽ; talis ẽ lex

machometi ut certū ē oib⁹ eā legētib⁹. et de multis q̄dā pauca ls magis notabilia referanē dicit̄ eni in capitulo de lenemelle q̄ interpretat̄ formica q̄ Salomon congregauit magnum exercitum angelorum videlicet hoim et animaliū. et q̄n ibant inuenerunt flumen formicarum et tunc formica dixit. O vos formice itroite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon et milites ei⁹ et subrisit formica. Et post pauca q̄n reassignabātur omnes aues in exercitu inuentū est q̄ deerat vpupa et dixit Salomō. quid ē q̄ hic nō video vpupā puniā illam et decollabo eam vel assignabit ratonē quare defuit. et stetit vpupa non multum lōge et ait. didici q̄ vos nescitis et veni ad vos de sabea cum veris rumoribus inueni si quidē mulierem regnantem inter eos et operi pp̄lm suū colere solē absq̄ deo. Itē in capitulo delchamar quod dicit̄ in tpe lune appropinquauit luna hora et fracta est luna quod. exponētes doctores eorum dicūt q̄ machometus stabat cum sociis suis et cū videret lunā appropinquātē piunctioni dixerūt ei ostēde nobis aliqd̄ pdigiū. et tūc ipse sumit illune duobus digitis scz indice et medio et tunc fracta est in duas partes et vna medietas cecidit supra montem elikanis qui imminet ciuitati meque ex vna pte: et alia medietas super aliū qui mons rubeus appellatur situs ex alia pte ciuitatis: et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicam camisie machometi et ipse integrauit eam. Item in capitulo seba dicitur q̄ vermis indicauit mortem salomonis vbi dicit glosa q̄ salomon dū staret innixus super baculum suū subito tantus dolor eū arripuit q̄ expirauit nec tamē corruit diuino miraclo. demones autem qui ei seruiebant vidētes eū stare credebāt eū viuere et nat⁹ est q̄dā vermis de terra et corrosit baculū cui innitebatur. et tūc fracto baculo corruit salomon: et concurrerunt demones et inuenerunt eum mortuū et ex tunc ceperūt hoibus nocere p posse. Itē ipse machometus in libro narrationū reddit causam quare vinū sit illicitum et dixit q̄ deus misit angelos duos i terrā vt bene regnarēt et iuste iudicarēt et fuerunt isti angeli Aroth et maroth. cumq̄ venisset mulier que habebat causā: inuitauit eos ad prādium et dedit eis vinum bibere. qd̄ eis deus mādauerat ne biberent: et inebriati requisierūt eam de luxuria et consensit hoc precio q̄ vnus docēret eam ascendere in celum et alius descendere. Cūq̄ eam docuissent ascēdere in celum et deus illam videret audita causa et modo fecit eā luciferum q̄ esset ita pulcra inter sidera sicut erat in terra inter mulieres. Data autem optione angelis qui peccauerant vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerunt magis puniri in presenti q̄ in futuro et tunc deus suspendit eos per pedes in puteo babilonis cum cathena ferrea vsq̄ ad diem iudicii. Hec et similia multa cōtinentur in predicta lege per que q̄libet sapiens poterit cognoscere fictionem q̄ nullo modo sit lex dei. Nō eni lex diuina consueuit loqui hoib⁹ per tales fabulas: sunt eni sequētes machometum illi de quibus prophetauit paulus a veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem con

vertentur. Item dicit in libro narrationum quod celum creatum fuit de fumo et fumus de vapore maris et mare de monte quodam qui vocatur caph qui cingit totum orbem et sustinet celum. Dicit etiam quod sol et luna erant equalis luminis et virtutis et non erat distinctio inter diem et noctem. quadam autem vice volabat gabriel et accidit vt ala sua tangeret lunam que obtenebrata est sicut modo cernimus. Preterea dicit quod natus est sus de stercore elephantis et mus de stercore porci et cattus de fronte leonis: quod narrat in hunc modum. Nam cum esset noe in archa cum filijs et animalibus qui ibant ad secreta nature inclinabatur archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent consuluit noe dominum qui ait vade et inclina culum eius ad foramen stercorarie: et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grandis satis de stercore elephantis Cum autem rostro fossorio reuolueret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerunt et consulto domino noe percussit leonem in fronte et egressus est cattus per nares eius et hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterum in eodem quod deus in fine mundi occidet omnem creaturam etiam angelos et archangelos et nihil remanebit viuum nisi deus et mors que est quidem angelus qui dicitur adriel. et tunc precipiet deus adrieli quod occidat seipsum quo facto dominus insultabit voce grandi et dicet vbi sunt satrape mundi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiam machometus scripsit librum vbi posuit duodecim millia verba stupenda et cum admirantes quererent verum omnia illa essent vera Respondit quod solum tria millia veritatem habebant omnia alia falsa erant Cum igitur in predicto libro aliquid falsitatis deprehenditur dicunt sarraceni quod hoc dicit machometus quia non erant omnia vera et istud est de illis residuum totum semper in suo robore perseuerat. ita etiam faciunt sarraceni de alchorano quia cum multa falsa in eo et mendacia comprehendantur tamen propter quedam vera que continet quasi verbum dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio christi quia si in eo vnum solum verbum falsum inueniretur quod absit de euangelio vt dicit Augustinus causa iusta esset quod totum euangelium friuolum reputaretur et vanum quia modicum fermentum corrumpit totam massam secundum apostolorum. et hinc est quod litterati et magni sapientes inter sarracenos non adhibent fidem sed fictiones doctrine aduertunt in predicto libro. Cuius sunt duo signa Primum quod renuunt disputare cum alijs sapientibus publice Secundum quod nolunt adduci alchoranum in publicum et dolent vehementissime cum ab alijs legitur et nullomodo vellent quod in linguas alias et litteras transferretur. Scimus enim quod verum aurum neque lumen timet neque ignem Et ideo christiani de veritate confidunt que fortissima est et manet in eternum libenter cum alijs nationibus de euangelio conferunt gaudentque cum ab alijs nationibus creditur et desiderant quod omnibus publicetur et in linguas alias transferatur et non solum scripturis sed etiam picturis et colaturis publice christi passionem ostendunt quod ab alijs nationibus ludibrium et ignominia reputatur.

¶ De maliciis legis spurcissime machometi.

Quartus passus est de maliciis legis machometi. Lz deus sit summe bonus et optimus scit optima adducere secundum dionysium si mala cōtinet lex aliqua cōstat illā nō esse a deo talis est lex machometi vt pz p totū alchoranū. Dicitur em̄ in capi. elhacaph et etiā in capi. elcez quod interptatur demones q ipm alchoranū placet demonibus et in eo delectantur. demones autez sunt praui et dānati in voluntate quibus nō placet nisi quod malū est igitur alchoranū est malū. Preterea alchoranus est causa oīm maloz vt occisionis et rapine et periurii et huiusmodi queq̄dem mala sunt. Alchoranū non solū permittit: sed mandat occisionē: nec est excusatio q mandat q occidantur increduli. Dicit em̄ sine dubio q fideles non debent occidere fidelem: ipsos aūt infideles pcipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributum est integra causa q occidantur vel non occidantur. Preterea sicut vt in Alchorano in pluribus locis legitur nullū est maius malum q imponere deo mendacium. Alchoranum autez deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que oīa redūndant in deum quomō ergo alchoranū est sermo dei vt dicunt. Possumus aūt ostendere plura alia. Naz in capi. elenipbaal quod interptatur lucra dicitur q lucra sunt dei et nuncii: et q debet deo quintā partē de his q̄ lucrantur. Sz nunqd deus est ita maius q permittit rapinā vt inde insequatur partē suā scz quintā partem. An est ita pauper q nō habet vnde alat pauperes suos scilz viduas et pupillos et pegrinos de quibus ibi loquitur nisi pmittat rapinā vt inde lucretur. Certe iā fecit machometus deū consortē sibi in malū quē non pōt habere cōsortē in bono. ¶ Quod aūt pcipiat rapinā pz asana. xxi. vbi loquitur sarracenis in hūc modum viri boni deū timentes facite per que vos ipsi ppinqui sui sitis studeatis ipsius nōie vsqz quo vos meliores et elatiores efficiamini pdatores et expugnatores estote. Propterea lz alchoranū aliquomodo pphibeat rapinā vel piuriū vel quedā alia mala tamen ipsa pphibitio est quedā pmissio dicit enim ne faciatis talia mala qui deo nō placent: sz si feceritis ipse est misericors et miserator: quia indulgebit vobis de facili. De rapina aūt nihil mādat vnq̄ q restituatur nec ipsi talē cōsuetudinē habent. Sed sufficit sarraceno q dicat nō est deus nisi deus et machometus est nūcius eius. De piurio vero expsse dicit in capitulo elemēde q interptatur mensa nō imputabit vobis deus fraudationē iuramēti: sed moderationē eius quasi dicat periuriū nō obligat ad culpā: sz ad penam: et postea subdit p transgressione vero eius decem miseroū cibatio seu eorum vestitio: aut vnius captiui redemptio; qui aūt hoc non valet tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequuntur oīa mala non em̄ timent rapere vel fraudare nec periurare: nec seruant fidē tamen christiani tenēt q fides seruanda est hosti: et etiā infideli. Ex supradictis satis pz q lex

machometi nō est lex dei ex quo mul tas continet malicias ꝛ multa falsa ꝛ criminosa.

¶ Quod lex machometi non est cō firmata miraculis.

Quintus pas sus est ꝙ lex mechome ti non est confirmata miraculis. Ex quo qui cunq; sani intellectus poterit auertere ꝙ nō est lex dei. ꝗm cū moysen misit deus ad pharaonē ostēdit magna miracula. helyas eli zeus ꝛ alii ꝓphete fecerunt magna ꝛ inaudita miracula ꝛ illi precipue om nes qui aliquid nouitatis attulerūt mundo christus aūt venit ꝓpꝛie cum ꝓdigijs ꝛ signis maximis sicut etiā in alchorano dr̄. Si aūt dicant sarra ceni ꝙ plura ꝛ magna miracula fe cit machometus sicut est illud de in tegratione lune fracte ꝛ de fonte aq̄ quē cū digit; suis fecit emanare hec friuola sunt ꝛ contra alchoranū eoꝝ prohibet eīm machomet⁹ ꝙ nihil de eo credāt nisi ꝙ scriptū est in alcho rano de oib⁹ inquit philosoph⁹ mul ta mentiti sunt ꝙ ne de me verum te neat ꝙ alchorani auctoritate fulcit qui cū miracula non faceret ostende re volens cām deū consequenter in troducit dicens dn̄s dixit ad me: iō te miracula facere non permitto qꝛ ne tibi sc; contingat sicut in alijs ꝓ phetis in miraculis timeo suo ergo testimonio conuincit nullum fuisse miraculū seu signū. Itē ipē macho metus in alchorano frequenter reci tat ꝙ cū homines ei dicerent osten de signa que fecit moyses ꝛ christus ꝛ alij ꝓphete. Respondebat qꝛ moy ses venit cū signis ꝛ nuncij ceteri et maxime xp̄s qui venit cū maximis ꝓ digijs ꝛ mundus non credit eis: sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nō ꝑmittit me deus facere miracula: nō eīm crederent: sed veni in virtute ar morū. Sed hoc conuincit expressum esse mendaciū. quō eīm non crederēt ei si faceret miracula q̄ crediderunt ei sine miraculo. Talia eīm mādauit eis ad que mundus ꝓnus est ꝛ currit sine aliquo miraculo ꝛ mandato: sc; ꝙ occiderent ꝛ raperent ꝛ mulieres plurimas impregnarent ꝛ ꝙ dentem ꝓ dēte ꝛ oculū pro oculo extraherēt. Ad hec aūt oīa ita ꝓni sunt mūdani hoīes vt vix ꝛ cū magnis vltionibus ꝛ iudiciarijs penis ab istis valeant coerceri. Quod aūt induxit ꝓ signo ꝙ sit missus a deo in virtute armoꝝ expressa; continet falsitatem nō eīm semper fuit victoꝛ sicut moyses ꝛ ie sus enoch ꝛ helyas quos angel⁹ dn̄i semper protexit ꝛ victores fecit ma chometus autem vincebat aliquādo ꝛ aliquo modo vincebatur sicut ꝛ alij tyranni. nā dentes eius in bello con triti sunt ꝛ facies collisa sicut habet in bello quod vocatur gasime toboꝛ vbi fuit vulneratus in oꝛe et amisit vnū dente; de pꝛioꝛib⁹ coꝛruit quoq; in foueam ꝛ fuit valde turpiter vict⁹ ꝗuis in ꝓcedenti nocte ex parte dei sui contrariū ꝓmisisset hec in pu gione ꝛ alia similia parte secunda ca pi. viij. Ex quo etiam patet ꝙ nō est miraculum illud quod pro signo in ducunt videl; ꝙ subito magna pars mundi sei adhesit. Talem eīm legē cō stituit: ꝛ talia mandata dedit ad que omnes proni sunt etiam sine manda toꝛi superius patuit. Dixit eīm iu

fit mihi deus terrere gentes gladio
donec testificent' q non est deus nisi
deus et q ego sum nuncius eius qd si
fuerint confessi sanguine et pecuniam
suā saluauerunt et inde sarraceni di
cunt' saluati. Nā quicunq recipiebant
mandatū machometi ipse et sui salua
bāt eū et nō occidebant nec expolia
bāt. ¶ Unde et sarraceni nō sarrace
ni vocant' sed messalami qd interpre
tatur saluati ipsi aūt vere credunt se
esse saluatos et derident xpianos q no
lūt dici massalami .i. saluati vt ipsi
sed volunt dici xpiani. Dum aūt plu
res a machometo talē saluationē ac
ciperent ex pdicta cā. Postea fecit
pconisari q̄cūq dixerit non est deus
nisi deus intrabit poradysum etiā si
latrocinatus fuerit et fornicatus. Ue
nit aūt quidā ad machometū dictus
hebidorda et quesiuit ab eo si hoc es
set verum. Et respondit q sic et addi
dit etiā si cū pcedentibus biberit vi
nū et etiā si occiderit et adiecit macho
metos etiā si torserit nasuz hebidor
da ad ea autem oīa confirmanda nō
ostendebat miraculum sed nudabat
gladium. Idem habetur expressius
in capitulo prophetaruz vbi sic legi
tur. Dixerūt de machometo scz ascul
tasti somnia seu blasphemias vel cer
te poetizas fiant ad nos saluantem
cum miraculo vno ostende quemad
modū missi sunt et priores. Respōdit
destruxit inquit deus ciuitates ante
eos qui non crediderunt et qui pces
serunt vos non crediderūt: nec etiaz
vos miraculis credetis nisi per gla
dium sicut in capitulo prophetaruz
narratur. Ait ve querentibus mira
cula fieri ab eo et dixerunt ei. Ascul
tasti somnia etc. Respondit sicut su

pravsq per gladiū. Audite ergo ma
chometici si alchoranum visitatis ip
se est qui affirmat machometuz mil
le fecisse miracula longe autem plu
res sunt quos cōsumpsit gladius q
hui gratis eum secuti fuerūt. Decla
rat ergo ex supradictis legē macho
meti nullo miraculo fundatā esse et
sic non dicenda lex dei. ¶ Fides au
tem xpiana que pcipit ardua tota ē
fundata in miraculis vtilibus et ma
nifestis que non solū xps fecit sz et
apostoli post eū: etiā doctores q euā
gelii et apostolorum dicta exposuerunt
et vsq ad ista tempora durauerunt
miracula: scilz de effugatione demo
nū et curatione lāguorū et resurrectio
ne mortuorū. Hec mirabilia faciunt
xpiani et fecerunt qui dicunt xpm cru
cifixū esse verū et solū deū. ¶ Et si di
xerint sarraceni q ista non credunt
nec facta sunt ostendemus eis mira
cula magis. ¶ Constat enī q totus
mūdus colebat idola et maxime roma
ni qui tenebant monarchiā mūdi hi
receperunt fidē christianā et non so
lū acceptauerunt xpm crucifixū esse
verū deū: sed etiam expulerunt om
nes alios deos qui tāto tempore in
idolis dabant eis responsa: nec ipo
nebant eis aliqua grauia cum fides
christiana tā ardua et insolita mūdo
imponat vt contemnere mundū: con
temnere seipsum diligere inimicos
orate pro persequentibus beneface
re malefacientibus aliena nō appe
tere propria largiri. ¶ Hec oīa mun
dus acceptauit et ritū prestitū dimi
sit. Aut igitur propter sufficientia
miracula autē sine miraculo maius
autem miraculū fuit si sine miracu
lo: et per homines impotētes simpli

ces et pauperrimos procurari potuit et hec fecerunt christiani non alios occidendo: sed mortē ab aliis equanimiter tollerando. Constat autem modis omnibus fidē christianā stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non eni indiguit: et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alii vero scilicet intelligentes litterati et virtuosi viri et nullatenus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Extus passus est q lex machometi est lex contradictionis. Sunt enim in eo innumere contradictiōes de quibus propter breuitatē octo subiungūtur. Primo se dicit esse generalē prophetā: et tamen dicit q alchoranus datus est ei arabice: et q nescit aliaz linguā nisi arabicā. Itē secundo dicit in capitulo de delbachara q interpretatur vacca q iudei et christiani et sabbei saluabūtur et capitulo ad mirā. dicit postea q nullus saluabitur nisi in lege sarracenorum. Item tertio mandauit eis q non altricentur cum hominib⁹ alterius secte verbis asperis: sed verbis mansuetis nō enim ptinet ad hoies dirigere: s; ad deuz soluz et vnus quisq3 h3 de se solo reddere rōnē et nō de alior postea mandat in pluribus locis q occidanť et expolienť q nō credūt donec credāt vel soluāt tributū pterea ipse dicit i capi. albē q illi q recipiunt fine deo dn̄s aliū tu nō es patron⁹ et pcurator eor: sed deus reseruat sibi. Est igit notabilis cōtradictio q ex vna parte auctoritate dei totiēs mādat q occidanť increduli et ex alia pte de⁹ mandat q etiā p tanto scelere nullus est pcurator ad puniendū: sed soli deo reseruanť. Itē quarto machometus in capi. zalt tenenti in fine iactat se q ipse nō est de cōpellētibus: s; quomodo nō est de cōpellentibus: q mādat q nō credentes occidenť et expolienť. Itē in hoc capi. de vacca concedit sodomiā tā cū masculo q cū femina dicit enim sarracenis q non polluant se cū infidelibus nisi credant et de mulierib⁹ dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas vt vultis: et tamen in eodē capitulo prius dicit q illi sodomite tempore loth operati sunt abhominabile vitiū: et prestis nationibus insuctū. Itē vi. ipse dicit q noe abrahā ysaac et iacob et filii eorū fuerunt sarraceni: et tamen ipse dicit q mandatum est ei q ipse esset primus sarracenus. Preterea cōstat q non fuerunt sarraceni quātum ad ritū: nisi postq fuit data lex sarracenorū. lex aūt sarracenor est alchoranū quod quidē fuit datū post legem moy et euāgeliū sicut habeť in alchorano: immo nō sunt adhuc septingēti. xcv. anni q fuit machometus cu3 ipse venerit anno dn̄i. sexcentos. lxvi sicut patuit supra cōsideratione pri⁹ma articulo. iii. Cōstat tñ q noe habrahā ysaac et iacob fuerūt ante legē moysi et euāgeliū. Itē. vii. ipse dicit q deus phibuit auguriū. et tñ ait augurieminí si aliter nō potestis in scissura datili et q hoc nō fecerit anathema sit. Itē viii. ipse dicit se missu3 arabibus q nūciū nō habuerant dicit enī

q alchoranū datū est eis solū in lingua arabica. dicit cū se nescire aliā linguā nisi arabicā. Unde cū adhesissent ei quidā bacheria iocobinus et salon persa z abda alba de perside filius felcā iudeus z quidā dicerent q ipsi instruebant eū: ecce cecidit in faciem suā z contracte sunt manus eius z pedes z socij cooperuerunt cū vestibus suis z ad se rediens dicit deus misit me corripere vos de sermone quē dixistis q tales me docerent legitq3 eis vnā lectionem alias sententiam que est in fine lectionis elnael qd interptatur palma que sic dicit. Scimus q ipsi dicent q instruxit eum homo lingua aūt qua loqueref ei perfecta hoc aūt arabica patens est: z et hoc dicit quomodo pōt esse q illi istruāt me quorum vnus persecutus est z alter ebreus qui dixerūt ei potest esse q lingua sua tibi loquat z exponāt tu lingua tua oia notifica hāc inuenit rñsionē: s3 q non poterat instrui ab hebreo z psa q sunt ppinq quō poterat alius valde remote lingue instruere. Ipe tñ post dicit se eē missū ad vniuersitatē gētiū. Sed quō ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis q nescit recitare suū sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tñ vnde habef in libro pphetaz q dicit ei deus nō misimus te nisi ad vniuersitatē gentiū est igif manifesta cōtrarietas z apertum mendaciū q sit missus solis arabibus z oibus gentibus. Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot contradictiones inueniunf. Unde sentēcia est machometi in capi elnesa qd interpretatur mulieres q si iste alchoranus non esset a deo inuenirentur vtiq3 in eo zrarietates multe. Sua igitur sententia sit in destructione sue legis q3 ex quo vt visum est multe manifeste contrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Quod lex machometi non est lex dei: q3 in multis est per hominē reuocata et q dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Eptim9 passus est q lex machometi nō est lex dei: q3 est in plurib9 p hominem reuocata. Unde nō est tale examē legis sarracenoz inter eos quale iter xpianos sepe fit per consilia generalia vbi veritas fidei repetitis vicibus luce clarior innotescit. Cū sarraceni qui eius notitiā habent p autētico tenent actū factum p machometū abdulhaqui qui erat alpharā in ciuitate que dicitur malaga q refert in suo libro versus reuocatos. q cū ipe vidisset multos locutos fuisse in modo quo aliq versus alchorani reuocabanf z q null9 hoc fecerat finē q recedēdo a pdicta ciuitate cōgregauit doctores regule q ei auxiliū dederūt cū auctoritatibus z libris antiquoz magistrorū z q sic cōposuit breuiariū certissimū de eo q breuiariū reputatur inter doctos magnū onus legis machometi z non minus piudiciū: q3 ostendit allegando sup eo alios passus alchorani. q in ipomet alchorano quod tenef ab oib9 sarracenis p lege sua data a deo sunt reuocati. cc. z. xxvij. versus de qbus rōne genere sunt reuocati cētū xxiiij. versus ita q sarraceni faciendo guerraz cōtra nō sarracenos ipsi zdicūt legi sue in c ētū. xxiiij. passib9

verbum est magni ponderis dicere sunt renocati. Aliud est concordare vnum passum cum altero exponendo et declarãdo quomõ i suo casu intelligitur vnus passus et in alio ali? sicut etiã in multis passibus videtur esse cõtrarietas inter doctores xpianos sit studiose et autentice per generalia cõsilia et sctõs patres habita examinatione longo tempore cũ cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra. Sed quod aliquod consiliũ vel papa dicat q aliquis passus euangelij sit renocatus alienum est a suo proposito et omniũ xpianorum q in lege dei fiat sicut in legibus ciuilib? vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cãcelarie per quas expediuntur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa approbet quas vult renocat. vel sicut foris regni castelle et ordinationib? quia aliqui reges faciunt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt q ad antiquos foros et hoc est quia renocare legẽ spectat ad suum factorem vel ad equalem seu maiorem potestatem habentem. Quomodo ergo potest renocari lex que putatur eẽ dei per aliquẽ alium quia si verũ est q esset dei nõ a deo per hominẽ sapientẽ sed nec p diabolum vel aliquem angelũ nec per oẽs diabolos hoies et angelos simul in vnum coniunctos. Sed ad renocãdũ tot versus libri alchoran non sit mẽtio q fuit facta cõgregatio vniuersalis et pte omniũ sarracenorũ et q maiores eorũ cõgregarẽtur requisiti. sz habẽt p autẽtico dictũ vnius alicuius q dicit et nõ pbat necforte suo tpe fuit manifestũ q petierit consiliũ super eo a doctoribus regule. Ex quibus satis clare pz legem machometi nõ esse legem dei: q: nec autentice examinat: immo per vnum sarracenũ in pluribus renocata: et si vnus dyabolus: lz sit hominibus contrarius: q: eos respicit vt inimicos cum hoc sit eius pprium officiũ nõ tñ est cõtrarius alteri dyabolo: q: si sic iam esset in se diuisus beelzebub non posset stare regnum eius cũ omne regnũ in seipm diuisum nõ sit stabile. Quõ ergo potest dici q fuit tot versus alchorani renocati cũ ab oibus sarracenis dicat liber a deo reuelatus cũ ergo vnus dyabolus non sit alteri cõtrarius et minus vnus angelus alteri multo minus de? sibi ipsi. Et cũ omnes sarraceni habeãt p autentico q quedam dicta alchorani sunt aliis cõtraria. et ideo multa illorum renocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorũ pperẽ doctorũ lex eorũ debet dici composita et cũ nõ a deo pter ea q dicta sunt. ¶ Relinquitur ergo q a dyabolo magistro machometi cuius officiũ est falsa veris imiscere. et dulci melli venenũ. q: si sic ẽ q est in se cõtraria cõtẽto in ea in pte existẽte vero et in pte mẽdacio dici poterit auctor eius nõ verax sed mẽdax et q dz attendi mendacium est multum periculosum: q: et talibus tam magnis et tam pniudicialibus et damnosis mẽdaciis sicut sunt multa contenta in alchorano cõdemnãtia animas suorum credentiũ in speciali hoc q nõ obstante quacunq contraria ratione in alchorano lz dicta per michae

lem per gabrielem et per deum per suos angelos et nuncios precipiunt fieri guerram contra omnes qui non tenent partem suam et non specificatur hic quid contineant alii versus reuocati in multis grauissimis et periculosissimis. Sed cum hoc sit certissimum quod deus per suam naturam non potest esse mendax. angelus bonus similiter quia confirmatus in gratiam dei. sed potest esse et est mendax diabolus et homo. ¶ Si ergo lex machometi secundum dictum illius alfaqui et doctorum regule est contraria sibi ipsi et ideo non data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac ratione quadrimembri sufficienti et hanc rationem facit dominus cesariensis magister iohannes de Segobia in tractatu contra sarracenos.

¶ Est ergo principalis actor alchorani non homo sed diabolus qui ex inuidia propria et ex permissione diuina propter peccata populi preualuit inchoare solempniter et efficaciter perfidiam antichristi quia videns diabolus fidem christi crescere in partibus orientis et quod idolatria iam deficiebat deuicto cosdroe rege persarum et medorum per eraclium regem christianissimum et quod ipse eraclius destruxerat excelsam turrim quam ipse cosdroe edificauerat ex auro et argento et lapidibus preciosis: et quod crux christi iam tantum erat per eraclium exaltata et amplius exaltanda et cum non posset ipse diabolus iam amplius defendere plures deos nec totaliter negare legem moysi et euangelium christi quod iam diuulgatum erat per totum mundum. cogitauit perfectionem legis quasi medie inter nouam et vetus decipere. undus et ad hoc exequendum assumpsit quendam hominem diabolicum nomine machometum ritu idolatram fortuna pauperem mente superbissimum et maleficiis famosum vt supra visum est. Et quidem libentius assumpsisset diabolus hominem bone fame. si fuisset permissus sicut et libentius primum attemptasset hominem per aliud animal in quo ipsius malitia celaretur quam per serpentem: si fuisset permissus: sed non permisit diuina sapientia nisi vt talem assumeret et per talem hominem mundum inuaderet vt mundus de facili aduertere posset qualis esset lex data per talem legislatorem.

¶ De fundamento legis machometi.

Quarta consideratio est scire in quo sarraceni firmant sue legis fundamentum. Et patebit quod nihil reale habent sed totum est fictitium et fabulosum et tam manifeste mendatium quod vnusquisque ratione capax aduertere poterit hanc legem nullius firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorum israel laus eius sit qui transire fecit seruum sub vna nocte ab oratorio elharam que est domus mecque vsque ad oratorium remotissimum que est domus sancta in hierusalem quam benediximus. ¶ Expositio huius sententie est in libro qui dicitur arabice halmeherig quod latine interpretatur in altum ascendere et ideo vulgariter dicitur scala machometi in quo sunt octuaginta quinque capitula in quibus narrat fictionem quandam sui ascensus et descensus. Ex quibus omnibus breuem summulam compilauit iterum suum circa sue legis fundamentum. Dixit ergo narrans

fictionē suā sic. Cū ego machomet⁹
essem in equa in domo mea ⁊ iacerē
in lecto proprio iuxta uxorem meam
post multam vigiliā in lege dei cogi
tando aliquantum dormire cepi: et
statim venit ad me gabriel angelus
qui sub hac forma se mihi ostendit:
qz facies ei⁹ erat alba plusq̄ lac: aut
nix aliqua: ⁊ capilli erāt rubicūdio
res corallo multo etiam rubicundo
habebat supercilia valde ampla ⁊ os
pulcherrimum ⁊ bene formatum: dē
tes quidem albos ⁊ valde claros et
indutus vestibus omni re albior sb⁹
ac ditissime operatis cum perlis et
lapidibus preciosis: cinct⁹ erat dua
bus zonis auri purissimi ⁊ earum q̄
libet amplior grādi palmo: manus
ipsius rubicunde quēadmodū ignis
⁊ ale ac pedes viridiores omni sma
ragdo dixitq̧ mihi. Machomete sur
ge veni post me stringens te zona: ⁊
circūuoluens caput tuū atq̧ corp⁹
tuella tua alba: quia deus vult tibi
multa sue potentie ac secretorū suo
rum mirabilia ostendere in hac no-
cte. Cum ergo surgerem ac venirem
ad portam domus mee respiciens vi
di q̄ gabriel tenebat per habenas
quandā bestiā quā mihi adduxerat
cui nomen erat alborac q̄ talis erat
forme. Erat enim grādior azino ⁊ par
uior mulo: habebat faciem hominis
⁊ crines eius erāt de perlis: pectus
autem de smaragdo: cauda de rubi-
no: oculi clariores sole pedes ⁊ vn-
gulas habebat ad modum camele.
Hec bestia erat sellata quadam sel-
la: sic mirabiliter cum perlis ⁊ pre-
ciosis lapidibus operata q̄ null⁹ est
qui dicere possit. Multa alia dicit
de ornamento huius bestie. Sequi-

tur ⁊ hec bestia tota circundata erat
angelis qui custodiebant eam. Tunc
dixit mihi gabriel. machomete ascē
de super bestiam istam ⁊ equita: ⁊ cū
appropinquarem Bestie vt equita-
rem noluit sustinere. Et angelus di-
xit ei Alborac morare quiete ⁊ susti-
ne q̄ hic equitet super te: quia iuro
per nomen dei q̄ nunq̄ te homo ta-
lis equitauit adhuc nec etiam hoc
durante seculo equitabit. Tunc be-
stia illa dixit quis ē ergo iste. Et ga-
briel respondit ei dicens: hic est ma
chometus dei nuncius et propheta
magnus: et cum bestia hoc audiret
statim quieta mansit et equitaui: ga
briel vero mihi scandile tenuit sine
staffam et confestim alborac ire ce-
pit ita cito atq̧ suaviter q̄ nullum
os hominis hoc dicere valeret. ego
namq̧ respiciens passus eius vidi
q̄ ita magni erant q̄ inter vnū ⁊ pas
sum et alium erat tantū spacij quā
tum possit homo longius proprijs
oculis respicere a remotis. Et ibat
directe versus templum hierosoly-
mitanum ⁊ gabriel veniebat a dex-
tris mecum. Et audiui quandam vo
cem bis mihi dicentem. ha. ha. ma-
chomete expecta me: et ego nihil re
spondi. ¶ Deinde vidi quandam do
minam pulchriorem quam vnq̄ vi-
di que tribus vicibus dulciter cla-
mans dixit. ha. machomete aliquan
tulū me expecta: et ego cum appro-
pinquassem ei ⁊ vellet mihi loqui non
modicum dedignatus reliqui eam
Dixitq̧ mihi gabriel: modo cogno-
sco magnā in te scientiā fore: ⁊ dicā
tibi q̄re scias q̄ vox illa q̄ prio te vo
cauit erat lex iudeorum ⁊ si r̄ndisses
ei oēs tue gētes iudei facte fuissent

Uox vero scda. lex xpianorũ fuit cui si respondisses oẽs tue gentes fidei xpiane adhesissent sed domina illa cunctis induta coloribus q̃ postremo te vocauit est mũdus iste qui deliciis omnibus plenus erat ⁊ quia expectasti eam scias vero quia gentes tue plus solacioꝝ plusq̃ deliciarum habebunt q̃ omnes alie gẽtes que vnq̃ in pterito fuerint vel fint in futuro sed quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respõdere curasti tu magis sine peccato eris q̃ fuerit omnes alij pphete hactenus vel qui in posterũ subsequuntur. quo dicto tacuit et duxit me in templũ. ⁊ postq̃ fuimus ante portam templi pcepit mihi vt descenderem ad quẽdaꝫ nigrum lapidẽ vbi soliti erant prophete descendere et descendi ⁊ cum descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapideꝫ prenotatũ ⁊ accipiens me per manum duxit in templum in quo inueni oẽs pphetas stantes in circuitu templi defuncti quos deus illuc venire pro me honorando ⁊ exire de coꝝ fecerat sepulcris stabant quidẽ oẽs me expectando erecti super pedes suos ⁊ cum viderũt me cuncti orones facere ceperunt. Tũc gabriel mihi dixit. Ueni machomete et fac orõnem priusq̃ alij quia tu es rex pphetarũ omniũ ⁊ cunctarũ gentiũ dñs quod audiẽs misit me añ ⁊ feci duas orõnes satis leues. Deide erexi me super pedes ⁊ statiꝫ omnes pphete me salutauerunt gaudentes ⁊ mihi magnũ honorẽ cõtulerũt ⁊ ãplexantes me dixerunt mihi bona noua de maximo bono quod de⁹ mihi pparauerat et meo pplo vniuerso ⁊ pro me deide oẽs deũ rogauerũt. ¶ Ubi dicitur in. ij. li. doctrine sue q̃ inuenit ibi Abraham moyseꝫ ⁊ iesum filiũ marie et dicit q̃ moyses obtulit sibi vnum vas plenũ vino. ⁊ abraham aliud plenũ lacte. ⁊ iesus aliud plenũ aqua. Et tunc ego ait machometus audiui vocẽ quãdã corã oib⁹ astãtibus celit⁹ dicẽtẽ mihi. Si vas vini elegeris tu cũ populo tuo peribis. Si aũt vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cũ oibus tuis ad deũ imppetuũ diriger̃. Et cũ machomet⁹ pdicaret hoc fundamẽtum in ierusalẽ cũctis astantibus in ↄfirmatiõe sue fictiõis addidit moyses erat ruphus ⁊ crisp⁹. iesus filius marie erat flau⁹ capillis ⁊ medie stature ⁊ videbañ ab ei⁹ capite aque psilere ⁊ tñ aqua nõ erat ibi. Abrahã erat p certo mihi filis. ¶ Sequit̃ in pdicto libro scale machometi peractis orõnib⁹ in tẽplo vt supra. ¶ Ecce gabriel p manum me accipiens duxit extra templũ et ostendit mihi quãdaꝫ scalaꝫ que durabat a primo celo vsq̃ ad terrã vbi stabãt. Erat enim scala illa pulcrior res q̃ vnq̃ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illuꝫ ad quem descenderam ego primo ⁊ primus gradus erat de rubino. ¶ Secundus de smaragdo. Terti⁹ de perla albissima: ⁊ quilibet alioꝝ de lapide precioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tã ditissime q̃ nullũ corpois cogitare hoc possit: ⁊ erat circundata angelis qui custodiebant eum. Gabriel quoq̃ me per manum accepit et eleuans a terra posuit me super primum gradum scale ⁊ dixit mihi.

¶ Ascende machomete et ascendi: et gabriel mecum similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodias deputati. et procedens per scalam vidi quendam angelum valde magnum qui super cathedram sedens tenebat in manu sua tabulam quandam que ab oriente durabat usque ad occidentem: qui una hora tabulam respiciebat et alia mundum et precepit michi gabriel quod salutarem eum quia magnum tenebat locum coram deo. salutaui et ipse reddidit michi salutationem capite suo et non cum ore. ¶ Et dixit illi gabriel quare non salutas hominem meliorem de mundo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic est gabriel respondit hic machometus nuncius dei nostri. Et ille Est ne ipse iam missus. ¶ Et gabriel dixit utique sine dubio et statim me salutauit angelus dicens valde bona noua de maximo bono quod deus michi preparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille quod ego eram altior et honorabilior nunciis omnibus et dicitur cum cteorum dominus populorum. ¶ Et addidit. Scias machomete quod populus tuus erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et plus durabit quam omnes alii populi vniuersi quia deus multum diligit gentem populi tuo quod vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expedimus. Gabriel michi dixit quod ille erat angelus mortis. ¶ Quo audito mox versus ipsum iui dicens. Es tu angelus mortis qui respondit vtique. Postea quesiui ab eo rogans quod diceret michi quomodo ipse de corporibus hominum animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete quod ab illa hora qua Adam qui fuit primus hominum creatus est a deo et positus super terram dedit michi deus hoc officium vt extraham animas de corporibus hominum vsque ad venturam iudicii diem magnam: ita quod nemo viuus remaneat excepto solum deo et me etiam cum eodem debet namque postea deus michi animam meam extrahere ac ipse postmodum sine fine solus in vita perdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret quam anime iture essent in paradisum et que in infernum. Et respondit machomete nonne vides tu quod nomina cunctorum hominum qui quondam fuerunt et qui modo sunt et erunt vsque in finem presentis seculi omnia in hac tabula scripta patent. Et etiam mors quam habiturus est ipsorum quilibet nec non et bonum et malum quod deus iam illis preparauit iuxta meritum singulorum. et ideo bene scio qui eorum in paradisum et qui in infernum sunt ituri. ¶ Narrat etiam ibi modum quomodo mittit angelos bonos pro bonis et malos pro malis et quomodo extrahit animas bonorum cum dextera et animas malorum cum sinistra. ¶ Sequitur et profectus inde vidi alium angelum ita magnum quod tenebat caput suum supra celum: et pedes eius in abissum qui factus erat ad modum galli cui deus ostenderet omnes horas quibus fieri orationes debebant. ¶ Nam cum tempus erat orandi veniebat quedam vox de celo dicens. tu creatura que deo es obediens precipio tibi quod laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat: benedicatur deus rex sanctissimus angelorum et animarum et crea-

turarum omnium quo dicto galli q̄
sunt in terra hoc audiētes confestiꝫ
cantabant omnes et deum cantan-
do laudabant dicentes in cantibus
suis vos om̄es qui obedientes estis
deo surgite et laudate ipsuꝫ quoniā
idem potens est super omnes res et
ipse fecit eas etiam et creauit. Et
profectus inde vidi quendam aliuꝫ
angeluꝫ cuius medietas erat ignis
et medietas niuis: nec tamē ignis
destruebat niueꝫ nec ecōtra qui etiā
laudabat deum orans ꝙ sicut in eo
coniunxerat ignem et niuem sic con
iungeret corda gētium que sibi obe
dientes essent. Et procedens inde
vidi alium angelum ita magnum ꝙ
eius magnitudinem dicere non au-
derem salutaui eum. sed ipse in ora
tionibus existens non mihi respon
dit dixitq̄ꝫ sibi gabriel. Quare nō sa
lutas meliorem hominem vniuersi
seculi. Et ille quis est ille de quo di
cis. Et gabriel angelo hic est macho
metus quem vides. Et ille. Est ne
ipse missus adhuc. Et gabriel respō
dit vtiq̄ꝫ vere. Et ecce statim ange-
lus ille ac alij quos primo videram
salutauerūt me et dixerunt mihi val
de bona noua de maximo bono qđ
preparauit mihi deus. Et profectus
inde vidi alium angelum mirabili
modo magnuꝫ qui sedebat super se-
dem et tenebat intra man⁹ suas pi-
lam ꝗ maximam cum quasi ipse so-
lum vnum ictum daret celuꝫ destrue
ret atq̄ꝫ terram: ꝛ cum gabriel pilaꝫ
respiceret eandeꝫ: statim plorare in
cepit. Et dixit ei. Cur ploras. Et il-
le machometc. Hic angelus thesau-
rari⁹ est inferni. Quo audito vniuer
sus cum et ipsum salutaui. Veruntā
men ipse mihi nō respōdit. Gabriel
autem dixit. quomodo non respon-
des meliori homini ꝗ vnꝗ fuerit ad
huc missus. Et respōdit sicut supra
dictum est de alijs. Et addit ꝙ illi q̄
de populo meo in inferno extiterint
minus penarum habebunt ꝗ alij
vniuersi ꝛ rogaui eum vt mihi dice
ret quomodo infernus factus est. et
statiꝫ sic mihi narrare icepit. Scias
machomete ꝙ quomodo infernus
primo factus est. deus fecit accēdi
ignem super eum septuaginta mili
bus annorum quousq̄ꝫ factus est to-
tus rubens igne illo. ¶ Postea vero
super illum ignem fecit superaccē-
di per tantūdem temporis aliuꝫ do-
nec totus factus est alb⁹. et post hūc
ignem fecit adhuc alium superaccē
di similiter per alia septuaginta mi
lia annorum ita ꝙ totus niger fact⁹
est et plusꝗ aliqua res obscur⁹ ignis
autē iste semper in seipso ardet mi-
rabili modo fortiter sed tamen flā-
mam non emittit. ¶ Quesiui iteruꝫ
ab eo similiter quomodo facti sunt
angeli inferni et qualꝫ vitam ducūt.
Et respondit scias ꝙ deus creauit
eos om̄es de igne et sunt in igne nu
triti ꝛ si hora sola de igne exirent su
bito morerent̄ nec possent sine igne
viuere: sicut nec piscis etiam sine
aqua. Et similiter creauit eos deus
mutos et surdos ꝛ misit in corde eo
rum tantum duriciei ꝛ crudelitatis
ꝙ hoc nemo recitare valeret nesciūt
enim quicquid aliud facere preterꝗ
torquere crudeliter et affligere pec
catores et ideo fecit eos de⁹ mutos
et surdos ne audirent voces seu la-
menta peccatorum cum ipsos affli-
gunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles q si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis pretendere ipsi neqz de peccatoribus neqz de illorum humilitate curam habeant aut vllaz etiam pietatez. Illaz preter penam ignis inferni quaz sustinent peccatores habent penam aliam valde crudelem quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquent et malleant duriter peccatores propter maximaz crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quidez in infernum angelos nostros fortes et duros atqz crudeles vt nostra mandata faciant et obseruent: ipsi quoqz nobis obediunt in omnibus que mandamus. Et cum thesaurarius mihi hec omnia retulisset ego et gabriel ab eo recessimus timore panescentes non modico. Et vltra pfecti sumus quousqz venimus ad primum celum et hoc dicitur celum lune quod totum erat ferreum et habebat tantum spissitudinis in soliditate quantum possit homo ire in quinqz annis et tantundez spacij erat inter ipsum et alium secundum celum. Gabriel autez pulsauit ad portaz et statiz venit ad nos quidam angelus ita magnus q ipse in longitudine habebat spacium itineris hominis per mille annos. et tantundez in latitudine. vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant et multos etiaz angelos custodientes eos qui erant valde bene ac ditissime pornati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel quid vis: et quis est tecum. Qui respondit. mecum est machometus prophetarum sigillum omnium et cunctorum dominus nunciorum et volumus sibi intus intrare. Hoc autem dicto mox nobis porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus omnes angeli qui erant ibi salutauerunt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus non modicum sum gauisus. Et respiciens vidi q ipsi habebant facies hominum et corpora ad modum vaccarum habebant etiam ad modum aquilarum alas: et erant ibi angeli numero septuaginta milia: quorum quilibet: habebat septuaginta milia capita et quodlibet caput septuaginta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorum: et inter vnum nodum et alium erat spacium itineris hominis p quadraginta annos. Uidi adhuc plus q in quodlibet predictorum capitum erant septuaginta milia facierum et quelibet facies habebat septuaginta milia orum et quodlibet os septem milia linguarum. et quelibet ex linguis illis sciebat septez milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milibus hominum in die. Uidi etiam inter angelos illos duos homines sedentes sup duas sedes claritatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum q facierum forma: habebant enim capillos suos omnes albos ad modum niuis: et barbas etiam magnas in eundem modum albas: et vestimenta ipsorum erant ita albissima q vix poterat homo respicere ipsa. Nam circa ipsorum capita valde maximam claritatem habebant. Et quesiui a gabriele q illi essent. qui respondens ait. Scias o macho-

mere ꝙ ille qui sedet in inferiori se-
de vocatur iohanna ibni zacharia qđ
interpretaᷣ iohãnes filius zacharie
Est enim hic eẜ dei ꝓphetis vir⁹. Il
le tamen alius qui alti⁹ sedet vocaᷣ
ysa ibnmariam: quod interpretatur
iesus filius marie. Hic eñ iesus spi
ritus dei est ⁊ ipsius etiam genitus
v̄bo fuit. Quo audito universus eos
⁊ ipsos etiam salutavi. Ibidem tan-
dem quesierunt a gabriele quis ego
essem: gabriel autem nomen meũ di-
xit eisdem ac ipsi cõfestim salutave-
runt me ⁊ dixerũt etiã mihi valde bo
na nova de maximo bono quod deus
mihi ꝓparaverat. Quib⁹ visis pro-
cessimus inde quousqȝ ꝑvenim⁹ ad
scđm celũ quod totum erat ereum et
habebat in spisso tantũ spaciũ quãtũ
posset homo ire in quingẽtis annis
⁊ tantũdem inter ipsum ⁊ aliud celũ
erat. Gabriel vero pulsavit ad portã
⁊ cõfestim venit ad nos quidã ange
lus qui aperuit nobis eã ⁊ hic ange-
lus ita magn⁹ erat ꝙ tenebat caput
suum usqȝ ad celuȝ septimũ ⁊ pedes
suos etiã usqȝ ad fundũ terre. ¶ Hic
narrat ꝙ vidit angelos qui septua-
gesies millesies habebãt maiora cor
pora ꝙ habuerunt aliĩ ãgeli quos vi-
derat in alio primo celo ⁊ quõ saluta
uit eos ⁊ q̃liter ipsi ꝑcognito suo no
mine p gabrielẽ salutaverũt eũ sicut
supradictũ est. Narrat etiam ꝙ vidit
inter eos ioseph filiũ iacob etate se-
nẽ ⁊ sedentẽ in claritatis sede quez
cũ salutaret ⁊ a gabriele cognosceret
ꝙ eẽt machomet⁹ dixit ꝙ ipe etiã sa
lutavit eũ ⁊ dixit ei bõa nova ⁊c̃. Pro
fecti ergo inde pervenerunt ad ter-
tium celum quod totum dicit fore
argenteum: ꝙ habebat in spisso spa
cium itineris hominis per quingen
tos annos et tantũdem etiam inter
ipsum et quartum celum. ¶ Narrat
hic quomodo vocante ad portam ga
briele venit ad eos quidam angelus
ita magnus ⁊ fortis ꝙ si aliquis po-
neret super palmam eius totum mũ
dum cuȝ omnibus que in eis sunt ni
hil inde sentiret. Dicit etiam ꝙ vidit
ibi angelos valde magnos habẽtes
facies vaccarum ⁊ manus claritatis
ordinati per acies ⁊ ita stricti ⁊ con-
iuncti ꝙ homo non posset soluȝ pilã
mittere inter eos ⁊ quomodo eos sa
lutavit ut supra. Dicit etiam ꝙ vidit
inter eos enoch ⁊ helyam sedentes su
per sedes claritatis ⁊ quomodo ga-
briel: notificavit ei nomen macho-
meti ⁊ ipsi suo nomine audito quali
ter eum salutaverunt ut supra. Per-
venientes ad quartum celum dicit ꝙ
erat totum de auro purissimo ⁊ ꝙ ha
bebat tantum de spisso quantum ho
mo posset ire in quingentis annis ⁊
tñ inter ipsum ⁊ aliud quintum celũ
¶ Dicit etiam ꝙ pulsante gabriele
ad portam venit ad eos unus ange-
lus qui ita magnus erat ꝙ super pol
licem dextre sue manus tenebat oẽs
aquas dulces ⁊ super pollicem sini-
stre amaras. Dixit iteruȝ ꝙ vidit ibi
septuaginta milia angelorũ qui oẽs
habebãt facies aquilarum ⁊ corũ q̃li
bet septuagita milia alarũ ⁊ quelibet
ala septuagintamilia pennarum et
quelibet penna in longitudine habe
bat septuagintamilia cubitorum in-
ter quos dixit se vidisse aaron sedẽ-
teȝ in sede claritatis diademate splẽ
dido coronatum ⁊ quomodo saluta-
vit eum ut supra. ¶ In quinto celo
quod dicit totum esse de perla ⁊ ha-

bere tantum spacij in spisso sicut est itineris hominis per quingētos annos ⁊ tantūdem inter ipsum ⁊ celum sextum vocante gabriele asserit ꝙ venit ad eos quidam angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachiorum ⁊ in quolibet brachio septem milia manuum ⁊ in qualibet manu septez milia digitoꝝ ⁊ ꝙ quilibet illorum digitoruz laudabat deum septem milibus horarū in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelorum quorum facies erāt ad modum vulturum ⁊ quomodo salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysen pulcherrimuz super sedem claritatis sedentē ⁊ quomodo salutauit euz ⁊ qualiter cognito eius nomine a gabriele eis dicit Scias machomete ꝙ deus te vult et populum tuum magnis ieiunijs et non paucis orationibus onerare: tu autem roga ipsum vt alleuiet ea tibi qꝛ populus tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo quod dixit totū eē de smaragdo ⁊ habere ī spisso iter quingētoꝝ annorum ⁊ tantūdem itineris inter ipm ⁊ septimum celum Narrat etiam ꝙ gabriele pulsante ad portam venit ad eos quidam angelus qui septuagesies milies erat maior ꝙ aliquis ex alijs quos primo viderat ⁊ ꝙ talis erat eius magnitudo ꝙ si ipse vellet facere celuz absorberet atq terrā ⁊ nullus ꝙppe presentiret. Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos qui septuagies milies maiores erant omnibus prius visis et ꝙ omnes erāt de smaragdis ⁊ perlis et de rubinis auro et argento intermixtis ⁊ equus gabrielis erit similiter inter eos Dixit ꝙ salutauit eos ⁊ ipsi nomine suo a gabriele cognito etiam salutauerunt eum ⁊c. vt supra ⁊ inter eos se dixit vidisse Abraham in sede maiestatis fulgentem plusꝙ sol. ⁊ quomodo salutauit eum ⁊ ipse a gabriele cognito eius nomine dicit ꝙ salutauit eū ⁊ dixit ei inter cetera ¶ Scias machomete ꝙ deus multū te diligit ac te inter alios nuncios suos ꝑcolligens amore tui valde populum tuū amat dico nāq tibi ꝙ parapisus totus ē plen⁹ hijs verbis scz zoghay halla bille dille halla: qđ interpretatur sit honor ⁊ laus deo ⁊ sibi gratias reuelamus qꝛ nō est deus alius preter eū nec est virt⁹ aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atq magni ⁊ dicit ꝙ rogauit eū abraham ꝙ moneret ppl'm suum ⁊ diceret frequenter verba illa ⁊ ꝙ diceret etiam populo suo ꝙ muri paradisi sunt de auro purissimo: ⁊ menia de auro puro ⁊ calx de musto ⁊ ꝙ hic paradisus erat preparat⁹ sibi ⁊ omnib⁹ credentibus ⁊ tenentib⁹ legē eius. In septimo celo quod totum dicit esse de rubino clarissimo ⁊ rubicundissimo et habere in spisso iter quingentoꝝ annorum ⁊ tantundem inter ipm ⁊ octauum celū. Narrat ꝙ pulsante gabriele ad portam venit ad eos quidā angelus quem nemo qualis erat recitare valeret nisi solum de⁹ qui ipm fecit ⁊ creauit Dixit etiam ꝙ cum introisset vidit quosdam angelos quorum magnitudinem ⁊ formam recitare non audet: quia deus sibi inhibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tamen ꝙ habebant oēs oculos eleuatos ad deū ⁊ laudabāt deū ⁊ ꝙ surrexit inter eos vn⁹ q erat celi almocadē qđ interpꝛetat arabico eloqo velut

ille qui vocat sarracenos cū orationes
suas facere debēt ⁊ tā cito cū surre-
xit ad oratiões vocare incepit dicēs
halla huba kibar qđ interpretat̄ ma
gnus ē de⁹. Post hoc aūt dixit le hil-
le halla illala qđ interp̄tat̄ nō est de⁹
ali⁹ nisi de⁹ Dixit etiā adhuc harse-
du le hialla hillasla. qđ interpretatur
testificemini similiter machometum
nuncium dei esse: dixit etiā postea ha
ya lasala halya lalphala qđ interp̄-
tatur venite ad orōnes vestras ⁊ ad
ꝓfectum vestrū ⁊ dixit ꝙ ipse fecit si
mul cū illis āgelis duas orōnes par
uas ⁊ gabriel dixit sibi qđ de⁹ ꝓfece
rat eū super oēs alios nūcios ⁊ sup
oēs quos viderat in septem celis su
perius enarratis. ¶ Dixit etiā ꝙ in-
ter illos angelos vidit adā senem in
sede claritatis sedentē coronatū co-
rona claritatis purissime ⁊ quō cū sa
lutauit ⁊ adā eius cognito noīe a ga
briele q̄liter etiā ip̄m salutauit ⁊ in-
ter cetera dixit Scias machomete
tu q̄ pater es filioꝝ meoꝝ ꝙ paradisus
clausus est ⁊ ꝙ neq̧ ꝓpheta neq̧ hō
alius introibit quousq̧ tu ibi fcis et
ꝓplis tu⁹ statuit q̧z dn̄s ita eē. ¶ In
octauo celo qđ dicit totū esse de vno
topasio pulcherrimo ad vidēdū mor
talib⁹ incognito qđ habebat ī spisso
iter quingētoꝝ annoꝝ Narrat ꝙ pul
sante gabriele ad portā venit ad eos
quidā angelus de claritate tot⁹ cui⁹
claritas septuagesies milies maior
erat q̄ claritas solis ⁊ ꝙ habebat an
gelus ille septuaginta milia capitū
⁊ quodlibꝫ caput septuaginta milia
facierum ⁊ quelibet facies septuagi
ta milia oculorum ⁊ quilibet oculus
septuaginta milia pupillarum ⁊ que
libet pupilla tremebat septuaginta

horarum in die territa dei metu. di
xit etiam ꝙ vidit ibi alios angelos q̄
erant septuagies milies maiores oī
bus aliis supradictis ⁊ vidit ibi quas
dam kartinas que separabant inter
angelos ⁊ deū: numerum autem illo
rū angeloꝝ dicit ꝙ nemo nouit nisi
solus deus. Ulterius dicit ꝙ intraue
runt primā separationem kartinarū
que erant septuaginta ⁊ venerūt ad
aliā separationē aliarum septuagin
ta diuersorum coloꝝ ⁊ sic de septua
ginta in septuaginta quousq̧ ꝑuene
runt ad alias septuaginta separatiões
q̄ erant oēs de pluis. ¶ Et dixit ꝙ in
uenerunt alias septuaginta separa-
tiones aque ⁊ totidē niuis ⁊ totidē
grādinis ⁊ totidem nebularū ⁊ toti
dem tenebrarū ⁊ totidem ignis ⁊ to-
tidem claritatis ⁊ totidē glorie dei ⁊
totidē celoꝝ oīm quos hō nō cogita-
re valeat ⁊ iter oēs separatiões erāt
tot angeli ꝙ a nemine posset dici nu
merus eorūdē qui nunq̄ laudare deū
cessabunt circa eas eūdo ⁊ veniēdo
⁊ dicit ꝙ ibi reliq̄t cū gabriel solū ⁊
ꝙ assumpto vigore cordis transiuit
omnes illas separatiões quousq̧ ꝑ-
uenit ad illā que erat gloria dei. ⁊ ꝙ
cū ibi appropinquasset audiuit vo-
cem quādā dicentē sibi hagopocodē
ya. ab ibi ya muhagmeth. qđ interp̄-
tatur appropinquate mihi amice ma
chomete. Et dicit ꝙ hoc audito ap-
propinquauit sibi magis. ⁊ ꝙ audi-
uit vocem aliā illud idē sibi dicentē
⁊ ꝓpinquius accedens audiuit illud
idem hec superaddens. ¶ Scias ma-
chomete ꝙ tu es apud me magis ho
norat⁹ q̄ oēs alij nūcij ⁊ magis exal
tat⁹ etiā q̄ oēs alie creature q̄s fece
rim siue sint angeli hoīes aut diaboli

¶ Et dicit q mox appropinquans tantum profectus est q inter deum & ipsum non erat nisi spacium duarum balistarum et q tunc salutauit deum & deus eum. Et quod deus quesiuit ab eo quomodo ppls suus faciebat, & qd ipse rnderat qd erant multu sibi obedientes & quod de⁹ sibi dicit Machomete precipio tibi qd facias ppl'm tuu ieiunare sexaginta dieb⁹ anno quolibet & orationes quinquaginta facere omni die quo dicto dicit qd recessit a deo & rediens inuenit gabrielem & respiciendo mirabilem mansionem dei dicit qd vidit cathedram dei intra quam erant.iiij.elementa & vtruq seculu & paradisus & etiam infernus & celum & terra que omnia creauerat deus intra cathedram illam. Dicit etiam quod habebat.iiij.pedes quor quilibet habebat septuagies milies pl⁹ longitudinis q sit a celo vsq ad terram & quod illam cathedram portant in humeris suis.iiij.angeli quor quilibet habet.iiij.facies scz ante & retro & a dextris & a sinistris & vna facies erat hominis alia aqle alia leonis & alia thauri: & corpora eor plena oculis & quod in fine mundi angel⁹ existens in figura hominis rogabat deum pro hominibus vt misereatur eis & peccata dimittat. Alius existens in figura aquile rogabat deum p auib⁹: alius existens in figura leonis rogabat p bestijs siluestribus & existens in figura thauri pro bestijs domesticis. Innumera alia fatuissima narrat de septem paradisis quos narrat se vidisse inter que dicit q ille qui est in inferiori gradu superioris paradisi habet ad opus suu per omnes partes circa se tantum spaciu quantu homo posset ire in quinq centum annis & q donat ei deus quingentas feminas in vxores et.iiij.milia virginu et octo milia aliarum que non sunt virgines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et q qlibet die venit ad eos quida angelus qui dicet eis centum alphólia que sunt velut panni aurei ad vestiendum et post multa dicit q reliquerunt eum gabriel et aridubam thesaurarius paradisi & iterum rediuit per eandem viam ad deum et q tunc deus dederat ei librum alchorani quem accepit de manu dei et dicit q abstulit deus visu ab oculis eius et reddidit cordi et q sic vidit eum et q ipse deus posuit manum suam super caput suu.ita q ipsius manus frigiditatem in corde persensit & q mox ei omnem scientiam docuit & q sciuit omnes res que fuerunt hactenus et que inposterum sunt future et dicit vlterius q rogauit deum vt alleuiaret supradictas quinquaginta orationes populo suo non ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputaretur gulositas et q de amore sui alleuiauit eas deducendo ad quinq orationes quas diceret populus machometi omni die: sic q tres de die et due de nocte dicerent et q vnus almocaden vocaret ad dicendum eas et cum vocaret q mitteret digitos suos vbi decet: sequitur q petijt licentia a deo et recessit et cum veniret ad celum vbi erat moyses enarratis superioribus de alleuiatione orationum dicit q eius consilio iterum rediuit ad deum pro alleuiatione ieiunij sexaginta dierum et primo reditu obtinuit decem dies. Secundo alios

decē. Et tertio alios decem quousq̄ nō remanserunt nisi. xxx. dicēs ꝛ sic dicit ꝙ pre verecūdia nō fuit ausus amplius redire ad deum. Et finaliter post innumera alia mendacia que ꝑpter vitandā ꝑlixitatē omitto. dixit ꝙ gabriel reduxit ipm ad scalas per ꝗs ascenditꝛ ꝙ descenderūt simul vsq̄ ad lapidē ꝑnotatumꝛ ꝙ equitauit alborac expeditus a gabrieleꝛ venit ad domū suamꝛ inuenit vxorem suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa que ei acciderant. Et post modū predicauit eadem in mequa partibus suis caroisꝗ ꝛ aliis gentibus. ¶ Hec pauca sunt collecta et maximo pelago mendacioꝝ ꝑdicti libri. q̄ dicit scala machometi. ¶ Alibi legit ꝙ cum ꝑdictā visionem narrasset machometus gētibus vniuersis in illis partibus. Sexaginta milia hominū cognoscentes fictiones a lege eius recesserūt ꝛ cū dicerēt ei ascende in celum de die nobis cernētibus ꝛ videamus angelos occurrētes nō recognouit falsitatem suā: sꝫ ait laus deo meo nunquid aliud sum ego quā vnus homo ꝛ nuncius. Ecce visum est fundamētum legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis debet sufficere ad confutandum quicquid machometus fecit. Nā non permisit eis spūssanctus mētiri: nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret fictionem: nec inde reprobationē ꝑpter claritatem sue falsitatis non solum apud theologos: sed etiā apud naturales philosophos qui vero nō vt homines: sed vt bestie viuūt inuoluti cecitate delitias carnis sequentes velocissimo cursu in damnationis precipitium miserabiliter cadūt O infelix homo innumerabiliū animarum dānationis causa. O rabies ambitionis ꝛ luxurie maledicta machometū decepisti vt alios deciperet. O dei permissio ꝛ iudiciū absconditū ꝛ tā spurcissimo atq̄ bestiali homini ꝛ tā apertis mendaciis homines firmissime adhererant etiā vsq̄ ad mortē. Ipse eīn dixit aliquo modo plus quā angelū aliquando celi nunciū: aliquādo ꝙ pro angelis intercedit ꝛ quō potuit tot angeloꝝ splendores sustinere in celis qui dicebat ꝙ quādo apparebat ei angelus gabriel semꝑ cadebat in terrāꝛ expumans agitabatꝛ incuruabātur manusꝛ pedes eiꝰ. Nec eīn in ꝑdicta visione dicit se raptū sicut fuit paulꝰ. sed dicit ꝙ ascendit simul in corporeꝛ anima: cuius signū est vt supra patuit: q2 dicit ꝙ deus tetigit eū manu suaꝛ sensit frigiditatē eius vsq̄ ad medulā spine dorsi eius ꝛ vsq̄ ad cor: ergo deū ꝛ angelos ponit corporaliter dimēsuratos que est heresis dānata vt supra patuit libro. iii.

¶ De concordia ꝛ discordia legis machometi cū lege xpi in articulis fidei ꝛ in preceptis.

Quinta consideratio ē scire i quo cōcordāt ꝛ discordāt lex xpi ꝛ lex machometi q̄ ad articulos fidei et precepta: lex eīn xpi que excellentissima est vt fuit declaratū libro primo non inordinata est i suis credibilibus: nec in suo processu sicut est lex machometi ex q̄ satis conuincit non esse a deo: q2 q̄ a deo sunt ordinata sunt vt dixit apls

ad ro.xiiii. sicut in operibus nature et sacris scripturis patet cuilibet intuenti: quia cum lex moysi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatione mundi. ¶ Deinde prosecutus est ordinem temporis et hystorie: vt patet cuilibet intuenti per totum penthateucum prophetie etiam in suis scripturis ordinate processerunt etiam ordine temporis ostendentes quo tempore vel sub quibus regibus semper etiam seruantes ordinem hystorie. vel ad minus ordinem materie euangelium etiam christi ordinatissime procedit ordine temporis et hystorie et materie deinde et in vita et doctrina et miracula christi. ¶ In alchorano autem nullus est ordo nec temporis quia non dicit sub quibus regibus vel quo tempore nec ibi seruatur ordo hystorie. ¶ Nam primum capitulum a quo incipit dicit rubrica vel apertio libri in quo sine dubio conuenienter incipit ab oratione et laude dei: sed immediate post breuem orationem prosequitur opus et est capitulum secundum de vacca rufa quam immolauit moyses cuius hystoria est in leuitico. Tertium capitulum est de familia nostra quod fuit pater moysi et aaron et statim sequitur. Quartum capitulum de mulieribus et sic de aliis ita inordinate quod non est homo in mundo qui possit de ordine hystorie et capitulorum reddere rationem. nec ibi seruatur ordo materie. nam nunquam vnam materiam prosequitur ordinate: sed statim de vna materia se transfert ad alteram omnino extraneam recte sicut arrepticius: nec etiam ibi seruatur ordo arguitionis vel alicuius probationis: sed tota doctrina est ex suppositione: et ponit vnam propositionem per se veram et ex illa concludit quandam aliam que nihil habet facere cum ea sicut frequentissime dicit quod deus est excelsus et bonus et alchoranum est lex saluationis et quod deus est deus: et quod nullus est alius nisi deus et machometus est propheta veridicus seruus dei et quod nullus est deus nisi deus. Ex quo fit ista conclusio quod machometus est veridicus seruus dei: et quod deus est deus et sic de pluribus aliis dictis inordinatissimis que causa breuitatis omitto. Est igitur lex machometi discordans in ordine a lege christi quod vt clarius videatur et ante sit aliqua concordantia iter eas ad ordinatissimam seriem articulorum fidei christiane descendo vbi tria preambula premittuntur. ¶ Primum est quod articulus in proposito nihil aliud est quam veritas de natura diuina cum gratia secundum hugonem de sancto victore: et hec notificacio datur de articulo stricte et proprie sumpto prout trahitur ad partes symboli apostolorum: cuilibet enim articulo conuenit: et est sensus. Articulus artat nos ad credendum de deo non solum que dicuntur de deo per naturam vt credo in deum patrem omnipotentem hoc enim ad naturam diuinam pertinet sed etiam que per gratiam dicuntur vt qui conceptus est de spiritu sancto: hoc enim pertinet ad gratiam: vnde sensus est articulus est veritas de deo continens naturam et gratiam. Secundum preambulum est quod symbolum secundum naturalem philosophiam dicitur conuenientia. Sic igitur propter conuenientiam intellectuum in veritate vna et propter conuenientiam apostolorum siue patrum in symbolo componendo ac etiam propter conuenientiam scripturarum ex quarum aggregatione factum est: non immerito symbolum fidei appellatur a sym quod est con vel simul et bole quod est sententia quasi sententia multorum simul. Sed quia tria sunt symbola oportet causas institutionis assignare. Unde causa institutionis

symboli apostolorum fuit fidei instructio respectu credendorum ad salutem necessariorum. Causa vero symboli athanasii fuit erroris exclusio propter multiplices errores pullulantes. Ratio autem siue causa symboli patrum fuit fidei explanatio circa dubitationes emergentes. Item symbolum apostolorum submisse dicitur ut status apostolorum et fidelium primitiue ecclesie representetur qui apostoli et fideles non audebant fidem christi usquequaque confiteri in manifesto. Symbolum vero athanasii in prima cantatur ut designetur quod fides est prima mentis illuminatio. Sed symbolum patrum in missa cantatur ut in confessione fidei et deuotione preparetur ad receptionem dominici corporis cuius participes per fidem efficimur. Tertium preambulum est quod si habeatur respectus ad ea que credenda sunt radicaliter articuli fidei sunt .xiiii. quorum septem spectant ad diuinitatem et septem ad humanitatem: et hec signata sunt Apoca. primo in septem stellis et septem candelabris aureis in quorum medio filius hominis ambulat. Sed si habeatur respectus ad eos qui symbolum primum ediderunt tunc fidei articuli sunt .xii. iuxta numerum .xii. apostolorum qui sancto spiritu edocti non est dubium aliquid potuisse latere de his que spectant ad fidei complementum et ut maiorem haberent firmitudinem singuli apposuerunt ibi suas particulas et omnes insimul singulas approbauerunt: et hoc fuit ut una ecclesia que super apostolos fundare debebat haberet unam fidei credulitatem que fides catholica diceretur hec est fides uniuersalis et ab uniuersis apostolis qui erant fundamentum ecclesie uniuersalis et hoc ante dispersionem. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatum post dispersionem apostolorum siue diuisionem ad predicandum sicut patet actuum .xiii. in symbolo nihil apposuerunt: et sicut .xii. apostoli sunt .xii. fundamenta ecclesie uniuersalis. sic .xii. articuli fidei sunt .xii. fundamenta muri ciuitatis hierusalem superne quasi .xii. lapides preciosi quos enumerat beatus iohannes in apoca .xxi. dicens et murus ciuitatis habens fundamenta .xii. et in ipsis .xii. nomina .xii. apostolorum. Sequitur fundamentum primum iaspis etc. et isto ordine prosequar in declaratione articulorum et in conferentia concordantie legis et discordantie legis christi et machometi.

¶ De primo articulo fidei et de concordantia et discordantia sarracenorum cum christianis in eodem.

Primus articulus fidei christiane. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Hunc in symbolo apposuit petrus princeps apostolorum. Et hic est primum fundamentum muri ciuitatis hierusalem superne figuratum per primum lapidem preciosum qui dicitur iaspis Apoca. xxi. Hic enim lapis oculos purgat: visum acuit et confortat ut dicitur in lib. de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus pertinens ad diuinitatem qui est de unitate dei est principium omnibus credentibus tollendi varios errores gentilium plures deos ponentium et acuendi ac confortandi visum mentis. Item per iaspidem figuratur prima virtus theologica que est fides que nunquam sanctis marcessit: sed semper manet in viro

re boni operis sic iaspis viridis coloris est. In illis quidā marcida ē immo mortua q̄ fidē habēt τ nō cū fide opa. Un̄ grego. in psona dn̄i. Ri me fide discrepat q̄ operib⁹ nō concordat Hec est prima in edificio spūali: q2 sine fide ipossibile est placere deo ad hebreos.xi. τ nihil retinet q̄ fidē pdiderit vt dicit seneca τc. Et illō prudentiū prima petit cāput dubia sub sorte duelli pugnatura fides. dz aūt prima virtus fides: q2 ex ipa cetere generanť vt dicit glo. sup illō Mat. j. Abrahā genuit ysaac. ysaac genuit iacob. Glosa fides spē: τ spes charitatē τ hoc est intelligendū nō de habitibus q̄ simul oēs infunduntur a deo Sed de motibus quoꝝ vnus generatur ab alio. In pdicta etiā particula q̄ beatus petrus posuit in symbolo tres articuli continenť loquendo de articulis vt habeť respectu ad ea que credēda sunt radicaliter: sc3 articulus de vnitate diuinitatis: τ articulus de persona patris τ articulus de creatione. Credo in deū. Iste articulus exponiť in symbolo maiori vbi dz. Credo in vnū deū vbi excluditur error gentiliū3 q̄ non credunt in deū: s3 in ydolū vel aliquā creaturā. Uel excluditur error manicheoꝝ qui dicunt eē plures deos seu plura pricipia: τ accipiť articul⁹ iste deutronomij.v. Ubi diciť audi israel deus tuus vnus est. S3 nunq̄d existens in pctō mortali dicere pōt sine peccato Credo in deū. videtur q̄ nō: q2 dicit augu. q̄ credere in deū est credendo in eū tendere: credendo eū amare: τ credendo ei incorporari. Et ita videtur q̄ talis mentitur cum dicit Credo in deū. Ad hoc respondet magister alexander de ales in fine sui tertij q̄ sicut existens in odio fraterno potest dicere orationem dnicam sine peccato: q2 dicit eam in persona ecclesie sicut probatur per illud Esdre.vi. obtulerūt.xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oratione sibi aliquid petat vel pro se: sed p omnibus qui habent vnum cōmunē patrem deum. Similiter existēs in peccato mortali pōt dicere credo i deū sine pctō nec mentiť cū non sit sermo ipsius: sed ecclesie pcipue cum symbolum in psona ecclesie dicatur sit oratio quedam. Idez dicit frater iohannes Ascen. in secūdo lib. summe sue titulo.lv. q̄ cōfessio fidei dicitur in symbolo quasi ex persona toti⁹ ecclesie: fides autē eccl'ie est fides formata que est in omnibus aliis q̄ sūt de ecclesia numero τ merito. Et ideo confessio fidei traditur in symbolo secundum q̄ conuenit fidei formate. Unde existens in pe cato mortali non mētitur dicens. Credo in τ cū Cum non sit sermo⁹ eius: sed ecclesie. Sed quid dicendu3 si quis intuitiue videret deum nunquid mentiretur dicendo. Credo in deum: cum fides sit secundum apostolum argumentū nō apparentiū: τ iterū fides ē credere q̄ nō vides s̄m augusti. Dico s̄m q̄ p illo tūc cū q̄ videt intuitiue deu3 dicere nō pōt veraciter. Credo in deum sicut patet de beatis in gloria paradisi sc3 in quibus iā3 nō manet fides: nec spes: s3 charitas sola que nunq̄ excidit. Si quis vero i raptu intuitiue videt deū trāsitorie: illa visio τ certitudo remāsit illi⁹ visionis: si respectus habeatur τ illud tūc visionis illius nō pōt etiā veraciter

dicere. Credo in deū sicut potuit cō in paulo: ⁊ sic legimus in cronic ꝫ btī patris nostri beati frācisci de fratre egidio laycoviro vtiqꝫ pfectissimo. Qui: ex eo ꝙ in quodā raptu viderat deū dicebat ꝙ cū sana consciētia nō poterat dicere. Credo in deuꝫ: sed si post raptum nō haberet̄ respect⁹ ad deū visum: sed ad deū qui non videt̄: sed spectat̄ videri. tūc certissime nō mentit̄ qui dicit credo in deū: sed fideliter verum profert. ¶ Secūdus articulus in hac particula est patrē oīpotentē hic pbātur plura alia consequentia. Si eñ est omīps pōt creare celum ⁊ terrā ⁊ pōt dimittere peccata: ⁊ sic d̄ aliis deo ppiis vt patuit in pꝛhemio hui⁹ fortalicij fidei: lꝫ oīpotentia sit cōmunis toti trinitati: tñ per appꝛopꝛiationē attribuit̄ patri. Et ſm Richardum hec oīpotentia includit oēm scientiā ⁊ bonitatē summā ⁊ ex consequenti pꝛudētiā respectu omniū. Tertius articulus est. Creatoꝛē celi et terre hoc exponens maius symbolū addidit visibiliū omnium ⁊ inuisibilium. Celuꝫ eñ sumitur dupliciter: est eñ celum quod videtur ⁊ est celum ꝙ non videt̄ vt pꝛobat̄ per illud psalmi. Celum celi domino: quod nihil esset dicere nisi adminus essent duo celi vtrunqꝫ ergo creauit deus cū vtrūqꝫ sit celuꝫ vt dicit scriptura. In principio creauit deus celum ⁊ terram similiter ⁊ contenta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos. Celum vero visibile continet visibilia ⁊ coꝛpoꝛalia. Ideo congrue scdꝫ quot exponit symbolū maius per celū intelliguntur inuisibilia oīa que nobis celātur ⁊ per terram omnia visibilia. sicut videt̄ psalmus dicere: terraꝫ autem dedit filiis hoīꝫ. ⁊ lꝫ creatio sit cōmunis toti trinitati cuꝫ opera trinitatis ad extra sint indiuisa: tamē per appꝛopꝛiationē attribuit̄ patri. Et si queras quare hic dicit̄ creatoꝛem ⁊ in maioꝛe symbolo dicit̄ factorem. Respondet̄ ꝙ creare est de nihilo aliquid facere. facere vero vt cōmuniter dictum est cōmune ad operari aliquid de nihilo ⁊ ad opari aliquid de materia. Ut ergo ostendatur operatoꝛ non tm̄ factoꝛum de nihilo vt angeloꝝ animaꝝ ⁊ pꝛime materie sed etiam oīm pꝛductoꝛum ex aliquo. Ideo pfitemur nō tm̄ creatoꝛem: ſꝫ etiā factoꝛē. Secta machometi concoꝛdat cū lege iudeoꝝ ⁊ xpianoꝝ in vnitate dei ⁊ rez creatione. Ait enim machometus in alchoꝛano Asoara pꝛima ⁊ in pluribus sequētibus de⁹ vester vnus est: nec est alius pter ips pius ⁊ gratus qui creauit celū ⁊ terrā: terrā in ymo celūqꝫ in summo disposuit et ymbres ac arboꝛes eoꝝqꝫ fructus pꝛducit: ⁊ lꝫ in his duob⁹ sint nobiscū concoꝛdes sarraceni et sua secta statim tn̄ venenū infundās discoꝛdat a lege xp̄i negans deū creatorem celi ⁊ terre esse patrē: ꝙ scḋm sarracenos nullus sit pater sine coytu. Hunc erroꝛem ipsi traxerunt a iudeis quos secū machometus habuit consoꝛtes vt supra patuit cū de eius origine ageret̄. excecati ergo cum eis iudeis negant esse patrē creatoꝛē celi ⁊ terre. Quod auteꝫ xp̄iani tenent fideliter in vnitate essentie esse tres personas realiter distinctas p relationes originis sarraceni cū iudeis nō credunt quoꝛum cecitas infra per alchoꝛanum ostendetur.

¶ De secūdo articulo fidei ⁊ de totali discordia sarracenoꝝ in eodē et quō est alchorano ostēditur ꝙ iesus christus est filius dei.

Ecūdus articul⁹ est. Et in iesum xpꝫ filiuꝫ eius vnicū dn̄m nostruꝫ. Hunc apposuit in simbolo andreas apl's. Iste articul⁹ est secūdū fundamentū ciuitatis hierusalē supne et est figurat⁹ p sm lapidē p̄ciosum q̄ dicit saphir⁹ cui⁹ ꝓprietas ē ꝙ corpus hūanū vegetat ⁊ integra membra ɔseruat. sic credere iesum xpꝫ eē filiū dei viui augmētat corp⁹ eccl'ie misticū qd̄ pri⁹ erat in vna gēte modica iudeoꝝ ſꝫ mō p hanc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētiliū cōuersoꝝ. Itē p hunc lapidē preciosum figurat̄ scd'a virt⁹ theologica q̄ est spes sanctoꝝ q̄ p celicā ɔuersationē celo sereno sūt siles sicut saphirus et veri solis radijs pcussi q̄ radij sunt amoris insignia. q̄ in sua cōuersatiōe ⁊ in sua passiōe resurrectione ⁊ ascēsiōe ondit in se omnem terrenitatē reprimūt ⁊ fulgorē eternitatis emittunt dicētes cum aplo ad philipeñ. iij. nr̄a ɔuersatio i celis est. Et ad idē alios trahūt dicentes id ysa. ij. Uenite ascēdam⁹ ad mōtē dn̄i ⁊ ad domū dī iacob vñ eccl'. xliij. tripl'r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās ⁊ fulgēs radijs suis excecat oc'los. mōtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dū in tria facit ydoneos. s. ad fidē ⁊ ad opationē ⁊ ad p̄dicationē vtriusq ⁊ exsufflat ab eis ignē ɔcupiscētie ⁊ refulgēt i eis radij amoris q̄ excecāt oculos noctue. i. maloꝝ. Est ergo hic secundus articulus Credo in iesum xpm filium eius idest patris vnicum dominum nostrum. Unde augustin⁹ libro de simbolo cum audis dei filiū cognosce deum si em̄ est verus filius est illud quod est pater. Si ergo pater est deus filius est deus vnicuꝫ id est vnigenitum. In quo ostendit ꝙ licet a patre procedat filius ⁊ sp̄ūs sanctus tn̄ est tantum vnus filius q̄ procedit a p̄re per modū generationis iesum xpm dn̄m scꝫ iure creationis gubernationis ⁊ vlterius redemptionis. Est aūt dn̄m increatū ⁊ hoc non appropriatur filio cū dicat athanasius dominus pater: dn̄s fili⁹ dn̄s sp̄ūssanctus. Et est dn̄ium creatum ⁊ hoc appropriatur vt etiā in q̄tuꝫ hō credatur dn̄s creature. Math. vltimo: data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius Glosa potestati eius omnia subiecisti vt oēs eū adorent. Nostrum dicit̄ propter participationeꝫ nostre nature scꝫ humane ⁊ ꝓpter executionem misterij redemptionis in assumpta carne q̄ sibi vniuit in vnitate psone non pater nec spiritussanctus. Ad huius aūt articuli expositionem maius simboluꝫ addit plura dicens Et in vnum dn̄m iesum xpm ⁊ cetera. ¶ Exprimuntur autem ibi de filio secundum diuinitatem quinq ad excludendū quinq errores arrianoruꝫ Primus est ꝙ nō est eiusdem substantie cum patre cōtra id qd̄ ibi dicitur: ⁊ in vnum repete deum cum patre. Secundus error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum iesum xpm idest equalem patri ⁊ spiritui sancto in dominio ⁊ potētia Ter-

tiuus est q̄ non est filius naturalis sȝ adoptiuus cōtra quod dicitur filiuȝ dei vnigenitū. Quartus est q̄ est natus ex tempore nō ab eterno ꝯ qd̄ dicit ꝛ ex pr̄e natū an̄ oīa secula. Quintus error est q̄ est pura creatura dicit enī q̄ si filius esset a patre ꝛ filiꝰ naturalis cū nullus pater sine sui diminutione et decisione generet filiū equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurduȝ. restat q̄ deꝰ pater nūq̄ habuit filiuȝ naturalē. contra quod dicitur deum de deo lumen de lumine. sicut enī lumē sine sui diminutione generat aliud lumen: sic pater filium. Causa erroris eoꝝ est q꞉ quod est creature attribuunt creatori. Ex predictis autēȝ erroribus inciderūt in pfundum erroris vt dicerēt xp̄m esse puram creaturā ꝛ non esse deuȝ naturaliter sed adoptiue et per gratiam. cōtra quod dicitur deum verū de deo vero genitū nō factū consubstātialē p̄ri .i. eiusdē substātie cū pr̄e per quem omnia facta sunt. Augustinus si per ipsuȝ facta sunt omnia iā non est factus iam non est creatura. dicitur tamen filius factus ꝑm hūanitateȝ ad romanos primo: ꝛ in pluribus aliis locis. Et quia machometus fuit hereticus arrianus instructus vt supra patuit per Sergium monachum arrianū hereticū. Ideo in hoc concordans cum arrianis et iudeis dicit iesum xp̄m puram creaturam: et sic discordans a xp̄ianis asserit xp̄m non esse filium dei nec deuȝ. Unde azoara capitulo. xxi. Constanter dic deum vnum esse necessarium omnibus qui nec genuit nec ē generatus nec habet queq̄ similem sibi. Itē azoara. xij. dicit oēs quideȝ dicentes xp̄m iesum marie filiū dei existere mendaces ꝛ increduli reperti sunt. cū xp̄s ipse dixissȝ filiis israel in deū dn̄m meū atq̄ vestruȝ credite cui quisquis sociū atq̄ participē posuerit ingressum paradisi illicitū sibi reperturus in ignē ibit eternum ꝛ in pluribus aliis locis similia verba pfert: sed mentita est iniquitas sibi: q꞉ veraces omnes qui cōfessi sunt iesum xp̄m esse verū deū ꝛ dei filium reperti sunt. Et ne hec veritas periret plures q̄ centum mille voluntarie mortē passi sunt. Probatio vero sua est hoīs insensati ꝛ nihil intelligentis de diuina natura nec de eius eterna emanatione: ꝛ lȝ cōcedat christum dixisse filiis israel in deū meuȝ atq̄ vestrū credite: nō ex hoc sequit̄ xp̄m non esse deū ꝛ dei filiū. cū ipse dixerit creditis in deū ꝛ in me credite sociū aūt se participē deo nō damus sicut ipse putat: q꞉ cū dicimus xp̄ȝ eē deū ꝛ nō aliū deū a patre: sed vnum ꝛ eundē deū fideliter cōfitemur. aliuȝ tamen in persona: ꝛ lȝ ex dictis i p̄rimo libro consideratione. iij. clare appareat ex quadruplici examine. Hec veritas catholica q̄ iesus xp̄s est verus filius dei. Ad confusionē tn̄ sarracenoꝝ oppositū asserentiū ex eoꝝ lege volo illud ostēdere vt ꝓpriis armis vulnerent̄. Et sic confusi vel credant vel obmutescāt. Dicit̄ etiā in alchorano in capitulo amirā. Dicūt angeli beate marie: maria deus ꝑmaliter ꝛ purificauit te sup omnes mulieres ꝛ post dixerunt angeli maria deꝰ euangelizat vel annūciat tibi de verbo suo ꝛ nomē eius iesus christus filius marie. ¶ Et in capitulo elneza dicit̄ non dicatis de deo nisi verita

tem: q2 ipse xps filius marie est nuncius dei et verbu dei quod ipse posuit in ea p spiritusanctu. Asserit igit oino q ipse xps sit verbum dei. ¶ Queritur ergo qd sit istud verbum dei. An verbum dei accidentale vel potius personale et reale. Si dicunt sarraceni q est verbum dei vocale tm et accidentale hoc non potest dici. loquit eni de deo alchoranu et etiam euangeliu singulariter vt de vno verbo tm. Verbu aut dei vocale et accidentale qd a deo est non est vnu: sed multa oia vba bona et sancta et vera possunt dici verba dei. Item non esset excellens ca medacio xpi q alchoranu intedit singulariter commendare q verbu dei dicat: q verba dei dici nam non solum xps: sed etiam alij pphete dicuntur verba dei. Si autem accipiat substantialiter et pprie et personaliter sic verbum dei est eternum et verus deus: sicut verbum quod egredit de ore corruptibilis hominis corruptibile ee necesse est. Sic verbu quod ab eterno pgredit de ore dei per quod creauit celum et terra et inter media vt verbo vtar alchorani necesse est esse incorruptibile et eternum quicquid autem ex deo processit essentialiter est deus. Unde cum verbum aliquo modo differat a dicente et concipiente verbum et in dei essentia non potest esse diuisio vel distinctio: oportet q ibi sit differentia personalis et q verbum a dicente proprijs et solis relationibus distinguat hoc est aut verbum quo deus omnia fecit dicit fiat et fit sicut i alchorano dicitur: et i hoc conuenit alchoranum cum euangelio iohannis quod dicit omnia p ipsum facta sunt: q2 igit a dicente verbum concipit et intellectualiter generat et illud quod ab aliquo generatur in similitudine nature et speciei dicit filius. ¶ Hinc est q verbu dei dicimus filiu dei sicut si sol de se generaret talem splendorem qui esset sol illum solem et splendorem diceremus filium solis et in hoc tamen est differentia q creaturis in quib9 differt esse et essentia non possunt multiplicari supposita sine multiplicatione nature vt homo generat hominem deus autem in quo est idem et essentia cum ex se generat verbum qd deus est vt dictu est non generat aliu deum: q2 diuina essentia nec diuisibilis e nec multiplicabilis aliquo mo ppter summam simplicitatem et pfectione: et ratio potissima quare diuina eentia no e multiplicabilis: q2 est de se hoc: et quodlibz qd est de se hoc sicut sortes est incoicabile et in plurificabile. Natura vero humana: q2 no est de se hoc: sz ptrahit p hecceitates ideo plurificat. ¶ Dicamus ergo q de9 generat verbu suu qd deus est: sz no alius deus. bn est alia psona: sed no alr de9. Machomet9 aut quo audiuit q xpiani dicebat deu hre filiu nesciuit cogitare q poss3 ee fili9 nisi de muliere. ¶ Et io nullu alid argumentu induxit nisi q de9 non pot habere filium: q2 non hz vxorem et hoc p efficaci argumento frequentissime repetit. Hoc argumentu est simile ac si diceret q deus non est substantia: q2 non habet accidens vel q de9 non viuit: quia no comedit vel respirat et. talis ymaginatio fantastica e et fatua et hois itellectu et roe caretis. no ei xpiani dat deo filiu tanq ex mulie sz sic e calor ab igne et splendor

a sole t verbū a dicente vt dici que oia nasci vere t generari dicitur et non ex femina vel muliere: fili⁹ enī splendor est t verbuʒ eterni patris coetern⁹ t cōsubstātialis t coequalis ei machomet⁹ etiā non recoluit. quod dauid quē tn̄ cōmendat dicit deū habere multos filios adoptiuos pter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dii estis t filii excelsi oēs t tn̄ nō ex muliere. Iteʒ machometus dicit ꝙ virgo maria potuit habere filiū sine viro nūqd ergo potuit cogitare ꝙ de⁹ poterit habere filiū sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elminimū: ꝙ si deus haberet filiū totus mundus esset in piculo. esset enim inter eos scisma sed hec suppositio est falcissima supponit enī ꝙ de⁹ nō haberet filiū nisi malū t cōtumacē t inobedienteʒ et nos quidē dicim⁹ ꝙ fili⁹ dei est verbum dei et ars pr̄is p quē oia opat̄. verbū aūt conceptū t ars opatoris etiā in hoie nunꝙ discrepāt ab intellectu cōcipiēte. nisi forte machometus blasphemādo dicat ꝙ deus a semetipso discordat a suo intellectu t sua cōceptio cōtradicit ei. ¶ Iteʒ cū iesus fili⁹ marie sit verbū dei vt dicit machomet⁹ t verbū dei vt declaratuʒ est fili⁹ dei. quare ergo non dicit machomet⁹ ꝙ deus nō potest habere verba quia nō habet vxorē. sicut dicit ꝙ nō potest habere filiuʒ quia vxorē nō hʒ igitur verum dixit machometus qn̄ dicit ꝙ iesus xp̄s est filius marie t ꝙ est verbū dei sed non intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est verus homo et ex quo est verbū dei est verus deus. ¶ Non enī est de⁹ cōposit⁹ vel imperfectus vt hō cui⁹ verbū t cōceptio mētis t ars t opatio est inherens siue accidēs. t ideo nō hō: verbum aūt dei est subsistēs t quicqd ē dei de⁹ est. Tū verbū dei est de⁹ Intellectus dei ē de⁹ t operatio dei est de⁹. Patʒ ergo ꝯ sarracenos qm̄ de⁹ pōt habere filiū lʒ nō habeat vxorē et qm̄ etiā iesus fili⁹ marie est ver⁹ filius dei naturalis.

¶ De tertio articulo fidei t de proprietatibus calcidonij.

Erti⁹ articulus fidei ē. Qui cōcept⁹ est est de spūsācto nat⁹ ex maria vgīe. Hūc opposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitatꝭ hierusalē superne t est figurat⁹ p tertiū lapidē pciosum q dicit̄ calcidoni⁹ Hic enim lapis valet ꝯ illusiōes demonū t virtutes cōseruat vt dicit̄ in lapidario. Sic t fides hui⁹ articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄m in lege pmissuʒ sicut patuit latissime in pmo t tertio libris xp̄iani vero hāc fidē amplectētes nunꝙ inuenti sunt illusi aliū ꝙ iesum xp̄ʒ in messiā recipiētes: t sicut nō patitur illusionē sic etiā nō patit̄ destructionem virtutū sʒ eas firmissime ꝯseruat in aiab⁹ fideliū. Predict⁹ lapis sm ysidoꝝ est ex lapidib⁹ ardētibus filis palēti lucerne vt dicit hic glosa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitoꝝ atterritu palias t kartaruʒ fila a se rapere dicit̄ t significat tertiā ꝟtutem theologicā q ē caritas sanctoꝝ

hec enim ab ipsis celata q̄si palet i lu cerna. s3 cu3 ad alio℞ vtilitatē exire cogitur lux eius apparet q̄ nō sculpit q₂ a diuersis nō secat̄ p̄ria ad co℞. xiij caritas oīa suffert vt vanā gloriam nec recepit nec retinet hec amore x̄pi incarnatiōis accensa ⁊ digiti a spūsancti igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cu3 nō solū amicos sed etiā inimicos ꝓpter deu3 cara vni tate ꝯiungit. ¶ Itē p̄dictus articu lus sumit̄ ex illo Matthe. p̄io inuē ta est in vtero hn̄s de spūsctō. ¶ Et nota q̄ ambrosius dicit libro de spū sancto q̄ illud q̄ ē ex aliq̄ aut est ex eius substātia vt filius ex p̄re aut ex eius potestate vt ex deo oīa ⁊ sic su mitur hic. de. q₂ potestate ⁊ opatiōe spūssancti ꝯcept⁹ est x̄ps. Ideo x̄ps nō dicitur filius spūsancti. In simbo lo vero maiori explicat̄ iste articul⁹ sic. Qui propter nos hoies ⁊ cetera vsq₃ ibi ⁊ hō fact⁹ est. ¶ Ubi nota q̄ descendere dicit̄ de filio dei nō pro prie sed trāssumptiue ad significan dum incarnationē. sicut enim q̄ descē dit de sursum i deorsu3 tēdit sic cu3 deus factus est hō de⁹ q̄ ē super oia infimā sibi naturā vniuit: nihil ergo aliud ē hic descēdere q̄ in carne hu mili apparet. in hoc articulo ꝯcor dant sarraceni cū x̄pianis q̄tum ad hoc q̄ x̄ps iesus fuit ꝯcept⁹ de spū sancto et nat⁹ de maria virgine ⁊ q̄ est messias i lege ꝓmissus qd̄ vt cla rius videat̄. ¶ Notandū q̄ fuit q̄dē iudeus toletan⁹ noīe samuel q̄ quan dam disputationē singularē habuit cōtra quēdā sarracenū noīe albuca lem apud sectā cōmorantē. Isti enim cōferētes de veritate vtriusq₃ legis cōmunicauerūt inter se libros suos. sic q̄ iudeus legit sarraceno bibliam et tradidit sibi trāssumptū s̄m q̄ ve raciter habet̄ apud iudeos ⁊ sarrace nus legit alchoranū iudeo et tradi dit sibi trāssumptū s̄m q̄ veracit̄ ha bet̄ apō sarracenos. ¶ Deinde ipsis absentib⁹ adinuicē l̄ras disputaue runt de veritate vtriusq₃ legis ⁊ in ter cetera p̄dict⁹ iude⁹ ꝯtra sarrace num nitit̄ ꝓbare q̄ x̄ps iesus ē ver⁹ messias sarraceno℞ ⁊ q̄ sarraceni fal ce ⁊ ꝯ veritatē viuūt sic dicens p al choranū quē mihi legisti cui⁹ tran sumptū in arabico ꝯcessisti quē ap portaui ⁊ apud me recōditū habeo tibi duo probozare intēdo. ¶ P̄rio q̄ x̄ps quē colūt x̄piani ē vester ver⁹ messias et sibi credere debetis ⁊ ip3 tanq̄ verū deu3 ⁊ hominē adorare ⁊ recipere ⁊ cū hoc ꝓbauero leuit̄ s̄m inferā sc3 vos nūc fiere ⁊ ꝯ veritatē viuere nō tn̄ istis ꝓbationib⁹ ꝑ me nec ꝑ meis intēdo adherere. Quātū ad p̄imū scis q̄ oīa q̄ dicā habeo in alchorano vero q₂ tu dixisti mihi q̄ multa erāt in alchorano ꝯ vos ideo erāt de medio sublata. S3 ista q̄ se quunt̄ de iesu quē colūt x̄piani reci tabo fidelr̄ ꝓut habent̄ in sachara de familia. dicit enim machometus de iesu heic. i. iesus est messias q̄ ꝓphe ta dixit esse futurū heic id ē iesus fi lius ysaac ⁊ ꝓpheta℞ iusto℞ ⁊ sancto℞ in recta linea vsq₃ ad mariā v̄ginē Heic. i. thesus messias habuit p̄tātē a deo faciēdi mirabilia sanādi oēm langorē ⁊ infirmitatem eiiciendi de mones suscitandi mortuos: et credi tis expresse oia miracula que euan gelium x̄piano℞ commemorat. heic id est iesum fecisse vt alchoranus ex presse testat̄ in zachara. p̄dicta etia3

ibidem dicit q heic id est iesus sci-
uit et scit etiã oĩa secreta cordiũ.
Unde verba machometi sunt ista in
forma. heic id est iesus sciuit oẽs
libros et omnem sapientiã moysi et
pdicationẽ et sciebat qd hoies come
debant in domibus suis et quid re-
ponebant in thesauris suis et hoc
modo cõtempsit diuitias et adiecit
carnales concupiscẽtias nec habuit
delectationes que sunt occasio pec-
candi et causa inobediẽdi. et introdu
citur in alchorano illõ euãgeliũ vul
pes foueas habẽt etiã eodem zacha
ra q iesus fuit cõceptus de spũsctõ
absq virili semine et natus de ma-
ria virgine et de maria dicit macho
metus q angelus gabriel dixit O
maria deus elegit te et decorauit te
gratia. et ornauit et pelegit sup om-
nes mulieres omnium filiorum ma-
tres. et posuit te quasi vnum mediũ
inter homines et angelos dei in pa
radiso deliciarum dicit etiam zacha
ra. xxvii. q heic id est iesus verbum
dei ita q intellectus nõ vocatur hoc
nomine nisi q vocabit arabice heic
id est iesus ego sum sufficientia tua
et ego eleuabo ad me et purificabo
te ab infidelibus. Et in zachara. de
familia dicitur q nullus est quẽ nõ
tetigerit sathan preter heic id est ie
sum et mariam. Scis enĩ q hec oia
supradicta continentur in zacharis
predicta vero alchorani et omnia fi
deliter et veraciter sine diminutiõe
nec additiõe recitaui. Nunc ex istis
colligo sic iesus est de spũsancto cõ
ceptus sine virili semine de sanctis
pphetis natus de virgine cõcept' et
natus sanctus innocens omnẽ hñs
scientiam scrutans corda hominũ
habens potestatem curãdi: sanãdi
ressuscitãdi mortuos et messias pro-
missus in lege a pphetis ergo inqũ-
tum scrutãs corda hominũ est deus
et consequẽter adorãdus et colẽdus
inqũtum sctũs et de sanctis natus et
messias et credendus et recipiẽdus
antecedentia oia habetis in alcho-
rano vero et concedititis et vere et re
cte ergo et eisdẽ cõsequẽtiam reci-
pere debetis et non soluz recipere sz
fideliter opari: oppositũz facientes
sub palliato colore false et mendose
viuitis dixi sub palliato colore quia
vos dicitis q verũz est q iesus fuit
messias pmissus sz machomet' fuit
ab ipo deo et de bñplacito iesu mis
sus ad declarandum doctrinã datã
ab ipo iesu q per falsos scriptores
xpiani falsi habent et machomet' fuit
plenus spũ dei viui et missus ad cor-
rigenda corrupta ad declarandum
veritatẽ vt ipse iesus dixit discipu-
lis. Ego mittam vobis de pr̃e spũ
veritatis et docebit vos omnẽ veri-
tatem et suggeret vobis oia quecũq
dixero vobis. Uolo autẽ ostendere p
alchoranũ et p cõceptionẽ ipsius ma
chometi et per natiuitatẽ et genealo
giam et per eius nutritionẽz q talis
non potuit nec debuit ad hoc eligi.
Nam manifestum est q vos conce-
ditis q machometus est de genere
hismaelis filij Abrahe et agar ãcilla.
et in hoc dicitis q iesus est ex ysaac
et sara que erat vxor legittima ipsi'
abrahe et ideo de legitimis. Macho
metus vero de cõcubina q2 de agar
eadem zachara dicitis q machome-
tus fuit conceptus de peccatoribus
et natus eo q parentes sui erãt ydo
latre et gentiles de genere sarrace-

norum qui erant peruertissimi pec-
catores vt asseritis. Conceditis etiã
ꝙ cum esset .iiij. annorũ nutriuit eũ
in villa que dicitur hiatris quidam
peruersus iudeus geneaticus q̃ nu-
triuit eum et docuit eum testamen-
tum vetus seu leges mosaicam ꝛ in
struxit eum arte seu scientia genea-
tica. Postea fuit traditus hierusalẽ
a quodã patruo suo q̃ dicebat̃ sicut
tu abuculus cuidã falso xp̄iano qui
erat monachus sancti benedicti or-
dinis qui monachus instruxit ip̄m
false in naturali scientia et in lege
xp̄ianorum ꝛ docuit ipsum ꝑuertere
oẽs textus vtriusq̃ legis et sic effe-
ctus geneaticus et in duobus testa-
mentis peruerse ac false nutritus ꝛ
instructus secessit in egyptum quia
fames valida oppresserat totaz ara
biam et iunctus ẽ cuidaz regine vi
due nomine Cadiga que postea ex-
titit causa regni sui apud damascũ.
Ecce aspicias qualiter et a quibus
conceptus ꝛ quomodo natus et nu-
tritus a quibus instructus et quam
doctrinã secutus ꝛ nunq̃ a deo pur
gatus nec illustratus qꝛ de eius ele-
ctione a deo nec de plenitudie sp̄us
dei in eo vos non habetis aliquam
scripturã sicut tu asseris in q̃dã glo
sa quã tu vocasti elemab nisi ꝙ di-
citis ꝙ ipse de se ipso dixit ꝙ oia q̃
mãdabat predicabat et docebat ar-
changelus gariel ꝑdicabat ꝛ reuela
bat sibi de celo. quãtus ergo sit iste
scilicet machometus ꝛ qualis sit ro
go velis aspicere et clare videbis
sana conscientia ꝙ talis ad tanta
minime eligi valuit hec iudeus ille.
Sed adduntur ad hec rationes alie
cõuincentes. Pria qꝛ sp̄ussanctus nõ
põt eẽ vilissime vite et vilissime fa-
cte dator qualis est machometus et
eius lex vt supra visum fuit in secũ-
da ꝛ tertia cõsideratiõibus. Secun-
da qꝛ paclit⁹ sp̄ussanct⁹ docuit apo-
stolos iohannis. xiiij. ꝛ xvi. docebit
vos omnem veritatem. Machome-
tus autẽ non vidit apostolos vt con
stat qꝛ fuit post eos vltra sex cẽtos
annos vt patuit supra consideratio-
ne prima articulo. iij. scilicet de ori-
gine machometi quo ad tẽpus. Ter-
tia ratio est qꝛ paclitus sp̄ussanctus
nunq̃ fuit nuncius missus diabolus
sed machometus fuit nunci⁹ missus
hominibus ꝛ diabolus ipso teste in
alchorano azachara. xvi. non ergo
fuit sp̄us veritatis missus a iesu. Et
sic patet ꝙ iesus xp̄s bñdictus nõ so
lum est verus messias xp̄ianorũ et
iudeorũ sicut in primo libro ostensũ
est: sed etiã est verus messias sarra-
cenorum vt nũc ex alchorano dedu-
ctum est cõcept⁹ de sp̄usancto. ꝛ de
maria virgine nat⁹. Sunt isti discor
des a xp̄ianis in hoc ꝙ exponitur in
maiori simbolo sez qui propter nos
homines et propter nostrã salutem
descendit de celis et incarnatus est
ꝛc. vsq̃ et homo factus est. quia cuꝫ
ipsi negent xp̄m esse filium eterna-
liter generatum vt supra patuit ne-
gant ꝯsequenter incarnationẽ filij
dei. Dicunt enim ꝙ non fuit aliqua
necessitas ꝙ ꝑpt̃ hoies de⁹ incarna
ret. sꝫ ꝙ ipse hõ q̃ peccauit ageret pe
nitẽtiã ꝛ satisfaceret ꝑ pctõ. Oportꝫ
ergo istis bestijs ostẽdere necessitatẽ
icarnatiõis. ꝛ ꝙ nec ãgel⁹ nec oẽs an
geli boni ꝛ mali. nec pm⁹ hõ nec oẽs
hoies puri sit facti penitẽtiã agẽtes
potuerũt satisfacere ꝑ pctõ pmi ho

minis sicut ꝛ dicit dñs cesariensis in suo tractatu ꝯtra sarracenos Unde captiuus intellectus sarracenoꝝ obūbratus caligine peccatoꝝ non pōt intelligere iusticiā incarnationis filij dei Hec est eñi propria excellentia legis euangelice sup legem moysi scʒ manifestare iusticiam dei que facta non fuit tpe legis moysi. sʒ fuit facta ꝛ impleta tempore euāgelij Et cum res postꝗ̄ facte sunt omnibus repñsentantur manifestius ꝗ̄ antequā impleantur ꝓpẞe ꝓpꝛium est legis gratie manifestare iusticiam dei quā venit implere in seipso: suus propter filius iesus xp̄s Sic eñi declarauit ipse iohanni baptiste qñ venit ad suum baptismū qꝛ cum iohannes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari ꝛ tu venis ad me Respondit ei dicens: sine mō sic decet nos implere omneʒ iusticiā mat. iij. Sed q̇s potest exprimere q̄lis est ista iusticia Quis pōt ponere linguā in tam altum misterium presertim cum cognoscaʒ insufficientiam mei intellectus ad explicandum: sed confidens de diuina pietate que illuminat accedentes ad se ꝛ ꝙ quando cuʒ humilitate accedit homo ad coꝛ altū manifestatur ei deus plus exaltatus breuiter ꝛ clarius quam potero exponetur diuina iusticia que per legem euangelicam declaratur non incipiē do in gradu altioꝛi qui ē redemptio sanctoꝛum angeloꝛum sed hominum qui erant in dura seruitute propter peccatum primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo ꝗ̄ deo comedendo de arboꝛe non concessa: et quia non seruauit paradisum terrestrem in quo positus fuit operaretur et custodiret illud sicut fit de illo qui dato scienter castro ꝓ quo fecit homagium inimico suo committit proditionem suo principi ꝙ ipse et sui filij traduntur exilio extra regnum positi extra gratiam domini sui sic fuit iusticia. ꝙ prim⁹ hō ꝛ oēs ab eo descendentes essent serui ꝑ naturaʒ volo dicere ꝙ nascerentur in peccato ꝑ naturā sicut eoꝝ pater voluntate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire. sed si postꝗ̄ creuissent ꝛ fuissent intelligentes ꝙ in eoꝛum arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere ꝛ ꝑmanere filij ire vel esse filij gratie tales nouiter facti volēdo audire doctrinā dei ꝛ seruādo mādata eius ꝛ si obedissent diabolo sicut eoꝝ pater fecit plusꝗ̄ deo adiplendo sua carnis desideria ꝛ non spirit⁹ ꝙ semper permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnū dei ex quo sunt filij ꝓditoꝛis: ꝛ vltra qꝛ deliberate voluerunt plus societatē diaboli ꝗ̄ dei ꝗ̄to tempoꝛe vixerunt in hoc mūdo: ꝙ similiter habeant societatem in alio dampnati cuʒ eo ad penas infernales. In hoc tamen fit filij ade maioꝛ misericoꝛdia ꝗ̄ filijs militis proditoꝛis: qui licet non cōmittant proditionem sicut pater fecit: ymmo displicet eis qꝛ sunt toto tempoꝛe vite sue extra regnuʒ exilio relegati: tali pena existenti iusta qꝛ est in sola priuatione sui amoꝛis: et gratie nolendo ꝙ habitent in suo regno filij sui ꝓditoꝛis Hec ē pena filioꝝ ade ꝙ sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendentes ab eo solummodo qꝛ sunt filij sui ex eo eēnt indigni regno dei. Et qꝛ hec pena est tam grandis cum sit tam preiudiciale exilium hominum a paradiso: ꝛ si

...sliter qꝛ est tam vniuersalis exten-
dēdo se ad oēs homines qui fuissent
in hoc mundo geniti sicut adā suos
ꝓprios filios generauit ostendit ma
gnitudinem peccati. ꝓpter quod tā
grandis pena fuit imposita. Ne om-
nes hoīes perirent necessaria fuit re
cōsiliatio ꝑ quā homines fuissent in
gratia dei qui per naturā nascebant
in ira sua: ⁊ cum reconsiliatio requi-
rat condignā satisfactionē ⁊ satisfa-
ctio condigna est q reparet dānum
restituendo ablatum: ⁊ vltra hoc ra-
tiōe offense q det aliquid de suo qđ
prius ante offensam non debebat. si
cut in lege precepit deus restituere
quinqꝫ boues pro vno ⁊. iiij. oues ꝑ
vna exodi. xxv. ꝓpter qđ in regno te
nent pro ista lege septennā quilibꝫ
per seipsū pōt intelligere ex quo q̄li
tas satisfactionis dꝫ esse scdm cōdi-
tionem peccati: grande peccatū grā
dem requirit satisfactionem Cū er-
go peccatum primi hominis fuit tā
magnum comprehendens oēs ab eo
descendentes q ipse non poterat sa
tisfacere pro seipso qꝛ ad satisfaciē-
dum nō habebat quid daret de suo
quod prius non deberet deo quoniā
ab ipso receperat deo debebat totū
qđ suum erat. Unde si pro seipso nō
poterat satisfacere multominus pro
toto genere humano facto seruo dia
boli ratione sui peccati: ergo vt recō
siliatio fieret requirebat satisfactio
debita restituendo q̄tum fuit qđ ac-
cepit vel q̄tum fecit de damno ⁊ vl-
tra hoc aliquam rem suam nō debitā
prius deo ꝓpt offensam quā fecit hoc
non potuit facere adam nec aliquis
suorum filiorum ex quo debebāt deo
quicquid habebant. Et quilibet vt
saluetur vel non seu cum maxima dif
ficultate est sufficiens sua ꝓpria iu-
sticia manifestāte sacra scriptura q
si fuerint in ciuitate tres viri iusti
Noe daniel: ⁊ iob Isti sua iusticia li
berabunt aīas suas sed nō poterūt
liberare animas filiorū ⁊ filiarū sua-
rum Cum ergo satisfactio requirat
q in illo qui dꝫ satisfacere sint duo
scꝫ q sit ille qui dꝫ satisfacere ⁊ sit il-
le qui potest satisfacere. quarū vna si
ne altera non sufficit oportet intelli-
gere q ille qui habebat satisfacere ꝓ
peccato ade cū adā fuerit hō q fuis
set non angelus q̄ non debebat satis
factionem sed q fuisset hō ex quo ho
mo fuerat qui peccauerat. Item req̄
rebatur secundo q fuisset talis hō q̄
posset satisfacere ⁊ cū purus homo
satisfacere non posset ex quo deo de
bebat totū q in eo erat ⁊ satisfactio
requirit ratione offense q peccans
facit q det vltra ⁊ amplius q̄ accepit
vel fecit de dāno peccando Cū hac
eadem ratione quilibet angelorū nō
poterat satisfacere cū vnusquisqꝫ eo
rum deberet deo q̄cquid habebat ex
quo ab ipso deo receperat quis esset
ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ
satisfacere: certū est q in omnibus
creaturis non potest inueniri vna so
la que deo non debeat aliquam rem
cum oēs ipse debeant deo quicquid
habent ex quo ab ipso receperunt ꝓ
pter quod deus solus est qui nihil dꝫ
deo cum deus a se ipso habeat suum
esse ⁊ non ab aliquo alio qꝛ interro-
gatis omnibus intellectum partici-
pantibus siue sint homines siue an-
geli boni ⁊ mali si ipsi dederunt esse
deo vel aliquam rem propter quam
antequā deus daret eis esse quod ha-

bent deus eis aliqd deberet: omnes responderent ipse solus fecit nos et non ipsi nos. Et ideo nos debem⁹ ei quicquid habemus et quo ab eo recipimus: et ipse nobis nihil debet q2 nihil ei dedimus. Hac ergo ratiōe clara existente: q solus deus est ille qui nihil d3 alteri nec sibiipsi. cum ille q debebat satisfacere p peccato primi hominis et oim aliorum requirebat quod nihil d3 deo et solus deus ē iste ergo necessarium fuit: et sic omnibus modis expediebat q satisfactor pro genere humano foret deus et homo: homo quia hō fuerat qui peccauerat et sic homo satisfacere debebat: de⁹ q2 ipse solus est quia nihil deb3 deo et sic pro satisfactione hominis peccati: poterat dare de gratia dādo de suo quod nulli debetur. hoc intellecto debemus considerare: ex quo homines non poterant esse deo reconciliati nisi per ipsummet deum quia non erat q satisfacere posset nisi ipse solus: qui fuit illa iusticia que deum obligaret vt ipse deberet satisfacere p peccato primi hominis cuius demerito omnes ab eo descendentes erant serui diaboli oportet ad cognitionem huius videre et attendere principium et conditionem peccati quod fecit primus homo Ecce q in hoc facto concurrunt tres sc3 deus qui dedit preceptum primo homini q seruaret paradisum et q non comederet de arbore vetita. Concurrit homo q peccauit q2 fecit contrarium precepti per deum ei dati. Concurrit Tertio diabol⁹ q astucia sua et deceptione per medium mulieris temptauit hominem et fecit q transgrederetur preceptum de istis duobus sc3 homini et diabolo sic est q in casu explicato nulli eorum facta fuerat aliqua offensa impleta voluntate cuiuslibet eorum faciendo quilibet quod volebat q2 homo complacuit sue vxori plus appetendo pmanere in gratia sua, et amore q deo obedire. Diabol⁹ similiter impleuit voluntatem suam habita victoria p⁹ eu3 desiderata. Veruntamen hoc est verū q quilibet eorum fecerat grandē offensam deo cōtra cuius voluntatē ambo fecerunt. Primus homo q2 voluit plus obedire sue vxori q deo faciendo voluntatem diaboli et diabolus q2 cum deceptione cōtra voluntatē dei tulit seruum eius et fecit seruum suu3: et sicut deo fuerat facta offensa per vtrūq3 si ambo voluissent recōciliari oportebat pro ambobus fieri satisfactionē Sed cum diabolus noluisset deo reconsiliari ymmo placebat sibi semp inimicus dei pmanere q2 nolebat recognoscere peccatū suu3: qd nō erat in hoīe cū desideraret liberari a dura seruitute quā sentiebat stando in potestate diaboli Ergo cum sol⁹ hō peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat⁹ deo potest dici vno de duobus modis vel q primo fuisset facta debita satisfactio deo q offensus erat: et q diabolus per iusticiam pderet dñium quod sup ipsum tenebat. Vel q deus de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ade offensam sibi factam et per vim ex quo est potentior diabolo liberaret primum hominem a subiectione sua q2 ab eo victus fuerat iuste erat eius seruus non reputarēt tanq dubium aliqui q deus posset per talem modum liberare primum

hominem a subiectione diaboli & reconciliare sibi sed tamen quia cuicunque principi magne potestatis plus reputatur ad laudem quod sit iustus quam quod sit potens potestate sine iusticia tyrannidi reputata cum deus non solum iustus sed etiam necessario est iustus & tali forma iustus quod non potest dici deus nisi intelligatur iustus. Oportet ergo intelligere quod in reconciliatione hominis interueniret iusticia que primo poterat intelligi si deus sicut magnus dominus potens & iustus diabolo & homini ex quo quilibet eorum offenderat eum dedit penam & tormentum secundum demeritum peccati per eos commissum diabolo in penam peccati quod commiserat tollendo hominem per vim & contra totam suam voluntatem a suo dominio & homini sicut proditori nolendo eum vnquam videre in suo palatio, neque in regno suo sed quod remaneret exilio relegatus pro semper. Sed cum deus sit non solum dominus potens sed iudex iustus & pater misericors. Ex quo homo penitebat de peccato per eum commisso & per seipsum non poterat satisfacere, omnie dei pertinebat dare ei succursum & iuuamen vt liberaretur a diaboli potestate. Sic tamen quod talis liberatio ita temperaretur iusticia quod diabolus tenens hominem in sua seruitute non posset reclamare quod ei esset facta iniusticia nec facere aliquam querelam que fuisset iusta cum hec fuerat veritas quod ipsemet deus attendens videns & permittens diabolus & homo sicut illi qui intrant in campum certauerant vnus contra alterum et conditio certantium est si iam vnus alterum non occidit quod victus sit seruus victoris: & cum arma primi hominis vt defenderet se essent fortiora ad defendendum se quam arma diaboli in committendo siue temptando fortitudo etiam hominis et virtus incomparabiliter erat maior quanto diabolus cum omnibus suis artibus & viribus etiam si fuerant mille vicibus plus non poterat hominem vincere nisi ipse voluntarie voluisset vici Ex quo ergo suus inimicus erat minus fortis quam ipse & ipse voluit ab eo vinci: dictabat iusticia quod fuisset eius seruus: facto ergo seruo diaboli & consequenter omnes ab eo descendentes ad habendum liberationem de tam mala seruitute ex quo per iusticiam homo erat seruus diaboli: oportebat quod non per vim sed per iusticiam fuisset liberatus de potestate Et sic vt liberaretur a diabolo requirebatur vt interueniret iusticia non minus requirebatur vt esset reconciliatus in gratia dei existente deo patri piissimo & iudice iusto. vsi vt cum fieret reconciliatus deo contra quem fuerat commissum peccatum requirebatur quod fieret per hominem qui tanti valoris vel plus esset sicut primus homo & omnes ab eo descendentes qui daret tantam & maiorem laudem & honorem & gloriam quanta fuerat offensa contra eum commissa Tali ergo satisfactione requisita vt genus humanum reconciliaretur deo vt dictum est quod fuerat facta offensa deo per vtrunque scilicet diabolum & hominem non oportet dicere quod diabolus vellet facere hanc satisfactionem ex quo nolebat hominem liberari ab eius potestate & reconciliari deo: quia talem satisfactionem facere erat perdere dominium super omnes homines per eum nimium desideratum: et ideo displicens erat corde si essent reconciliati cum ipso facto perderet do-

minū suū quod super ipsos tenebat. Itē satisfactionē ipse non poterat facere cū ad satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū q̄ vellet parcere offensam ei factam ad quod requirebatur q̄ talis intercessor esset deo gratus: q2 si inimicus vel is qui displicet roget ꝑ iniuriante plus ꝓuocat ad irā eum q̄ rogat: ꝛ hoc est manifestum q̄ dyabolus voluntarie erat inimicus dei ꝓcurans semp q̄ ei fiant offense quātū plus pōt. Sic ergo patet q̄ per dyabolū qui peccauerat ex quo ipse nō retrahebat: imo sibi displicebat ꝛ abhorrebat hoīs reconsiliationē ꝛ nōminus suā nō poterat fieri satisfactio hoīs. Et alia etiaȝ pte si oēs angeli non poterant facere talem satisfactionē: q2 nihil habebant de suo q̄ darent deo quō dyabolꝰ poterat qui vltra hoc abhorrebat q̄ aliq̄ tpe talis satisfactio fieret. Uideamus ergo de hoīe qui fuit secundus in pctō commisso huic nō deficiebat sicut dyabolo voluntas vt esset recōsiliatus: q2 sentiebat seruitutē eius durissimā deficiebat tamen ei potestas sicut supra ostensum est. Ipse ergo ꝛ omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionem quid ergo restabat ex quo non erat alius qui posset satisfacere nisi solꝰ deus nisi q̄ primus homo et omnes alii ex toto remanerent perditi si iaȝ deus nollet satisfacere ꝑ eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius. Item conueniens fuit deum incarnari vt tanta humilitas in redēptore esset quanta fuit superbia in preuaricatore. Sed superbia tanta fuit q̄ homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas vt deus fieret homo. Item hoc debuit facere deus vt vitaret inconueniens quod sequebatur: q2 si deus non esset incarnatꝰ vt satisfaceret pro hominis peccato hoc est: vel q2 non potuit vel quia nesciuit vel q2 noluit. Si non potuit impotens fuit. Si potuit sed nesciuit ignorans fuit. Si potuit ꝛ sciuit sed noluit ergo ꝛ inuidus fuit q̄ omnia sunt magna inconuenientia in deo sc3 impotentia ignorantia inuidia. Patet ergo ex prehabitis necessariā ꝛ valde fore conuenientem incarnationē dei vt doceret se potius vincere per iusticiā q̄ per potentiā ꝛ vt ostenderetur tāta humilitas in redemptione quāta fuit in superbia in ꝑuaricatione. Et ne aliquod incōueniens attribuatur deo cum in eo minimum inconueniens sit maximū impossibile.

De quarto articulo fidei ꝛ de discordantia machometi in eodem.

Quartus articulus est. Passus sub pontio pylato crucifixus mortuꝰ ꝛ sepultus. Hūc apposuit in symbolo Iacobꝰ maior. Et hic articulus est quartū fundamentū ciuitatis hierusalē superne figuratus per quartū lapidem ꝑciosum qui dicit smaragdus: cuiꝰ ꝓprietates ꝑcipue sunt quattuor. Prima q̄ inclinat ad castitatē. Nā expertum est frangi in ptes cū ip3 gestās fornicat. Secūda est q̄ morbū caducū curat. Tertia est q̄ tēpestatē auertit. Quarta est q̄ in causis verba persuasoria dat. Sic ꝛ vera huiꝰ articuli

fides carnales voluptates reprimit
sm augusti. in quodā sermone de.xl.
sic dicentē. Congruit deuotioni no-
stre vt qui dñi crucifixionē celebra-
turi sumus reprimendaꝝ carnaliū
voluptatū crucē etiam nobis facia-
mus. Morbū caducū tollit: qꝛ xp̄us
mortē nostrā moriendo destruxit vt
dicit gregorius in prefatiōe pascha
li. Tempestates non solū carnis: sed
etiā mundi et dyaboli auertit qꝛ nihil
a deo ꝙ nō cōmuniter tolleret̄ si xp̄i
passio ad memoriā reducat̄ Grego.
in omelia.x. Bernardus super canti
ca in sermone.xxij. passio tua dñe se
suvltimū refugium singulare reme-
diū deficiente sapientia iusticia nō
sufficiente succūbentibus meritis
illa succurrit: cū tñ defecerit virtus
mea non perturbabor non diffido scio
quid faciam. Calicē salutaris acci-
piā dat etiā in causis fidei contra ty
rannos cōtra hereticos et cōtra quos
cūqꝫ alios persecutoresverba persuaso-
riaveritate attestante. Ego dabo vo
bis os et sapientiā cui non poterunt
resistere omnes aduersarij vestri fi-
des eñi passionis xp̄i dedit Stepha
no ꝙ oēs eius aduersarij quātūcūqꝫ
adhibiti nō potuerūt resistere sapiē
tie et spūi qui loquebat̄: scꝫ in ore eiꝰ
vt pꝫ in actibus. Item de smaragdo
dicit ysidorus ꝙ a nimia viriditate
dicit̄ amarus: qꝛ omne satis viride
amarū dicit̄ omnes herbas et frōdes
viriditate superat aerē etiaꝫ vicinū
ex repercussione virescere facit nul-
la gemma gratior oculis cuius cor-
pus extersum sicut speculum ymagi
nes reddit. Angrifes q̄ corpꝰ pedes
et caput habent leonū currentes sup
terrā vt leones et alas hñt aqle qbꝰ vo
lant in aere: auferūt hoibus: sed adi
mascus populus: scꝫ vnū habēs ocu
lū pugnās contra eos eis aufert hec
moraliter est. Quarta virtus que di-
citur castitas vel virginitas que virō
rum carnis integre seruat et in ama-
ritudine penitētie motus malos ca-
stigat hec est gratior angelis et ocu-
lis xp̄i: qꝛ virgines et casti sequuntur
agnum quocūqꝫ ierit. Apoca.xiiij. et
in se portat ymaginem angelorum et
xp̄i Angrifes.i. demones multū nitū
tur auferre: sed mens et intentio indi
uisa a deo resistit et contradicit et eam
custodit illesaꝫ: qui eñi tales sunt in
diuisi sunt sicut dicit̄.i.cor.vij. Non
eñi habent duos oculos vnū in terre
nis et aliū ad deū: sed vnū tñ et illū fi-
gūt in deū dicentes illud ps. Sicut
oculi ancille in manibus dñe sue ita
oculi nostri ad dñm deū nostrum etc.
Huic articulo nihil addit symboluꝫ
maius. Concordat cū p̄dicto articu-
lo machometus in hoc ꝙ cōcedit ie-
sum christū sub pontio pylato fuisse
condemnatum morti. Discordat aūt
a predicto articulo passionis et mor-
tis xp̄i in alchorano azoara.v. et in
pluribus aliis locis vbi in sententia
dicit ꝙ quidā iudei voluerūt xp̄ꝫ oc-
cidere et ipse calide se subtrahēs cua-
sit nescio quem loco sui crucifixerūt
putantes esse xp̄m. Creator auteꝫ le
nauit xp̄m ad se et est secum vsqꝫ ad
diem iudicij tunc scꝫ sicut alij hoies
moriturus et resurrecturus. Sed ta-
men nullum inconueniens est sarra
cenis concedere mortem christi cum
ipsi teneant ꝙ non est filius dei viui
sicut nec nobis xp̄ianis qui ipsuꝫ cō
fitemur verum filium dei ꝙ sit mor-
tuus secundum humanitatem: qꝛ di

nitas mortalis nō est nec vnq̄ morietur.

¶ De quinto articulo ꝛ de proprietatibus sacerdonicis.

Quintus articulus est. Descendit ad īferos tertia die resurrexit a mortuis. Hūc apposuit in symbolo beatus thomas. Et hic articulus est quintū fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per quintū lapidem preciosum qui Sardonicus dicitur cuius compositio ex duobus lapidibus est scilicet ex sardio ꝛ onice ꝛ est rubeus ex sardio ꝛ albus ꝛ niger ad colorem vnguis ex onice. Inter ceteras huius virtutes mirabilis est vna potissima ꝙ accendit animum ad gaudium quod trahit ex sardio. Sic ꝛ fides huius articuli accendit animos sanctorum patruꝫ in limbo cuꝫ illud christus descendit liberās vinctos de lacu in quo nō erat aqua ꝛ hoc in sanguine testamenti vt patet zacharie. ix. Uere magnum gaudiū illoꝝ fuit cū beatificati fuerunt in visiōe deitatꝭ ꝛ tātā captiuitate ducti a miserabili captiuitate īferni: accēdit ēt aīos discipꝉoꝝ ꝛ sctāꝝ mulieꝝ christus resurgens quia gauisi sunt discipuli viso dn̄o. Iohan. xx. Omnes etiam fideles in fide huius articuli iocundantur contemplantes potestatem inferorum non potuisse resistere saluatori descendenti nec potestatē nature eidem resurgente gaudentq̄ꝫ sperantes resurgere: q2 christus resurrexit. Item predictus lapis tricolor est subtus niger medio cādidus superius rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signando nihil cere auellit: per quod moraliter quinta virtus que est sanctorum patientia figuratur per quā ab inferioribus: id est a mūdanis hominibus in despectu sunt nigri: sed in medio scilicet in corde suo candore cōsciētie sunt lucidi ꝛ ardore martyꝝ quo citius ad superiora perueniant sunt rubei. Hec etiam virtus nihil auellit: quia suis persecutoribus plene ꝛ ex toto corde remittit sciēs quod dicit dominus. Luce. vi. dimittite ꝛ dimittetur vobis. ꝛ Eccle. xxviij. relinque proximo nocenti te. ꝛ tunc depcanti tibi peccata soluētur: ꝛ hec virtus bene quinta dicitur quia molestie circa quos est virtus patiētie corpus exprimit quod quinq̄ꝫ sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addit symbolum maius ad eius explicationem: verūtamen cum dicit descendit ad inferos intelligenduꝫ est secundum animam diuinitati contiectam corpore in sepulchro manente etiam diuinitati coniuncto: q2 quod semel assumpsit nunq̄ dimisit. secus est de toto resultante ex corpore ꝛ ex anima: quia propter eorum separationem christus in triduo nō fuit homo secundum doctorum concordiaꝫ in tertio sententiarum: ꝛ quia nullꝰ error circa hoc fuerat exortus. Ideo in symbolo cuꝫ dicitur descendit ad inferos non fuit explicatum secūdū animam. ¶ Sed oritur hic difficultas: q2 non videtur hic esse articulus fidei cum iohannes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aūt de articulis fidei infidelitas est. Cū ergo cōstat ipꝫ fuisse fidelē ꝛ sanctū ꝛ de hoc

dubitauerit videt q non sit articul9 fidei. q autē dubitauerit pz per glosam sup illud Mat.xi. tu es q venturus es dicit ibi glosa cuz ab herode sim occidendus ad inferna descensurus debeo te nunciare inferius sicut te nūciaui superis an conueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc respōdet Alexāder ibi supra q est dubitatio infidelitatis qua non dubitauit iohannes τ est dubitatio pietatis: τ sic dubitauit iohanes querens ex amore τ pietate: tu es qui venturus es lz non dubitaret sicut mater videns filiū mortuum dicit es ne mortuus fili mi: et hoc est quod dicit glosa non fide: sz pietate dubitauit Crisostom9 q non pro se: sed p discipulis quesiuit huic articulo nō concordat machometus qr cū non pcedat xpm mortuū fuisse sed aliū sibi similē vt dictū est in articulo precedenti. Ideo negat euz descēdisse ad inferos τ resurrexisse tertia die.

¶ De sexto articulo τ de proprietatibus sardij.

Extus articulus est. Ascendit ad celū sedet ad dexteram dei patris oipotentis. hūc appositū in symbolo beatus iacobus minor: hic articulus fidei est sextū fundamētū ciuitatis hierusalem supne figuratus p sextū lapidē pciosum q dr Sardius cui9 virtus mirabilis est q gaudiū accendit τ pellit timorē ac etiā ingenium acuit: talis est fides hui9 articuli: qr xpi discipuli ex hac fide amore accē si timore excusso τ ingenio illuminato hāc veritatē vbi libet pdicauerūt. Et iō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta virt9 sanctoꝝ q est cōstātia martyrū. Hic em lapis sm ysidorū est inter gēmas vilissima τ rubeus spissimus hz colorē: τ iō bn martyrū cōstātia p hūc signat: qr ipsi qsi vilissimi a mūdo reputant. Ipsiqz a deo tāq infirmi mūdi electi q queqz fortia cōfundēda facti rubei fluuio sanguine laureis ditant bn fulgidis. Et ne mirū qr lauerūt stolas suas i sanguine agni. Apo. vij. Et bn sexta virtus hec ponit qr primus hō sexta die formatus eadez die peccauit τ eadē die de paradiso eiectus est. τ xps sexta etate venit τ sexta die martyriuz sua passiōe cōsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū maius. ¶ Sz occurrūt hic tres difficultates quaruz prima est scdm quā naturā ascendit xps in celū. Respōdet q si li sm designet conditionē ascēdētis sic ascēdit scdm q homo siue scdm naturaz humanam que loco cōtinet τ motui subijci pōt non aūt ascendit sm naturaz diuinā que est altior vniuersis τ est immobilis τ illocabilis. Si aūt designet cām ascēsionis ascēdit non scdm q hō sz scdz q de9 q ascēdit ex virtute diuinitatis: sz nō humanitatis. Vn aug. in smone de ascēsiōe de nro fuit q fili9 dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascendit aūt xps ad summā partē celi supremi: qr cuz sit nobilissimū locatum debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi: τ sic intelligi debet illud ps. Ascendit super celum celi τ illud ad Ephe. iiij. Ascendit super omnes celos: non tātum aūt ascēdit

corpus christi super omnem creaturam corporalem: sed etiam sup oēm spūalem q̄ ppter dignitatem vnionis eas oēs excellit ad ephe.i. Cōstituit illū sup omnem principatū ⁊ potestatē ⁊ super omne nomen qđ noiatur in hoc seculo siue ī futuro: potest etiā exponi q̄ xp̄s ascendit in celum secūdū glo. ad ephe.iiii. qui descēdit ipse est qui ascendit in gloriā ad eq̄litatē patris scđm diuinitatem non in re sed in noticia: tūc eni innotuit hoibus eū equalem esse patri. ¶ Et si queras vtrū xp̄s scđz q̄ hō in loco supradicto resideat ita q̄ nunq̄ alibi ad modicū tp̄s se transferat. Dico q̄ non est asserendū s̄m Richardū cū post eius ascensuz narret aliquomō apparuisse aliq̄b⁹ in hac vita nec apparet aliqua ratio vrgens q̄ nūq̄ ad aliā partē celi se transferat. pie etiā credi pōt q̄ xp̄s in celo nullū habeat retro se s₃ oēs electi respiciunt in faciem eius. ¶ Secunda difficultas ē quid p̄ dexterā intelligit̄. Dicendum q̄ per dexterā intelligit̄ gloria vł honor deitatis. s̄m damascenū in.iii. vł beatitudo patris s̄m augu. in lib. de symbolo scđm illud ps. delectatōes eius in dexteris. vel iudiciaria potestas s̄m augu. in quodaz sermone de symbolo. Sessio vero s̄m august. ibidez designat vel habitationē siue q̄etem vel regiā vel iudiciariā potestatē. Si igit̄ ly scđm designat conditionez nature christus secūdū q̄ de⁹ sedet ad dexterā patris: id est ī equalitate patris. Secundū autem q̄ homo sedet ad dexteram patris, id est in potioribus bonis patris pre ceteris creaturis: id est in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Si vero designat vnitatem suppositi sic etiam secundū q̄ homo sedet ad dexteram patris secundum equalitatem honoris: scilicet inquantum in eodem honore veneratur filium dei cū natura assumpta. ¶ Ex predictis patet q̄ quocūq̄ predictorum modorū sumatur sedere ad dexteram significat habere beatitudinē quandaz demonstratiua potestate q̄ nulli aliū nec angelo nec homini conuenit, nisi soli christo. Unde ad hebreos primo. Ad quem aliquando dixit angelorum sede a dextris meis: id est secundum gloriam in potioribus bonis: potest tamen dici q̄ omnis sanctus qui est in beatitudine ē constitutus ad dexteram dei secundū illud Matthei.xxv. statuet oues a dextris. ¶ Tertia difficultas est vtrum posset dici patrem sedere ad dexteram filii. Respondetur q̄ non quia ly ad denotat cum personali distinctione ordinem originis filius autem ⁊ spiritus originantur a patre ⁊ non est econuerso. sed ⁊ spiritussanctus potest proprie dici sedere ad dexteram patris vel filii: licet secundum quendam appropriationem attribuatur filio cui appropriatur eq̄litas. Unde augustinus dicit q̄ ī patre est vnitas: in filio equalitas: in spiritusancto vnitatis equalitatisq̄ conectio. Predicto articulo concordat machometus: quia concedit q̄ iesus christus ascendit ad celos in corpore et anima: vt patet in alchorano azoara quarto: non est rei veritas q̄ mortuus fuit: sed deus assumpsit sibi. Sed discordat in hoc: scilz in sessione scilicet ad dexteram patris cū asserat ipsum collo

catum in primo celo et ibi sedētē in altiori sede. q̄ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in p̄dicto celo primo cum ipse ascen- dit et visitaret deū ꝛ quō secum lo- cutus est vt patet in libro qui dicit̄ scala machometi distinctione. xiij. de quo dictū est supra cōsideratiōe iiij. cū de fundamēto legis macho meti inquirebatur.

¶ De. vij. articulo ꝛ de natura cri- soliti.

Eptim⁹ articu- lus est. Et inde ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbo- lo beatus philippus. Et hic articu lus fidei est septimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figu ratus per septimū lapidem p̄ciosū qui dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt q̄ con fortat intellectū ꝛ per consequens naturā humanā distinctā ab alijs animalibus per intellectū. vt dici- tur p̄io metha. ꝛ pellit timores no- cturnos q2 fugat fantasmata. sic et fides huius articuli cōfortat intel- lectū in cognitione iusticie diuine finaliter adimplēde per xp̄z: q2 pa ter omne iudiciū dedit filio. iohā nis. v. Pellit etiā timores noctur nos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū: ne p̄pter eius ↄsiderationē pereāt cū fantasmatibus infernalibus q̄d p̄ uidēs xp̄s dicit Mat. xxiiij. Ideo ꝛ vos estote parati q2 qua hora nō putatis fili⁹ hois ventur⁹ est. Et quia p̄dictus lapis auro similis est cuz marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ꝛ sicut hic dicit glosa videt̄ scintillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculum solis stella aurea vi- deatur dictus a crisis quod ē aurū Ideo optime p eū pōt intelligi se- ptima virtus sanctorū qua securi p̄uenerunt ad iudiciū. s. innocētia baptismalis. mare enim significat baptismū. apo. iiij. in cōspectu ei⁹ tanq̄ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū proba- tū q2 de filijs ire filij grē ad ephe. ij. q̄ multi sanctorū illesaz seruātes scintillas boni exēpli alijs p exhor tationes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ p̄ximi accendūt que virt⁹ bene ponitur septio loco p̄pter dona spūssancti que collata sunt in baptismo. glo. tn̄ dicit q̄ p auri fulgorem cum scintillis signi ficat̄ p̄dicatio sanctorū cū miracu- lis. sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. p candorē baptismalis innocētie. et tanq̄ scintille ī arūdineto discur rent. ¶ Et si queras q̄ sunt illi viui iudicandi cū dicitur inde venturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Dico q̄ illi qui in eius aduentu viui repe- rientur q̄ in momento morientur et postea resurgent cum eis qui prio erant mortui. Huic articulo addit simbolum maius. Cuius regni non erit finis: scd̄z illud luce p̄io. ꝛ re gni ei⁹ nō erit finis. Predicto arti culo nō concordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuorū ꝛ mortuorū. negat enī xp̄m iudicē venturū. Sz dicit ī alchorano azoara. v. q̄ de⁹ libera uit xp̄z ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis qui nō cre-

diderūt ꝟbo eī⁹ vsq; ad diē publi-ce resurrectionis ꝛ ꝙ tūc de⁹ ad se ipsum redditu xp̄i facto controuer siā suā atq; litē discutiet. Est ergo finis sue fixe ibidē ꝙ iesus xp̄s cir ca tp̄s diei iudicij est moritur⁹ ꝛ si cut alij hoīes resurrectur⁹ ꝛ ꝙ tūc de⁹ discutiet ꝯtrouersiā suā. s. quis veriora de xp̄o dixerit vtꝫ xp̄iani an machometus ꝛ ꝙ tunc deus faciet iudiciū ꝯ̄ incredulos et dabit bn̄fi cia fidelibus. Alibi tamē in alcho-rano tractādo supra diē mortis. ac sup̱ diē qua viuens missurus est te net deū esse venturū ante diē iudi-cij annis. xl.

¶ De octauo articulo ꝛ de ꝓprieta tibus berilli.

Ctau⁹ articu-lus fidei est. Credo in spm̄ sanctū. Hūc appo suit in simbolo beatus bartholome⁹. Et hic articulus est octauū fundamentū ciuitatis hie-rusalē superne figurat⁹ per octauū lapidem p̄ciosuꝫ qui dr̄ berillus cu ius ꝟtutes mirabiles sūt ꝙ ꝯ̄ lites inuictū reddit ꝛ mitē facit atq; be nignū: sic et fides hui⁹ articuli q̄s eū fecit sansonē inuictū a leone ni si spūssanctus vt pꝫ iudicuꝫ. xiiij. Irruit spūs domini in sanson. ꝛ la cerauit leonē quis nō erit victus a dyabolo mūdo ꝛ carne nisi fidē hu ius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo: ꝛ quo a facie tua fugiā: quasi dicat vbicunq; fue ro victus ero a spūsācto p̱ fidē di-missus. Quis fecit inuictos ap̄los agnos xp̄i ꝯ̄ innumerabiles lupos iudeos gentiles ꝛ tyrānos nisi spi ritussanctus anteq̄ eū acciperent spm̄ sanctū clausi erant timidi ꝛ q̄si victi. Sed repleti spūssancto p̱ fi-dē ꝛ amorem effecti sunt omniū la porū iudeoꝝ gentiliū tyrannoꝝ vi-ctores vt patet ex actibus ap̄loꝝ ꝛ gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit hominem mitē ꝛ benignū q꞉ spūssanct⁹ bon⁹ ꝛ suauis est atq; benignus vt patꝫ sapientie primo. ꝛ. xij. tales efficit. ꝛ efficit spūssanct⁹ credētes intan tū vt nō solū mites ꝛ benigni asse-rantur sꝫ etiā filij dei. Unde ad ro-manos. viij. Quicūq; spū dei agūt hij filij dei sunt. Iteꝫ p̄dict⁹ lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smara gdo ex viriditate sꝫ cū pallore. poli tur aūt ab indeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris reper cussu angulorꝫ excitet̄. Aliter poli-tus nō hꝫ fulgoreꝫ. ꝛ significat oc-tanā virtutē q̄ est sanctoꝝ vita acti na in q̄ seruat̄ viroꝝ gratie sꝫ tñ cū pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo venialiū offuscatione sed p̱ sex opera misericordie quib⁹ insu-dant ex charitate spūssancti calorē recipiāt q꞉ in fructu recōpēsat̄ lim pitudo lye Gen. xxi. et bene ponit̄ octauo loco q꞉ isti mercedē hic nō recipiunt sꝫ expectant in octaua re surrectiōe scd̄m cōsiliū dn̄i. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pau-peres debiles claudos cecos ꝛ bea tus eris q꞉ nō habēt vnde retribue re tibi. retribuet̄ eñ tibi in resurre ctione iustoꝝ vel retributiōe. Pre-dictū articuliū scꝫ. Credo in spm̄ sā

eum exponit simbolum maius addens dominum et vivificantem qui ex patre et filioque procedit qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur qui locutus est per prophetas vbi exprimuntur .v. de spiritusancto primo potestas ibi dominum. secundo bonitas ibi. vivificantem. et iohannis vi. spiritus est qui vivificat ex quo sequitur quod qui caret spiritusancto mortuus est Ex hoc trahitur auctoritas Aug. sicut anima est vita corporis ita deus est vita anime. Tertio distinctio personalis ibi qui ex patre filioque procedit. Quarto est qualitas ibi qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur. Et per hec .iiii. predicta excluditur heresis eunicis et nestorii qui dixerunt spiritumsanctum esse seruum patris et filii et quod dicitur filioque addiderunt latini propter errorem grecorum. Quinto exprimitur doctrina ibi qui locutus est per prophetas contra errorem quorundam qui dixerunt quod prophete locuti sunt sicut phanatici vt montanus et quidem alii. Et in predicto articulo concordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spiritumsanctum suum super nuncios suos et super credentes in eum discordat tamen in hoc quod non credit spiritumsanctum esse deum nec tertiam in trinitate personam sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

¶ De nono articulo et proprietatibus topasii.

Nonus articulus fidei est. Credo sanctam ecclesiam catholicam et est sensus. Credo in spiritumsanctum facientem sanctam siue sanctificantem ecclesiam catholicam idest vniuersale. Hunc apposuit in simbolo beatus matheus. Et hic articulus est nonum fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per nonum lapidem preciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet contra iram et contra lunaticam passionem que frequenter per demones iratos excitatur vel augmentatur Expertum est etiam de eo quod si mittatur in aquam bullientem ita eam defluere facit quod statim manu immissa extrahitur. Sic fides predicti articuli ardorem furie demonum et tyrannorum hereticorum et quorumcumque persecutorum subito extinguit. Ideo dixit christus petro Math. xvi. Et porte inferi non preualebunt aduersus eam. Portas inferi vocat furios demonum hereticorum tirannorum et quorumcumque persecutorum que preualere non possunt contra fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleum ardens defluere in tantum quod iohannes euangelista missus in dolium ardentis olei non adustus sed illesus exiuit. Item hic lapis secundum ysidorum est omni colore resplendens. et secundum glosam supra capitulo. .xxiiii. exo. quis sit omnium colorum maxime tamen est aurei et dicitur topasium quasi topadium idest omnium colorum a pan quod est totum secundum gl. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureum et ethereum cum splendore solis tangitur: omnium gemmarum claritates superat et in aspectum suum singulariter prouocat aspicientes eam quem si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clarius est regibus inter diuitias qui quo clarior est eo preciosior est. Etiam omnium gem-

niarū amplissima est p hāc ergo significatur nona virtus sanctorum q̄ ē vita ꝯtēplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singulariꝰ trahitur ꝛ qui tales sūt se honoribus seculi polliunt obscurant qꝛ turbantur erga plurima sicut Martha. cū vnū nō teneāt qḋ necessariū ē sicut maria. Luce. x. q aūt h lapis omniū colore resplēdit hoc est q q̄ tales sunt omnium virtutū lucē gerunt ad exēplū tabernaculi quod eis monstratum est in monte Exo. xxv. omnia fac secūdū exemplū quod tibi mōstratū est in monte. Hec est gēma latissima qꝛ maxime cor dilatā et bene nono loco ponit qꝛ qui tales sunt angelis q̄ sunt noue ordines pro modulo suo in dei contēplatiōe assimilātur: de quibus dr̄ Math. xix. Angeli eorum semper vidēt facieꝫ patris loco predicti articuli sanctā ecclesiā simbolū maius. Et vnā sanctā catholicā ꝛ apostolicā ecclesiā: vbi ponunt duo effectꝰ generales spūs sancti. Primꝰ est vnitas itellectuū in fide. Secundus est affectuū vnitas in caritate que due vnitates notantur cū dicitur. Et vnā sanctā catholicā. vnā in fide et caritate. catholica enī grece idē est q vniuersalis. apostolicā dicit. i. super apostolorum fidē fundatā. Huic articulo machometus nō cōcordat qꝛ cū neget fidem catholicam negabit et vnitatē fideliū in fide ꝛ caritate q̄ est ecclesia catholica et apostolica cuius signuꝫ est qꝛ affirmauit suis sequacibus principatū tenere non posse nisi a xp̄ianorūꝫ fide omnino diuerterent: vt patuit supra cōsideratione scd̄a in secūdo puncto.

¶ De decimo articulo ꝛ de ꝓprietatibus crisoprassi.

Decimus articulus est. Credo sanctorum cōionē peccatorum remissionem. ꝛ est sensus Credo in spm̄sanctū facienteꝫ sanctā siue sanctificātem ecclesiaꝫ in qua est ꝯmunio sanctorum ꝛ remissio peccatorum. Hunc apposuit i simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamētū ciuitatis iherusalē supne figuratus p decimum lapidē pciosū q̄ dr̄ crisoprassus cuius virtus est q valet contra leprā q nō solū peccata carnis sed etiā anime designat: sic ꝛ fides huius articuli valet cōtra leprā peccatorum carnis et aīe q̄ precipue in sacramētis baptismi ꝛ penitētie auferunt. Hic lapis secūdū ysidorū, xvi. ethymolo. ē in colore q̄si sit ex succo porri coagulatus habens auri guttas intermicātes ꝓpter quas tale nomē accepit: quia crisos aurū sonat in greco ꝛ multā similitudinē hꝫ cum crisolito. et significat per eā decima virtus sanctorum que est desideriū celestis pr̄ie et hoc per colorē. ꝓpessio vero tribulationū per aurū ꝛ quāto plꝰ sācti patiūtur ꝓpter deū plus accendit et inflamatur eorū desideriū qꝛ vt dicit gregorius q flatus carboni hec tribulatio caritati. ¶ Et bene decimo loco ponit ꝓpter obseruātiā decalogi. vel qꝛ isti festinant.

venire ad decimū ordinē angelorū qui est ex hoībus reparandus ꝛ dicit decimus ordo cecidisse nō quia fuerunt vnq̄ decē ordines: sed q̄ tot de diuersis agminibus ceciderunt q̄ possunt facere vnum ordinē. loco pdicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnū baptisma in remissionē peccatorū. Johānis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spūsancto non pōt introire i regnū dei. ¶ Nota q̄ baptism⁹ dari potest ab omnibus i necessitate. Ideo fit magis mētio de eo q̄ de alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mentio de cōione sanctorꝫ quia itelligit p hoc q̄ ibi dicitur vnā. Una em̄ ecclesia non tm̄ fide ꝛ charitate sed etiā sacramentorꝫ participatione q̄ est cōmunio sanctorꝫ. ¶ Unde ad hūc articulū reducit fides de sacramētis q̄ in eis cōicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et ex cōsequēti peccata remittendi. Itē notanter dr̄ vnū baptisma pter hereticos qui dicūt quotiens hō peccat baptismū debere repeti ꝯ quos apostolus ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma. Huic articulo nō cōcordat machometus q̄ remissionē peccatorū non ponit sacramētū ecclesie sed per hoc q̄ qs dicit ꝛ cōfitet nō est de⁹ nisi de⁹ et machometus est ei⁹ nūci⁹. Affirmāt etiā sarracei solā corpis ablutionē p aquā factā sufficere ad peccati remissionē sine cōtritione ꝛ cōfessione. negant etiā vnū baptisma sed multiplicāt baptismata sua vt dicet īfra ¶ De. xi. articulo ꝛ proprietatibus iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionē. Hūc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus ē vndecimū fundamētū ciuitatis hierusalez superne figurat⁹ per vndecimū lapidē pciosū qui dicitur iacinct⁹ cuius virtus est q̄ dat mēbris vigorem ꝛ salutiferū facit saporē ꝛ contra pestiferas regiōes. puocat etiā somnū pter suā frigidā cōplexionem ꝛ valet ꝯ toxicū. Sic ꝛ fides huius articuli dat mēbris vigorez cū pter fidē future resurrectiōis fortissimi facti milites xpi vicerāt regna ꝛ crudelissima tormēta quasi suauissimos sapores gustauerūt quietū somnū accipiētes quē deus dat dilectis suis. Ualet etiā ꝯ omne dyabolicū toxicū hereticorꝫ aliā vitā ꝛ resurrectionē negātiū. Hic lapis scdʒ ysidorū ceruleū hꝫ colorē ꝛ tūc optimus est q̄ nec rar⁹ est nec densitate obtusus sꝫ vtroq̄ tēperamento luce purpuraq̄ refulgēs. ¶ Hic aūt nō lucet equaliter sereno enim pspicuus grat⁹ est nubilo corā oculis euanescit atq̄ marcescit. in os missus frigidus est in sculturis durissimis nec tn̄ inuict⁹ ¶ Nam adamāte scribitur ꝛ figuratur. et p hoc significatur vndecima virtus sanctorꝫ que est eorꝫ discretio ꝛ ꝯpassio qua scdʒ deū omnib⁹ ꝛ in omnib⁹ se cōformāt vt oēs lucrifaciāt. Unde paulus pdicās fidē resurrectionis dicit pria ad corinth. ix. omnia omnib⁹ fact⁹ sum vt

omnes lucrifacere. Et ad romanos xij. Gaudere cū gaudentibus flere cū flentib⁹. significat eū circūspectionē pdicatoꝝ qui attēdunt quid ⁊ quib⁹ est pdicandū. vt maioribus maiora ⁊ puulos lacte potēt minorū. ¶ Hunc articulū explicat simbolū maius cum dr Et expecto resurrectionē mortuoꝝ. ⁊ scdm alexādrū in fine sui tertij est cōgru⁹ ordo. Nā remissio peccatoꝝ ē resurrectio aīe que est resurrectio pria. Ad istam vero sequitur resurrectio corpis gloriosa in bonis qua est resurrectio scda sicut dicit ad romanos. viij. Scimus qm si spūs eius qui suscitauit iesū inhabitare corpora nr̄a resuscitabit et nos ppter inhabitantē spm etc. tene tn̄ ꝙ dicit apostolus pria corint. xv. oēs quidem resurgem⁹ etc. Huic articulo ꝯcordat machomet⁹. Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortuos ⁊ cōsurgent existentes in sepulcris sine dubio. Secūda hora qua venerit q̄ antē his ꝯdixerint i die iudicij punitiōe ignea eos puniet. Hoc est vnū ꝙ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. ꝙ q̄ impugnauerit dicta sua in die iudicij deus iudicabit eū. similiter dicitur azoara. xxi. qui cū aliquo dicta sua disputare voluerit ꝙ dicat de⁹ nouit facta vestra q̄ in die iudicij iudicatur⁹ est vos. Dicitur etiam azoara. xxiiij. ꝙ i die iudicij clamabūt mali dicentes qs huius pphete noticiā habuerat in via ⁊ iam q̄ nūq̄ fuisset nominat⁹ nec nat⁹ ⁊ ēt ꝙ demōes acriter punient eos ⁊ ꝙ dicꝫ machomet deo iā dn̄e popul⁹ iste me⁹ recta facie alchoranū recipere properauit.

¶ De. xij. articulo et ꝓprietatibus amethisti.

Duodecim⁹ ⁊ vltimus articul⁹ ē vitam eternā amen. Et est sensus. Credo ꝙ de⁹ resuscitabit nos ⁊ dabit bonis vitā eternā. Hūc apposuit simbolo beat⁹. Mathias. Et hic articulus ē. xij. fundamētū ⁊ vltimū ciuitatis hierusalē supne figuratus p. xij. lapidē pciosū qui dicit ametistus. Cui⁹ ꝟtutes mirabiles sūt. ꝙ facit hoīeꝫ vigileꝫ ⁊ repellit malā cogitationē ⁊ vt dicit aaron ꝙ valet ꝯ ebrietateꝫ. Sic et fides hui⁹ articuli facit hoīeꝫ vigileꝫ vt in tremēdo iudicio finali de factis dictis ⁊ cogitatiōibus suis possit reddere rōnē et sic vita pfrui eterna. ¶ Predict⁹ lapis scdꝫ ysidorū iter purpureas gēmas pricipatuꝫ tꝫ purpure⁹ ē pmixto violato colore ⁊ q̄si rose nitore ⁊ leuiter quasdā flāmulas fundēs nō eſt toto igneū ſꝫ vinicolorē habēs ⁊ ē sculpture facilis p hūc significat duodecia virtus sanctoꝝ q̄ est humilitas ⁊ cōtēpt⁹ mūdi. cū desiderio tn̄ martyrū sicut fuit i ꝯfessoribus quoꝝ multi nō defuerūt martyrio sꝫ martyriū defuit eis sicut legit de beato martino qr si martir nō fuit palmā tn̄ martyrij nō amisit. ⁊ de beato frācisco canit eccl'a O martyr desiderio ⁊c. Tn̄ sctī īfūdūt flāmulas ꝯsolatiōis ⁊ visitatōis īfirmoꝝ viduaꝝ ⁊ pupilloꝝ ⁊ largitiōis elemosinaꝝ q̄bus īflāmāt alios ad amorē xp̄i. de

pximo Esa.lxi. vt cõsolarer oẽs lu-
gẽtes ⁊ ponerẽ cõsolationẽ lugẽti
bus syon. de scõo Jacobi.i. religio
mũda ⁊ imaculata hec est. visitare
pupillos ⁊ viduas in tribulatione
earũ ⁊ immaculatũ se custodire ab
hoc seculo. Deut.iiij. Luce.xi. Date
elemosynã ⁊ oĩa mũda sunt vobis.
Uel sm glo. frãmule significãt vir-
tutẽ illã qua ꝓ inimicis orat: q̃ est
virtus virtutũ celorũ varietas vir
tutũ multiplicitas Math.vi. Ora
te ꝓ persequẽtibus ⁊ calũniãtibus
vos. ⁊ bene vltimo loco ponitur: qꝛ
humilitas est custodia oĩm virtutũ
Dicit enĩ gregorius: ꝙ qui ceteras
virtutes sine humilitate cõgregat
quasi puluerẽ in ventũ portat. Uñ
⁊ paulus qui interpretat modicus
scꝫ humilis. thronũ.xij. meruit pos
sidere. Ĩ in vita eterna. loco dicti ar
ticuli dicit simbolũ maius. Et vitã
venturi seculi. Ex quo deus tanꝙ
iustus iudex remunerabit bonos vi
ta eterna. ꝯsequẽs est ꝙ etiã repro
bos puniet pena eterna. Et iõ non
ponit specialẽ articulũ de punitiõe
malorũ. Hec enĩ est natura opposi
torũ: vt vno dicto ĩtelligat reliquũ.
Huic articulo ꝯcordat machomet⁹
⁊ discordat in hoc: qꝛ ꝓfitet bonos
ibidẽ corporales delitias optinere
dicit enĩ in alchorano qui i me cre-
diderũt i ortos eos pulcherrimos
mittã vbi aque decurrũt placide ⁊
vbi absqꝫ labore requiescẽt. habẽt
etiã limpidissima nuptiõe. Et iterũ
dicit ꝙ dabit eis riuos lacteos sine
saporis alteratiõe ⁊ clarũ mel vinũ
qꝫ sapidissimũ al'ibi etiã dicit in al
chorano ꝙ ibi pãnis sericꝫ induãt
ornati monilib⁹ aureis atqꝫ armil-
lis pciosis. Dicit ẽt ibi: ꝙ hẽbunt
sedes ppetuas et ꝙ ꝓteget eos ar
borũ vmbra nec frigore affligẽtur
nec calore oĩm fructuũ oĩm ciborũ
vescent gñibus quicq̃d appetitus
cuiꝰqꝫ suggesserit coraꝫ se cõfestim
inueniet. accubabunt in delitijs et
angeli pincernarũ ministerio iter
eos cũ vasis aureis ⁊ argenteis de
ambulabũt in aureis lac. in argen-
teis vinũ afferẽtes ⁊ dicẽtes come
dite ⁊ bibite in oĩni leticia ⁊ ꝙ vo
bis deus ꝓmisit ecce completũ est
iungẽtur virginibus quas nec hu
manus nec diabolicus violauit cõ
tractus iacincti coralli q̃ splẽdore
formaqꝫ pstantiorib⁹. Hec bona re
promittit machomet⁹ suis credẽti
bus ꝓ vita eterna. Quomodo aũt
finalis beatitudo vite eterne nõ cõ
sistit in cibo tali nec etiã alijs cor-
poralibus ostendet infra cõsidera
tione.viij. arti.v. ¶ Et notandum
hic finaliter est causa ꝙ quare ma
chometus cõcessit aliqs articulos
fidei xpiane et aliquos negauit cũ
iudeis cautela fuit vt quomodo in
aliquibus loqueret cõtra xpianos
hebreorũ rõnibus iuuaret similiter
cum loqueret cõtra iudeos iuuare
tur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in pre
ceptis.

Non solũ in ar-
ticulis fidei discrepat
machomet⁹ a xpianis
sed etiã in preceptis ⁊
cerimonijs. Libet ego in presenti
libro annotare pcepta machometi

⁊ eorum naturā vt habita eoꝝ cla-
ra noticia euidēter pateat cuilibet
intelligēti ꝙ irrationaliter se obli
gāt saraceni obediētie talis legis.

¶ De discordia in orationibus.

Rimū prece
ptum machometi ē
ꝙ quinquies tātū in
die saraceni orent.
Cū aūt habuit hūc
numerū orādi quinariū patuit su-
pra cōsideratiōe quarta. In illa fa
tua visiōe: sed tñ vt vitatē dicam⁹
hoc vtiqꝫ machomet⁹: ideo pcepit:
ꝙ cōsilio doctoꝝ suoꝝ mediatricē
inter iudeoꝝ ⁊ xpianoꝝ legē effici
voluit suā nō pbitatis sue neqꝫ ad
iutorio dei. Iudei eñ scdꝫ legē ter
i die orāt. xpiani vo septies: sꝫ iste
nec ter nec septies sꝫ quinquies orā-
do terminum inter vtrūqꝫ posuit.

¶ De precepto machometi in ab-
lutionibus suis ⁊ anteqꝫ orent.

Ecūdum prece
ptum machometi est ꝙ
anteqꝫ orent: vt pfectā
mundiciā habēt culum
veretrū man⁹ brachia os aures na
res oculos capillos decētissime ad
vltimū pedes lauant qd pcipit fie
ri post coitum ⁊ egestionē nisi fue
rint egroti vel in itinere. Et si for-
te sit eis impossibile aquā reperire
tūc pcipit eos mūdare puluere ter
re mūde quasi aqua tergēdo quam
ablutionē pcipit etiā fieri modo
verso: sed talis ablutio membroꝝ
nō ptinet ad orōnem. ¶ Ad oratio
nem quidē ptinet mūdari intrinse
cus nō extrinsec⁹. Mūdicia aūt de
ablutione mēbroꝝ ptinebat culto-
ribus stelle veneris q volētes eam
orare ad modū femine se aptabāt
ora ⁊ oculos tingentes: qꝛ vo pnun-
cius stelle veneris reꝝ effectus est
ideo pcipit hoc. Discordat aūt hec
ablutio a baptismate xpianorum
multipliciter. Primo. qꝛ baptisma
xpianoꝝ solū semel fit. Una est eñ
fides ⁊ vnū baptisma scdm aplm
Baptisma vo saracenoꝝ multipli-
catur. ¶ Scdo qꝛ baptisma xpia-
norum nō solū mūdat corpus: sed
etiam aiam cū sit aqua spūssancti.
Baptisma vo saracenoꝝ solum se
extendit ad ablutionē mēbrorum
propter immūdiciam eoꝝ ex coitu
vel egestione: vt pꝫ in alchorano.

¶ De tertio precepto machometi
in preconisione alte vocis.

Ertiū prece
ptum machometi
est: ꝙ facta pdicta
ablutione publica
voce preconizētur
vnū cōfitentes deū qui nullum vel
silem habeat vel equalē eiusqꝫ ma-
chometum esse pphetam talē. Pre-
conizationem precepit nō ideo: qꝛ
cōueniebat orationi sed quia aliud
nouū nequiuit imponere signum.

¶ De pcepto machometi i ieiunijs

Uartū pre-
ceptum machome
ti est ꝙ saraceni in
quolibet anno mē
sē integrū ⁊ amadē
ieiunēt in quo alchoranū datū celi

tus asserit machometus ieiunātes aūt tpe nocturno comedāt diurno abstineāt itavt ab ea diei hora qua nigrū ab albo distinguere p visum poterūt filū vsq ad solis occasuz nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtionem se presumat fedare.

¶ Post solis autē occasum donec ad sequētis diei crepusculū semp eis cibo et potu ppriisq vxoribus put cuilibet liceat vti. Si aūt infirmitatis q̄s fuerit p̄grauat9 aut in via erit q̄diu aut lāguoris aut itineris durauerit tēpus cōcedit eis quibuscūq voluerint et vesci simul et vti. Sic tn̄ vt q̄ vel egritudinis vel vie vel necessitate min9 impleuerit postea emēdendū quō licuerit et dicūt saraceni q̄ istud ieiunium est ad restringēdum vitia carnis p̄ceptum qđ est initiū penitentie. Sed quid pdest per diem ieiunare et nocte ter vel quater comedere et bonis carnib9 optimisq frui et mulieribus vti hec non debilitāt sed poti9 corroborāt carnē et incendunt ad illicitos motus et actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

Quintuz preceptum machometi est q̄ obseruēt pasca. ¶ Notādu3 vo q̄ sicut hebrei ita et isti meses scđm lunā cōputāt Unde et pasca eoz qđ ipsi post ieiuniū faciunt nō semp vno tpe cōtingit pascha aūt suū qđ dicunt nihil aliud est q̄ quedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā q̄ est in ipso mense in qua alchoranū descēdisse dicūt. In ea quippe nocte vigilantes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliūt bibunt et insaniūt. discordāt aūt a xp̄ianis et iudeis: q2 in lege moysi p̄ceptū est obseruari pascha in memoriā exitus de egypto. ¶ In lege aūt xp̄i p̄ceptū est obseruare pascha ī memoriā resurrectionis xp̄i Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoriā arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui: et cū eoz rex celebrat istud pascha p̄cinct9 lintheo mittit gladiū p guttur arietis et statim sup aliqđ iumentū deducit ad reginā. et si regina eum videt anteq̄ moriat asserunt se bonā fortunaz cōsecuturos anno illo q̄ presens fuit et proprijs oculis vidit mihi narrauit. Sed et pro expeditione pasche eoz faciūt aliā supstitionē q̄ā milites cū rege equitātes veniūt in campuz magnum: et ibi facta quadā fouea currētes pcutiūt cū lāceis suis ītra illā foueā et sic expediūt suū pascha.

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.

Sextū preceptuz machometi est q̄ oēs saraceni p singulos annos semel vadunt ad domū dei q̄ est in mequa vidēda pp̄ter solā recognitionē et ibi p̄cipiunt adorare eaz q̄ in cōsimilib9 tegumētis īduti circuire et lapides put lex p̄cipit per media. s. fimbria iacere retro p lapidādo diabolo hāc domuz dicunt adā cum de padiso exulasset domū extruxisse et oibus filijs ei9 donec

abrahā aduenit locū orōnis fuisse abrahā aūt dei fu⁹ eā roborauit et instaurauit ⁊ i ea dn̄o vota vouit ⁊ sacrificia obtulit filioq₃ suo nomie hismaeli post mortem reliq̄t eiq₃ ⁊ oībus filijs ei⁹ p multa ānoꝝ curricula donec machomet⁹ nat⁹ ē orādi dom⁹ pmāsit. quo nato eādē de⁹ sibi cūctisq₃ gn̄atiōib⁹ suis hereditariā vt ipsi ꝓhibēt ꝓmisit. s₃ hec saraceni nō ex auctoritate hn̄t. sed q̄si cōmentuꝫ aliqd̄ fingūt. Anteq̄ eīn legem p̄dicasset dom⁹ hec ydolis plena erat: ⁊ volēti scire qualis erat dom⁹ illa ⁊ ꝙ ibi secretū iesset ⁊ cur illuc machomet⁹ ire ⁊ q̄ in lege inueniūt iussit facere: venerabilis petr⁹ alfonsi i suo dyalogo tit. v. declarat dicēs. ¶ Duo filij loth s. amon ⁊ moab hāc domū honorabāt ⁊ duo ydola ab eisdē ibi colebātur alteꝝ ex albo alterū ex nigro lapide patratū nomē q̄dē illi⁹ qd̄ est in nigro lapide erat mercurici⁹. dicebat nomē ṽo alteri⁹ chames. Alterū ꝙ ex nigro erat lapide i honore saturni alterū ex albo in honore martis erat edificatū bis i āno cultores coꝝ ad ipsa ascēdebāt adorāda ad martē q̄dez q̄n sol in primū gradū arietis itrat: qꝛ aries honor est martis in cui⁹ discessiōe prout mos erat lapides iacebant. Ad saturnū ṽo quō sol pmū gradū libre intrat: qꝛ libre honor saturni est ꝙ thurificabāt nudi tōsisq₃ capitib⁹ q̄ visq₃ i hodiernū diē in iudea celebrant: vt dixi Arabes ṽo cū amon ⁊ moab ydola adorabāt machometus aūt post lōgū tp̄s veniēs pristinā ꝯsuetudinē nequit auferre. S₃ quasi quodāmodo more instituto in cōsutilib⁹ tegumētis coopertos demū circuire pmisit. S₃ ne videret p̄cipere ydolis sacrificare simulachrū saturni ꝯstruxit i pariete i angulo dom⁹ ⁊ ne facies appareret dexstum erat tn̄ exteri⁹ positū alterū martis. s. ydolū. qd̄ sculptū vndiq₃ erat sub⁹ terrā ⁊ lapidē suprapositū misit hoībus ṽo q̄ ad adorandū ibi cōueniūt lapides istos osculari p̄cipit ⁊ hūiliatis tōsisq₃ capitib⁹ inter crura lapides retro iactare q̄ humiliātes dorsa denudāt qd̄ est signū legis pristine. Ecce q̄ intētiōe p̄cepit supradicta machomet⁹. In libris q₃ illoꝝ scriptū est ꝙ homar q̄dez ex x. socijs machometi more solito lapides deosculās sic exors⁹ est vobis inq̄t lapidib⁹ dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis syon S₃ qꝛ machomet⁹ fecit illi⁹ morē exequor. ¶ Qd̄ aūt dicūt lapidib⁹ iaciēdis demōes effugare nō ꝯsis rō videt̄ esse: qꝛ qd̄ nō aliq̄ p̄cipit̄ sensu corporeo effugare leuiter nequaq̄ pōt noīe ṽo dn̄i fugāt demones. Et si dicāt saraceni audiuisse aliq̄s dicētes demonia se vidisse ⁊ ea audisse ⁊ collocutus fuisse: ⁊ sic possunt sensu p̄cipi corpali. Dicendū ꝙ l₃ āgeli corporeo sēsu nō possint p̄cipi illis tn̄ q̄ scdm̄ mādata dei icedūt visibiles fiūt: sic diabolus amicis suis visibilis apparet.

¶ De p̄cepto machometi in predationibus captiuatiōibus ⁊ occisionibus contrariorum.

Septimū preceptū machometi est ꝙ ad-

uersarios ei⁹ τ eoꝝ ꝓphetas ꝑden tur captiuēt interficiēt τ oib⁹ mo dis ꝑsequant atq̃ deleant nisi resi piscāt τ ad eoꝝ fidē cōuerti volue rint aut tributis indictū cēsum ꝑ soluerit. τ ptꝫ manifeste ꝙ hoc ꝑce ptū nō est ex dei opib⁹ neq̃ ꝓphe taꝝ qb⁹ nunq̃ iussit cogere aliquē credere. Sꝫ machomet⁹ hoc cupi ditate ꝑcepit pecunie vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō dꝫ fieri: imo si qs aliquē cōuertere velit nō ꝑ violentiā: sꝫ diligēter τ dulciter hoc facere dꝫ sicut ipe ma chomet⁹ i suo testat̃ alchorano sub ꝑsona dñi ita ad ipsuꝫ dicētis. Si vellet dñs deus tu⁹ τ totius seculi gētes crederēt. cur ergo vt credāt cogis: qꝛ null⁹ nisi volūtate dei cre dit τ i alio loco. vobis inqt gētib⁹ ꝟitas dei iāvenit q̄ crediderit ꝓ se metipso fecerit qui ꝟo errauerit ꝓ semetipso: τ ego nō sum supra vos baiulus sequit̃ vero de⁹ inquit qđ reuelat̃ tibi τ expecta donec iudi cet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ¶ Itē in eodē dñs inquit de⁹ tu⁹ sub vna lege si vellet cūctos sine discordia poneret. Itē in alio loco tanq̃ sibi de⁹ loquat̃ nō inqt violētia i lege dꝫ esse iā iusticia et ꝟitas apparet q̄ voluerit spōte sua credat iteꝫ in alchoranos vos icreduli. nō ꝙ oro oratis. nec quē orat] oro τ quē ado ratis non adoro mihi lex vobis q̃ discors: τ i alio loco ait. nō altrice ris cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mol libus ꝟbis quare ergo ꝑdicari ca ptiuari: τ gētes vi cogere ad credē dum iussit hec oīa semitas dei esse fatet̃. ¶ Cū ergo hec lex sibiipsi cō tradicat null⁹ ē firmitatis vl̃ mo mēti. Sed ideo machomet⁹ ꝑdicari captiuare: τ gētes interficere ius sit vt arabes q̄ deū ignorātes in de serto manebāt in ꝑdatiōibus dele ctarent̃: et vt maxime illi credent.

¶ De precepto machometi in licē tia comestibilium.

Octauū preceptū machometi ē ꝙ saraceni edāt absolute de omnibus carnibus preter carnē porci τ san guinē necnon morticinū. Unde di cit in alchorano vos credētes eda tis quicq̄d vestre fuerit volūtatis ex bona parte sequit̃. a morticinis vero τ porco τ sanguine τ ab aiali quolibet pempto non in creatoris noie vos abstinete de suffocatis et cōbustis τ interfectis ꝑ lupos nisi vos mādaueritis vel vt debēt fue rint iugulate minime comedatis qđ fecit machomet⁹ vt in hoc a le ge sua non solum iudei sed vt nos xp̄iani differrem⁹ quō iudeis car nes suille ac leporine alioꝝq̃ aia lium nō ruminātium sunt prohibi tex similiter pisces absq̃ squamis lex vero xp̄i christianis in esuꝫ hu manum omnia concedit absolute.

¶ De precepto machometi circa pluralitatem vxorum.

Nonū preceptū machometi ē circa vxo res. Unde cōcessit sara cenis ꝙ eodeꝫ tempore. iiij. legiti mas possint habere vxores τ qua libet repudiata aliaꝫ semꝑ accipe ita tñ quod nunq̃ quaternariū nu

merũ transeant. In repudio quoq₃ precepit obseruari: vt vsq₃ tres ei qualibet repudiare eãdem rursus recipere liceat. sed taliter tertio re licte spretę nequaq̃ vsq₃ quo mari tis aliis nupserit: ⁊ ab illis relicte fuerint recipere mãdat. tunc autẽ ipse volẽtes prioribus maritis an te bene recõcilient. ⁊ sic recipiant.

¶ De emptitiis vero atq₃ captiuis quodcunq₃ voluerint habere dicit eis licitũ esse ⁊ easdẽ vẽdendi de nuoq₃ emẽdi liberã potestatẽ ha beãt. sic tñ vt postq̃ grauidã semel fecerit nequaq̃ eã alteri⁹ seruitut iugo cõstringere possint. Sʒ q̃ li ceat capere. iiij. vxores ⁊ qualibet repudiata aliã ducere hoc nulla q̃ dẽ precipit ratiõe. neq₃ eñ nisi cã filios ꝓcreãdi preceptũ est vxorẽ recipere. q̃ autẽ emptitias ⁊ capti uas quot libet possunt habere hoc q̃dã q̃tũ ad sarracenas adulteriũ q̃ multotiẽs emit aliquã stupratã a filio ⁊ ecõtra fili⁹ vel frater a pa tre corruptã vel a fratre. ⁊ sic pʒ di scurio inter p̃cepta machometi. q̃ re aũt machomet⁹ talia imũda fie ri iussit: causa fuit. q̃ ipse valde fe minas diligebat: ⁊ p nimiũ luxurio sus erat: ⁊ sicuti ipsemet professus est vis luxurie hoim. xl. in eo mane bat. ⁊ maxime q̃ arabes valde lu xuriosi erãt volũtati eorũ satisfecit vt crederent. in hoc p̃cepto voluit machometus ponere differentiã inter legẽ suã ⁊ legẽ moysi. q̃ lex mosayca mãdauit viros posse libel lũ repudij dare mulierib⁹ suis quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro q̃ primus maritus iã nõ posset eã ducere in vxorẽ. Oppositũ manda uit machometus: vt patuit. Discor dat etiã a lege xp̃i q̃ ꝓhibet vxorẽ viuente marito alteri nubere. quia qui ipsam duxerit mechat. oppositũ dicit machometus: vt visum est.

¶ De precepto machometi circa ꝓhibitionem aliquarũ mulierũ de propria cognatione.

Decimum prece ptum machometi est q̃ sarraceni nõ recipiant in vxores cõsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde di cit in alchorano omẽs he mulieres vobis interdicte sunt. ⁊ illicite ve stre. s. matres ⁊ filie sorores et ne ptes atq₃ matertere: nutrices atq₃ germanas collactanee matres ⁊ fi lie mulierũ vestrarũ si a vobis ic cte fuerint sin autẽ licite sunt. hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniũ gitur nõ accedere ad certas femi nas ⁊ posse mihi cũ cõsobrinis fe minis: germani vel germane filiis ⁊ vt etiã a lege sua differret lex xp̃i in qua vsq₃ ad quartũ gradũ ꝓhi bitio facta est. Sed et quo tantam voluptatẽ voluit ostendere in hoc p̃cepto bonũ fuisse nõ vti alterutrũ sodomia: nec iniungere per mãda tũ: sicut ipse facit in alchorano in cap̃lo. de vacca. Alibi tñ mãdat de ꝓpria cognatiõe habere vxores vt sanguinis ꝓles accrescat ⁊ fortius inter eos amicitie vinculũ vigeat ẽm q̃ mos erat oĩbus tũc tẽporis.

¶ De p̃cepto machometi circa ob seruationem die veneris.

Ndecimuz preceptuz machometi est ꝙ sarraceni obseruent inquietē diem veneris qđ ipse fecit propter duo. Primum est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit. vt supra patuit precepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi q̄ precepit sabbatuz obseruari ⁊ lex xp̄i que precepit diem dominicam.

❡ De precepto machometi in orādo versus meridiem.

Uodecimū preceptum machometi est. ꝙ sarraceni faciunt orationē versus meridiem vbi est mecha. Unde dicit in alchorano ī persona dei sibi alloquentis ⁊ suis credentibus tibi tn̄. Nunc huc illuc aspicienti tuisq̄ ad meorū ꝓpriorum noticiā que sue sunt mediatores gentiū testes suum ꝓphetam ꝓpriū testē habentes orationis locū veracem et ydoneū deo testificāte: ycȝ versus mecquā tēpliq̄ sui mediū qđ abraā primo fundauit firmabocq̄ semper vbicunq̄ fuerit faciē tuam orando vertas talem locū orandi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orant versus occidentē. et a nobis xp̄ianis qui oram⁹ versus oriētem. quia ad orientē crucifixus est xp̄s. ⁊ ad orientē ascēdit in celum. Et intantū volunt esse discordes a xp̄ianis ꝙ in nullo penitus vellent confirmari. vnde nos sedentes honorifice super mēsas manducam⁹ ipsi vero super terram iacētes: nos cum mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiunt ⁊ caudas aduersus ignem mittunt. ⁊ sic de aliīs innumeris que secum conuersantes experimento cognoscunt.

❡ De precepto machometi circa iudicialia.

Ertiūdecimū preceptuȝ machometi est: ꝙ in possessionibus repetendis petituȝ testibus cōprobet ⁊ negator iuramento semet expurget. testes autēȝ nullos: nisi valde ydoneos ꝓbatasq̄ personas ⁊ quibus sine iuramento credere possint ꝓducant. In quibusdam etiāȝ aliīs mosayce legis morē custodiūt. vt qui hoīs sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quisquis in adulterio dephēsus fuerit: cum adultera pariter lapidetur. Qui autē cum qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis indicta est pena. vt prima ⁊ scđa vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuȝ Quarta pedē amittet ⁊ qui cuiuslibet hominū membrū abstulerit digno precio redimat. Et sic patet ꝙ in iudiciīs faciēdis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qđ ⁊ machomet⁹ fecit: vt in hoc etiā aliquātulū diuersa esset lex sua a lege moysi

❡ De precepto machometi ⁊ abstinentia a vino.

Quartumdecimū preceptū machometi est quod sarraceni abstineāt a vino: quoniam vomes est et seminarium hominis peccati et illud bibere dicit maximū peccatū esse. vuas tamē comedere et mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit prohibitū: ipsi tamē in occulto immoderate bibūt et inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubetur est ne forte socij inebriati patefacerent ruinā populi. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso permittit riuum vini. sicut supra patuit consideratione. iiij. et. v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.

Quintūdecimuz preceptum machometi est quod in hereditate due filie vnico filio coequentur. quod fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi et xpi. quoniam lex moysi iniungit quod filie cum filijs nō sint heredes. xps autez in hereditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.

Decimumsextū preceptum machometi est circa testimonia. Unde precipit in alchorano. quod duarum mulierū testimoniuz preualeat testimonio vnius viri. in quo differt a lege moysi. in qua iniunctum est quod nullo modo mulierū testimonia accepterent. et a lege christianoruz: in qua in certis casibus earuz testimonia capiunt.

¶ De precepto machometi circa prohibitionem disputationis cū quocunque extraneo a lege sua.

Decimūseptimū preceptum machometi est quod nullus sarracenus presumat in lege sua cū aliquo disputare vel discutere quod fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugiēti lucē: et oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xpi manifestauit: quā precepit xps super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mundo. et in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. consideratione. iij. articulo primo.

¶ De precepto machometi circa circuncisionem.

Decimūoctauū preceptum sarracenoruz est quod circuncidunt pueros. Istud autē nō habent ex precepto machometi cū nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circuncisione a iudeis quia ipsi circuncidintur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum et suggunt caput

veretri. sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramentum circumcisionis dictum est supra lib.i.consideratione tertia.articulo vi.puncto primo. Hec sunt precipua legis machometi mandata ab omni sarracenorum gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longum requirent sermonē ꝛ in tantā dementiam: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuerit affirmare ꝙ quātiscūq; peccatis quisq; obligat⁹ fuerit et in die mortis sue deo ꝛ sibi crediderit. dicit ꝙ in die iudicij ipso interueniente saluus erit vsq; tunc. ergo maneāt sui credētes in inferno expectantes redemptionē vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Exta considera tio hui⁹ libri est de morte machometi. dignū enī erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Unde cum inplerentur .x. anni regni sui ab illo scilicet anno quo fuit eleuatus in regez in damasco computando. quidam discipulus eius: cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitam sicut ipse predixerat. Dixerat enī ꝙ postꝙ decem anni sui regni essent impleti ꝙ debebat mori et resurgere tertia die: corpusq; suum ea die deferendum ad celum. Et ideo ꝙ non crederēt sepulture quare predictus discipulus eius dulcē perato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. ꝛ tūc intellexit ꝙ mors sua appropiquauerat. et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo ꝙ per aquam saluarentur ꝛ veniam inuenirent quo dicto subito dedit animam dyabolo magistro suo. discipuli autez sui diligenter seruauerunt corpus expectādo ꝙ resurgeret die tertia vt dictum est. Sed postꝙ ipsi viderēt ꝙ non resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare non possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit. ꝛ post .xi. dies mortis eius venit predict⁹ discipulus ei⁹ albunor: vt videret quomodo iacebat: ꝛ sm̄ ꝙ narrat lucas tudensis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tūc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiarazfel. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omnia quecunq; dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Eptima cōsideratio est de successorib⁹ machometi. licet enī turpissima ei⁹ mors ꝛ falsitas ꝗ̄ ꝓphe

tie clarissime iudicauerūt falsitatē sue doctrīe ꝛ imūdiciā sue doctrie verūtamē occulto dei iudicio ꝛ dia bolo ꝑcurāte incrementū accepit. Quattuor ergo puncta in presenti consideratione occurrūt pertractā da. Primus punctus est de astutia dyaboli post mortē machometi ne eius doctrina periret. Secūdus vero erit de successoribus eius Caliphis egyptio oriētali ꝛ miramo molino occidentali. Tertius de diuersitate gentiū qui sectā machometi suscipere noluerūt. Quartus de diuersitate paganorū qui in aliquib⁹ imitātur sarracenos et in aliis differunt.

¶ De astutia dyaboli ne periret secta machometi.

Primus punctus huius cōsiderationis est de astutia dyaboli p⁹ mortem machometi ne periret eius doctrina. vnde cū ad exemplū predictorū virorū prudentiū discedentiū a lege machometi: q: ipm mendacē et immundū in vita cognouerāt vt dictum est in precedenti cōsideratione oēs fere alii vellent discedere tunc cognati machometi ꝛ socii q̇ prius in honore ꝛ reuerentia apud populū habebātur occasione legis multa lucrabantur mesti ꝛ confusi cum multis blanditiis ꝛ ꝓmissionibus ceperūt oībus modis simplices attrahere ꝛ a secta predicta eorum animos inclinare specialiter autē dyabolus astutia sua vsus est quasi quodā instrumēto. s. quodam saraceno pessimo qui dicebat̄ hali. Hic erat fili⁹ habitari vn⁹ ex decē machometi sociis qui post mortē ipsius regnū adeptus est q̇ blande ꝑdicauit ꝛ callide āmonuit ad credēdum gētes ꝛ dixit illos nō bene intelligere machometi sermonem machometus inq̇t nō dixit q: ante sepulturā vel vidētib⁹ hoībus subleuaret̄ in celū. Dixit q̇ppe q: post sepulturā corpis angeli cū nesciētibus cūctis delaturi essent i celū. Unde q: statim eū non sepelierunt Idcirco fetere cepit: vt statim sepeliretur. hac igit̄ causa gētem in errore pristino parumper detinuit duo vero fratres scriptor machometi filii noīe basan ꝛ hozam feiuniis et vigiliis fortiter corpa macerantes pene ad mortē deuenerunt pater vero eorꝫ sepe filios ammonebat ne ꝑ tam lōgam maceratione sua fatigarent corpora. Ipse autē videns illos stultos esse ꝛ ad mortis hostiū pre nimio labore iā deuenisse de machometo veritatem patefecit. Cognita autem nequitia illius a patre ceperūt comedere ꝛ bibere vinū. ꝛ sicut in sua lege fortiter antea ꝑstabant ita deniq̄ legē eius nō ex toto dimittere ceperunt: sed ꝛ quedam pars gētis istos in cōsuetudine insecute sunt.

¶ De successoribus machometi in oriente et occidente.

Secūdus pūct⁹ est de successorib⁹ machometi ꝺm q: narrat Acon. eps i libro de re

bus et statu terre orientalium post
mortē machometi. Sarraceni quē
dā ex discipulis machometi loco
ei⁹ elegerūt quē vocauerūt calephā
q̄si successorē siue heredē eo q̄ di-
gnitatis et principatus machome-
ti successor existeret qui dignitatē
et potestatem adeptus cepit partī
blāditijs ptī cōminatiōe et metu
pplos ad se reuocare et multitudi-
nē hoīm cōgregare. Sz quidā Asca
li nomine cōtra p̄dictū calephā in
uidia cōcitat⁹ et indignatiōe cōmo-
tus cōcupiscentia lucri et ambitiōe
secularis dignitatis tract⁹ modis
quibus potuit per se et suos eidem
se opposuit et multipliciter expu-
gnans non cessauit donec ipsum a
principatu remouit. Post hunc er-
go quidā patruelis machometi no
mine alij cū obtinuisset p̄cipatū
vehemēter cōmoueri cepit et indi-
gnari q̄ successor machometi voca
retur: cū se digniorem ipo macho
meto reputaret et pphetā eximiū
cui dn̄s familiarius q̄ machomet⁹
fuisset locutus se vellet ab omnib⁹
existimari hic ergo et cōplices eius
legi machometi maxime detrahe-
bāt et in ipsum multa maledicta p
ferebāt. ¶ Alios rit⁹ et alias insti-
tutiōes et aliū orandi modū quam
tradidissz machometus p̄dicātes.
¶ Illi aūt qui legem machometi
tenere voluerunt in partib⁹ orien-
tis. Calepham baldensem statue
runt qui in tanto honore et reueren
tia a suis habetur q̄ nisi mandato
auctoritate eius nullus quantūcū-
q̄ potens aut nobilis appellaret
soldan⁹. et oēs ei⁹ subditi tā reges
q̄ alij. pedes eius ad terrā vsq̄ p
strati reuerenter osculantur. Suc-
cessores aūt halij de q̄ supra fecim⁹
mentionē cōtra singulares orietis
calephā. sedem suā erexerunt i ter
ra egypti innumeris diuitijs et de-
licijs affluētes. ¶ Unde inter egy
ptios et orietales populos magna
semp extunc fuit dissensio et odiū
implacabile et in lege discordia et
cōtradictio sarracenorū populis i
duas ptes diuisis. quadā pte halij
et eius successoribus adherēte. ma
iori tn̄ parte consentiēte machome
te et successoribus eius. postq̄ vo
soldanus tpalē administrationem
egypti sub dn̄o suo calepha egyp-
tio adeptus est. timēs sibi eo q̄ ca-
lephe nō immerito multis accusan
tibus erat suspectus vt ipse saladi
nus ad vllum superiorē haberet
respectū sed ipsi sibi et soldan⁹ eēt
ac calepha accessit ad dn̄m suū ca-
lephā egyptiū tanq̄ ei debitā et so
litā vellet exhibere reuerentiā. et
claua ferrea quā gestabat in mani
bus ex improuiso ipsum ad terrā
pstratum elecit. et per pditionem
occidit. oēs aūt filios eius et cogna
tos et speciales amicos vel interfi
cere iussit. vel carceri i ppetuo mā
cipari. extunc soldanus baldasi. so
lus monarchiā et dignitatē tā sup
egyptios q̄ super omnes alios ori
entales obtinuit: saladino cōpellē
te egyptios vt ei concorditer obe-
dirent et nullū calephā alium insti
tuere p̄sumerent. nec ritus alios q̄
halij orientales obseruarent. Prin
ceps aūt orientalium sarracenorū
omnium qui legē machometi ob-

seruāt potissimus qui caput impūj sui ei dignitatem et regni sui soliū in ciuitatē marchque: q̄ quondā carthago dicebat collocauit. ⁊ nō solū ethyopie ⁊ affrice. sꝫ etiā hyspanie in magna parte dominatur orientali calephe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit. Sed et ipm regem et calephā reputans miramamolim idest regē gentiū se oēs successores precepit appellari. lingua eni eoꝝ mira idē est ꝙ rex: mamolim aūt gentiū interpretatur. Unde inter orientales et occidētales sarracenos magnuꝫ ē scisma. ⁊ dissensionis ꝙ plurimū vtiles xp̄ianis. eo ꝙ isti illis in pl'ijs ⁊ expeditionib' ꝯtra nos renuūt p̄stare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuiso ⁊ ex magna pte dissoluto

De diuersitate gentiū que legeꝫ machometi suscipere noluerūt.

Tertius punct' est de diuersitate gētiū qui legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supra- ctus doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliū et idolatraꝝ copiosa ⁊ maxime hū q̄ septētrionalem inhabitāt regionē circa paludes methidas et i ptib' vulgarie ⁊ comanie vsqꝫ ad fines hōgarie ⁊ qui in cōfinio regni dacie ⁊ alijs ptib' adiacētibus cōmorant machometi legem recipere noluerūt ⁊ qꝛ ab alijs sarracenis orientalibus ⁊ occidētalibus valde remoti sūt p mētū vel violētiā nō potuerūt ꝯpelli vn̄ vsqꝫ hodie q̄dā eoꝝ errorē vetustū retinentes ydola colūt venerāt adorāt. Alij aūt more pecudis nec legē nec scripturaꝫ nec lr̄as vllas habētes arbores et arbusta et pecudes ⁊ generaliter quicq̄d in mane casu aliquo primū eis occurrit illud p deo reputātes p totū diem colūt ⁊ adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ et summū deū ignorare ꝯfitentes. putantes deū tn̄ ignotū aliquo placare sacrificio et obsequijs venerari carnes vel panē seu aliā hmōi oblationē in altū ꝓijciūt i honorē illius qui deus est et habitat in excelsis clamantes et dicentes ei' fit oblatio hec q̄ sup oēs ē et summe diuinitatis inter alios obtinet principatum.

De diuersitate paganoꝝ in pte sarracenos imitantium.

Quartus pūct' est de diuersitate gētiū q̄ in aliquo imitant sarracenoꝝ legē differūt ⁊ in alijs. et primi dicunt torcomani q̄ in terra turcoꝝ inhabitāt hū traxisse credūtur originē a septētrionalib' sarracenis supradictis. Un̄ noie cōposito a thurcis ⁊ comanis appellant turcomani De turcis fidē ex antiquis orientaliū histori͛js certū habem' ꝙ ex septētrionali regiōe exeūtes psonaꝝ fines ingressi nō soliū regionem illā sꝫ vniuersas fere orientales ꝓuincias armato manu occupauerūt violent: ex tunc auteꝫ gēs illa prius rudis ⁊ inculta. nec habent certaꝫ mansionē sed passiꝫ cum vxoribus et filijs ⁊ pecoribus vagās et pascuarū cōmoditatē sectans regē sibi prefecit: ciuitates

et oppida possidere incipiẽs agri-culture dans operaz que prius de pe culio tamẽ viuebat ac iura sibi ci-uilia constituens hi aũt qui sua ru-ditate permanentes priorẽ viuẽdi modum deserere noluerunt appel-lati sũt turcomani. In multis aũt imitantur illos sarracenos qui be duini dicũt. Isti beduini et arabũ gente principaliter ceperunt origi nem: de quorũz stirpe dicunt descẽ disse machometum. Hi aũt dogma tizantes q diem mortis a deo sibi cõstitutum nec preuenire possunt nec preterire. nunq̃ ad pugnã ar-mati pcedunt sed solummodo ca-misiati populis more feminaꝝ ca pita inuoluentes lanceis et ensibus tantũmodo vtẽtes. et lz leuiter et de facili puerũt in fugaz alios tñ sar racenos timidos et ignaros repu-tant: qui spicula et sagittas a lõge iacullantur sunt aũt non soluz xpia noꝝ sed et etiã sarracenoꝝ et pdi-tores mendaces et cõstantes et ami ci fortune et duplici via gradiẽtes his quos cernunt preualere libent adherentes. Portant etiã in capi-tibus pilleos rubeos cũ pepulis i tentorijs de pellibus animalũ habi tantes: ouinis etiã pellibus et capri nis plerũq; vestiunt nullã aũt ha-bentẽ certã mansionem in campe-stribus et pascuis turmatim ptibus incedentes vagi habitant pascũt vbertatẽ sectãtes diuersas regio-nes circuieũt lacte viuentes et aia lium copiosaz multitudinẽ secum trahentes. ¶ Ipsi autem penitus ociosi tam equorum q̃ pecoruz vxo ribus suis procurationẽ relinquũt

Sunt et alie gentes et orientalibus ptibus qui legẽ machometi custo-diunt excepto q more xpianorum ad ortũ solis adorant eo q patres eorũq; qui xpiani fuerunt hunc modũ orandi eis relinquerũt ab alijs sar racenis heretici et pphani reputã tur: et quibus nõnulli ipsum solum deũ summũ reputant eo q iter om nes creaturas visibiles pcellentẽ habet pulcritudinẽ. Sunt aũt qui-dam alij miserabiles homines in montanis circa iuga libani in pti-bus tripolitanis cõmorantes qui lz et parte legez machometi obser uent. dicunt tñ se legem alterã oc-cultam habere quã non licet alicui reuelare nisi filijs eoꝝ cum iã adul te sint etatis: vt secreta puerũliter nõ reuelent vel mortis articulo im minente cum patres in extremis laborantes spem euadendi nõ ha-bent. Vxores aũt eorum et filie in lege maritorum et parentũ suoruz ignorantes legẽ illã dicũt se crede re q si forte filius leuitate illã legez quam vocam occultant matri sue reuelant. vxor a marito et filius a patre absq; vlla retractione neca-rentur. Hi autẽ pter morem aliorũ paganorum vinũ bibunt et carnes porcinas edunt ab omnibus alijs tãq̃ heretici legis reprobant. Ipsi etiaz pessima et abhominabilia et sexui feminee contraria in occulto turpiter operantur sicut illis nar-rantibus q ab illis recesserunt cogni tum est timẽt ne vxores eoꝝ eos re linquerent vel contemptui habe-rent si execrabiles ritus eoꝝ et imũ dicias secte peruertissime cognos-

cerent. Est etiã in puincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadẽsis qui hodie vulgariter appellat tor/taza quidã populus scopulis ꝛ mõtib⁹ vndiq; circũclusus inhabitãs habẽs castella. x. fortissima. ꝛ ppt viaꝝ angustias ꝛ rupes inaccessibi les. inexpugnabilia cum suburba/nis ꝛ vallibus oĩm fructuũ ꝛ frugũ fertilitate fecũdissimis et amenita te iocũdis. hoꝝ aũt hoĩm q̃ azisini nuncupant multitudo numerũ. xl. M. excedere dicitur. Preficiũt au tem sibi capitanium nõ successiõe hereditaria sed ꝓrogatiua merito rum quẽ ipsi veterẽ seu senem ap pellãt non tã prouecte etatis rõne. ꝙ prudentia dignitatis preeminẽ/tia. ¶ Prim⁹ autẽ ꝛ sũm⁹ in fau/ste religionis eorum abbas ꝛ locus vnde principiũ habuerunt in par tibus est orientaliũ valde remotis versus ciuitatẽ baldorensẽ ꝛ ptes perfidis puincie. Hi autẽ vngula nõ findẽtes neq; sanctũ a pphano discernẽtes omnẽ indifferẽter obe dientiam superiori suo exhibitã si/bi credunt esse vite eterne merito/riã. Unde tante subiectiõis ꝛ obe dientie vinculo magistro suo quẽ senẽ nominant astringunt ꝙ nil ita piculosũ est aut difficile ꝙ ad mã datum domini sui hilari animo et ardẽti volũtate amplecti et perfi/cere vereant. Senex aũt dñs eorũ pueros de populo suo in locis se/cretis et delectationibus facit nu/triri ꝛ diuersis ideomatũ generib⁹ diligenter imbutos et ĩstructos ad varias puincias mittit cũ cultellis vt potentes homines taꝫ ex xp̃ia/nis ꝙ ex sarracenis vel q̃a ex ali qua causa habet eos odio vel ad p̃ ces amicorũ suoꝝ seu etiam ppter immẽse pecunie precium sibi datũ mandat occidi pmittens ppter hu iusmodi mãdati executionẽ longe maiores delicias habituros in pa radiso fine fine post mortem ꝙ fue rit ille in quibus fuerãt nutriti. ꝙ si ppter huiusmodi obediẽtiã eos mori contigerit martyres a suis iu dicant et inter sanctos ab illo po/pulo deputati in summa habent re uerentia. ¶ Parentes vero eoruꝫ a magistro qui senex dicitur multis muneri b⁹ ditant. et si serui erãt de cetero liberi dimittunt. Cũ miseri adolescentes seducti de cõuentu p̃dictorum fratrũ ad varias partes mũdi transmissi cũ tãto gaudio et desiderio legationẽ mortiferaꝫ su/scipiunt ꝛ cũ tanta diligentia ꝛ sol licitudine pficiunt sese varijs mo/dis transfigurãtes ꝛ aliarũ natio/nũ ritus et habitũ sibi assumentes aliquando in specie mercatoꝝ qñ/q; in specie clericorũ seu monacho rũ ꝛ ĩfinitis alijs modis sese occul tantes ꝙ vix aliquis in vniuerso mũdo a deo caut⁹ ẽ q̃ sibi possit ab coꝝ insidijs precauere cõtra ĩferio res psonas aliquid machinari de/dignant. Potentes aũt quibus ipsi aduersant vel p̃cio magno se redi/munt vel armati incedẽtes cuꝫ ca/therua satellitum cuꝫ suspitione ꝛ metu mortis semper incedunt. Hi aũt super oẽs alios sarracenos le/gem machometi et eius instituta diligenter et altissime seruauerunt vsq; ad tẽpora cuiusdam magistri

fui qui naturali predictus ingenio diuersarum scripturarũ excitatus studio xpianorum legẽ ⁊ xpi euangelia cepit cum omni diligentia legere ⁊ perscrutari ãmirans xpi miraculoꝝ virtutẽ et doctrine sanctitatẽ et quoꝝ cõpatione vt irrationabiles cepit abhominari machometi doctrinã et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatĩ reuocare. Unde exhortatus ẽ eos et mãdauit ꝙ vinũ cũ modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue ꝑdicationes in hoc oẽs cõcorditer cõsenserunt ꝙ relicta machometi ꝑfidia percepta baptismatis gratia efficerentur xpiani. Ita tñ ꝙ eiusdem conditionis essent et libertat(is) vt alij xpianorũ lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus militie tẽpli tributarij duo milia bisanciorũ eisdẽ annuatĩ ꝑsoluẽtes ꝓ securitate cuiusdã terre sue q̃ in ꝯfinio t're ꝑdictoꝝ fratrũ sita erat qui multas eis molestias occasiõe ciuitatis inferre cõsueuerant. Prefatus aũt azissinoꝝ magister vnũ de familiaribus suis virũ eloquentẽ prudentẽ et strenuũ de quo plurimũ cõfidebat misit ad regem hierosolomitanũ. Rex autẽ intellecta cã legationis pro tanti populi visitatione et aiarũ a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agẽs. Nũcciũ senis cuꝫ summo honore et gaudio magnifico recepit et ipm ad ꝓpria reuerẽtẽ vt dñõ suo bonaꝫ regis et xpianoꝝ volũtatẽ et magnũ desiderium denũciaret et vsq; ad fines terre sue deduci ꝓcepit que dũ fines suos iã fere ingressur⁹ tripolim pertransisset: quidã ex nr̃is vir belial et iniquus dei timorẽ añ oculos suos nõ opponẽs hoĩeꝫ de regio ducatu et fidei xpianoꝝ sinceritate confidentẽ improuisũ nil añ sibi metuẽtẽ in detrimẽtũ xpiani nominis ⁊ maxime ecclesie orientalis occidit. Unde populus ille q̃ tanq̃ planta nouella nondũ radicatus erat in fide cũ ira magna et indignatione fidem nr̃aꝫ respuẽs et nr̃oꝝ cõsortiũ suspectũ hñs a tam sctõ et honesto ꝓposito resiliuit et vsq; ad tempus pñs xpianos ⁊ dei ecclesiam ꝑsequi et infestare nõ ꝑtermisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras iterfecit. His igitur et aliis innumeris mõstruosis hominibus miserabilis regio orientalis corrupta ẽ et alie q̃plures eius ꝑnicioso exemplo sunt coinquinate cõtagio.

De bello sarracenorũ ꝑ argumẽta cõtra fidei fortalicium.

Octaua cõsideratio huius libri est de bello sarracenoꝝ ꝑ rões ꝯ nostrũ fidei fortaliciũ suo ceco iudicio nimiũ efficaces nõ attẽdẽtes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. et vt colligere potui ex diuersis libris.x. sunt argumẽta quibus insultant cõtra nos. Primum ꝯtra nomẽ xpianũ. Scdm contra xpi conceptionẽ. Tertiuꝫ ꝯ xpi diuinitateꝫ. Quartũ cõtra xpi mortẽ

Quintū ꝯ trinitatē ꝑsonaꝝ. Sextū cōtra beatitudinē eternā i visione dei. Septimū contra matrimoniū vnius vxoris tm̄. Octauū contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Decimū contra veritatē vtriusqꝫ legis quas dicūt esse corruptas p iudeos ꝛ xp̄ianos ꝛ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

Contēdit ostēdere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

Primum argumentū sarracenoꝝ est ꝯtra nomē xp̄ianū. Dicunt enī ꝙ illi qui vocanť xp̄iani nō sunt christiani nec debēt vocari xp̄iani qꝛ sunt contrarij oīb⁹ dictis ꝛ factis que opabatur ꝛ dicebat iesus xp̄s quia xp̄us erat iude⁹ et seruauit sabbatū. Et ipse dicit in euāgelio mat. xv. nō sū missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel. Itē erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in pauco vel in multo immo sunt sibi cōtrarij totaliter. Ad hanc veniferā oppositionē dupliciter respondeť. Prio eius oppositū ex operib⁹ ostēdēdo Secundo ꝙ sarraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostēditur qꝛ experientia teste possūt videre sarraceni qui habitant inter xp̄ianos q̄tam gloriā et honores ꝛ q̄to corde xp̄iani faciunt et offerūt iesu xp̄o edificatis tam solemnissimis et magnificentissimis ecclesijs in suo nomine ꝛ sue beatissime matris et suorum sanctorū ditatis in crucibus ꝛ calicibus pateris cādelabris lampadibus ꝛ ymaginibus ex auro et argento deaurato. Psūt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt. xl. ob reuerētiā. xl. dierū q̄s iesus xp̄s i d̄serto ieiunauit. ꝛ sicut dicit lex sarracenoꝝ d̄ mēse rōadā qꝛ i eo descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data ratione ꝙ qui mensē cōfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo. xl. ieiunāt et sic cōsitentes vitā iesu xp̄i sequunť suū exēplū. Ieiunant similiter. iiij. tēpora anni ꝛ vigilias festiuitatū iesu xp̄i sue matris ap̄loꝝ: et multorū aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantando in multa gloria laudes deo et illis sꝫ ꝛ ēt diebus illis cessando a corporalibus laboribus lucratiuis. Possunt etiā videre q̄tā deuotionē ꝛ honorem deferunt nomini suo cū multi ex xp̄ianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita et aliqui flectendo genua et qualiter etiam eundē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniunť. non facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lacrimis que de coꝝ oculis sepe emanant in magna habundātia memorādo suam doctrinā suas p̄dicationes suos nobilissimos actus et virtuosissimos suam vitam suā mortem suū ad inferos descensum suam resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Item memorando etiam post suam resurrectionem suam familiaritatē cuꝫ apostolis cōuersationeꝫ

per dies. xl. anteq̃ ascēderet ad celos. In quibus sup oēs angelos sedet ad dexterā patris semp orādo pro suis fidelibus memorādo etiā quō in mūdi fine veniet in maiestate sua ⁊ sui patris ⁊ angelorū iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ q̄ dabit existentibus ad dexterā suā vitā eternam: ⁊ existētibus ad sinistrā tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracenus viuens inter xp̄ianos pōt dicere nō esse xp̄ianos: nec taliter debere vocari illos quos cū tanta fide cū tanta deuotione cū tanta reuerētia. ⁊ cū tanta gloria ꝯstat adorare iesum xp̄m. ¶ Scdo declaro q̄ sarraceni hoc dicētes sunt cōtra suā legē non dico solū illi qui habitant inter xp̄ianos ⁊ nouerūt supradicta. sed etiā existētes in equa loco securo eis ꝑm alchoranū. cum ipsummet alchoranū in multis locis vocet eos xp̄ianos littere arabice nominauit eos nazarenos. qd in idem redit. s. discipuli nazareni sicut xp̄iani discipuli xp̄i q̃ est magister oīm fidelium. ⁊ qm̄ apparuit paulo sic se vocauit nazarenū. Dicens ego sum iesus nazarenus quē tu ꝑsequeris. Sic ergo sarraceni nō possunt imponere fingere negare vel affirmare de xp̄ianis quicqd eis placuerit: qm̄ lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt q̄ nec sunt xp̄iani: nec debēt ita nominari. Vn̄ bene possūt ꝯsiderare sarraceni de xp̄ianis sic dicētes. cui⁹ alterius legis volūt esse: qm̄ nolunt affirmare esse xp̄ianos. q̄ tamē publice dicit lex eorū. Et ideo ex quo suam voluntatē supponūt legi sine negādo q̄ ipsa affirmat. nō est mirandum si similia faciūt de sancta scriptura xp̄ianoꝝ negādo tam irrationabiliter iesum filium marie esse filium dei. quē sacra scriptura in pluribus locis veteris ⁊ noui testamēti ꝑ tali nominat q̄ sit filius dei suus filius primogenitus suus ꝓprius fili⁹ verus suus filius vnigenitus sic q̄ vnus solus est filius ꝓprius dei genitus de sua substantia ꝓpria ⁊ natura ⁊ non multi. de quo vt nemo dubitaret dicēdo iste est vel ille. de⁹ pater suū esse de nube esse loquēdo dixit eū ostendēdo hic est filius me⁹ dilectus. ⁊ si sarraceni negant sacrā scripturā quam habent xp̄iani negāt legē suam in multis passibus q̃ affirmāt q̄ eā debēt credere: q̄ facit mētionē de scriptura moysi: ⁊ psalmista dauid de multis etiam ꝓphetis et euāgelijs affirmat eni alchoranus q̄ illi sunt credentes in deū qui credūt ea q̃ deus iussit anteq̃ machomet⁹ esset in mundo. Ad ea autē que dicunt q̄ ideo non sumus christiani quia non obseruamus sabbatū nec circuncisionem que ⁊ q̄ manifeste sunt rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationem legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserūt cessauit impletis per iesum mysterijs in ipsa contētis ad plenum in primo libro fuit declaratum ⁊ reduco hic ad memoriam saltē vnū dictum quod multum debēt attendere iudei ⁊ saraceni vtentes circūcisione q̄ quando rex implenit suum promissum si post aliquis ducat ꝑ di

missio illud qd ipse ordinauit bene pot intelligere q ei facit iniuriam qz ducedo tale p dimisso dat intelligere no esse impletu qd promisit in tpe iam pterito p eu3 assignato sic est de circucisione qua deus dedit abrahe p signo cofederationis inter deu: et eum quousq de suo semine nasceref ille q habebat esse oim gentiu benedictio messias promissus deus et homo: qz ergo saraceni vtutur circumcisione cotinuo sunt in ira dei sicut iudei facietes deum mendace et periuru non implentem qd promisit et iurauit tpe determinato. Respondent ad hoc saraceni et vno falsissimo fundamento psupposito: q cotempta lege scripture et gratie debent seruare solummodo lege nature qua abraham obseruauit et quo ipsi non legem moysi nec xpi: s3 data abrahe solu tenent p vera q debet esse sicut et ipse circucisi: ita q postq habita est lex pfectionis redeant ad lege nature in qua vixerant ab initio mundi quonia hoies non erant capaces maioris legis sicut si postq homo creuit in etate et est factus homo intelliges dicat q ei conuenit loqui. sicut quado erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cu hoc sit certum omibus hoibus cum veniut ad etatem perfectam debere facere illud qd pertinet ad tale etatem et dimittere ea q faciebat cu paruuli erat. ¶ Sed querendu est a saracenis quare circucidunf vt cu nesciuerint respondere remaneat cofusi in circucisione sua no enim inuenif expsse dictu in alchorano p magistrum machometi q circucidernnt se et sui credentes. sed isti sui credetes addiderut se dicedo q ex q fuit data lex abrahe et ipse fuit circucisus q necessaria est eis circucisio cu dicanf professores et obseruatores legis abrahe. q machometus fuit circucisus non legif in alchorano: sed in libro sue gnationis et vite narraf q ipso nato circucidit eu3 Gabriel quado balneauit cor eius et aperuit et post hec vba statim sequif. Et dicut q natus est circucisus. ¶ Ex quo ergo de sua circucisione dicunt duas opiniones nulla earum affirmado apparet q de eius circucisione no sunt certi nec talis circucisio sicut ipsi dicunt fuit circucisio Abrahe que fuit non p angelum: sed manu hois facta. q Machometus natus sit circucisus hoc dicere est ad beneplacitu potuit machomet' de facto si rex fuit arabu vel princeps vel subditi sui inter se vel ex parte sua no dei dare suis dimissam. qd tame in libro suo no continetur sic accidisse. Sed qd mysteriu circumcisionis datu abrahe quo iam totaliter cessauerat et fuit annullatum potuerit iuste ordinari et cotinuari claru est q no qm iudei sicut dictu est qm eo vtutur sunt in cotinua ira dei et odio de qbus sic datur intelligi in eo q narratur de vita machometi no fuit filius inter eos patre cor no expectate q angelus circucidat pueru qm die octaua facit eu statim circucidi. ergo machomet' fuit filius getilis vel xpiani si gen

illis. videat q̃ tale affirmat in qua reputatione teneret cuȝ mater sua vidẽdo eũ dissimilẽ patri ⁊ suo generi toto. si primo nõ habuerat de ea reuelationẽ de qua tñ nihil narratur. et quõ põt dici per angelum circũcisus statim sicut natus fuit. si nat⁹ fuit circũcisus hoc nihil est dicere qm̃ est cõtradictio in terminis. Si iã forte dicat ꝙ circũcidit eũ angelus in vẽtre matris sicut si a sua cõceptione fuisset sanctificatus: ⁊ in grã dei cui nõ cõcordant verba psalmi claritatis. Uñ magister machometi quẽ diabolũ intelligo iurãdo ꝑ claritateȝ noctis qñ colligit seu occidit dicit sic. an non te inuenit dñs tuus orphanũ et appropinquabit. inuenit te deuiũ ⁊ direxit. inuenit te pauperẽ ⁊ ditauit ecce sanctitas taȝ ꝑ saracenos laudati religiosi machometi queȝ ẽm ꝙ ipsi intelligũt de⁹ inuenit deuiũ ⁊ direxit. ⁊ ad q̃d direxit statim declarat ꝙ de paupere eum ditauit ⁊ quid dicat in libro suo contra diuitias cum illas ⁊ luxurias ꝑmittat diabolus suis nõ dicitur. Sed hoc est certuȝ ꝙ difficile est ꝙ diuitias habẽtes ingrediantur paradisum dimittẽdo ergo hoc ex quo illud qđ dicitur de circũcisione machometi non legitur in libro suo ꝑ eos reputato ꝓ autẽtico illud est magis apparens ꝙ ipse ⁊ sui primi credentes ꝓ maiori vel multo magna parte fuerunt xp̃iani nõ circuncisi sed baptizati. Uerũtamen cũ in alchorano dicat de magna instãtia ꝑ eũ ad iudeos: vt essent sui credentes existenti maiori labore et principalior intentione sua faciendi semp suũ principatũ maiorẽ per euȝ tñ desideratũ pro cõcordia coꝝ q̃ sibi adherebãt forte fuerit introducta circũcisio q̃ leuiter potuit introduci cũ in illis partibus esset multitudo iudeoꝝ ⁊ est verisimile ꝙ multi coꝝ erant neophiti et cũ in multis illoꝝ magno tẽpore duret affectio ad legẽ moysi sicut vera ꝑ eos habita ⁊ suos patres habẽdo fiduciam dñi tẽporalis. multi illoꝝ nõ cõtradicunt circũcisioni. dicũt iterum aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partibus heresis phariseorũ ꝙ ad saluationẽ requirebatur cũ euãgelio obseruare legẽ moysi ⁊ non minus pẽsanduȝ est. ex quo labor machometi et suoꝝ successorũ erat adiungere principatui sic xp̃ianos sicut iudeos ⁊ gentiles per ipsum ⁊ suos fuisse ordinatũ ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent clarahem quo vtũtur quãdo ingrediũtur suas mesquitas. potest ergo alphaquini saracenoꝝ per seipsos intelligere quante efficacie est ꝙ arguunt cõtra xp̃ianos ꝙ circũcidit se sicut fuit xp̃s qñ ipsi seipsos reputantes ⁊ tenẽtes se pro magnis zelatoribus et imitatoribus ei⁹ nõ nascũtur circuncisi nec expectant ꝙ angelus circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte responderũt ꝙ alia est ratio in machometo ⁊ alia in eis. sed ex quo in eis nõ verificatur ꝙ in sua ꝓphetia non est mirũ si imponent xp̃ianis debere circuncidi ex quo xp̃s fuit circũcisus sicut hoies ceci vel debiles visu loq̃ntes in eo ꝙ nõ vel paucũ

vident q̇ sequūtur ea que pedibus calcant vel manibus palpāt. sꝫ de eo ꝙ dicunt non vident qḋ est ante vel retro ad dexteraꝫ vel sinistram supra vel infra volo dicere ꝙ non considerāt causaꝫ quare fuit iesus xp̄s circūcisus nō habēs locum in suis fidelibus postꝙ̄ cessauit lex moysi et fuit euacuata a v̄tute que primo initio erat qn̄ fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suaꝫ: qꝛ fuit p eam obseruata lex moysi faciendo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substātia ꝛ natura illarum reruꝫ in quibus principaliter stabat veritas legis moysi lꝫ inueniantur scripta ꝛ ꝙ iudei teneant eaꝫ cū multa diligētia in suis synagogis ex quo deficit eis virtus nō obligat vt seruet. immo poti⁹ obligat vt nō obseruet. Quoniam hoc est certū ꝛ notoriū oībus hoībus mundi ꝙ nō existente virtute rei significate p signum si ille qui signū habebat vult eo vti sicut prius ꝙ ipse factor reputatur falsus ꝛ mendax vel stultus sine sensu vt cuꝫ sit spālis diuisa militibus a non militibus quomodo aliq̄s eoꝝ suis demeritis priuatur a militia si ducat eādem diuisam quā primo ex quo substātia veritatis habuit mutationem est reputatus mēdax et datur ei pena p eo non minus est de illis dignitatibus tam ecclesiasticis ꝙ̄ secularibus quibus possunt priuari possidētes vl' si nunꝙ̄ habuerūt ꝛ vocātur tales. eadē ratio concurrit circa mulieres existentib⁹ aliq̄s signis virginū ꝛ vxoratarū corruptaruꝫ: qꝛ iste facerēt iniuriā suis maritis si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt: sic facerent iniuriaꝫ regi milites si facta pace in se ducerēt signuꝫ qḋ primo erat guerre vel cōtra signo ipso facto existente falso qn̄ non est cōforme rei p illud significate ꝓpriū. Exemplum circa materiā de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtitur quādo est virgo desponsata ꝛ alio quādo iaꝫ peperit: qꝛ si post ꝙ̄ peperit filiū vult ducere se sicut prius anteꝙ̄ pareret oēs videntes deriderent eā reputātes eam mulierem insensatam. spāliter si ipsamet occidit suū ꝓprium filiuꝫ ꝛ se vellet ostēdere ac si nunꝙ̄ peperisset: qꝛ iam non solū mulier insensata sed etiam reputata sicut veraciter falsa ꝛ sine aliqua excusatione plena omni malicia. hic est proprie casus synagoge societatis descendentis ex semine abrahe qua aliīs omnibus dimissis generationibus deus accepit in fide pro spōsa sua quādo abraham credidit et fuit ei reputatuꝫ ad iusticiā. Unde ex illo tēpore semper vixit in fide ꝛ spe qḋ ex illa debebat nasci messias ꝙ non erat in aliqua alia generatione ꝛ insignū predicte fidei abrahā sicut dictum fuit accepit circumcisionem nato ergo messia ex semine iudeoꝝ ꝛ impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est ꝙ vt maneret in statu quē primo tenebat occidit filiuꝫ ex ea natum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu ꝛ plena omni malicia postea potuit vti circūcisiōe pro diuisa ei data quousꝗ ex ipsa nasceretur fi-

litas ei promissus hec ratio nō mi-
nus culpat saracenos confitentes
natiuitatem iesu xpi ex maria vir-
gine descēdente ex genere iudeoꝝ
Unde impleto mysterio circūcisio
nis statim cessauit que primo erat
diuisa et signū specialis amoris il-
lius populi. Item circuncisio tene
bat locum et conditionē vnius sup
plicationis cōtinue ad deum vt re
cordaretur sue misericordie scdm
ꝙ locutus fuit abrahe et aliis patri
bus iudeorū ꝙ veniret ad meden-
dum cōtritos corde et ad predican
dum captiuis indulgētiam et clau
sis daret appertionē et consolatio-
nem lachrymātibus: impleto ergo
et de ea habita perfecta noticia cir
cuncisio que iudeis erat sicut que-
dam supplicatio primo redit in ab
hominationē et odium quātoplus
ducunt eam tanto se faciūt magis
indignos diuina ꝯsolatiōe de quo
tempus preteritum. M.cccclx. anno
rum est eis plus ꝙ satis testimoni
um existēdi cōtinue in ira dei et vt
nunꝙ habeāt misericordiam sicut
circuncisio dabat eis spē quam to-
taliter perdiderūt quando mutata
substātia et notificata veritate my-
sterii circūcisione que erat signum
voluerunt vti sicut prius: bene po-
test hic dici illud brocardicū istius
regni castelle athilodigonnera en-
thiendolo tusnegra. Supradictis
rationibus comphendentibus sa-
racenos plusꝙ iudeos quādo ipsi
postꝙ cessauit suum mysterium ea
ratione qua fuit data abrahe vtun
tur circuncisione qui si attente vo-
luerunt cogitare in secretis sacre
scripture possunt sane intelligere
ꝙ inquātum vtūtur circuncisione
sicut moyses cōtinue accusat iude
os ante deū: quia non crediderunt
dictis eius sic abraham accusat sa
racenos false suā diuisam deducē-
tes post impletionem promissionis
sibi facte et aliis patribus cuiꝰ im-
pletionis ipsimet sunt testes posi-
ti in paradiso post mortem iesu xpi
accusat eos iterū non minus abra
ham: quia confitētes se venire de
hysmael contradicunt eis diuina
verba et mendacia dicūt: quia non
in hysmael: sed in ysaac semine est
benedictio omniū gētium. et dicūt
seipsos esse filios de benedictione
ysaac promissa vix sufficeret tem-
pus si scriberēt rationes et causas
occurentes ad intellectū iniusticie
totaliter irrationabilis quam sara
ceni cōmittunt in vsu circuncisio-
nis non habendo autēticum et ex-
pressum testimonium qd suo magi-
stro: scz machometo fuerit manda
tum. Verūtamen si tale pceptū fin
gam nō potest esse dei: qꝛ deus nō
pōt dare falsum testimoniū sicut est
circūcisio mutata veritate et substā
tia illius qd significabat totali ve
ritate existēte principaliter in hoc
ꝙ sit cōformitas intellectꝰ cogno-
scētis rei ꝙ cognoscitur: potest ali
quis dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic re
lucet nobis et illuminat de nocte si-
cut de die. Sꝫ qꝛ natura rei nō est
cōformis sua cognitio nō est vera
sic et eiꝰ dictū. et si illd qd dicit po
nat i scriptura et eadē rōne illa scri
ptura erit falsa vt notat hōs Cesa
riesi. in tractatu suo ꝯ sarracenos.

¶ Contra christi conceptionē per spiritumsanctum.

Secundū argumentū sarracenorū est cōtra xpi conceptionē quā nos xpiani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate persona: qđ ipsi non intelligentes licet asserēt xpm de virgine natum ꝛ mariā virginem pmansisse non tamē intelligunt spm dei tertiā in trinitate personā: sed potius materialē flatū qualē reperimus in homine ꝛ alio animāte. Dicunt enī deo insufflante beatā virginē de illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt auctoritate ꝛ ratione probare. scꝫ ꝙ flatus sit in deo. ꝛ ꝙ de tali flatu conceperit virgo. vñ dicitur in ps̄o. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. spm̄ istum intelligunt materialem dei flatum. Item Geñ. i. inspirauit in faciē eius spiraculū vite. ꝙ sic intelligunt deus suo flatu insufflauit in corpus ade. ꝛ ita creatus est spūs in corpore ade illo flatu diuino. de eodē flatu intelligūt quod legitur in euangelio. Insufflauit xps in discipulos suos. ꝛ ait Accipite spm̄sanctū ꝛc. Sic etiam intelligunt qđ gabriel dixit ad mariam. Spūsanctus superueniet in te. ꝛ illud qđ de xpo dicitur. conceptus de spūsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Uirgo maria xpm genuit per se non alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodā medio inter rationalē creaturam et deum. Sꝫ quid est mediū super hoiem ꝛ infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrā ꝛ germinare eam facit. quid mirū si flatus diuinus infecundauit mariā. ¶ Ad hec respondet alanus in suo quadriperti to. libro. iiij. c. i. ꝙ illi qui hoc conātur asserere indigent pena ꝛ sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumēta flandi vt fauces et huiusmodi. Si enī deus corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco icircūscriptibiliter esset. ꝙ autem deus incorporeus sit ratione non indiget: cum omnis ratio tam humana ꝙ̄ diuina. hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spūs dei dicitur spūsanctus qui procedit a patre ꝛ filio. de quo dicitur. spūs dñi ferebatur super aquas Geñ. i. ꝛ xps dicit spūs vbi vult spirat. Si spūsanctus aliqua volūtas est. rationalis est. ꝛ ita materialis flatus non est. Item apls dicit. ꝙ spūsanctus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. xps etiam ait. ¶ Ite predicate euangelium omni creature. baptizantes eos in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūsancti. Hic spūsanctus cōnumeratur patri ꝛ filio. et ita vna est in trinitate ꝑsona. de hoc spū dicitur. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. cū enī spūs. s. per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque ꝑpter fluxum peccatorum aque fluunt. i. peccatores cōuertunt fluūt ꝑpter fluxum lachrymarū ꝓ penitentie

lamentū. q̄ autem dicitur dn̄s inspirasse spiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̄ hominis creādo cū corpori hominis infundit. per hoc autem q̄ xp̄s insufflauit in apostolos significatum est q̄ gratiam spūssanctus infundebat in eos. Superuenit autē spiritussanctus in virginē gloriosam: q̄ ei infudit gratiā suā. ¶ Eadem ratione dicitur concepisse de spūsancto. i. opere spūssancti non de substantia ipsius: ipsa em̄ virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄z cōcepit sine alterius rei permistione nec aliq̄s debet intelligi flatus materialis: vt iam dictum est a deo p̄cedens rationalem creaturam excedens: quia si aliquis materialis flat⁹ p̄cederet a deo: aut esset eiusdem nature cū deo aut nō. Si esset eiusdem nature cuz deo, ergo esset deus. τ ita de diuina natura concepit virgo. q̄d dictu τ intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus non est diuinę nature. queritur ergo cuius nature sit. si in corporee nature est τ nō diuine erit angelus vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de āgelo vel anima cōcepit. Si autem corporalis est nihil aliđ q̄ aer esse videtur. τ ita absurdissimum est q̄ sequitur vt dicamus virginem ex aere concepisse hominē. ¶ Queritur iterū a sarracenis vtrū ex solo flatu facta sit illa conceptio si ex solo flatu conceptus est xp̄us quomodo ex solo flatu flat⁹ est homo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. fuit ille flatus anima xp̄i vel vnit⁹ anime xp̄i. si fuit vnitus anime xp̄i spūs sophisticus esse videtur. corpus etiā q̄ xp̄s habuit fuit de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nō fuit. Unde ergo carnē habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni: vt ex illis duobus fieret conceptio τ illo flatu animaref caro ad hoc vt xp̄s fieret hō. ¶ Sed obijcit sarracenus veritatis inimicus si xp̄s non fuit de substantia diuina vel de flatu dei cōceptus quō modo ergo fuit dei filius. Ad quod respondetur q̄ xp̄s s̄m humanam naturam fuit filius virginis. τ s̄m diuinā filius dei ab eterno a patre natus s̄m diuinitatem. In tempore vero de virgine s̄m humanitatē q̄ autem christus fuerit deus τ homo supra libro primo latissime probatum est.

¶ Q̄d christus non sit deus.

Ertium argumentum sarracenorū est contra xp̄i diuinitatē. Arguunt em̄ contra nos si xp̄s esset deus ipse de se hoc in euangelio declarasset: sz hoc est falsuz: quia nūq̄ hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deū. quicquid sit de argumenti sequela addit q̄ insipienter dicunt. s. q̄ nunq̄ de se xp̄s asseruit se esse deuz. Respōdetur multiplici testimonio ipsius xp̄i oppositum esse verum. Unde Mar. xiiij. habetur q̄ cuz sacerdos interrogaret iesum dicens. tu es christus fili⁹ dei benedicti. Respondit iesus et dixit illi. Ego sum

est manifesta confessio: q xp̄us est deus: propter q summus sacerdos scidit vestimenta sua ꝛc. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite q de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Item iohannis. viij. Ego sum lux mundi qui seq̄tur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumē vite. Item ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio ꝛ vita. Ego suȝ via veritas et vita. Ego sum ostiū per me si quis introierit saluabit. Ego principiū qui ꝛ loquor vobis. Ego sum alpha ꝛ o. principium ꝛ finis que omnia non possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes causam corā pylato. quare deberet mori xp̄s. dixerūt quia filiuȝ dei se fecit. Et sic patet q insipiēter ꝛ stulte locuti sunt sarraceni in preallegato argumento.

¶ Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorum est cōtra xp̄i mortem. Ipsi enim asserūt xp̄m immortalem ꝛ impassibilem fuisse qui cōceptus de dei flamine. ꝛ ideo dicūt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatuȝ. sed asserunt loco eius alium homineȝ posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. q ita nituntur probare si xp̄s de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xp̄s impassibilis ¶ Preterea indecens esset xp̄m de flatu diuino cōceptum ꝛ quodammodo dei filium crucis subire patibulum. ¶ Respondetur q xp̄us s̄m q dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed s̄m infirmitatem humane nature quā assumpsit de virgine. quia xp̄us si carnem assumpsit aut passibilē habuit aut impassibilem. Si impassibilem. vnde eam assumpsit. Si passibilem ꝛ pati ꝛ mori potuit: ꝛ ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilē carnem assumpsit. ꝛ sic passibilis fuit. q autē xp̄s filius dei fuerit: ꝛ s̄m hoc immortalis ꝛ filiꝰ virginis. ꝛ s̄m hoc mortalis. diligēter superius libro primo pbatum est. ꝛ etiaȝ q xp̄s passus mortuus ꝛ suscitatus fuerit. ibidem latissime pbatum est in apertione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserum esse xp̄m subijsse mortē s̄m infirmitatē. Respondetur q hoc nō reputamus christi miseriā: sed dignationem: quia ex summa misericordia fuit ꝛ dignatiōe: q christus carnem assumpsit ꝛ mortem subijt non q meruisset hoc cum peccatuȝ non fecerit: vt ꝛ ipsi sarraceni fatētur. sed vt a morte nos per morteȝ redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruū liberaret nō hoc ascriberetur miserie regis: sed dignationi. Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xp̄i dum inter homines cōuersaret iniūxit mihi. scilicet deꝰ nec me virum difficilem: sed malorum

exceptem creauit. et super me est diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus accedam. hec ibi.

Contra trinitatem personarū.

Quintuz argumentum sarracenoꝝ est contra trinitatez personarū. Cū enim audiuit machomet⁹ ꝙ christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit ꝙ ponebant tres deos. et ideo negauit trinitatez in deo. et ideo dixit in alchorano. in capl'o elenesa non dicatis tres: quia deus est de⁹ vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iiij. consideratione. iiij. articulo. xxiiij. quia tamen primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secunduz vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro i alchorano. Ideo ad eorum cōfusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum. In diuinis ad qđ cuz non poterit respondere compellātur intrare conuiuium veritatis.

Queram⁹ ergo a sarracenis q̄d sibi voluit alchoranum. quia totiēs induxit deum de pluralitate loquētem. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei dixim⁹ angelis adorare adam ꝛc. Ex hoc cōtinuauit postea vsqꝫ ad finem libri aliquo modo loquēdo de deo in singulari: aliquando in plurali. et certissimum est omnibus christianis iudeis et sarracenis ꝙ deus est vn⁹ et solus et simplex et non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter nō possunt dicere ꝙ deus loquitur de se et angelis. dicitur enim ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est nō angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur ꝙ omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnibus angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano inducit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quib⁹ angeli nullomodo communicāt sicut in creatione mundi: in iustificatione impij. dicitur i alchorano in pluribus locis in persona dei nos num ꝙ creauimus celum et terram et intermedia pro ludo. et nos iustificamus hominem ꝛc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cuz deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni. ꝙ vox illa pluraliter sit excellētissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim ꝙ quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Itē. iiij. capitulo. Non potest etiam dici ꝙ deus pluraliter de se loquit̄ ꝑpter diuersas quidditates q̄ sunt in eo

sicut potentia: iusticia. & huiusmodi quas arabes appellant saphat. Ista enim sunt in deo non accidentia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam compositionem: nec puralitatem faciunt vt p illa deus de se loquatur pluraliter cum tamen in angelo & homine illa accidentia aliquã compositionẽ faciant: & certe talis modus loquẽdi. s. q deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus est dicens. faciamus hoiem &c. Et dicunt iudei q est vox dei ad angelos. qd est contra sacrã scripturam que nunq dicit hoiem creatum ad imaginem angeli: sed ad imaginez dei. & hoc est q statiz subiũgit moyses post ista verba dicens. Et creauit deus hominẽ ad imaginẽ et similitudinem suã. ad imaginem dei creauit illum. Est igitur vox dei patris ad filium: vel totius trinitatis adiuicem. nam deus qui est vnus & simplex in essentia. est trinus in psonis. & alchoranũ illud simpliciter dixisset: nisi quia timuit q non posset esse distinctio personarũ sine distinctione essentie. Ideo dicit in capitulo elneza. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra: & nõ dicatis de deo: nisi veritatem: q xps iesus marie filius est nuncius dei. et verbum dei qd in ea posuit per spm̃sanctũ suuz. Ecce hic nominat deum verbuz dei & spm̃sanctũ suũ. Sed timẽs ne p hoc diuina essentia diuideretur vel multiplicaref vel determinaretur statiz subiũgit et nõ dicatis tres: q deus est deus vnus. Ecce quantũ appropinquauit ad illud qd maxime arduuz est in fide vt quasi cũ iohanne diceret pater verbũ & spũssanctus hi tres vnũ sunt. Inducit igit in alchorano machometus deũ loquentẽ pluraliter et nescit causam. teneamus igitur cũ eis cõiter q deus est vnus & solus simplex & ipsi habent in alchorano q deus est deus vnus & q habet verbum suũ & spm̃sanctũ. et sic tenemus q ipse qui est vere deus vnus & simplex ppie de se loquif singulariter: & q est trinus in psonis aliquãdo loquif de se pluraliter. Sed q late dictuz est de patre & filio dicamus aliquid in spãli de spiritusancto contra saracenos et queramus ab eis. q alchoranum frequentissime facit mẽtionem de spũsancto quis est iste spũssanctus. Nam in ca. elbakara in psona dei dicit dimisimus & dedimus iesu filio marie q faceret pdigia & miracula manifesta & pfecimus euz per spm̃sanctum: & idem repetit p ois infra in eodẽ ca. Itẽ dicit in capitulo elembra de maria insufflamus in ea de spũsancto: et in pluribus aliis locis loquif similia de spiritusancto. ¶ Queritur ergo qs est iste spiritussanctus: & non possunt dicere saraceni q sit aliqua creatura pura vel aliquis angelus bonus quia loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi & oẽs sunt dei. q esset igitur causa: vt de eo singulariter diceret nostro & sancto. Et preterea nõ esset magna cõmendatio

de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter cōmendare q̄ deus dedisset ei angelū custodē q̄ quilibȝ homo hȝ angelū custodē. naȝ deus facit spūs angelos ꝛ nuncios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitulo elmelaiȝe. Et preterea angeli nō sanctificāt hominē. sȝ deus immediate ꝛ solus. sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicit̄ i alchorano. Si aūt predictus spūssanct⁹ sit vere de⁹ sed verus deus qui de spūsancto loquitur dicens. dedim⁹ spm̄sanctū et insufflauimus de spiritu nostro. cū igitur diuina essentia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū. dans qui dicit dedimus. et datus spūssanctus. qui dicitur datus et insufflatus et inter dantē et datum requiratur distinctio. oportet q̄ deus dans et insufflans ꝛ spiritussanctus insufflatus et dat⁹ distinguant̄ et differant hec est distinctio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis ꝛ quā vocamus distinctionem realē p̄ relationes originis stante vnitate indiuisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarum in diuinis communitate essentialiter ex alchorano machometi quam sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

¶ Contra beatitudinē eternam q̄ in dei visione ꝛ non corporali refectione consistit.

Extuȝ argumētū sarracenorū est cōtra beatitudinē eternam et nos xp̄iani intelligimus ꝛ firmiter credimus. scȝ q̄ cōsistit in dei beatifica visione et illa est spūalis refectio finalis beatorū. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiendos materiali cibo ꝛ potu qḋ sic auctoritatibus nituntur probare. Deus eñi promisit iudeis si bene agerēt terrā lacte ꝛ melle manantē sȝ hoc intelligi non pōt de materiali terra ꝑmissionis q̄ illa non manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item christus promittēs suis credētib⁹ eternam refectionē dicit vt bibatis et edatis super mēsam meā in regno patris mei. Item post resurrectio legitur xp̄m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret q̄ post resurrectionē oēs reficiētur melle

¶ Ad hoc dicēdum est istis bestijs q̄ in eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sed spiritualis. q̄ tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigentia q̄ sicut attestat̄ xp̄s hoies in p̄adiso neq̄ nubent neq̄ nubent̄: sȝ erunt sicut angeli dei in celo cibo ꝛ potu non indigentes et apostolus ait quod esca et pot⁹ nō sunt regnū celorūȝ caro etiā et sanguis regnū dei nō possidebūt id est alimenta carnis ꝛ sanguinis in regno dei locū non habebunt ad litterā de terra ꝑmissionis intelligi nō potest qḋ dictū est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est sed per terrā manantē lacte et melle paradisus celestis intelligitur qui manare melle ꝛ lacte dicit̄ ꝓpter eterne et interne refe

ctionis dulcedinem. Mensaz autē xpi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoꝝ refectionē q̄ spiritualis refectio nihil aliud ē ꝙ diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania poterit esse ꝙ asserere hec sunt bonoꝝ premia scilicet esum mellis et potū lactis nunꝙ sustinuerūt martyres tot persecutiones vt ad has deuenirēt refectiones. voluit laurētius vri in craticula vt ad hec perueniret gaudia. suspēsus est vincentius in eculeo vt hoc frueref cibo: certe si deꝰ daturus esset sua materialia fercula credo ꝙ elegantiora daret eis cibaria. xp̄s aūt post resurrectionez nō ideo comedit vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaretur eiꝰ resurrectio vera eiusdē in numero non solū per auditum cuz dixit eis pax vobis. Luce. vltimo: qꝛ xp̄s habebat talē modū salutandi: spiritus enī malignꝰ non consueuit annūciare pacez sed discordiam nec solum per visuz. cū dicit discipulis videte manꝰ meas et pedes meos qꝛ ego ipse suz. Luce vltimo. Nec solum per tactū cuz dixit palpate et videte qꝛ spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suā resurrectionez esse veraz ex gustu. qꝛ corpus fantasticū et sine anima comedere non potest. Hac ergo ex causa dixit discipl'is suis habetis hic aliquid ad manducandū illi: tulerunt partem piscis assi ꝛ fauum mellis. Unde cibus ille nō fuit cōuersus in carnez sꝫ resolutus in ꝓiacentē materiaz. Sed ne hec causa comedēdi erit ī resurrectiōe generali. ea ergo q̄ in sacra scriptura de vita eterna reperiuntur vt cibus ꝛ mensa per similitudinē vel exemplū posita sūt Non sic aūt de secta machometi qꝛ ipse de vera beatitudine et de visione dei nullam omnino facit mētionem. qꝛ nec desiderauit nec apprehendit ea sola que desiderauit promisit in quo apertissime fuit cōtrarius non solū christo sed omnibus prophetis et omnibus philosophis ꝛ oībus ratiōe vtētibus: q̄ oēs cōmuniter concordant ꝙ vltia hominis felicitas sit in cognitiōe solum dei iuxta illud quod dicitur Johānis. Hec ē vita eterna vt cognoscant te solum deū verū et quē misisti iesum xp̄m. et Aristotiles in quarto ethicoꝝ. ꝛ. xij. metaphisice dicit ꝙ vita que est scd̄m intellectū est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmissis auctoritatibus sacraꝝ scripturarū quā non recipiūt sarraceni lꝫ recipere deberēt cū ipse valde laudet ꝛ cōmēdat legem dei ꝓphetarū sāctoꝝ doctrinam ac euangeliū xp̄i fiat ratio ꝯtra eos qua ostendaf ꝙ ī illa felicitate eterna nō erūt actꝰ gule ꝛ luxurie. Et arguif sic. Ad h̄ sumimꝰ cibos vt corruptio que posset accidere ex cōsumptiōe naturalis humidi nō sequaf vt etiā cibos sumimꝰ ꝛ augumētū. sꝫ ista duo nō erūt ibi. Nā oēs in debita quātitate resurgēt nec ampliꝰ poterūt mori nec aliquo mō deficere. Nā sicut

dicit machometus in sua doctrina vt patuit supra cōsideratiōe.iiij.post ꝙ omnia mortua fuerint deus occi- det mortē et postea resurgēt imor- tales et integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō: et eodē modo nec vsus venereorum quia nec tūc est necessariū ꝙ cōseruetur in spē. quod nō pōt conseruari in indiui- duo. Item hoies resurgētes iper- petuum viuent. ergo si cibo semp vterētur i infinitū augebūtur eorum corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie feditates vt tantū resolua tur quantum conuertitur quorum vtrū que est incōueniēs. Ad hec respōdet machometus in libro de doctrina sua dicens ꝙ nō erit ibi egestio sor dium sed purgatio per sudorē. Et ponit exemplum de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur et non egerit. Sed exemplū et ratio eius nihil soluit sicut patet inspicienti. Nam quedā sunt de perfectiōe im pfecti que in re pfecta essent imp- fectio magna. Item ista euasio ma chometi nihil valet qm corpora re surgētiū ita erūt incorruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis et sic nō est simile de vno et de altero de p- fecto et iperfecto. Itē si i istis acti bus esset vltima hominis pfectio vt videtur machometus expresse dicere. quid igitur nūc oportet ab- stinere ab istis et nō magis die ac nocte luxuriare et comedere vt hic ēt felices sumus sed apd oēs hoies etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et etiā ipsi sarraceni habēt viros cōtēpla tiōis et cōtinētes quos maxie lau dant. Itē si in istis actibus est vltia hominis felicitas qd faciet anima separata ante resurrectionem que nec comedere nec luxuriare pōt. nec angeli etiā vnquam poterūt esse fe lices quia istis omnino carent. Prete rea si habēdo multas vxores et infi nitas cōcubinas et adolescētulas ē vltima virorū felicitas vt patuit supra cōsideratione.iiij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnquam esse felices nisi habeant multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adolescentule in fe lices et misere. Rationabiliter er- go cōcluditur ꝙ oēs tam viri quam mu lieres eorum infelices erunt et mise- ri sequentes id qd debetur porcis et asinis.s.gulam et coitū.

¶ Contra matrimonium vnius vxo ris tantum.

Septimum argu mentum sarracenorum est cōtra matrimoniū vni vxoris tm. Cū ei sit illicitū in lege xpi plures vxores simul vno tēpo- re habere. Sarraceni oppositū as- serentes dicūt licitū eē plures vxo res siml hēre sicut supra patuit cō sideratiōe.v pcepto.ix. Et nitunt p bare auctoritate patrū veterum testi quod duas vxores simul habuisse legū tur vt Jacob et dauid et alij multi. ergo quod rōne licitū fuit eis hēre plu res vxores eadē rōne et modernis. Sed hoc nō affirmāt sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciāt. tota ei eo rū vita i fetore luxurie ē vt sup pa tuit. Dicēdū ergo ꝙ vna dz eē vni Unde et deus vnā dedit ade vxo-

rem & non plures. que etiam sacramento deseruit qz per hoc significatur q vna est sponsa xpi.s. eccl'a Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aut testamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandu genus humanum ad cultum diuinu tunc terram replebat fecunditas. nuc autē celu replet castitas. a tempore eniz iohannis baptiste: regnu celoz vim patitur et violenti rapiut illud. In veteri aut testamento a matrimonio non excipiebant nisi .xi. psone. In nouo excipiuntur infinite. & vbi apostolus ait. i. Corin. vij. q̄diu viuit mulier alligata est viro vt non possit alij nubere similiter vir mulieri vt nō possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores hēat adulter est. et sicut vna mulier non pōt simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus q vir nō hz potestatem corporis sui sz mulier. sic et vir vxore sua viuente nō pōt accedere ad aliā. Cum ergo sarraceni dicant xpm magnu prophetā fuisse quomodo audēt eius verbis contradicere que dicit mulierez nō esse relinquendā nisi causa fornicationis. Ipsi autē multis de causis relinquunt vxores sunt etiaz inter eos qui dicunt mulierez relictam a marito non debere ad eū egredi donec alter cuz ea conueniat: sicut patuit supra cōsideratione quita pceptο. ix. Et sic puaricatores legis & euangelij facti sunt. In lege enim scriptū est vt si quis vxorē suā q̄libet ex causa dimiserit et voluerit. ad eum quoqz regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter nō sol didauerit. si alter eam tetigerit ab ab illo imperpetuum phibita ē: in euangelio tamen nō est licitū homini vxorem suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissam alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christum credūt tantū fuisse pphetam. et de virgine natum et de spiritu diuino conceptuz vt supradictū est cur non celebrant eius cōceptū vel eius ortum.

¶ Contra baptismuz quo ad ablutionem interiorem.

Octauum argumētū sarracenoz est ꝯ baptismū quo ad ablutionē interiorem. nos enī solam ablutionē corporis dicimus & fideliter cōfitemur nō sufficere ad remissionē peccatoz sz exterior & interior per aquā spūssancti. Sarraceni vero affirmant solā corporū ablutionē p aquā factam sufficere ad peccati remissionē qđ volunt multiplici auctoritate pbare. Ait enī Ezechi. xxxvi. Effundā super vos aquā mūdam et mundabimini ab oībus inquinamentis vestris. et iohānes baptista fuit baptizans in aqua tantū. Mathe. iij. Mar. i. Jo. i. Naaman etiā ablut9 septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. per qđ significat q aliquis p solā ablutionē liberatur a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserunt quodlibet peccatum mortale homini remitti per solam aque ablutionem sine confessione et contritione. Dicendum ergo quod non sufficit ablutio discreto et adulto sine contritione et confessione nec puero sine trinitatis innocatione. Ezechiel vero aquam illam vocat mundam que sanctificatur per verbum. iuxta illud Augustini. Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. Johannes autem non baptizavit in peccati remissionem et sanctificationem sed in assuefactionem vel significationem nec peccata baptismo eius remittebantur. Ablutio autem aque qua naaman purgatus erat a lepra significabat baptismum christi quo quis liberatur a culpa. Ablutio autem aque qua fit peccati remissio in baptismo iterari non potest vel debet quia significat passionem christi et mortem que iteranda non est nec sacramento baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismus puero vel adulto iterata non prodest. Errant ergo pagani qui singulis ablutionibus corporum suorum credunt sibi remitti mortale peccatum quia si tale esset videretur esse peccati incentivum. Isti etiam multa de lege veteri observant et ita quodammodo iudaizant quia vt supra patuit porcum non comedunt: plures vxores simul ducunt etc. Et iam in primo libro ostensum fuit legem moysi abolitam fuisse quia veniente veritate cessavit vmbra et figura. christus etiam eam ostendit consummatam et in se impletam cum pendens in cruce dixit consummatum est vt patuit ibi supra.

¶ Contra venerationem imaginum.

Nonum argumentum sarracenorum est contra ymagines que habentur in ecclesiis ipsi enim cum iudeis insultantes contra nos dicunt hec nobis non licere quia facimus contra divinum preceptum Exo. xx. Deu. xxvii. et Levitici. xxvi. scilicet non facies tibi sculptile nec omnem similitudinem etc. Derident etiam christianos quia effigiant deum sublimi sedentem solio et circa eum magno dignitatis fastigio aquilam hominem vitulum et leonem. Ad hoc dicendum est quod si lex mosayca prohibuit nullo modo sculptile fieri: peccavit moyses qui fecit imagines cherubim. Exo. xxv. et. xxxvii. et posuit in templo. quotienscumque etiam thurificabant ante archam et adorabant similiter faciebant ante cherubin. Salamon fecit etiam vt dicitur. iii. Regum. vi. duo alia cherubin maiora et omnes cortine que erant in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin. Et si dicas illud precepit deus et erant imagines angelorum non hominum. dico quod verum est quia tunc non erant homines tales vt mererentur adorari et imagines eorum quia erant increduli et rebelles nec erat honestum quod sue anime essent in inferno et quod eorum imagines adorarentur in terra. sed postquam deus assumpsit carnem humanam factus figurabilis et anime sanctorum sunt in paradiso non est inconveniens quod eorum imagines sint in ecclesiis et venerentur ab hominibus. Quod autem dicit non facies sculptile etc. Legislator declarat dicens

nō adorabis ea neq̧ coles. nō enī; prohibetur in illo precepto facere quācunq̧ sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nō adorabis ea neq̧ coles eo scilicet modo quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suoꝝ. i. demonū qui erāt dij alieni quos prohibet colendos eē dicēs Non habebis deos alienos coram me. quali aūt spē adorationis deus adoraī ꝛ quali xp̄i crux ꝛ imago virginis ac sanctoꝝ et de institutione imaginū oim errore exclusio latissime dictū est supra libro. iij. cōsideratiōe. iiij. argumento. xxiiij. vide ibi. ꝙ aūt deus pingitur a xp̄ianis in throno cū. iiij. animalibus nō est irrationabile qꝛ cū ezechiel ꝓpheta viderit illā similitudinē et scripsit p̄nt xp̄iani ad memoriā pigeī.

¶ Qd̄ lex mosayca et lex euangelica sunt corrupte per iudeos et christianos.

Decimum argumentum sarracenoꝝ est contra veritatem vtriusq̧ legis sc; xp̄i et moysi: quas dicunt esse corruptas per iudeos et xp̄ianos. Ad quod declarandū. Notandū est ꝙ inter cetera ex quibus pōt manifeste videri ꝙ alchoranū non est lex dei eo ꝙ ei non attestaī lex vetus nec euangeliū que ambo alchoranū testatur ꝙ sint vere lex dei. Sed ip̄e machometus seipsū; cōmendat ipse de se testimoniū ꝑhibet. nos aūt inuenimus legē dei esse quandā cautelā cōtinuā ab eodē artifice fabricata; vt vnus aut nullus alteri coherent et correspōdeat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentione; faciat ꝛ oēs alij ꝓphetauerunt de xp̄o sicut patuit in libro. i. Si igitur lex sarracenoꝝ esset lex dei et vocatio ad legē illā nō eēt ꝑuersio s; ꝯuersio: vt ipsi dicūt quomodo omnes alios ꝓphetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos aūt non inuenimus ꝙ moyses vel aliquis prophetaꝝ vel ipse xp̄s aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi qñ dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etia; xp̄s ꝙ lex ꝛ prophete vsq̧ ad iohanne; ꝓphetauerūt vt mūdus sciret ꝙ generalis ꝓpheta nō esset venturus vlterius. machomet⁹ aūt se dixit generalē ꝓphetā ꝙ aūt ipse non sit propheta vtiq̧ scimus. Ad hoc aūt respondēt sarraceni dicentes ꝙ Moyses et alij ꝓphete prophetauerunt de machometo ꝛ ꝙ etiam xp̄us prophetauit expressius omnibus qꝛ dixit etiam nomē eius. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cū talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni ꝙ iudei corrupuerunt legē moysi ꝛ ꝓphetarū et christiani corrupuerūt euāgeliū et nō remāsit nisi quātū est in alchorano de veritate legis euāgelij. Sed ꝙ hoc nō possit stare Primo probo per alchoranu; eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc qd̄ reuelauim⁹ vobis petatis ab illis q̄ legerūt librū pri⁹ ꝙ nos. Illi aūt qui prius legerint librum ꝙ sarra

ceni sunt iudei et xpiani qui recepe
runt penthateucū et euangeliū sicut
exponit machometus. ergo macho
metus dicit sarracenis: vt petāt a
iudeis et xpianis de dubijs: sed vt
ipsi dicunt pphēta veridicus esset
machometus quomodo eos ad mē
dacia testimonij mitteret: non igit
erant viciati libri iudeorum et xpiano
rum tēpore machometi: nec possūt
dicere ꝙ postea fuerūt viciati. nam
dicitur in caplo helgagar: quod in
terpretatur recordatio. Nos inquit
in persona dei descendere fecimus
recordationē dei. et nos eādem cu
stodiemus. lex moysi et euangeliū
apud eos dicitur recordatio. igitur
deus semper apud suos fideles te
stimoniū sue creature seruauit an
te machometum: et cōseruabit etiā
Post primo in capi. helmaide: qđ
interpretatur mensa. Dicitur ꝙ iu
dex quidam dixit machometo quo
modo iudei querebant iusticiā et iu
diciū ab eo si venerint ad te iudica
inter eos iuste: qꝛ deus diligit iusti
ciam facientes. et quomodo ab ipso
peterēt iusticiā cum sit apud eos
vetus testamentū in quo est dei iu
sticia. Preterea talis corruptio scri
pturarū non potuit esse generalis
seu manifesta: quia sic alie natiōes
sciuissent: nec particularis et occul
ta: qꝛ sic aliqui codices integri et in
corrupti remāsissent: sed in omni
lingua et in oī pruincia inuenit lex
et euāgeliū eodēmodo scripta. Pre
terea quattuor euāgelia nō sūt scri
pta nec eodē tpe nec eodē loco nec
eodē idiomate nec ab eodē scripto
re. Sed mattheus in hebreo in iu
dea. Joannes in greco in asia. Lu
cas in greco i achaya. Marcus in la
tino in italia euangeliū scripsit. et
eorum translatio facta est in latino p
hieronymū et per alios ante tēpo
ra machometi et remāserunt exem
plaria in oībus linguis: ergo non
potuerunt p aliquos falsarios vi
ciari quin manifeste sciret. Preter
ea nihil est in fide xpiana ita maxi
me arduū sicut incarnatio dei. s. ꝙ
homo ille sit deus. Et istud fuit ma
xime difficile suadere mundo. Vñ
et romani et alij pagani pter hoc
persecuti sunt xpianos trecētis an
nis continuis generaliter et distule
runt recipere fidē et euangeliū: qꝛ
dicebant ꝙ hō ille erat deus: non qꝛ
nō recepissent homies et mulieres
plures deos et deas: sed qꝛ xps fu
it dictus deus absqꝫ licentia roma
norum qui ipsi phibuerant ꝙ nul
lus diceret deus sine auctoritate se
natus. et etiam qꝛ iste deus non pa
tiebatur cōsortem. Nā si istum deū
recipent cogebāt oēs alios relinq
re qđ etiā erat ꝯ pacta pruinciarum et
leges et ꝯsuetudies romanorum sicut
supra patuit lib. i. cōsideratiōe. iiij.
artic. i. in examine. iiij. Quō igitur
xpiani in dānationē suā et detrimē
tū fidei et puocationē romanorum pn
cipū mūdanorum hoc maxie arduū et
minus suasibile in suis scripturis et
euāgelijs addidissent: oēs eni con
sentiebāt hāc legem esse sanctissi
mā et rationabilissimā hoc solo ex
cepto ꝙ rationē hoim excedit. s. ꝙ
ille hō sit verus deus et verus hō. ma
gis igit xpiani si aliquid de euan
gelio mutassent qđ erat arduum et

minꝰ suasibile a principio subtraxissent vt plures ad fidē accederēt et addidissent aliquid suasibile ꝙ ecōtrario. Preterea quō xp̄iani cū iudeis potuerūt cōuenire a q̄bus odio tam antiquo discōueniūt nec eū iudei dicūt xp̄m esse deum nec bonū hoīem. Uñ q̄tum ad hoc magis conueniūt xp̄iani cū saracenis qui dicūt ad minus xp̄m fuisse sanctissimum hoiem. Preterea xp̄iani ante aduētum machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas ꝛ p̄cipue orientalis in iacobinos et nestorinos: nestorini aūt maxime cōueniunt cum saracenis ꝛ machometus mādauit eos singulariter honorari. ꝛ quomodo cōuenissent nestorini cum iacobinis qui tāto odio diuidūtur ad viciādum euangelium ꝙ adinuicem occiduntꝛ ꝛ tñ inueniūtur apud vtrosq̄ euāgelium oino idē sicut et apud nos. Preterea nomen machometi quare xp̄iani subtraxissent de euangelio cū ipse tñ cōmandauerit xp̄m ꝛ matrē suam ꝛ euangeliū: vt dicit in alchorano ꝙ in euāgelio xp̄i est directior perfectio ꝛ nō subtraxerūt inde nomē pylati qui flagellauit euꝫ ꝛ nomen iude qui ꝑdidit eū ꝛ nomē diaboli ꝛ quare xp̄iani posuissent in euangelio ꝙ xp̄s sit vere mortuus ꝛ crucifixus q̄ nunc videnꝛ ei cōuenire cū sit vere deus vt in euangelio habetur ꝛ quō videtur consequens ꝙ duo tamdiuersa posuissent de xp̄o scꝫ ꝙ sit vere deus ꝛ vere mortuus Preterea dato ꝙ potuissent in omnibus libris ponere: sed q̄s potuit oibus suadere: et in cordibus gentium scribere ꝙ hunc occiderūt et tamē hoc suasum est toti mūdo: vt susciperēt illud principes ꝛ tyranni philosophi ꝛ sapiētissimi hoīes ꝛ etiā indocti ꝛ paupes ita vt etiā calipha de baldaco moriretꝛ xp̄ianus: ꝛ fuit inuenta crux ad collum eius vt testaretur facto ꝙ ipe dñs saracenoꝝ mortuus est vere xp̄ianus. Et ideo iudicauerunt eū saraceni ꝙ sequestratus sepeliretur ab aliīs caliphis qui vidit sepulchꝛū testimoniūꝫ perhibuit. Et scimus quia verū est testimoniū eius. Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani ꝛ rōnibus validis ꝛ apertis ꝙ euangeliū est inuariabile ꝛ non viciatū nec corruptū Cum igiꝛ machometus super oēs alios libros cōmendat euāgelium ꝛ post illud vetus testamētum. cogitur saraceni recipe auctoritateꝫ euāgeliū ꝛ veteris testamēti. Preterea i alchorano in ca. helmeīde qd̄ interpretatur mensa dicitur ꝙ familia liberi nihil oino sunt nisi compleant legem ꝛ euangeliū. Familia vō liberi sunt saraceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit nisi compleant legē ꝛ euangeliuꝫ ꝛ qd̄ reuelatum est sibi. Istud autēꝫ qd̄ reuelatū est accipiꝛ alchoranuꝫ qd̄ reuelatū est solis saracenis vt ipsi dicunt. hoc idem ostēditur in multis locis in alchorano scilicet ꝙ familia liberi sunt saraceni secundū intētionem machometi diciꝛ enim saracenus in ca. elneza qd̄ interpꝛetatur mulieres circa finē ꝙ nō vacillent in lege sua. Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vacil-

lare in lege vestra τ non dicatis de deo nisi veritatem τc. hoc idem: scꝫ ꝙ familia liberi sunt saraceni ostē dit expsse in capitulo loꝫ. in fine li bri. Si autē oīno voluerint dicere ꝙ est lex vetus et euāgelium corru ptum ostēdant integrū τ corruptū τ maxime si vniforme ostēderint τ in oībus linguis sicut τ nos ostēdi mus eis τ recipiem⁹. qđ tamē eis impossibile est ostēdere. Patet igi tur dictum saracenoꝝ insipiens et falsuꝫ esse: scꝫ ꝙ testamentū vetus et nouū sunt corrupta. Queramus iterum a saracenis quare nō legūt nec habēt libros istos per maxime cū machometus in alchorano fre quētissime cōmendet legē Moysi τ iob τ dauid. τ dicit psalteriuꝫ li brum luminosum et sup oēs alios libros cōmendat euangeliū in quo dicit ꝙ est salus τ directio: vt di ctum est: q: enim xp̄s cōmendauit moysen et alios pphetas et xp̄ia ni eos nō habebant acceperūt eos a iudeis τ fecerūt transferre de di uersis linguis τ habēt eos autenti cos τ legūt in suis scolis. Non ha bent aliud qđ respondeant sarace ni nisi sicut dictuꝫ est dicere ꝙ illa sunt corrupta. Sed quomodo tan tus ppheta qualē reputāt macho metum tantū cōmendassent exem plaria corrupta τ dixisset ꝙ in eis esset salus et directio vel quō non predixisset imposterū corrūpenda sed potius dixit cōtrarium ꝙ si sa raceni erāt in dubio de alchorano ꝙ peterēt ab illis qui ante recepe rant libros: scꝫ a xp̄ianis τ iudeis sicut supra dictū est in ca. de Jona potius aūt dixisset nō credatis eis q: habēt libros corruptos. Non est alia causa quare nō legunt sarace ni pdictos libros nisi q: sciunt sa piētes ꝙ de facili dephenderetur falsitas alchorani. Si libros san ctos τ veraces legerēt. Unde τ al choranus sibi maliciose puidit et posuit quattuor remedia ne desere retur a suis τ ne falsitas eius dep hēderetur. Primū est: q: mādauit eos occidi qui cōtrariū alchorano aliqui dicerēt. Scđm ꝙ cū alteri⁹ secte hoibus non disputarēt. Ter tium ꝙ phibuit ne eis crederēt di cit enī in ca. vestra nō credetis ni si illi qui sequit legē vestram cū tñ dicat ꝙ in euāgelio est salus τ dire ctio. Quartū est ꝙ ab eis totaliter separētur τ dicant mihi lex mea et vobis vestra τc. Et post vos ab eo liberi ꝙ operor. τ ego ab eo liber ꝙ opamini. τ hec dicit in ca. Jone Si igitur saraceni bene acciperēt cōsilium alchorani pculdubio diri gerētur haberēt enī euangelium τ legē moysi τ alias scripturas san ctas maxime cū ipsum alchoranū cōmēdādo moysen dauid salomo nem et alios pphetas frequētissi me dicat ꝙ non pfert vnum alteri.

¶ De bellis τ triūphis saracenoꝝ τ xp̄ianorum per arma corporalia a tpe machometi vsqꝫ ad presens.

Una cōsidera tio hui⁹ libri est de bel lis et triumphis sarace norum τ xp̄ianoruꝫ per arma corporalia a tempore macho meti discurrendo vsqꝫ ad presens

tempus. Sicut eni ante icarnatio nem populus electus τ peculiaris dei erat popul⁹ iudeoꝝ τ ꝓpterea eis prouidit tanq̄ filiis de flagello correctionis.s. populū gētilium a quo sepe captiuabanť τ occideban tur cū diuina ꝑcepta transgredie bantur sicut dicit Amos.iij. tantū modo vos elegi ex oibus cognatio nibus terre. Idcirco visitabo sup vos oēs iniq̄tates vestras. τ apoc. iij. Ego quos diligo arguo τ casti go. sic τ post xp̄i incarnationē po pulus electus τ peculiaris dei est popul⁹ xp̄ianoꝝ. Reprobato ergo populo iudeoꝝ ꝓpter xp̄i mortē τ in captiuitatē ꝑpetuo ducto proui dit deus electo suo populo xp̄iano rum de flagello correctiōis: scʒ po pulum saracenoꝝ per quē sepe ca ptiuātur τ occidūtur cum dei pre cepta transgrediūtur et veritatem sue legis relinquunt. pijssimus ta men pater etern⁹ sic a paganis p mittit flagellari filios suos ꝙ eos nō sinit omnino deleri vt in tā par uo populo respectu innumerabilis multitudinis saracenoꝝ q̄ sunt ve lut arena maris sicci τ infructuosi relucerer euidēter eius potentia τ clementia infinita τ sicut gentiles non semꝑ vincebant iudeos: sed se pe ab eis vincebantur mirabiliter cum ꝑcepta altissimi custodiebāt sic τ saraceni nō semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̄ianoꝝ cum secʒ diuinā volūtatem deuotissime conabātur iplorare. zelo sue sacra tissime fidei succensi. τ vt ex diuer sis scripturis τ cronicis colligere potui.clviij.bellis famosis: ꝑsens cōsideratio explicabit: vt habeant in quo cōtemplenť principes xp̄ia ni: q̄ videntes gloriosissima facta alioꝝ principum. rationabiliter de bent animari ꝓpter honorē sacra tissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in qui bus experimentaliter videmus ꝙ plurimū feruet rabies infidelium vt deleāt de terra nomē xp̄ianum.

¶ Vincūt saraceni fugato theodo ro τ aufertur tributū romanoꝝ.

PRimū bellum inter saracenos τ xp̄ia nos factuʒ fuit in affri ca circa annū dn̄i sexin gētesimū.lix.tp̄e eraclij imꝑatoris τ bonifacij pape.iiij. Causa autē predicti belli fuit: q̄ cū machome tus astutijs suis puertisset gentes illius terre τ plurimū aliarū elat⁹ non modicū in supbiam suā cogi tauit quomodo posset contrariari romanoꝝ imperatori et gentes ex trahere ab ei⁹ dominio in seruitu te: et accidit ꝙ ꝑdictus imperator eraclius misit nūcios suos ad pre dictos affricanos pro colligendis tributis vt moris erat. ꝙ cum ma chomet⁹ sciuit: venit ad eos in ma nu forti τ negato tributo eos occi dit propter qd̄ eraclius imperator congregauit magnū exercitum et prefecit ei ducem fratrē suū theo dorum qui imperiū oriētis de ma nu ei⁹ tenebat. Veniēs ergo in af fricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theo dorus τ fugit: regressusq̄ʒ ē ad im

peratorem eraclium sine honore.

¶ Vincunt saraceni et aufertur obedientia imperatorum romanorum in affrica.

Secundū bellū saracenorū contra xpianos factū fuit circa idē tempus in affrica cū enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorē fratrem suum rediret et omnia ut acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometū rebellantem subiugare maiorē exercitum cū predicto fratre suo destinauit. Sed licet romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatē machometi pauore cōcussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum qd dicebatur gabatin. quod cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidēdo et vulnerādo: et licet resumptis viribus christiani contra eos facies ostēderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesque ibi perierūt paucis exceptis qui in mōtibus se absconderūt. nam cētum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic pmittēte prostrati sunt et extunc sublatum fuit romanū dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra cōsideratiōe. ij. in secūdo puncto cum de ambitione machometi ageretur. Et si queras cur deus permisit sic christianū populū dilectū suum per saracenos flagellari. Respōdetur quod sepe deus iuste flagellat populū suum propter peccatum principis: sicut patet. ij. Reg. de flagello quem misit deus in populum suū propter peccatum regis dauid sic in proposito. Nam ut alique hystorie tradunt pdictus imperator predictum conflictum enticis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomie matrimonio coniūctus. alie aūt hystorie dicunt quod erat auersus a fide catholica: et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum. Nam quādiu tenuit veram fidem omnia sibi prospere successerunt. sicut patet de victoria quam habuit contra cosdroe regem persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem: sicut plene habetur in hystoria exaltatiōis sancte crucis. Nihil enim est quod ita nequeat occasui subiacere quam vera religio: nihil quoque lumine clariore pfulget quam recta fides in principe.

¶ Vincunt christiani et rex saracenorum captiuatur.

Tertium bellum saracenorū et xpianorū tpe eiusdem eraclij imperatoris accidit. Causa aūt quare illud bellū accidit ut ferūt quedam hystorie saracenorum fuit hec: quia dū quidā miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam saraceni sub imperatore militātes venissent ad accipiēdum togas: pdictus miles sine spada illis saracenis indignāter dixit vir

sufficit imperator dare togas militib⁹ christianis ꝙ tomagis istis camibus. Illi dolore ꝛ pudore incitati recesserunt sine vale. ꝛ cum venerunt vltra mare narrauerūt omnia sarracenis. ꝛ sic eos immouerūt ꝙ omnes venerunt vno corde: vt pugnarent contra xp̄ianos. Postꝙ ergo maria trāsiuerunt cōmissum est terribile preliū. ꝛ multi ceciderunt ex vtraqꝫ parte. Uerūtamen victoria cōcessa est xp̄ianis: ꝛ rex sarracenorū captus est in prelio: ꝛ multi aliī sarraceni milites cū eo. Circa idem tēpus fuit terremotus magnus in terra: ꝛ apparuit in celo signum ad modū ensis triginta diebus: quod ostendebat dominiū qd sarraceni debebant habere.

¶ Uincunt sarraceni: ꝛ trāsfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartū bellum sarracenorum ꝛ xp̄ianorum accidit post predictū bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclii imperatoris. ꝛ sedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraqꝫ parte. ꝛ sarraceni acceperunt terrā syrie ꝛ damasci ꝛ egypti. Eo tēpore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastādū a gente circumcisa quare mādauit dagaberto regi frācorū: vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod ꝛ factū est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circumcisa. fuit gens sarracena: non iudaica. vtraqꝫ enī circumcisione obseruat siquidem sarracenus: vt dictū est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atqꝫ egypto compulsi sunt christiani crucē dn̄i a hierusalē Constantinopolim apportare: cuius maior pars post multa tempora ad instantiā Ludouici regis francorū xp̄ianissimi anno dn̄i millesimo ducētesimo sexagesimo septimo. parisius est trāslata. Predict⁹ ergo eraclius imperator ꝓpter infidelitatē destitut⁹ a deo xxx. imperiī sui anno diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni et capiuntur syracuse.

Quintum bellū sarracenorū ꝛ xp̄ianorū accidit circa annū dn̄i septingentesimum sexagesimū. Imperante constante eraclii nepote et sedente in cathedra Petri theodorico primo. Predicto enī tēpore audiētes sarraceni christianorum discordiā capta alexandria subito cū multis nauibus ceciliā inuaserant: ꝛ syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnā per totam ceciliam fecerūt populorū vix paucis euadentibus qui per iuga montium ꝛ munitissima castra fugerūt sarraceni quoqꝫ facta magna cede hominū recesserunt predā magnā secū apportātes vna cum ornamētis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populū suum tam aspere

flagellari. Rationabiliter respondere potest: quod propter peccatum principis. sicut dictum est de eraclio imperatore. Unde iste imperator constans fuit pessimus. in omnibus impius et crudelis cōtra catholicos. Cū enim acephalitarū heresi lapsus esset qui cum entice vnam solā naturam vnāq3 voluntatē in xp̄o dn̄o contra veritatem catholice fidei asseuerarant plures catholicos eo quod sue nolebāt acquiescere heresi: verberauit crudeliter exulauitq3 iniuste: et per diuersa loca carceribus mancipauit qui cū omnibus esset erosus; vtpote quia erat reprobatus a dn̄o cogitauit italiā de manibus et potestatibus longobardorū eripere. et ibidem dn̄m suum dilatare suāq3 sedem imperialem constituere in eadem. Et licet qd non conceperat executione demandauerit cū proficisceret contra longobardos recedentes de neapoli versus romā. et cū per. xij. dies in vrbe resedisset inuidens et dolens romā tam pulchris tamq3 mirabilibus edificijs adornari contra ciues et vrbem iniquitatis sue venena diffundens in maiorē partē eorū que adornamētū et decorē vrbis cōstructa fuerāt ab antiquo ornamenta. s. marmorea erea: et multa alia bona ipse deponi mandauit adeoq3 processit sacrilega eius et prophana impietas vt etiā ecclesiam beate dei genitricis marie et oim martyrū que pātheon vocabat antiquitus discooperiri ereis tegulis fecit. et dicta ornamēta inuexit in tyberim: fecitq3 cōstātinopolim apportari. iniquitas ergo huius imperatoris causa fuit flagelli populi xp̄iani: sed tantarū iniquitatū merito penam luit. Nā cū impius imperator secreto in balneo lauaretur suiq3 milites eius seuiciam ferre non volentes occiderunt eum. Diligēter est ergo hic attendendū qualia sunt premia impiorū quod dum enim bonus fuit et sancte ecclesie debitā reuerētiā exhibuit sibi prospera successerunt. Sed cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit. et fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni et fugit imperator romanorum.

Sextum bellum inter arabes et xp̄ianos vt narrat generalis hystoria hyspanie accidit circa annū domini sexingentesimū sexagesimūoctauū. Imperante constantino predicti constantis filio. Hic cōgregauit plusquam mille naues et transiuit maria vt bellaret cū moabin rege arabū. Ille vero cognito eius aduentu misit cōtra ipsum quendā militem strenuū nomine andallā et cōmisso duro certamine victus est imperator. et relicto cāpo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis: quia multi de suo exercitu perierāt et captiuati sunt. in hoc imperatore nō minus admirandum est iudicium dei quod in precedentibus. quia illi suo peccato puniti. hic vero non: quia malus victus est ab infidelibus: sed vt in dei timore conseruaretur et malis preberet exemplum ne desperent in tri

bulationibus qui bonos permittit tribulari: vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vel forte quia indiscrete se cōmisit predicto certamini non tantū de deo quantum de sua potētia confidēs. Unde predictus imperator bonus catholicus fuit et modestus. Primū quoque qd fecit iusta et debita vindicatio patris sui: quā omnes quos in mortem patris conspirasse comperit: crudeliter interfecit. et ecclesias que a tēpore eraclij proaui sui imperio ab hereticis destructe fuerant reparauit contra omnes clericos et laicos principes et prelatos achephalorū et monachilatarū heresi maculatos tanquam verus catholicus et zelator fidei catholice sine fine repromissione processit: et per istū secundum omēs hystorias reparata est fides in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiā pax et fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorū zizaniis per principem memoratum. In quo est mature ac prouide attendendū quantum facit bonitas principis ad soliditatem fidei: et bonum et quietem statū ecclesie et econtra malicia et infidelitas principis quantum nocet. quod ostendunt isti duo principes pater et filius. pater enī quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriēte corrupit statū que ecclesie annihilauit. Filius vero quia bonus iustus verusque catholicus erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni et perdit totaliter nomē christianorum in affrica.

Eptimū bellum inter arabes et christianos circa idē tempus accidit in affrica. in qua licet sarraceni nimium essent multiplicati christiani tamen nondum erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla. de quo in precedenti bello fecimus mentionē veniēs in affricam: vt eā subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidē morabatur. et bellauerūt simul ambo: sed finaliter victus fuit comes perdidit que ibi multos de suis ac relicto campo fugit. et extunc perdiderūt christiani honorem suum qui in affrica habitabāt et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani et sarraceni efficiuntur tributarij.

Ctauū prelium iter sarracenos et christianos accidit circa annū dñi septingētesimū septuagesimū septimū tempore predicti imperatoris. Tunc enī sarraceni et romani vt in generali hystoria hyspanie continetur: magnū prelium habuerūt et cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatorum. quo anno mortuus est papa deodatus. Sarraceni autem eo tempore posuerunt treugas cum romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione quod sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Uincūt christiani et cremant naues sarracenorum sub rege bambla.

Nonuz preliū
inter sarracenos et
xpianos accidit cir
ca annū dñi sextingē
tesimū octuagesimū
quartū. Imperāte iustiniano pdi
cti imperatoris filio ⁊ regnante in
hyspania virtuosissimo rege hāba
tunc eñi applicuerūt ad littora hy
spanie.cclxx.naues sarracenorū et
percurrentes terrā illā maritimā
fecerunt magna dāna. ⁊ plurimos
xpianos occiderunt. Sed statimvt
cognouit predictus rex bamba mi
sit velocissime suos exercitus ⁊ ce
perūt naues.⁊ ignibus concrema
uerunt:ac maiorē partē arabū oc
ciderunt ense. Aliosq₃ captiuos du
xerunt.⁊ sic regressi sunt cū hono
re ad predictum regem bambam.

¶ Vincūt xpiani multis militibus
sarracenorum occisis in syria.

Decimum bellū
inter sarracenos ⁊ chri
stianos accidit circa an
num dñi octingētesimū
tricesimū. Imperante supradicto
iustiniano:⁊ sedēte in cathedra pe
tri sysinnio.tunc eñi romani syria₃
peruagantes bello terribili multa
milia sarracenorū occiderunt vt in
chronicis imperatorum continet.

¶ Vincunt sarraceni in hyspania
et occiditur consobrinus regis ro
derici.

Vndecimū bellū
inter sarracenos ⁊ chri
stianos accidit in hyspa
nia imperante leone.iij.
et sedente in cathedra petri Con
statino primo.⁊ regnante in regno
castelle rege Roderico.tunc muca
rex affrice precepit Cariph cuidā
capitaneo suo ꝙ auxiliū ⁊ fauorem
proditori comiti iuliano daret con
tra xpianos q̄.xij.milia electoꝝ ad
pugnā ei tradidit.⁊ ipse secrete in
nauibus mercatorū hyspanie trās
duxit.postq̄ ergo oēs fuerūt in hy
spania congregati sunt in quoda₃
monte qui ab illo sarraceno arabi
ce dicitur gibla cariph:⁊ ligua no
stra nominatur gybraltar.ꝙ cū rex
rodericus sciuit misit illuc quēda₃
consobrinū suū qui dicebat mingo
cū magno exercitu qui sepe bella
uit cu₃ supradictis sarracenis:sed
semper fuit victus ⁊ finaliter īter
fectus est a sarracenis qui discur
rētes p beticā puinciā ;q̄ est terra
hyspalesī.ciuitatis multa dāna fe
cerūt et nō potētib⁹ gotthis bella
sustinere terga sunt coacti ostende
re inimicis suis:nec et fuga libera
ti sunt:sed fere ibi oēs perierunt.

¶ Vincunt sarraceni et perdit hy
spania sub rege roderico vltimo
rege gotthorum.

Duodecimū bel
lu₃ inter sarracenos et
xpianos fuit in hyspa
nia circa pdictū tps. s. post supra
dictū bellū. Cū ei supradict⁹ muca
vider₃ strēnuitatē comit₃ iuliani i
victoria pcedēt₃ belli certificat⁹ d
ei⁹ fidelitate iterū cū maiori exerci
tu ipm comitē vna cū cariph misit
in hyspaniā qui cū applicuissent
inceperūt statim destruere puinciā

beticam q̄ est guadalquenir ⁊ prouinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gotthoꝝ qui cū ipo erāt congregauit: quorum numerus vltra centum milia armatorū se extēdebat: ⁊ intrepide iuit contra eos. Inuenit prope flumē quod dicitur guadalete: quod est ꝓpe ciuitatem assidonie: que nunc dicitur xerim ⁊ xp̄iani erant ante. Sarraceni vero vltra flumen. Aliqui tamē dicūt ꝙ istud bellum fuit in campo: qui dicitur desangonera que est iter murciam ⁊ lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue in lecto eburneo indutus pannis pōderis aurei et corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regū gotthorum cōmissum est ergo bellum: ⁊ durauit dieb⁹ octo: scȝ a die dn̄ica vsq; ad diē dn̄icam sine intermissione mortuiq; sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sexdecim milia hominū. Comes tamē iulianus ⁊ qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter ꝙ confregerūt acies xp̄ianorum: cadentibus ergo plurimis ex vtraq; parte. ⁊ dispersis xp̄ianis ac rege roderico q̄ magni cordis erat: aliquando fugiēte aliquando furibundo impetu contra inimicos reuertente. finaliter xp̄iani non potentes sufferre prelium terga verterunt inimicis suis fugientes. de morte autem predicti regis in eodem bello dubitatur Veruntamen corona et indumenta ei⁹ ac calciamēta aurea equusq; eius qui dicebatur orella inuenta sunt in quoddā tremedali apud supradictum flumē guadalete absq; corpore nec postmodū de eo aliqd scitum est nisi ꝙ in regno portigalie in quadaȝ ciuitate q̄ dicit' viseo inuetus fuit lapis vnius sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecitq; in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec sarraceni nō obstantibus viribus gotthoruȝ totā hyspaniā ferro flāma fame attritam suo dn̄io mancipaunt ⁊ gētem quā per p̄terita secula valde timuerūt ꝓstrauerunt. Si quis diligēter voluerit inuestigare cur deus p̄miserit tā graue flagellum in hyspania breuiter dici pōt ꝙ ꝓpter peccata principū Roderici: scȝ ⁊ sui predecessoris vicise. Vicisa eīn fuit ꝓbrosus et flagitiosus multaq; flagitia p̄ hyspaniam seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cōtulit plebēq; suaȝ ad lasciniam ⁊ luxuriaȝ inclinauit sed ⁊ ep̄i et ecclesie ministri asp̄nabantur ecclesiastica officia ⁊ clausis foribus ecclesiarū despiciebāt ecclesiastica sacramēta ⁊ ne aduersus eū parens vniuersalis xp̄iane progeniei insurgeret. Ep̄is ceterisq; ecclesieq; ministris vxores lasciuus rex habere precepit. Et ne romano obediret pontifici sub interminatione mortis prohibuit. Hec qdeȝ causa pereūdi hyspanie fuit tota eīn gotthoꝝ nobilitas incōtinijs libidinibus ⁊ vitijs immersa altissimū ad iracūdiam ꝓuocauit. Itaq; vicisa datus est in reprobū sensum intātuȝ vt muros ciuitatū

vrbium sui regni subuerterit nec possũt ei resistere ciues paucis exẽptis quas nõ ausus fuit destruere precepit etiam q̃ destructis armis vomeres et falces facerent ad colendum terrã quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: lȝ dicat Rodericus tudẽsis in cronica sua q̃ rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor viciſe fuit vir belliger et dirus: et ad omne negocium expeditus: vita tamẽ et moribꝰ viciſe non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cũ ipse suã i affrica faceret legationem. q: ergo xp̃m reliquerant p̃dicti principes cum populo suo ⁊ cõcubinali luxurie ferore: se subdiderãt. Ideo merito deus p̃misit eos dari in reprobum sensum et q̃ p̃dictus cõmes iulianus p̃ditorie se iũgeret sarracenis ⁊ totam hispaniã vt predictũ est delerent. hystoria aũt predicte destructiõis latiꝰ habet in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̃iani in aquitania et perimitur aldramãnus cũ.lxxv.milibꝰ sarracenoꝝ.

Terciumdecimuȝ bellum inter sarracenos ⁊ xp̃ianos accidit in aquitania galliarum p̃uincia. Cum eñ sarraceni hyspaniaȝ subiugassent accidit circa idem tẽpus regnante in francorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat q̃ ipse karolus ligerim fluuium transiẽs endo neq̃ ducem aquitanie bellando victum fugaret. Endo ergo dux per oĩa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cõtra karoluȝ inuitauit. Sarraceni aũt de tali inuitatione non modicũ gaudẽtes cũ omnibus coꝝ familijs galeas habitaturi. fluuiũ garenã transierũt oiaq̃ i ore gladij deuastãtes ecclesias dei cremauerunt ⁊ omnia sine delectu etatis vel sexꝰ sanguine implent quibus karolus p̃nceps strẽnuus dei fretus auxilio qui sperãtes in ipsum nõ deserit animose ac potenter occurrit et ex ipis sarracenis.ccclxxv.milia vna cũ ipsoꝝ regio aldramanao victoriose perimit de suis vero nõ nisi mille quingentos amisit. Tũc endo dux ad coꝝ rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eoꝝq̃ reliq̃as toto posse destruxit.

¶ Uincũt christiani et capitur ciuitas auinionẽsis de potestate sarracenorum.

Quartũdecimũ bellũ iter sarracenos ⁊ xp̃ianos accidit post p̃dictũ bellũ Auiniõe: intm̃ ei sarraceni p̃ualuerũt in occidẽtali plaga capta hyspania q̃ ciuitatem ceperant Auinionem. contra quos p̃dictus princeps karolus marcellus veniens bellum maximum cuȝ eis habuit et ciuitateȝ Auinionẽ. aggredit animose. Unde sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit et hostes fidei nostre vsq̃ ad interfectionem contriuit: vt latius

continetur in hystoria regū fräcie.
¶ Vincūt xp̄iani peremptis duobus regib⁹ sarracenorū et capitur narbona et plures alie ciuitates ⁊ loca a karolo marcello.

Quintūdecimū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit post p̄dictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex sarracenoꝝ cōtra quem veniēs p̄dictus princeps karolus marcell⁹ predictum regem obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenorum graui multitudine venit: cum quibus karolus strenuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello p̄emptis captoq; virib⁹ ciuitate reliquias sarracenorū vltimo contriuit exterminio. Hi enim qui euaserant karolo insequēte fugientes in profundū maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Nemeansū agothēn. Aliasq; gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triūphando cepit et in totū destruxit. Igitur arelatenß. vrbe que a sarracenis capta erat et omnibus aliis in circuitu captis sarracenos exterminauit in totum et sic sarracenis qui pene totam asyam totam libiam maioremq; partem europe inuaserāt karolus strenuissimus princeps dei fretus auxilio ⁊ romana ecc̄la sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadēdi predictus etiā karolus marentinū prouincie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellando deuicit totamq; prouinciā sue subdit ditioni.
¶ Vincūt xp̄iani et incipitur recuperatio hyspanie cū mirabilibus dei occisis plusq̄. lxx. milibus sarracenoꝝ prope ouetum.

Sextūdecimum bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit ī hyspania prope ciuitatem ouetenß. Licet enī deus p̄miserit tam aspere hyspaniā flagellari q' tamē diuina pietas quos p̄cutit tādē sanat surrexit quidam nobilis ex cātabira nomine pelagius filius ducis famille quem rex egitha baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup: predictū pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astuciis cum illis paucis xp̄ianis qui ibidem remanserāt factus est eorū rex et in secundo anno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentitrigintasex imperante leone. iii. ⁊ sedente in cathedra Petri cōstantino. viii. multitudo quasi innumerabilis sarracenoꝝ venit cōtra eum quod cū rex pelagius sciuit in quandā speluncam circa predictam ciuitatem ouetenß. que dicitur lingua nostra cueua douga cū mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiq; ex rupa scisa naturaliter constructa taliter quod nullo ingenio hominū potest debellari. Est enim locus ita securus: sicut si de⁹

fecerit ipsum scienter pro illo casu. Predictus ergo rex cum omni animositate de salvatione patrie et sponse christi agere festinavit credens facile esse deo multos concludi in manu paucorum. cum ergo circundaretur undique a sarracenis in predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncam intrare christianos que primere omnes lapides omnes sagitte et quecunque alia iaculabantur valde flamine venti retorta: mox reversa iacientes sarracenos alios que existentes vulnerabant sic quod brevi spacio ultra .xx. milia sarracenorum unacum eorum duce opa propriis armis pro magna parte perierunt. Alii vero fuerunt ita excecati ut nescirent quid facere deberent. Videns autem predictus rex pelagius miraculum tam manifestum exivit confidenter a predicta spelunca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorum et plures alios milites eiusdem. sed nec sexaginta milia que remanserant fugientes a bello vindictam divinam euaserunt. Nam cum secus unum flumen quod ibi prope est graderentur quoddam supercilium montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum undis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit civitatem legionensem. que a asturiis nimium est propinqua predictus rex pelagius regnavit .xix. annis et mortuus est in loco qui dicitur cangas: et successit ei in regno fauilla filius eius qui solum regnavit duobus annis interfectus a .quadam ursa cum qua voluit solus pugnare: et successit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagii qui fuit dictus catholicus ut infra dicetur loco suo.

¶ Vincunt christiani in aquitania et periment .ccclxxv. milia sarracenorum.

Decimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit sub predicto leone imperatore sedente in cathedra petri Gregorio .iii. Tunc innumerabilis multitudo sarracenorum cum uxoribus et filiis aquitaniam intraverunt ut ibidem habitarent quibus occurrit karolus marcellus et ex eis .ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellaverat de quo dictum est supra bello .xiii.

¶ Vincunt christiani perempta innumerabili multitudine sarracenorum et destructis tribus milibus navibus quinque solum exceptis. liberatur constantinopolitana civitas.

Decimumoctavum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus supra civitatem Constantinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus navium predictam civitatem obsederunt et triennio obsessam tenuere: constantinopolitani quoque ad auxilium a scitis vulgaribus contra sarracenos congrediuntur orationibus pro sanctis viris in re

gia ciuitate. xxxij. milia ex sarrace-nis sine suorum lesione prosternūt sarraceni quoq3 residui quorū erat innumerabilis multitudo p oratio nem sanctorū viroꝝ fame frigore bello ⁊ pestilentia perierunt. Unde iiij. anno cōfusi ab obsidione recesserunt nauibus ptim igne cōsumptis partim dimersis itaq3 et tanta nauium multitudine vix quinq3 naues ad propria redirent infra ciuitatem tñ. xxx. milia hominū pestilētia pierunt quod deus fecit vt suam ptātem et clementiam hominibus ostenderet.

¶ Uincunt christiani in aquitania et perimitur: rex sama cordubeñ. cum suis.

Decimūnonum bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit tēpore supradicti imperatoris leonis circa circa ciuitatem tholosanam. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniā intrans terras destruebat et obsedit ciuitatē tholosanā qd cū francigene cognouerūt venerūt in succursū ciuitatis cū endone duce coꝝ. Rex vero sama cōtro eos exiuit et bello letali cōmisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiq3 sunt ibi plurimi sarraceni: alij vero fugientes euaserunt.

¶ Uincunt xpiani ⁊ perimitur abdarramen dux sarracenoꝝ in aquitania a karolo marcello.

Uicesimum bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit duob⁹ annis post predictū bellū. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitat⁹ ab endone duce contra regē karolū marcellum cum multitudine graui trāsierunt flumen garronam qd transit iuxta tholosam ⁊ ignibus cōbusserūt et destruxerunt magnā terraꝫ karoli regis francoꝝ. Cū autē pdict⁹ rex karol⁹ sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit super eos et bello asperrimo cōmissovicti sunt sarraceni et rex karolus interfecit predictū abdarramē ducē sarracenorū pluresq3 sarraceni ibi ceciderūt Alij aūt dare sūt terga coacti. Fuerat aūt numer⁹ sarracenoꝝ qui ibi venerant tricētasexagintaocto milliū captiuauit aūt mille quingētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus qd cum vidit pdictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniaꝫ humiliter de errore queꝫ fecerat. Rex vero karolus qui erat piissim⁹ clementer pepercit ei quo facto predict⁹ dux insecut⁹ est sarracenos fugientes qui euaserāt in prelio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

¶ Uincunt sarraceni fugato endone duce frācoꝝ ⁊ perēpta multitudine xpianoꝝ in francia.

Uicesimūprimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit circa annū dni septingentesimūtricesimū sextū. Tunc eñ abdarramē rex sarracenoꝝ collecto magno exercitu pposuit debellare terraꝫ regis

karoli francorum et fecit fieri pōtes in fluminibus in quibus non erāt et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodaȝ per alueos extraxit vt posset leuius ipsum pertransire et veniens sup ciuitatem orlienensem eā obsedit cōtra quem veniēdo dux: de quo supra dictum est cum magna potestate francorum bellauitqȝ cū eo et ceciderunt multi ex vtraqȝ parte sȝ finaliter victi fuerunt christiani ⁊ fugierunt. Sarraceni vero insequentes eos vsqȝ ad rodanū peruenerūt ibi franci timore mortis cogitātes liberari flumen predictū intrauerūt ⁊ mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et paucis cum eo vbi vsqȝ in hodiernū dieȝ apparent sepulchra mortuorum.

¶ Vincunt xpiani et fugatur secūdo endo dux in francia.

Vicesimūsecūdū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos post pdictum subsequenter accidit. Unde pdictus abdarramen cū esset nimium letus ppter victoriam supradictā cogitauit vlterius pcedere et destruere terram francie: et pertransiuit flumina gorgodomā. quod cum sciuit endo comes pduxit iterum contra cū exercitum magnū et pugnauit cum eo scdo. Sed iterum deo pmittēte vict⁹ fuit ⁊ fugit et mortui ibi fuerunt multi francū fideles.

¶ Vincūt xpiani ⁊ pimitur pdict⁹ abdarramē in frācia cū multitudine sarracenorum p karolū marcellū.

Vicesimū tertiū bellū inter sarracenos ⁊ xpianos post pdictum bellum subsequenter accidit. Cuȝ em̄ predictus abdarramē elat⁹ in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribuebat idustrie ⁊ potestati voluit vlterius pcedere per terram francorum insequendo predictum endonem ducē vt eū interficeret. ⁊ pertransiuit petragoricam destruendo ⁊ cōburendo qcquid inueniebat. destruxit etiam et cōbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed qr deo nunq̄ placuit superbia ⁊ ipe ponit termios vite humane voluit q ibi veniret ille maledict⁹ abdarramen. Unde cum supradictus dux endo fugiēs a prelio veniret ad regem karolus qui erat vir belliger ⁊ sapiens ī armis congregauit magnū exercitū germanorum et hepidarū et francorum venitqȝ animose cōtra abdarramē ⁊ pugnauit cū eo septem diebus in quibus neuter alterū vincere potuit sed bellū vltimū durauit p totam diem vsqȝ ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramē et multi sarraceni. Aliū vero nocte fugientes in galeam gotthicam se receperunt: mane aūt facto viderunt christiani tētoria sarracenorum homines vero nō videbant. Euntes ergo quasi ad pugnam dispositi et neminem inuenientes expoliauerunt cāpuȝ vbi maximas diuitias inuenerunt.

¶ Vincūt xpiani ⁊ fugatur rex abde

malech cordubens. p fracos pem/ pta multitudine sarracenoꝝ.

Icesimūquar/tum bellum inter sarracenos ꝛ christianos accidit circa annū domini septingētesimūquadragesimūprimū. Tunc eni abdemalech rex cordubeñ. collecto magno exercitu proposuit debellare francoꝝ regnū: et veniens non transiuit montes pyreneos. Franci vero cū audierunt ꝙ abdemalech veniebat contra eos circa montes pyreneos prepauerūt se ad pugnandū. Uenientes ergo pugnauerunt cū eo et interfecti sunt multi sarraceni ꝛ rex abdemalech fugit ꝛ recollegit se in celsiberiā q est in littore yberū fluminis.

¶ Uincūt xpiani in regno castelle ꝛ occiditur thebā rex cordubeñ. et omnes sarraceni qui cum eo venerant.

Icesimūquitū bellum iter sarracenos ꝛ christianos accidit circa annū domini septingētesimūquinquagesimum. Tunc eni theban rex cordubeñ. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidem et omnes sarraceni qui cū eo venerant ibi perierunt.

¶ Uincunt christiani et claret rex alfonsus catholicus

Icesimūsex/tum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimum tertium. Imperante supradicto leone ꝛ regnante in regno legiōis rege alfonso catholico supra dicto qui ideo dictus fuit catholicus ꝙ optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice: fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo: et iste fuit primus rex qui vocatus fuit alfonsus et fuit filius ducis petri de cantabria et gener regis pelagii. Eo ergo tempore predictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram campoꝝ que clauditur quattuor fluminibꝰ scilicet de slacarrione. pisorica et doreo: et bellans cum sarracenis conquisiuit illam deuictis sarracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portum et beiambragam viseum et flamam. habuitqꝫ post hec plurima bella cum sarracenis semper victoriosus existens. lucratusqꝫ est vltra predicta a sarracenis ledi smam salmanticam numanciā que nunc dicitur samora et omnez maritimam terram galechie rediens in castellum bellauit cum sarracenis et diuicit eos obtinuitqꝫ senem septem mancas dominas saldanamqꝫ amaiam mirandam segobiam abulam ozonam: sepulnedam argautam vianam occam et rinercndicam carboneram aluegiam cisimeram alexancum transmiream subuertam tenicam barduliam: que nunc dicitur castella antiqua. alana ordimam vicaiam

ascompompbanā, beforiam q̄ nūc dicitur victoria. nauarrā rucomā pācornā ⁊ tarraciū quousqꝫ peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit: necessariisqꝫ muniuit. ⁊ reduxit ad terram ꝓpriam multos christianorū populos: qui timore sarracenorum fugerāt per montes et deserta vagantes: extraxitqꝫ plurimos xp̄ianos captiuos de potestate sarracenorum: cum quibus terrā populauit. ecclesias auro ⁊ agento ac lapidibus preciosis decorauit. In cui9 obitu audite sunt voces in aere dicentes . ecce quomodo iustus moritur: ⁊ nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis: ⁊ anima sua ⁊ memoria est i pace. regnauit. xix. annis. ⁊ sepultus est in loco qui dicitur cangas. ⁊ successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Vincunt xp̄iani fugato nicaph rege cordubesi. ⁊ perimūtur. liiij. milia sarracenorum sub rege fruela.

Vicesimumseptimum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos. accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum. regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubesi. cū magno exercitu iuit: vt percurreret regnum galechie. ⁊ cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictus rex fruela. et cōgregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph ⁊ fugit a campo cū paucis de suis: ⁊ perierunt in illo bello. liiij. milia saracenoꝝ ⁊ extunc rex fruela habuit regnuꝫ galechie qđ ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiiij. ānis ⁊ mortu9 est: ⁊ successit ei in regno aureli9 frater ei9 qui regnauit sex annis: ⁊ nihil famosum fecit cōtra saracenos. successit ei in regno domus sylo ⁊ nihil singulare fecit cōtra saracenos: regnauit. viij. annis ⁊ mortuus est. successit ei in regno alfonsus secūdus q̄ fuit fili9 regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Vincūt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana p̄ karolum magnum.

Vicesimum octauū bellū inter saracenos et xp̄ianos: accidit circa annum dñi septingentesimū sexagesimū primū. Imperante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus contradicebat patri suo frācorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafrum qui tūc erat rex toleti. Quare autē ad ip̄m declinauerat hystoria narrat q̄propter eius filiā gallianam que mire pulchritudinis erat. Recepto ergo honorifice p̄dicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidā potētissimus saracenus cuius nomē erat braimante cum multitudine graui venit sup̄ dictam ciuitatem toleti ⁊ fixis tētoriis i valle somoriam obsedit eā. aggredienti

bus ergo saracenis a pdicta ciuitate cū francigenis illis qui venerāt cū infante pugnauerūt cū brāmante ⁊ intātum fuit vigor frācorum accēsus ꝙ vicerūt saracenos brāmantis. Illi vero iterū redeūtes cōtra Frācos vicerūt eos qd videntes frācī timuerūt valde. Sed comes eorū dux qui dicebatur don ibi morāte animauit eos dicēs. Scriptum est ꝙ cū deus vult pauci vincunt multos qd verbū audientes animati sunt: ⁊ iterū redeūtes contra saracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt eos. Sed resumptis viribus saraceni pugnauerūt cōtra francos: et durauit pugna magna parte diei sic ꝙ aliquādo vincebātur frācī aliquā saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec oia pdictus infans karolus in palatio suo dormiebat: ⁊ cū euigilasset a somno et neminē in palatio videret miratus est valde ⁊ cogitauit ꝙ sui tradidissent eum. Incepitq; pre ira ambulās p palacium secū loqui noiabatq; nomē suū patris ⁊ matris ac totū genus suum vnde ipse veniebat. q̄ oia audiens galiana de loco alto ⁊ secreto. Unde cū cōtemplabatur ornauit se festinanter et sola ingressa est ad infantē certificata et auditis ꝙ hic erat karolus dñs francorum: et lz infans karolus vidit eam solā intrantem nō ei assurrexit: qr non habebat in cōsuetudine alicui mulieri inclinare nisi solū imagini virginis gloriose ⁊ suo nomine. Dixitq; galiana karole. Si ego scirem vbi merces datur p dormitione lz sim mulier ego irem illuc: ⁊ si vultis scire quare hec dico: qr videtur mihi ꝙ nō est vobis cura succurrēdi genti vestre q̄ est in magna pssura in prelio sub valle somerie bellās cōtra saracenū brāmantē ⁊ si rex pater meus sciuerit ꝙ vos non estis ibi non habebitis bonū premiū. Tūc dixit ei karolus Galiana si ego possum habere vnū equum ⁊ arma cū quibus possum ire illuc cito succurrerem eis. Et ait Galiana. karole. si dederitis mihi fidē ꝙ me duceretis in franciā vobiscū ⁊ me facietis xpianam ⁊ ꝙ me in vxorē recipietis dabo vobis q̄cunq; petitis. Promisitq; karolus oia predicta qd audiēs galiana sciēs ꝙ nō frāgeret sibi fidē nimis gaudens et pmisso duxit arma ⁊ ipsa manu ppria armauit infantē tradiditq; sibi equū qui dicebatur bankere ⁊ ensem qui dicebatur guiosa q̄ in donis miserat sibi supradictus saracenus brāmante ⁊ celeri cursu venit in locū pugne ⁊ ingressus est bellū animose et primo impetu perimit manu ppria .xii. de melioribus militibus brāmantis ⁊ multos aliorum. Uenit aūt verbū ad brāmantē vbi residebat in tētorio suo de nouo milite ingresso pugnā qui tāta dāna fecerat: ⁊ irato animo exiuit in pugnam querēs militē illum cūq; cū inuenisset ⁊ cognouisset ꝙ ille erat equus quem miserat galiane amplius est iratus et irruens in eum ⁊ nō minori animo karolus in brāmantem lancee eorum confracte sunt p pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabant ⁊ mi

ratus saracenus de fortitudine mi litis xpiani quesiuit ab eo qs esset et de quo genere q omnia karolus fideliter sibi aperuit: et tunc cepit ipsum timere saracenus s3 resumptis viribus dixit sibi ego faciam q nunq redeas ad terram tuam. et karolus respondit sibi qd dicis in manibus dei est. et dixit bramante ego te occidam. et eleuato gladio qui dicitur durandarte: percussit karolum grādi ictu. Et precidit galeaz cum magna parte capillorum et cum magna etiā parte armorum corporis sed tamē nō tetigit carnem eius. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense percussit predictū saracenū bramantem et amputauit eius brachium dextrū q in terram cecidit simul cū gladio durādarte. Uidēs autē se letaliter esse percussum fugit a facie karoli: sed et karolus subito descēdit de equo et cepit gladium predictum: et ascendēs equum cum vtroq gladio: insequēs predictum bramantē plurimos saracenos ante se reperiēs perimit. Cūq attingisset predictū saracenū bramantē fugiētem eleuato ense qui gaudiosa dicebat percussit ipsum quodā ictu terribili sic q ipsum duas diuisit in partes: et cecidit mortuus in terram: quo facto descendit de equo et precidit caput eius et accepit vaginam gladii durādarte et omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Uidentes autem saraceni dominum suū mortuum terga sunt dare coacti christiani vo expoliauerunt campum vbi multū aurum et argētum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias. Post hāc victoriam audiuit karolus mortem patris sui et secrete recessit. Deductaq est galiana etiam furtim in franciā factaq est christiana et accepit eam in vxorem: vt plenius cōtinetur in hystoria hyspanie.

Uincunt christiani peremptis pluribus regibus saracenorum ac pluribus ciuibus captis per karolum francorum regem.

Vicesimūnonum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimum septuagesimum septimum. Tūc enim predictus rex karolus rex frācorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus congregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam et cesar augustam quas tunc saraceni possidebāt pugnauit contra reges eorum et occidit eos prostrauitq muros ciuitatum et cepit plures alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua constituit: quas paucis elapsis diebus saraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium et fuit strenuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani et perimūtur lx. milia saracenorum per regē alfonsum castum.

Tricesimū bellū inter saracenos et christianos accidit circa annū dñi septin-

gentesimū octuagesimū septimum regnante in regno castelle alfonso secūdo filio regis fruela qui dict⁹ fuit castus eo ꝙ semꝑ castitatē ser uauerit licꝫ habuit vxorē que scđꝫ aliquos fuit soror karoli magni su pradicti. Tunc quidā potens sara cenus cui⁹ nomē mechaīj cū multi tudine graui intrauit asturias ꝛ in cepit destruere totam terrā contra quē ꝑdict⁹ rex alfonsus castus col lecto exercitu xp̄ianorumꝫ sceleriter iuit bellauitqꝫ cū eo in quodā loco qui ḋr ledos ꝛ deuicit eum ac occi dit ꝛ perierūt in bello.lx. milia sa racenoꝝ multa alia bella vicit ꝛ lo ca plurima obtinuit sicut infra di cetur ꝛ abstulit timorē a cordibus christianorum contra saracenos ꝛ regnauit.xli. annis dilectus a deo ꝛ hominibus sepult⁹ est apud oue tum in ecclesia sancte marie.

¶ Uincunt saraceni et portant sa racenorum terrāꝫ narbona vsqꝫ ad ciuitatem cordubē secꝫ pro mesqui ta saracenorum construenda.

Ricesi mūprimū bel lum iter sara cenos ꝛ chri stianos acci dit circa an nuꝫ dn̄i septi gētesimū nonagesimū p̄mū. Tūc item amiramamolim misit vnū po tētem saracenū cuius nomen erat abdemalech cū exercitu magno vt destrueret terrā xp̄ianorū. Ille er go direxit iter suū cōtra ciuitates gerundā ꝛ narbonā quas cū obse disset post multa certamina obti nuit eas et multa alia loca circum quaqꝫ posuitqꝫ eas sub ditione sui dn̄i item et tot fuerūt spolia q̄ ha buit ꝙ quinta pars deputata item amiramamolim fuit.xlv.mille du planoꝝ auri: ꝛ cū his diuitijs per fecit ꝑdictus item mesquitaꝫ cor dubeñ. quem suus pater inchoaue rat q̄ nunc est ecclesia maior ibidē ꝛ intātuꝫ ꝑdictus abdemalech op pressit xp̄ianos illi⁹ patrie ꝙ fecit memoriā illius facti ꝛ dn̄ij ꝙ dedu cerēt in curribus in ꝑdicta ciuita te narbone vsqꝫ ad ciuitatē cordu benseꝫ tātam multitudinē terre ꝙ ex ea ꝑdictus item fecit fieri vnaꝫ mesquitā intra fortalicium ꝑdicte ciuitatis cordubeñ. pluresqꝫ alias mesq̄tas renouauit ꝛ de nouo fecit

¶ Uincunt christiani ꝛ capitur nar chinona a karolo magno.

Ricesimū secunduꝫ bellū iter saracenos ꝛ xp̄ianos acci dit circa annuꝫ dn̄i septingēte simū nonagesi mūquartū. Tunc karolus magnus rex francorū de quo supradictū est in bellis.xxviij. ꝛ.xxix. cōgregauit magnū exercitū ꝛ venit contra ci uitatem barchinoneñ. quā saraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitqꝫ cū eis et obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

¶ Uincunt christiani ꝛ perimun tur duo duces exercitus saraceno

rum sub rege alfonso casto.

Ricesimum tertium bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum decimum tempore supradicti regis alfonsi casti. Tunc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux unius exercitus dicebatur abobales: dux vero alterius melchi. Sed sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter: quia potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cum eis victique sunt saraceni et multi eorum mortui. Alii vero fugierunt: sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducem eorum in loco qui dicitur naron. Alterum vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur cepha.

¶ Vincunt christiani et perimitur ores rex meride per regem alfonsum.

Ricesimum quartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo Tunc enim rex ores meride congregauit magnum exercitum et venit vt percurreret terram regis alfonsi fixitque sua tentoria super benauentum quod cum sciuit predictus rex alfonsus castus venit sceleriter contra eum bellauitque cum eo et occidit eum pluriminque de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filii comitis sancii didaci qui multos ex saracenis perimit.

¶ Vincunt christiani et occiditur rex badaiyos per regem alfonsum castum.

Ricesimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badaiyos congregato magno exercitu venit super samoram et obsedit eam. Rex autem alfonsus castus predictus preparauit se potentissime et venit contra eum bellauitque cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo et qui potuerunt euadere fugierunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter et multos eorum interfecit sic: quod paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

¶ Vincunt christiani et perimuntur vltra duodecim milia saracenorum per regem alfonsum castum.

Ricesimum sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo tredecimo. Tunc intrauit vnus magnus exercitus saracenorum in terram supradicti regis alfonsi casti. Et cum saraceni gloriarentur in multitudine sua diuisi fuerunt in duas partes quarum vna iuit contra locum illum vbi erat predictus rex alfonsus. Cum ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra poluezeran. Altera vero contra eos cum exercitu

suo: et fecit similiter duas ptes sui exercitus et cum vna misit bernardum. de quo supradiximus contra illos sarracenos qui ibant versus poluezerã. et ipse iuit cũ altera parte cõtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cũ pte sua et habuit prelĩũ magnum cum illis sarracenis in loco qui dicitur valde moro. qui est in fontaria portu galie. et deuicit eos: et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cũ altera parte que ibat contra eũ et pugnauit cum illis pro pe flumẽ de ornelo. et interfecit ibi xij. milia sarracenorũ: et deinde insequẽs eos tot fuerũt occisi q pau cissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus et spoliis sarracenorum.

¶ Uincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.

Tricesimũ septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo decimooctauo. Tũc sarracenus quidam nomine machometus qui cũ multitudine magna sarracenorũ venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cũ eo pdictus rex benigne eum recepit in vasallum: et iurauit illi sarracenus q p semp esset fidelis regi alfonso ppter qđ pdictus rex pcepit q habitaret cũ multitudine sua in galetia. Sed qr pdict⁹ sarracenus erat proditor sicut bellauit cõtra abderamẽ filiũ albarrẽaramolim regis cordubẽsi. et vidẽs q nõ poterat eũ occidere ex timore concepto venit ad pdictũ regẽ alfonsum sic transactis duob⁹ annis postq fuit in galetia assumpsit eũ dyabolus: et eleuatus in superbiã voluit similiter facere pditionẽ contra regẽ alfonsum: quobrem ꝯgregauit magnum exercitũ sarracenorũ: et incepit percurrere et destruere totã terrã. q cũ rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illũ sarracenũ: et lꝫ ipse nimiũ ꝯfideret in multitudĩe militie sue qñ sciuit q rex alfonsus veniebat sup eũ pdidit cor: et cõcepto grandi timore eleuauit se cũ suis in quodã castro qđ dicit sancta xpiana. et rex alfonsus obsedit eũ ibidem: et fecit fieri multas foueas circũquaqꝫ: et pforauerũt castrũ in multis locis. Cũ ergo ille sarracen⁹ vidit q tãtũ ãgustiabãtur: et q nihil aliud restabat sibi nisi mors cũ multitudinẽ sarracenorũ haberet resumpto corde exiuit extra castrum: et pugnauit cum rege alfonso. sed in fine fuit victus sarracenus ille cũ oibus suis et ipse fuit captus: et caput eius abscissum est. Sed et rex statim castrum illud cepit. et mortui sunt in bello illo vltra. l. milia sarracenorum: et plures eorum deducit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetum magnis cum diuitiis et honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit lii. annis et mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili⁹ regis bermudi.

¶ Vincunt christiani: et capitur iterum ciuitas barchinone.

Tricesimumoctauum bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i octingētesimo decimonono. Tunc multitudo xp̄ianorum venit super ciuitatē barchinone quā ceperant sarraceni. Postq̄ karolus magnus ipsam cōquestauit. Cū ergo predicta multitudo xp̄ianorum venit: obsedit ciuitatem: et post multa certamina capta est ciuitas a xp̄ianis: et tota terra circūquaq̄. mortuiq̄ sūt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero a nr̄a mamolim cū exiuit ꝯgregauit exercitū suū vt veniret ad recuperandum terrā perditā. et cū se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt xp̄iani occisis. lxx. milibus sarracenorum.

Tricesimūnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dn̄i octingētesimovicesimo secūdo imperante Ludouico karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autē rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius precepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni q̄ iste regnabat: miserunt sibi nūcios q̄ si volet habere pacem et amorem cum eis. q̄ daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quibus matrimonio copularētur. sicut fecerat olim rex mauregacius: et q̄ quinquaginta illarū essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium: quā ambasiatā cū rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rem tam inhonestam et excomitam sibi nunciabant: et ꝓpterea congregauit statim magnū exercitum et fuit ad percurrendum subito terrā sarracenorū: peruenitq̄ vsq̄ ad naiaram destruendo et cōburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodā loco qui dicitur albella et xp̄iani fuerūt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a sarracenis quousq̄ peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clauio: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo xp̄iani essent congregati in colle illo multis lachrymis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret cōtra illos inimicos suos: permanentib9 ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit: et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus dixitq̄ sibi. Scias rex ramire q̄ cū dominus noster iesus christus diuisit omnibus fratribus meis aposto

lis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totã hyspaniam: vt eam custodirem a manib⁹ inimicorum fidei: ⁊ postq̃ hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manũ dixitq; ei sis fortis animo et bene firmus: quia ego sum apostolus xp̄i iacobus ⁊ scias q̃ venio ad te iuuandũ contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias. q̃ deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiã tibi q̃ multi de tuis: quib⁹ preparata est eterna quies recipient ibi mortem ⁊ vt in nullo istorum que tibi dico dubites. videbis me tu in bello ambulãtem in equo albo magnum vexillũ gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri iesu christi: que postq̃ feceritis: in nullo dubiteꝫ intrare prelium barbarorum vulnerando illos: ⁊ inuocando nomen dei ⁊ meum: quia certitudinaliter scies q̃ omnes deuincies: quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex autẽ ramirus excitatus a somno surrexit: precepit q̃ vocarentur episcopi ⁊ abbates: ⁊ omẽs alij nobiles sui palacij. qui cum ipso erãt et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus. perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine: ⁊ apostoli iacobi ante se. ⁊ statim cum ingrederẽtur preliũ apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat cõfortãs eos ad bellum. sed ⁊ ipse terribiliter percutiebat sarracenos. xp̄iani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem ⁊ magnã cedem in sarracenos facientem irruerunt viribus viriliter in hostes confidẽtes in adiutorio dei: ⁊ apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes ⁊ dicentes. deus adiuua et sancte iacobe. ⁊ statiꝫ sarraceni fuerunt victi: ⁊ mortui sunt ex eis septem milia: et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tũc cepit rex ramirus calagurrã ⁊ plura alia castra: ⁊ deinde rediit legionem diues ⁊ honorat⁹. ⁊ ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti iacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas. ex illo etiaꝫ tunc nũq̃ fuerunt ausi petere a christianis redditus neq; parias domicellarũ cuꝫ nimium opprimeret eos predictus rex ramirus ĩ fortitudine dei et apostoli iacobi. Predict⁹ rex ramirus fuit mitis ⁊ pius bonis. sed terribilis ⁊ forteꝫ malis: quia latronibus extrahebat oculos: diuinatores et incantatores ignibus comburebat.

¶ Uincũt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos ⁊ christianos accidit anno domini octingẽtesimo uicesimoquarto. Imperãte

predicto ludouico: et sedente in cathedra petri valentino papa. Tūc applicuerūt ad portum galetie normani qui erant gentes crudelissime et pagane: neq3 vnq̄ fuerunt ipse in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. q̄ cū predictus rex ramirus audiuit. statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed lz normani essent gentes aspere et fortes. victi tamen fuerūt et multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt per mare fugierūt et perdiderunt ibi. lxx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratiq3 sunt ibi christiani magnas diuitias. et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs et honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordoneus eius primus filius.

¶ Vincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimū primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno dn̄i octingentesimo nonagesimo sexto. imperāte supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. iiij. ac regnāte in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cū predict⁹ rex rediret de vasconia q̄ ei rebellauerat in pn̄cipio regni sui. et post occisionē pluriū illoꝝ illā subiugasset. nunciatū est ei quō magn⁹ exercitus sarracenorū veniebat cōtra eū quo audito animose venit cōtra eos pugnauitq3 cum eis: et deuicit eos plurimis eorum trucidatis. reliqui vero fugierunt: et reuersus est cū victoria et honore: ac cum plurimis diuitijs: et multitudine captiuorū. Iste rex fuit mitis et pius et zelator iustitie: et populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. et extunc manserunt deserte.

¶ Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.

Quadragesimūsecūdū bellū iter sarracenos et xp̄ianos. accidit anno sequēti scʒ octingentesimo nonagesimo septimo. Tūc em̄ dux quidam sarracenus noīe muca ab encatim cum multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in prouinciam et franciam percurrēs et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos xp̄ianos in bello occidit: et cepit duos xp̄ianorum duces: quorum vnus dicebatur sanctus. Alius vero petrem: et oneratos ferro carceribus mancipauit.

¶ Vincūt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimū tertium bellū inter sarracenos et christianos accidit anno dn̄i octingentesimo nonagesimo nono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus

in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terram regis ordonei predicti et cepit vnū locū qui dicebatur albaida ꝛ circūdedit eam muro forti et turribus plurimis quod cum sciuit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictū castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cū audiuit ꝙ venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum puenit ad montem qui dicitur gardufio fixit ibi tentoria sua. Rex autē ordoneus cū cognouit hec diuisit exercitum suum in duas partes quarum vnam diuisit in obsidione castri et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitq; cū eo ꝛ peremptī sunt ibi gladio xp̄ianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenoꝝ exceptis peditibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis: mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed ꝛ ipse muca tribus vulneribus lancearum percussus cum paucis que remāserunt fugit a bello dimisit ī bello quecūq; habebat colligerunt ergo xp̄iani spolia campi et inuenerunt diuitias vltra modum ꝛ regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsū et interfecit omnes sarracenos quos int⁹ inuenit ꝛ captiuabat mulieres cū paruulis eaꝝ. Destruxitq; castrū vsq; ad fundamentū et reuersus est in terrā suā cū diuitijs et honore. Cū predicta que acciderāt muce cognouit quidā eius filius cui⁹ nomen erat lupus qui p̄sidebat toleti timore magno percussus cepit quecūq; habebat ꝛ venit ad regē ordoneum factusq; est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella cōtra saracenos superauit semper victor existens.

¶ Vincunt christiani occiso rege Corie saraceno.

Quadragesimūquartum bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno sequēti: scʒ octingentesimo tricesimo. Tūc enim predictus rex ordoneus produxit exercitum suū magnū ꝛ iuit ad percurrēdum terram saracenoꝝ que dicitur geste ꝛ corea. Rex autem saracenus predicte ville que dicebatur sexth exiuit contra eū ꝛ cōmissum est durum bellum nimis: sed finaliter victus fuit rex saracen⁹ ꝛ mortuus ibidē cum multitudine saracenorum: ꝛ rex ordoneus cepit tūc villam ꝛ inuenit intus multitudinem saracenorū cum mulieribus ꝛ filijs quos omnes duxit captiuos et muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo.

Quadragesimūquintum bellū inter saracenos ꝛ christianos accidit eodē supradicto anno: quia cum supradictus rex ordoneus re-

dixet de predicto bello victoria ha
bita venit cum exercitu suo super
vnū sarracenū qui dicebatur moy
sesios ꝛ dicebat se regem salaman-
tinum habuitq; bellum cū eo et vi
ctus est rex sarracenus cum omni-
bus suis ꝛ cum cede plurima sarra
cenoꝝ et tunc rex ordoneus ingres
sus est ciuitatē ꝛ captiuabat sarra
cenos plurimos: cum mulieribus
et paruulis quos intus inuenit et
reuersus est ad legionem cum ma-
gnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ occiduntur
prope toletū octo milia xp̄ianoꝝ.

Quadragesimū
sextum bellum inter sar
racenos ꝛ xp̄ianos ac
cidit anno domini octingentesimo
tricesimoquinto. Tunc sarraceni ci
uitatis toleti audientes q abdarra
men amiramamoliz hyspanie erat
mortuus qui reliquerat. xv. filios
ꝛ.xij. filias ꝛ q machometus eius
fili⁹ regnabat pro eo rebellati sūt
ꝛ miserūt veloces nuncios predi-
cto regi ordonco q daret eis adiu-
torium cōtra eum rex autē ordone⁹
noluit ire illuc in persona sz misit
eis vnū filium suum cū magno ex-
ercitu asturianoꝝ et nauarrorum.
Cum aūt predictus machometus
hoc sciuit pparauit se cū multitu-
dine graui et venit super toletum
posuitq; insidias in quodam torrē
te qui dicitur tolete ꝛ ipse cū pau-
cis venit contra ciuitatem. Spe-
culatores autem qui erant extra ci
uitatem cum viderent eū venien
tem cum paucis gentibus cogita-
uerūt q nō erāt plures et notifica
uerūt existentibus in ciuitate. xp̄ia
ni ergo ꝛ sarraceni toletani vene-
runt contra eum ꝛ commisso prelio
exierunt illi qui erant in insidijs et
mortui sunt de christianis octo mi-
lia de toletanis vero. xiij. milia. Sz
et pro memoria illius victorie ca-
nis ille machometus fecit amputa
ri plurima capita illorum ꝛ trāsmi
sit illa cordubam et in maritimas
partes et in affricam. Predict⁹ au
tem rex ordoneus regnauit. x. ānis
ꝛ mortuus est ex quadam infirmi-
tate que dicitur podagra in oueto
et ibi sepultus est. successit ei in re
gno filius alfonsus tertius.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ capit Ro-
ma ac magna pars thuscie a solda
no babilonie deuastatur.

Quadragesimū-
septimum bellum inter
sarracenos et xp̄ianos
accidit circa mortē pdicti Grego
rij pape. iiij. qui fuit secundū quos
dam hystoriographos anno domi-
ni octingentesimotricesimooctauo
His temporibus portentum singu
lare apparuit primo in signo vir-
ginis et ab illo signo in signum leo
nis cancri geminorum thauri cu-
currit ibiq; se figens globū igneū
emisit iubarumq; pluritatē depo-
suit. imperat. ꝛ quoq; ista diligen-
ter examināns cū egmardo philoso
pho contulit sed eiusdem portenti
effectum exprimere noluit. Tūc im
perator subtimuit q regni mutatio
nem principisq; mortē ptendebat.
Tunc egmardus ad confortationē

principis prophete testimoniū introduxit dicens. a signis celi ne timueritis que gentes pauent. ⁊ ait imperator nō aliū timere debem⁹ nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sed eius clemētiam laudare tenemur qui nostram inertiam talibus amonere dignat̃ indiciis. qui ergo talia portenta cum apparent omnibus cōmuniter tangunt. Ideo omnes ꝑ posse ad meliora festinare debemus vt miam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tūc impressio illa imperatorem non tetigerit: tetigit tñ totum statū ecclesie et aduentu sarracenorum ad partes romanas. q2 tunc quidam scelerati xp̄iani miserunt ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes ꝙ leuiter possit totam ytaliam possidere. Tāta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliā vt totam superficiem terre quasi locuste viderent̃ implere ac per portam centellensem intrans vi armorum romam cepit ciuitasq3 leonina expoliatur omnino ⁊ ecclesia sancti petri stabulum equoꝝ efficitur: et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit: sed ⁊ magna pars thuscie deuastatur.

¶ Vincūt christiani et expellūtur a Roma et thuscia sarraceni.

Quadragesimū octauū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti Gurgo marchio lōbardie cum lombardis et ludouicus rex francoꝝ cū gallicis veniētes post plurima bella sarracenos cum multa effusione sanguinis a roma et tota illa terra fugauerūt q2 dict⁹ gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodē tēpore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finē vtriusq3 contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tantū ꝙ fuit obscuratus aer ⁊ tenebratus sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebāt. Itē luna sic recessit a sole ꝙ lumen recipere videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorē grauiter inuasit qui statim prouide de imperio et regni et anime sue salutem dispossuit ⁊ ecclesiastica sacramēta suscepit multaq3 cum deuotione migrauit ad xp̄m. et Gregorius papa quasi in eodem tēpore diē clausit extremū hec ex hystoria collecta fratris iohānis de padua.

¶ Uincūt xp̄iani occisa sarracenorū magna multitudine. Et ecclia sancti Jacobi edificatur per regē alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimū nonum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno domini octingentesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici ⁊ sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij ꝺ quo supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ip se fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidib⁹ muro ꝛ forti opere fabri cata. quia prio erat de terra. eo er go tempore predictus rex alfõsus magnus congregauit exercitũ suũ ex prouincialibus et gasconibus ꝛ nauarrijs venit contra terrã sarra cenoꝝ confregit et destruxit que cũqꝫ inuenit ꝛ cepit per vim villaꝫ quandam que dicebatur tunc leti cia quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracẽos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum ma gnis cũ diuitijs et honore.

¶ Uincunt xp̃iani pereptis pluri bus sarracenis per regẽ alfonsuꝫ.

Uinquagesimũ bellum inter sarracenos ꝛ xp̃ia nos accidit sequẽ ti anno scilicet oc tingentesimo qua dragesimo. Tunc magnus exercit⁹ sarracenorum regis toleti venit ad percurrendũ ꝫ et destruendum ter ram regis alfonsi magni. Cum er go predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei vi ctiqꝫ fuerunt sarraceni et perdide runt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingen ti. xl. Alij vero terga sunt dare co acti. Sed et rex alfonsus secut⁹ est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusqꝫ ẽ oue tum cum magnis diuitijs et hono re. In predicto bello fuit strenuiss sim⁹ miles Bernardus delcarpio de quo supra mensio facta est cõso brinus regis alfonsi casti: multas enim cedes in sarracenos fecit nõ solum zelo fidei sed desiderio libe randi patrem suum comitem dita tum sancti de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carce ribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suaꝫ de qua predictum est bernardũ ha buit sed licet propter hoc rebella uerit regi predicto et vt debellaret regem fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamãti cam et aluam de tormes: tamen nũ ꝙ potuit ipsum videre nisi mortuũ dato castro regi cogitans ipsuꝫ re cipere viuum vt plene continet in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicit xp̃iani sub Ber nardo delcarpio. Et capit balba strum cum alijs locis.

Uiquagesimũ primum bellũ inter sar racenos ꝛ xp̃ianos acci dit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum ca strum regi et vidit patreꝫ suũ mor tuum: fuit a rege alfonso magno ex pulsus a regno suo et venit in re gnum francie: sed cum in curia re gis francie non fuisset receptus si cut ipse optauerat reuersus est ver sus hyspaniam. et tunc habuit cuꝫ sarracenis tria magna p̃lia et sem per fuit victoriosus: occidit enim plurimos eoꝝ ꝛ habuit ex spolijs in numeras diuitias cũ quib⁹ postea

conquisiuit ex illo loco vbi predi- cta prelia habuit vsqȝ barbegal et lucratus est barbastrum ꝛ segorbe ꝛ montem album.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfon- so. et liberatur coymbra ab obsidio ne sarracenorum.

Uinquagesi- mūsecūdū bellū iter sarracenos ꝛ christia nos accidit anno dn̄i octingētesimoquinquagesimoquar to. Tunc p̄dictus rex alfonsus ma- gnus congregato exercitu suo iuit ad succurrenduȝ coymbrā quaȝ te nebant sarraceni obsessaȝ ꝛ pugna uit cum eis ꝛ deuicit eos cepitqȝ eā et posuit sub dominio suo ꝛ p̄se cut⁹ est sarracenos percurrēs plu- res alias ciuitates.

¶ Uincunt xpiani sub rege alfon- so magno et p̄ tuitiōe patrie edifi- catur castrum magnum.

Uinquagesi- mūtertium bellū in- ter sarracenos ꝛ xpia nos accidit anno dn̄i octingētesimosexage simo. imperante ludouico fratre su pradicti lotarij imperatoris. ꝛ sedē te in cathedra petri Nicolao papa primo Tunc supradictus rex alfon sus magnus congregato exercitu magno xpianoꝝ iuit ad percurren- dam terrā toleti et cremauit ac de- struxit quecūqȝ inuenire potuit. p̄ strauitqȝ multa castra ꝛ fortalitia que sarraceni possidebant et capti uauit plurimos sarracenos qd vi- dētes sarraceni timore magno p̄- cussi miserūt et nuncios suos nun- ciātes eidē q̄ sibi darent tributū si cōcederet eis pacē. Rex aūt alfon sus concessit eis treugas per tres annos ꝛ reuersus est in terrā suam cum magnis diuitijs ꝛ honore. Sȝ cū reuerteretur cepit vnū castrum qd tenebant sarraceni qd dicebaꝛ quinqualubel Istud castrū nō itra uerat in treuga et occidit ibi mul- tos sarracenos ꝛ post hoc fecit vnū castruȝ magnuȝ in maritimis astu riarum pro defensione illius terre ne nauigātes inimici illaȝ destrue rent et nomen illius castri dicitur gordon. Et intra castrum fecit vnā ecclesiam sub nomine sancti salua- toris quam fecit consecrari a duo- bus archiepiscopis ꝛ vno ep̄o quā multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quādam crucē de puro auro ornatam pluribus lapi- dibus quam ipse mandauerat fie- ri. Fecit etiaȝ in ecclesia sancti ia- cobi quandam capellam mire pul- critudinis et dotauit predictā ec- clesiam plurimis hereditatibus ac ornauit illā auro ꝛ argēto necnon ornamētis ꝛ lapidibus p̄ciosis. Fe cit etiam iste gloriosus rex alfōsus super corpora sanctoꝝ facūdi ꝛ pri mitiui. ecclesiam mire magnitudi- nis et pulchritudinis. circa littus ceꝝ quam etiam dotauit et honora uit multis necessarijs.

¶ Uincūt xpiani per regē alfonsū magnū i senectute sua.

Uiquagesimū quartū belluȝ iter sar-

racēos et xp̄ianos accidit circa annum domini octuagesimum secūdū. Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnū et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobū et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garchiā ꝙ traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qḋ rex garchias concessit eidē. Iuit ergo cū exercitu magno et cremauit et depredat⁹ est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum ⁊ multis diuitijs et honore. Post hoc venit samorā vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

Christiani p regē Garchiā vincūt capto ayolas rege sarracenoꝝ.

Quinquagesimū quintū bellū inter sarracēos ⁊ xp̄ianos accidit circa annū dn̄i octingentesimūoctuagesimūtertium. Cū enī predictus rex garchias post mortem patris regnaret in p̄rio anno regni sui congregauit magnū exercitum suum ⁊ iuit ad percurrendā terram sarracenoꝝ cōfregitq̄ multas villas et cremauit eas prostrauitq̄ multa castra et pugnauit cū quodam sarracenoꝝ rege qui dicebat ayolas ⁊ deuicto bello cepit illū regē et reuersus est in terrā suā cum multitudine captiuorū ac cū magnis diuitijs ⁊ honore sed cum reuerteretur ex culpa illorū qui reges sarracenū obseruabāt solutus a vinculis fugit. Rex predict⁹ garchias āno tertio regni sui mortuus est feliciter i ciuitate zamore et deductū est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

Xvi. bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo secundo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimūsextū bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa idē tp̄s. Mortuo enī p̄dicto rege garchia regnauit p̄ eo frater ei⁹ ordoneus scd̄us filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tpe patris sui cōgregauit magnū exercitum ⁊ intrauit terram sarracenoꝝ ⁊ percurrit illam. percurrit etiam p̄uinciā beticam que est terra de gnalderquenir et cōfregit multas ciuitates cremauitq̄ eas ⁊ destruxit ac plurimos sarracenoꝝ captiuauit. cepit etiā in illo p̄rio ingressu vnā de nobilioribus ⁊ fortioribus ciuitatib⁹ sarracenoꝝ que tūc dicebat roges et reuersus est in terrā suā diues et cū honore.

Isto bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo scd̄o et capta talauera ignibus crematur.

Quinquagesimū septimū bellū īter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit

anno domini octingentesimooctua gesimo sexto. Tunc pdictus rex ordoneus scds congregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Sarraceni vero cordubenses et alij circumuicini cū hec audiuerūt venerūt ad succurrendum ad predictā villā. Sed cū adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cū eis et deuicit eos. pempti sunt etiam ibi multi sarraceni. Alij vero per fugā euaserunt et tunc rex ordoneus cepit illam villam et depredatus est quicquid ibi inuenit, ꝓstrauitq; muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam diues: et cum honore deduxitq; captiuum ducem exercitus cordubens. Alij tamen dicunt ꝙ predictam cōquistam fecit iste ordoneus tempore regis garchie fratris sui.

Per regē ordoneū scdm capit castrum albame: et xpiani vincunt.

Quinquagesimū octauū bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimo nonagesimo. Tunc eñi predictus rex ordoneus timēs ꝙ perderet tēpus suū si desisteret ab oppugnatione inimicoꝝ fidei xpiane, ꝓduxit exercitum suū magnū: et iuit vt ꝑcurreret terrā meride et cōstregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitq; vnū castrū qd dicebat calabri: et nunc dicitur albame. sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram suā cū multitudine captiuorū vtriusq; sexus. et anteq egrederet de terra sarracenoꝝ venerūt ad eū potentiores meride ac terre lucene: ac etiā rex passensis q dicitur bedadios petentes ab eo treugas ꝓpter quas concedēdas multitudinē innumerā pecunie obtulerunt eidē et reuersus est legionē cū magnis diuitijs et honore. Et tunc fecit mirificū illud tēplum ecclesie maioris in eadē ciuitate vbi prius erat suū regale palatiū. Jacet sepultus rex in ecclesia pdicta retro altare maius in pariete: vbi transitus gentiū efficitur circularis. Successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq; annis sed nihil magnifici fecit cōtra sarracenos. Hic motus quadā leuitate voluit ordinē intrare et de facto sic fecit renuncians regnum suū fratri suo ramiro et cū pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti facundi prope ceyam exiuit ab ordine et venit legionem et rebellauit cū eadē ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cū frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cū magno exercitu quē ꝯ sarracenos parauerat et obsedit eū in eadē ciuitate duobus ānis. finaliter dedit se rex alfōsus fratri suo regi ramiro q eū cepit et posuit in carceribus et alios duos filios regis fruele q rebellauerant ei extraxitq; oculos eoꝝ. et post duos ānos rex alfōsus pdictus cecus mortuus est et sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

Vincūt xpiani p regē ramirum secūdū: occisis. lxxx. millibus sarracenoꝝ et captiuato rege Cesar au-

gustano proditore.

Uinquagesimūnonum belluʒ inter sarracenos ⁊ christianos. accidit circa idē tps. Tunc abdarramē rex cordubēsi. ⁊ albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cū terra sua cum multitudine graui venerūt vt percurrerent terrā regis predicti ramiri: ⁊ accesserunt vsq; ad locū qui dicit̄ smianchas. qd cū rex ramirꝰ sciuit. exiuit contra eos cū exercitu suo: ⁊ cōmissuʒ est durū bellū. Sed cū adiutorio altissimi victi sunt sarraceni ⁊ albenyhayo pditor: fuit captus: mortuiq; sunt de sarracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti ⁊ pastoris. ceteri vero sarraceni fugerunt ⁊ recolligerunt se in quodam castro cū abdarramē Sed rex ramirus insequēs eos obsedit eos: et captiuauit plurimos eorum abdarramē furtim euadente. ⁊ reuersus est predictus rex collectis spoliis campi innumerabilibus. et cum rege pditore vinculato ac cum multitudine captiuoruʒ in honore in ciuitatem legionensem.

¶ Bello. lx. Uincūt christiani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimū bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini octingentesimononagesimosexto. Imperante herico primo ⁊ sedēte in cathedra petri Ioh. xix. Tūc pdictus rex ramirus secūdus cōgregauit exercitum suū ⁊ obsedit quoddā castrum qd antiquitus dicebat̄ agraui: nūc vo dicitur calatrana. Saraceni autem alioꝝ castrorum circūuicinorū cum exiuerūt: venerunt vt succurrerent predicto castro de caldrana ⁊ cōmissum est duruʒ bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt saraceni pempta multitudine saracenorum: ⁊ reuersus est in terram suam cū magnis diuitijs et honore. Iste rex ramirꝰ cum infirmaretur grauiter oueti precepit se deferri ad ciuitatē legionensem vbi expoliauit se a regno qd receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo: qd faciet mihi homo. Quibus dictis animā dedit in manibꝰ creatoris ⁊ sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qd ipse fecerat p filia sua dña eluira: et regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Uincūt christiani hoc bello. lxi. et capitur castrum de characo per comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimūprimum bellum inter sarracenos ⁊ christianos accidit circa annū dñi nongētesimuʒ. Tūc regnante in regno legiōi supradicto ordoneo tertio. Excitauit deus quēdam viruʒ in armis strenuū sibiq; dilectū comitem: scʒ fernandum gundisalui cuius filia scʒ domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiendi deo incepit bella durissima cōtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrū qđ dr̄ de tharaco qđ est situatus i altitudine cuiusdam rupis precisse. Unū saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Uincunt christiani et almansor cum. xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandū gundisalui cum. ccc. equitibus ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimum⁹ secūdum bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i nongentesimo primo. Tūc almansor qui erat potentior saracenus existētium citra mare sub abdarramē amiramamolim hyspanie et regis cordubensis cum audiuit q̄ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnā potestatē regum saracenorum et militum aliarūq̄ gentium quorum numerus. xij. legionū militū. Una legio est sex milia sex cētum sexaginta sex. Cum vero predictus comes fernandus gundisalui cognouit q̄ almansor veniebat contra eum in multitudine tamgraui et q̄ mirabatur dicens: q̄ non esset locus in quo nō quereret eum misit statim nuncios suos per totū castellū vasallis suis dicēs q̄ venirent ad eū quia nimiū eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suū quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare eum: et inter alios miles quidam dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine nō mihi videtur tempus bellandi cū istis saracenis. Sed si aliquā viam possemus inuenire per quā istud bellum impediretur haberē ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere pro inconuenienti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset per quod possemus mitigare iras saracenorum et lucrari treugas eorum: q2 in multis aliis rebus expēduntur diuitie: in hoc ergo nō debem⁹ excusari: quia in bello ponit homo aliquotiēs animam et corpus et nihil ei prodest aurum et argentum: et quicquid aliud. Item saraceni sunt multi et bene armat. nos vero sumus pauci et armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti et tota castella perdetur: et ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud bellum non daretur haberem pro bono consilio: et pro meliori q̄ nos possemus facere vt non pderemur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis pdesset sine adiutorio domini nostri iesu xp̄i. Domine si locutus sum sine modo peto veniam, et dicet vnusquisq̄ illud qđ sibi melius videtur. Istud cōsilium non placuit predicto comiti fernando gundisalui; et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi saluo didaci. et enarrando quecūq̄ dixit ostēdam q̄ non solum non sunt

dicenda sed nec audiēda. Ipse di-
cit primo q̄ excusemus belli: sed
cum homo non possit excusare nec
fugere mortē: debet mori honorifi-
centius quo poterit et sic treugas
lucramur contribuēdo eis aliquid
eis sumus dñi efficeremur serui ⁊
vnde deberemus castellū extrahe-
re a pena et oppressione in qua est
amplius ei duplicaretur. Cū ergo
omnes vnde nos descendimus fer
uenti fidelitate decorati: ⁊ in eius
obseruatiōe gloriabātur. Ideo nō
curauerunt de morte sua ⁊ isto mo
do impleuerūt quicquid voluerūt
et pugnauerūt viriliter ne aliquid
indecens facerēt ꝓpter qđ reputa
ri possunt nec voluerūt habere he-
reditatē vnde ipsi minus valerēt
q̄ omnes alij viuētes in toto mun
do: ⁊ propter eoꝝ magnā fidelita-
tem vicerunt semꝑ inimicos suos
quia propter mortis timorē nunq̄
errorem aliquē facere voluerunt
nec aliquid qđ eis inhonestū esset
⁊ isto modo ipsi vicerunt inimicos
suos. Qđ ergo illi fecerūt debet in
memoriā nostram venire et concor
dādo nos cum eis ac eoꝝ facta ob-
seruando nunq̄ errabimus. Dimit
tamus ergo iam enarrare parētū
magnalia ⁊ redeamus ad factū no
strum. preparemus nos vt eamus
ad bellū ⁊ propter mortis timorē
nullatenus dimittamus: quia cum
dei adiutorio et nostre fidelitatis
vincemus inimicos nostros ⁊ ex-
trahemus castellum a pena et con
fractiōe in qua est nec eorum mul-
titudinem pauere debemus: quia
plus potest vnus leo q̄ decē oues.
et occident triginta lupi triginta
milia agnos. Sitis certi amici q̄
nos vincemus almansor hac vice
⁊ erit magnus honor meus. vester
autem maior ac de me facietis me
liorem hominem totius hyspanie.
Cum ergo predictus comes fini-
uit orationem suam mouit se cum
exercitu suo de loco qui dicitur mu
neon vbi tunc erat et venit in locū
qui dicitur lara: et inde ascendens
equum suū intrauit montem vt ve
nationi vacaret. Inuenitq̄ aprum
quēdā: ⁊ secutus est eū solus aper
vero fugiens cum recollegit se in
quadā spelūca in qua solebat ma
nere. sed non secutus ibi intrauit
quādam ecclesiā paruam ibi pro-
pinquam et posuit se retro altare.
Ecclesia autem illa tota erat exte-
rius cooperta quadam herba que
dicitur edera: sic q̄ nihil eius vide
batur ī qua tres monachi pauper-
rime viuebant: et vocabatur eccle-
sia illa sanctus petrus Comes au-
tem p̄dictus insequēs aprum non
potuit in equo pre arborum spissi-
tudine intrare post aprum descen-
dit ergo de equo ⁊ ligauit eū ad ar
borem secure: ipse vero secutus est
vestigia apri pedes ⁊ ingressus est
ecclesiā p̄dictam ⁊ accessit vsq̄ ad
altare vbi porcus iacebat. cum aūt
respexit locū ⁊ vidit q̄ erat eccle-
sia: timuit ⁊ noluit accedere ad al-
tare nec occidere aprum. licet ipse
multū bene poterat illū occidere ⁊
ait. Dñe deus quem timēt omnes
res mūdi. si ego in hoc erraē tu de-
bes mihi veniā dare cū ego nihil
scirē huius sanctitatis: quia si ego

sciuissem nō intrassem ibi vt talia facerē quinimmo venissem in pegrinationem ⁊ oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater potētissime fili virginis marie ⁊ da mihi vigorē ⁊ adiuua me contra gētem paganā que venit ad destruendam castellā: qꝛ si tu non seruas eaȝ ego pro pdita illam habeo tu ergo dñe illam obserua ⁊ custodi eam. Cum aūt finiuit pdictus comes oratio nem suā venit ad eū vnus triuȝ illorum monachoꝝ qui dicebat pelagius ⁊ interrogauit eū quis esset ⁊ quid peteret. Comes vero ei nihil celauit, dixitqȝ ei ꝙ segregauerat se a gente sua ⁊ intrauerat ibidem post illū aprum. Tūc monachus dixit ei. Rogo te ꝑpter deum ⁊ propter tuaȝ bonitatē ꝙ sis ista nocte meus hospes: ⁊ dabo tibi panē ordei vt comedas qꝛ de tritico nō habeo: et dabo tibi de alijs q̄ potero habere. Qđ cuȝ comes audiuit nō refutauit: sed conuiuiū acceptauit ⁊ māsit ibidē illa nocte. Altera vō die de mane dixit monach⁹ ille pelagius comiti. Certissime credas ꝙ diriget de⁹ negocia tua ⁊ deuinces oēm potestatem illius almansor. ꝑlium magnū habebis cuȝ eis sed certissime vinces eos: ⁊ tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Itē scias certissime ꝙ recupabis vnā magnam partē terre ⁊ effundes sanguinē regum ⁊ magnatum ⁊ felicitas tua erit tāmagna ꝙ per totum mundū exibit sonus militie tue. Veruntamē scias pro certo ꝙ eris captus bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed ⁊ ante tertiū dieȝ sequentem eris positus in magno cogitatu: quia videbis totam gentem tuā vltra modū pauore percussam propter vnū terribile signum quod videbūt nec erit ibi aliquis tāfortis ꝙ non languescat timore. Sed tu statim cōforta eos melioribus verbis q̄bus poteris exponendo signū: ⁊ ipsi statim perdēt timorem. et exnunc vade feliciter inuenies qȝ omnes tuos tristes plāctus ⁊ luctus propter te faciētes ⁊ cogitantes ꝙ sis captus vel mortuus a saracenis: ⁊ ꝙ maneant sine dño ⁊ sine aliquo tutore. Sȝ rogo te ⁊ peto istud donū ꝙ postq̄ deuinceris campū: recorderis huius paupercule societatis: et huius tāpauperrimi loci: ⁊ tampauperis hospitalitatis sicut recepisti: quia nos tres monachi sumus soli faciētes pauperem vitā. ⁊ si de⁹ nobis nō mitteret suaȝ mercedē: deuorarēt nos bestie fere hui⁹ mōtis. Comes vō respondens ei dicit. frater pelagi amice nō timeatis pdere seruitiuȝ qđ mihi fecistis: quia si deus cōcedat mihi hanc litē vincere: ego promitto huic loco totā meam quintā partē omniū que lucratus fuero. ⁊ vltra hoc cū mortu⁹ fuero: hic precipiam sepeliri corpus meū vt hic locus factus ꝑpter me sit melioratus ⁊ magis honoratus: faciamqȝ alterā ecclesiaȝ maiorē hanc ꝙ modo: vbi possint manere plures monachi ⁊ maior cōuētus: ⁊ dabo eis in quo viuant ⁊ omnia que eis necessaria fuerint. Sic ergo facto vale: venit predictus comes in predi

etum loci delera: et inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus: sed eorum tristicia versa est in gaudium et leticiam. Narrauitque eis omnia que sibi acciderant cum monacho pelagio. Altera autem die precepit moueri gentes eius que ita pauce erant: quod mille saraceni erant pro vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamen optimi milites et habebant bonum cor adiuuandi dominum suum. Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se videbant christiani et saraceni: et tanta erat multitudo saracenorum quod montes et valles videbantur cooperti eis. veniebantque sonantibus tubis et anafilis et facientes magnum tumultum: ac cum grandi leticia cogitantes quod vincerent et caperent omnes illos christianos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum quod videbatur quod totus mundus veniebat ibidem. Comes autem fernandus gundisalui existens in loco suo omnia circumspiciens cupiebat se iam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum quod sibi predixerat monachus pelagius: quia vnus de militibus eius fortissimis ascendit vnum equum pulchrum et velocem vrgensque eum calcaribus vt exiret ante eos. aperta fuit terra et deglutiuit eum cum equo suo. Tunc fuerunt omnes percussi timore magno dicentes. propter peccata nostra istud accidit nobis: et bene apparet quod deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius consilium si reuersi fueramus: quia ocularitur videmus quod deus vult iuuare saracenos quomodo ergo nos poterimus ire contra eos. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non faciatis sic nec velitis lucrari nomen malum pro semper: nec perdatis cor sine vulneribus nec ostendatis in vobis talem pusillanimitatem: quia ego volo vobis ostendere. quid vobis ostendit istud signum. Unde ex quo nos faciemus terram submergi cum sit tam dura et tam fortis quid aliud erit: quod nos possit sufferre. Et vos omnes estis homines alte nobilitatis: et video nunc corda vestra langantia timore contra gentes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere: quia ego hac die desiderabam me videre cum almansor in campo: et experiri quomodo scitis castellam custodire dominum vestrum. Postquam ergo predictus comes finiuit sermonem suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiens in bello precepit desolui vexillum suum et iuit virili animo et sine timore percutere saracenos. ibantque castellam clamantes. Castilla castilla. Commissum est ergo durum bellum: et milites christiani intantum fuerunt accensi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum quod nihil cogitabant de morte sua: tam strenuissimi ergo fuerunt quod vicerunt potestatem saracenorum: et fugit almansor cum paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatem in hoc quod tres centi milites christiani tantam multitudinem saracenorum et tam potentem virum sicut almansor vicerunt. Victis ergo saracenis fugierunt a campo. Sed et comes fernandus gundisalui secutus est eos cum aliquibus de suis et occidit plu

res eorum: et expoliauerunt campum victoria habita. et inuenerunt in tentorijs multitudinem auri et argenti et vasa et arma et alia plura. sic quod facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasterium sancti petri. et dedit ibi multa donaria que inuenerat in tentorijs sarracenorum: deditque multitudinem diuitiarum monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgensi. cum omnibus suis: vbi aliquibus diebus stetit propter vulnera sananda illorum qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello. lxiij. Uincunt christiani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Sexagesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc sarraceni dolentes de victoria quam habuerat predictus comes fernandus gundisalui. et scientes quod ipse cum rege ordonco. iij. supradicto ex tali vinculo amoris colligatus congregauerunt exercitum magnum: et venerunt super sanctum stephanum de gormatio qui est in littore dorij et obsederunt castrum illud: et percurrerunt totam terram vsque ad burgis quod cum sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cum malitia regis: et sua secutusque est eos vsque ad dorium bellans et occidens plures eorum deuictisque sarracenis reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordonet. iij. zamore: et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionensis: quam construxit pater eius et regnauit post eum sanctius primus qui dictus fuit grossus: et eo quod pre pinguedine equitare non poterat: nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum sarracenis. quia curauerunt eum a pinguedine sua. regnauit octo annis: et occidit eum quodam venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra dorium. et sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos: male finiuit. Iacet sepultus apud legionem in ecclesia sancti saluatoris. iuxta patrem suum. Et regnauit pro eo ramirus tertius filius eius.

¶ Uincunt christiani per comitem fernandum gundisalui: et fugatur secundo almansor percepta innumerabili multitudine sarracenorum.

Sexagesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini nongentesimodecimoquinto. Tunc supradictus almansor dolens nimium quia eum defecerat comes fernandus gundisalui. sicut dictum est supra. ibi. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum. quod venirent ad adiuuandum eum contra christianum hyspanie: et ad defendendum terram quam sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autem audiuerunt hanc predicationem per totam terram diuulga

tam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quã nos xp̃iani fideliter accipimus cũ sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illam cõcedit ꝛ vltra predictas gẽtes innumeros congregauit. etiam ille almanzor totam potestatem andaluzie. ꝛ sic venit cũ exercitu quasi innumerabili contra castellam vt destrueret totam terram: ꝛ vt caperet predictũ comitez ꝛ occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui: congregauit similiter oẽs castellanos: ꝛ venit ad locum qui dicitur predrauita. Sarraceni vero erant in vacinas. Comes autez reliquit gentem suam in eodem loco de predrauita: ꝛ ipse solus cum duobus militibus iuit velociter et secrete: vt videret monachum pelagium amicũ suũ supradictum qui ei dixerat altera vice. ꝙ vinceret certitudinaliter almanzor: et signa que accidere habebãt. ꝛ cum accessit ad locũ dictũ est ei quomodo iaz discesserat a presenti vita. quod cũ comes audiuit contristatus est valde: ꝛ ingressus est ecclesiã illam vt rogaret deum: vt secum faceret misericordiam. flexis ergo genib⁹ ante altare fecit hãc orationẽ in abũdantia lachrymarũ dicens. Domine cũ magno amore tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa: ꝛ dimisi multa solacia ꝛ sum in maxima inimicitia cum sarracenis ꝛ xp̃ianis: qꝛ reges hyspanie timore sarracenorũ obliti sunt tui qui es dominus eorum: ꝛ facti sunt vasalli. et cum ego ꝙ timore mortis errabant male cõtra me. Ego nunꝙ̃ volui societatem: nec amorẽ eorum. ꝛ sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibus vt inimicũ me respexerunt. Et cũ sarraceni cognouerunt ꝙ nolebaz eis obedire. congregauerũt exercitus vltra mare et citra mare. et venerunt super me. Et ego cum tuo adiutorio deuici almanzor et omnem eius potestatem: ꝛ occidi ibi plures eorũ. Tu domine dixisti per Ysayam prophetam. ꝙ nunꝙ̃ deficeres tibi seruientibus. ego autem oẽs alios reliqui: vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede. ꝙ habeã ego tuũ adiutorium. ꝛ vt defendas castellã: quia tota terra affrice venit super me. ꝛ da mihi sensum ꝛ fortitudinem: vt ego vincaz hunc sarracenum almansor: ꝛ oẽm eius potestatem: ꝛ cum faceret augurationem captus est quodaz dulci somno: ꝛ dormiuit ibi ante altare. Apparuitq; sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestib⁹ cãdidis sicut nix. ꝛ dixit ei domine fernande gundisalui. surge ꝛ vade ad gentem tuam: quia deus cõcessit tibi quicquid postulasti ab eo: ꝛ scias certitudinaliter ꝙ vinces sarracenum almanzor ꝛ omnem eius potestatez et perdes ibi multos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus dominus noster. ꝙ quia tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde ꝙ mittit tibi apostolum iacobum: ꝛ me cuz multitudine angelorum ad adiutorium tui: ꝛ appare-

bimus omnes in bello cum armis albis: et quilibet nostrum ducet crucem in suo vexillo: et cum sarraceni viderint nos: vincebuntur et dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qd mihi mandatum fuit: decetero volo recedere. et sic recessit a pdicto comite: vigilans ergo ipse et cogitans in illa visione orando deũ humiliter audiuit quãdam vocem dicentem sibi. surge et vade in viã tuam: quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris: et non des treugas almanzor: nec facias cum eo pacem aliquam. facies autẽ de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis. et in illa acie ego ero tecum. precipies etiam qp secunda acies ingrediatur ex parte occidentis. et in illa acie erit beatus iacobus. Tertia vero acies intrabit ex parte aquilonis. et si sic omnia feceris: non dubites quin deuincas almanzor: et ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare: et scias qp durabit bellũ tribus diebus. Postqꝫ sanctus emilianus predicta nunciauit exiuit comes a sancto petro: et venit velociter in predictum locũ de predranita vbi dimiserat gentem suam quã inuenerat iratam cõtra se: dixerũt qꝫ ei. domine sine modo facis magnum malum: et si erraueritis iuste accidet vobis: quia sicut latro qui egreditur ad furandum segregamini. et lꝫ vos queramus inuenire nõ pcssum⁹ et sumus in hoc valde mali: quia tantũ vos sufferimus. Unde petimus pro mercede qp non faciatis nos proditores: quia nunqꝫ fuerunt patres nostri: nec parẽtes nostri: nec vnqꝫ fuerũt in mũdo fideliores: qꝫ illi vnde nos venimus Comes autẽ fernandus gundisalui respondit. Amici rogo qp me audiatis: quia non resipisco de hoc qp feci. et cum sciueritis non iudicabitis qp tantũ errauí: quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt viderem amicum meũ fratrem pelagiũ et cũ accessi audiui qp erat mortu⁹ et ostenderunt mihi locum vbi iacebat sepultus. Et deinde intraui ecclesiam et fudi orationem et venit ad me predictus monachus vbi iacebã dormiendo: dixitqꝫ mihi exurge amice: quia hora est. excitat⁹ ante nihil potuit venire. et sic existẽs audiui vocem magnam mihi dicẽtem de celo ſm intellectum meum. Comes fernãde gundisalui surge vade viam tuam: quia dic tertia vices almanzor et nomen eius potestatem reprehendit etiam me: quia tantũ tardabã. et qꝫ ille cuius amore pugnabaꝫ adiuuaret me: et quia in heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic qp deuincerem almanzor. Ideo nunc iterũ iui vt haberem consilium cũ illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos oẽs ne propter defectum meum erraretis: quia necessarium est vobis cõsilium dei et hominũ: quia ex quo almanzor tam magnum exercituꝫ cõgregauit multuꝫ interest nobis vt taliter faciamus: qp deuꝫ habeam⁹ p nostra parte. Et ideo simus omnes boni milites: quia non possimus fugam accipere ex aliqua parte. Et lꝫ velimus ire in aragoniam

vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros oibus sumus odio si. ⁊ si peccatis nostris exigētibus victi fuerimus omnes vindicabuntur de nobis: ⁊ erim⁹ captiui ⁊ miseri filijq̧ nostri capientur a sarracenis. Qui autē iacet captiuus priuatur omni bono ⁊ vellet plus mortem ꝙ vitā cum videt sua hereditari ab inimicis suis: que vobis dico omnia bene intelligitis. ⁊ si ꝓpter peccata nūc sumus victi: nunꝙ nostra recuperabimus. Dico autē vobis ex parte mea que cogito facere ꝙ licet ipsi vellent me accipere ad vitaȝ sc tote ꝙ citius occiderē meipsum ꝙ̄ me tradā captiuitati. Et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos qđ quicūq̧ fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor: ⁊ cū mortuus fuerit ꝙ sit cū iuda in inferno in ꝑpetuū. Cum auem castellā audiuerint q̄ dixit predictus comes placuit eis omnino: ⁊ oēs inierunt fedus inter se ꝙ ante se exponerent morti ꝙ̄ se tradere captiuitati Altera ergo die de mane precepit predictus comes ꝙ omnes armarētur: vt darent bellum sarracenis. ⁊ ordinauit acies suas sicut ei preceptuȝ fuerat in ecclesia sancti Petri: mandauitq̧ donogustio gundisalui de salas et filijs suis: ac duobus consobrinis comitis ꝙ irent in prima acie: in qua fuerūt ducēti milites. Deditq̧ eis sex milia peditum de montaneis q̄ omnes erāt homines veloces ⁊ valentes. In secunda acie posuit pro duce donum lupum de viscaya cū illis de terminamya et de byzriana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntq̧ in summa ducenti milites: ⁊ sex milia peditum. Comes vero fernandus gūdisalui fuit in tertia acie et cum eo Rodericus de conia et numos de cāma et belas: qui quos ipa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites. summa oīm istius aciei fuit quinquaginta militum ⁊ trium milium peditum: precepitq̧ omnibus predictus comes ꝙ si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinaȝ suā ꝙ retraherent se a prelio: ⁊ omnes congregarentur sub vexillo suo. Postꝙ ergo omēs sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpentem venire sanguine cruentatū: ⁊ quasi vulneratum emittentem tam fortes sibillos: ꝙ nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os ꝙ omnis de exercitu se videbant adinuicem. Cum aūt hec viderēt excitauerunt comitē q̄ iam dormiebat: sed tn̄ cum ipse surrexit iam serpēs ille trāsiret. Attēdens autē predictus comes populum suū pauore percussum: quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincendi a sarracenis. Precepit ꝙ omnes congregarentur ad eum. dixitq̧ eis. Amici isti sarraceni sunt incantatores et nigromantici: et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus q̄ ista scit facere fecit illam visionem

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes bene debe-tis scire: ꝙ dyabolus nihil vobis facere potest: quia bene noscitis ꝙ dominus noster iesus xp̄s potesta-tem eis abstulit. cōmendemus nos ergo deo qui omnia fecit: quia ipse potentissimus dandi ꝛ tollendi ꝗc quid voluerit. ꝛ nihil ꝑpter talia si gna demus. Eat ergo quisꝙ in ho spitium suū: ꝛ de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuua-bit enī nos deus pater sua pietate et hoc sitis certissimi ꝙ vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerūt omnes ꝛ au-diuerunt missam suā. orauerūt: ac de peccatis suis contriti et confes-si fuerunt. et rogauerunt deum: ꝙ adiuuaret eos contra sarracenos. Post hec equitauerunt omnes be-ne armati omnibus armis suis et cū venerit aurora parauerūt acies suas. sicut eis mandauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: ꝛ commissum est preliū magnum: mortuiꝙ sunt multi ex vtraꝙ parte. occiditꝙ predict⁹ co mes quēdam regem affrice sarra-cenum: ꝛ impletus est campus cor poribus mortuorum: tam ex xp̄ia nis: ꝙ̄ ex sarracenis. nec alteri par tium concessa est victoria eodē die. Verūtamē expulerūt xp̄iani sarra-cenos a tentorijs suis: ꝛ māserunt ipsi illa nocte in eisdē: in quib⁹ in-venerūt oia necessaria. steterūtꝙ ꝑ totā noctē armati. Altera autē die ordinate sūt acies i cāpo ex vtraꝙ parte ꝛ venerunt saraceni contra xp̄ianos magnis vocib⁹ acclamā-tes intantū ꝙ videbatur ꝙ totus mūdus descēdebat in profundum xp̄iani similiter audita missa exeū-tes cōtra eos inceperūt p̄liū ꝛ du rauit per totam diē: nec tamē vna pars alterā partē vincere potuit Fuerūt ꝛ in hoc secūdo bello etiā multi mortui ex vtraꝙ parte ꝛ plu rimi vulnerati ꝛ reuersi sunt xp̄ia-ni superueniēte nocte in tentorijs suis ceci tristes ꝛ vulnerati. Et pri ma vigilia noctis precepit comes predictus vocari oēs suos ad se di xitꝙ eis. Amici rogo ꝙ sitis for-tes ꝛ non langueatis ꝑpter angu-stias preteritas. Dico enī vobis in veritate: ꝙ cras vsꝙ horam nonā habebitis maximū succursū taliter ꝙ vincetis bellum istius saraceni almansor. Si ergo vultis ꝙ vinca mus nos: sim⁹ cras bono mane in campo oēs ante solis ortum ꝛ viri li animo in eos irruētes: nō demus eis spacium: quia scitote ꝙ ꝑ vim dimittēt nobis campum: ꝛ dico vo bis ꝙ euadere non poterint: quia sint mortui vl' victi. Ibimusꝙ post eos ꝛ vindicabimur de malis que nobis intulerūt. Sum enī bene se-curus de nobis ꝙ non erim⁹ victi Citius enī nos ꝑmitteremus mori ꝙ̄ talia pati. Post verba comitis vnusquisꝙ iuit in mansionē suam dormierunt ꝛ quieuerunt. Surgen tes aūt bono mane sicut eis prece-ptum fuerat armauerūt se et sara-ceni similiter ac exierūt in campū vt bellarēt. Cōmissum est ergo du rissimū bellū inter vtrosꝙ ꝛ xp̄iani

ducebant ante se signum crucis domini nostri iesu christi orantes toto corde vt deus iuuaret eos contra inimicos suos: ꝛ tā grādis erat sonus lancearum et ictus ensiū ac aliorum armorum ꝙ longissime audiebātur et licet multi christianorū iterissent de sarracenis tm̄ nō erat numerus intm̄ vt hēant ꝙ enarrāt viuentes. Et predictus comes vidit ꝙ altiores hoīes sue aciei erāt mortui et ꝙ aliī erāt deordinati et tristes et ꝙ cito possent deuinci si non succurreretur. irruit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriam sʒ tot fuerunt mortui de christianis ꝙ non cogitabat iā amplius redire in castellaʒ. Cuʒ ergo esset in maxima pressura incepit mente orare deū manibus pugnās et dicens. Domine ex quo non possum hanc litez eradicare nolo liberare vitam meā licet possim quia intrabo talem locuʒ preliī vbi occidar q̄ si euaderē mortem postmodum morerer pre dolore videns castellam sub potestate sarracenorūʒ Et licet nos sumus magni peccatores contra nos nolite irasci neve litis totā hanc terrā destruere essʒ etiam magnū maluʒ si perderetur terra tam honorabilis et tam bona O domine iesu xp̄e et quare nō implestis que mihi misistis nunciari ꝙ scilicet succurreretis in hoc bello ꝛ si ego non defeci vobis quare vos defecistis mihi ꝛ quia sic est ꝙ vos non estis contentus de me in aliquā culpā ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meuʒ in vestra custodia alias totum destruere tur radicitus. Cū ergo comes p̄dictus talia inter se et deum loqueretur querulose licet semper pugnās viriliter audiuit vocem quandā de celo dicentem sibi fernāde scias ꝙ crescit tibi magnuʒ adiutoriuʒ magnus enim succursus accedit ad te Cū aūt predictus comes eleuauit oculos suos in altum ꝛ videret q̄s esset q̄ secū loquebatur. Et ecce vidit apostolum iacobū stantē super se cū multitudine militū ꝛ militaribus splendētibus armis crucis signo insignitis secūduʒ ꝙ sibi videbatur qui omnes ibant potentissime percutere sarracenos aciebus suis ordinatis. Quos cū viderunt sarraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerent: mirabant etiam multū vnde venerāt ille gentes armate ꝛ insignite oēs vno signo. Dixitq͡ʒ almāʒor. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tā magna potestas comiti fernando. Et cū xp̄iani qui iam erant quasi victi viderūt apostolū iacobum iam fortificati sunt ꝛ resumptis viribus irruerunt in sarracenos ꝛ occiderūt multitudinē magnā eorū. Aliī vero terga sunt dare coacti: fugientibꝰ ergo sarracenis a cāpo secutꝰ est eos comes predictus duobꝰ diebus ꝛ duabus noctibus ꝛ occidit plures eorū alios aūt captiuauit. Quarta autē die reuersus est cum gente sua ad locū p̄dicti belli de hacinas ꝛ q̄sierunt christianos mortuos inter sarracenos mortuos volebat enim vnusquisq͡ʒ ducere mortuū suum in locū suuʒ. Sʒ nobilis comes dixit eis. nō ha

deo pro bono vt ponatis dolorem in locis vestris quia plãctibus et lachrymis non poterimus aliquem eorũ ad vitã reducere. Recipite ergo consilium meũ. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis et haberem ego pro bono ꝙ sepelirentur ibi. Ego etiam promisit ꝙ corpus meum ibi sepelietur cum mortuꝰ fuero et pugnabo vt locum illũ diuitijs et honore cõpleam feceruntq; oẽs iuxta consiliũ comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nũc locus ille sanctꝰ. Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisq; in locum suum cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt xp̃iani et angelus dñi pugnat pro milite missas audiẽte cum deuotione.

Exagesimum quintũ bellum inter sarracenos et xp̃ianos accidit circa annuz domini noningentesimumoctauum. Tũc mortuo supradicto rege sauxio et nobili comite fernando gundisalui et regnãte ramiro tertio filio predicti regis cũ comes garsias fernãdi filius predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio. quẽ ipse vi lucratus fuerat a sarracenis ibi existens habuit multa bella cũ sarracenis ed vnũ signãter hic annotabo propter vnũ singulare miraculum qd ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadã die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadũ qui dicitur elcastaial. Quod cũ predictus comes sciuit exiuit ad eos cũ suis audita vna missa et cõmissuz est durum bellũ inter vtrosq;. miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cutobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia p̃dicti castri audiẽs alias missas que dicebantur a mõachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha. Habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiã quousq; omnes misse essent finite. Angelus autez domini eius figura in persona armis et equo assumpto apparuit in bello qui tã fortiter bellauit ibidem ꝙ nullus ei similis fuit. Nam iste occidit militẽ illum sarracenũ qui ducebat vexillũ sarracenorum propter quod factum eradicati et victi fuerunt sarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernando cuotobinos qui tã viriliter se habuerat et non potens ipsuz reperire in campo miratus venit in castrum et inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere quia non fuerat in bello et et sic vocato ad se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui eq̃ omnia signa ictuuz que sibi in bello dederant sarraceni sicut ipsi viderãt et intellexerunt oẽs ꝙ propter deuotionem quã ille miles habebat in auditiõe missarũ deꝰ miserat angelũ suũ in eiꝰ effigie vt suppleret vi

cem eius in campo tpe illo 7 dederunt oēs propter tam manifestū miraculum gratias deo et virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xpiani percussis grauissima infirmitate sarracenis.

Sexagesimum sextum bellū inter sarracenos 7 xpianos accidit anno dñi noningentesimotricesimotertio. Tūc quidam rex sarracenorū cuius nomen alidrari cū multitudine paganorū intrauit regnū portugalie 7 peruenit destruendo quicquid inuenire poterat vsq3 ad sanctum Jacobu3. Sed propter honorem apostoli iacobi cum christiani resistere nō possent bellauit deus contra sarracenos percussit eni3 deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic φ oēs perierunt intantū φ nō remaneret qui noua aliorū nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tertius et mortu⁹ est in ciuitate legionen̄. regnauit. xxv. annis et successit ei in regno donus beriundo fili⁹ regis saucij cōsobrinus regis predicti ramiri.

¶ Uincunt christiani per regē beriundo et iterum a sarracenis vincunt eodem bello per almā3or.

Sexagesimum septimu3 bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno domini noningentesimotricesimoquinto. Tunc alman3or videns discordiā magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se defederauerant et intrauit terram christianoru3. Incepitq3 destruere prouincias legionis et castelle et nauarre christiani autem erant sic discordes φ nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice φ a flumie dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos 7 christianos peruenit destruendo vsq3 ad flumen quod dicitur estolam et ibi fecit tentoria sua. Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cū exercitu suo bellauitq3 cum eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni. Peruenit rex beriundo bellans et occidens vsq3 ad tentoriu3 alman3or. Quod cum vidit alman3or iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone. Erat enim cōsuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signū magni doloris 7 ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod videntes sarraceni resūptis virib⁹ irruerūt viriliter in xpianos in tantū φ secuti sunt eos vsq3 ad portas ciuitat[is] legionen̄. 7 post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuiss3 multitudo pluuiarum hyemis propter quā necessario hūit recedere almā3or 7 sic reuersus ē in ciuitate cordubeñ. cū diuitijs 7 honore.

¶ Uincūt sarraceni 7 capitur ciuitas legionen̄. p almā3or.

Exagesimum octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini no ningentesimotricesimosexto. Tũc supradictus almãzor venit cũ multitudine grani et obsedit predictã ciuitatẽ legionensẽ. et tanta fuit violenta expugnatio vrbis q̃ confregit murum in duabus patribus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei. Comes autẽ galetie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cũ sciuit q̃ murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis confractꝰ quia ibi erat maior pressura et periculosior locꝰ hoc autẽ ipse faciebat vt ibi occideretur anteq̃ videret cõfractionẽ ciuitatis. Ipse ergo iacẽs in lecto tribus diebus defendit locũ illum ruptũ et mortui sunt plures ex vtraq̃ parte sed finaliter occisus ẽ ibi et statim capta fuit ciuitas. et p̃cepit almanzor q̃ frangerentur oẽs porte ciuitatis et q̃ destruerentur turres que erant ibi ex marmoribꝰ mirabiliter fabricate. Et cum p̃dictus almãzor destructa ciuitate voluit intrare monasteriũ monachorum sancti claudij extra muros vrgens cũ calaribus equum suũ nõ potuit ipsum mouere ab eodẽ loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundũ q̃ in eodẽ conuentu presente illustrissimo rege enrrico q̃ nũc regnat a priore eiusdem audiui. Asserebatq̃ se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almanzor cordubaz cũ magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt sarraceni et occidunt proditorie septẽ infantes de lara.

Exagesimũ nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictũ tẽpus. Tũc quidã miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomõ morti traderet septem fratres qui dicebantur septẽ infantes de lara cum eorum patre gundisaluo gustios q̃ erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Causa autez quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blãdis proditorie cum exercitu magno vsq̃ in campũ de almenara et misit illos infantes vt depredarentur cãpum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui excũtes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenoꝝ veniens super eos et factum est prelium magnuz sic q̃ interfecerũt multos ex sarracenis. sed de christianis mortui sũt in illo certamine illi ducenti mili-

tes sic quod non remanserunt nisi septem infantes predicti. Et cum viderunt quod ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo et inuocauerunt apostolum Jacobum et irruerunt virili animo in sarracenos interfecerunt plures et eis sic quod nullus erat qui ante ausus esset expectare eos. sed tanta erat multitudo sarracenorum quod pre lassitudine retraxerunt se ad quendam collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cum ibi peruenissent inuenerunt quod vnus eorum deficiebat scilicet fernandus gundisalui qui in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimium doluerunt. Existentes ergo ibi habuerunt verbum suum cum sarracenis petentes treugas quousque nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare et concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui et eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris et factum est quod mille equites qui erant cum predicto roderico. belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus. Sed cum cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacibus impediuit aduentum eorum non tamen sic potuit impedire quin triceenti illorum transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cum eis videntes proditionem sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in sarracenos et factum est prelium asperrimum tale quale nunquam quis audiuit in tam paruo numero et tanta fuit cedes sarracenorum quod antequam aliquis eorum occideretur peremerunt vltra duo milia sarracenorum. Sed finaliter bellando intra multitudinem tam grauem mortui fuerunt illi triceenti milites et remanserunt soli predicti sex infantes et tam fessi erant quod iam non poterant leuare brachia ensibus suis. Cum autem viderunt eos ita fessos capitanei sarracenorum scilicet viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli et duxerunt eos ad tentoria sua et fecerunt quod deponerentur arma eorum: dederuntque eis ad comedendum panem et bibendum vinum. Sed cum proditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nuncios suos capitaneis illis dicens quod ipsi malefaciebant concedentes vitam talibus hominibus sicut illis et quod de hoc posset eis malum euenire. et quod si sic facerent quod ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanzor et faceret quod caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius quam prius fuerat sic quod breui tempore occiderunt duo milia et .lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gundisalui terribiliora et mirabiliora fu

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo sarracenorum q non potuerint eos tollerare. et intantum fessi erāt q nullo modo poterāt iā moueri nec equi eorū. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam cōfracte enses eorum. Cum ergo sarraceni viderūt q non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos: et expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos vnū post alterū sicut nati fuerūt in oculis predicti proditoris roderici belasqs. Et cū peruenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illuz qui decapitauerat fratres suos percussitq ipsum in gutture et mortuus est cepitq subito eius ensem et occidit cum eo vltra. xx. sarracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam sarracena qui dictus fuit mudaica gundisalui postmodum occidit illum et. xxx. milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius cōtinetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt sarraceni et comburitur ciuitas sancti iacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensez. pro lampadibus in signū victorie.

Septuagesimū belluz inter sarracenos et xpianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimoquinto. Tūc almanzor congregauit exercitum magnū et intrauit prouinciaz que dicitur portugalia destruxitq villas et castra loca et cū peruenit ad mare percurrit et destruxit terram galetie et peruenit vsq ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit: intrauitq sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentū. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Uerumtamen accepit cāpanas minores quas secū deduxit in signū victorie quas posuit pro lampadib⁹ in mesquita cordubeñ. vbi magno tempore steterunt. Sz antequā almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cū exercitu suo a deo propter peccatum presūptionis et feditatum quas fecerat in eccl'a sācti Jacobi q̄dā terribili et fetida īfirmitate quā dicūt medici detiarea sic q q̄si oēs sui exercit⁹ fuerūt ibi mortui et ꝯfusi: et q̄ euaserūt postea mala morte scz subitanea finiuerūt. Et cū h' sciuit rex beriñdo misit plures gētes ad mōtana vbi se eleuauerāt sarracēi remanētes et oēs ibi occisi sūt sic q vnꝰ ex eis nō remāsit et almāzor reuersus fuit in terrā suā cū paucis.

¶ Vincūt xpiani perempta multitudine sarracenoꝝ per comitē castelle Garsias fernādi.

Eptuagesimū primū belluʒ inter sarracenos et christianos. accidit ãno domini nongentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemelique filius almãzor congregauit exercitum suū: vt percurreret ⁊ destrueret terram xpianorum. Qui perueniens vsq3 ad ciuitatem legionē. destruxitq3 quecūq3 reliquerat almanzor pater eius tam in muris q̃ in turrib⁹ vsq3 ad pauimentum: vt non possent amplius illuc edificare christiani. Sʒ supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra euʒ cum multitudine militum et peditum: qui fecit predictum sarracenū eleuari a p̄dicta ciuitate. secutusq3 est eum fugientem: ⁊ interfecit plures sarracenos. sic q̃ ille sarracen⁹ cum magna pena ⁊ periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare p̄currere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincūt christiani mortuo almanzor: ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regeʒ beriundo.

Eptuagesimū secunduʒ bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini nongẽtesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo. vidēs mala que sarraceni continuo inferebãt christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. ⁊ propter fidem ⁊ salutem patrie confederati sunt contra saracenos: et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniūctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniūcti sunt in quodam loco prope seriam qui dicitur arabice canantassor: quod nostra lingua dicitur arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitum suum magnum: ⁊ intrans p castellam destruxit quicq̄d inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cum illis preliuʒ suū magnum qđ durauit per totaʒ vnam dieʒ vsq3 ad noctē. sic q̃ vna pars alteram deuincere non poterat. mortui tamē sunt ex parte saracenorū quasi sine numero: ⁊ dimissum est bellum propter noctem superuenientem: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit p̄dict⁹ almansor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei ⁊ fugit de nocte. cūq3 peruenisset ad locum qui dicitur bolgaecorat pre dolore ⁊ tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit et bibit et sic mortu⁹ est: sepultusq3 est in medina celi. Rex autem predictus cū omnibus aliis christianis sequenti die parauerūt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tentoriis suis. ⁊ cuʒ hora diei spectarent: et nullum saracenū in-

uenerunt accesserũt ad eorum ten-
toria ⁊ expoliauerũt campum. Co
mes vero garchias fernandi secu
tus est saracenos qui tot ex eis in-
terfecit ꝙ paucissimi remanserunt
viui: ⁊ reuersus est cum multitudi
ne captiuorum. Sic ergo puersus
ille almansor qui sepe in bellis cõ
tra christianos fuerat victoriosus
miserabiliter illa die a xp̄ianis fu
it victus ⁊ mortuus. Illa autẽ die
qua almansor fuit vict⁹ ⁊ mortuus
fuit visus quidã homo sub figura
pastoris i litore galdaquenir. Cla-
mans ac magnũ planctum faciẽs.
Dicebat enim primo in arabico: et
deide lingua castellana. Incanan-
taraȝ or perdidit almansor potesta
tem ⁊ fastum suũ ac leticiã. Cordu
beñ. auteȝ quando volebant ire ad
illuȝ hominẽ ⁊ ab eo querere quis
erat ⁊ cur plorabat eleuabatur an
te oculos eorum: et non videbant
eum. Iterum apparuit in alio lo-
co dicens in lingua nostra en canã
tarazor perdio almansor elãtabor.
Creditur ꝙ ille diabol⁹ in figura
hominis qui dolebat de destructio
ne saracenorum propter mala que
inferebant xp̄ianis sub duce pessi
mo almansor. Sequenti anno mor
tuus est feliciter predictus rex be-
riundo: et sepultus est in ciuitate
legioneñ. in ecclesia sancti ioãnis
baptiste regnauit. xxvij. annis. Et
successit in regno rex alfonsus quĩ
tus filius eius: et incepit regnare
cum esset etatis quinqꝫ annorum.

¶ Hoc bello vincũt saraceni et ca-
pitur ciuitas Abuleñ. moriturqꝫ i
carcerib⁹ comes Garsias fernãdi.

Septuagesimũ-
tertium bellũ inter sara
cenos ⁊ xp̄ianos accidit
anno domini noningẽtesimo quin-
quagesimo nono. Et regnãte in re
gno legionis alfonso quinto predi
cto. Tunc propter discordiam ma-
gnam inter predictum comitẽ gar
siam fernandi: ⁊ filium eius sanci-
um saraceni congregauerunt exer
citum magnum: ⁊ venerunt vt per
currerent terram christianoruȝ ce-
peruntqꝫ abulam que tunc popu-
lata fuerat. Deinde venerunt bor
mam: et sanctum Stephanum de-
struxerunt. Destruxeruntqꝫ villam
⁊ per totam illam terram crudeli-
ter occidebant christianos. Cũ au-
tem p̄dictus comes sciuit amaraȝ
destructioneȝ non potuit sustinere
⁊ licet gẽtes sue essent diuise inter
se: ⁊ filium eius proposuit mori p
defensione patrie. Uenit ergo viri
liter contra saracenos bellauitqꝫ
cum eis animose. sed deo permit-
tente victus fuit in bello ⁊ captus
a saracenis: sed paucis elapsis die
bus mortuus est in carceribus de
vulneribus que receperat in bello
⁊ successit in comitatu castelle pre
dictus filius ei⁹ sancius qui post-
modũ optime defendit terram su-
am ⁊ lucratus est penã fial: ⁊ sepul
uedam maderuelum monteion et
recuperauit gormacium ⁊ sanctuȝ
Stephanum ⁊ ozomam que perdi
ta fuerant cum eius pater esset in
carcere. Iste fuit primus qui de-
dit libertatem militibus castella-
nis ꝙ non contribuerent nec irent

in exercitum nisi dñis daret eis soli-
dum suũ quia ante contribuebant
ꝛ ibant in exercitu sine solidata.

¶ Bello.lxxiiij. vincũt xp̄iani per
regem alfonsum quintũ ꝛ vindica
tur mors comitis Garsie fernandi.

Eptuagesi-
mum quartum bellũ
iter saracenos ꝛ chri
stianos accidit anno
domini noningente-
simo septuagesimo tertio. Tũc pre
dictus rex Alfonsus quintus ꝛ co-
mes castelle saucius non potentes
sufferre iniuriam quã fecerant sa-
raceni in occisione comitis Garsie
fernandi congregauerũt exercitum
magnũ vna cum adiutorio nauar-
rorum ꝑpter fedus qđ inierat pa-
ter regis alfonsi cum eis ꝛ perue-
nit ad regnum toleti comburens ꝛ
destruens quicquid inuenire pote
rat. Et pertransiẽs inde peruenit
vsq̧ ad ciuitatem cordubeñ.depre-
dando ꝛ destruendo gladio ꝛ igne
quicquid inuenire poterat. Quod
videntes saraceni vt eos dimitte-
ret in pace dederũt ei magnũ the-
saurum ꝛ plurima dona. Similiter
rex toleti ꝛ cordubeñ. ꝛ reuersi sunt
in terram suã vindicata morte pre
dicti comitis ꝛ cũ magnis diuitijs
ꝛ honore. Predictus rex alfonsus
quintus reedificauit muros et tur
res ciuitatis Legioneñ. q̃ destru-
xerat almãsor ꝛ filius eius. regna-
uitq̧.xxvij.annis. ꝛ mortuus est in
portugalia. Cõgregauerat enim ex
ercitum suũ magnum et desiderio
seruiẽdi xp̄o. ꝛ inerat in predictam
terram: vt caperet villã illam que
dicitur viseo que tunc erat sarace-
norum. ꝛ cum die quadam in armis
respiceret hincinde murum vt vi-
deret portam debiliorẽ ad conqui-
rendũ percussus fuit sagitta in spa
tulis ꝛ sentiens se vulneratum ad
mortem facto testamẽto ꝛ ꝑceptis
sacramentis feliciter migrauit ad
dominum: ꝛ sepultus est in ciuita-
te legioneñ. apud patrẽ suũ supra-
dictum. Regnauitq̧ pro eo filius
eius donus beriundo tertius.

¶ Vincunt xp̄iani ꝛ liberaꝛ Pam
pilona a manibus saracenorum.

Eptuagesimũ-
quintũ bellum inter sa-
racenos et christianos
accidit circa idem tem-
pus. Tunc enim tẽpore yemis ve-
nerũt saraceni in multitudine gra
ui: vt caperent ꝛ frangerẽt ciuita-
tem pampilone. Rex autẽ saucius
nauarre stabat tunc vltra portus
qui dicitur de ronces valles: et cum
sciuit doluit vehemẽter: ꝛ collecto
exercitu suo disposuit se magno pe
riculo propter niues magnas que
erant in partibus illis. Et cum vi
dit q̧ aliter transire nõ poterat fe-
cit abarcas de corijs crudis loco
sotularium pro se ꝛ pro omni gen-
te sua: ꝛ sic transiuit portus de no-
cte sine aliquo damno. licet cum ma
gna pena et propterea dictus fuit
postmodũ rex saucius abarca. Cũ
ergo fuit mane apparuit subito ir
ruens sup saracenos qui obsessam
tenebant ciuitatẽ: ꝛ tot interfecit
ex eis q̧ vix remãsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que acciderent ibidē. Iste rex ambulans cum suis abarcis fecit multa bella cum saracenis: ꝛ cōquisiuit multa loca in celtiberia et in carpētania que vsqȝ in hodiernum diē dicuntur donisaucij abarca. Regnauit xxv. ānis: ꝛ successit ei in regno nauarre filius eiꝰ donus garsias tremerosus sic dictus: quia cuȝ ingrediebatur bella: tremebat valde in principio. licet post ingressuȝ esset fortissimus insieo qui dictus fuit abarca sicut paṫ. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sancius maior. Hic duxit in vxorē dominā elniram filiā comitis saucij castelle ex qua habuit duos filios quoruȝ vnus fuit dictus donus garsias ꝛ alius donus fernandus. Quorum pater nō remanēte prole infantis garsie filij comitis sancij castelle cepit comitatuȝ castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernādus filius eiꝰ qui duxerat in vxorē dominā sauciam sororem regis legionis doni berinundi de quo supradictū est de eius cōsensu in eiꝰ nuptijs dnctus est rex castelle. Rex auteȝ p̄dictus donus beriundo regnauit in regno legionis decem annis: ꝛ mortuus est in quodaȝ bello qđ accidit sibi cū predicto rege fernando ꝛ fratre eius rege garsia nauarre qđ belluȝ fuit celebratum prope Cariorē in quodam loco qui dicitᷣ nantada in valle tamaron: sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie: et sepultꝰ est in ciuitate legionen̄. cum vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernandus collecto exercitu suo iuit legionem ꝛ obsedit eam: et finaliter receptus est in regem legionis: quia ei pertinebat. et sic coniuncta sunt ista duo regna. ꝛ ipse dictus rex castelle et legionis: et vocatꝰ fuit rex fernandus magnus.

¶ Vincunt xp̄iani ꝛ capiuntᷣ quinqȝ reges saracenorum per rodericuȝ.

Septuagesimū sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dn̄i Millesimo. xvi. Regnante in regno castelle ꝛ legiōis supradicto rege fernando magno. Tūc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum ꝛ armis strenuū dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusdaȝ nobilis militis qui dicebatᷣ Nunnus laynes quē genuit ex vxore sua legitima terasia. Nunens filia comitis Numi aluaros de maya. lȝ alii qui alia asserant: tamen hec est rei veritas: sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cum ergo ingrederētur eo tēpore quinqȝ reges saracenorum: vt percurrerent castellam transierūt super ciuitatē burgen̄. ad montes doca: et percurrerūt ville foratuȝ ꝛ sanctū dominicū delacalsada ꝛ lucronū ꝛ nayaram totamqȝ illam terrā ꝛ extrahebat magnaȝ prisam captiuorum bestiarū gregum ꝛ armētoruȝ Cum ergo ipsi irent cum tā grandi preda: predictus rodericus conuocauit totam illam terram: ꝛ dedit illis saltuȝ in montibus doca. bel

lauitque cum eis et deuicit eos. cepitque predictos quinque reges viuos: et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: et cum tota preda venit ad matrem suam et diuisit spolia nobilibus et omnibus aliis qui fuerunt cum eo in bello: et facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedem quam sibi fecerat. Dixitque non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terram suam. Soluit ergo illos quinque reges saracenos et precepit quod abirent. sed et ipsi regratiati sunt propter tantum beneficium venientesque in terram suam benedicebant ei: et miserunt ei parias cognoscentes se voluntarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via horrentibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret rodericus insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic: quod flatus ille peruenit vsque ad pectus: et euigilans non inuenit leprosum illum apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: et cum diligenter quereret. Reuersus ergo ad lectum: et luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quidem albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tunc respondit et dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate et odore venis? Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti et cui multa bona fecisti sub specie graui ex dei amore. et propter honorem et bonum quod mihi fecisti: concedit tibi deus vnum magnum donum quod cum flatus ille quem sentisti tibi euenerit. scias pro certo quod omnia que inceperis in bellis vel alias omnia feliciter consummabis. Tuus honor crescet de die in diem: et erit timor tuus super saracenos et christianos: sed et inimici tui tibi nunquam nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunquam eris victus: sed semper victor existens: quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonum. et sic disparuit. Ille autem surgens a lecto genibus flexis in terra: fudit orationem suam ad deum gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suam intrauit in campo cum Martino gundisalui: deficit et occidit eum propter quod lucratus est ciuitatem calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio super eadem inter predictum fernandum regem: et regem ramirum arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos: quod illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur.

¶ Hoc bello vincunt christiani et occiditur alymaymon rex saracenorum.

Septuagesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo decimonono

Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorum Alymaymon cõgregauerunt exercitus magnos: et in loco q̃ dicitur recurnaseta factum est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon: et mortuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum deviuar peremptis plurimis sarracenis.

Eptuagesimũ octauum bellum inter sarracenos et xp̃ianos accidit anno dñi Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus esset in galechia venerunt sarraceni cũ exercitu magno vt conquererẽt extrematurã. gentes vero illius terre miserunt veloces nũcios p̃dicto roderico viuar vt eis succurreret: qđ cum audiuit non detinuit se: sed misit statim pro parẽtibus et amicis suis: et venit cõtra predictos sarracenos qui deducebant predã magnã captiuorũ gregũ et armentorũ. et inuenit eos inter achensiam et sanctũ stephanũ de gormatio. Irruit ergo in eos virili animo: et commissum est bellũ cãpale asperrimũ: vbi plurimi ceciderũt sarraceni. Deuicitq̃ sarracenos: et secutus est fugiẽtes p septem leucas occidendo et vulnerãdo eos: et reuersus est honorifice cũ tota preda quã ducebãt sarraceni: et tot fuerũt spolia cãpi in eo q̃ valuit. quinta pars fuit ducẽtorũ equorũ. et valor centũ miliũ marcarũ argẽtei: q̃ oĩa diuisit sine cupiditate bellatoribus suis: et reuersus est in terram suam cum diuitiis et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum et capitur viseum.

Eptuagesimũ nonũ bellũ inter sarracenos et xp̃ianos. accidit ãno domini Millesimo xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus cõgregauit exercitũ suũ magnũ: et iuit cõtra sarracenos portugalie et meridie et badayo: q̃ oĩa hec tũc possidebãt sarraceni: et cepit viribus ceam et guneã q̃ sunt in portugalia: et plura alia castra q̃ erant circũcirca. et lz in illis remanerẽt sarraceni p vasallis suis. fortalicia tñ semp permanserũt in regis potestate. et obsedit viseũ vbi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta. de quo supradictũ est: et in tanta pressura tenuit eam obsessam q̃ cepit eã: et cepit illum sarracenũ qui interfecerat sagitta regẽ alfonsum. Extraxitq̃ oculos eius et prescidit etiã eius manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Vincunt xp̃iani: et capitur lamegum et plura alia loca per fernandum magnum.

Ctuagesimũ bellũ iter sarracenos et xp̃ianos. accidit anno domini millesimo xxxiiij. Tũc supradictus rex fernãdus magnus. cõgregato exercitu suo iuit sup lamegũ

et licet ciuitas esset fortissima. sta-
tim tñ obsedit eã: ⁊ tot ingenia ac
castra lignea posuit circũquaqз et
tam fortissime cõquestauit eã q vi
armorũ cepit eam. in qua inuenit
multitudinẽ diuitiarum: ⁊ cepit ca
ptiuos oẽs sarracenos quos intus
inuenit: quorũ maiorẽ partez reti-
nuit p edificatione ecclesiarũ que
prostrate fuerant. ⁊ post hec iuit su
per castrũ sancti martini. qđ iacet
super riuum de malua: ⁊ cepit eum
ac deinde obsedit terrasam ⁊ cepit
eam. Reuersusqз est in terram suã
cum diuitijs ⁊ honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et
post septem annos capitur conim-
bra p regẽ fernãdũ magnũ aperiẽ
te sancto Jacobo portas ciuitatis.

OCtuagesimũ pri-
mũ bellũ inter sarracenos
et xpianos. accidit ãno do
mini Millesimo. xxxv. Tunc predi
ctus rex fernandus magnus. cõgre
gato exercitu suo voluit habere co
nimbrã et consilio predicti roderici
de viuar peregrinat⁹ est in sanctuз
Jacobum. dixit enĩ sibi q deus iu-
uaret eũ ad capiendũ illã ⁊ insup
q in reditu volebat q eum faceret
militẽ: ⁊ q credebat se recepturuз
militiã contra conimbram. Acquie-
uit ergo illustris rex consilio eius
multas elemosynas p viã distribu
ens: ⁊ mãsit ibidẽ in oratione trib⁹
dieb⁹. petẽs a deo adiuuari in eo q
desiderabat meritis apostoli iaco-
bi. Venit ergo post hoc cũ exercitu
suo magno ⁊ obsedit conimbram po
suitqз ingenia ⁊ castra lignea cir-
cũquaqз: sed villa erat tam fortis
et tam magna: q septẽ annis stetit
in eius obsidione: ⁊ ꝓpter tantam
dilationẽ tẽporis ⁊ inopiã victua-
liũ iam volebant xpiani dimittere
obsidionẽ. sed monachi cuiusdam
monasterij qui vsqз in hodiernum
diẽ de lafmano viuentes de labore
manuũ suarũ. ex longo tpe fecerãt
magnã prouisionẽ victualiũ secre-
te. habebant enĩ multitudinẽ triti-
ci et ordei: milij ⁊ leguminũ. sentiẽ
tes ergo q rex volebat recedere ve
nerunt velociter ad regẽ: ⁊ dixerũt
ei q non amoueret obsidionẽ. quia
ipsi darent cibaria ex his q̃ longo
tpe congregauerant. ⁊ factũ est sic.
Nã dederunt sufficientiã exercitui
quousqз sarraceni deficiebãt fame
fames ergo ⁊ pugna sine intermis-
sione deduxerũt sarracenos ad hoc
q venerũt: ⁊ ꝓcidentes ante regez
fernandũ petierũt p mercede solã
vitã. ⁊ q darent ei villam ⁊ oĩa bo
na q̃ habebant. Pius ergo rex con
cessit eis vitã: ⁊ ipsi dederũt ei vil
lam quãdaз die dñica hora tertia.
Sed interim q pdictus rex erat in
pdicta obsidione. accidit q quidaз
eps grecie dict⁹ Assianus peregri
natus est in sanctũ iacobũ: ⁊ cũ eẽt
ibidẽ audiuit ab hoĩbus ciuitatis
q sanct⁹ iacobus apparebat sicut
miles in bellis xpianoꝝ succurrẽs
eis quod verbũ displicuit sibi ⁊ di
xit non vocetis eũ militẽ: sed pisca
torẽ. Et cũ in hoc pertinaciter per
maneret placuit deo q idẽ dormiẽ
ti apparuit sanctus iacobus por-
tans in manibus quasdam claues
et dixit ei hylari vultu tu tenes ill

derisum q me dicunt militē xpiani: τ asseris q nō sum miles. Ideo nunc veni ad te: vt hoc tibi ostēdā nec āplius dubites de militia mea quia sum miles iesu xpi et adiutor christianorū contra sarracenos: et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissim⁹ in quē apostolus āscendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admoduz militis: τ dixit ei q volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriā iam septē annis eam obsidentē: τ vt sis magis certus. dico tibi: q cuz his clauibus quas in manib⁹ teneo cras hora tertiarū aperiam ei portas ciuitatis conubre: τ dabo eā regi fernādo: quibus dictis disparuit. euigilās ergo a somno predictus ep̄s assyanus bono mane cōuocauit clericos: τ omnes habitantes in ciuitate. dixitqꝫ eis que viderat τ audiuerat diem: τ horam signatā apertionis conubre: τ sicut dixit veridice sic repertū ēst. Et tunc predict⁹ rex cepit predictam ciuitatem: τ fecit militē predictum rodericum de viuar in maiori mesquita conubre cingendo sibi ensem τ dando ei pacem in ore: et fuit vocatus ruidas τ reuersus est rex per sanctum iacobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt xpiani τ capiunt ac destruūt pluria loca p regē fernādūz magnū τ efficit tributari⁹ rex toleti

[Q]uadragesimum secundū bellū inter sarracenos et christianos. accidit anno dn̄i Mil-lesimo. xliiij. Hic predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terrā sarracenorum conquisiuit quedā castra. Unde plurima mala eueniebant xpianis. s. gormatio vadū regis agnileram barbingnā ribaz sanctuz moram. τ multas alias turres. Unde speculabātur sarraceni ꝓpter quas xpiani erāt discooperti cū intrabant terrā illā quas oēs destruxit. Destruxit etiā plura alia fortalitia que erant in valle de bargeterus: τ in circuitu tirazone vsqꝫ medinam celi. τ exinde venit in cātabriam: τ expulit inde sarracenos posuitqꝫ eā sub dominio suo τ oīa montana ouem destruxit igne τ ferro. Et exinde venit toletum et peremit plurimos sarracenos: τ captiuauit. destruxitqꝫ talamancam. alcalam. ozedam. τ lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinē diuitiarū que oīa dimisit cū militibus suis. Et exinde venit super gnadal et faiariam. τ obsedit eā: nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum τ machinarū: quare illi sarraceni habuerūt mittere nūcios suos ad regē toleti: vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymō multitudinē auri τ argēti multosqꝫ pannos preciosos misit regi fernādo petēs treugas vt veniret ad eū secure. q ei concessum. Venit ergo rex ille sarracenus: τ fact⁹ est vasallus regis fernandi. sic q quolibet anno dabit ei parias: τ reuersus est rex fernādus in terrā suam cum magnis diuitijs et honore.

¶ Uincunt christiani per regē fernandum magnus: et efficitur tributarius rex hyspalensis. ac defertur corpus beati isidori in ciuitatē legionensem.

Ctuagesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno domini Millesimo.l. Tunc predictus rex fernādus magnus. cōgregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conimbra et tā fortiter expugnauit eam machinis suis quod breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres milites sarracenorum deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: et occidendo sarracenos quousque peruenit ad ciuitatē hyspalensem. Et tūc benabamech alimucanus rex hyspalensis. vidēs predam et magna dāna que per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: et factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et dona petiuitque ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste et ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: quod nesciebat vbi erant illa corpora. Uerūtamē quod si ipse sciret vel quicūque alius quod sibi placebat: et non solum illud: sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernādus samoram cum magnis diuitijs et honore: et populauit eādem ciuitatē que a tempore almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scilicet legionensem. et astoricensem. et comitem nimiū ac duo diuites viros ad regē hyspalensem. pro honorabilibus illis corporibus sanctarum iuste et ruphine. Qui cū peruenerūt ad predictā ciuitatē hyspalensem. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: et exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit quod de corporibus illis nihil sciebant. Uerūtamē quod darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: quod corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahantur ab hac ciuitate: quia hec ciuitas debet conqueri a christianis. et vult quod hic maneant pro consolatiōe eorū. Sed deus habet pro bono semper vestrā sanctitatē. et propter honorē regis fernādi a quo recepit multa seruitia quod deducatis corpus meū in ciuitatē legionensem. et cū audiuerūt timuerūt timore magno. et steterūt per aliquā morā attoniti et muti propter magnā claritatē et sētiētes mirabilem et nō assuetū odorem: et tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. et statim redierunt in seipsis: et interrogauerunt eum quis esset. Qui respondit ego sum ille isidorus qui fuit archiepiscopus

hyspalesi. tunc facta gratiarũ actione petierũt ab eo eis ostenderet locũ sepulture: et ostẽdit eis dando certa signa eis quõ iacebat in sibilia veteri: et disparuit ab oculis eorũ. Illi vero venerũt ad regẽ dicẽtes nolebant ei ostendere: qd petebant placuit regi: et venit cũ militibus suis ad locũ signatũ: et fodiẽtes pñte rege inuenit sepulchrũ sancti confessoris. et aperientes sepulchrũ exiuit odor mirabilis i modũ aluusqui et balsami qui profuit in salutẽ nõ solũ xpianoꝝ: sed etiã sarracenoꝝ: et extracto corpe honorifice inuoluerũt ossa illa nobilib⁹ pannis: et rex ppter miraculuꝫ qd viderat doluit de cõcesso: et voluit accipere illud si potuisset. Sed cũ hec cogitauit amplius corpus illd videre nõ potuit et motus est intellectus eius in aliud. sic obliuioni tradidit q̃ cogitauerat: et post hec mouerũt se epi ac aliq̃ ãbasiatores cũ precioso illo corpore per viam suã plurimis miraculis choruscando. et cũ peruenerunt legionẽ: et rex fernãdus sciuit iuit ad eos cum solenni pcessione. et cũ magno honore posuit illud sanctũ corp⁹ in quodã monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius. et extunc ecclesia illa vocata est sãctus Isidorus quã dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimis possessionibus. Est autẽ monasteriũ illud qd ego vidi canonicarũ regulariũ: vbi sunt sepulture multorũ reguꝫ: quorũ imagines tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

Uincunt christiani per regem fernandum magnuꝫ: et subiugatur celtiberia et carpẽtania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.

Euagesimũ quartum bellũ inter saracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tũc enim pdictus rex fernãdus magnus ad requisitionẽ regine domine sancie vxoris sue cõgregauit exercitum suũ magnum contra saracenos carpẽtanie et celtiberie que sibi rebellauerãt deditq ei predicta regina de suis thesauris magnas diuitias pro stipẽdiis militum. Cum ergo pdictus rex peruenit ad terras illas intantum confregit illas et tot saracenos occidit et captiuauit per vim et cõtra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutẽ. et reuersus est in terram suam cũ magnis diuitiis et honore deditq regine in recompensationẽ eoꝝ que sibi pro exercitu suo dederat omes parias illorum saracenoꝝ. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris indirectuꝫ vsq mare cesaraugustie qd est mare mediterraneũ et ex flumine ybero vsq ad regnũ murcie vocatur carpẽtanea. Iste rex fernandus liberauit regnũ ne esset subiectum impatori: nec recognosceret supiorem in tẽporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continet in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri re gi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro in gressu beatitudinis eterne qui ve nit ante corpus beati ysidori ⁊ ge nibus flexis ac coronatus regia co rona sic orauit. Dñe iesu xp̄e cuius est omnis potestas et omne regnū quia tu es rex omniū regnorū. ⁊ rex omniū gentiū. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nō est finis qui bus dictis expoliauit se vestimen tis suis regijs auro decoratis ⁊ ab stulit coronā quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indu tus est cilicio circa carnem. ⁊ iterū fecit orationem ad deum et absolu tus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionē: sparsitqꝫ cineres super se ⁊ p̄cepit se deduci in peregrina tionē ad sanctā mariā de almasam que est prope cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquāte mor te fecit se deduci in cabesom et or dinato testamento suo diuisoqꝫ re gno tribus filijs scꝫ Sancio alfon so et garsie: post penitentiā lachri mabilem triū dierū die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictiōe filijs suis migrauit ad dominū: sepultus est in ecclīa sancti ysidori ciuitatis le gionen̄. iuxta patrē suū quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit vi ginti duobus annis. ⁊ sex mensib⁹ et successit ei i regno castelle San cius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in ga lecia et portugalia.

¶ Uincūt xp̄iani et efficitur tribu tarius rex cesagarustan⁹ per regē sancium castelle et quō proditorie p vellido dolpho occiditur rex iste sancius secūdus rex castelle.

Centuagesimum quintū bellū inter sarra cenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi. Millesimoseptingentesi moseptuagesimo. Tunc predictus rex Sanci⁹ videns ꝙ rex fernād⁹ pater suus pro honore fidei xp̄ia ne ꝯquestauerat puincias portuga lie ⁊ lucitanie hyspalen̄. cordubēn. toleti celtiberie et carpētanie sunt ꝙ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit super ciuitatē cesagarustanā ⁊ obt sedit eam ac cū ingenijs et machi nis pluribus de die et nocte eā for tissime expugnabat ꝑpter qđ post multa damna que receperūt sarra ceni rex ciuitatis misit regi San cio multitudinē magnā auri ⁊ ar genti ac lapidū p̄ciosoꝝ ⁊ fact⁹ est eius vasallus cū tota terra sua et tributarius cū oībus ei⁹ sic ꝙ quo libet anno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus ē rex sanci⁹ in terrā suam cū diuitijs et honore. Iste rex sancius nō fuit cō tentus de diuisione regnorū quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habēdi omnia re gna. lꝫ penā pditionis posuiss; pa ter cuicunqꝫ coꝝ frāgenti dispoſi tionē eius. Congregauit exercitū magnū. ⁊ iuit primo cōtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie ꝛ galecie Et post pluri ma bella deuicit eum et captū car ceribus mancipauit. Deinde bel lauit contra regem alfonsum fra trem suum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq; capto po suit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditione q efficeretur mo nachus et sic factus est, quia in mo nasterio sancti facundi accepit ha bitum monachalem sed non pman sit qꝛ dimisso habitu recessit et ve nit ad regem alymaymō toleti cu; quo morat⁹ est honorifice vsq; ad mortē fratris sui regis sancij. Si cut ergo mansit rex sancius rex ca stelle legionis et portugalie. s; ad huc non contentus. voluit capere Samorā quā dederat pater su⁹ so rori sue dn̄e vrace. Uenit ergo sup eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ci uitate qui dicebat vellido dulpho qui factus priuatus regis qꝛ pmi sit sibi dare modum quomodo ciui tas caperetur. Rogauitq; regē die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaq; ciuitatem et q ei ostenderet locum ingressus. Cum ergo iuissent ꝛ cu; rex locū vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradi ditq; venabulu; quoddam deaura tum quod manu gestabat predicto vellido dulpho: ipse vero secessit ad secreta nature qui cu; proditor ille ex aduerso cerneret inclinatu; percussit rege; per spatulas sic q venabulum per pectora eius exi uit subito fugiens recepit se in ci uitatem. Sic ergo maledictio pa terna comprehendit eum vt sic pro ditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deoniam. et succeßit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ etia; fuit in vinculis vt plenius ista continē tur in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̄iani per regē alfon sum sextum ꝛ ostendit cōfirmatio iuramēti in libertate.

Octuagesimū sextum bellum inter sarracēos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini millesimooctuagesimotertio. Tūc predictus rex alfonsus sextus qui dict⁹ fuit brano post morte; regis sancij fratris sui qui decesserat si ne prole habuit omia regna ei⁹ pa cifice et in tanta pace ꝛ iusticia te nuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iura menta que fecerat regi toleti aly maymon cum fuit in eius potesta te scilicet nunq̄ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuan di cum contra quēcunq; contrariū cum audiret q erat obsessus a rege cordubens. congregauit exercitu; suuū magnum et venit in eius suc cursum. Cu; ergo cognouit rex cor dubeń. q rex alfonsus in multitudi ne graui veniret ꝛ esset in elias ti more magno pcussus fugit ꝛ tunc iterum rex alfonsus firmauit fede ra predicta tenēs in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuita tum ꝛ circūdatū quingentis mili

bus armorum sicut et ipse tenuerat eum in ciuitate toleti ne videretur iuramenta seruare que fecerat. Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubensis cremantes et destruentes villas loca et castra ac quecunque inuenire poterant: et reuersus est rex alfonsus in terram cum diuitiis et honore.

¶ Vincunt xpiani et efficiuntur tributarii oes sarraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Octuagesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit ano domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantum timorem incussit sarracenis quod omnes sarraceni totius hyspanie facti fuerant tributarii.

¶ Vincunt xpiani et imponitur nomen roderici de viuar Cid adruidas campeatore.

Octuagesimum octauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dni Millesimooctuagesimoquinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tertius rex castelle misit rodericum didaci qui a quinque regibus quos deuicerat vt supradictum est fuit cognominatus lingua arabica Cid: quod idem est quod dns ad regem hyspalensem. cordubensem. et granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia et inimicitia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes fuerunt contra regem hyspalensem. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate quod non bellaret contra regem hyspalensem. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit et destruxit vsque ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cum cognouit predictus adruidas congregauit omnes sarracenos et christianos quos tunc habere potuit et iuit virili animo contra eos. Sed deridentes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei quod non exirent contra illos propter eum nec propter alios sibi similes. Quo audito cogitauit quod non esset ei honor si non conuinceret eos. venit ergo contra eos et bellauit cum eis in campo et durauit bellum ab hora tertia vsque ad sextam horam et ceciderunt multi ex parte regis granate ac deuicit eos fugieruntque per vi a campo sarraceni et cepit in bello comitem garsiam ordonem et alios milites qui iuuabant sarracenos tenuitque eos in vinculis tribus diebus tribus noctibus et dimisit eos. Precepit ergo victoria habita spoliari campum et reddidit predam quam portabat regi hyspalensi. sic vt vnusquisque cognosceret que sua erant et reuersus est ad regem alfonsum cum magnis diuitiis et honore. et cum pariis predicti

regis hyspalensi. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfonso.

Uincunt christiani et capiuntur septem milia sarracenorum per cid campeatorem et quomodo p inuidiam expellitur a regno.

Ctuagesimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum in vuandalia vbi plurima dāna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi sarraceni et intrauerunt p regnum castelle obsederuntque gormatium et fecerunt in terra illa multa mala et dāna. Cid autem adruidas campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audito dāno quem sarraceni faciebant congregauit oēs gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam destruens quicquid inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cum rege alfonso quod cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris erisque diues et honoratus et in suo recessu cepit vnum castrum sarracenorum quod iacet super benares et dicitur castreyum gentes vero sue percurrerunt terram illam vsque guadalfatariam. Et congregatis omnibus spoliis quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita sarracenis precio trium milium marcharum argenti.

Uincunt christiani et capit alcozar per Cid campeatorem.

Onagesimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid adruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum sarracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et istud factum magnum intulit timorem sarracenis omnibus terolii et calatainbii propter quod scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam caperent terram eorum.

Uincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.

Onagesimumprimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus aliis genti

bus illius frōtarie veneruntq; su-pra locum deacozar et obsederunt ibi ipsum Cid adruidas cāpeatorē cum militia sua tenueruntq; ibi eū obsessum tribus ebdomadibus et abstulerunt ei aquam. gentes autē quas secū habebat in numero erāt pauce quia solum erant quadringē ti equites et trecenti pedites. Ui-dens autem φ aquam perdiderant die quadam parauerunt arma sua et armauerunt se secretissime ⁊ su bito apertis ianuis exeuntes irrue runt viriliter in sarracenos ex īspi rato. Sed ⁊ illi videntes eos veni-re parauerunt se vt melius potue-runt ⁊ statim factum est preliū ma gnum cecideruntq; plurimi sarra-ceni. Sed et inter cetera strenuissi ma que ibi fecit Ipse ad quendam militē sarracenū feriēs ense nudo diuisit in duas partes vt equū suū daret cuidam militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo et vnū regem illorum duorum qui dicebat feris percussit letaliter ꝓpter qd̄ dedit terga. Alius vero rex qui di-cebat gnalue fuit etiaz percussus in capite a martino antolines mili te strenuo propter quod etiā dedit terga. Uidentes ergo sarraceni φ reges fugiebant ⁊ omnes ipi timo re percussi relicto campo fugierūt et secuti sunt eos christiani occidē tēs ⁊ vulnerantes eos sine nume-ro quousq; peruenerunt ad portas terolij ⁊ calambij quia rex feris fu git terolium ⁊ gnalue calatambiuz et inde reuersus est cum bellatori bus suis ad locum vbi fuerat bel-lum et expoliauerunt campum vbi multas diuitias inuenerunt ⁊ iter cetera de equis sarracenoꝝ postq̄ congregauerūt eos quia erāt sper si inuenerunt quingētos et decē de ferunt de equis christianorum quin decim et intrauerunt castruz suum de alcozar cū magnis diuitijs leti-cia et honore. de equis vero quos habuit ꝓ parte sua virtuosus Cid misit. xxx. cū sellis ⁊ frenis ⁊ singu lis ensibus pendentibus ex arzoni bus in donū regi alfonzo castelle predicto vt haberet amorem eius q; irat⁹ erat ab eo vt supradictū ē.

¶ Uincūt xp̄iani ⁊ fugatur rex de nie: ac comes cromani capitur ꝑ Cid campeatore.

Onagesimum secundū bellū inter sar racenos ⁊ xp̄ianos acci dit anno domini Millesimooctua-gesimooctauo. Tūc predictus Cid campeator cum esset eius timor su per omnes sarracenos cesar augu-stanos valentinos et super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad percurrēdū terraz sarracenoꝝ et peruenit vsq; ad locum qui dicitur huerta ⁊ vsq; ad montem aluanū spacio quinq; dierū ⁊ exiuit sonus eius inter om nes sarracenos et christianos. pro pter quod comes remon berengel barchinonen̄. qui in sua recommē-datione habebat illos sarracenos coniunct⁹ fuit banelphaie regi de nie. Qui magnis exercitibus con-gregatis secuti sunt predictū Cid campeatorem cogitantes φ ab eo-rum manibus euadere non posset

ipse autem tunc deducebat magnā predam peruenerunt ergo ad eum nupmar de tonar nec predictus comes remon voluit acceptare verba honesta ipsius Cid sibi nunciatis q nihil ducebat de suo et q dimitteret eũ in pace. Uidens ergo virtuosus Cid eorũ superbiam qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter et ceciderunt multi ex pte aduersa. Alij vero quasi innumeri fuerunt vulnerati et deuicit eos cepitq predictum comitē vnum et lucratus est illa vice ensez que dicebatur co'ada. Sz post tertium diē virtuosus Cid liberauit comitem predictum et remisit eum ad partes suas cũ duobus militibus.

Uincũt xpiani et fugatur iterũ rex denie per Cid cāpeatorem.

Nonagesimum tertium bellũ inter sarracenos et xpianos accidit āno domini Millesimooctuagesimonono. Tũc predictus benalfaie vna cum predicto comite remon venerunt cũ multitudine graui et obsederunt castrũ de almenar regis cesaraugustani qui erat valde confederatus ipsi Cid cāpeatori misit ergo rex cesaraugustanus p Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaq est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfaie. et predictus comes secutus q est eos per tres leucas occidens et vulnerans plurimos eorum et reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et honore in ciuitatem cesaraugustanam: vbi honorifice et cũ magna leticia fuit receptus.

Uincunt christiani et capitur castrum de rudea per Cid campeatorem qui obtinuit priuilegia magna pro nobilibus et ciuibus castelle.

Onagesimumquartum bellũ inter sarracenos et xpianos accidit anno domini millesimo nonagesimo. Tunc predict⁹ rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui sarraceni contra vnum vuandalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est prope cesaraugustam. Sarracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens q volebat dare castrum predicto regi alfonso et exiuit colloquendo cum rege: inuitauitq eum ad prandium intra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo q erat conuiuium proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuiũ predict⁹ infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occisi

sunt lapidibus quod factum nimis displicuit regi: et cogitando vituperium qd sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius. et recepit eum rex honorifice. Narrauitque sibi dana q receperat ab illo sarraceno. Tunc pepercit ei et inuitauit eum q veniret secum in castellam: sed noluit acquiescere quousque concessit sibi sequentia. s. q cum aliquis nobilis haberet exire de regno q daretur ei spaciu. xxx. dierum. Secundo q nihil faceret contra aliquem nobilem: nec ciuem: nisi primo eet exauditus sicut debet esse de iure. Tertio q nihil faceret contra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum et locorum. Quarto q non faceret impositiones inordinatas. Quinto q si contra hec faceret: q propter hec tota terra posset rebellare et eleuari quousque fieret emenda per regem que oia rex concessit sibi et iterum inuitauit eum: q secum veniret: sed ipse noluit quousque vindicaret ipsum de illo sarraceno proditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: et in tanta pressura posuit eum quousque moriebantur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem. cepit ergo viribus castrum: et captiuauit sarracenum illum alfuofalas: et omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter alfuofalas proditore: et aliquibus suis quos misit regi alfonso placauit. ergo regem cum vidit presentem fuisse dominum ipsius Cid campeatoris: et fecit magnam iusticiam de isto proditore et sociis eius: et regratiatus est ipsi Cid: qui vindicauerat eum.

¶ Uincunt christiani et fugatur rex denie: et capitur rex aragonum per Cid campeatorem.

Onagesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo primo. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie: q cum rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus q veniret ad adiuuandum eum contra Cid campeatorem qui etiam dolens: quia cum intrauerat terram suam similiter congregauit exercitum suum: et ambo reges venerunt super eum qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: et commissum est durum bellum. et ceciderunt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus: et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alii vero dederunt terga. et cum hac honorabili preda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna leticia et honore: receptus

fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid compatiēs regi petro et suis militibus: quia xpiani erāt soluit eos ꝛ permisit eos ire libere in terram suam. Et post hec venit Cid campeator in regnum cum divitijs ꝛ honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice deditq3 sibi multas villas ꝛ castra ac privilegia ꝙ quēcunq3 locum caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

Vincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum.

Nonagesimum sextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo quinto Imperāte henrico ꝛ sedente in cathedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus brano tertius Rex castelle congregauit exercitū suū magnū: ꝛ venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento qđ fecerat alymaymon regi toleti propter eius morte3 et filij sui ysefi. Venit ergo p̄dictus rex ꝛ cogitauit quomodo capere posset civitate3 illam tāmagnam ꝛ tamfortem: ꝛ recordatus est verbi qđ audierat cum esset sub arbore in orto regis p̄dicte ciuitatis quādo erat cū3 p̄dicto rege alymaymon. Querebant enim inter se cōsiliarij predicti regis ipo presente rege quomodo possit capi ciuitas illa tāfortis: ꝛ respondit vnus illorū ꝙ non poterat capi nisi septem annis esset obsessa: sic ꝙ nulla prouisio posset intrare ꝛ tūc in octauo anno posset capi pre fame. Istud verbū quod dixit rex alfonsus l3 ipsi cogitarēt ꝙ dormiebat. sic ergo cum venit et hoc verbo abstulit eis panem ꝛ vinum ꝛ fruct9 per quattuor annos. ꝛ hoc vndiq3 per totam terrā et tenuit eam obsessam alijs quattuor annis et quadruplici parte ciuitatis. ꝛ cum intra ciuitatem esset populus sine numero defecerunt eis iam victualia: ꝛ sub quibusdā3 pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mēsis maij. ꝛ capta ciuitate illa que quondā fuerat honor ꝛ gloria. gottorū exiuit inde ꝛ percurrit omnes terras circūquaq3 et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam albanam argancam scalonam ozedam butragam atenfiam ozaman berlāgam ꝛ medinam celi ꝛ plurima alia loca: ꝛ reuersus est toletum vbi collocauit thronū suū ꝛ fecit ibi habitationem suam ꝛ facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria ꝛ fecit ꝙ eligeret archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum ꝛ dotauit ecclesiam illa3 pluribus villis castris locis et possessiōibus honorifice sicut ꝛ nunc est: ꝛ in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex ꝛ regina de thesauris suis ꝛ posuerunt in illa ecclesia reliquiarū multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscapatu certis temporibus anni.

¶ Vincuit christiani cruce signati transeũtes in terram sanctam & capiuntur ciuitates nicia & laudicia.

Nonagesimum septimũ bellũ inter saracenos & xpianos accidit anno dñi millesimo nonagesimo septimo sedẽte in cathedra petri vrbano scdo predict9 papa anno dñi millesimo nonagesimo sexto apud clarũ montẽ aluernie in mẽse nouembris consiliũ celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus xpi et obprobriũ nũciatur cõsilium: & auxilium postulatur. Unde occidẽtis populi innumerabilis multitudo duces: comites: & nobiles: ignobiles: diuites et pauperes. episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolẽtes loca sancta pphanari a gẽtibus et thurcis ab appulia pũincia lingua occitana hyspania: Acq̃tania: britania: normãnia: Schocia: flandria: francia: germania: lothoringia: borgũdia: lombardia. aliis pũinciis regnis & terris nullo vnq̃ angariante: sed omnes pari fide et voto & deuotione iniurias xpi vlturas ire se parantes signo crucis signati pace firmissima vbiq̃ terrarũ composita de terris suis egrediẽtes nullũ in tãta multitudine regem habẽtes nisi xpm sepulchrum ipsius tãto tẽpore sub seruitute redactum pponunt reddere libertati: & quanto quiscunq̃ pronior erat prius ad mundi militiam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendam. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alĳ credere se simulantes post ad iudaismum relabãtur. Et si queraẽ quis incitauit pdictum vrbanum papã vt crucẽ predicaret: & quis tantã multitudinẽ cõmouit. Respondetur q hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidã pauperi religioso viro gallico qui dicebaẽ petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrũ vidẽs loca sancta ab impĳs irreuerenter tractari. vidẽs etiam venerabilem symonẽ ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: & pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemẽter: & cepit anxius contristari & cogitare si cõmode posset afflictis subuenire Cum aũt quadam nocte dominice resurrectiõis in ecclia lachrymis & orationibus dño supplicans pernoctaret longo vigiliarũ labore fatigatus supra pauimẽtum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dominus aũt iesus xps apparuit ei ĩ somnis iniungens ei legationẽ ad dominũ papam. & ad principes occidentales p liberatione terre sancte: quã legationẽ ipse fideliter adimpleuit veniẽs ad predictum papã & omnes alios principes xpianos cum litteris predicti patriarche & aliorum fidelium hierosolymis cõmorantiũ. Sic ergo congregati sunt oẽs supradicti cũ petro heremita.

Erat autē huius sancti exercitus eminentiores. Adamarus podieñ. episcop⁹. Godefridus dux lotorin gie. eustacius ꝛ baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolphus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis francorum. Stephanus comes blesensis Raymundus comes tholose ꝛ sancti egidij destimundus dux apelie. Robert⁹ comes normanie Anshelmus de aboldmnōte. Raymūdus torene. fertur autem ꝙ Cid ruidas campeator fuerat inuitat⁹ ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝓpter eius magnā famā. Sed ipse occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatione toleti ꝛ aliorum locoꝝ vt infra dicetur. ab illo conuiuio facto excusa uit. exposita etiam sua sancta occupatione: ꝛ creduntur tunc transfretasse plusꝙ ducēta milia xpianorū inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostibus inferēs atq̧ damna vna die rugitū leonis a serpente circūligati audiuit qui socijs dissuadētibus accedens audacter serpentem truncauit leonē liberando cuius rei leo memor eūdem sequitur vt leporari⁹: ꝛ ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cōmoda in venationibus ꝛ bellis: et quacunq̧ vidit domino aduersari subito prosternebat nec dn̄o redeūte in naui positū derelinquere voluit: sed nautis nolētibus eum recipere vtpote animal crudele secutus est dominū suū natando ꝑ maria quousq̧ defecit. Anno ergo predicto scilꝫ Millesimo nonagesimo septimo. exercitus dn̄i fines paganorum attigit: et factū est primum bellū magnū cū saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalēdas marcij: vbi multo saracenorū sanguine effuso victi sunt a xpianis Et capte sūt ciuitates Nicea ꝛ laodicia: ꝛ licꝫ essent tāti in exercitu tāta fuit rerum oīm habundantia: vt aries vno denario. bos vero tantū nummis duodecim venderetur.

¶ Vincūt xpiani ꝛ capiūt ātiochia.

Nonagesimum octauum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno predicto: scꝫ Millesimo nonagesimo septimo. Cū enī exercitus domini predicta obtinuisset loca: ꝛ ī manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset ꝓfectus inde varijs trāscursis regionibus ꝛ prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mēse septembri ante ciuitatem antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autē per mēses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarēt: ꝛ varijs tribulationibus essent oppressi: vt fame frigore yemalibus ymbribus ꝛ multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate cōmorantibus sibi illatis parum proficissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem ꝓualerent. Respexit deus afflictionē populi sui per quēdam fidelem christianum in ciuitate sub infideliū dominio com-

morantem: qui de nocte per scalaꝫ dominum boamundum principeꝫ tarētinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi ꝗ̄o portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cū alijs fere.xi. milibus quibusdam alijs vinculis mancipatis ciuitatē nobilem multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim ꝛ mediatricem diuino munere possederunt.

Uincūt christiani ꝛ fugatur corboranus cū exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur et inuenitur lancea qua perforatuꝫ fuit latus christi in cruce.

Nonagesimū nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo octauo. Capta enim antiochia: vt predictum est: nox supuenit Corroboranus magno cum exercitu paganorum: ꝛ christianos obsidēt tantaq̄ꝫ fame afflicti sūt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent inedia. ergo perurgente ꝛ fame intolerabili compellēteq̄ꝫ de necessitate facientes virtutem pauci cōtra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatū que pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedēte exercitu christianorū innumeram infidelium multitudineꝫ audacter ingrediēs: ꝛ brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit alijs gladio trucidatis: alijs terga vertētibus equorum velotiū presidio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dn̄i ꝛ tantū auri ꝛ argēti equorum et victualium copiā inuenerunt vt omnes cumulatu diuitijs et victualibus supra modū habundantes cum hymnis ꝛ laudibus ciuitatē ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hūc modum reperta. Apparuit enī sanctus andreas cuidā rustico prouinciali dicēs: veni ostendam tibi lanceam christi. ꝛ rusticus isdē capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostēso presente raymundo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitātibus aūt plerisq̄ꝫ: quidam bartholomeus nomine xp̄o sibi apparēte certificatus ignem: liceꝫ pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea: ꝛ sic exercitus domini fiduciam habens in christo ꝛ lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

Uincūt christiani cruce signati: ꝛ capitur ciuitas sancta hierusalē

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo nono. Tūc exercitus domini dominiū ciuitatis antiochie boamūdo predicto concedētes ordinatis ecclesijs ꝛ clero ac patriarcha ꝛ stipendijs

vnde sustētari possint: Siriciaq̧ ꝑficiscentes marchiam ꝛ barrā multaq̧ castellaq̧ regiōis illius expugnant tanta fame afflicti: ꝙ corpora sarracenorū fetentia edere compelluntur. ꝛ inde profectus exercitus dn̄i ad iteriora syrie larga dei manus refocillatus: et est tandem montana hierosolymorū conscendens ante sanctā ciuitatē peruenit tentoria figēs ꝛ castra: ſm militarem disciplinam collocās ex omni per teipsam vrbem obsidione vallauit. Est autē hierusalē ciuitas in montanis sita riuis fontibus ꝛ fluuiis carens: excepto siloe vbi aqua sufficienter habet. legitur ꝙ priusꝙ exercitus dn̄i hierusalem applicuisset: quadā colūba desuper exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quā reperte sunt littere: quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa. contra quā per te ꝛ per alios defendas tuā legem indica idē vrbibus aliis. erectis ergo petrariis: ꝛ aliis bellicis instrumentis: ꝛ scalis muro applicatis: multum laborantes parū in principio ꝓfecerūt. quibusdam enī ex nostris sagittarū imbre grauiter sauciatis. Aliis vero molarium immissiōe peremptis machinis etiā ligneis ex magna parte igne succēsis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Dux etiā in eadē obsidione ꝑuictus: ꝛ etiā aque penuria laborarēt ex cōdicto communi omnes quotidie nudis pedibus orando: septem diebus circuierunt ciuitatē. Tandē die octauo qui fuit idus iunii feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi ꝛ crucis signo muniti prompto animo ꝓ illo parati mori: qui pro ipso eodē die mortuus est. Strenui dn̄i pugiles scalas muris immittētis per sagittas: ꝛ spicula per lapides desuper veniētes et ingencia saxa per gladios ꝛ lāceas ꝛ ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsq̧ ad equorum genua equitarent. sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: ꝛ libertati eorū est reducta. que per annos circiter. ccc. sexaginta postꝙ secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immūdis sarracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino iesu christo patriarcham latinum et tam clerum ꝙ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militē strennuum. et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt: qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari: nec coronā aurēam deportare: vbi dominus noster spinis coronatus: fuit pro nostra redemptione.

¶ Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorum.

Entesimum primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalem. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex sarracenorum cum centum milibus equitum. et cccc. milibus peditum ad bellandos christianos ascalonam venit: quibus exercitus domini in quo non erant nisi quinque milia equitum. et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnante: et nube ab estu solis protegente sarracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugam conuertit. et in hoc bello facto. vi. kal. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsque ad duo milia suffocantur: eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitiis et honore. et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Alii vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

¶ Uincunt sarraceni in hyspania: et occiditur infans sancius alfonsi perditur concha et plurima alia loca. et destruuntur omnia balnea regni.

Entesimum secundum bellum inter sarracenos: et christianos. accidit supradicto anno domini Millesimononagesimonono. Tunc rex alfonsus sextus tertius rex castelle. de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspalensis. cuius filiam cayda nomine ceperat in vxorem factam christianam quod vocata fuit maria: vt nihil esset in hyspania: quod eis non subiugaretur. misit in affricam pro sarracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores: et placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso. et misit ei militiam magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Algnaselum suum maiorem: qui dicebatur halyabenata. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: et reuersi sunt in optatam partem: qui congregati sunt cum aliis sarracenis et expugnauerunt regem hyspalensis. qui dederat filiam suam in vxorem occulte christiano: et quia erat amicus regis christiani. Uenerunt ergo contra predictum regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellum sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiam ille sarracenus qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui contra terram regis alfonsi. et obsedit hucles. Tunc autem rex alfonsus predictus erat infirmus: et doluit vehementer: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suum vnigenitum quem habuerat ex illa predicta cayda vxore sua christiana qui dicebatur infans donus sancius alfonsi. et erat adhuc puer: et cum eo misit comitem donum garsiam de cabra

qui nutriret eũ ꝛ multos alios comites et nobiles cum exercitu magno: ꝛ venerunt ppe villesium. Eũ ergo sarraceni obsedentes viderũt xpianos dimiserũt obsedionẽ: ꝛ venerũt contra eos. ꝛ ordinatis aciebus cõmissum est durũ bellũ: ꝛ permittẽte deo a peccatis forte exigẽtibus victi fuerunt xpiani. ꝛ ibi vbi maior erat potestas christianorum cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo sarracenorum. Infans aũt sentiens equũ suum vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equus meus: ꝛ dixit comes. fili sitis firmus: q2 aľs vos eritis vulneratus. et cecidit statiꝫ equus mortuus cũ eo quod cũ vidit predictus comes timens mortẽ infantis. descendit subito de equo suo ꝛ cooperuit infanteꝫ cũ scuto. ꝛ ibi defendẽs infantẽ plurimos sarracenos cuꝫ ense suo occidit: sed tanta fuit eorum multitudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodam ense. ꝛ quando vidit ꝙ non poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur priusꝙ ipse. et ibi occiderunt comitẽ illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem et fugiebant cum eo ꝙtum poterant cogitantes euadere morteꝫ: Sarraceni autẽ vidẽtes eos insecuti sunt eos: ꝛ q2 nõ poterant tã cito fugere cũ puero sicut voluissent attinxerunt eos: ꝛ transeuntes vltra eos occiderunt ibi infantẽ: ꝛ comites. ꝛ in memoriã illius victorie posuerũt sarraceni nomen loco illius septẽ porci: sed postmodũ mutatꝰ est locus ille ꝛ vocatus est septem comites. Aliĩ autẽ qui euaserũt venerunt toletũ ad regẽ: ꝛ factus est planctus magnus a rege pro filio suo. sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tũc fuit perdita concha quã habuit cũ vxore sua cayda. habuerunt etiã sarraceni tũc hueteꝛ hucleseum que fuit rex Alfonsus a sapientibus: quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebãt. Et respõsuꝫ est ei ꝙ erat: quia sepe intrabant balnea: ꝛ quia nimis vacabãt delitiis et extunc rex alfonsus fecit ꝙ destruerẽtur omnia balnea regni sui. et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincũt christiani sub principe godefrido de bullion. ꝛ capiuntur plurime ciuitates.

Centesimumtertium bellũ inter sarracenos ꝛ christianos. accidit anno dñi Millesimo centesimo. Tũc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditis aliĩs principibꝰ collecto exercitu suo attendens ꝙ ciuitatẽ sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ꝛ hostes vicinos a se longius propulsare: licet essent paucissimi respectuꝰ circunstantium nationum: q2 habebãt ab oriente arabes moabitas et amonitas. a meridie vero ydumeos egyptios et philisteos. ab occidẽte autem ciuitates maritimas per olomaydã siue accon ꝛ tiron ꝛ tripoli ꝛ oẽs alias vsꝙ ad anthiochiam.

a septētrione vero tyberiadā et cesareā philippi et regionē decapoleos ⁊ damascum. maluerunt tamē pro xpo animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere ⁊ negociū imperfectum relinquere: non ergo confidētes in sua fortitudine: nec in multitudine sed in sola dei protectione spez habentes et salutifere crucis vexillū semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiz trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitā. Et ciuitatē ramata nobilem populosam muro valido circundatam ⁊ turrib⁹ excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quattuor ab accon distantes ⁊ ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctā ciuitatē cū leticia ⁊ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ⁊ elect⁹ est concorditer. ⁊ in regē inunct⁹ Baldouinus frater eius miles strenuissimus q̄ postmodū diuino fret⁹ auxilio regnū suū dilatauit. Nā ipse expugnauit azur ⁊ cesareā philippi ⁊ accon: q̄ alio noīe dr̄ tolemaydar ciuitatē berid: ⁊ ciuitatē Sydonis ⁊ montē regaiē. ⁊ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliis successorib⁹ multis bellis ⁊ multa effusione sanguinis dilatatū fuit regnū hierosolymitanū in ciuitatibus villis ⁊ castris. sicut latissime narrat acconensi. eps in libro de reb⁹ ⁊ statu terre orientalium. que propter breuitatem relinquo.

Uincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur proditor sarracenis qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Entesimūquartum bellū inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc eniz predictus rex alfonsus. vi. iā. rex castelle ex ira magna quaz habebat contra sarracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerāt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terram sarracenorum directe contra illum sarracenum qui se fecerat vocare myramamolim: qui tūc erat in ciuitate cordubeñ. et obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: non fuit ausus exire contra eū. Cum ergo sic esset obsessus: quidam sarracenus nobilis: cuius nomen erat de abdallar venit de nocte cū multitudine magna sarracenorum: et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capiētes sceleriter arma sua bellauerūt cum eis ⁊ occiderūt maiorē partez

eorum et, captiuauerunt sarracenū predictum abdallar qui ꝛ interfecerat regem hyspalen̄. predictum patrem regine domine marie cayde. Ceperūt etiam plures alios cū eo. Precepit ergo rex alfonsus: ꝙ duceretur sarracenus ille ante eū. et mandauit ꝙ duceretur ad locū vbi possent eū videre sarraceni de ciuitate. ꝛ ꝙ consideretur corpus mēbratim in frustra. quia interfecerat socrum suū: vt dictum est. Precepit etiam ꝙ ducerentur alij nobiles sarraceni qui fuerant cum eo: ꝛ ꝙ comburentur viui in eodem loco qđ cum viderunt sarraceni de ciuitate timore magno percussi firmauerunt pacem cū eo ꝙ darent ei tributum omniū terrarū quas quas possidebant circa mare: ꝛ miserūt multū aurū ꝛ argentū ac multitudinem lapidū preciosorū ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus cōtentus de his que fecerat in cursu illo: et quomodo confregerat ꝛ honorauerat illum sarracenum. Aliū qui se vocauerat myramamolim reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore. ꝛ extūc pdictus rex alfonsus tenuit regnum suum in pace: et dederunt ei sarraceni citra mare quolibet anno tributa sine partas suas.

¶ Vincūt sarraceni sub nicaph rege morrochiorū: ꝛ vulneratur rex alfonsus sextus.

Entesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos, accidit anno domini Millesimo centesimo primo. Tunc nicaph rex marrochiorū qui erat myramamolim cōgregato magno exercitu almoramidum trāsiuit mare cui congregati sunt ꝛ vniti omnes saraceni vuandalie venit ergo sup regem hyspalen̄. ꝛ obsederūt ciuitatem atq; ceperunt eam ꝛ inuenerunt ibi illum proditorē qui se fecerat vocari myramamolim ꝛ precidit caput eius: ꝛ exinde venerūt supra cordubam ꝛ ceperunt eam ꝛ factum vnū dominium saracenorū citra ꝛ vltra mare quod primo nō erat quo facto itrauit myramamolim cum suo exercitu magno p terram regis alfonsi: ꝛ peruenit vsq; ad badayos. Rex autem alfonsus predictus: tunc erat super cesaraugustam ꝛ tenebat eam obsessam Cum ergo sciuit ingressum predicti myramamolim in terram suam eleuauit se ab obsidione ꝛ venit cū exercitu suo. ꝛ cū multitudine francorum qui venerant in adiutoriū eius: et commissum est bellum asperrimum prope badyos. In quodam loco qui dicitur arabice cella que et lingua castellana sathalias dicitur: ꝛ pmittente deo victi sunt christiani: ꝛ multi dederunt terga nemine persequente. Rex autē alfansus sustinuit bellū cū illis qui secum remanserant vsq; ad noctē et tam viriliter bellabat rex ꝙ nullus saracenus erat qui ausus esset ponere ante eū. ꝛ mouet eos de loco illo retraxitq; eos vsq; ad tētoria nicaph que bene erat fortificata fossatis. ꝛ cum cogitaret fortissime pugnans eos inde extrahere.

Superuenit quidā nūcius q̄ dixit ei q̄ insidie quas posuerant sarraceni venerūt ad depredandū tētoria sua quod cū audiuit dimisit bellare illos ⁊ reuersus est ad suos. et cum reuerteret̄ inuenit se cū illis qui depredabantur tentoria bellauitq̄ cū eis sed fuit victus ⁊ pdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicē bellantes ⁊ illi pauci christiani qui remāserunt coniuncti sunt regi alfonso ⁊ reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Sarraceni similiter recesserūt ad terras suas et nicaph transiuit in affricā. Istō bellū fuit feria sexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Vincunt christiani per regem alfonsum sextum destructa sarracenorum terra.

Centesimū sextū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum ⁊ intrauit terram sarracenoꝝ et peruenit vsq̄ ad ciuitatē hyspalen. destruens quicq̄d inuenire poterat et reuersus est in terram suam cū magnis diuitijs ⁊ honore.

¶ Vincunt christiani ⁊ capitur ciuitas nobilis valentie per Cid campeatorem.

Centesimūseptimum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit ciuitatem valentie ⁊ tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia ⁊ effusus sanguis sine mensura tam christianorum q̄ sarracenoꝝ: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame q̄ compulsi sūt sarraceni comedere canes murilegos ⁊ mures plures etiam pauperes comedebant carnes sarracenorū mortuorum et tot moriebantur fame q̄ platee erant plene sepulchris ⁊ nō erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem sarraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manib⁹ christianoꝝ s; cum comedebant statim moriebant̄. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerent̄ fame ⁊ si aliquē ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Videntes autem maximā pressurā famis fecerunt conuenientiam suā firmatā cū predicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie ⁊ ad regē cesarauguste: q̄ si infra. xv. dies nō succurrerēt eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci ⁊ transiuit cum hac conditione q̄ nullus illoꝝ nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit q̄ nauta cum quo transire debebant teneret eos quousq̄ ipse iret ad eum. Fuit ergo sta-

tim et mandauit q inquireretur si plus ducebāt quaz .l. morobetinos et inuentum est q portabant multitudinem auri et argenti et lapidū preciosoꝝ et omnia cepit et diuisit cuilibet .l. morobetinos sicut pactatum fuerat. Cū ergo transiuit tps et non habuerunt succursum prediꝫ ctoꝝ regum tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiuz et delicie sarracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante eum cū magna leticia et honore et precepit q poneret vexillum suum in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die omia fortalicia que erant dominij ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite sarracenoꝝ facte sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie: maior autē eccl'a dedicata est sancto petro ¶ Uincunt christiani fugato et vulnerato rege hyspaleñ. ac peremptis quasi .xxix. millibus sarracenoruz p Cid campeatorez.

Centesimum octauū bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno domini millesimo centesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras sarracenoruz peruolaret inter ceteros rex hyspaleñ. dolens vehementer congregauit exercitū suum magnuz scilicet .xxx. millium hominuz armoruz et velocius quo potuit venit super ciuitatem valētie et obsedit eam. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cū eo circa ortum qui dicitur de villa noua et deuicit eum plurimis sarracenis interfectis. Ipse vero rex hyspaleñ. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecutus est sarracenos vsq ad aubam: suffocatiq sunt in flumine quasi tria millia sarracenorū et tanta fuit cedes eorum q de .xxx. millibus qui venerāt non euaserunt vltra mille quingentos et reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum q pars que cecidit in sortem peditorum fuit quinq millium marcarū argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valentie cuz magnis diuitijs et honore. Numerus autē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et .iiij. millium peditum. et tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in parum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit q mitteret sibi vxorem suam dominam ximenā cum duab⁹ filijs suis que manebāt i sancto petro de cardenaz. Rex autem illustris gaudēter recepit donū et honorifice misit sibi vxorē et filias quas postmo dū tradidit in vxores comitib⁹ garrióis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas victi ppter hoc ante predictum regem

in cāpo ante garrionē tradite fue-
runt postea per eundem regem in
vxores infantibus nauarre et arra
gonie filijs regum sicut plenius
continetur in generali hystoria hy
spanie.

¶ Vincunt xp̄iani fugato et vul-
nerato ymes myramamoliz ac per
emptis.xl.et octo milibus et quin
gentis sarracenis per Cid Cam-
peatorem.

Centesimum no
nū bellum inter sarrace
nos ꝛ xp̄ianos accidit
anno domini Millesimocentesimo
quinto. Tunc cū predictus virtuo-
sus Cid cum vxore sua ꝛ filiabus
suis dn̄a elmira et dn̄a sole in pace
et solacijs essent in predicta ciuita
te valentie et quidem nūciauit ip
si certitudinaliter quō ymes myra
mamolim rex marrochiorū dolēs
de perditiōe valentie cuz quinqua
ginta milibus armatorū veniebat
ad obsidendum predictā ciuitatem
Quod cum cognouit predict⁹ Cid
p̄cepit q̄ omnia castra sui dominij
p̄pararent et ponerent in eos oīa
necessaria ad pugnā similiter in ci
uitate. Congregauitq; omnes gen
tes quas potuit habere tam de sar
racenis q̄ de christianis ꝛ omnia
hec facta sunt breuissimo tempore
Uenit ergo multitudo predicta sar
racenorum et fixis tentorijs suis
steterunt supra ciuitatez et tantus
fuit eorum tumultus cuz suis atā-
boribus et vocibus q̄ domina xime
na cum filiabus suis que nunquaz
similia viderant timuerunt valde.
Sed virtuosus Cid dixit eis dn̄a
ximena et mee filie non timeatis.
Ego enim cogito deuincere hos
sarracenos et cum eorum diuitijs
vos meas filias honorifice et diti∬
sime maritabo et illos atempores
faciam venire ante vos buxinas
vero pro honore ecclesie faciam re
seruari. Congregatis ergo bellato
ribus suis ad signuz campane exie
runt in campum cū insidijs et or-
dine virtuosissimi Cid campeato-
ris quos videntes sarraceni ordi-
natis et suis aciebus cōmissum est
durissimū bellum sic q̄ vndiq; vi-
debantur exire equi sine dn̄is suis
Et cū sarraceni essent multi tene-
bant xp̄ianos iaz in magna pressu
ra. Et tūc virtuosus Cid animans
milites suos clamauit dicens. de⁹
adiuua et beate Jacobe. et cum di
xisset exiuit aluarhanes q̄daz mi-
les strenu⁹ cum trecentis militib⁹
ꝛ insidijs et percusserūt sarracēos
ex aduerso scz ex pte maris. Cogi-
tātes antē sarraceni q̄ erant mul-
te gētes timuerūt valde et incepe
rūt dare terga ꝛ secuti sūt fugiētes
occidēdo ꝛ vulnerādo vsq; ad qd-
dā castrū qd dicitur torquera pcus
so ymes myramamoli ab ipo Cid
et tanta fuit cedes sarracenoruz q̄
de quinquaginta milibus p̄dictis
nō euaserūt vltra q̄ millequingētī
ꝛ reuersus ē virtuosus Cid cū mi-
litia ad locū belli vbi inuenerunt
spolia multa nimis ꝛ iter cetera in
uentū est vnū tentorium fili⁹ mira
mamolim nobili⁹ q̄ vnquam ali-
quis viderat et reuersus ē in ciui-
tatē valentie brachijs vsq; ab cubi

tus plenus sanguine et vulnerib⁹ occisorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cū sellis ꝛ frenis pendentib⁹ singulis ensibus ex singulis sellis eoꝝ. misit etiā sibi in domum tentoriuum predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

¶ Uincunt christiani et fugatur bucar. rex marrochiorum vulneratus cū alijs. xxx. regibus per Cid campeatorem.

Entesimum decimum bellū inter sarracēos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimocētesimosexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū. xxx. regibus sarracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. et ascēdit virtuosus Cid supra turrim altiorem fortalitij cum cōsiliaribus suis vt videret eorum exercitū quē vidēs incepit ridere ostendens magnū gaudium descendens ergo de turri facto signo campane cōgregati sunt omnes sui bellatores, quibus dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare bellū regi bucar et illis. xxx. regibus ꝛ hilari aīo placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati: secundum modum suū. Eo tempore quo tempore sarraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenoꝝ p̄cepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt sarraceni ordinauerūt subito acies suas ꝛ venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cū ergo vidit eos īordinatos predict⁹ Cid precepit vexillum suum celeriter ire contra eos et factum est preliū magnum sic ꝙ ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte et durauit bellum de mane vsqꝫ ad horam nonā nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine ꝛ tāta erat multitudo mortuorū peditū etiā christianorum ꝙ non poterant cū equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona inceperūt sarraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo ꝛ vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et euaginato ense secutus est eū vt eum occideret sed qꝛ ille ducebat velocem equum cū cognouit ꝙ Cid sequebat̄ eū fugit velocius ꝛ nō potuit eum attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ip̄m iret ꝛ tūc emisit a manu ensem: suū sup bucar percussitqꝫ eum sed ille percussus itrauit subito nauim. ꝛ Cid descendit et accepit ensem suū et spatam regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam ꝛ reuersus est ad locum belli deuictis sarracenis vbi tot spolia habuerūt ꝙ solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricentos

rum equorum. Deuictoq3 bucar re
ge marrochiorum cũ aliis. xxx. re-
gibus reuersus in ciuitatem valen
tie cum magnis diuitiis leticia et
honore. Et tunc misit regi alfonso
castelle i donũ ex predictis spoliis
Centum equos cũ sellis suis ⁊ fre
nis mirabiliter adornatos et .lxx.
sarracenos captiuos que omnia
rex predictus existens in valle oli-
ueti gaudẽter recepit. Tunc etiam
soldanus psie videns ꝙ sanctã ci-
uitatem hierusalem ceperant xpia
ni ⁊ multas alias ciuitates et loca
timens ꝙ tota eius terra perderet
si transiret ṗdictus virtuosus Cid
in partes illas pro iuuamine xpia-
norum. Ideo audita eius celebri
fama vt eum in amicum posset cõ-
federare. misit ei ambasiatores suũ
per mare et cum puenit valentiã
receptus est honorifice ab ipso cid
et presentauit sibi dona q̃ sibi mit-
tebat soldanꝰ sc3 multa iocalia au-
ri et argenti et preciosos ac nobi-
les pannos de serico et auro mira
bilis contexture: et multa alia que
non sunt in ista terra. presentauit
sibi etiam vnã libram mirre ⁊ bal
sami preciosi cũ quo postmodũ fu-
it corpus ipsius Cid balsamatum
in eius morte: dedit etiam sibi vnũ
archidrichem de nobilioribus qui
fuerunt in mũdo qđ vsq3 in hodier
num diẽ manet in monasterio san-
cti petri de cardinam et his omni
bus receptis remisit eum cum ho-
nore ad ṗdictũ soldanũ cũ suis et
donariis inito federe inter eos.

¶ Vincunt xpiani fugato rege bu-
car. cũ aliis. xxxvi. regibus viginti
corũ interfectis p Cid cãpeatorꝫ
non viuum sed mortuũ.

Entesimũ deci-
mum bellum inter sarra
cenos et xpianos acci-
dit anno domini Millesimocente-
simoseptimo. Tunc predictus rex
bucar dolens quõ sic turpiter vi-
ctus a Cid campeatore et quomõ
interfecerat et captiuauerat eiꝰ gẽ
tes ⁊ quõ expoliauerunt eum a tã-
magnis diuitiis. Ipse i ppria per
sona predicauit in affrica ꝯuocãs
oẽs populos sicut nos facimus tẽ
pore cruciate et congregatus ẽ ad
eum populus innumerabilis cum
quo transiuit mare vt veniret sup
valenciam et se vindicaret. Cũ er-
go predicti rumores peruenerunt
ad aures ipsius Cid inter cetera ṗ
cepit ꝙ oẽs sarraceni habitantes
intra ciuitatẽ egrederẽtur foras: ⁊
ꝙ habitarent in alcudia quo facto
cũ nocte ille iaceret in lecto suo ṗ-
dictus Cid hora medie noctis co-
gitãs quomodo se haberet in aduẽ
tu tante multitudinis sarracenoꝝ
Ecce subito impletum est palaciũ
illud claritate magna ⁊ quodã mi-
rabili odore. Et cum ipse miraret
illius insolite claritatis et odoris
apparuit et vir quidã indutus ve-
stibus albis sicut nix q̃ canus ⁊ cri
spus videbatur in manibus suis
claues gestans. Dixit q3. dormis ro
derice vel quid agis. ⁊ ille respon
dit. quis estis vos qui a me hec q̃-
ritis. Et ait illi ego sum sanctꝰ pe
trus princeps apostolorum qui ve
nio ad te cum celeriori mandato

q illud qd tu cogitas de rege bucar. scz q habes dimittere hunc mundum et ire ad vitam vbi non est finis et prefigitur tibi terminus .xxx. dierum a presenti die. Veruntamen vult tibi deus facere hanc gratiaz q tu mortuus cum gentib9 tuis habeas victoriam de rege bucar propter honorem tui corporis quod erit cum adiutorio apostoli Jacobi quem de9 mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiam de peccatis tuis et saluus eris. hec omnia concessit tibi dns iesus xps propter amorem meum et propter reuerentiaz quam semper habuisti ad ecclesiaz meam monasterij sancti petri de cardenia. Que cum audiuit virtuosus Eid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram et cecidit ad pedes apostoli volens osculari pedes eius et dicit ei apostolus. Non labores in hoc quia non poteris accedere ad me. sed sis cert9 q oia que dixi tibi sunt tibi concessa et sic disparuit ab oculis eius: et remansit in palatio illo quidam magn9 et suauissimus odor cuius qualitas effari non potest. et predictus Eid remansit fortificatus et ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto conuocauit ad fortalitium suum omnes milites suos et narrauit eis visionez illam cum lachrimis nihil eis occultans faciatis ergo secundum consilium meum et deuincetis regez bucar et trigintasex reges qui veniunt cum eo. Perceptis ergo sacramentis et facta penitentia peccatorum suoz cum non remanerent nisi septez dies de spacio presinito precepit vocari ad se vxorem suam dnam ximenam et mandauit q adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsamum et mirra q sibi miserat soldanus magnus psie. Et cum vidit ea ante se precepit adduci quandam cupam auream in qua ipse bibat et accepit de illo balsamo et mirra mixto cum aqua rosea ad quantitatem vnius cocliaris et bibit et sic per illos septem dies fecit nihil aliud comedens nec bibens Et factum est corpus ei9 pulchri9 et recentius q ante excepto q continue deficiebat sic q non poterat se mouere in lecto. penultima ergo die ante q deficeret vocauit vxorem suam et venerabilem epm ciuitatis hieronimum et alios milites parentes et amicos quibus confidebat. Dixitq eis scit[illegible] q rex bucar erit hic vna istaz dieruz et circumdabit ciuitatem cum sua ptate magna ea ergo q vos habetis facere vt vincatis sunt hec. ¶ Primo postquam fuero mortuus lauabitis corpus meuz quod satis intrinsecus mundum teneo laudetur de9 vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiam corpus dni icum et lauato corpe abstergat bene et vngetis ipm totum caput et os pedes et oia alia membra cum balsamo et mirra qd superfuit in his vasculis argenteis et nullus sit ausus propter mortem meam clamare nec ostendere dolorem ne forte sarraceni sentiant mortem meam et cum venerit dies vt appropiquat ciuitati rex bucar precipietis q oes gentes ascendant super muros et q sonent tubas anafiles et facient maiores leticias que potuerint

fieri per homines et cũ fuerit dies qua volueritis ire cũ corpe meo in castellam facietis q̄ egrediantur oẽs gentes secretissime. sic q̄ non intelligãt sarraceni qui sunt i suburbibus: ⁊ precipietis onerari gerulas: aliasq̄ bestias cũ omnib⁹ illis diuitijs que sunt valentie. sic q̄ non remaneat ibi aliquid q̄ sit alicuius valoris: et cũ factũ fuerit p̄cipietis incellare equum meũ bameca: et armabitur bene corpus vero meũ ornabitis optime: ⁊ ponet ꝭ me super equũ taliter q̄ nõ possim cadere. ponetis etiã in manu mea ensem meũ tyson: ⁊ eant semp ante me eps dominꝰ hieronymus ⁊ gildias priuatus meus: vnus ad dexteram: ⁊ alius ad sinistrã. qui dirigunt equũ meũ. ⁊ vos petre bermudem portabitis vexillũ meũ. sicut consueuistis. vos vero aluarhanes ordinabitis acies. ⁊ ite ad bellãdũ cum rege bucar. sitis eñi certi ⁊ nõ dubitetis q̄ habebitis victoriã me existente mortuo. sicut mihi deꝰ cõcessit. Sequenti vero die facto testamento suo hora tertiarũ recepit corpus dñicũ de manu epi genibꝰ flexis: ⁊ cũ multis lachrymis. quo ꝑcepto reclinauit se in lecto dicẽs dñe iesu xp̄e: cuius est oĩs potestas ⁊ cuius sunt oĩa regna. tu es super oẽs gentes: ⁊ oĩa sunt ad preceptũ tuũ. Ideo dñe peto hanc misericordiam: vt aĩa sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manibus creatoris. Post tres autẽ dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiam: et fira sunt tẽtoria. xv. milia sicut narrat analfarar hystoriographus saracenorum: ⁊ bellabãt continue contra ciuitatẽ quãtum poterant. ⁊ illi de ciuitate defendebant ciuitatẽ cum magna leticia sicut eis preceperat Cid qđ durauit per nouẽ dies: qr xp̄iani preparabant oĩa sua ad ducẽdum in castellam sicut p̄ceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns q̄ Cid tãto tp̄e nõ egrediebatur ad eos cogitauit q̄ non erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiẽdũ viribus ciuitatẽ. Sz die duodecima oĩbus preparatis ⁊ posito ipsius corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositione q̄ videbat̄ viuus hora media noctis apta est vnica porta ciuitatis q̃ tendit versus castellam ⁊ ordinatis aciebus cũ omnibus oneribus exeũtes secretissime et in magno silentio: sic q̄ videbatur q̄ non essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inuenietes eos inermes nec potentes pre cõfusione magna ordinare seipsos: qr videbat̄ regi bucar ⁊ illis. xxxvi. regibus q̄ veniebant ex parte xp̄ianoꝝ sup eos vltra sexaginta milia militũ qui erant albiores niue: ⁊ ante eos viderunt virũ militem sup equũ album sedentẽ in manu sinistra gestantẽ vexillum albũ: ⁊ in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Uidẽtes ergo Bucar ⁊ reges predicti cedem maximã saracenoꝝ suoꝝ quam faciebãt isti milites timuerũt valde ⁊ dederunt terga fugiẽtes vsq̄ ad mare: christiani autem insequen-

tes eos occidēdo ꝛ vulnerādo per-
venerunt vsq̃ ad mare ꝛ tāta pres-
sura: vt ingrederentur in nauibus
ꝙ scdm hystoriam viginti illorum
regum fuerunt ibi mortui: ꝛ decez
milia saracenorum suffocati. Rex
vero bucar cuz alijs qui euaserant
pressurā illam eleuatis velis nun-
ꝙ amplius sunt reuersi. christiani
autem victoria habita reuersi sunt
ad tētoria: ꝛ expoliato campo vbi
innumeras diuitias inuenerūt: re-
ceperunt eas quas portare potue-
rāt. relictis ibi pluribus alijs sine
numero: ꝛ sic venerunt cum corpo-
re ipsius Cid in castellam cuz ma-
gna leticia ꝛ honore: ꝛ sepelierunt
sicut ipse precepit in sancto petro
de cardenā. Saraceni vero qui erāt
in alcudia videntes ꝙ omnes chri-
stiani recesserāt a ciuitate: ꝛ nihil
dimiserant in eadem ingrediētes
iterum populauerāt eam. Fuit au-
tem predictus virtuosus Cid dñs
pdicte ciuitatis quinq̃ ānis. Rex
autem alfonsus sextus supradict⁹
cum audiuit victoriam quam Cid
cāpeator habuerat mortuus ꝛ quo
modo ducebaṫ in equo suo bame-
ca ac si esset viuus venit persona-
liter ad sanctum petrū de cardena
sceleriter de toleto: ꝛ honorauit eū
in sepultura sua in qua etiam fue-
runt infantes arragonie ꝛ nauarre
cum suis vxoribus q̄ filie fuerunt
ipsius Cid. Predictus vero rex al
fonsus sext⁹ bñano regnauit. xliij.
annis ꝛ septem mensibus ꝛ perce
ptis sacramentis feliciter migra-
uit ad dominuz anno dñi Millesi-
mo centesimo vicesimo octauo. Ja
cet sepultus in monasterio sancti
facundi in cuius morte ex medio
lapidum qui erant ante altare san
cti ysidori in ciuitate legionesi. tri
bus diebus manauit aqua qd̄ fuit
signū lachrymarum regni propter
damna secuta post eius mortem.
Ipse non reliquit filium heredem
Uerūtamen qꝛ ipse dederat filiam
suam dominā orracam in vxorē co
miti Raymundo tholosano q̄ erat
de genere gotthoꝝ: ꝛ in illa predi-
ctus comes habuit vnū filium cuȝ
proficisceretur in hierusalē in pas
sayo supradicto quem baptizauit
in iordane: ꝛ ideo vocauit eum al-
fonsum iorday. Ideo iste post mul
ta damna que acciderant in regno
fuit eleuatus in regem: et post fa-
ctus est imperator.

¶ Uincunt saraceni ꝛ occiditur rex alfonsus arragonie: quia spo-liauit ecclesias.

Centesimū duo-
decimum bellū inter sa
racenos ꝛ christianos ac
cidit post mortē regis predicti al-
fonsi pauco elapso tempore. Tunc
enim regi arragonuȝ alfonso cum
esset cum exercitu suo in regno ca-
stelle facta concordia et pace inter
eum et regem alfonsum paruulum
dimittēs ei quicquid in regno suo
tenebat. Nunciatum est quomodo
magna multitudo saracenorum in
trauerat regnū suū arragonie: qui
nimis dolēs recessit statim: vt oc-
curreret illis ꝛ inuenit eos in quo
dā loco regni sui qui diciṫ efferga
ꝛ bellauit cū illis dure: vt q̄ nunq̃

fuerat victus. ibi vict9 fuit a sarracenis et mortuus. Alii dicunt quod non fuit mortuus ibidem: sed duxit post hec vitam peregrini per mundum incognitus. Et dicitur in cronicis quod hoc accidit ei: quia expoliauit ecclesiam sancti ysidori: et plures alias ecclesias castelle post mortem regis alfonsi sexti bravo volens ipse regnare.

¶ Vincunt christiani cruce signati et capitur ciuitas vlixbona.

Centesimum tredecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo quadragesimo sexto. Tunc cum ludovicus rex francorum audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotamee compatiens ab Eugenio papa iii. apud berselia cum cruce signatus est cum principibus peregrinationem proponens transmarinam anno sequenti Millesimo centesimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernardus chorardo regi apud franchonburg constituto et principibus fere cunctis signum crucis affixit et socii peregrinationis vltra modum multiplicantur nauali exercitus de anglia: flandria: et de lothoringia collecto. ii. idus aprilis de tremundo portu anglie cum ducentis nauibus profectis. iiii. kal. iulii. vlixbonam applicuit: et illam post. iiii. mensium obsidionem capiunt hostesque quorum numerus erat ducenta milium et quingentos deuincunt licet christiani. xiii. milia vix essent. Chorardus rex cum innumera multitudine peregrinationem egreditur mense mayo: et vt ad expugnandum yconium inconsulto diuertit deficientibus victualibus fame afflictus rediit: et persequentibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic9 etiam aggreditur peregrinationem et euocatus ab imperatore grecorum manibus eius hierosolimis euenit. Anno millesimo. cxlviii. franci per deserta asye dolo: et astucia grecorum qui calcem farine miscuerunt crebro insultis thurcorum patientes fame cruciati: ita vt quidam equorum et armorum carnibus vescerentur tandem multis fame pereuntibus ceciliam venitur: et inde antiochiam palestinam nauigio petierunt hay medius comes marianensis in cipro: et alfonsus comes tholose et sancti Egidii apud cesaream palestinam obierunt: et a deo tunc male successit regi francorum quod a grecorum manibus captus imperatori grecorum tursolium obsidenti ducitur presentandus. Quem rogerus rex cecilie expoliata grecia vastata vsque constantinopolim a captione liberauit.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas baccie per imperatorem hyspanie alfonsum septimum.

Centesimum decimum quartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo. Tunc supradict9 rex alfonsus septi-

mus rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hyspania sub eius dominio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionensi. et confirmatus per papam: vt de cetero vocaretur imperator hyspaniarum. Postque ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifice tenuit: et omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanque vasalli remanserunt due ciuitates que non recognoscebant eum dominum scz boetia et almeria: et propter illas subiugandas congregauit exercitum magnum et venit primo sup boetiam: et obsedit eam et aliquibus non seruantes eidem fidelitatem recesserunt quod cum cognouerunt saraceni omnium illarum partium congregati sunt et venerunt ibi statim vt facerent imperatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed cum hec a saracenis agerentur: apparuit sanctus ysidorus in visione predicto imperatori confortans eum et dicens. Crastina die dabis bellum istis saracenis viriliter: et ego veniam in adiutorium tuum. suos ergo dum sol emitteret radios sup terram preparauit se imperator alfonsus cum sua militia ad bellandum. Venerunt ergo animose ad locum belli irrueruntque in saracenos: et factum est durum bellum ac ex vtraque parte plurimi ceciderunt. Rex autem saucius filius imperatoris strenuissime se habuit in illo bello: et vidit imperator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eum propter quod viribus resumptis confortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Et ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium boetie. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes. et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuentu canonicorum regularium datis honorifice omnibus necessariis tam in crucibus quam in calicibus vestimentis et libris quam etiam in possessionibus et hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Entesimum decimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit sup almeriam. Est enim ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis ergo tentoriis super eandem ciuitatem cum aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerũt in eius auxiliũm. Comes raymũdus barchinonen̄. et ianuen̄. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuãtes impatorẽ habita victoria cepit almeriã oẽm aũt predam ciuitatis: et terminorum eius dedit impator alfõsus ianuẽsibus et inter spolia inuẽtum est vas lapidis p̄ciosi vnius elmoralde quãtitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt impatori q̄ daret eis illud vas: et qd̄ omnia alia distribueret eis q̄bus vellet: q2 ipsi cũ illo vase essent contenti. placuit aũt imperatori et concessit eis vas qd̄ et ipsi vsq3 in hodiernũ diẽ pro magno iocali obseruant sicut audiui vocãtes illud vas sanctũ griale. Alia autẽ spolia dedit raymundo comiti marchinon̄. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellã: et cũ iret per viam infirmatus est ex laboribus bellorũ et viarũ. et cum veniret ad locum qui d̄r delas fresnedas vidẽs quãdam arborẽ qui dicitur en∫ina magne quãtitatis et virentibus folijs placuit ei descẽdere sub eadẽ arbore vbi perceptis sacramentis: et facto testamento feliciter migrauit ad d̄ñm. Inter cetera laudatur imperator p̄dict9 alfonsus de iusticia. Unde legitur in sua cronica q̄ cum quidã agricola de regno galicie cõquereret eidem q̄ infans quidã in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit litteras suas illi infanti q̄ restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de litteris eius. Iterũ rediit predictus agricola ad imperatorẽ cum querela. tunc predictus imperator secretissime cũ duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousq3 puenit ad locum: facta ergo diligenti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domum infantis: et p̄cepit q̄ vocaretur diceretur q3 ei q̄ erat ad portã imperator qui eum vocabat. Ille aũt non modicũ mirat9 de tam subito et inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab impatore de illa iniusticia: et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mãdauit ipsũ suspẽdi in porta dom9 sue: et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste aũt imperator reliquit duos filios quorũ primogenitus dicebat sancius: alius vo fernandus. Primo dedit regnũ castelle. Scd̄o autem regnũ legionis Sepultus est aũt in ecclesia maiori ciuitatis toletane. regnauit et imperauit. xl. ãnis. et successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui tãte virtutis fuit: et tam iustissime gubernabat: q̄ vocatus fuit a populo rex sanct9 desiderat9 regnauit solũ anno vno q̄ feliciter finiuit et sepult9 est toleti apud imperatorem patrẽ suũ: et successit ei in regno fili9 ei9 alfonsus octauus vi. rex castelle. Qui icepit regnare cũ esset paruul9. s. etatis. iiij. annorum: et orta est diuisio magna inter milites castelle pter eorũ iteresse q̄s scз eũ haberet in potestate sua tanq3 tutor quousq3 cẽt etatis. xv. annorũ pter qd̄ plurima dãna in

regno euenerunt vsq3 ad prefinitũ tempus receptis premissis tyranno rum iusto dei iudicio: vt latius con tinetur in generali hystoria hyspa nie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

¶ Uincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur ciui tas roderici ab obsidione sarracenorum per regẽ fernãdũ legionis.

Entesimumdemũsextum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimocẽtesimooctuagesimoseptimo. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq3 ad tempus prefini tum. xv. annorũ cũ tempus fuit impletũ. tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad sarracenos accepta er go multitudine sarracenorũ disposuit venire super ciuitatẽ roderici que tunc edificabatur a rege fernã do legionis fratre regis alfonsi p̃dicti. Erat enĩ loc⁹ adhuc sine muris. ⁊ ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visiõe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: ⁊ ostendit ei aduentum fernandi roderici cu3 multitudine arabum. et precepit ei q̃ iret velociter ⁊ nunciaret regi le gionis fernando. Uenit ergo nunciauit p̃dicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendũ christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a sarracenis: ⁊ cũ non haberent muros: acceperunt tam viri q̃ femine currus ⁊ quadri gas ⁊ vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oĩa alia que habere potuerũt: ⁊ posuerũt circũquaq3 loco muri quousq3 veniret rex fernandus. Uenit ergo ad locũ predictus rex fernandus qui nunq̃ fuerat victus. ⁊ confidẽs in dño ex di uina reuelatione beati Isidori irruit viriliter in sarracenos bellauitq3 cũ eis. ⁊ deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum sarrace norum. q̃ non erat qui eos dinume rare posset: aliqui aute3 euaserunt per fugã. Aliĩ vero iugo captiuita tis sũt traditi. Et tũc murata fuit ciuitas roderici: ⁊ reuersus est rex fernandus cum leticia et honore. Post mortẽ huius regis fernandi legionis successit ei in regno eodẽ filius eius alfonsus qui in senectu te sua habuit bellũ magnum cũ albehuc qui erat dominus vnãdalie ⁊ deuicit eum. ⁊ tunc lucratus est meridam: montages: badayos: et casseres atq3 alcantarã et populauit plurima alia loca pp̃ter que re gnum suum erat dilatatum.

¶ Uincunt sarraceni: ⁊ vulneratur rex alfonsus octauus.

Entesimũde cimumseptimũ bel lum inter sarracenos et christianos. accidit anno domi ni Millesimocentesimooctuagesi

mononono. Tunc erat in affrica mira
mamolim sarracenus quidā nomi
ne iustet malcendo. Hic eleuat⁹ in
superbiā transiuit mare cū potesta
te magna. ⁊ venit ispolim: ⁊ ibi mo
uit exercitum suum per campaniā
corduben transiuitq; portū que di-
citur delmiradel. qd cum rex alfon
sus octauus cognouit cū iam tran
sierant. xv. anni etatis sue ⁊ pacifi
ce possideret regnū suum. sic q̄ re-
ges arragonie et nauarre erant ei⁹
vasalli. Cōgregauit et improuiso
maiorem exercitum quem potuit ⁊
venit in locum de alarchos: nec vo
luit expectare reges arrogonum et
nauarre: nec multos alios qui ve-
niebant in adiutorium eius. Sed
ipse cum paucis quos ad manum
potuit habere de locis circumuici-
nis ⁊ cum didaco domino viscaye
nec erāt ibi nobiles regni. dixerat
enim q̄ ita boni erant milites stre-
mature sicut nobiles qui lingua no
stra dicuntur fids dalgue. Et ideo
illi ꝓpter hoc vituperium non ve-
nerunt ad bellum. Cum ergo pre-
dictus rex alfonsus octauus esset
in loco de alarchos fortaliciū pre
parando. ecce superuenit mirama-
molim cum potestate magna sarra
cenorū: quorum non erat numerus
et cū rex alfonsus esset magni cor
dis irruit in sarracenos: ⁊ cōmissū
est durū bellum. Et noluit deus q̄
xp̄iani exirent ex illo bello cum ho
nore cū non essent vnius anni: nec
tradiderant dn̄o suo auxiliū sicut
debuissent. victi ergo fuerunt ibi
christiani: ⁊ multi eorum mortui et
rex alfonsus fuit in bello vulnerat⁹
et extractus a suis violenter: quia
ipse voluit ibi mori ⁊ cognouit rex
alfonsus q̄ hec ei acciderant pro-
pter errorem quem ipse fecerat cō
tra deum. sicut ei reuelatum fuerat
per angelum: ⁊ proposuit in corde
suo decetero seruire deo. intellexe-
rat enim q̄ potestas dei castigauit
eum q̄ sibi multum profuit: qȝ ser-
uiens deo nunq̄ aliquid postmodū
cepit q̄ non gloriose finiret: vt pȝ
in chronicis hyspanie latissime.

¶ Vincunt sarraceni et perdit ci-
uitas sancta hierusalem. ⁊ plures
alie ciuitates ⁊ loca.

entesimuȝ
decimūoctauū bel
lū iter sarracenos
⁊ xp̄ianos. accidit
anno dn̄i Millesi-
mocentesimooctuagesimoseptimo:
tempore friderici imperatoris: et
vrbani pape. iii. Post enim hiero-
solymitanuȝ pe xp̄ianos valde fue
rat dilatatum post multa bella et
gloriosas victorias de sarracenis:
in quibus semper pauci de pluri-
bus triumphabat sicut breui catha
logo regum terre sancte postq̄ ha-
bita fuit a christianis potest anno-
tari: qȝ godefridus de bullon pri-
mus qui ibi principatuȝ tenuit an
no vno cum paucis principem mi-
litie soldani egyptiorum cum infi-
delium innumera multitudine in
prelio superauit. Rex baldouin⁹
qui ei successit primus latinorū in
hierusalem. hic cū tricentis septua
ginta militibus et tricentis pediti
bus pricipe militie caliphe egypti

qui secum.xl.milia equitum.⁊.xxx. milia peditum adduxerat supera=uit: vbi peditum principē cū quinq̧ milibus sarracenis interfecit. aliī autem per fugam euaserūt. Et ite=rum cum quingentis equitibus: et duobus milibus peditum presidez asdolicarum venientem cum innu=mera multitudine deuicit cesis ex eis.iiij.milibus. aliis in fugam cō=uersis regnauit annis.xviij. Et suc=cessit ei alius baldouoinus de bur=go. qui in primo regni sui anno cuz septingentis equitibus cum gario principe turchorum potentissimo qui cum innumeraz multitudinem turchorum habeat: bellauit ⁊ deui=cit eum.iiij.milibus sarracenis in=terfectis. aliis vinculis mācipatis cum reliquis vero sarracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum ha=buit cum rege damascenorum: cui⁹ exercitus erat.xv.militum equituz ipse vero baldouoin⁹ habebat mil=le.c.equitum: ⁊ duo milia peditum hunc etiam deuicit duobus milib⁹ sarracenis mortuis plurimis ca=ptiuatis. Alii autem cum principe suo terga dederunt. de xp̄ianis au=tem ceciderunt.xxiiij. Regem etiā ascalanitarum qui cum multitudi=ne egyptiorum venerat in bello cū suis paucis prostrauit. Item dolo quintū damascenoruz regem qui ve=nerat cuz exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostibus interēptis. de xp̄ianis vero ceciderūt equites.xxiiij. pedi=tes autem.lxx. Hic baldouoin⁹ re=gnauit.xiij.annis. ⁊ successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumerā turchorū multitudinē q̄ de perfide ebulerat triūphauit tri=bus milib⁹ perēptis. ⁊ multis aliis in captiuitate detētis regnauit.xi. annis. successit ei in regno baldo=oinus primogenitus eius filius q̄ nono regni sui anno quosdā nobi=les turchorū satrapas cū vniuerso exercitu suo circa partes gerocon=cianas in prelio superauit. interfe=ctis ex eis quinq̧ milibus: reliq̄s cū ignominia et cōfusione fugiēti=bus. In.xv.etiā regni sui anno cū principe damasci noradino cōgre=diens fugiēte noradino cū pte exer=citus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit. regnauit xxiiij.annis sine liberis. ⁊ successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partib⁹ egypti cum dargan principe mili=tie egyptiorum congreditur et fa=cta magna strage hostium cū pau=cis diuinitus victoriam obtinuit. In secūdo autē prelio habens se=cum.cclxx.milites. pugnauit cum principe soldani damasci. qui secū ducebat.xij.milia turchorū. Arabū autem vndecim milia. ⁊ interfecit ex hostib⁹ mille quingētos. de chri=stianis vero centū ceciderūt. regna=uit annis.xij. ⁊ successit ei in regno baldouoinus filius eius. Hic diui=no iudicio lepra percussus regnuz nihilominus rexit. qui anno.iij.sui regni cum.ccclxxv.equitibus circa partes ascalone occurrēs saladino qui cū.xxvi.milibus equitū venie=bat supauit ipso saladino cū parte exercitus fugiēte. aliis trucidatis

aliis vinculis mácipatis. De xpia
nis autē.iiij.aut quinqz dñi dicunt
cecidisse. In alio autē prelio circa
tyberiadē cū septingentis equiti-
bus occurrēs saladino.qui.xx. mi-
lia equitū secū habere dicebat ipse
superauit mille hostibus interēptis
de xpianis vero paucissimi cecide
runt. Cū autē predictus rex ppter
eius egritudinē vxorem ducere no
luisset duas sorores:quas habebat
sibillā primogenitā.et yzabelem iu
niorē.duobus viris nobilibus ge-
nere:vxores dedit sibillaz vxorem
bernardo de lōga sparta marchio
ni montis ferrati.yzabellem vero
tradidit domino eufrido de throno
mortuo autē dicto bernardo et reli
cto quodā paruulo filio cui nomen
baldouoinus rex predictam vxorē
suam tradidit cuidā adolescenti de
pictauensi comitatu guidō fidelis-
simo:cui etiam eo qz infirmitate ni
miū grauabatur totius regni admi
nistrationē cōmisit.sed regis indi-
gnationē incurrens pcurationē et
administrationē amisit. Et tūc rex
conuocatis regnis maioribus ne-
potem suū paruulū baldouoinū re
gem inungi fecit:et tam ipsum qz
regē negocia prouidentie tutele co
mitis tripolitani cōmisit.nō multo
autez tēpore post baldouoino rege
leproso viā vniuerse carnis ingres
so:minore etiam baldouoino defun
cto prefatus guido pcurante vxo-
re sua sibilla ad quam regnum iure
hereditario pertinebat: sublimatus
est in regem non requisito assensu
comitis tripolitani. qui totius re-
gni tunc procurator erat. Unde val
de indignatus presertim cum ipse
ad regnū aspiraret absqz regis cō
sensu cum quo rancorem et inimici
tias extruxerat cum saladino treu-
gas fecit.et vt maiorem in regno et
contra ipsum regem defensionē ha
beret et nocendi.manet cum dña ty
beriadis:et totius galee matrimo-
niū contraxit. Unde factū est in re-
gno pericula et perniciosa discor-
dia.quibusdam comiti fauentibus
aliis regibus adherentibus:quam
diuisionem cum saladinus cogno-
uit cogitans qz immenso foramine
discordie facile pateret insidianti-
bus ingressus ex omnibus sibi sub-
iectis regionibus multitudinē pu-
gnatorum.congregauit ex egypto
arabia et mesopotania tam equites
qz pedites contra christianos con-
uocando. Dicitur autem.l.milia eq
tum:exceptis peditibus in comita
tu suo secum traxisse.et premisit an
te faciem suam decem milia electo
rum militum. qui per terram co-
mitis tripolitani.qui tunc treugas
cum sarracenis habebat per par-
tes.s. tyberiadis et nazareth vsqz
ad suburbia accon trasierūt vt mo
re suo christianos prouocarent si
forte incaute et inordinate psequē
tibus possent eos perimere vel ca-
ptiuos retinere nec effectu caruit
astutia impiorum imaginatio: quia
magister milicie templi cum fratri
bus suis plusqz.lxx. incaute egre-
dientes cum magistro hospitalis.
qui de castello suo beluetreuerte-
batur cum decem fratribus inter
clusi sunt ab eis iuxta casale rober
ti.13 aūt non nisi centū viginti mili

tes in comitatu suo haberet .x. mili
bus sarracenoꝝ mirabiliter resistē
tes multis ex eis iterfectis ipsi tā
dem fere oēs interfecti sunt vel re
tenti. magistro autē templi cū pau
cis fuga elapsis. magistro vero ho
spitalis trucidato primo die maij
cruentā de xp̄ianis reportarunt vi
ctoriā. Ex quo facto audiores sar
raceni effecti mēse Julio sequēti
oibus viris suis in vno congrega
tis regni xp̄ianorū. ex parte dama
sci ciuitatem. s. tyberiadem obsede
runt. Jam eñ comes tripolitanus
cuius erat ciuitas a sarracenis ca
ptus trengis recesserat eo q ipone
retur sibi q contra regē z regnum
mala plurima machinans sarrace
nis confederatus fuisset. Munitat
igitur ad predictā ciuitatē contra
sarracenos vxore sua in presidio re
licta. Dñs autē guido rex hieroso
lymitanus z raymūdus comes tri
politanus cū oibus fere totius re
gni nobilibus cū equitibus et pedi
tibus quotquot habere potuerunt
diuino auxilio dei destituti saladi
no z suos occurrentes tentoria sua
circa fontē zephoritanū locauerūt
de multitudine si quidē sua plusq
de diuino auxilio cōfidentes. A pri
mo enī introitu latinorum in terrā
sanctā christiani tot milites in vno
prelio congregare nequierūt. Erāt
enim mille ducenti milites loricati
pedites autem cum armis z arcu
bus z balistis circiter .xx. milia in
fausti expeditione interfuisse dicū
tur. die autē sequenti cū de xp̄iano
rum exercitu versus obsessam ciui
tatē leuiter pgrederet copiosa eqtū
multitudo exercitus saladini a dex
tris z a sinistris christianos pro
teruē nimis infestans sagittis z spi
culis tam equos q equites sine in
termissione vulnerans in loco ari
do: z inaquoso exercitum christia
norum castra locare z tentoria fige
re coegit q prudenter attendens
Saladinus sequenti die priusq
ad aquas exercit⁹ xp̄ianus perue
nire potuisset iuxta thronum ethin
ordinatis secundum militarē disci
plinam aciebus christianorum tam
equitibus q equis sitiētibus. Sa
ladinus dimicaturus hostiliter oc
currit. Erant autem dies feruētes
valde. Mense autem iulio. iiij. no
nas eiusdem in festo translationis
sancti martini anno incarnatiōis
domini supradicto: scz Millesimo
cētesimo octuagesimo septimo tra
didit dominus populum xp̄ianoꝝ
infinitis peccatis eorum exigenti
bus in manibus impiorū z a deo q
christiani subito terga dantes ab
inimicis fere omes a maximo vsq
ad minimum trucidati sunt: vel in
captiuitate detenti intantā enī for
midinem z pusillanimitatē humi
liauit eos dñs q vnus ex hostibus
versa vice cētū psequebat ex xp̄ia
nis. z qdam arma sua turpiter pro
ijcientes in manibus inimicorum
se gratis tradebant: facta autē ma
gna strage cesoꝝ. Guido etiam rex
hierusalem z magister militie tem
pli cū multis alijs tam maioribus
q minoribus ordinis in captiuita
te detentis abierūt absq fortitudi
ne ante faciem subsequētis: vt au
tem certis indicijs et euidentibus

signis deũ visibiliter offẽsuz agno scerent et diuine protectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignuz salutifere crucis qđ die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infortunis amiserũt ꝛ post paucos dies Saladin⁹ ille inimicus christi nõ solum ciuitates plures ac alia loca regni sed et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit ;cui⁹ excidiũ tota causa fuit. qꝛ vt dictum ẽ tota terra erat facinorib⁹ plena et rar⁹ erat in monasterio ꝛ rarior in seculo quẽ non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captum esse hierusalem ab inimicis xp̄i pre dolore post modicum obiit.

¶ Vincunt xp̄iani cruce signati et efficit͛ secunduz passagiũ ad terrã sanctã sine cõsecutione finis capitur tamẽ ciuitas accon.

Entesimũ decimũnonuz bellũ inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo.c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tertij tunc crescente rumore lamẽtabili de terra sancta plerią̃ assumpte crucis signo hierosolymã ire posuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex angelorũ frideric⁹ octuagesimus octauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberũ fecit et a piratis et thurcis p marga ritũ classis sue ducẽ. fit ergo ingẽs cõmotio partium diuersarũ gẽtiuz per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenatẽsi. ꝛ pisanẽsi. archiepiscopi:cũ magno de ytalia agmine tyrũ appulsi sunt Fidericus imperator fines imperij aggredit͛ cũ multitudine infinita. de frisia 𝔳o et dacia naues.l. de flandrijs quoą̃ trigintaseptẽ. de francia etiam campania ꝙplures illustres militie titulis glosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionẽ populoꝝ philippus et Richardus frãcie ꝛ anglie reges apud mesanam vix appulsi non valentes progredi ibidẽ hyemarunt ad quos Abbas Joachim veniens vocat⁹ ab eis de calabria sciscitatis de futuris respondit ꝙ mare quidẽ transirent sed parũ proficerẽt ne dũ adesse tempora q̇bus recuperanda foret hierusalẽ quod et ita contigit Naz solum accon ciuitatẽ de cursu fere biennio quãdo ceperat obsideri fuit capta per reges pdictos vbi philippus rex frãcie fuit infirmus ꝛ ideo apparatu suo duci burgundie cõmisso rediit a partibus transmarinis. Imperator vero ad q̇dã loca angustia aduenıẽs reperit multitudinẽ thurcoꝝ cũ quib⁹ bellãs triumphauit postꝙ fluuiũ que ndã transiturus mergitur: ꝛ vix extractus paulo post moritur fuit quidã vir magnanim⁹ qui post karoluz magnũ in gestoꝝ magnificentia parẽ nõ habuit cui⁹ exercit⁹ antiochiam venit vbi duz sita corpora reficiũt ꝛ epulis intẽdunt tot obruũt vt de tanto exercitu pauca milia remanerẽt. Richar

dus anglie rex post multa naufragia rediens p haustriam trāsire se crete deliberās a duce capt⁹ traditur imperatori a quo per annū detentus exactione maxima redditur suo regno.

¶ Vincunt xpiani et capit ciuitas damyata peremptis.lxxx.milibus sarracenorum.

Entesimumuicesimū bellum inter sarracenos & xpianos accidit āno dñi Millesimoducētesimo decimoseptimo tpe honorij pape tertij. Tūc cōgregat exercit⁹ accō cū regibus hierusalē cipri hungarie & ducibus haustris bauarie frācisq₃ q̄pluribus & germanis redeuntib⁹ vero hūgaris aliqui egiptū applicātes damyatā capiūt peremptis tā ferro q̄ fame octuaginta milia sarracenoꝝ deniq₃ captis cardinali tēplarijs & hospitalaꝝ toto q₃ exercitu excepto rege q̄ a cardinali discordās recesserat damyatā q̄ p annū a xpianis fuerat possessa pro eoꝝ redēptione fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodē papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

¶ Vincunt christiani peremptis. cc.milibus sarracenorum per regem alfonsuȝ octauum in nauibus tholose.

Entesimumuicesimūprimū bellū inter sarracēos & christianos accidit anno dñi millesimoducentesimo tricesimo tertio. Tunc predictus rex alfonsus.viij. nepos imperatoris cuȝ regnasset quinq₃ annis videns dāna que sarraceni ɔtinuo inferebant xpianis nec tradens olimoni quādo fuerat victus ab illo myramamolim affricano supradicto consilio habito cū magnatibus regni sui diffinitum fuit q̄ melius erat q̄ ponerent se in fortuna belli q̄ sufferre ɔtinuo tanta dāna sarracenorū et factum est q̄ ifans fernādus regis p̄dicti filius misit ad papaȝ pro cruciata vt succursum haberet pater ei⁹ cōtra sarracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant.s. veniēdi ad destruēdū regnū. papa aūt vidēs q̄ erat iusta petitio concessit et mādauit q̄ predicaretur p omnia regna xpianoꝝ per annū ante terminū prefiniti belli affirmati tam p sarracēos q̄ per xpianos & interiȝ q̄ crux p̄dicabat predicto habito consilio cōgregauit rex alfonsus exercitū suū & iuit vt percurreret terrā sarracenoꝝ & cepit tūc alcalam et isturquerā et grandiȝ et cubas et reuersus est in terrā suaȝ ppter tēpestatem hyemis. Et tunc in mēse februarij cū esset in maiori loco mortuus est filius ei⁹ infans fernandus de quo valde doluit q2 vnicus ei erat licet filias haberet & sepultus est i monasterio monialium ciuitatis burgeñ.qđ dicit las huelgas. Illud enim monasteriuȝ cū quodā solenni hospitali ppe cū edificauerat predictus rex alfōsus viij.& mirabiliter dotauit omnib⁹ necessarijs. Cum ergo tēpus veris veniret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gentes cruce signatas diuersarum nationum et linguarum ꝛ tunc etiam accessit ibidē rex petrus arragonie cum toto exercitu potestatis sue ac alie multe gentes regni francorum. venerūt etiā ibi omnes prelati magnates milites scutiferi et ciues regnorum suorum: gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portugalia ꝛ precepit rex alfonsus ꝙ cōputarentur omnes gentes que venerunt extra regnū suum ꝛ inuenti sunt. x. milia equitū. c. milia peditū ꝛ locutus est virtuosus rex alfonsus cū omnibus capitaneis et principibus oīum exercituum ꝛ dedit eis omnia necessaria qui nimis contēti de eo ꝓmiserūt sibi ꝙ vel vincerent vel morerentur cū eo. Dato ergo solido illis quibus dandū erat datis etiam plurimis ermis nō habētib9. ꝛ bestijs plurimis ad portādū necessaria inuentus est numerus bestiarum. lxx. miliū. Egressus est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune. xii. mensis Junij et appropinquantes ad terram sarracenorum ceperūt statim malagon et calathravam veteram. Et tunc appropinquauit ibidem rex sancius nauarre cū toto exercitu ꝛ inde procedētes venerunt ad locum qui dicitur guadabira: qui est sub monte delmuladar et inde accesserunt ad locū qui dicitur laloza: ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamolis qđ erat totum coloris rubei: sarraceni autem ceperunt totum illum transitum. ꝛ ideo christiani transire nō poterāt ad miramamolim sine maximo periculo propter asperitates ꝛ artitudinem vie. Cum ergo predicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dn̄i sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ipse ostenderet ei viam per quam secure possent transire ꝛ insuper pascua virentia ꝛ fontes delectabilissimos ad bibendū et sic factum est. Venerunt ergo per viam quam eis ostendit et inuenerunt in altitudine illa quā ascenderūt planiciem magnam ꝛ diuina que dixerat eis angelus domini. Illum autem amplius videre nō potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angelum dn̄i. et cum cognouerunt sarraceni ꝙ christiani transirent ad ꝑdictum locū doluerūt valđ. Fixis ergo ibi tētorijs suis in loco vn̄ poterāt videre sarracenos ꝛ ecōtra māserūt ibi trib9 dieb9 vt requiescerēt modicū a laborib9 suis In ꝑdictis autē trib9 dieb9 semꝑ tenuerūt sarracēi suas acies ordiatas. Die aūt dn̄ica hora medie noctis q̄ erat. xvi. dies Julij audita ē vox qdam de celo ab oībus existētibus in exercitu xp̄iano dicēs. Surgite serui dei armamini ꝛ ite ad bellū qua voce ab omnibus audita cōfortati sūt nimis ꝑceptis ergo salutarib9 sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercit9 dn̄i armat9 ꝛ ordinat9. Sarraceni similiter ordinauerūt acies suas. Erat autem exercitus eorum octuaginta milia equitū: peditum vero nō erat numerus ꝙ non remansit aliquod re

gnum sarracenorum de quo nō fue runt ibi sarraceni inter quos erāt multi reges et pricipes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamolīz fecit fieri circulū magnū quasi currale cōstructū vndiqꝫ ex hominibus armatis circumligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia sarracenoꝝ nigroꝝ qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et intra circulūz illū erant multi reges ꝛ aliī magni domini quasi triginta milia ad seruādū miramamolim. Intra erāt etiā sagittarīi innumeri ꝛ multitudo arcaruz que plene erant sagittis. extra circulum vero predictuz erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad videndū et tanta videbatur multitudo ꝙ nullus poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolim armatus et indutus desuper quadā nigra almosia ꝛ super illam alia incōsutalis tenens ensem ad collum et libruz alcorani ante se. Cū ergo reges christiani inceperunt mouere se contra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multoꝝ et mirabilium coloꝝ quā oēs xp̄iani viderunt vt narrat in cronica sua rodericus archiep̄s. ꝓpter quod signum oēs xp̄iani fuerūt nimium confortati et irruerunt viriliter ꝛ ordinatissime in sarracenos ꝛ factū est prelium magnū. Die eadē dn̄ica que fuit. xvi. dies Iunii ꝛ post plurimā cedē sarracenoꝝ confractū est currale et multiplici parte ꝛ victi sūt sarraceni miramamolim vero cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die ꝛ tota nocte sarracenos fugiētes occidētes ꝛ vulnerantes eos ꝛ reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulgariter las nauas de tholosa inuenti sunt mortui sarracēi. cc. milia de xp̄ianis vero solum. cc. ꝛ. xxv. persone. et steterunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo diebus expoliātes cāpum ꝛ tantā multitudinē auri ꝛ argenti ibi inuenerunt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfōsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibariis preparādis in toto exercitu nisi solum haste lancearū et sagittaꝝ sarracenoꝝ: sed nec tertiā partē cōburere potuerunt ꝛ dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamolīz ꝛ ꝑcepit dono didaco dn̄o viscaye ꝙ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Dn̄e oēs diuitias quas nos ꝛ vos milites vestri habere debemus huius belli miramamolim eo modo quo sunt intra currale oēs sunt reges arroganum et reges nauarre. Uobis aūt dn̄e honoreꝫ belli do qꝛ vos habere debetis. Aliī vero gentes gaudeant de his que habuerunt qd̄ verbū placuit omnib⁹ regibus et ꝑcesserunt inde cū leticia magna et ceperunt castruz debilkes ꝛ ferrabanos: et castruz qd̄ dicit̄ lasnauas de tholosa. Et inde venerunt baecios et neminē intus inuenerunt. Progredientes vō vltra irruerunt in ciuitatē vbetēsam q̄ plena erat sarracenis fugiētib⁹

vltra.xl.milia et obsederunt ciui-
tatem ⁊ breui spacio capta est ciui
tas sic ꝙ nullus sarracenus euasit
qui fuerit mortuus vel captiuꝰ vbi
etiã plurimas diuitias inuenerũt
⁊ destruxerũt ciuitatẽ vsqꝫ ad fun-
damentũ. Quo facto reges arrago
nũ et nauarre ꝓpter infirmitates
varias exercitus inualescẽtes feli
ci expeditione in regna sua sunt re
uersi. Rex vero alfonsus cũ magna
leticia et honore reuersus est toletũ
vbi magnifice remunerauit et mi-
lites suos et extraneos. Hic magni
ficꝰ et virtuosus rex alfonsus. viij.
post plurima bella ⁊ gloriosas vi-
ctorias cũ iret vt se videret cũ re
ge alfonso legionis infirmatus est
in quodã loco ꝓpe areuelũ qui di-
citur garsiminus vbi perceptis sa
cramentis ⁊ facto testamẽto felici
ter migrauit ad dominũ anno. liij.
regni sui et successit ei in regno fi-
lius eius henricus primꝰ. viij. rex
castelle. Jacet aũt sepultꝰ in supradi
cto monasterio monialiũ burgẽsi. qḋ
ipse cõstruxerat. Regnauit aũt rex
hẽricꝰ ꝑdictus. xiij. annis qui ãbu
lans ludẽdo cũ pueris suis in ciui
tate palẽsi. casu percussa quadã te
gula cecidit et percussit regẽ in ca
pite de quo mortuus est et sepultꝰ
est in predicto monasterio burgẽsi.
apud fratrem suũ infantẽ fernãdũ
⁊ successit ei in regno rex fernãdus
filius regis alfonsi legiõis et dñe
berigarie filie supradicti regis al
fõsi nepotis imꝑatoris ꝙ predictꝰ
rex hẽricus nõ reliquit ꝓles ⁊ in h
rege fernando mortuo patri suo re
gi legionis cõiuncta sunt regna ca
stelle et legiõis pro semper.

¶ Vincũt xpiani et capitur regnũ
maioricarum per regem Jacobuz
arragonie.

entesimumui-
cesimum scdm bellũ in
ter sarracenos ⁊ xpia-
nos accidit anno dñi Millesimo-
ducentesimotricesimo tẽpore gre-
gorij pape. ix. Tunc Jacobus rex
arragonũ cõgregato classe sua per
mare venit super maioricã ⁊ deui-
ctis sarracenis cepit ciuitatem et
totum illud regnum.

¶ Vincunt xpiani ⁊ capit ciuitas
valẽtie ꝑ regẽ Jacobũ arrogonie.

entesimumui
cesimũtertiuz bellũ in
ter sarracenos ⁊ xpia
nos accidit anno dñi
Millesimoducentesimo tricesimo-
octauo. Tũc Jacobus rex arrago-
nuz congregato exercitu suo venit
super valentiam et obsedit et ce-
pit eam pluribus bellis sarrace-
norum deuictis.

¶ Vincunt sarraceni vestatis plu
ribus prouintijs.

entesimum ui-
cesimũquartum bellũ in
ter sarracenos ⁊ christia
nos accidit circa annũ dñi Mille-
simũducentesimũquadragesimũse-
cundũ. tẽpore celestini quarti tũc
tartari cũ magno exercitu hunga-
riam et poloniam vtranqꝫ arme-
niam ruciam ⁊ alapiam vastant et
vsqꝫ ad fines germanie ꝑuenerũt.

Cum autem timerent responsū habuerunt et dictum est eis. Ite securi qr spiritus dissidij ꝛ incredulitatis et discordie precedūt vos. sicqꝫ factū est. Ante eius introitum eorū rex principes clerus ꝛ populus dissedebant. ꝛ ideo in introitu eoꝝ parare se nolebant: et cū tartari se defenderent per regnū hungari timore ꝯfusi fugerunt ꝛ multa milia hūgerorum sunt occisa.

¶ Vincunt xp̄iani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regeꝫ francoꝝ ludouicuꝫ.

Centesimum uicesimūquintū bellū iter sarracēos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducētesimoquadragesimenono. tēpore Innocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui postmoduꝫ fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succensus tribus fratribus suis cruce signatis et congregata magna classe nauigans per mare applicuit portuꝫ cipri vbi hyemauit In sequenti autem vere veniens damiatam litora nili plena sarracenis inuenit defendentibus sibi terram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit et terruit eos adeo ꝙ ciuitatem munitissimam liberā dimiserunt fugientes quaꝫ rex et sui mirantes intrauerunt estate ac sequenti hyeme tenuerunt.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ captiuatur rex francorum ludouicus cum fratribus suis.

Centesimū vicesimūsextuꝫ bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducētesimoquinquagesimo. Tūc p̄dictus rex ludouic⁹ cum exercitu suo ꝯ soldanū babylonie egreditur sequēs predictū nili alueū. vꝫ sarraceni p̄liari cū eo formidātes trāsitū ꝯcluserūt sed robertus frater regis suspicās ꝙ eodē cursu vltra rnderent primis in quadā aggressione villā occupat almoseraꝫ vbi inito certamie sarraceni plurimos p̄imunt xp̄ianos. Inter quos frater regis fuit p̄ditus nec inuētus. Cōsequēter regis exercit⁹ tāto fuit subiect⁹ infirmitatib⁹ ꝙ coci ꝛ alij armis nō vsitati assumebant ad excubeas ꝛ diurnas custodias loco egrotātiū dn̄oꝝ qd̄ sarraceni presentiētes regē insequūtur et in quodā loco intercluſuꝫ cū fratribus suis karolo et alfōso capiūt ꝛ alios plures interficiunt et plures retinēt captiuos sꝫ tractu habito cū soldano rex cū captiuis magna interueniente pecūia liberat ꝛ damyata reddit sarracēis ꝓpter quā pecūiā soldan⁹ fuit postea a suis interēpt⁹ vasallis ꝛ damiata dirupta nec ad manꝰ iterato p̄ueniret xp̄ianoꝝ. Rex vero ad ciuitateꝫ rediēs Acconēsē. vero quinquēnio illic māsit in partibus multaqꝫ loca muniuit ꝛ captiuos plurimos redemit. Quo tp̄e facta est subito crucis signatio pastoꝝ illoꝝ ꝛ pueroꝝ i frācia vsqꝫ ad numerū circiter. xx. miliū: dicētiuꝫ

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur signantes more eporum aquã benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos vero et clericos spoliãtes interdum verberãtes: et interdum occidentes: et nullus resistit seu compescuit malignãtes. Sic ergo per legiones ad diversos portus maris scilicet marsiliã et brandusiam pervenientes inanes et vacui redierũt sic q in brevi tẽpore: vt fumus evanuerunt. ferebatur autem q vetulus de monte qui arracides dicitur a puericia duos clericos scismarinos in carcere detinuerat: nec vnq eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabãtur benedicti pueri quibusdam falsis visionũ rumoribus atq promissionib9 ad se cruces signãdos electi.

Vincunt christiani cruce signati. et fugantur sarraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.

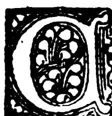
Centesimumvicesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio. tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum sarracenorum in eundem patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit et de patrimonio eccl'ie ipsos fugauit. et tunc contulit karolo fratri ludovici regis francie pdictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludovici fratris nostri.

Vincunt christiani et capitur civitas murcienesi. per regem Jacobum arragonie.

Centesimumvicesimũ octauũ bellũ inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto. Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie sarracenorum q regi castelle tributaria erat: obsedit et expugnavit et cepit.

Vincũt xpiani occisa multitudine saracenoꝝ p infantem alfonsũ filium regis fernandi secundi.

Centesimũ vicesimũ nonum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo ducẽtesimo sexagesimo septimo. Tunc pdictus rex fernãdus secũdus octau9 rex castelle anno regni sui. xv. pcepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terrã saracenoꝝ qui cũ exercitu suo destruxit terrã ciuitatis cordubeñ. et cepit plonã et venit cõtra terrã hyspaleñ. et xerisch. et destruxit quicqd invenit fixitq tentoria

sua super ruinam gradalete. Rex vero saracenorum abēhuc. cū3 hec sciuit: connocauit clamoribus totam terram ꝛ venit ad locum dexterit: posuitq3 regale suum inter villas ꝛ xp̄ianas fecitq3 septem acies in quarum qualibet adminus erāt mille equites. peditū3 ṽo non erat numerus. christiani vero etiam ordinauerunt acies suas: et inuenti sunt mille equites ꝛ duo milia peditum. ducebāt autem secum quingētos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. cōmissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosq3. et cum adiutorio altissimi ꝛ sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni ꝛ tot fuerūt mortui ex eis: ꝙ non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Vincunt saraceni ꝛ capitur antiochia per soldanum babylonie.

Entesimum tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supra dicto Millesimo. cc. sexagesimo secundo. Tūc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiā obsedit quā3 post aliquos dies captā occisis ꝛ captiuis viris ꝛ mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Vincūt xp̄iani ꝛ capitur vbeda per regem fernandum secundum.

Entesimum tricesimum pri̅mū bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo. cc. lxix. Tunc predictus rex fernādus secūdus octau⁹ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedam cepitq3 eam viribus ꝛ reuersus est cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Vincūt christiani ꝛ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.

Entesimum tricesimū secundū bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo. cc. lxx. Tunc supradictus rex francoꝝ ludouicus non territus laboribus preteritis ꝛ expēsis de quibus supradictum est Johannesq3 comes niuernensis philippus ꝛ petrus liberi eius pictauie frater ei⁹ attribatensis quoq3 ꝛ britanie comites theobald⁹ rex nauarre multiq3 milites atq3 plebes ꝛ ecclesiarū prelati venēut ad mare. vi. kal. Julii ab aquis mortuis incipiunt nauigare initq3 eis cōsilium: vt regnū tunicū quod transfretantibus dabat xp̄ianis impedimentū primo subijcerent sue potestati. Eodēq3 mēse circa festum beate marie magdalene ad portū carthagenis repulsis saracenis littus tuētibus applicauerunt: et ciuitatem capiunt in instanti. ac castra contra tuniciū posuerunt quā cum per mensem obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ filius regis comes niuernēsi. Johānes ꝛ post eum legatus cardinalis ep̄us

albenses. obierunt. Deinde benedictus rex ludouic⁹ in vigilia sancti bartholomei obijt videnss exercitus christianorum quod tute non valebat hyemare in partibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie: et christianis captis libere dimissis: et quod fides xpiana per predicatores et minores predicaretur remeauit.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas cordubensis. et plura alia loca per regem fernandum secundum et remittuntur cāpane ad sanctum Jacobum.

Entesimum tricesimū tertium bellum inter saracenos et christianos accidit āno domini millesimo. cc. lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiēs seruire xpo cōgregauit exercitum suū et venit super ciuitatem cordubensem. obseditque eam et post multa bella data est sibi ciuitas: et tunc virtuosus rex fernādus remisit cāpanas ad ecclesiā sancti iacobi quas duxerat almāsor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit Arionam et pegalgaiar et metitar et carthenam cepit etiam illoram quam ignibus cremabat et obsedit granatam: propter quod rex granate factus est eius vasallus tributarius: et tradidit tunc regi fernando gihenū deinde cepit carmonam et constantinam et acalamdelrio.

Vincunt saraceni et perditur trypolis ciuitas.

Entesimū tricesimumquartū bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dn̄i Millesimo. cc. lxxxix. tempore Nicolai pape. iiij. qui primo fuerat generalis ordinis minorum. Tūc soldanus babylonie congregato magno saracenorum exercitu tripolim ciuitatē obsedit et dū letanie fierēt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuisque xpianis pluribus xpianitatis nomē deletū fuit i eadē

Vincunt christiani et capitur ciuitas hyspalensis. per regem fernandum secundum.

Entesimū tricesimūquintum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dn̄i millesimo. cclxxxij. Tunc predictus rex fernandus secundus octauus rex castelle considerās quod ciuitas hyspalensis. erat de principalibus mūdi: quia receptaculum terre: et maris desiderio magno concupiuit habere illam. Uocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti precepit sibi quod statim congregaret maiorē classem per mare quam posset et veniret sup ciuitatē hyspalensem. et factum est ita. Rex vero per terram cū exercitu magno venit: et sic per mare et per terram obsessa est predicta ciuitas hyspalensis. xvi. mēsibus i quibus fuerūt bella multa in aqua et in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderūt regi fernando nobilissimā ciuitatē hyspalen. ex pacto ꝙ extraherēt oīa bona sua. Intrauit aūt predictā ciuitatem virtuosus rex fernādus secundus in die sancti clemētis anno domini Millesimo.ccxc. Et post hec lucratus est villam q̄ dicitur xeres delafrontera ꝛ medinā delalbohera: ꝛ alcalā delos gonzales ꝛ beier ꝛ calis ꝛ sant lucar de barra meda ꝛ archos ꝛ librixā ꝛ oīa alia vsq̄ ad mare octo ānis stetit hic virtuosus rex fernandus in frontaria saracenoꝝ ꝙ nō venit in castellam et postꝙ lucratus fuit ciuitatē predictā hyspalen. ordinabat iā trāsire in affricā: ꝛ multi reges affricani concordauerant se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in predicta ciuitate hyspalen. ꝛ sic vidēs se infirmū ꝛ declinantē ad mortē vocato ad se filio suo īfanti alfonso primogenito quem habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra mare lucratā vel tributariam: ꝛ si tu sustinueris regnū sicut ego tibi dimitto: eris talis sicut ego. ꝛ si plus acquisieris: eris melior me. et si de hoc aliquid pdideris nō eris talis sicut ego. Et data bn̄dictione predicto filio suo alfonso facta cōfessione ꝛ ordinato testamento petijt corp⁹ dominicū. Et factum est cū quidam religiosus intraret ad eū cū xp̄i sacratissimo corpore in manibus suis videns virtuosus rex precepit se expoliari vestibus regijs ꝛ indui alijs vestimētis pauci valoris descenditq̄ de lecto in terram cum maxima humilitate et genibus flexis sup terram vestē quādam ligauit ad guttur suū ꝛ accepta cruce i manibus suis adorauit eam lachrymosis gemitibus et dicēdo verba magne fidei ꝛ deuotionis. Quo facto petijt veniā ab omnibus circūstantibus: ꝛ cū omnes ei pepercerūt recipit corp⁹ dominicum cū magna reuerentia ꝛ dei timore. ꝛ cū reclinatus iterū esset in lecto: mandauit sacerdotibus ꝙ cantarēt letaniam ꝛ te deū laudamus. ꝛ sic tenens candelam incensam in manibus feliciter migrauit ad dn̄m anno domini Millesimo cc.xciij. Regnauit.xxxv.annis ꝛ sepultus est honorifice i ecclesia maiori hyspalen. Et successit ei in regno: vt dictum est filius ei⁹ alfonsus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ꝛ capiuntur plura loca p regē alfonsum nonū.

Centesimū tricesimum sextū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.cc.xcvi. Tunc predictus rex alfonsus.ix. congregato exercitu suo venit in terram saracenorum ꝛ obsedit quandam villam que dicitur tereda ꝛ cepit. post hec cepit villā cericensem bis cepit etiā in eblā ꝛ algarbiū ꝛ gibraleō ꝛ huemellā ꝛ sepiam ꝛ moram et alcabim ꝛ castrum mari et tamram et farum et laule: et edificauit de nouo villā regalem. Regnum etiam murtie qd̄ ab eius subiectione fuerat eleuatū iterum sibi subiecit. Ipse etiā ob

sedit aliezirã per terrã & p mare multis diebus: & posuit ducem sui exercitus infantẽ petrũ filiũ suũ & non fuit cõsecutus finis: qꝛ soluta fuit classis maris p saracenos vltramarinos. qui quadã astutia nouerunt galeas & naues xpianorum esse vacuas ꝑpter infirmitates inualescẽtes erant fere oĩes xpiani in terra cũ infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerũt in galeis: & sic breui spacio soluta fuit classis xpianorum propter qđ infans petrus cũ exercitu suo habuit dimittere obsidionẽ cum per mare libere saraceni mitterẽt iam ꝓuisiones in ciuitatẽ. Predictus rex alfonsus. ix. fuit tante magnificentie ꝙ veniẽte ad eum quadã imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendũ maritum suũ imperatorẽ quẽ captiuũ tenebat soldanus babylonie: erat preciũ. l. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quartã vnam sibi dederat papa. Aliã rex francoꝝ. Ipse solus soluit totam redẽptionẽ eo pacto ꝙ restitueret pape & regi francorũ partes quas receperat ꝑpter qđ regnum tũc remansit in magna paupertate. Fuit etiã tãte fame ꝙ mortuo impatore almanie fuit electus in imperatorẽ in discordia tamen de qua electiõe fuit certificatus p lr̃as pape & p ambasiatores almanie: qꝛ tamen multũ tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suũ: licet arriperet viam non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanoꝝ: & de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est. cum esset ꝓpe auinionẽ vt succurreret regno suo: qꝛ hic fuit rex magne sapiẽtie: & fecit librũ qui dicit las pertidas. Unde regitur regnum castelle & est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinã bene attenderent reges successores & attenderẽt & executioni mandarẽt ordinem regiminis illius libri: qꝛ si hoc fieret crederem nullum regnum xpianorum in regine regno castelle eq̃parari. habũdantia tamẽ & delitie rerũ huius regni & inordinata cupiditas tyrannoꝝ ponunt velamen ante oculos presidẽtium: vt non solum predictum librũ sed nec honorẽ legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nullũ regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatum sicut est regnũ castelle.

¶ Uincunt saraceni & occidit dominus ramirus per abenyncaf regẽ vltra marinum.

Entesimũ tricesimũ septimũ bellũ iter saracenos & xpianos accidit circa idẽ tempus Cum enĩ p̃dictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiũ suscipiendũ & dimisisset regnũ sub dñio filij sui infantis fernandi tũc abenyncaf rex vltra marinꝰ trãsiuit mare cũ multitudine graui vocatus & inuitatus p regẽ granate donus nimus aũt p̃sidebat in frontaria: & notificauit p̃dictũ transi-

tum infanti fernando. et interim ip se occurrit cum gentibus frontarie sarracenis ex parte ecclesie. erant autem pauci christiani in comparatione potestatis sarracenorum. sed quia videbant se iam acies adinuicem ne forte diceretur quod fugiebant: Irruerunt viriliter in sarracenos. et mortui sunt plures ex vtraque parte. Cecidit etiam ibi predictus preses donus nunnus cuius caput abscisum immisit abenyucaf presentatum regi granato et sic ea die concessa est victoria sarracenis.

¶ Uincunt sarraceni et occidit infans sancius archiepiscopus toletanus.

Centesimum trice simumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Cum enim per totum regnum castelle diuulgaretur. ingressus predictus sarracenorum omnis prepararunt se ut irent ad frontariam. Inter quos primus qui accessit fuit infans sancius archiepiscopus toletanus cum aliquali multitudine militum christianorum: et quia fuit sibi nunciatum quod multitudo sarracenorum prope martos cum preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebant: sed ipse cum suis occurrit sarracenis: et bellauit cum eis. Sed quia sarraceni incomparabiliter erant multi vici et fuerunt christiani: et captus est predictus archiepiscopus et denudatus lancea occisus est. et abscisum caput eius et manus dextera in qua annulum tenebat. de morte predictorum suorum scilicet doni nunni et archiepiscopi toletani valde doluit predictus rex alfonsus audiuit enim eorum mortem cum esset in via imperii. et ideo veniens guerram magnam fecit sarracenis. regnauit xxxii. annis: et abstulit sibi regnum in vita filius eius sancius propter quod maledixit eum: verumtamen in morte reuocauit maledictionem suam et dedit litteras sigillis aureis sigillatas pro ciuitatibus villis et castris ne posset annotari de proditione post eius mortem. quia eleuauerunt se contra eum. ¶ Legitur etiam in chronicis quod hic rex alfonsus. ix. dixit quandam blasphemiam contra deum scilicet quod si ipse fuerat cum deo quando mundum creauit quod multi defectus qui sibi fuerunt facti non transissent. propter quod verbum cum die quadam oraret in oratorio suo ante imaginem virginis apparuit sibi angelus ex parte dei et reuelauit sibi sententiam mortis prefixo sibi termino ab illa die vsque ad. xxx. dies inclusiue. et factum est sic: quoniam in prefixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepultus fuit apud patrem suum regem fernandum in ecclesia maiori hyspalensi. et successit ei in regno sancius filius eius decimus rex castelle qui regnauit. ix. annis: nihil fecit contra sarracenos. Et successit ei in regno fernandus tertius filius eius vndecimus rex castelle. qui regnauit. xv. annis. et mortuus est. Causa autem mortis eius fuit: quia precepit occidi duos scutiferos de carnayal et non fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iniusticiam citauerunt re

gem. ut compareret coram deo infra .xxx. dies ad dandum rationem huius iniusticie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcadete quam obsessam tenuerat pluribus dieb9 et successit ei in regno filius eius alfonsus. x. rex castelle. viij. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubensi.

¶ Uincunt sarraceni et perditur ciuitas accon.

Centesimum tricesimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimo.cc.xci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a sarracenis capitur .xiiij. kal. Junij. occisis plus quam .xxx. milibus christianorum utriusque sexus. Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dominorum et nationum diuersitas facientium ibi contrariam voluntatem.

¶ Uincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo templariorum.

Centesimumquadragesimum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimo.ccc. tpe clementis pape quinti. Tunc hospitalarii cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulam rodi capiunt que caput est vicinarum insularum. et extunc redacta fuit sub dñio xpianorum. Inde aptus apparuit in terram sanctam transitus xpianus sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorum: quia in sua prophana professione abnegabant xpm et expuebant super crucem in obprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

¶ Uincunt xpiani et occisis plurimis sarracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum.

Centesimumquadragesimumprimum bellum inter sarracenos et xpianos fuit circa annum dñi Millesimo.ccc.xiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertii predicti sub tutoribus positis: quia paruulus. Tunc infans petrus auunculus un9 de tutorib9 supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem ubeten. et cum esset ibi die martis nona die maij bono mane appropinquauit ibi militie regni granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factum est prelium magnum sed victi fuerunt sarraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti sarraceni et qui erant inter eos hoies signati et magni domini et secutus est fugientes sarracenos per quinque leucas: occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calmil et albanar. cepitque eos. et reuersus est cum honore in ciui-

tatem cordubensem.

¶ Vincunt xpiani fugato rege granate: et pluribus cesis sarracenis per dñm iohannē manuel.

Entesimūquadradesimūsecundū bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimo.cccxliiij. Tunc dñs iohannes manuel super pdicto regi alfonso.x.et.xij.regi castelle cum esset in frontaria granate. Audiuit quomō rex granate mittebat quēdam sarracenū qui dicebat hosom cū tota sua potestate cōtra ciuitatē cordubeñ.et ꝙ destrueret totā terram vsqꝫ ad portā ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito predictus dominꝰ iohannes manuel cū exercitu suo et cū magistris ordinū et cōsiliis frontarie et venit ea die vsqꝫ ad flumen qđ dicitur guadelquenir. et ibi fuit factum graue bellū. Et inter vtrosqꝫ victus est hosom et plurimi sarraceni trucidati ꝙ cū rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita. dixitqꝫ se voluisse in predicto bello.

¶ Vincunt xpiani. et soluitur classis sarracenorū per alfonsum infre admirandum maris.

Entesimūquadragesimūtertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo.cccxvij. Tūc dominus alfonsus infre admirandum maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis et sex nauigiis que dicuntur lenonis. et cum octo nauibus bellauit cum.xxij. galeis sarracenorum. deuicitqꝫ eos et cepit tres galeas: et submerse sunt in aqua quattuor et captiuati sunt ac mortui q̄si mile, ducēti sarraceni

¶ Vincunt christiani. et occiditur infans picato cū multitudine sarracenorum.

Entesimūquadragesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno dñi Millesimo.cccxxxix. Tunc infans piraso filius regis belamarim transiuit mare cum septem milibus equitum, et triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca: et gūdislaus martini de oueto hoc nouerunt: continuo fuerunt cum gentibus ciuitatis hyspalensis. et scriseñ. qui occurrētes predictos sarracenos cum duobus milibus equitum. et.ccc. peditibus irruerūt fortiter in sarracenos et factum est prelium magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt sarraceni a predicto infante picato: et quasi oībus aliis sarracenis qui cum eo transierunt.

¶ Vincunt sarraceni et occidit alfonsus infre admirandus maris.

Entesimūquadragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos. ac-

cidit anno domini millesimo.cccxl. Tunc dominus alfonsius infre admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum aliezira et permittente deo fuerũt victi christiani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galee et sex naues: mortuusq; est ibi admirandus et maior pars christianorum.

¶ Uincunt christiani cesa immumera multitudine sarracenorum et fugatis regibus benamarini tunicis et bugie per regẽ alfonsum nonuz.

Centesimumũqua dragesimum sextum bellum: inter sarracenos et christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneum cum quo veniebant rex tonisu et rex bugie: durabatq; transitus eorum vsq; in finẽ octobris. Numerus autem equituz qui transierunt fuit vltra octuaginta milium: peditum autez propter eorum nimiam multitudinem non erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in.xi. galeis: et vna naui coram carisa cum tempestate maris tenentes p̃dicti sarraceni obsessam predictaz villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eam sine intermissione. Uenit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septem milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum.xij.regem castelle predictum: et ad regem alfolsum portugalie qui diuina clementia in vnum congregati cum.xiij. millibus equitum: et xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent predicte ville obsesse: et cum peruenerunt ad vadum carise miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per oram maris transeuntem intrauerũt nocte carisam ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni aciebus suis ordinatis ad transituz predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus: exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerunt in tentorijs sarracenorum occidentes et expoliantes totum regale eorum: quia non erant qui resisterẽt eis. Quod audiens rex almoasen cum alijs regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: et dederunt post eorum terga: et sic placuit altissimo: q sarraceni victi fuerunt: et fugientes tot fuerunt mortui ex eis q non est aliquis qui posset eorum numeruz estimare: et mortua est ibi horra vxor regis belamarim et ipse rex fugit in aliezeram in quadam equa que non bibebat nisi lac ca-

melorum et comedebat annonam mundatam: τ passas mundatas q̄ sicut aquila currebat tanta erat ei⁹ velocitas. τ expoliantes xp̄iani tētoria sarracenorum et campū inuenerunt tantū de auro τ argento: q non est aliquis qui excogitare posset. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaim et eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis sarracenorum in signum victorie predictus rex castelle vexillum suum dn̄o pape benedicto. xij. misit quodvsq; in hodiernū diem in capella pape cammone cōseruatur. Fuit autē predictū bellū in die oīm sanctorum anno quo supra. et reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de bencayre que nunc dicitur alcaria real. cepitq; eam et locomō et carcaboy τ priego et rute τ benamixima treya que a magnis temporibus fuerant sarracenorum.

¶ Vincunt christiani. τ soluit classis magna sarracenorum sub rege alfonso quarto.

Entesimuz quadragesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno dn̄i Millesimo. ccclij. Tūc bellauit classis xp̄ianorum: scilicet castelle q̄ erant quinquagita duarū galearū. τ. xxx. nauium cū classis saracenoꝝ que erat galiarū τ nauigeoꝝ q̄ dicūtur lonos. xcvi. dicebāt etiā; saraceni multitudinē; caparū: sed dn̄o cooperante vicit classis castelle τ soluta est classis saracenorū submersaq; sunt in mari. xxxvi. galee saracenoꝝ τ ceperūt. xij. Alij vō fugierunt: perierūtq; in bello nauali vtraq;. xx. milia saracenoꝝ. Eodem etiā anno bellauerūt galee xp̄ianorum cū. xij. galeis saracenorū que ferebant victualia aliezere victiq; fuerūt saraceni τ soluta classis eoꝝ.

¶ Vincūt xp̄iani τ capit aliezira per regem alfonsum quartum.

Entesimū q̄dragesimum octauū bellū iter saracenos τ xp̄ianos accidit anno domini Millesimo. cccxliiij. Tunc supradictus rex alfonsus. E. τ rex. xij. castelle volēs augmentari in corona regni sui. attendens etiam quomodo gibraalter fuerat sua et steterat super eam cū maximis laboribus τ expēsis: nec potuit eū; recuperare propter mala τ dāna que sui vasalli τ natales in regno suo faciebant volēs quasi emēdam accipere p gibralter. Cōgregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenoꝝ: τ obsedit aliezirā et vt leuius eā acciperet fecit prope aliā villam τ circumdedit eam muro ac populauit eam et vocauit eam aliezira; nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sibe ob-

sedicionis in vigilia olivarū.xxvij.die marcij cepit aliezira3 eo pacto q͏ dimitteret sarracenos exire salua cor vita. Et sequenti anno dn̄i Millesimo.ccc.xlviij.fuit prima pestilētia in regno castelle ꝛ q͏ habita aliezira vidit ad oculuȝ p̄dictus rex gibralter qui sua erat et concupiuit reducere ea3 ad regnū suū si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eā per mare et terrā anno dn̄i Millesimo.ccc.l.ij. Et sequēti anno qui fuit annus iubileus cum p̄dictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris sctā.xxvi. die marcij.cū esset in plano prope mare fuit ibi p̄pinatum venenū et mortuus est ibidem et vbi p̄ditio illa tractata fuit nunq̄ amplius nata fuit herba nec nascet vt narrat hystoria hyspanie. Et sepultus est in eccl'ia maiori cor dubeñ.regnauit.lx.ānis et successit ei in regno petrus filius eius.xiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguinu3 et amicus sarracenorū que3 occidit rex henricus secundus in mōtiel et successit in regno.

¶ Vincitur sarraceni ꝛ p̄dit aliezira.

Entesimum quadragesimūnonū bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo.ccc.lxix. Tunc rex machomat granate congregato exercitu suo venit super aliezirā et obsedit eā ꝛ vndiq͏ āgustiās sine itermissiōe cepit eā die lune quē fuit.vi.augusti occisis pluribꝰ xp̄ianis. Et deinde āno dn̄i Millesimo.ccc.lxx.v.destruxit eande3 villā vsq͏ ad fundamēta predictus rex machomat granate.

¶ Vincunt xp̄iani ꝛ soluitur classis sarracenorum.

C Entesimumquinquagesimū bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit āno dn̄i quo supra. Tunc etiā in mēse septēbri sequenti quidē capitaneꝰ q̄ dicebatur mucer leo bellauit viriliter cum classe saracenorum que exhibet de aliezira ꝛ ducerent ibi vxores suas ꝛ peremptis ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenorum.

¶ Vincunt saraceni ꝛ perditur vitrea ꝛ machena.

C Entesimumquinquagesimūprimū bellu3 inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit āno quo supra. Tūc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreā ꝛ marchenā ꝛ duxit secū plurimos captiuos. Subsequēter āno dn̄i Millesimo.ccc.lxxix. die lune.x.may fuit eclipsis solis ꝛ sequēti die martis mortuꝰ fuit p̄dictus rex henricus scd̄s.ix.rex castelle in sancto dn̄ico de lacalcada ꝛ licet fuerit sepultꝰ primo in ciuitate burgeñ. finaliter tñ deductus ē toletū ꝛ ibi ē sepultus in eccl'ia maiori in sua capella. Predictꝰ rex nihil famosu3 fecit cōtra saracenos. Regnauit.x.iij. ānis ꝛ successit ei in regno iohānes filiꝰ eiꝰ primus q̄ fuit.xv.rex castelle hic etiā nihil famosum fecit cōtra saracenos fuit victus a portugalie exercitu in bello qd̄ dicit̄ de aluiberata āno dn̄i. Millesimo.ccc.lxxxvij. Intrauit regnū castelle dux de albē

castre cum ducissa uxore sua filia regis petri pretendens habere regnum. Intrauit et cum eo rex portugalie et subsecuta est pax anno domini Millesimo cccLxxxviii. quia tradita fuit in uxorem domina katherina filia predicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currens quendam equum in alcala de henenares cecidit equus super eum et occidit eum anno domini Millesimo.ccc.xc.regnauit.xii. annis et successit ei in regno predictus rex henricus scds filius eius cum esset etatis ix.annorum hic fuit.xvi.rex castelle.

¶ Vincunt xpiani per paruo cum duobus milibus sarracenorum sub rege henrico tertio.

Centesimum quinquagesimumsecundum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini millesimo.cccc.vi. Tunc cum esset firmata trengua predicti regis henrici tercii cum yuncas rege granate facta fuit per sarracenos qui uenientes ad villam que dicitur quesada ignibus eam cremauerunt. Eo tempore erant in vbeda petrus manrique et didacus sanchii de benavides et alfonsus de aualos et in baeca erat senescallus et alii multi milites xpiani qui simul congregati egressi sunt contra sarracenos et acceperunt anterioritatem eorum qui recedebant cum preda bellaueruntque cum eis in campo quod dicitur delos colectarcos. et licet numerus sarracenorum esset.vi.milia equitum et.x. milia peditum xpianorum vero vsque ad numerum mille ducentorum equitum et peditum concessit deus tamen victoriam xpianis trucidatis ex sarracenis quasi duobus milibus. de xpianis vero mortui sunt quasi.c.inter quos mortuus fuit senescallus et dominus alfonsus de aualos capitaneus comitis stabilis castelle et dominus martinus lupi de aualos. Regnauit predictus rex henricus tertius.xvi.annis et mortuus est ac sepultus in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissimus beato patri nostro francisco intantum vt arma regia cordis minorum circundare et et fuit de iusticia laudatus successitque ei in regno filius eius iohannes.ii.qui fuit.xx.rex castelle.

¶ Vincunt xpiani et capitur cepta per regem Johannem portugalie.

Centesimumquinquagesimum tertium bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.cccc.x. Tunc rex iohannes portugalie cum haberet quinque filios scilicet duarte qui post eum regnauit petrum henricum iohannem et fernandum quos desiderabat facere milites infantem petrum et henricum quia erant iam in etate ad miliciam dispositi. Et cum magnam festiuitatem ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderium implendum consilio cuiusdam numeratoris predicti regis in aliud est mutatum quia affirmauit quod cum illa pecunia que in illis festiuitatibus exponeret paucam addita alibi possent infantes effici milites cum magno dei seruicio et honore grandi regie dignitatis et filiorum suorum quod exposuit de captione cepte vel alicuius alterius ville maritime in affrica. Placuit regi consilium approbatum est ac celeri expeditione negocii decernitur est predictus rex duplici auisatione: quia primo misit ambasiatores suos per duas galeas in ceciliam sub colore tractus ma-

trimonij q ci[illegible]tes et redeuntes explora uerūt diligēter ciuitatē cepto intrā tes in eā cū securitate ac si vellēt so laciari et modicū a laboribus maris re creari. Qui redeuntes ad pdictū re gē nūciauerūt oia quō erāt disposita in predicta ciuitate. Scda autē satio fuit: qz habita pdicta cognitione ne ca q fieri debebāt cognoscerēt q es set cōtra eos misit cōtinuo ambasia tores suos pter aliquas causas ad deuastādū ducē britānie et erat secre tū q pdictus dux acceptaret deuasta tionē illā certificatus q non erat re gis intētio ire cōtra eū: sed in alias ptes vbi esset magnū seruitium dei. Acceptauit ergo pdictus dux et re deūtibus ambasiatoribus exposita acceptatione statī diuulgatū ē quo modo rex volebat ire contra ducem britanie et parata est magna classis i qua fuerūt cū rege et filijs fere .lx. milia pugnatorū in quorū recessu ab vlixbona ciuitate facta ē magna pe stilētia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus ē eclipsis solis magnus pter q signa multi timuerūt: sz tubis acclamāti bus statim oēs classem intrauerunt animati p regē et venerunt ad finem sctivicētij et miserūt anchoras suas in berrasaroz qui locus est regni al garbij portugalie et ibi exeunte rege cū filijs suis dñante petro et hērico: qz alij remāserāt i regno cū eēnt puu li cū alia filia sua que nūc est ducissa burgūdie et audiuit missaz in ecclia scte marie pdicti loci qua audit a ex positū est de de publico quō via sua erat cōtra sarracenos incepta erant cū primo admirātes cū viā opposi tā dicerent duci britānie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis ve lis psperovento venerūt ante ceptā paucis diebus lz distaret fere per .l. leucas et sic accedētes circuierūt mō tem alminae qui vndiqz circūdat ma ri sic q nō patet aliqs ingressus nisi p mare vel p ipsammet ciuitatē et mi serunt anchoras in portu qui dicit barbasote qui est ex vna parte ciuita tis ad ptem occidētis vbi incepe rūt habere cōsiliū quomodo possent terram accipere et qualiter possent si mare regale ad expugnādum ciuita tem. Quod videntes sarraceni exie runt a predicta ciuitate in multitu dine graui q mirū erat ad videndum et tunc factus est ventus magnus sic q sine periculo classis non poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliezirar in re gno castelle et capientes terram inue nerunt ibidem plurimos delectabi les fructus: et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant q re direnr in portugaliam vel ad aliū lo cum quem leuius possent capere: qz non erat possibile ceptam capere se cundum multitudinem sarracenorū quam viderant ante ciuitatem: et qz oēs sarraceni maritimi recurrerent ad ciuitatem et quia etiam fortaliciū ciuitatis erat magnum. Rex vero cū esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciui tatem obtinere. Cum ergo hec age rentur felix aura flauit et ingredien tes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scili cet vigilia assumptionis virginis gloriose que in mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptez ex parte gibraltar q est

ex parte orientis et ordinauerunt quod missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et quod in eis primo in quolibet eorum irent certi homines armorum et quod galee cum eis ostenderent quod volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem cera sanarum vt omnes sarraceni irent in illam partem. et quod postquam sarraceni essent nimium multiplicati ad illam partem alinue quod est factum et ceperunt terram inimicis sarracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic quod aliqui erant in mari vsque ad pectora et alii plus vel minus taliter quod bellantes cum sarracenis et sarraceni defendendo terram sic bellum est inceptum cum his sarracenis qui ibi erant in parte illa et cum aliis qui continuo succurrebant de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerunt eos quousque fecerunt eos intrare per portam ciuitatis et intantum angustiauerunt eos sine intermissione quod non habuerunt sarraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt christiani mixtim cum eis in ciuitatem ad bellandum in vicis et careriis et durauit die illa bellum intra ciuitatem vsque ad horam vespertinam quousque se retraxerunt sarraceni ad fortaliciam ciuitatis et alii ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur sct. Sed intantum christiani angustiauerunt castrum et predictam villam quod eadem die captum est castrum et villa illa taliter quod eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum et dimissa a sarracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi sarraceni et alii facti sunt captiui alii vero per rupes fugerunt. Perquirentes autem christiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiarum et multas sarracenas coquentes panes et preparantes ollas pro sarracenis cibandis. De christianis autem solus vnus mortuus inuentus est qui dicebatur bascus fernandi de eyde ex ictu cuiusdam sagitte missi de castro cum iret ad succurrendum infantem henricum qui cum sarracenis ante oculos bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filiis suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousque tota ciuitas fuit capta.

¶ Vincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum.

Centesimumquinquagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum. cccc. Regnante in predicto regno castelle regi iohanne secundo qui incepit regnare anno domini Millesimo. cccc v. et fuit positus sub tutoribus scilicet matre sua illustre regina domina katherina: et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram sarracenorum et obsedit antequeram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit occisa sarracenorum multitudine. Predictus infans fernandus post hoc cepit regnum Aragonie et factus est rex aragonum.

¶ Vincunt christiani et fugantur sarraceni per regem Johannem secundum occisis pluribus sarracenis.

Entesimum quinquagesimusquintus bellū inter sarracenos et christianos accidit āno domini Millesimo.ccccxxx. Tūc predictus rex iohānes secundus congregato magno exercitu intrauit terrā sarracenorum et posuit regale suum prope ciuitatem granate vbi.xix.diebus stetit. Egrediētibus ergo sarracenis die quadam a predicta ciuitate multitudine magna constipati ex insperato coniūcte sunt acies vtrorumque et factum est prelium magnū pluribusque sarracenis trucidatis aliisque in fugam versis victi sunt sarraceni. Quidam autem sarraceni specialiter sagittarii multitudine nō pauci aliis fugiētibus sub quibusdam ficulneis remāserunt cogitātes se ibidem posse defendi et non parua dāna posse inferre christianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad quos milites christiani equis dimissis pedes intrauerunt quorum gladiis perierunt. Illa die vt fertur capta fuisset granata si debit⁹ ordo pugne obseruatus fuisset. Tempore predicti regis iohānis secundi plurima castra sarracenorum per christianos capta fuerunt cum multa effusione sanguinis sarracenorum. Regnauit autem xlviii.ānis et mortu⁹ est in villa valisoletana āno domini Millesimo ccccliiii.ac sepultus in monasterium cartusiensium de miraflores ciuitatis burgen. Hic tenuit quēdam preuatum a pueritia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intantum honorauit quod ipsum fecit magistrū sancti iacobi cum quo multas tribulationes passus est et multo tempore a militibus regni et finaliter propter nōnulla quē sue maiestati circa eū iducētia videbātur fecit eū publice pro iusticiā i supradicta villa decapitari. Cuius caput nouem diebus stetit affixum clauo in palo alto: corpus vero i medio platee tribus diebus inhumanatum remāsit. Et cum esset vir tāte potentie ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit quia tamē in tāta pressura ad dominum accessit corde contrito et humiliato et pedibus meis licet indignis se per generalem cōfessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum secundum signa que vidi misericordiam dei consecutum fuisse. quia scriptum est in quacunque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius nō recordabor. Et successit predicto regi iohāni in regno filius eius henricus quartus qui nūc regnat.xviii.rex castelle et vtinam feliciter ad dei gloriam regnet et vtilitatem rei publice. Hic primo regni sui anno cum exercitu suo magno intrauit terram sarracenorum et obtinuit viriliter villā que dicitur ximena et destruxit stipendias habuit etiam bullam cruciate cōtra sarracenos et continuauit guerram iiii.ānis. In quibus nō modicū sarraceni sunt fame afflicti in signum et voluntatem expugnatiōis regni granate cepit diuisam malogranatorū pro ornamento armorum regalium. Quid erit. deus nouit. cuius est causam et finem bellorum agnoscere. multa enim impedimenta efferūtur specialiter diuisio militum in regno contra ipsum. propter que iam hoc

anno. lx. plus timetur guerra in regno. quam contra infideles quod deus sua pietate auertere dignetur.

Uincunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et de trib9 mirabilibus que precesserunt.

Centesimum quinquagesimu[m] et tantum bellu[m] inter sarracenos et xpianos accidit ano domini Millesimo. cccclii. tepore Nicolai pape quinti. Tunc enim imperator turchorum co[n]gregato magno exercitu per terram et magna classe. pposuit nomen delere christianum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitatem que pera dicitur quam post plurima certamina cepit. xxviii. die may et intras eade ciuitatem crudelissime occidit omnes xpianos a sex annis et supra et sequenti die. s. xxix. intrauit portum constantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatem constantinopolitanam per mare et per terram potentissime et eam angustians sine intermissione finaliter ea deuicit et cepit et ingressus ciuitate indicibilem cedem fecit in xpianos. Alios vero pedibus et manibus ligatos in captiuitate duxit monachos etiam et monachas co[n]secratas vituperose extractas monasteriis extractas ac si meretrices et prostibulo institute essent trahebat contra eas pegens tanta et talia alia de pecudibus que sine rubore vix dicere auderet. Adolescentulos vero a decennio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerunt thurci in illo eximio et claro teplo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctorum atque sanctarum pedibus conculcauerunt et omne genus vituperii super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes saliebant vociferado iubilantes et machometum hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etia illi nepharii thurci ad sublime tegume eiusde alte et famose ecclesie sancte Sophie et cruce eius cacumine infixam deiecerunt et dirupe runt. Sacra vero corpora sanctorum laniabant et deuastabant. plurima etiam vituperia fecerunt in sacris crucib9 et calicibus et in tantum eorum vesana rabies exarsit quod a prima hora diei vsque ad meridiem tota vrbem nudata et deserta reliquerunt sicut non latinum non grecum non armenium non iudeum nec aliu quemis homine de habitatoribus ciuitatis intra ea dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenensis qui presens fuit in excidio ciuitatis et francisci roscarum ducis venetorum trasmissis ad Nicolaum papa quintu. vt de remedio in futurum prouideret contra hunc thurcorum imperatore qui se vocat inimicu crucis xpi et in tantum odio habuit xpianos quod cum aliquem videret existimans se in visu deturpatu et foedidatu proprios oculos abluit et abstergit vt dicit predictus cardinalis. Et est diligenter aduertendum ad tria singularia que desolationem predicte ciuitatis precesserunt quorum duo predixit quidam antiquus philosophus grecus qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrii predicte ciuitatis vt mihi quidam grecus qui

propriis oculis sepe vidit: narrauit
Erat quedam columna marmorea
tota operata ad modum scacorum
sic ordinata quod incipiendo a princi-
pio in vno scaco ponebatur nomē
imperatoris et in sequenti nomē pa
triarche qui presidebant et predixit
philosophus predictus quod cum facta
fuisset impletio omnium scacorum
illius columne tunc perderetur ci-
uitas constantinopolitana et sic de
facto accidit. quia presidētibus Cō
stantino imperatore et gregorio pa-
triarcha in quorum tempore capta
fuit ciuitas predicta facta fuit im-
pletio vltimorum scacorum colum-
ne secundum quod predixit predi-
ctus philosophus leo fuit quod tempo
re Constantini debebat perdi ciui-
tas cuius verba in predicta colum-
na erant hec. Constātinus me fecit
et Constantinus me dissoluet. et sic
impletum est. Istud enim fuit mira
bile preuideri a tali excidītione a phi
losopho quod esse non potuit nisi a
spū dei. Primus enim qui imperauit
et nobilitauit predictā ciuitatē fuit
vocatus Cōstantinus. qui dedit pa-
trimonium ecclesie. mater sua fuit
vocata helena. et primus patriarcha
fuit vocatus gregorius. Ultim9 autē
qui ibi imperauit et perdidit ciuita
tem mortu9 in bello dicebatur etiam
constantinus et mater sua helena et
patriarcha etiam gregorius vocaba-
tur. Tertium vero mirabile quod p̄-
cessit captionem ciuitatis fuit visum
per turchos. christianis nihil viden
tibus. Unde cum quadam nocte vi-
gilantes turchi in obsidionem re-
spicerent versus ciuitatem viderūt
subito multitudinem luminum ad
modum candelarum vndique super
turres et muros ciuitatis quod re-
spicientes et admirantes timuerūt
valde. Arguentes ex hoc miraculo
ciuitatem esse sub diuina protectio-
ne et cum retulissent qui viderāt im
peratori turchorum ipse simulauit
pro tunc. Altera vero nocte apparē-
tes predicte candele super turres et
muros vise sunt eleuari in celum.
Et tunc turcus ille magnus interp̄-
tans visionem illam: dixisse fertur.
Candele que apparuerunt descenden
tes significauerunt quod deus in tem-
poribus preteritis protegebat hāc
ciuitatem. sed cādele eleuate in celū
designant quod deus recessit ab ei9 cu-
stodia. Nunc ergo ait: est tempus de
bellandi eam et sic ardenti rabie irr-
ruerunt in ciuitatem nobilissimam
et ceperunt eam vt dictum est. Et vo
co illam ciuitatem nobilissimam:
quia secundum ysidorum in libro
ethimologiarum. xv. Constantino-
polis est in tracia quā edificauit ex
nomine suo constantinus solam ro-
me meritis et potentia adequatam.
Hanc conditam primo apausania re-
ge spartanorum et vocatam bisan-
cium vel quod tātum patet inter adria
ticum mare et propontidem vel quod
sit receptaculum terre et maris. Un-
de et eam constantinus aptissimam
condere iudicās vt receptaculū sibi
mare terraque fieret. Unde et nūc ro
mani imperii sedes et totius caput
est orientis sicut roma occidentis.
hec ille. Sic ergo hec nobilissima
ciuitas immo quasi totum grecie im-
perium occulto dei iudicio tradi-
tum est in manus impiorū sicut etiā
methodius martyr prophetauit in-

ter cetera dicens: grecia in captiuitate et occisione erit sicut plenius dicetur infra consideratione .xij. in primo passu.

¶ Vincunt christiani cruce signati fugato thurco et cesis .lxxx. milibus thurcorum Johanne de capistrano nomen iesu deuotissime inuocante.

Entesimumquinquagesimumum septimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo .cccclvij. sedente in cathedra petri Calixto papa tertio qui in memoriam huius belli instituit festum duplex transfigurationis domini nostri iesu christi cum gratiis et indulgentiis solennitatis corporis christi: et cuius bulla plumbea quam oculis propriis vidi ordinem istius belli et victorie diuine ad propositum annotaui vbi sic predictus papa inter cetera ait. Quoniam pater ille misericordiarum ac piissimus christianorum protector et vite nostre defensor: omnipotens deus: postquam in die celebri beatorum apostolorum petri et pauli dum sacra missarum solennia in eorum basilica ageremus litteras nostras super generali oratione per vniuersos christicolos facienda lectas et fauente domino vbique obseruatas fecimus publicari piis orationibus et operibus sui afflicti populi aliquantulum mitigatus feritatem ipsius imperium et immanissimi turchi cultoris execrabilis machometi proxima estate decursa cum suo pene innumerabili in quo plurimum confidebat exercitu infidelium et turcho rum contriuit castri balgradi in regno vngarie ad ripam danubii situati quod vndique obsessum et coangustatum diruere satagebat obsidione soluta per cruce signatos et vngaros ad modum populares quamuis pautiores numero et inermes et nostra ordinatione et institutione dilecto filio legato nostro de latere illuc destinato iniuncta ac nunciis et litteris sepius repetita et sincera fide quam gestamus in ipso saluatore nostro cuius est res adunare dispersas et desperatas protegere ac superborum precipue infidelium et christiane fidei inimicorum potentiam conterere et etiam debellare sub strenuo viro ynoda iohanne celebris memorie fidei nostre catholice acerrimo defensore et pro ea atque fidelibus propugnatore christianeque cohortis duce dignissimo cui neque fides neque spes victorie defuere militantibus presente pariter iohanne quodam de capistrano ordinis fratrum minorum professore viro quidam optimo et meritorum apud deum et homines eximio et nomen iesu christi in quo salus nostra consistit fiducialiter et assidue cum omni populo circumcepto voce vnanimi inuocante vexillo quoque sacratissime crucis cum magnis clamoribus et vocibus eleuato ad celum. Vnde ineffabile vtique a cunctis dicitur: aduenit auxilium Mira res die memorabili beate marie magdalene celesti presidio communitus populus fidelium impetu in hostes viriliter facto eundem ferum turchum cum suis sacrilegis complicibus in turpem et damnosam fugam conuertit: dedit que ipse miserator dominus et fidelis in manu paucorum tam ferocis inimici et innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriam vltra quam mens estimare posset humana: dominus enim potens super exercitus et tyrannos qui ma-

dian et orientales populos ad numerum locustarum in manu tradidit gedeonis. Omnie etiam sacerdoti contra eliodorum ciuitatem sanctam hierusalem prophanare molientem presidium prebuit et iuuamen pro nobis contra insolentissimos hostes miraculose pugnauit. O bone iesu dux et saluator noster fortitudo vera et tutissimum certumque presidium ad te confugientium christianorum ipsos proprio sanguine redemisti: gladium tuum super inimicorum capita fugientium intromittens non pauciores sese mutua cede necarunt quam a nostris in prelio interempti fuissent. Nam vt a fidedignis accepimus in ea pugna: xl. milia occisi totidemque superstites in turpem fugam versi sese mutuo trucidantes defecerunt. Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt: vt confusus abiens ipse tyrannus et pre timore fere multis mensibus non apparens inter latebras seu munita oppida se recepisse dicatur et diuinam presentiens vltionem in suam perditionem futuram intra Constantinopolitanam persique ciuitates se reclusit. Illasque muris et antemuralibus munire frustra decertat minus attendens quod nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam: hec est predicta bulla.

¶ Vincunt christiani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Entesimumquinquagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cccclviii. Tunc rex alfonsus portugalie armata magna classe transiuit in affricam et obsessa quadam villa forti maritima que dicitur alcacer tagner ac fortissimo bello angustiata cepit eam et christianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessariis. Dolentes autem saraceni affricam bis iam duorum annorum interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierunt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset succursus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro construendo a predicta villa vsque ad mare: lapidibus ergo predictis ac sufficienti calce per nauigia in predictum locum deductis tanta fuit multitudo lapicidarum quod paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessariis sic quod cum saraceni cognouerunt opus quasi finitum erat et factus est locus quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium et vtilitatem christianorum transeuntium per illud secretum mare mediterraneum. Distat autem predicta villa a cepta sex leucis et a portugallia vt fertur fere centum leucis et a tarifa que est etiam locus christianorum istius regni castelle est altera parte maris stricti tribus leucis et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

¶ Decima consideratio est de possessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Ecima conside ratio hui⁹ libri q̃rti ē de possessiōe terre sancte p saracenos vbi duo puncta occurrūt declaranda. Primus ē scire causam quare saraceni tenent terram sanctā. Secūdus vero pūct⁹ erit. Si xp̄iani vellent facere guerrā saracenis ad terrā sanctā capiendaꝫ q̄s locus eēt eis ꝯuenientioꝛ in orbe ad incipiendū talē guerram. Extollunt enī se saraceni dicētes se tenere ꝟitatē legis q2 possident terrā sanctam. Insultant etiā iudei ꝯtra xp̄ianos dicētes ꝙ lex xp̄ianoꝝ nulla est nec iesus nazaren⁹ est messias in lege ꝓmissus q2 non possident terram sanctam hierusalem. Ideo ad hec declarandū tres rationes assignanẜ p fratrem vincentiū scm̄ in sermone. Ecce ascendim⁹ hierosolimā. Prima est ad excusatiōnē xp̄ianoꝝ. Secūda ꝓpter cōfusionem saracenoꝝum. Tertia est propter conuersionem iudeoꝝ. ¶ Circa primum notandū est ꝙ nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Unde ecclesiastes septimo non est homo iust⁹ in terra qui faciat bonum et non peccet: ꝛ deus non vult ꝙ christiani peccent in illa terra in qua filius dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam: de agarenis vero nō ita iniuriatur quia canes sunt. multum enim displiceret regi et indignareẜ si filij sui vel milites mingerent in camera sua: si auteꝫ canis minget non curat. Idem in proposito de terra sancta: multum displiceret xp̄o si nos filij per baptismuꝫ fa cteremus in ea corruptiones et peccā sed de agarenis tanq̄ de canibus nō curat: et concordat auctoritas xp̄i dicentis hierusalē calcabitur a gentibus donec impleātur tempora nationum Luce. xxi. tunc enī cum oīs plenitudo gentium intrauerit omnis israel salu⁹ erit: vt habeẜ ad romanos xi. Et sic patet prima ratio scꝫ ꝙ propter excusationem xp̄ianoꝝ ne peccemus in camera sanctificata regis regum iesu xp̄i non possidemus terram sanctam. Unde sic patuit supra bello centesimo. Hierusalem capta fuit p cruces signatos christianos ꝛ quādiu vixerunt in sanctitate ꝛ sine offensa christi possederunt terrā sanctam. Sed cū multiplicata fuerūt in eis mala ꝛ offense xp̄i continuo expulsi fuerunt a terra illa ꝛ introducti fuerunt canes saraceni ad seruādum illam sicut patuit supra consideratione nona huius libri bello. cxviij. Secunda ratio est propter confusionem saracenoꝝum: ipsi enim sunt filij xp̄ianoꝝum q2 vix sunt octingenti anni ꝙ sunt turchi. Unde beatus augustinus fuit episcopus yponeñ. Sꝫ machomet⁹ a sergio deceptus decepit eos ꝛ ideo agareni sunt xp̄iani renegati ꝛ ꝓpterea retinent adhuc aliquid de fide christiana et credunt et aliquid non. Credunt nāq3 vt xp̄iani ꝙ vnus est deus creatoꝛ omnium sed non credunt ꝙ ille deus sit tres persone in confusione ipsoꝝum ipsimet ostendunt locum in quo xp̄s fuit baptizatus vbi tota trinitas apparuit. Secundo credunt ꝙ fuit homo purus ꝛ verus ꝛ sanctus de spiritu sancto in maria virgine cōcept⁹ sed non credunt ꝙ sit deus ꝛ in confusio

nem sic credētis ostendunt locū vbi suscitauit lazarum proprio imperio quod nō potuisset nō fuisset de⁹. Tertio credunt q̄ est in celo sed non credunt q̄ est in sacramēto altaris: ꝛ in confusionem eorum ostendunt xp̄ianis locū cenaculi in quo xp̄s illud sacramentum instituit. Item non credunt xp̄i passionem: tamen in eorum confusionem ostendunt vbi xp̄s fuit crucifixus ꝛ sepulchrum vbi corpus fuit sepultum. Item agareni baptizantur sed non cū forma verborum ꝛ ipsi ostendunt locum vbi xp̄s constituit sacramentum baptismi cū forma illa. In nomine patris et filij et spūssancti in eoꝝ confusionē. Ideo dicit dauid. fac mecum signum in bonum vt videant qui oderunt ꝛ ꝯfundantur. Unde sicut custodes portarū in domibus regum xp̄ianorū cū haberi possunt sunt hōies difformes vt ethiopes sic q̄ nullus intrare potest nec filius neq̄ milites nisi per man⁹ illorum sic xp̄us in palatio suo terre sancte pmittit q̄ custodes portarum filij⁹ patrie sunt homines difformes scilicet bestiales machometici. ne scz filij sui milites xp̄iani ad interiora secretorum terre sancte admittant nisi per manus illorum: nec ex hoc sequitur honorabiliores esse genitores difformes filijs ꝛ militibus caris immo hoc cedit in confusionem genitorum ꝛ honorem filiorum ꝛ militum. Nunquid etiam in domibus magnorum in castris in nauibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad honorem talis loci: ꝛ patet q̄ sic etiā custodes ꝛ vigiles terre sancte sunt canes saraceni sic ne si quis ingrediatur ad interiora secreta, vbi christus in humana natura ābulauit nisi fuerit homo pacis. et ad honorem illius loci quales sunt peregrini christiani visitantes terram sanctam et patet q̄ illud cedit in confusionem saracenorum q̄ assimilantur canibus custodientes domos. Item in confusionem cuiuscunq̄ virtuosi est sustinere aliquod falsum propter auariciam. Cum ergo saraceni se reputēt virtuosos ꝛ credant falsum esse q̄ iesus nazarenus fuit mortuus ꝛ sepultus ꝛc. et tamen hoc sustinent ostendentes predicta loca vt dictū est, cū magna diligentia propter auariciā q̄ propter interesse quod recipiunt a peregrinis christianis: ergo possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem non enim permitterent principes christiani pro toto auro mundi si inter eos esset sepulchrum machometi lꝫ visitaretur et honoraretur a saracenis sicut faciunt christiani in terrā sanctā cum hoc non solū cederet in confusionē xp̄ianorum sed etiam in contumeliā creatoris scientes falsum esse q̄ honor debeat exhiberi bestiali et spurcissimo machometo: quia honor secundum philosophum est premium virtutis: que in machometo locum non habuit propter abyssum criminum in eo contentorum sicut patuit supra consideratione prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confessionem saracenorum possessio terre sancte: et honorem christianorum. Tertia ratio est propter conuersionem iudeorum. Iudei namq̄ secundum q̄ ex lege moy-

si sunt assuetis nutriri terrenis sunt et sperant quod messias ducet illos ad illam terram: et dicunt intra se ecce habebimus hierosolymam: propter hoc iesus christus verus messias voluit quod nec christiani nec iudei habeant illam terram: quia non venit vt daret illam terram: sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium: sed illa est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos vltimo. non habemus hic ciuitatem manentem: sed futuram inquirimus. Cessent ergo sarraceni ab excellentia sua: sileant iudei et conuertantur a miseria sua. Consolentur christiani in filiatione et militia sua: quia christus dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Johan. primo. Sed que harum gentium habet vel tenet veram legem.

¶ Licet supra libro primo sit latissime declaratum: potest tamen hic exemplariter declarari per parabolam illius diuitis qui habet vnum lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc. dominus iste diues est christus deus et homo: et tres filii tres sunt populi iudeorum agarenorum et christianorum: dicit primogenitus scilicet populus iudeorum. Ego habeo lapidem id est legem veram: quia eam dedit miraculis confirmatam. Dicit populus christianus non: immo ego habeo legem veram: quia mea lex confirmata est miraculis que non possunt nisi per deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populus agarenus dicit: immo ego habeo legem veram. Nunc ponderemus lapidem primo ponderetur in sanctitate lex moysi et eam ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi: vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. Ecclesiastes primo. modicum ponderat ideo nihil valet. Videamus sectam machometi quantum ponderat. quid promittit: riuus lactis mellis olei vini mulieris etc. Hec est vita porcorum nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et doctoribus fidei christiane si attente considerent sectam maledictam sarracenorum videre tantam multitudinem animarum rationabilium sicut sunt sarracenorum que redempti sunt sanguine iesu christi esse inuolutas in errore damnationis: quia non intelligunt scripturam diuinam: et quod peius est nec volunt intelligere neque audire: sed inclinent ad ea et sequentur que debentur porcis et azinis. lex christianorum que promittit gloriam celestem que est infiniti ponderis et valoris: quia plus ponderat vna dies glorie quam omnia bona huius mundi. Ecce promissio quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in celis est intrabit in regnum celorum. Mat. vii. Ponamus ergo in celum cor nostrum et spem omnia terrena despiciendo: quia secundum apostolum. ii. Corin. iiii. quod in presenti est momentaneum est: et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur: sed que non videntur: que enim videntur temporalia sunt que autem non videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.

Ecundo puncto huius considerationis scz quis loc⁹ esset conuenientior in orbe ad capiendū terram sanctam. Respondet ꝙ si xp̄iani vellent incipere guerraȝ ad terrā sanctam capiendam: ⁊ alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est ꝙ hispania ꝙ sic declarat. Tertiū est ꝙ in vniuerso quatuor loca possunt considerari sicut notat magister Raymundus lullij in quodam tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attentatuȝ fuit. Primus locus est in terra imperatoris constantinopolitani ⁊ in terra turchoꝝ. Deinde per terraȝ armenie quousqȝ perueniret in siriā ⁊ hec via non est multuȝ laudabilis: q: est valde grauis ⁊ difficilior ⁊ nimis longa ⁊ sic requirit magnum exercitum ⁊ multas expensas. Secundus loc⁹ est insula quedam que rapeet appellat situata ꝓpe alexandriam. Posset enī illa insula cum galeis ⁊ militib⁹ capi et detinert: sed hic locus etiam non est laudabilis quo ad presens: tum q: via est nimis longa: nimis etiā requirit expensas ⁊ bellatores contra illam. Tertius locus est regnum cipri ⁊ terra hermenie: sȝ ista via etiā non est laudabilis. tum q: ille terre non sunt omnibus sane sicut experti sunt qui transierunt. tum etiam q: illa via est nimis lōga ⁊ cōiter req̄rit nimis de nauigantib⁹ ⁊ pugnātib⁹ ⁊ expensis. tum tertio q: p cyprum ⁊ hermeniam non possent sufficere victualia necȝ equi. Quartus locus est tunitiū: sed nec iste locus laudabilis est eo ꝙ multe gentes in eo cōmorātur ⁊ cōsequenter nimis req̄rit de exercitu ⁊ de equis ⁊ de hoc satis ꝓbabile experimētū datū fuit. qn̄ sanct⁹ ludouicus rex francoꝝ transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. iiij. libri bello. cxxij. Quintus locus est hyspania i parte eius que dicit andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa ⁊ hic est locus amenissimus ⁊ congruentior omnibus predictis eo: q: facilior ad acquirendum propter quatuor rationes. Prima ratio est q: predictus locus est circūdat⁹ per mare mediterraneū ex vna parte: ⁊ ex alia parte p regnum aragonie ⁊ castelle: ⁊ istud impediret ꝙ nō possent iuuare eos alij sarraceni. Secunda ratio est q: multum iuuat ad guerram faciendaȝ fertilitas terre ⁊ multitudo equoꝝ de ꝓpinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hispania. Tertia ratio est q: est terra sana: et ideo timore infirmitatum nō solueret exercitus sicut alibi factum esse dicit. Et patet etiaȝ ꝙ est propinquissima respectu alioꝝ locoꝝ. Quarta ratio est rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere presuppositis supradictis: ⁊ q: habet terga secura ⁊ sic accipiēdo modo vnuȝ castrum: ⁊ deinde vnam villam ⁊ sic successiue deducendo sarracenos semper ante scz multiplicādo continue exercitū ⁊ habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbam scz in affricam poterit leuiter transire scȝ in regnū cepte quod non distat nisi septeȝ miliaria ⁊ in aliquo loco nisi p tres leucas solū p̄ sertim in isto tpe talis locus

esset conuenientissimus cũ cepta ꝛ villa alia que dicitur alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa parte inciperent debellare sarracenos tergis securis deducẽdo eos ante se modo lucrãdo vnã villã modo aliam ꝛc. quousqꝫ peruenirent ioniticum semper multiplicando exercitũ ꝙ optime ꝛ securissime fieri potest vt dictum est propter ꝓpinquitatem hyspanie ꝛ eius fertilitatem: ꝛ qꝛ retro se nihil timerent et sic paulatiue bellator rex posset facere guerram sanam sarracenis ꝛ acquirere terram sanctam hierusalem: et totũ regnum egypti: patet ergo clarissime ꝙ nulla terra in mũdo est cõuenientior christianis ad incipiendum guerrã pro terra sancta capiẽda ꝙ̃ hyspania. beatus ergo rex bellator qui propter zelum fidei catholice hec cogitauerit ꝛ in opere posuerit sperans omnia predicta acquirere per iesum christũ in cuius manu sunt omnium potestates et iura regnorum.

¶ Quomodo christiani habere se debeant de iure ꝛ ordinatione regni erga sarracenos viuentes inter nos.

Ua decima consideratio huius quarti libri est de his ad que cõpelli debẽt sarraceni viuentes inter nos de iure ꝛ ex ordinatione regni. Circa primũ notandũ ꝙ vt tradit in titulo de iudeis ꝛ sarracenis in clemẽtinis pricipes christiani sub obtestatione diuini iudicii a duobus debent cõpescere sarracenos sibi subiectos: scꝫ ab inuocatione publica nominis machometi ꝛ a peregrinatione quam facere solent ad sepulchrum cuiusdam sarraceni. Unde sacrum concilium ibidẽ sic ait cedit quidam in offensam diuini nominis ꝛ opprobrium fidei christiane ꝙ in quibusdam mundi partib⁹ principibus christianis subiectis. In quibus interdum seorsum interdum vero permixtim cum christianis habitant sarraceni sacerdotes eorum zabazala nuncupati vulgariter in tẽplis seu mesquitis suis ad que idem sarraceni conueniunt vt adorent ibidẽ per fidem machometum diebus singulis certis horis i loco aliquo eminenti eiusdẽ machometi nomẽ christianis ꝛ sarracenis audientibus alta voce inuocant ꝛ extollũt ac inverba quedam in illius honore publice profitent. Ad locum insup vbi olim quidam sepultus extitit sarracenus quem vt sanctum alij sarraceni venerantur ꝛ colunt magna sarracenorũ eoꝛ dem partium ꝛ aliarum confluit publice multitudo ex quibus nostre fidei non modicum detrahitur ꝛ grane in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuine maiestati displicentia non sint aliquatenus toleranda sacro approbante concilio ipsa in terris christianorum fieri deinceps districtius inhibemus vniuersis ꝛ singulis principibus catholicis sub quorum dominio sarraceni morantur ꝛ fuerũt predicta sub obtestatione diuini iudicii obnixe iniungentes: quatenus ipsi tanꝙ veri catholici et christiane fidei seduli zelatores opprobrium quod tam ipsis ꝙ̃ ceteris christicolis per premissa ingeritur debita consideratione pensantes ipsum: vt prouide

eterne beatitudinis premium asse-quantur de terris suis omnino aufe-rent a suis subditis auferri procur-rent inhibendo expresse ne prefata inuocatio seu professio nominis ip-sius sacrilegi machometi publice: aut peregrinatio prohibata ab aliquo in eorum existente dominio audiant attemptare deceterovel quomodolibet sustineri. Hi vero qui secus pre-sumpserint taliter ob diuinam reue-rentiã castigent ab ipsis q alij eorũ exẽplo pterriti a psumptione sibi ar-ceant hec ibi strictissime ordiata: s3 ne-gligenter custoditũ specialiter pri-mum cũ altisvocibus de die et de no-cte tales pclamationes faciant sar-raceni: et nõ solũ non castigant a pri-cipibus verũetiã et defendunt et rar9 est qui pter fidei honorẽ reclamet cõtra eos quinimmo tãta est ignorã-tia pdicte inhibitionis in principi-bus et clero ac populo q non cogitãt predictas inuocationes siue pclama-tiones eẽ in offensa diuine maiesta-tis q nõ sine culpa est ante deũ cum talis ignorãtia non excuset. qr igno-rãtia facti nõ iuris excusat. De alijs aũt atq3 ad que cõpellendi sunt sar-raceni tã de iure q ex ordinatiõe re-gni sufficiant que dicta sunt libr. iiij. consideratione. xi.

¶ Ista duodecima cõsideratio tra-ctat de fine legis sarracenorum et de eo-rũ ppetua seruitute sub iugo xpiano-rum sub quattuor passibus.

Duodecima et vl-tima consideratio huius li-bri quarti est de fine legis sarracenorum et de eorum perpetua ser-uitute sub iugo xpianorum iã finem oportet dare huic. iiij. li. de bello sar-racenorum in hac vltima consideratio-ne ad ad quã explicandã. iiij. passus conuenit ptrãsire. Primus est de ca-stigatione finali fienda per sarrace-nos. Secundus est de cessatione sue legis. Tertius est de tpe quo d3 ces-sare. Quartus vero erit de perpetua seruitute sarracenorũ sub iugo chri-stianorum.

¶ De castigatione finali fienda per sarracenos in populo xpianorum.

Primus pas-sus est q per sarra-cenos fiet diuina ca-stigatio terribilis i oibus regnis mun-di pter pctã popu-li scdm q pdixerũt: et primo metho-dius martyr quẽ beatus hieronym9 in opusculis suis laudat loquens de fine seculi cui9 prophetia sequitur. In nouissimo autẽ sexto millenario seculi exiẽt filij hysmaelis de here-mo et ei sic aduentus eorum castigatio sine mẽsura et sine mia et tradet deus in manibus eorum oia regna gentium pter peccata que operata sunt cõ-tra pcepta dei. Ideo tradet nos de9 in manus barbarorum qr obliti sumus precepta domini facient eis christia-ni multa illicita: qr maculabunt se ipsos adeo q turpissimum est ad di-cendum ppterea tradet illos de9 in manibus sarracenorum3 psida erit in captiuitate et occisiõe capadocia et in captiuitate et occisione cilicia. In tribulatione erit terra syrie et in soli-tudine et ei9 habitatores captiui du-cent. Sicilia siet et habitatores eius

Cã [illegible]

in gladio peribunt. Grecia in capti-
uitate erit ⁊ occisione affrica erit si-
militer egyptij orientales ⁊ Asia sub
graui tributo in auro ⁊ argento erit.
Hispania gladio peribit et captiui
ducent habitatores eius. Gallia ger
mania agatonia varijs prelijs erunt
deuorate multi ex eis ducent capti-
ui romani in occisione erunt ⁊ conuer
si in fugam. Insule maris erũt in de
solatione ⁊ obtinebunt filij hysmae
lis introitum ab aquilone ⁊ oriente ⁊
meridie ⁊ occidente ⁊ replebitur hie
rosolyma cunctis gentibus qui ca-
ptiui ducent ⁊ replebit terra pmis-
sionis oibus gentibus ⁊ erit iugum
eorum graue super omnes gentes ⁊
erunt omnia sub iugo eorum ⁊ tribu
to ⁊ omnia ornamenta diuitum eorũ
erunt ⁊ que fuerunt in ecclesijs san-
ctorũ siue aurũ aut argentũ siue lapi
des preciosi ⁊ omnia ornamenta eorũ
erunt ⁊ distribuẽt misteria dei ⁊ erũt
sacerdotes sicut populus: qr ecclesie
incendio cremabuntur ⁊ erit tribula
tio magna ⁊ multa corpora proijciẽ
tur in plateis eo qđ non sit qui sepe
liat ea ⁊ erit sarracenorum iter a ma
re vsqꝫ ad mare ⁊ erunt regiones in
viam ⁊ vocabit via eorum vie angu-
stie ⁊ gradientur simul iuuenes ⁊ se-
nes diuites ⁊ pauperes ⁊ cum gemi
tu ⁊ afflictione dicent beati sunt illi
qui nos de hac luce precesserũt: hoc
beatus paulus predixit nisi venerit
discessio primũ ⁊ reuelatus fuerit et
cetera. Quid enĩ aliud est discessio
nisi disciplina q̃ corripient vniuersi
habitatores terre a filijs hysmaelis
propterea onagrũ appellauit deus
hysmaelem patrem eoꝝ ppter hoc in
desolationem tradet oẽm terrã ⁊ erũt
multe vrbes deserte non enĩ sunt ho
mines isti sicut alie gentes: sed sunt
filij hysmaelis de heremo venturi ⁊
sunt hominibus odibiles. Audi igi-
tur imitatores eorum qui de heremo
exituri sunt mulieres vteris partus
habentes: partusqꝫ cum mulieribus
simul interficiẽt: in ecclesijs sancto
rum cum mulieribus concubent ⁊ sa
cratis vestimentis ecclesie induent
seipsos et vxores eorum. Iumenta
sua ligaturi sũt ad sepulchra sancto
rum tanq̃ ad presepia ⁊ erit maxima
tribulatio super christianos qui ha-
bitant super terram: ⁊ tunc appare-
bunt fideles qui fuerunt in christo
credituri: non enĩ propterea mittet
deus has tribulationes supra chri-
stianos vt iusti deleantur qui in chri
sto sunt credituri: sed vt manifesten
tur qui in ipso erant fidelissime cre
dituri sicut ipsa veritas dicit beati
eritis cũ persecuti vos fuerint ⁊ di
xerint omne malũ aduersus vos mẽ
tientes propter me gaudete ⁊ exul-
tate ⁊c. sicut enĩ persecuti sunt pphe
tas qui fuerunt ante vos ⁊c. sed q pe
seuerauerit vsqꝫ in finem. hic saluus
erit. hec ille. Eandem sententiaꝫ tra
dit magister in hystorijs scholastic
super idem Gen. xvi. Hic erit homo
ferus vbi nos habem⁹ ferus hebre⁹
habet phara quod sonat onager de
hysmaele dictum allegans predictũ
methodiuꝫ dicentem onagri ⁊ capre
a deserto omnem bestiarum super-
gradientur rabiem ⁊ mansuetorũ nu
merus contereṭ ab eis. dixit enĩ de fi
lijs hysmael. futurum est autem vt
exeant adhuc semel ⁊ obtinebunt or
bem terre per octo ebdomadas an-
norum: ⁊ vocabit iter eorum via an-

gustie qz patrē eorum ysmael vocauit dn̄s onagrū. In sacris locis interficient sacerdotes & ibidē cū mulieribus dormiēt ad sepulcra sctōrum religabūt iumēta & hoc pro nequitia xp̄ianorū q̄ tūc erūt de q̄bus dicit in nouissimis dieb⁹. Erūt hoies sese amātes &c. Et tunc implebit q̄ dictū est per ezechielē. Filij hois voca bestias agri & exhortare illas dicēs. Cōgregamini et venit eo q̄ sacrificiū magnū imolo vobis māducate carnes fortiū & bibite sanguinē excelsorum hec ille. ¶ Secūdo p̄dictā castigationem xp̄ianorum p sarracenos p̄dixit abbas ioachim in speculo visionū libro. viij. c. xli. dicēs q̄ aues nigre habētes nomē duab⁹ litteris cōfectū videlicet alphabeti latinorum prima atq̄ octaua future sunt in discrimine atq̄ destructione crucis signatorū q̄d exponēs doctor pegrin⁹ dixit q̄ prima littera ē a octaua vo lr̄a est. h. Aues igit nigre sunt mauri sic dicti propter habitū nigrū cappe nigre quē habēt a nicolao apostata eorum doctore. nomē autē ipsorū ex duab⁹ lr̄is ɔficitur sc3. a & h. quoniā agareni ab agar matre & ysmaelite a filio ipsius nūcupati sunt. ¶ Tertio p̄dictā castigationē xp̄ianorum p̄dixit sctissima femina hylde gardis que pphetauit ā̄no dn̄i Millesimo. lxxix. i libro reuelationū dei pte tertia ca. xiiij. dicēs vētura sunt mala guerre & bellorum victorie sup populum xp̄ianorū propter tyrānidē pncipū & cupiditatē platorū ei⁹. Seqtur cadetq̄ ppl's xp̄ian⁹ i manu hircorum caprarum et bestiarum p q̄s bestias intelligit bestiales & fetidos sarracenos. ¶ Quarto p̄dictā castigationē xp̄ianorum p̄dixit cirillus in epistola de occurrentib⁹ malis in orbe symbolo xxix. dicēs i sexta die magna scī vētur⁹ ē hirc⁹ violator castitatis a plaga meridionali & intrabit limites occidētales & vinā ouē comedet & dētibus suis carnes agnorum crudas dilacerabit arietes pedibus ɔculcabit & agnum ouis filij cornib⁹ vētilabit. ¶ Q̄d exponit venerabilis abbas ioachim sup trenorum vitio sic dicens Hircus machomet⁹ ē agn⁹ ouis fili⁹ xp̄s fili⁹ v̄gis cornib⁹. i. ptātib⁹ suis xp̄ianū ppl'm vētilabit. i. multiplici flagello guerrarū vexabit. ouē vinā comedet. i. sanctā matrē ecclesiam catholicā virib⁹ frāget & episcopatus & dioceses q̄plures penit⁹ cassabit & dentib⁹ suis carnes crudas agnorum dilacerabit qz puuli etiā adulti vtriusq̄ sexus relicta fide xp̄i: sectā machometi assumēt & vbi nomē xp̄i & nomen v̄ginis venerabant blasphemabūt & nomē machometi in magna veneratione habebit; a plaga meridionali venire dicunt qz in eadem pte mauri florēt & imperāt. Limites aūt occidentales partes. i. extremitates xp̄iane credunt hec autem ioachim. Quid aūt sit de veritate p̄dictarum pphetiarum deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis sarracenorum.

Ecund⁹ passus ē q̄ lex saracenorum nō est ppetuo duratura; s3 debet cessare q̄ sic ostēdet. Certum ē q̄ nullum violentum est perpetuum vt patet. iij. phisicorum: nemo etiam diu cōtinuit violenta imperia scdm senecā tragedia. vi. Cum ergo

imperium et dominium saracenorum sit in orbe violentum patet quia per arma et violentia intravit ut latissime declaratum est supra consideratione secunda huius .iiij. libri in secundo puncto ergo imperium et dominium sarracenorum non est perpetuum nec diu duraturum et consequenter nec lex eorum quod est intentum. ¶ Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturum sed tale est imperium sarracenorum patet quia est raptum per arma violentorum ut dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra trepida obtinentur manu. ergo imperium sarrocenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. ¶ Item tertio sic illud imperium cuius ius solum est in armis non est diu duraturum sed imperium sarracenorum ius solum est in armis patet quia machometus non ostendit aliquod miraculum quo ius sui imperii et veritas ostenderetur legis. sed nudabat ensem et elevabat in manu. ac si diceret nullum aliud ius vestri imperii et dominii et legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat lic[us] raptum tenens imperium herculis et timens eum perdere tragedia prima senece. ius est in armis: ergo concluditur quod imperium sarracenorum non est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Unde et doctor subtilis scotus in primo sententiarum questione secunda prologi via septima obviantes de permanentia secte machometi dicit quod prophetia est apud eos et quod secta eorum est finienda. Unde et ante captionem civitatis damiate liber quidem inventus fuit arabice scriptus cuius autor predixit quendam regem christianum in etham civitatem debere destruere et ossa machometi dispergere: quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.

Ertius passus est de tempore quo lex machometi et eius dominium debet cessare. Circa quod dici posset salvo meliori iudicio quod tunc cessabit quando populus christianus fuerit debite castigatus. Unde secundum augustinum et fuit iam dictum in principio none considerationis huius libri .iiij. ante incarnationem domini populus dei electus erat populus iudeorum post incarnationem vero est populus christianorum: et sic ille erat populus dei electus et tamen dedit ei flagellum infidelium gentilium Ita nunc religioni christiane sibi dilectissime dedit flagellum infidelium sarracenorum. Nunc autem secundum plinium in tertio libro sue philosophie flagellum seu virga non comburetur quamdiu peccator et servus inutilis non corrigitur. ¶ Hic refert ipse quod socrates sciscitatus quare manipulum virgarum non combureret post magnam et longam verberationes pardini discipuli sui filii magni prepositi: respondisse dicitur quod nec combureret quousque correctum et emendatum presensisset. ¶ Refert etiam plato magnus philosophus de doctrina antiquorum libro .ij. ca. xliij. quod dum una dierum montem pigamum ascenderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arbores sciscitabant quare tremuit et mugitus dederit mons respondit quia pastorem vigilanter custodientem gregem suum ego video et arbores dixerunt et tu cum sis mons altus valde et magnus unum times pastorem. Qui respondit timeo et mugeo quia ignem portat in pera quia medio flatu ignis incenso me destruet vosque omnes ad radices com

buret qd futurū cōsiderās malū i or deventurū cū lachrymis tractatū q de lamētationum mira breuitate de malis in seculo futuris descripsit p quē dicit greci aristotelē alexādrum in multis instruxisse τ deū pastorem igne in pera fuisse alexādrū i grecia totius mūdi monarchā primū. mōs magnus tot⁹ mūdus iste arbores ciuitates. villa τ castra τ reges vellēt esse existētes in ipsis hec plato. ¶ Deus ergo semp flagellū ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qbus sufficiēter castigatis flagellū igne cōburit scdm q notat btūs augu. in lib. de verbis dñi in tractatu. xix. Ubi sic ait. nō leteris ipie vel tyrāne qm virga vel flagellum effeceris. nouit cū prudēs doctor nec ignorat pius pater post castigationē pmouere discipulū τ post debitā emēdationem paternali hereditate pficere filium. flagellū quoq fiue virgā incēdio flāmarū cōburere. hec augusti. Patet ergo ex pbabitis q facta cōdigna castigatione ppli xpiani destruereť iperium sarracenoz: τ sic cessabit eoz supstitiosa facta sine lex.

¶ Quartus iste passus ē. de ppetua sarracenorum suitute sub iugo xpianorum.

Quartus passus τ vltim⁹ ē de ppetua captiuitate seu suitute sarracenoz sub iugo xpianoz. Hac aūt suitutē pdixit methodius martyr loquēs de fine scli. Ubi postq pnūciauit castigationē xpianorū p sarracenos. Subsequēter dixit τ post tribulationem dicet q facta erit a filijs hysmaelis desolata erit oīs terra ab eis τ erūt oēs amicti ornamētis ex auro τ purpura τ splēdoris vos vestimēt; tāq spōsi dicētes. Ecce vicimus terrā in fortitudie nostra τ oēs q habitāt in ea. Tūc recordabiť dñs deus sm suā miam quā pmisit diligētib⁹ se τ eis q in xpo sunt credituri τ liberabit eos d manu sarracenoz. Surget aūt xpianoz gēs τ pliabiť cū eis τ occidet eos gladio τ captiuas ducet mulieres eoz τ interficiet infantes eoz τ descendēt filij hysmaelis in gladiū τ tribulationem τ afflictionē τ reddet illis dñs mala q ipsi alijs fecerāt τ irruet sup eos malicia septies tm quātū i alijs gesserāt τ occidet illos dñs in man⁹ xpianoz τ erit regnū xpianoz exaltatū super oīa regna τ imponēt xpiani iugū suū per eos graue τ erūt oui q remanebūt: τ tūc pacificabiť terra q ab eis fuerat dstructa: τ q captiui fuerāt ab eis reuertenť in terrā suā τ multiplicabunť hoīes sup terrā τ erit idignatio magna regis romanoz sup eos q xpm negauerūt τ erit pax τ tranqllitas magna sup terrā qualis nō fuit antea nec erit filijs post illā p eo qd in fine seculoz erit leticia τ pax sup oēm terrā τ requiescēt a laborib⁹. Hec erit pax de qua dicit apls. i. ad tessalo. v. Cū fuerit tranqllitas magna τ securitas tūc veniet repētin⁹ interitus. a quo liberari mereamur feliciter p iesum xpm dñm nostrū qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor τ gloria sine fine. Amē.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quintus et vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticorum iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et vltimo hui⁹ voluminis de demonum viribus quid scȝ possint contra nostrū fidei fortalicium. et vt meum possez expplicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractāde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorū nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postq̄ ceciderunt de celo vsqȝ ad xp̄i aduentum. Septima de perditione dominij eorū per iusticiam in christi aduētu. Octaua de pprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Vndecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Rima consideratio ē an sint demones ꝛ de quiditate demonū ꝛ de eoꝝ nobilitate ac natura. q̄ttuoꝛ ergo pūcta in hac cōsideratione sunt vidēda. Pꝛio an sint demones. Secūdo q̄d est diabol⁹. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones i mūdo ꝛ si sunt que sunt eorum nomina.

Rimus punctus est an sint demones ꝛ que noīa eoꝝ. Quo ad primū nō discrepāt iudei ꝛ sarraceni a xp̄ianis q2 apud iudeos scriptū est eē diabolos ꝛ de pꝛicipib⁹ eoꝝ husa et azael esse appellatos. dicebāt etiā iudei i euāgelio insultātes ꝯtra xp̄m demoniū h3 ꝛ insanit Iohā. x. Et iterū in beelzebuth pꝛīcipe demonioꝝ eijcit demonia Math. xij. q̄d nō affirmarent nisi diabolos crederēt eē. Non enim pn̄t negare quin scriptū sit in pꝛimo Regū. xvi. ꝙ sp̄ūs malus agitabat saul. Sarraceni etiā ꝯcedunt demones esse ꝛ illos pꝛīcipes demonum. quos vocāt iudei husa ꝛ azael. Ipsi vocāt in lingua arabica aroth. et maroth. nos vo xp̄iani de hoc certā fidē habem⁹ cū euāgelica doctrina hoc expꝛesse in plurib⁹ locis exprimat. Et io de hoc nulli dubiū esse d3 sed cū certitudine affirmare demones eē in mūdo. Demones vero non nomiam⁹ nos xp̄iani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos reperim⁹ ſm modū suaꝝ tēptationū. Vn̄ cū temptat de supbia vocat̄ diabolus. i. deorsum fluēs Apoc. xx. qn̄ de inuidia dicit̄ sathā. i. aduersari⁹ Math. xvi. qn̄ de ira dicit̄ exterminatoꝛ. i. coꝛ. x. quia ira ponit aīam extra terminos suos. qn̄ de accidia dicit̄ demoniū. i. sufficiens iniq̄tas Math. viij. quia sufficit ad puniēdū hominē3. qn̄ de auaricia dicit̄ leuiathā. i. additamētū Iob. iij. qn̄ de luxuria dicit̄ asmodeꝰ. i. facture iudiciū Thobie. iij. q2 ꝓpter luxuriā iā dn̄s mūdū iudicauit diluuio Gen̄. vi. qn̄ de gula dicit̄ Behemoth. i. aīal. Iob. xl. q2 regula reddit hominē bestialē. Itē vocat̄ belial q̄d interpꝛetat̄ absq3 iugo vel absq3 dn̄o. Iudic. xix. q2 ꝓposse pugnat ꝯ eū cui d3 eē subiect⁹. Itē vocatur beelzebuth Luc. xi. q̄d interp̄tatur vir muscaꝝ ꝓ imūdicia ꝛ foetoribus ydolatrie ꝛ sanguinis eis imolati ad quē multitudo muscaꝝ cōueniebat. p3 ergo demones eē ꝛ q̄ noīa eoꝝ ſ3 xp̄ianos iudeos ꝛ sarracenos.

¶ De demonum quidditate

Ecūdus punct⁹ est scire q̄d est diabolus. Pro cui⁹ declaratiōe notandū ꝙ fuit opinio platonicoꝝ pꝛcipue apulei ſm ꝙ refert beat⁹ augustinus octauo de ciuitate dei. c. xvi. allegās varronē q̄ fuit platonic⁹ ꝙ demones sunt genere aīalia aīo passiua. mēte rōnalia. coꝛpoꝛe aerea. tpe eterna. Si autē obijciat̄ ꝙ demones nō pn̄t dici aīalia cū sint substātie incoꝛpoꝛee. Dicēdū ē ꝙ nō loquit̄ hic augustin⁹ ſm mētē ꝓpriā vt dictū ē, sed ſm opinionē platonicoꝝ. Et iō irrōabilr loquunt̄ sic diffiniētes cū demōes hoc attribuūt augustia. Vn̄

¶ Incipit liber quintus ⁊ vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Issolutis hereticorū iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et vltimo hui⁹ voluminis de demonum viribus quid scz possint contra nostrū fidei fortalicium. et vt meum possez explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractāde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorū nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postq̄ ceciderunt de celo vsq̄ ad xpi aduentum. Septima de perditione dominij eorū per iusticiam in christi aduētu. Octaua de ꝓprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Rima consideratio ē an sint demones ꝛ de quiditate demonū ꝛ de eoꝝ nobilitate ac natura. q̄ttuoꝛ ergo p̄dicta in hac cōsideratione sunt vidēda. Prio an sint demones. Secūdo qd est diabol⁹. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones ī mūdo ꝛ si sunt que sunt eoꝛum nomina.

Rimus punctus est an sint demones ꝛ que noīa eoꝛuꝫ. Quo ad primū nō discrepāt iudei ꝛ sarraceni a xp̄ianis qꝛ apud iudeos scriptū est eē diabolos ꝛ de pn̄cipib⁹ eoꝝ husa et azael esse appellatos. dicebāt etiā iudei ī euāgelio insultātes ꝯtra xp̄m demoniū hꝫ ꝛ insanit Johā. x. Et iterū in beelzebuth pn̄cipe demonioꝝ eicit demonia Math. xii. qđ nō affirmarent nisi diabolos crederēt eē. Non enim pn̄t negare quin scriptū sit in primo Regū. xvi. ꝙ sp̄us malus agitabat saul. Sarraceni etiā ꝯcedunt demones esse ꝛ illos pn̄cipes demonum. quos vocāt iudei husa ꝛ azael. Ipsi vocāt in lingua arabica aroth. et maroth. nos vo xp̄iani de hoc certaꝫ fidē habem⁹ cū euāgelica doctrina hoc expsse in plurib⁹ locis exprimat. Et iō de hoc nulli dubiū esse dꝫ sed cū certitudine affirmare demones eē in mūdo. Demones vero non nomiam⁹ nos xp̄iani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos reperim⁹ ſm modū suaꝝ tēptationū. Vñ cū temptat de supbia vocat diabolus. i. deoꝛsum fluēs Apoc. xx. qñ de inuidia dicit sathā. i. aduersari⁹ Math. xvi. qñ de ira dicit extermiatoꝛ. i. coꝛ. x. quia ira ponit aiam extra terminos suos. qñ de accidia dicit demoniū. i. sufficiens iniq̄tas Math. viii. quia sufficit ad puniēdū hominē. qñ de auaricia dicit leuiathā. i. additamētū Job. iii. qñ de luxuria dicit asinodē⁹. i. facture iudiciū Thobie. iii. qꝛ ꝓpter luxuriā iā oīs mūdū iudicauit diluuio Gen. vi. qñ de gula dicit Behemoth. i. aial. Job. xl. qꝛ regula reddit hominē bestialē. Itē vocat belial qđ interpretat absq̧ iugo vel absq̧ dn̄io. Judic. xix. qꝛ ꝓposse pugnat ꝯ cū cui dꝫ eē subiect⁹. Itē vocatur beelzebuth Luc. xi. qđ interp̄tatur vir muscaꝝ ꝓ imūdicia ꝛ foꝛibus ydolatrie ꝛ sanguinis eis imolati ad quē multitudo muscaꝝ cōueniebat. pꝫ ergo demones eē ꝛ q̄ noīa coꝝ ſꝫ xp̄ianos iudeos ꝛ sarracenos.

¶ De demonum quidditate

Ecūdus punct⁹ est scire qđ est diabolus. Pro cui⁹ declaratiōe notandū ꝙ fuit opinio platonicoꝝ p̄cipue apulei ſm ꝙ refert beat⁹ augustinus octauo de ciuitate dei. c. xvi. allegās varronē q̄ fuit platonic⁹ ꝙ demones sunt genere aialia aīo passiua. mēte rōnalia. coꝛpoꝛe aerea. tpe eterna. Si autē obiciat ꝙ demones nō pn̄t dici aialia cū sint substātie incoꝛpoꝛee. Dicēdū ē ꝙ nō loquit hic augustin⁹ ſm mētē ꝓpriā vt dictū ē. sed ſm opinionē platonicoꝝ. Et iō irrōabilr loquunt sic diffiniētes eū demōes hoc attribuūt augustio. Vñ

idem augustinus sm mentē ppriam ⁊ rectā fidē diffiniēs demones libro eodē. c. xxij. dicit sic demones spūs nocēdi cupidissimi. a iusticia penit⁹ alieni. supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi. Quidē ali⁹ dicit ꝙ demones sunt substātie rōnales incorporee ingrate deo damnationis hominum cupidissimi.

¶ De nobilitate demonum.

Ertius punctus est qualis ē nobilitas dmonū. Pro cui⁹ noticia sciendū ꝙ loqui possum⁹ de demonib⁹ dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loq̄mur de bonitate morali boni hoies meliores ⁊ nobiliores sunt demonib⁹. Unde augustin⁹ de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonibus sm opinionem platonicorum ꝙ vniunt corporibus naturalib⁹ ⁊ phisicis sic aie nostre: ⁊ ꝙ illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sunt hominibus qr hñt corpa meliora. s. incorruptibilia. Alioqn mltas bestias hoibus pferemus. Quis eni inquit hoim vidēdo equabit aquilis ⁊ vulturib⁹? Aut qs odorādo canib⁹. quis velocitate leporib⁹ ceruis ⁊ oibus auib⁹. qs multū valēdo leonib⁹ ⁊ elephātibus. qs diu viuēdo serpētibus q etiā deposita tunica. senectutē deponere. ⁊ in iuuētutē redire phibentur. Sed sicut his oib⁹ meliores rōcinādo sum⁹. Ita etiā demonib⁹ honeste viuēdo meliores eē debemus. Hec augustin⁹. pꝫ ergo ꝙ in morib⁹ nobiliores sunt boni hoies demonibus. Si vo loq̄mur de nobilitate nature. nobiliores sunt demōes hoib⁹ quātūcūqꝫ sctis sicut deducit ex dictis augustini. ix. de ciui. dei cap. ix. vbi dicit ꝙ aial ex aia ⁊ corpore cōstat. quoꝝ duū aia quātūcūqꝫ viciosa est melior corpore. quantūcūqꝫ bñ disposito sicut dicit. ꝙ aurū licꝫ sordidū. argento ꝙuis purissimo cari⁹ estimat. Ex q̄ dicto elicit frācisc⁹ de maronis in florib⁹ suis duas cōclusiōes. Prima ē ꝙ demones sunt meliores hoib⁹ quātūcūqꝫ sctis qr sicut aia viciosa excellit corp⁹ qdcūqꝫ ꝓpter excellētiorē naturā. ita substātia spūalis oēꝫ substātiā corpalem. Secunda cōclusio ꝙ meliores sunt angeli quibuscūqꝫ aiab⁹ separatis. quātūcunqꝫ beatis. qr maior ē excellentia nature sm quā angeli supant ipsos cuꝫ maior sit excellētia de genere substantie. ꝙ excellētia gratie. que est quedam forma accidētalis. Et isto modo ponuntur etiam meliores anima christi. Hec ille.

¶ De natura demonum.

Uartus pūct⁹ est q̄lis est natura demonū. Ad quod breuit respōdetur dupl'r. Primo ꝙ eoꝝ natura nō ē mala sed bona. Uidit eni de⁹ cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona gen. i. ꝙ aūt diabol⁹ sit mal⁹ nō hꝫ ex natura sed ex vicio. Secūdo dr ꝙ eoꝝ natura ē mortalis ⁊ dissolubilis sꝫ ex dei grā eoꝝ natura est imortalis ⁊ indissolubilis sicut ⁊ bonoꝝ āgeloꝝ. Unde plo in libro thimei loquēs in psona dei ad angelos dicit. dij deoꝝ quoꝝ opifex ⁊ magister ego sum: vos vra

natura corruptibiles estis: mea aūt voluntate incorruptibiles ꝑmanetis. Istud dictuz allegat augustin⁹.xiij. de ciui.dei.c.xvi.dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales ſm suam naturā ⁊ dissolubiles q2 sunt facti a deo: tamen diuina voluntate indissolubiles. Et q2 diuinum consilium ⁊ voluntas sunt validiora ꝙ sit eorum natura. Ideo dicit plato ꝙ non dissoluentur. Et hec videtur fuisse intentio porphirij qui fuit platonicus in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus rationales nos et dij.i.angeli.sed mortale additum nobis separat nos ab illis.quasi dicat mortales erāt angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt ⁊ sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

Ecunda cōsideratio ē videre q̄lis ē sciētia demonū. Dic sūt tria puncta declarāda. Prim⁹ est de scia demonū. Secund⁹ est cuius scientia artes magice exercent ⁊ si pñt sine pctō exerceri. Terti⁹ est de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonum ante casuz et post casum.

Rimus pūctus est de scia demonū. Circa qd notādum est ꝙ dupl'r possum⁹ loq de scia demonum. Uno mō de illa scia quā habuerūt aū casum suū de celo et sic dicit magr sententiaꝝ in scdo distinctiōe.iij. ꝙ triplicē cognitionē naturalē habebāt scz ꝙ facti erāt.a q̄ facti erāt ⁊ cū q̄ facti erāt.s.cū celo ēpireo. materia pria. ⁊ tpe.notitiā ēt habuerūt boni ⁊ mali ⁊ qd appetēdū ⁊ respuēdum illis eēt: dicit ēt btūs augustin⁹ loquēs de noticia āgeloꝝ aū casuz.xi. de ciui.dei.c.vij.⁊.viij. ꝙ cū sit alia noticia āgeloꝝ matutina ⁊ alia vespertina quaꝝ pria est reꝝ in vbo ⁊ secūda reꝝ in gñe ꝓprio qd fuit dictū factum ē vespe ⁊ mane dies vn⁹ Gen. primo. Ibi accipit mane ꝑ noticia matutina: ⁊ vespe ꝑ vespertina. Et secūdū hoc ponunt dies sex ſm ꝙ angeli illa sex gña creaturaꝝ q̄ ibi numerant cognouerūt noticia matutina ⁊ vespertina in pmo instāti q̄ oīa fuerunt sil' creatura: ſm illud ecclastici.xviij.q̄ viuit in eternū creauit oīa simul. Si vo loq̄mur de noticia demonū post casuz dicit magr in secundo sententiaꝝ disti.vij.ꝙ demōes lz sint obstinati i malo triplici tñ sentētie acumine vigēs scz subtilitate nature: tēpoꝝ expiētia: ⁊ reuelatiōe spirituū supnoꝝ. Pmo itelligūt naturalia pñtia. Scđo mō naturalia futura sicut tēpora pluuiosa vl' sicca. ⁊ eclipses solis ⁊ lune ⁊ hmōi. Tertio mō itelligūt voluntaria sz de cognitiōe futuroꝝ ɔtigētiū. dicit dñs bonauētura i secūdo sententiaꝝ ꝙ lz demōes nō pñt ꝑ se scire futura ɔtigētia certitudinal'r tñ frequēter ꝓdicunt q2 euētū futuroꝝ aliquo mō ꝓsentiunt.iiij.modis ſm augustinuz super geñ.ad litterā q2 aut ꝓsentiūt talia ingenij aut sensus acrimonia: vt quādo vident aut ɔsiderāt diligeter ad qd inclinet affectio mea vel que sint īducētia vel retrahētia aut presciunt talia tēporum expientia scz ꝙ ex talib⁹ viderūt accidere sunt

lia. Aut tertio talia presciunt demo-
nes cautela dolosa vt quando ppo-
nunt aliquid facere et pmo predicũt
quasi sit aliqd futurũ. Aut quarto ta-
lia predicant demones aliena doctri
na vt qñ scz diuino iudicio pmittun
tur aliqd a bonis angelis addiscere
Unde patet q demones futura con-
tingentia et si possint probabiliter
opinari nequunt tñ certitudinaliter
scire. De cognitione vero tẽporaliũ
et mutabiliũ dicit beatus augustin⁹.
viij. de ciui. dei capitulo. xxi. q ange
li boni certi⁹ ista temporalia et muta
bilia nouerant qr eorum principales
causas in verbo dei sapientia ɔtem-
plant sz quorũdã signoꝝ nobis occul
torum maiori experientia multo plu
racq hoĩes futura ɔspiciũt. Deniqz
añt isti sepe nunq̃ illi omnino fallũ-
tur q ibidem declarans dicit. Aliud
eñi est temporalibus tẽporalia mu-
tabilibus mutabilia scire eisqz tem-
poralem et mutabilem motum sue vo
luntatis et facultatis inserere q de-
monibus certa ratione pmissum est.
Aliud añt in eternis atqz incõmuta-
bilibus dei legib⁹ que in eius sapiẽ
tia viuũt mutationes rerũ puidere
dei que voluntatem que tam certissi
ma q̃ potentissima est spũs eius par
ticipatiõe cognoscere q sanctis ãge
lis recta discretione donatũ ẽ. ¶ Ex
quib⁹ sequunt duo documẽta. ¶ Pri
mum est q sancti in dei legibus eter
nis contemplentur futura quia hic
hoc dicit expresse. Secundum docu-
mentum est q sancti in diuina volũ-
tate cognoscunt ista futura contin-
gentia quia dicit q dei voluntatem
que certissima est et omnipotens ista
nouerunt. ¶ Sed remanẽt due diffi
cultates. ¶ Prima ẽ si demones ha-
buerunt noticiam prophetiarum ad
uentus xpi dicendum q sic: cognoue
runt etiam q xps in lege et pphetis
pmissus deberet esse verus deus et
verus homo et q debebat pro huma-
no genere de virgine nasci et pati in
genere: nunq̃ tamen in specie cogno
uerunt q in hoc homine xpo ista cõ-
plerentur. Sciebat enim diabolus p
scripturas et pphetas q xps ventur⁹
erat verus de⁹ et verus ho. Etiã scie
bat tempus natiuitatis xpi esse iple-
tum per ebdomadas danielis: tamẽ
nesciebat certitudinaliter q iesus
nazarenus esset ipse xps. Uerumtñ p
pter eminentiã sanctitatis habebat
quandam coniecturam q ipse esset
verus xps et hoc voluit experiri per
temptationem et per illam illum in-
ducere ad peccatũ si inueniretur pu
rus homo sed neutrum obtinuit licz
temptauit eum de cõcupiscentia su-
perbia et auaritia. Unde licet ille de-
mon qui xpm in deserto temptauit
fuerit inter demones acutioris inge
nij. nunq̃ tamen scire potuit per cer
titudinem verũ iesus esset qui erat p
missus in lege ad salutẽ mundi et de-
iectionem dyaboli nisi per quãdam
coniecturam et ideo pcurauit xpi ca
ptionem per iudeos intelligens per
aliqua signa q ipse esset verus xps
et per consequens q per eius mortẽ
expoliaretur infern⁹ hoc perpendit
per eius patientiam et per scriptura
rum impletionem et forte per sancto
rum patrũ in limbo existentium exul
tationẽ. Ideo mortem eius impedi-
re voluit per vxorem pylati cuius p
ces efficaces credebat in conspectu
viri sui vt notat Nicolaus de lyra su

per math. ¶ Secunda difficultas est si demones cognoscant cogitationes nostras. Respondetur quod soli deo cognite sunt secundum communem opinionem doctorum et hoc videtur per illud quod dicitur primo Regum deus autem intuetur cor: et primi paralipomenon vi. tu solus nosti corda filiorum hominum. dicit tamen hic Nicolaus de lira super illud ad hebreos. iiii. vivus est sermo dei etc. Et discretor cogitationum et intentionum cordium quod licet aliqui doctores dicant ipsam cogitationem nostram esse cognoscibilem pure substantie spirituali tamen de intentione cogitationis ipsi concedunt quod est cognoscibilis soli deo verbi gratia si cogitem de muliere dicunt quod hoc potest cognoscere angelus bonus siue malus. Etiam et naturalibus sed si cogitem de muliere intentione decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostolus et intentionem cordis quia cognitio christi non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationum intentiones quod vt patet demonibus non conuenit. Ad istud etiam propositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas animi cogitationes dyabolum non videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et affectionum indiciis colligi experimento didicimus secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filiorum hominum.

¶ Quod artes magice demonum scientia exercentur.

Secundus punctus est cuius scientia artes magice exercentur et si possunt sine peccato exerceri. ¶ Ad primum respondetur quod artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secundo sententiarum distinctione septima. Unde ibidem dicitur quod eorum scientia et virtute artes magice exercentur quam scientiam et virtutem huiusmodi operando a deo demones acceperunt vel ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandam iustorum patientiam. ¶ Ad secundum dicitur quod artes magice vel diuinationes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absque peccato nisi forte in hoc casu vbi diabolum subiiceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis naratur. Voluntario autem commertio non potest sine peccato Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinum: aut est ibi peccatum ydolatrie vt pote in oblationibus et sacrificiis. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitionem dei et ecclesie. ratio huius prohibitionis est quod talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens deus christianorum et omnino sufficiens et benignus. Item peccat in seipsum dum se committit discrimini corporis et anime. Item peccat in ecclesiam dum habet commertium cum illo qui est omnino prescitus et ecclesie aduersarius et ideo in caracteribus magnum peccatum est quod est ad ministerium demonum inuocandum

quia huiusmodi est se non habentvirtutem sed solum ex pactione diaboli. Sic enim pandit diabolus illis q fiunt ei familiares q talia signa recognoscant et ad ea se presentes offerant. Ostendunt enim demones se p illa cogi vt aliquid virtutis ostendat se habere in huiusmodi artibus in quibus sunt multa nephāda per que abducit homo a fide et cultura dei. Et ideo hec facit diabolus non qr in illis delectetur sed potius in infidelitate facientium. Sunt autez hec magice artis nigromantia piromantia aeramantia ydromantia geomantia et ciromantia que sunt diuinationes in mortuis: quo ad primam in igne quo ad secundam: in aere: quo ad terciam in aqua: quo ad quartam in terra: quo ad quintam et in manib⁹ quo ad sextam. tales magici malefici vulgo nūcupātur ob facinorum magnitudinem nigromātici dicuntur quibus precantationibus videntur resuscitati mortui et ad interrogata respondere. Alij dicunt cantatores qui artem verbis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa aras ydolorum nepharias preces emittunt et funesta sacrificia offerunt hisqz celebrietatib⁹ demonuz responsa accipiunt. Alij dicuntur aruspices quasi horarum inspectores: dies enim et horas in agendis negociis opibusqz custodiunt et quid per singula tempora obseruari debeat homo intendunt exta etiā pecudum inspiciunt et ex eis futura p dicunt. Alij dicuntur augures qui volatus auiū et voces intēdunt Aliaqz singula rerum vel obseruationes improuisas hominibus. Alij dicunt astrologi eo q in astris augurantur. Alij dicuntur geneatici propter natalicium considerationes quia per cursum syderum nascentium mores actus euentusqz predicere conantur que vulgo mathematici dicunt. ydromatici ab aquis dicti sunt. Est enim ydromancia in aquarum inspectione vmbras demonum euocare ibi q ab eis aliena audire prenunciant. Etiam demones interdum per aliquas figuras vel signa qui in rebus inanimatis apparent, que si fiant in aere vocatur aeromantia. si in igne piromantia: si in visceribus animalium immolatorum in aris demonuz vocatur aruspitia. si per sternutationes hominum vel membrorum salt⁹ vel motus quorumcūqz animalium dicitur augurīuz. Si vero fiat ex aliquibus signis in spatula alicui⁹ animalis apparentis vocatur spatulantia qui sub nomine ficte religionis p quasdam quas vocant sanctorum sortes diuinationis scientiam profitentur. Aut quarumcūqz scripturarum inspectione futura pmittuntur. Si vero tales figure vel signa fiant in terra dicitur geomātia a geos q est terra. Si vero in palmis manuū dicitur ciromantia a ciros q est man⁹ talibus portantis per demonum fallatias illuditur curiositas humana quomodo id impudenter scire appetit quod nulla ratione inuestigare ei conuenit. Unde vitanda sunt a xpiano et hominū penitus execratione repudienda quia in istis omnibus vel expresse de modo imploratur aut propter petitionem hominis: se occulte demon ingerit hanc maledictam artem primus Zoroastes inuenit qui solus natus est ridendo: hunc ninus

rex assiriorum bello interfecit. Et si queras quid tales magi facere pos-sunt. Respondetur q ipsi permissio ne dei elementa concuciunt mentes turbant hominum minus in deo con fidentium sensus illudunt at sine ve neno hausto violentia tm̄ carminis ledunt & interdum perimunt. ¶ Ma gi ergo secundum priuatos contra-ctus quos habent cum demonibus agunt arte eorũ que ars magica nō est supra ordinem naturalium causa rum immo fit virtute actiuorum na-turalium: tamen est supra cōprehen-sionem hominum & facultatem pro-pter tria. ¶ Primo q demones ma-gis cognoscunt actiuorũ naturaliũ virtutem q̄ homines. Secundo q scelerius possunt ea cōgregare. Ter tio q actiua naturalia que assumunt vt instrumenta se possunt extendere ad maiores effect⁹ ex virtute aut de monum arte q̄ ex virtute seu arte ho minum. Inde hominibus videntur miracula & stupēda que p aliquos ar tifices fiunt & sic patet q magi veri tatē spernentes & mendacia credentes seducti a demonibus eis coaptātur cum quib⁹ sine fine pibunt: hec & plu ra alia de magicis artib⁹ ex libro de ciuitate dei transumptiue in decretis xxvi. q̄stione. v. capitulo nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita & a demo-nibus inuenta.

Tertius punctus ē de arte notoria si ē a deo vel a demōib⁹ & si pñt demones infundere scientiā aliquā. ¶ Ad pri mum respondetur scdm fratrē Jo-hannē astaxen. in summa sua q ars notoria ē illicita & inefficax. Unde ar-guitur a demonib⁹ inuenta. Illicita eñi est qr utitur quibusdam ad scientiā habendam que nō habent secundum se virtutem causandi sciētiam sicut inspectione quarūdam figurarũ & p latione quorundam verborum igno torum & aliis huiusmodi. Et ideo hu iusmodi ars non vtitur his vt causis sed vt signis. Non aũt vt signis diui nitus inspiratis sicut sunt sacramen talia signa. Unde restat q sunt signa va na & superstitiosa & per ꝯsequens cō tinentia quedam pacta significatio-num cum demonibus p̄habita & fede rata. Ars igitur notoria quasi a dya-bolo inuēta. est a xp̄iano penitus re-pudianda & fugienda sicut & alie ar-tes nugatorie & noxie superstitionis vt augustinus dicit scdo de doctrina xp̄iana. Est etiam huiusmodi ars in efficax ad scientiam acquirendã: cũ enim per huiusmodi artem non attē datur acquisitio scientie scdm modũ huiusmodi cōnaturalem scʒ in adin ueniendo vel addiscendo consequēs est q iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est aũt aliquos a deo sapientiam & sciētiam p infusionē habuisse sicut de salomo ne legit. iii. reg. iii. & scdi palipo pri mo: xp̄s enim dicit discipulis suis lu ce. xxvij. Ego dabo vobis os & sapiē tiam & scientiaʒ cui non poterunt re sistere & contradicere omnes aduer-sarii vestri: sed hoc donũ datur qui buscumque cum certa obseruatione sʒ secundum arbitriũ spũssancti scdm illud prima corinth. xii. Alii datur per spiritum sermo sapientie &c. et post ea subditur hec omnia opatur vnus atque idē spiritus diuidens singulis

prout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum. Acquisitio autem sapientie et scientie fit per intellectus illuminationem: et nullus unquam scientiam per demones acquisiuit: et sic patet solutio ad secundum. ¶ Possunt tamen demones hominibus colloquendo aliquarum scientiarum exprimere documenta: sed hoc non queritur per artem notoriam. Et si dicas quod danielis primo pueris abstinentibus dedit eis scientiam in omni libro et sapientiam. Sed obseruantia artis notorie est secundum quedam ieiunia et secundum quasdam abstinentias ergo per artem illam potest haberi talis sapientia et scientia. Respondetur quod illi non abstinebant secundum vanam obseruantiam artis notorie sed secundum auctoritatem legis diuine nolentes cibis gentilium inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt secundum illud psalmi sup senes intellexi: quia mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Ertia consideratio est de bello demonum in celo. Cum enim angeli fuerunt creati in celo empireo vt dixit beda. et allegat magister in secundo sententiarum distin. ii. omnes angeli fuerunt boni creati et sine vitio. Unde innocentes sunt creati non tamen virtutibus predicti que statibus apposite fuerunt vt patet ibidem non tamen fuerunt apposite cadentibus. boni enim fuerunt ad deum conuersi quod est deo adherere. mali autem fuerunt auersi a deo quod est odio habere vel inuidere. Inuidie enim mater est superbia qua voluerunt se parificare deo. vt patet eodem lib. distin. v. Et cum esset inter omnes angelos lucifer excelsior. nec inter stantes aliquis fuit eo dignior eminentiam sue nature et profunditatem sue scientie perpendens in suum creatorem superbiuit tantum quod deo voluit se equare vt patet libro eodem distinctione vi. dixit enim in corde suo illud Esaie xiiii. Ascendam in celum: vbi dixit magister distinctione secunda. libro. ii. quod celum vocat equalitatem diuinam deo enim se parificare volebat: que beatissima morula fuit vt dicit magister sententiarum. mox ergo vt creati fuerunt angeli quidam deo adheserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem et sic inter vtrosque factum est prelium magnum in celo Michael et angeli eius etc. et non preualuerunt draco et angeli eius neque locus inuentus est amplius eorum in celo apocalypsis. xii. Hoc autem prelium in celo non est intelligendum materiale: sed spirituale quod factum fuit quando boni et mali diuersos affectus et consensus habuerunt quando dixit lucifer. Ascendam in celum et ero similis altissimo vbi magister dicit non per imitationem: sed per equalitatem potentie vbi supra. Ecce affectus et consensus superbie. Et econuerso boni angeli humilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliasse cum dracone: quia michael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas et reuerentia. vnde psalmo. lxxxii. Domine quis similis

erit tibi: quasi dicat non lucifer superbus nec quicunque alius: fit ergo michael cum angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriam de superbo lucifero: et ei adherentibus qui precipitati sunt de celo. Et vt dicit Franciscus de maronis in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. quarum prima sumpsit initium a lucifero; sicut enim nunc impellit homines ad peccandum: sic et tunc impulit sanctos angelos ad consentiendum sibi sed viriliter restiterunt. ¶ Secunda pugna sumpsit initium ab archangelo michaele videns autem quod alter deliquerat et quod morte dignus erat et quod in celo cum sanctis angelis habitare non debebat expulsit eum viriliter et in istum aerem caliginosum secundum petrum apostolum deiecit. ij. petri. ij. licet lucifer restiterit quantum potuit: sed non preualuit vt dictum est. Et si queratur quanta fuit mora inter creationem angelorum et casum eorum de celo. Doctores communiter dicunt quod fuit morula parua scilicet a principio aurore vsque ad creationem lucis vbi dicitur: deus diuisit lucem a tenebris. Sed tamen geraldus odonis in suo secundo sententiarum distinctione quarta questione quarta dicit quod fuit mora septem dierum ad minus inter instans creationis et auersionis bonorum et inter instans creationis et auersionis malorum quod sine preiudicio sententie melioris probat duplici ratione pro cuius probatione supponatur ad presens quod angeli fuerunt creati prima die hoc dicit magister. Tunc arguitur sic mali angeli post lapsum non fuerunt valde boni. id est optimi q. post lapsum nunquam fuerunt boni: sed septima die a primo instanti creationis sue fuerunt valde boni: ergo ad minus inter primum instans creationis et lapsum malorum fuerunt septem dies. minor probatur per textum quia vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona et factum est vespere et mane sextus dies: septimo vero diei benedixit deus Gen. ij. Et quo sic potest secundo argui. Angeli mali post lapsum nunquam receperunt benedictionem dei: sed die septimo receperunt benedictionem dei ergo ante diem septimum non fuerunt lapsi probatur in contrarium per textum Gen. ij. c. Et benedixit deus die septimo glo. id est omnibus creaturis ergo omnes creature receperunt benedictionem dei die septimo. Et si dicatur quod natura spiritualis operatur in instantia fortiori quam sol qui radium in instanti producit. Cum ergo prima operatio angeli fuerit conuersio vel auersio ergo in instanti fuerunt conuersi vel auersi. Respondet predictus doctor quod prima operatio non fuit conuersio vel auersio: sed fuit admiratio: quia in illis septem diebus steterunt in admirationibus stuporosis operum sex dierum et istud videtur probabile nisi aliquis sanctus expresse diceret oppositum. Sed die vij. cum deus benediceret illi diei benedixit cunctis operibus et benedictione accepta quasi licentia et mandato accepto quod omnia facerent debitum suum angeli diuisi sunt in tres partes. omnes enim firmauerunt se in amore: quidam in amore bonitatis quidam in amore diuine iustitie: quidam in amore proprie potestatis et

excellentie: et hec tertia pars ultima corruit: de quo dicit Johannes i apo calyp. xij. q draco de celo cadens secum traxit tertiam partem stellarum. primus vero nihil faciebat nisi q stabat in admiratione stupenda. Videbat enim subito celum extendi: et de nihilo produci et sic de aliis operibus de quibus omnes homines possunt mirari omnibus diebus vite sue. ¶ Et si ulterius queratur quod fuit illud peccatum tante gravitatis quod illud non potuit sustinere celum. ¶ Respondetur q quandoque fuerunt peccata que primus commisit angelus i celo. primum fuit peccatum luxurie non carnalis sed spiritualis secundum scotum in secundo sententiarum distinctione. vi. questio. ij. hec autem spiritualis luxuria nihil aliud est q amor inordinatus sui ipsius: et sic lucifer se suumque privatum bonum excecatus inordinate dilexit intantum q processit usque ad contemptum dei. Unde beatus augustin. xij. de civi. dei ca. i. ponens differentiam inter bonos angelos et malos dixit q in mundi principio boni angeli a malis fuerunt divisi: quia illi in communi bono quod est deus perstiterunt. Alij potius sua potestate delectati velut summum bonum sibi ipsis esse a communi bono ad propria defluxerunt. Ex quo dicto accipiuntur duo documenta theologica. primum est q principium omnis boni moralis est amor bonis communis: quia boni angeli in hoc premium meruerunt. Secundum est q principium omnis mali moralis est inordinata dilectio boni proprii que in demonibus fuit prima radix peccati. Secundum fuit peccatum superbie et presumptionis videns enim se lucifer nobilissimum in bonis naturalibus non dedit honorem deo: sed inaniter gloriatus est in seipso. Unde apostolis gloriantibus de potestate eis data super demones christus dixit. Luce. x. videbam sathanam propter eius inanem gloriam quasi fulgur de celo cadentem de qua superbia dicitur Eccle. x. Initium omnis peccati superbia est. Tertio peccavit peccato avaricie et ambitionis: quia videns se pulcherrimum super omnem creaturam quam deus condiderat omnibus concupivit preesse seipsum reputans ad hoc dignum ad quod attigisset si stetisset secundum Anselmum sic enim in permanendo. xij. excellentias habuisset: quia fuisset optima creatura fuisset deo acceptissimus fuisset felicissimus fuisset deo simillimus fuisset pulcherrimus fuisset deo familiarissimus fuisset dulcissimus fuisset potentissimus fuisset omnium pontifex fuisset omnium princeps fuisset omnium doctor et fuisset omnium pater. Sed quia sine meritis propria auctoritate concupivit preesse deliquit nolens deo subesse Esaie. xiiij. super astra celi exaltabo solium meum. Quarto peccavit peccato invidie et emulationis. Unde invidia est tristicia de apparenti prosperitate alterius: sed lucifer contristatus est: quia deus omnibus preerat et nulli suberat ergo invidit: de qua invidia dicitur sapientie. ij. Invidia dyaboli mors intravit in orbem terrarum. Quinto peccavit peccato ire et indignationis: quia videns se deiectum a paradiso delitiarum. Ascendit eius malicia usque ad odium dei: et tunc cadens de celo bellavit contra hominem ut dicetur infra consideratione vi. Et factus est homicida. Unde Iohan. viij. Ille erat homicida ab initio et in veritate non stetit. Non est ergo

mirandum si sic miserabiliter lucifer cum sibi adherentibus victus cecidit de celo cum tam grauissime peccauerit contra creatorem suum. Et queras quot demones ceciderunt.

Respondetur quod si secundum quod notatur in summa veritatis theologice libro secundo. In quolibet ordine angelorum sunt tot legiones quot sunt vnitates in legione et sic in quolibet ordine sunt sex mille sexcentesexaginta sex legiones angelorum. Et cum tertia pars angelorum ceciderit sicut notatur a magistro distin. vi. libri secundi capi. j. quia cecidit dracho et traxit secum tertiam partem stellarum celi. Apocalyp. xij. sequitur quod erit summa legionum omnium angelorum. lix. milia et nouemcente. iiij. legiones et diminuendo plus summa omnium erit trecenta nonaginta nouem computat et nouem centa viginti milia et quatuor angeli. Sequitur etiam quod demones qui ceciderunt de celo secundum computationem nouem ordinum angelorum sunt decem et nouem milia nouem centenonagintaocto legiones demonum quorum summa secundum veram computationem est centum trigintatria computat et trecentasex milia ac sex centasexagintaocto demonia sicut patet distin. xxiiij. secundi. capi. notandum. ¶ Opinio tamen communis doctorum est quod tot ceciderunt quot possunt vnum angelorum ordinem constituere et communiter numerus angelorum cadentium est sexmille sexcente sexaginta sex legiones: quia totidem sunt legiones in quolibet ordine quot sunt vnitates in legione vt dictum est. Erit ergo vera summa demonum cadentium secundum hanc computationem. xliiij. computat et. iiij. centa trigintaquinque milia et quingenta quinquaginta sexagintasex demonia. Ex quibus manifeste patet excessus numeri bonorum angelorum secundum vtramque viam expellentium predictos demones de celo et iubilantium ante deum in secula seculorum: patet etiam ex predictis numerus saluandorum. Ad hoc enim venit filius dei quia vt ait paulus ad ephe sios. j. proposuit in eo dispensationem plenitudinis temporis instaurari omnia que in christo in terris et in celis sunt scilicet supplendum numerum angelorum cadentium in celo et renouando omnes peccatores in terra. Nunc autem de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult quod tot saluabuntur quot ceciderunt: et sic dic sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit quod tot saluabuntur quot remanserunt: et allegat illud. Constituisti terminos populorum iuxta numerum filiorum dei: tenendo ergo quod due partes angelorum remanserunt scilicet sex chororum in qualibet legione sunt sex milia sexcente sexagintasex legiones: patet diminuendo quod eorum summa est ducenta sexagintasex computat et sexcenta tredecimmilia et trecenti trigintasex angeli totidem ergo anime erunt saluande. Quibusdam vero placet quod in paradyso ei sint duo parietes sic quod numerus supplebitur per virgines: et in altero pariete tot erunt anime saluandorum quot angeli sunt in altero pariete: quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum: et eis omnibus nomina vocat: et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur

tenerevt patet in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electorũ in superna felicitate locandus.

¶ De habitatione demonum post casum.

Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa quod notandum quod locus demonũ post suũ lapsum a celo vsq; ad diem extremi iudicij non est locus subterraneus quem vocamus infernum sed aer caliginosus in quo multitudo demonum inhabitat & hunc locũ sequestratum prouidit diuina clemẽtia ne nimis acriter nos tentarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde quod habitent in aere caliginoso hoc diuine sententie est. quod vero ad nos veniãt hoc diuine permissionis est. & cum duplex interstitium sit probabile videtur quod ipsi sint in medio vbi est turbulẽtia & varietas impressionum & hinc est quod frequenter commouent ventos pluuias & tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo quod aliqui tendunt illuc ad torquendas animas secundũ quod habent deputata inter se maledictiõis officia: verba sunt domini bonauenture in secundo sententiarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonum. lib. ij. distinctione vj. dicit quod lucifer & illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsq; ad diem iudicij & hoc propter nostram probationem & subsequenter dicit quod demones alternatis vicibus tendunt in infernum: & illuc animas detinent atq; cruciant. Huic etiam sententie concordat beatus augustinus. viij. de ciuitate dei capi. xxij. vbi dicit quod demones ĩ hoc aere habitant: quia de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi cõgruo velut carcere dãnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum quod demones vsq; ad diem iudicij sicut dicit magister in inferno non sunt inclusi: sed in hoc aere caliginoso communiter detenti. Sed est dubitatio vtrum vbicũq; sint demones puniãtur igne materiali. quidam voluerũt dicere quod sic licet dicant quod minus intense quam post vltimam damnationem & hoc probant per quandam glosam super illud Jacobi. iij. inflammata a iehanna que dicit sic. Jehanna est dyabolus propter quem facta est: sicut enim iehãna semper ardet sic dyabolus vbicũq; sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormẽta flãmarum: sed hoc non videtur intelligibile quod ignem cremantem vbicũq; sint secum circumferant. Et ideo dicunt alij quod demonibus differtur pena ignis vsq; ad diem iudicij. tum vt eorum exercitium non obmittatur. tum etiam vt diuina clementia ostẽdatur que sustinet vasa ire apta in interitum in multa patientia qua retribuet omnibus secundum fructũ adinuentionum suarum. Et hec positio videtur probabilior & illa glo. si inspiciantur sequentia non intelligitur de flamma ignis materialis sed de flamma vitiorum scilꝫ super-

bie ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in secundo sententiarum.

¶ De potestate demonum et super quam gentem maiorem principatum optinent.

Quinta consideratio est de potestate demonum cum enim habitum sit quod demones habitant vt communiter in aere caliginoso videndum est de eorum potestate quanta scilicet est. Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. dicens de dyabolo quod non est potestas super terram que comparatur ei. et dicitur super terram ad differentiam potestatis que in celo est que est dei et sanctorum angelorum si tamen loquamur quantum ad conditionem nature non est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Unde de lucifero scribitur ezechie. xxxi. omne lignum paradisi non est assimulatum ei et pulchritudini eius quoniam speciosum eum feci. Sed oritur difficultas quia si non est potestas super terram ei que comparetur vt expositum est. sequitur ergo quod sua potestas est infinita quia finitum finito est comparabile infinito vero non. Respondetur quod hic accipitur comparatio pro equatione. comparetur. i. equetur. nec loquitur de comparatione sed de equalitate. Unde gregorius. xxxiiij. moralium. potestas eius super terram cunctis eminentior perhibetur quia et si actionis sue merito inter homines cecidit naturam tamen sue magnitudinis non amisit. cuius adhuc viribus humana omnia superat licet sanctis hominibus meritorum suorum deiectione subiaceat. Unde eisdem sanctis contra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit quod ille ab eis vincitur qui per nature potentiam quasi iure se hominibus super esse gloriatur: hec grego. Sic ergo licet loquendo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que competur dyabolo. si tamen loquamur de potestate que datur a gratia: iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictum augustini quod nihil est fortius animo habente charitatem: et illud canticorum. viij. fortis est vt mors dilectio. Notandum est secundum magistrum in secundo distinctione. viij. quod demones multa possunt per nature subtilitatem que tamen non possunt per dei vel bonorum angelorum prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur quia a deo id facere non permittuntur: permissa tamen fuit eis potestas detrudendi sanctos patres in limbo ante aduentum christi quia licet deleretur in eis culpa originalis peccati et actualis quantum ad maculam et quantum ad diuinam offensam et quantum ad maculam et quantum ad reatum gehenne. non tamen quantum ad reatum visionis diuine vt notat alex. in tertio sententiarum. Et si queras vtrum demones aliquid timeant videtur quod non quia de dyabolo dicitur iob. xli. quod factus est vt nullum timeat glosa nec deum nec quod passurus est. Respondetur quod glosa illa intelligitur de timore filiali vel initiali qui non est in demonibus: non de timore naturali quo naturaliter timent tormenta quia isto modo dicitur iacobi secundo: demones credunt et contremiscunt: et mathei. viij. et luce. viij. Ti

mebant puniri ab eo. licet ergo magna sit demonum potestas nō tamē sic quin sit alia superior quē timēt. Unde augustinus sup ps. diabolus vult plurimū nocere et nō pōt quia potestas sua est sub potestate. Nam si tantum posset nocere dyabolus q̄tum vult aliquis iustorum nō remaneret. Querunt iudei exod. viij. q̄re magi pharaonis nō potuerūt facere cynifes et respondent q̄ causa ē: quia demones non habent potestatem super aliquod corp⁹ minus grano ordei qđ apparet irratiōabiliter dictum quia qui habet potestatem supra maius habet potestatē supra minus licet nō econuerso. Sed causa potissima quare non potuerūt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quantum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. Ad istud etiam propositum loquens ambrosius super lucā dicit. sine permissione dei diabolum non posse nocere cognoscas. nec potentiam diaboli magis timeas q̄ dei offensam. Et chrisostomus sup mattheum dicit. In primis grauis et insustinibilis est impetus diaboli quem si quis forti animo sustinuerit in secundo inueniet eum infortiorē. quāto eñ plus percussus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerunt demones peccatorib⁹ vt faciāt eos ruere in peccatū sic refrigiunt quādo vident peccatorem a deo exaudi tum et liberatum. et dicit magister in secundo distinctiōe. vi. q̄ diabolus qui de aliquo vicio aliquem temptauit hominem cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominem de illo vicio de quo separatus est tēptare nō licebit. Sic ergo patet quātitas et defectus potentie demonum Dicet forte desiderans scire q̄ gens est in mundo supra aliquam dyabolus maiorem potestatem habet. Respondetur q̄ hec est gens iudeorum. Unde sciendum sicut notat Nycolaus de lyra supra mattheum q̄ potestas dyaboli fuit eiecta quodāmodo a populo iudaico per legisdationem que excludebat cultum demonum et inducebat ad colendum vnum deum verum et sic eiectus transijt ad possidēdum gentiles sine lege et prophetarum oraculo viuētes Et ideo eos tenebat in idolatria subiectos: sed adueniente xp̄i predicatione et apostolorum iudei pro maiori p̄te fuerunt creduli gentiles autem deuote fidē xp̄i ad predicationem xp̄i et apostolorum acceperunt et sic dyabolus eiectus ab eis per fidem xp̄i reuersus ē ad possidendum populum iudaicum errore excecatum: et sic facta sunt nouissima hui⁹ populi peiora priorib⁹. Math. xij. q̄ status populi iudaici peior est nūc q̄ fuit a principio ante legem datā et sic maiorem p̄tātem super eum demones habent q̄ sup alterum quia regressus dyabolus ad populum iudaicum assumit septem spiritus nequitiores se et ingressi habitant ibi. Mar. xij. per quos septem spiritus vniuersitas vitiorum intelligitur. Sed remanent due difficultates. Prima est si demones possunt facere miracula. Respondetur q̄ solus deus potest facere miracula. Unde cum aliqua virtus finita proprium effectum operatur ad quē determinatur non est miraculum licet posset esse mirum alicui qui illam virtutem

non comprehendit sicut mirum videtur ignaris q magnes trahit ferrū vel q aliquis paruus piscis sit retinens nauem. Cū ergo dyabolus sit creatura et notum est q omnis creature potentia est limitata ad aliquē determinatum effectum vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuscunq3 creature fit non potest dici miraculum proprie. Et si sit mirum creature virtutem illius non comprehendenti. Quod autē fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et Augu. secundo de ciuitate dei. capi. xviij. loquens de grauitate persecutionis antichristi scilicet per que illam operabitur dicit. tunc soluetur sathanas: quia per illum antichristus in omni sua virtute mirabiliter quidem: sed mendaciter operabitur. Sequitur etiā deus dyabolo ista permittet facere iusto suo iudicio: quis facit ille iniquo malignoq3 consilio demones ergo non faciunt miracula: s3 quedā mira. Et si dicant miracula sūt falsa: quoniā mortales sensus per fantasmata decipit vt quod non facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducentur qui seduci merebuntur pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt vt salui fierent. Et ideo dicit apostolus. ij. thessa. ij. mittit eis deus operationē erroris vt credant mendacio. Demones tamen proprie virtuti dimissi possunt facere ea que causari possunt ex motu locali: et cōsequēter possent ignē de celo aereo interius emittere et ventum turbinis commouere sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere permittēte deo demonis potestate: vt patet Apocalip. xiij. Sciendum etiam q secundum q dicit hieronymus q licet virtute magica possint aliqua miracula fieri vt illa que pertinent ad curiositatem tantum et vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et ridere et similia vt habetur in itinerario clementis. Sed illa que sunt salubria vt curatio languidorum illuminatio cecorū et huiusmodi nō possunt magicis artibus siue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debent attribui virtuti diuine qualia christus faciebat. ¶ Et si dicas q in vita sancti bartholomei legimus q quidam demon curabat infirmitates. Respōdetur q hoc faciebat nō sanando: sed a lesione quā faciebat cessando. Secunda difficultas est si demones sunt differentes potestate volo dicere inter demones sunt principatus quibus alij alijs potentiores dicantur. Respondetur q sic quia de dyabolo dicitur Job. xli q ipse est rex super filios superbie: et magister sententiarum secundo distinctione sexta. capitulo. iiij. Dicit q durante mūdo angeli angelis homines hominibus demones demonibus presunt. et secundum gradus sciente habent gradus presidentie. Item super illo Matthei. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis secundum glo. Sed obijceret aliqs si principatus et prelatio est inter demones aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Nō per

naturam quia tunc in iudicij die inter eos prelatio nõ cessaret quod est cõtra sacrã scripturã quia tunc euacuabit xps oẽm principatum ⁊ potestatem. Nec per violentiã quia tunc semper essent discordes cum tamen semper cõcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper preciperent cõtra deuz in quo non est obediendum. Itẽ seruitus est introducta ꝓpter pctm̃ vt dicunt theologi ergo si est seruitus inter demones tunc lucifer cũ sit summus peccator deberet oib⁹ subijci. cuius ꝯrium dicit iob scʒ ꝙ ipse est rex sup filios superbie. R̃ndet ꝙ sicut multi latrones principi latronũ voluntarie se submittunt vt in vnum conueniant scʒ in rapina sic oẽs demones lucifero se voluntarie subijciunt vt in vnũ cõueniant ꝯ hoiem impugnando. Unũ et eadẽ prelatio ẽ inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratiõe preeminẽtie naturalis vt diuine institutiõis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigitur vnus angelus bon⁹ tanꝙ princeps vt col ligitur ex illo danielis.x. princeps regni persarũ restitit mihi.xxi.diebus et nunc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. ⁊ paulo post. Cum eniʒ egrederetur apparuit princeps grecorũ ⁊c. Sic etiã cuilibet regno ⁊ prouincie ꝑfigitur a demonibus vnus demon tanꝙ princeps. Ex quo etiam sequitur ꝙ sicut cuilibet ciuitati ⁊ cuilibet castro ꝑfigitur a deo vnus angelus bon⁹ de negocijs cõibus curam habens ꝙtũ sibi possibile est. sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigitur a demonibus vnus demon ad negocia cõmunia perturbanda ꝙtum sibi possibile est. Sequitur etiam tertio ꝙ sicut cuilibet archiepiscopo et epo et sacerdoti parrochiali ꝑfigitur a deo vnus angel⁹ bon⁹ curam hñs de negocijs ad salutem aiaꝝ pertinentibus. Sic cuilibet ꝑdictoꝝ prefigitur a demonibus vn⁹ demon curã hñs de perturbatione salutis aiarum et quantũ sanctior est ꝑsona tãto potẽtior est diabolus ei assignatus. Et nisi deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirent. Infertur etiaʒ ex ꝑdictis ꝙ nõ solũ vnus demõ est princeps alioꝝ demonuʒ sed etiam maloꝝ hominũ. Unde in euãgelio diabolus semper vocatur princeps huius mũdi quia dñatur hoibus mundialiter viuẽtibus inꝙtũ se ei subiciũt ꝑ peccatũ.

¶ De bello demonuʒ post casum de celo.

Exta cõsideratio est de bello demonuʒ postꝙ ceciderũt de celo vsqʒ ad aduẽtuʒ xpi. Uidens enĩ diabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictum cogitauit q̃do possit displicere deo ⁊ in oĩbus sibi cõtrariari. et quia vidit primuʒ hominem in terrestri paradiso collocatum innocentia decoratũ ac oĩm bestiarum pisciũ ⁊ volatilium dñm necnõ possessurũ in celo sedes quas ipse cum sibi adherẽtibus ꝑ supbiã amiserat. doluit vehemẽter et inuidens ei⁹ felicitati ꝓposuit ipm debellare ⁊ totalr̃ inficere cognoscẽs ꝙ ex putrida radice nõ possunt nisi

hester.v. Bellauit contra regem anthiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum hierusalem congeriem sepulchri iudeorum propter quod indignatus est deus percussit eū plaga insanabili viscerum suorum primi machabeorum.ix. Bellauit cōtra vniuersum populū gentilium per ydolatriā et deuicit eum sicut patet sapientie.xiiij.cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent.Unde & tūc rome templum pentheon erat constructum sic dictum.quia simulachrū erat omnium deorum. Contra alios innumerabiles bellauit & variis vulneribus peccatorū infictis de eis viriliter triumphauit & eorum animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitatē & miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deum vt mitteret liberatorem.dicentes veni ad liberandum nos domine deus virtutum.et ps.lxxix.ostende faciem tuam id est filium tuum humanatū & salui erimus.et iterum ysaie. lxiiij. vtinam disrumperes celos & descenderes a facie tua montes defluerent. & cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum & misit in tempore plenitudinis filiū suum redemptorem et liberatorē & tunc diabolus finaliter bellauit cōtra filios israel per maliciam et inuidiā et deuicit eos cum scilicet occiderunt redemptorem messiam suū propter quod indignatus deus tradidit eos in perpetuam captiuitatē sicut supra declaratum fuit libro primo et tertio.

¶ De perditiōe dominij demonum in aduētu christi.

Eptima consideratio ē q demones in aduētu christi per iusticiā perdiderunt dominiū suū quod super genus humanū habebant.fecerat enī grandem offensam diabolus deo tā deceptorie & fraudulenter cōtra dei voluntatem eius seruum tulit & fecit seruum suum.quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen.immo ei placuit semper permanere inimicus dei peccatum suū non recognoscens q non erat in homine.immo dolebat de peccato vt deo recōciliaretur. ¶ Et ideo ne diabolus possit cōqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate absoluta & violēter sine aliq satisfactiōe liberasset hoiēs per iusticiā. Debuit perdere dominiū quod supra hominem tenebat qui homo ex eo q ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat.q autē deus in tali hominis liberatiōe debuit vti iusticia & nō absoluta potentia ptz p tanto q deus ē necessario iustus & taliē iustus q nō pōt dici deus si nō intelligatur iustus. ¶ Et iterū q laudabilior est pnceps q vtit iusticia q potētia solū. Quō aūt pm' hō nec oēs hoīes nec oēs āgeli boni nec etiam oēs demōes sil nō potuerūt satisfacere p hoīe sz solū de' & hō vt declaratū est sup libro.iiij.ↄsideratiōe.v. in tertio articulo fidei nō eī tot' mūdus soluere valebat dbitū pmi hoīs

vt apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra nec subtus terram aperire librum nec videre illum idest implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositionis vt per xpm solum impleretur: librum ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis nobis mortis debitoribus tulit. Vnde dixit ps. lxviii. que non rapuit scz xps tunc exsoluebat. Mirabantur autem homines potestatem magnam dyaboli et eius dominium super homines et dicebant illud ysaie. xlix. numquid tolletur a forti preda idest humanum genus a dyaboli potestate aut quod captiuum fuerit a robusto saluum esse poterit. Et Respondet deus ibidē hec dicit dominus equidem et captiuitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur scz per xpm Vnde sequitur ibidem quasi musto: sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego dominus saluās te redemptor tuus fortis Iacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Iohannis. xii. Nunc iudicium scilicet discretionis est mundi nunc princeps huius mūdi eiicietur foras scz a dominio et potestate tyrannica sup homines. Unde ipse dyablus dicebatur princeps mundi quia dominatur in hominibus mundo deditis: et sicut dicit paulus ad colossen. scdo expoliens scilicet xps principatus et potestates traduxit confidenter id est dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si queras demū quem xps tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respondetur quod fuit modus quo piscis capitur hamo sub esca absconso quia volens capere escam nō videns hamum capitur ab hamo: sic christus volens preliari cum dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suā sanitatem suam dignitatem in cruce Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari totam eam abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis Unde abacuc in tertio capitulo loquens de cruce christi dixit: cornua scilicet crucis in manus eius ibi abscondita est fortitudo eius: et patet fortitudo sua ibi abscondita: quia per eam vicit fortissimam mortem et fortissimum dyabolum Nam sequitur in illo eodē ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicet victus et nudus a suo dominio et potentia quam primo tenebat. Absconderant enim demones laqueos mortis pedibus nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xps abscondit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat et cetera. Abscondit etiā in cruce suam pulchritudinē in turpidinē cum eēt speciosus forma pre filiis hominum ps. xliiii. ibi non erat ei species nec decor absconditus vultus eius et despectus. Vnde nec reputauimus eum ysaie. liii. Abscondit tertio suam sanitatem in infirmitate quia vt dicitur ysaie capitulo eodem nos reputauimus eum quasi leprosum percussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem Abscondit iiii. suam dignitatem in contemptum et vilitatem quia cum latronibus et homicidis cum iniquis et sceleratis

deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra.i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur. i. Regum.xvij. quod dauid occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in signum victorie habite legauit xpus humani generis inimicum scilz dyabolum et sic ante faciem iuit mors i.dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo.xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille.i.vsqz ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et quia tunc resumet violentam potestatem et efficiet per affluentam malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dominij demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatriam fere vniuersum orbem captiuum tenebat cum ydolis vt deus coleret.

¶De proprietatibus et malicia demonum.

Ctaua considera-tio est de proprietatibus et malicia demonum Circa primum vt notatur Joh.iiij. Christus assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. ¶Prima quod est homicida ab initio: quia homo in specie humana ponitur per animam Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit per peccatum mortale quam iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. ¶Secunda proprietas dyaboli ibidem est quod in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum: res enim dicuntur vere in quantum conformantur veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. ¶Tertia est quod mendacium ex proprijs loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subdit causa quia mendax est et pater eius. i. ipsius mendacij qui enim mendacia ab alijs inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iij. nequaquam moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possunt demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur quod sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustinus. viij. de ciui. dei. ca. xxvi. de dolore demonum qui loquebantur per hermen ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrum quas iminere cernebant. ¶In multis enim ait augusti. talibus locis torquentur et confitentur: et de

possessis hominum corporibus eijciuntur. ¶ Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro: summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequitia subtiles nocendi cupidi pro superbia tumidi semper in fraude noviter immutant sensus inquinant effectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietant: morbos inferunt tempestates cōcitant in angelos lucis se transformant semper infernum suum secum portāt. ¶ In ydolis diuinum cultum sibi vsurpāt semper bonis dominari appetunt: magice artes per eos fiunt bonis ad exercitium dantur semper fini hominis insidiantur hec ibi. ¶ Vicesimaprima demonum proprietas est quod semper ambulant in circulo. Unde ps. de demonibus ait. In circuitu impij ambulant. Item cum dominus quereret a sathan Job. i. Unde venis. Respondit circuiui terram et perambulaui eam quod quadrupliciter intelligi potest. ¶ Primo sic. Circuiui terram. i. data est mihi vniuersalis temptandi diligentia quia pauci sunt in quibus non habeant locum vestigia mea ¶ Secundo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suum peccatum cognoscēdum. Circuiui terram idest in hoc me ostendo remotum a virtute et obstinatum in malo quia semper sum in circumferentia et numquam possum venire in lineam per quam veniam ad medium quod est virtus. ¶ Tertio sic circuiui terram propter anxietatem ahorum. Unde glo. sathan laborans terram circuit quia quietus in dei cultu minc stare contempsit. ¶ Quarto sic circuiui terram propter hoc quod dyabolus serpens est tortuosus. Unde ysa. xxvij. Uisitabit dominus super leuiathan serpentem tortuosum et sicut motus circularis dictum est de se numquam cessat sic et dyabolus numquam quiescit et quia semper in circulo est ideo numquam rectus sed magis tortuosus est. ¶ Recte ergo dicitur de demonibus recte in circuitu impij ambulant. Et si queras qualiter circuit dyabolus. ¶ Respondit glo. super illo verbo. i. Petri. v. Circuit querens quem deuoret dicens. Circuit tamquam hostis obsidēs muros clausos explorat an sit pars aliqua murorum minus stabilis cuius aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas et facile voluptates vt visu destruat castitatem aureo per canora temptat et mollit christianum iniurijs lacescentibus ad cedem instigat. honores terrenos promittit vt adimat celestes et cum latenter non potest fallere apertos addit terrores in pace subdolus in persecutione violentus: contra quem tantum animus debet esse paratus ad resistendum quātum ille paratus est ad repugnandum: hec ibi. ¶ Uicesima secunda demonum proprietas est quod sunt crudeles immo seuissimi et est crudelitas demonis in tribus. ¶ Primo in presidēdo vnde ysa. xix. Tradā egyptum in manu demoniorum crudelium. Secundo demō est crudelis in puniendo: prouerbiorum. xvij. Semper iurgia querit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum Tertio est crudelis in non miserēdo hieremie. vi. Crudelis est et nō miserebitur. et. i. petri. v. Aduersarius vester tamquam leo rugiens circuit querēs

quem deuorat Est enim figuraliter bestia illa de qua dicitur genesis. xxxvij. Fera pessima deuorauit filium meum ioseph. multe alie sunt proprietates demonum quas non sufficere calamo explicare ideo hec sufficiant pro presenti. ¶ Uidendum est ergo de scdo scz de malicia demonum que quadrupliciter explicari pot. Primo demones aliquo modo suadent bonum sed non propter bonum sz propter malum finem vt cum in instabilibus hoibus in bonum suadent igressum religionis scientes quod non permanebunt sz apostatabunt. Non aut talia suadent stabilibus hoibus in bonum. ¶ Scdo demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem suadendo malum sub spe boni vt piurare et iuramentum falsum facere pro rebus alterius conseruandis. ¶ Tertio demonum malicia ostendit cum decipiunt hominem dissuadendo bonum tanquam nociuum vt cum dissuadet probo et stabili viro ingressum religionis ne de hoc peniteat et ingrediens confundatur In cuius persona bernardus sic loquens ait Noli inquit precipitanter agere diu considera; diligenter intuere magnum est quod proponis et opus agens magna deliberatione: experire quod possis amicos consule ne post facta penitere contingat. ¶ Contra cuius consilium bernardus subiungit hec est sapientia mundi animalis et dyabolica inimica salutis suffocatrix: vite mater tepiditatis eiusque solet deouomitum procurare. Cum enim verbum dei esse non dubites quid opus est deliberatione vocat te magni consilij angelus quid ergo adhuc consilium prestolaris: quis enim sapientior et fidelior illo. ab ore putei gehenne eripior et consilium petis amicos consulat qui non legit inimici hoies domestici ei9 michee. vij. Supradicto modo dyabolus malicia sua aliquando dissuadet aliquibus orationem vel elemosynam ne per hoc incurrant vanam gloriam. Quarto demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo malum vt ducant ad penas aliquando intemperantiam in victu et in somno vt inducant indiscretam abstinentiam quod est peius et sic eius malicia mille nocendi modos hz. xvi. q. ij. ca. vi. sis semper. Rugit aduersus homines qui quidem rugitus nihil aliud est quam eius voluntas et ardentissima cupiditas nocendi. Unde glo. supra hoc verbo tanquam leo rugiens dicit. Sicut rugitus leonis impedit aures ne alium sonum recipiant: sic dyabolus fidelium mentes terrendo vel illicita ingerendo a via veritatis ne vocem christi audiant auertit. Et si queras nunquid semper crescit malicia diaboli Ad quod respondit doctor seraphicus bonauentura in. ij. sententiarum quod in dyabolo crescit malicia voluntatis quantum ad vim administratiuam qua conuertitur ad hominem sed non quantum ad contemptiuam qua est simplex et auersus a deo quia quantum ad hanc non est in statu demerendi. Sz nunquid malicia demonum aliqua via impediri pot dicitur quod sic. ¶ Quadrupliciter enim impediri potest. Primo per terminum peccati positum a deo. Secundo per resistentiam bonorum spirituum habet enim angelos vnum bonum ad custodiam: et vnum malum ad exercitum. Tertio per liberum arbitrium hois non consentientis quia dyabolus neminem vicit

nisi volentem ab eo vinci. Unde Ambrosius de vita beata et ponitur. xvi. q. i. capi. non est voluntarium militē elegit sibi christus voluntarium sibi servum dyabolus actionatur. nemini nemi iugo servitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatorum ere vendiderit. Quarto propter peccati abhominationem: quia demones nobilioris nature detestantur peccata vilia. Hec sufficiant pro presenti de proprietatib9. et malicia demonū.

¶ De bello demonum post aduētū xpi usqz ad diem iudicij.

Ona considenatio ē de bello demonum post christi aduētum usqz ad diem iudicij: Unde lz demones perdiderant potestatē quam primo super humanum genus habebant et eorum princeps victus et ligatus usqz ad prefinitum tempus sit in inferno vt supra declaratum est consideratione quarta: permittuntur tamen demones habere cōsilia sua cū suo principe lucifero et temptare homines pro eorum exercitio. vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium tm̄ vnam ciuitatē dei que dicatur fidei fortalicium vel ciuitas iustificationis siue bone conscientie que duodecim perfectiōibus decoratur. ¶ Primo est in situ congruenti: quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scilicet vitiis et peccatis. ¶ Secundo est pulchra et excellens: qz maior pulchritudo hominis est in bona cōscientia. ¶ Tertio est in securitate: qz nō timet aduersa. ¶ Quarto ē sana qz i bona ɔsciētia nō pōt habitare īfirmitas pcti. ¶ Quinto est firmata in loco delectabili quia nunqz est vera delectatio vbi non est quies cōscientie. ¶ Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionem.

¶ Septimo habet cōcordiam ciuiū qz semper homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. ¶ Octauo habēt priuilegiorum habundantiā: quia non est sub lege peccati. ¶ Nono quia habent victualium habundantiam qz nihil sibi deficit vbi grā habundat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subiiciat. ¶ Undecimo est libera a captiuitate per christum: et etiam qz bona conscientia non est sub seruitute dyaboli.

¶ Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. Ista est illa ciuitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra et excellenti vbi ipse habitat per gratiā de qua Apocalip. xxi. ¶ Huic ciuitati pulcherrime et fortissime christus posuit murum antemurale et fossatū. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis: vt si venerit aliqs de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie: et si venirēt pauperes indigentes tribuāt eis de bonis ecclesie qz bona klericorū pauperum sunt. ¶ Secundo posuit antemurale qd est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire de-

bent principes christiani qui positi sunt pro iusticia ministrenda in mundo. Unde sapientie.i. dicitur. Diligite iusticiam qui iudicatis terram Ipsi etiam debent ad portas antemurale ut si forte inimici venerint et voluerint impugnare murum cum fuerit inter murum et antemurale eos capient et faciant iusticiam expedientem. ¶ Tertio posuit christus predicte civitati fossatum profundum quod est humilitas. ¶ Istud custodire debent religiosi qui debent esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac civitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa et habitans in confidentia: sophonie. Secundo gloriosa quantum ad pulchritudinem et habitans in confidentia quantum ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te civitas dei. ps teste. Talis fuit hec civitas in primitiva ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor unum et anima una ut legitur in actibus. ¶ Videns ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte civitatis doluit vehementer cognoscens quod in ea multe anime liberare a manibus eius ad sedes celestes: unde ipse ceciderat angelorum manibus cum gaudio ferebantur non curans debellare iudeos sarracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorii: quia illos temptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit quod predictam civitatem debellare posset: et primo inter cetera excitauit contra eam persecutionem gentilium que durauit toto tempore apostolorum et ducentis annis ultra. In qua persecutione et bello ultra ducenta milia hominum utriusque sexus pro veritate fidei et zelo civitatis iustificationis sive bone conscientie martyrio coronati sunt sicut libro.i. consideratione.iii. articulo.i. in examine.iii. latissime declaratum fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus: sed potius miserabiliter victus ab illo bello cessauit cum per talem persecutionem plus multiplicarentur fideles et fortior efficiebatur civitas iustificationis vere fidei et bone conscientie. Suscitauit etiam bella hereticorum quorum hereses per diuersa consilia examinate dampnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic quod eorum in publico non est vox neque sonus licet in occulto nimium seuiat ista pestis sicut supra libro.ii. declaratum est: quare cum sit maliciosissimus ut in precedenti consideratione dictum fuit non valens quiescere. Cogitauit contra predictam civitatem aliam edificare que dicetur civitas babylonie.i. confusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit contemptum dei super quod edificauit.xii. abusiones que sunt princeps iniustus curialis adulator miles sine fide consiliarius sine veritate commissarius sine pietate prelatus sine charitate. aduocatus vero rapacitate. clericus ignorans religiosus superbus. mercator falsus. Iuuenis sine verecundia. populus sine amicitia: murus predicte civitatis dyabolice dicitur animositas et diuisio. Antemurale dicitur iniusticia et oppressio. Fossatum vero dicitur superbia et ambitio et sic in omnibus ista civitas contrariatur prime civitati. ¶ De his duabus civitatibus dicit augu. de civitate dei. duo amores fecerunt sibi duas civitates: quia

vna incipit a contemptu sui vsq; ad amorem dei. et hec est ciuitas iustificationis. Alia vero incipit a contēptu dei vsq; ad amorem sui: et hec est ciuitas dyaboli et destructionis. Cū ergo ex diuina permissiōe vidit dyabolus se potentem ad expugnandū magna parte ꝑdictā ciuitatē ordinauit exercitū suū i triplici acie. ¶ In prima posuit capitaneum sathan. ¶ In scdo beelzebub. ¶ In tertio vero mamonā. ¶ Prim⁹ capitane⁹ bellauit et continuo bellat contra religiosos qui custodiunt fossatū et ꝑdictus dyabol⁹ portat p armis suis superbiā et ābitionē simulationē, committit ergo iter vtrosq; durū bellū et vulnerati sūt ac trucidati spūaliter plurimi religiosi si qui ferunt habitū humilitatis in corpore et leonē superbie in corde, exterius apparent hoībus humiles capite in terrā inclinato: sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporibus meis duos religiosos duorū ordinū informatorum q a mūdo segregati sancti viri mundū cōtēnentes exterius videbanť se victos a demone q sua claustra relinquentes mūdanis fauoribus adherentes epi facti sunt non vocati: sed vt erūnas fugerent ordinū suoꝝ q fuit in magnam confusionē ꝑdictarum religionum et cū multarum murmurationum. Ipsi vero facti inuerecundi ac si nihil coꝝ statiꝫ indecens fecissent vt surdi in omnibus pertransibant. Bellat etiā dyabolus cum aliis religiosis per ambitionem et intantū vulnerat eos ambitiōe miserabili q cū non efficiuntur ꝑlati in ordine inter dei seruos viuere nō possunt: immo exeuntes ad alios se transferunt vbi possunt suas ambitiōes implere nō attendentes q cū populi xp̄m voluerunt facere regē fugit in montē. Johan. vi. Charitas etiā non est ambitiosa. i. Cor. xiii. sup qd dicit augu. Ociū sanctū querit charitas veritatis negociū suū suscepit: necessitas charitatis quā sarcinā si nullus iponit vacandū est veritati: si aūt imponiť suscipienda est ꝓpter charitatis necessitatē. Alios aūt religiosos inuenit dyabolus desiderātes visiones et reuelationes et qꝫ raro tale desideriū absq; radice supbie et ꝑsumptiōis seruanť curiositatis inueniť iusticia dei ꝑmittente veniunt in illusiones et deceptiones dyaboli p quē modū seminat dyabolus in maiori pte tēptationes spūales huius temporis et indicat in corde illoꝝ qui sunt ministri antichristi: et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea ꝓpter fugiēdū est tale desideriū sicut venenū cū non concedāťur visiones et reuelationes vere propter tale desideriū: sed solū ꝓcedunt ex pura bonitate dei et in anima existente in magna humilitate timore et reuerētia et feruēti amore dei. Alios autem religiosos vulnerat et ꝑcipitat dyabolus cū in orationibus quas faciunt sustinent aliquā consolationē que fundať in ꝑsumptione siue existimatione superba sui ipsius aut inducente ipos in ambitionem sui ꝓprii honoris et glorie. Aut inuita ista aut in paradyso cū talis consolatio principaliter includat saturitatem et refectionem sue ꝓprie affectionis Ex quo sequitur multitudo maxima pessimorum vitiorum et erroꝝ: et ideo talis consolatio fugienda est omnis

nox solum illa est sustinenda q̄ seq̄tur propriam cognitionem tui et perfectam sensibilitatē tue nihilitatis et tue imperfectionis cū magna subiectione tue magnitudini et altitudini dei per altā reuerentiā et cū magno desiderio honoris dei: q̄ in talib⁹ vel similibus debet fundari talis consolatio. Cauere etiam summe dicunt deuoti religiosi ab oī sentimēto et visione quātūcunq̄ alta et quātūcunq̄ appareat certa si ducat eos cor in opinionē aut affectionē contra aliquem articulū fidei: aut contra bonos mores et bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illius illuminati et sancti viri fratris Petri scoto in quib⁹ suis notabilibus de remediis contra tēptationes spūales qui fuit vnus de principalibus reformatoribus ordinis nostri in hoc regno castelle. O q̄ debilitatū est fossatū ciuitatis dei et q̄ pauci veri religiosi humiles inueniūtur in orbe p̄sertim cū multi cadunt ex simulata sanctitate que s̄m hieronymum duplex est iniquitas tales enim sepulchra dealbata plena spurcitia mortuorum nuncupari debent. Sed lȝ innumeri cadant et pereāt de fossato victi a dyabolo aliqui tamen semper manent qui viriliter resistunt quos deus cognoscit et reseruat p defensiōe sue ciuitatis dilecte. ¶ Sed accedit secunda acies bellatorum dyaboli beelzebub et dat secūdū prelium antemurale quorum arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio et committit hoc bellum forte sic q̄ multi principum et militum inuenti sunt vulnerati in capitibus nomina vulner ab armis dyaboli nuncupantur oppressio populorum destructio impotentum. Iniusticia et indignatio de talibus principibus et militibus dicitur Ezechie. xxij. capi. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predam: ad effundendum sanguinem et ad perdēdas animas et sic antemurale iusticie et equitatis rūpitur: q̄ vigiles scȝ curiales et cōsiliarii dormiūt: nō vigilāt p bono ciuitat ꝫ: sȝ p bono p̄prio cōsulendo principibus iniusticias oppressiones adulendo eis et laudando eorum malum regimen. De talibus principibus dicit dominus per prophetam osee. viij. Ipsi regnauerunt et non ex me: principes extiterunt et nō cognoui eos. ¶ Uere isto tempore magnam victoriam et grandam p̄dam de principibus et militibus reportat dyabolus. Cum vix inueniatur qui non studeat tyrannice presidere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec querunt iā principes cōsiliarios virtuosos et honestos: sȝ homines vulpinos astutissimos et fraudulentos quibus possint suas milicias et tyrannides colorare per adinuentiones dyabolicas exquisitas cū quibus captiuati a dyabolo peribunt sine fine. Iam vicarius christi nihil fere potest in ecclesiis prouidere nisi quod principibus placet: et sic sepe prouidentur de dignitatib⁹ et beneficiis ecclesie viri insipiētes viri scelerati. paruuli lactantes: et qui nondum a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totum videtur dirruptum: et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet: in

quibus seruetur veritas iustificatio nis qui ita paucissimi sunt ꝙ in tanta multitudine maloꝝ non apparēt semper tamen ad numerum septē reseruant. Iuxta illud. iij. Reg. xix. reseruaui mihi in israel septē millia virorū qui non curuauerunt genua ante baal per quos intelligunt viri fideles septē donis spiritussancti pulchriformiter illustratū q nō curuant genua dyabolo bellatori per consensus. ¶ Accedat ergo tertia acies demonum bellatorum volentes murū capere violenter: sed non possunt quia vt dictū est murus est charitas que fortissima est. charitas enī nunꝙ excidit. Cor. xiij. quod videns capitaneus huius acici qui mamona dicitur triumphare de custodibus muri armauit milites suos fortissimis armis auaricie ꝛ symonie ꝛ cū murus nimiū angustiaret venerunt prelati non pauci ad parlamentū cū mamona ꝛ rescatati sunt. ¶ Dic mihi quis est in ecclesia qui non sit rescatatus per mamonā vis tu aliquid in ecclesia oportet ꝙ primo roget pro te mamona vis episcopari habeas ꝑ te aduocatū mammonā: quia a maiori vsqꝫ ad minorē omnes auaricie student ꝛ a propheta vsqꝫ ad sacerdotē cuncti faciunt dolum. Hiere. vi. Iam nihil valent electiones canonice in ecclesijs cathedralibus: sed fauor ꝛ pecunia: nihil sciencia ꝛ sancta vita sed astuta mamone malicia: ꝛ sic ruptus est murus ciuitatis iustificationis ꝑ magna pte ꝛ multi vigilātes occisi sūt quia non vigilant illi tales propter curam animarū sed bursarū. Ideo dicit bernardus quem dabis de numero prelatorum qui non magis studeat bursis euacuandis ꝙ vicijs extirpandis. plus student in salmone ꝙ in salomone. Merito ergo de his conqueritur dominus Ezechi. xxij. Sacerdotes eius contempserunt legem meā ꝛ polluerūt sanctuaria mea inter sanctum ꝛ prophanum non habuerunt distantiam ꝛ inter pollutū ꝛ mundū non intellexerunt ꝛ a sabbatis meis auerterunt oculos suos ꝛ coinquinabar in medio illorum. ¶ Rupto ergo muro ꝛ peremptis talibus custodibus iniquis et vulneribus auaricie ꝛ symonie ingrediuntur demones ciuitatem sanctificationis ꝛ occidunt filios: scꝫ cogitationes eorum capiunt mulieres affectiones ꝛ viros: scilꝫ cōsensus quos captiuos in damnationē perpetuā abyssi infernalis deducunt pro magna parte ꝛ ciuitatem ignibus exponunt: vt non remaneat lapis super lapidem: quia quasi nihil iusticie nihil humilitatis nihil charitatis remanet in illa ciuitate. Sic ergo incenderunt electam ciuitatem sanctitatis ꝛ desertas fecerūt vias ipsius: ecclesiastici. xlix. hanc desolationem ꝓuidens saluator noster dolens de talium animarū damnatione suo sanguine redempturum fleuit super illam scꝫ ciuitatem iustificationis ꝙsi ei diceret o ciuitas mea dilecta o spiritualis habitatio mea quis te sic destruxit quis te in abyssum mersit: o ciuitas melius tibi fuisset nūꝙ fuisse vbi sunt muri charitat̄ vbi est antemurale iusticie vbi est fossatū humilitatis vbi sunt in prelati charitatiui: vbi principes iusti: vbi sunt humiles religiosi omnia submersa sunt ꝛ ꝗs poterit continere lachrymas si

cum deuotione voluerit contempla-
ri quot anime principu: quot aie pla-
tox:quot anime pereut religiosoru
quot anime subditoruu sub vtroqz
brachio ex eorum malo exemplo et
regimine ve illis. Sz licz quasi vij.
numeri in hoc demonu bello cadant
religiosi principes et milites plati
ecclesiastici subditi etia sub vtroqz
brachio semper tamen manent aliq
in quibus saluatur veritas fidei et
iustificatio bone cosciencie. et si no
nisi duo viri fideles remanerent in
mudo in eis saluaretur ecclesia que
est vnitas fidelium. charitatis vin-
culo adunata. non est autem dubita-
dum quin aliqui tales sint in mudo.
quia sm chrisostomum iusti sunt in
mundo sicut medulla in arbore qua
deficiente deficit seu perit arbor er
go si non essent aliqui iusti periret
mundus fluctuat ergo nauicula pe-
tri sed non mergitur bellorum tur bi
nibus quibuscunqz quia porte infe-
ri. i. demonum furie non preualebut
aduersus eam cum sit turris fortitu
dinis a facie inimici. Et attente in-
tuendum est q istud bellum diaboli
nunq cessat immo continuo crescit
et aggrauatur. Unde dicit ysidorus
libro. i. de summo bono q quato pro
pinquius finem mundi diabol9 vi-
det tanto crudelius persecutiones
exercet et q se continuo damnandu
conspicit socios sibi multiplicat cuz
quibus gehenne ignibus abdicatur.
¶ Resumptis ergo viribus et ca-
ptis armis christiane milicie de qui-
bus supra libro. i. consideratione. i.
dictum fuit vigilandum esset virili-
ter pugnandum cum demonibus qz
vt dicit apostolus ephe. vi. non est
nobis colluctatio aduersus car-
nem et sanguinem. i. aduersus homi-
nes qui sunt caro et sanguis et per co
sequens visibiles sed aduersus prin
cipes et potestates. i. demões q sunt
hostes inuisibiles. et dicit principes
et potestates quia angelorum ordi-
nes non solum sunt per gratiam sed
etiam per naturam: et sic de singulis
ordinib9 ceciderut aliqui in quibus
naturalia permanserunt integra vt
dicit dyonisius et inferiores obediut
superioribus vt possint nocere ho-
minibus. et per principes et potesta
tes intelliguntur alij ordines demo-
nu. ¶ Sequit aduersus mudi recto
res: hic nomine mundi non intelli-
gitur vniuersitas creaturarum que
non regitur a demonibus sed a deo
et angelis sibi ministrantibus sed in
telligitur vniuersitas malorum ho-
minum sic dicitur. Joh. i. mudus eu
non conouit qui per demones regu-
tur inquantu per eos ad peccata mo
uentur ppter quod subditur ad de-
claratione huiusmodi intellectus te
nebrarum harum. dicuntur enim mali
homines tenebre quia sunt inuoluti
tenebris ignorantie et culpe contra
spiritualia nequitie. i. cotra spiritus
neqz fine malignos quod dicitur ad
ostendendum q per rectores mundi
hic demones intelliguntur in celesti
bus idest in hoc aere caliginoso q
frequenter in scriptura celum nomi
natur in quo demones habitant vsqz
ad iudicium : vt supra dictum fuit
propter quod etiam aues celi nomi-
nantur. Mathei. xiij. vbi dicitur q
aues celi comederut semen quod ce-
cidit secus viam. Sic exponit pre-
dictum verbum Nicolaus de lira su-

per epistolam ad Ephe. propterea accipite armaturam dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonum in die mala .i. in presenti vita vbi imminet temptationum pugna vsq; ad diem iudicii que etiam erit dies mala malis et amara valde. Unde et iohannes papa scribens ysaac Syracusano episcopo. xvi. q. ii. capitulo visis de astucia diaboli et bello contra ecclesiam catholicam ac de munitione nostra dicit sic. ¶ Nec ignoramus astuciam eius conatur namq; a principio huius sibe vnitatem ecclesie rescidere charitatem vulnerare sanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere et omnibus modis humanum genus peruertere ac perturbare. Dolet enim satis et erubescit charitatem quam in celo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantum fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocendi eius versucie muniamus ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares.

Decima consideratio: est de diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares.

¶ Pro declaratione primi notandum est quod sicut boni angeli sunt distincti in nouem ordinibus et cum eis anime sancte sic et demones qui a nouem ordinibus ceciderunt sunt distincti in nouem ordinibus et cum eis anime damnate. Et illi demones qui erant altiores hierarchie facti sunt peiores et inferiores in meridionali parte quorum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum quod sunt .x. differentie demonum: quidam dicuntur fata. Alii dicuntur vulgariter duen de casa. Alii dicuntur incubi et succubi. Alii faciunt prelia. Alii comedunt et bibunt cum hominibus apparent in somnis. Alii vt dicunt fiunt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungantur vel ex radiis planetarum. Alii sunt masculi et femine. Aliqui sunt mundi et aliqui immundi. Alii illudunt viros et feminas qui turguine siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenent quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

¶ De fato.

Prima differentia demonum est de fatis voluerunt quidam simplices dicere quod fata sunt quedam femine que dant spiritus super creaturam nouiter natam. Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdam sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam quod nullus potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragunt pensasores nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce .i. sorores ille que disponunt vitam humanam nulli iusso cessare licet nulli scriptum proferre dicet quod autem fata sint tales femine vel dee disponentes vitam huma

nam error est. Unde dicit augustin⁹
super Johã. sermone tertio qui edi
ficantur ad credenda fata scilicet ta
lia fiunt corda eorum fatua. Et secũ
dum veritatem si alicui nomen fati
tribuatur nulli nisi voluntati dei tri
buendum est ẜm augusti. v. de ciuita
te dei. capi. viij. qꝛ ille summus deus
optime et verissime creditur cuncta
scire anteq̄ fiant et nihil inordinatũ
relinquere. Quia ergo diuina volun
tate cuncta disponuntur cum sit pri
ma regula in contingentibus: ideo
fatum non mulieres non dee nõ vis
positionis syderum: sed diuina volũ
tas fatum appellabitur. Unde fatũ
isto modo dicitur a for faris: et sic fa
tum dicitur quicquid deus fatur.
Si plura vis videre de fato et fortu
na ac diuina prouidẽtia vide in dya
logo fortune libro. i. capi. ix. vbi la
tissime de hac materia locutus sum.
Sed quid dicendũ est ad illos qui
dicunt se talia fata vidisse. Respon
detur q̄ si talia accidant non femine
sed demones sunt qui volunt imita
ri et deridere illud quod deus dixit p
angelum abrahe de natiuitate ysaac
et illud quod dixit angel⁹ matri sam
pson et illud quod dixit angelus za
charie patri Johannis baptiste: et
quod dixit angelus marie virgini de
christo anteq̄ conciperet.

¶ Secunda differentia demonum.

Ecunda dif
ferentia demonum
est illorum q̄ dicun
tur duen de casa.
Experiunt sepe ho
mines de nocte in
domibus suis vigilantes in lectis
suis q̄ ambulat aliquis p domũ mu
tando frãgẽdo res aliquas ictus ma
gnos dãdo specialiter inuasis vina
rijs mouendo etiã capitib⁹ hoĩs bir
reta sua et tollẽdo oẽs rupas quas in
lectis super se habẽt in quorũ aliqui
bus ego expertus sum. Cum eñi iu
uenis essem et iacerem in quadam do
mo quadrata. cuius solũ vnica erat
porta ab intus bene clausa cũ alijs tri
bus socijs in eodẽ lecto. ecce subito
in tempeste noctis silẽtio audiuim⁹
extra portã quasi sonũ quẽ apothe
carij faciunt in mortariolis ereis in
fracturam specierum. euigilãtes er
go et mirãtes quid hoc esse posset tã
li hora cessauit modicum sonus ille
et post paululum sensibiliter audiui
mus intra domum sub mensa quadã
que ibi erat sub qua manserat cophi
nus quidem quasi plenus nouis nu
cibus et tantus ibidem sentiebatur a
nobis sonitus nucum confractarũ
ac si ibidem plurimi porci grossolan
tes nucesq̄ confrangentes ambula
rent de quo non modicum stupefa
cti eramus cum ianua optime ab in
tus esset clausa: et nullus alius esset
ingressus. Post paululum vero ces
sante sonitu illo i angulo in p̄dicte
quadre nobis opposito. subito appa
ruit quidam paruus splendor et nun
q̄ amplius vidimus nec aliquid sen
timus. Quidam autem ex socijs qui
maioris etatis erat et vir satis peri
tus dixit nobis q̄ non timeremus:
qꝛ erat quidam spiritus malus no
bilis hierarchie q̄ alia mala nõ ope
rabatur nisi ludos illos ẜz dic facto
nuces sicut diuisim⁹ inuenim⁹. Fa
cit etiam iactã cũ hominibus et plura

alia aliquibus paucorosa et fm veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volentes imitari angelū qui luctatus est cum iacob et angelum qui locut⁹ est cum moyse ꝛ angelū quem vidit iosue in campo hiericho ꝛ licet multa damna de nocte in domibus videantur egisse nihil tamen damni de die reperitur nec res aliqua mutata de celo suo sed quelibet in suo ordine stat primo erat. Est ergo illusio quedam talium demonū derisorum que ad nihil aliud extēdi pōt nisi ad talem hominum derisionem.

¶ Tertia demonū differētia est.

Ertia differētia est quorūdam demonū qui incubi et succubi nūcupātur qui hoīes generare dicuntur tales eñ demones in specie hominum virorū aliquo modo. Aliquādo incubunt feminis et aliquando in specie feminarum succūbunt viris. Quomodo autem talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonaventura super fm sententiarum in scripto suo. dicens ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio fm nervos ꝛ virtutes caloꝛꝫ talis speciei competentes ꝛ sic est solius altī⁹ cui dedit deus vim generativam vel ꝑpagativam et hoc nullo modo competit demonibus a fluxētibus corpus. ¶ Item est ibi seminis ꝑfecti transfusio ꝛ trāsfusi susceptio ꝛ hoc potest cōpetere demonibus. ¶ Primo cū demones succūbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutionis suscipiūt et quadam sagacitate nature ipsum semē in sua virtute custodiunt ꝛ postmodū deo permittente fiūt incubi ꝛ in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt nō tñ sic generati sunt filij demonum sed hominis. Hec ille. Isto modo fertur generatū fuisse merlinū. ¶ Unde legitur in hystoria britannorū ꝙ rex borthegeris qui britāniā regebat totius insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui iussit ꝯvenire artifices qui ei castrū fortissimum fabricarēt. sed cū opus terra absorberet suasum est ei a magis cōiectoribus vt hominem sine patre natū quereret ꝛ eius sanguine lapides ꝛ cemēta aspergi preciperet et sic suum edificium stare posset. Queritur ergo merlinus qui illis temporibus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo subscripto. Quidam enim dicūt eū fuisse filium cuiusdā monialis filie cuiusdam regis que clemētia vocabatur. Richardus vo dicit eam nō fuisse monialem sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe bremadim. Huic aūt demon apparebat in spē pulcherrimi iuvenis queꝫ sepi⁹ alloquens deosculabatur tandē eaꝫ cognoscens gravidam dereliquit. Cumqꝫ huius facti noticia ad predictum regem borthegerium pervenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur: qui responderūt ꝙ sic quia philosophorum hystorie hec affirmant. ¶ Refert enim apoleius inter lunam et

terram esse demones incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in.xv.libro de ciuitate dei patz Hic merlinus a nūcijs regis requisitus cum inuentus fuisset coram rege cū matre adducitur. Qui regem interrogauit cur ipse cum matre sua vocati fuissent. Cui rex causam vocationis aperuit dixit quoqꝫ ꝙ vnū castrum seu turrim edificari mādauerat sed fundamenta in loco firmari nō poterāt quia quicquid in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cūqꝫ magi ꝛ colectores de causa requisiti fuissent. Responderunt nullo modo posse in loco fundamēta firmari nisi īueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergātur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad hec verba merlinus respondit dicēs magos et cōlectores fuisse mētitos causamqꝫ aperuit ꝓpterquam nō poterāt firmari fundamenta: asseruit quoqꝫ stagnum sub fundamēto esse ꝙ totum quod struitur absorbet. Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tūc mādat merlinus euacuari stagnum per riuos ꝛ incepit tunc aperire mysterium futurorum sicut plenius cōtinetur in collectātiōe hystoriarum fratris iohānis de podio. Nō ergo ſm ea que supradicta sunt mirandū est si sic homines generētur per demones incubos ꝛ succubos licet istud raro īueniatur. frequenter tamē experiūtur alique femine etiam deo dedite ꝛ nimiū deuote tales demōnes ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orātes amplectātur et quadam dulcedine somni soporate euigilātes inueniūt se pollutas ac si cum viris miscerētur nec remediūz se habere posse dicūt nisi solum cū ligno vere crucis xp̄i in cuius p̄sentia accedere nō possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulātur. De viro ēt quodā deuoto audiui ꝙ semel cum esset in oratiōe sentiebat i aere quādam dulcedinē cātus venire ad se qua appropinquāte soporabatur et euigilās inueniebat se pollutuz. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum essent enarrare. tales enim demones volunt deridere homines et volūt imitari āgelos qui loquebātur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohāne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones vidētur facere prelia.

Quarta differētia ē aliquoꝝ demonū qui vigilātib⁹ ꝑ vias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultib⁹ incedere vidētur ꝛ vulgo dicit͛ huesta antiqua. Aliquādo etiā videt͛ facere prelia magna tales cū volūt imitari prelia regis sennacherib ꝛ cōstātini ꝛ alia multa de quib⁹ supra libro.iiij.consideratiōe.ix.dictum est. In qb⁹ ipsi lucrati sunt nō paruam multitudinez animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquoꝝ demonuz q̄ inter hoīes se apparēt

comedentes ⁊ bibētes quasi associā
tes se eis. Tales volūt deridere ho
mines ⁊ volūt imitari angelos q̄ cū
abraham comederūt et per viaȝ fue
runt ⁊ raphaelem angelum qui so
cius fuit thobie iunioris qui cū eo
comedere ⁊ bibere videbatur ⁊ xp̄ȝ
qui sociatus est per viam lucam et
cleopham ⁊ ad mēsam cum eis fuit.
Unde legitur in vita beati germani
qui cum predict⁹ sanctus quidā no
cte hospitatus fuisset in vna domo
et post cenā mensa iterum pararetur
admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui
denuo mensa pararet qui cū dicerēt
ꝙ bonis illis viris ⁊ mulierib⁹ que
nocte incedūt prepararet. nocte illa
statuit sanctus germanus vigilare.
et ecce vidit multitudinem demonū
ad mensam in formis virorū ⁊ mu
lierum venientē qui eis precipiens
ne abirent cunctos de familia exci
tauit ⁊ quesiuit si personas illas co
gnoscerent. qui cū omnes vicinos
et vicinas dicerent esse misit ad do
mos singulorum ⁊ ecce in suis lectu
lis sunt inuenti adiurati ergo p san
ctum germanum demones se esse de
mones dixerunt qui sic homines il
ludebant.

¶ Sexto in somnis terrent hoīes.

Sexta differētia demonum est eoꝝ qui in somnis hoīb⁹ apparēt eos iquietātes diuersis modis somniorum. terrent etiam dormiētes in tātum euigilans hō sentiat se totū horribilitatū ⁊ alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis nocturne quomodo solet sopor occupare homies pauor tenuit me ⁊ tremor ⁊ oīa ossa mea perterrita sunt. ⁊ cum spirit⁹ me presente trāsirent inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū quia magnum pauorem et tremorē sequitur pilorū erectio ⁊ si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit multo fortius spiritus malus terrorem et pauorē inducet. Quomodo cū sit spiritus malus signuȝ est ꝙ cum homines sic euigilāt et nomē iesus cū deuotiōe semel nominant facto signaculo crucis securantur statiȝ animus a tali alteratiōe demone fugato. tales enī demones volūt deridere homines ⁊ appetunt imitari qui apparuerūt in somnis ꝓphetis. ⁊ ioseph sponso virginis ac aliis pluribus sanctis.

¶ Falsuȝ est demones fieri ex odore vel ex planetarū radiis.

Septima differentia demonū est fm aliquos insipientes q̄ dicere voluerūt ꝙ sūt aliqui demones siue spiritus q̄ fiūt odore aer (cū hō accedit ad mulierē et ꝙ aliqui etiā fiunt ex radiis planetaruȝ cū mutuo repercutiūtur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sunt veniunt in somniis hoībus et faciunt ꝙ somnient. ꝙ dormiunt cū mulieribus et recipiūt illud semē ex quo noniter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea cū a principio facti sint oēs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio alicuius maligni spiritus postq̄ ceciderunt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparent in spē masculi vel femine.

Ctaua differentia demonum est eorum qui in specie virorum et feminarum apparēt qui sȝ veritatem nec sunt masculi nec femine. Veruntamen aliquibus eorum placet plus societas virorum et aliis mulierum. Et causa huiꝰ diuersitatis ꝛ ſm dispositiones diuersas quas inueniūt in viris vel feminis ad suas deceptioes credendum sicut legimus de eua ꝛ phitonissa ꝛ pluribus aliis mulieribus cum quibus diabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus. et nō adheserunt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec aliis pluribus sctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susane. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec aliis pluribus virginibꝰ et feminis sanctis. ꝑpter quas multū demones perdiderūt. Unde isto modo plus diabolus desecebat cum egea ꝙ cū vxore sua maximilla et plus cum datiano ꝙ cum vxore sua alexandra ꝛ plus cū matetio ꝙ cum vxore sua et sic de pluribus aliis..

¶ Quō dicantur mundi ꝛ immūdi.

Ona differentia demonū est eorū ꝙ mundi ꝛ immundi dicantur. Unde et luce xi. saluator dixit. Cuȝ immūdus spūs exierit ab homīe ꝛc. Dicitur autē spūs immūdus ꝑpter tria. ¶ Primo ꝑpter immundiciam proprie iniqtatis. ezechielis. xxviii. repleta sunt interiora tua iniquitate ꝛ peccasti. i. peccato supbie et eieci te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tanꝙ leprosuȝ. ¶ Secūdo ꝑpter immundiciā suggestionis quia feda et immūda suggerit. est eīn diabolus ad modū leprosi. qui statim inficit cor humanuȝ cuȝ se ei applicat per consensuȝ. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̄sumꝰ dn̄e populo tuo diabolica vitare contagia. ¶ Tertio dicitur immūdus ꝑpter immūdiciā habitationis quia nō habitat nisi in immūdo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinē vppupe ꝙ nidificat in stercore. Unde demones dicunt dn̄o Math. viii. si eiicis nos hinc mitte nos in gregeȝ porcorum. ¶ Aduertenduȝ tamen ꝙ proprie diabolus habitat in ypocritis. Luc. xi. et ingressi habitāt ibi. sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidiis cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat autem in superbis iob. xli. ipse rex super filios superbie. Alii qui eorum dicuntur mundi ꝙ sic intelligendum est ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordine volunt plꝰ decipere limpidiores et puriores creaturas sicut patȝ de lucifero qui temptauit primum hominēȝ et christum in deserto et sic de pluribus aliis sanctis. Unde alexander papa. ii. q. i. prima. capitu. nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: et querere quos ex fidelibus perdat. et maxime fi-

los quos ardentiores in servitio salvatoris eius familiariores invenerit et intantum desiderat impugnare servos dei mundos et sanctos quod non solum unus mittitur contra unum sed sepe plurimi. Unde in cronicis minorum legitur quod cum semel demones tempore beati francisci congregarentur cum principe suo ut deliberarent quomodo possent ordinem sancti francisci noviter incipientem destruere septem milia demonum fuerunt electi contra quinque fratres quos beatus franciscus ad unum heremitorium destinaverat ut illos a mundicia vite contemptu mudi et vera humilitate averterent quia ergo tales demones plus sequitur homines mūdos et sanctos. Ideo denominatione extrinseca demones mundi appellare possunt licet in se immundissimi sint peccatis ut dictum est. Demones vero inferioris ordinis licet non possint decipere personas altioris vite placet tamen eis cum immundi efficiuntur et turpes in peccatis presertim delectantur demones cum avertant aliquem a vera fide iesu christi domini nostri quia de aliis virtutibus parum curāt sine fide. Ideo dicitur prima petri. v. cui resistite fortes in fide Sobrii ergo estote et vigilate.

¶ Quomodo illudūt feminas que bruxe vel turgumine nuncupantur.

Decima differentia demonum est eorum qui decipiunt mulieres aliquas vetulas maledictas que turgumine sive bruxe nuncupāntur. ¶ Sciendum ergo est quod sunt quedam male gentes viri et mulieres apostate in fide et heretice creature et false qui seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis quod per suas artes falsas eis appareat quod ambulant ducentes leucas: et quod redeunt in spacium. iiii. vel quinque horarum: et destruunt creaturas suggēte[?] sanguinem eorum et quod faciunt alia maleficia que volunt secundum diaboli voluntatem quod est eis et illis qui eis credunt magna deceptio et illusio dyaboli. Veritas autem huius facti est quod quando iste male persone voluntuti[?] his pessimis fictionibus consecrant se cum verbis et unctionibus dyabolo: et statim dyabolus recipit eos in opere suo et accipit figuram earum et fantasiā cuiuslibet earum ducitque illas per illa loca per que desiderabant: corpora vero earū remaneut[?] sine aliqua sensibilitate et cooperit illa dyabolus umbra sua ita quod nullus illa videre possit: et cum dyabolus videt in fantasiis earum quod impleverant que volebant non amovēdo ad earū fantasiis dyabolicas fantasias que viderunt reducit illas imaginationes coniungens cum suis propriis motibus et corporibus et tollit umbram suam de super corporibus earum et statim videre possunt cristiana[?] tamen illorum numquam ab illo loco absens fuit, sed solum actio cum ydolo et fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentavit et que fecit pro quolibet eorum: et quod hoc facit dyabolus nō est mirum quia illa operatur ut derideat miseras animas volens imitari ea que deus verissime per angelos bonos fecit. sicut quando deduxit abacuc propheta per capillum de iudea in babylonem realiter

num sua presentiali existentia et actione. Sed q dyabolus habeat potestatem mutandi existentiam alicuius creature nec facere q transeat vnum corpus per aliud sine dano vnius vel amborum vel q transeat maius corpus per spacium improportionatum loco vt videlicet q ingrediantur tales persone per parua foramina domorum vel q sit simul vnum corpus in diuersis locis vel diuersa in vno et similia hec demones facere no possunt cum hec repugnet naturali philosophie et solum per miracula aliq talia a deo sunt possibilia fieri vt dictum fuit supra consideratione quinta huius libri cum de potestate demonum ageretur. ¶ Illud tamen quod dyabolus potest facere q vnum pro altero videatur et q illud quod natura potest facere in vno mense ipse potest facere in puncto. ¶ Et causa est qui scit applicare actiua passiuis sicut patet in his que fecerunt magi pharaonis: q tamen dyabolus faciat q vnus homo conuertatur in serpentem vel auem vel plantem hoc est sibi impossibile: et ideo in hoc multi peruersi christiani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes q per eorum artem ferrum conuertent in aurum: q autem vna res sit et videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic enim legitur in hystoria sancti clementis et sancti cypriani et sancti germani et aliorum multorum quia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populum et ad diffamandum creaturas dei.

Et ideo non est credendum q homines vel mulieres conuertantur in anseres vel aliis similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et profitentur scilicet cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade et nimia mulierum multitudine equitare super quasdam bestias et multa terrarum spacia in tempeste noctis silentio pertransire eiusque iussionibus obedire velut domino et cunctis noctibus ad eius seruitium euocari et q ab illis possunt alique creature in melius vel in deterius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transformari omnia sunt falsa et erronea et non a diuino spiritu sed a maligno vt dictum est talia fantasmata mentibus earum irrogantur: quia cum alicuius animam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurans se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atque similitudines mentem quam captiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stulticiam vt credat hec omnia que in somniis et spiritu tantum fiunt etiam in corpore accidere cum etiam Paulus non audeat asserere q fuerat raptus in corpore. Quicunque ergo talia crediderit scilicet postq super talibus audierit veritatem vel asseruerit scilicet pertinaciter procul dubio infidelis est et pagano deterior. xxvi. q. v. episcopi et quia nimium habundant tales peruerse mulieres in delphinatu et in gaschonia vbi se asserunt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur elbock

debiterne et q ibi conueniunt cum candelis accensis et adorant illum apertum osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus comburuntur. Signa autem combustorum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictum apertum in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego propriis oculis asperi.

De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale huius decime considerationis scilicet utrum possint haberi spiritus familiares Respondet ad hoc beatus augustinus. viii. de ciui. dei. ca. xiiii. q apolegius platonicus scripsit q socrates habuit deum unum ex illo genere minimum qui dicuntur demones cum quo habebat amicitiam et consilium a quo perhibetur inquit aug. solitus amoueri ut desisteret ab agendo quomodo illud quod agere volebat non prospere fuisset euenturum. Ex quo satis clare videtur accipi argumentum q ille philosophus habuit familiarem spiritum: sed est difficultas si ille spiritus erat bonus vel malus: videretur alicui q esset angelus bonus quia ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum consideratione secunda huius quinti libri. nec obstat quia dicit augu. q dicebatur demon quia apud grecos idem significat q plura cognoscens: dixit tamen doctor illuminatus franciscus de marõ nis in floribus suis super isto passu q magis credit q fuit malus angelus quia socrates paganus et infidelis erat. Sic ergo patet q demones tanq familiares spiritus possunt haberi in damnationem tamen illorum qui suã familiaritatẽ habere contẽdunt Cauẽdũ est etiã ab incantatis in uocatiõe demonũ. Unde greg. in libro dyalogorum narrat q stephanus presbyter de itinere rediẽs mãcipio suo negligenter precepit dicẽs veni dyabole discaltia me: ad hãc vocẽ ceperũt caligarum corrigie cũ summa velocitate solui qd ut presbyter sensit expauit: et magnis clamoribus dicit recede miser non enim tibi sed mãcipio suo locutus: sicq ex magna parte solute suarum caligarum corrigie remãserunt et sic patet q licet aliqui nolunt habere demones familiares ex mala tñ cõsuetudine loquẽdi de diabolo ipsi efficiuntur familiares ei ut subito faciant que incante mandant.

De qualitate corporum in quibus demones apparent.

Undecima cõsideratio ẽ qualia sunt corpora in quibus demones apparẽt et si possunt humana corpora vel aias subitrare. Iuxta ergo tria que queruntur tribus pũctis presens cõsideratio explicabit. Primũ erit de q̃litate et figuris corporum i qbus demones apparẽt. Secũdus erit de subintratiõe demonũ in corpibus obsessorum Tertius erit si possunt demones essentie anime illabi quod est animam subintrare.

De qualitate et figuris corporum in

quibus demones apparent.

Primus pūct⁹ est de qualitate ꝛ figuris corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt. Circa quod notat seraphic⁹ doctor Bonauentura dicēs in suo secundo loquens de angelis bonis et malis ꝙ in āgelis duplex est vis scꝫ contemplatiua qua conuertuntur ad deum ꝛ fruunẜ eo ꝛ administratiua secundum quam descendunt ad nos ꝛ condescendunt nobis: ꝛ vt cōgruētius nobis condescendant indigent solatio corporis assumpti quod assumunt angeli sicut organū vel instrumentū ad operandum ꝛ sicut signum ad seipsos manifestandū ꝛ sicut operimentū vel habitaculū ad cōuersandum vel ad nos letificādum ꝛ cōfortandū ꝛ si corpus assumptū coniūgitur angelis sicut instrumentū motori. Hoc enim magis requirit exigentia ex pte nostra ꝙ ex parte sua. Et ē sciendum ꝙ corpus effigiatum humana effigie. magis competit operatiōi spiritus rationalis. Ideo angelus bonus assumit corpus nō qualecūqꝫ. sed humana effigie insignitū Et istud corp⁹ sic assumptum dicitur esse corp⁹ elementare. Nō qꝛ sit ex quatuor elementis plena mixtione ꝓmixtum sicut ē corpus cōplexionatū nec qꝛ sit ex puro ꝛ simplici elemēto formatum: sed qꝛ principaliter formaẜ ex aere cū mixtione aliqua alterius elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corpus plene mixtū habet tamen in se naturas plurium elemētorum ꝑ hunc aūt modū est corpus ab āgelo sumptū qꝛ pricipaliter ab aere cē formatū intelligiẜ cōcurrēte ad hoc natura alicui⁹ vapoꝝ aquei vl terree que quidaꝫ facit tā ad veritatē cōdexpressationis ꝙ ad multiformitatem coloris. hanc autem nō oportet āgelum de longinquo cogitare cū aer ꝑ magna sui pte sit cōmixtus vapori⁹. Scōm veritatē autē tenendum est ꝙ angeli tā boni ꝙ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non simpliciter nec plene mixta sꝫ medio modo vt potē ex aere vaporabili āgelus tamen malus accipit ex pte inferiori bon⁹ vero ex superiori

¶ De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparent vt plurimū sunt turpissime. Et ideo siscōm eius difformitatem in peccando ꝑmitteret deus ꝙ correspōderet figura corpis assumpti non esset aliquis homo viuens qui eius visionem horribilē posset tolerare. Uñ et virgo gloriosa ꝑ singulari dono petijt a filio ꝙ i morte sua non appareret ei dyabol⁹ credendū est ꝙ xps eius dulcissimus filius reuelauit sibi turpidinē eius et hinc ē ꝙ pictores oēs deformitates serpētinas ꝛ brutales ꝗs vidēt ꝛ ꝗs excogitare possunt depingunt in figuris demonū. Unde legitur de quodam pictore ꝙ quotiensciiqꝫ depingebat imaginē virginis cū oī studio ipsam pulcherrime effigiebat sed cū pingebat dyabolum cū omni diligētia difformius quo poterat describebat ꝑpter quod indignatus dyabolus cōtra eum ꝓcurauit quomodo pictor ille haberet verbū cum vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatis vbi erat finaliter tantā ardorem posuit inter eos ꝙ cōcordauerūt se mutuo ꝛ nocte quadā acceptis ꝑlimis iocalib⁹

auri et argenti recessierunt. Dyabolus
autem cum vidit ꝙ erant extra ciui-
tatem ascendit campanile ecclesie ⁊
pulsauit campanam sicut consueuit
pulsare pro igne vel pro accipiendū
armis: exeuntes autē homines per
ciuitatem querebant quid hoc esset
Respondit dyabolus qui pulsabat
ꝙ pictor ille portabat extra ciuitatē
vxorem talis militis: exeuntes ergo
propter illam vocem ceperunt picto
rem illum cum militis vxore ⁊ posue
runt eos in carcere: maritus vero q̄
presens erat in captione eius spe-
rans ꝙ altera die ambo per iusticiā
perimerentur dolēs de pulchritudi
ne capillorum vxoris precidit ca-
pillos eius quos secum duxit ad do
mum suam. Cum ergo valde angu-
stiati ⁊ timore concussi ambo nocte
illa manerent in carcere recordatus
est pictor de virgine beata quam ip-
se summe pulcherrimam depinge-
bat ⁊ cum magna deuotione recom-
misit se sibi quatenus dignaret eos
liberare a periculo illo. Et ecce regi
na angelorum dei mater pulcherri-
ma apparuit eis in carcere soluitq̄
eos a vinculis ⁊ aperuit portas car-
ceris precepitq̄ pictori ꝙ iret in do
mum ac si nihil sibi accidisset prece-
pit etiam mulieri illi quod iret in
domū suam ⁊ secrete iuxta maritum
suum qui in lecto erat accumberet ⁊
disparuit virgo beata. Illi vero im-
pleuerunt omnia sicut eis: precepe-
rat. Cumq̄ euigilaret miles inuenit
apud se vxorem suam ⁊ miratus que
siuit quis esset: que respondit quasi
admirans quis debeo esse nisi vxor
vestra. Et ille nunquid ego te cepi
cum pictore ⁊ dimisi in carcere heri
⁊ deduxi capillos tuos quos manu
propria a capite tuo p̄scidi. Respon
dit illa sompniastis illud domine. Il
le ergo surgens a lecto quesiuit ca-
pillos ⁊ non inuenit ostendens ⁊ il
la caput suum nihil deficiebat de ca
pillis eius. Venit ergo vir eius ad
alios ciues qui secum fuerant in ca
ptione ⁊ quesiuit ab eis si recordabā
tur de tali facto quod acciderat die
preterita. Dixerunt ꝙ sic. Narrauit
quomodo vxor sua erat in domo cum
omnibus suis capillis et dicebat ꝙ
erat sompnium. venerunt etiā in do
mo pictoris ⁊ inuenerunt eum ac si
nihil male fecisset occupatum in pi
cturis suis ⁊ finaliter meritis virgi-
nis gloriose omnes in vnum concor
dauerunt q̄d illud fuerat sompnium.
Ecce ergo quanta demonis malicia
propter picturam sue difformitatis
¶ Et notandū ꝙ licet dyabolus vt
communiter sicut depingitur in ta-
libus deformibus figuris se presen
tet sicut cum decepit euam sub figu
ra serpentis sepe tamē deo permit-
tente ut leuius decipiat trāsfigurat
se in angelum lucis secundum apo-
stolum sicut etiam legitur apparuis-
se in figura crucifixi. Sed diceres in
quo tunc potest cognosci ꝙ sit ange
lus malus. Respondetur ꝙ in. iiij.
¶ Primum est: quia licet in talibus
figuris se representet semper tamē
si diligēter inspiciatur ducit aliquā
difformitatem vt caudam vel quid si
mile. Secundum est ꝙ si apparens
in principio letificat ⁊ post recessū
tristem hominē dimittit non sic an
gelus bonus: quia in principio tur-
bat sicut patet de gabriele cū appa
ruit danieli. Daniel. viij. Et cum ap

paruit virgini. Luce primo: quia turbata est in sermone eius: sed post recessum dimittit hominem cum magno gaudio et leticia. Tertium est quod indurat hominem in malo quod suggerit sicut declarauit beatus pater noster franciscus fratri rufino in hoc periculo laboranti: vt patet in cronicis minorum. Angelus autem bonus non indurat in malum: sed auertit a malo et mollificat ac inclinat ad bonum. Quartum est quod si aliquid ei turpe respondeatur per illum cui apparet in eius contemptum et derisionem statim euanescit sicut patet in dicta cronica minorum: quia cum beatus franciscus vellet liberare predictum fratrem rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas quod ille qui tibi apparuit in figura crucifixi non est christus sed dyabolus dices ei cum tibi apparuerit et dixerit ego sum christus aperi os tuum et ponam tibi feces: quod cum faceret frater rufinus indignatus dyabolus cum magno tumultu recessit confringens lapides et rupes. Unde et vsque in hodiernum diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratione demonum in corporibus obsessorum.

Ecundus punctus est de subintratione demonum in corporibus obsessorum et de expulsione eorum. Circa hoc notandum est quod non est ponendum in dubium quod sit obsessio corporum per demones cum euangelia hoc manifeste exprimant in pluribus locis. Sed diceres quomodo demones possunt intrare corpora et ea obsidere. Respondetur quod demones per naturam subtilitatis sue et spiritualitatis possunt quecunque corpora penetrare et in eis sine obstaculorum impedimento subsistere. Item per rationem sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt commouere et conturbare: et ideo demones subtilitate et potestate nature possunt corpora humana penetrare: et ita intrare. possunt etiam vexare nisi prohibeantur a virtute superiori et cum permittuntur a deo introire et vexare dicuntur corpora obsidere. Et si queras quare hoc permittit deus. Respondetur quod propter tria vel ad sue glorie ostensionem vel ad peccantis correctionem vel ad nostram instructionem. Sed ex qua istarum causarum determinate hoc deus permittat latet humanam industriam propter hoc: quia occulta sunt dei iudicia. verba sunt domini Bonauenture in secundo sententiarum distinctione .ix. Et si velis scire super quos habet dyabolus maiorem potestatem ad obsidendum eos post christi passionem. Respondetur quod super excommunicatos precisos ab ecclesia habet dyabolus potestatem vexandi corporaliter. Unde .i. Cor. v. Iudico illum qui huiusmodi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autem potestatem non habet dyabolus nisi quantum a deo permittitur vt dictum est vel ad peccati punitionem vel ad aliorum terrorem et correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorum coronam et exercitationem. Et si dicas numquid ante passionem christi habebat pote-

statem etiam vexandi homines. Respondetur quod habebat potestatem vexandi corporaliter omnes preter illos solos qui privilegio solo tuebantur a domino. Job primo. Nonne tu vallasti eum. non tamen utebatur dyabolus semper potestate puniendi ut haberet maiorem potestatem seducendi per culpam sicut et nunc excommunicatis et infidelibus sic enim dyabolus obmittit aliquando mala facere: ut peius fiat quia non vexando excommunicatos ut in primitiua ecclesia tales sententias minus vitant homines et minus timent. Et hic est quod sunt multi precisi excommunicati qui non essent si eos vexaret. ¶ Et notandum quod cum aliquem vexat dyabolus potest pro voluntate sua per linguam hominis diuersa formare verba. Et ideo arrepticii aliquando loquuntur idioma ignotum sicut puerus laycus latinum quod est manifestum signum demoniaci. Unde et demon quidam rusticum obsidens requisitus a quodam magistro coniurante quare non recte loquebatur latinum. Respondit: non possum domare labia illius rustici. Et si queris causam quare demones aliqui secundum varietatem lune magis affligunt homines quam alio tempore. Respondetur quod est duplex causa sicut notat Nicholaus de lyra super Matheum ca. xvii. declarans quare discipuli non potuerunt curare lunaticum. ¶ Prima causa est ut per hoc creatura dei: scilicet ipsa luna infametur ut Hieronymus et Chrisostomus dicunt. ¶ Secunda est: quia propter molliciem cerebri in nouilunio quando habundant humida super que luna habet dominium: cerebrum est aptius ut demon in ipso aliquid operetur hinc demones secundum certa augmenta lune perturbant hominis fantasiam quando considerant cerebrum ad hoc esse dispositum. ¶ Nunc videndum est de eorum expulsione. Circa quod notandum est quod demones non nisi virtute diuina possunt a corporibus expelli immediate vel mediantibus angelis qui frequenter in talibus sunt executores diuine voluntatis: nec aliqua res sensibilis aut virtus corporalis potest in eis aliquid agere directe vel indirecte cum sint omnino spirituales substantie per quod possint ad aliquid compelli nec per consequens ab obsessis corporibus expelli. Veruntamen ex euangelio christi duas doctrinas habemus ad demones expellendos. ¶ Prima est vniuersalis scilicet per nomen iesu. Mat. vltimo. In nomine meo demonia eiicient. Alia est particularis quae est quoddam genus demoniorum quod non eiicitur nisi in oratione et ieiunio ut patet Matth. xvii. Unde sicut in diuersis rebus corporalibus administrandis diuersi angeli a deo preparantur et diuersorum ordinum. sic etiam in diuersis temptationibus demones habent specialem affectum: quia aliqui potentissime temptant de diuitiis congregandis aliqui de honoribus appetendis. Unde et aliqui dicuntur spiritus superbie et aliqui spiritus luxurie. ¶ Iste autem demon de quo loquitur christus habebat virtutem temptandi potissime de vitio carnis quod vitium potissime refrenatur per orationem et ieiunium: et per consequens demon in talibus temptans per talia superatur. ¶ Radix

tamen expulsionis demonum vera credulitas est vt declaratur a christo capitulo eodem. Cum enim quererent discipuli quare nō potuissent expellere illum demonem. Christus respondit propter incredulitatem vestram.
¶ Et si queras an aliquo modo virtute herbarum. vel armonie possint expelli demones. Respōdetur q ita parua posset esse illa vexatio q penitus expelleretur quod facerent non agendo in demonem cum sit spiritus separatus: sed agendo in ipsum vexatum a demonio. Vexat enim dyabolus secundum dispositionem maiorem vel minorem melancolicam vel colericam &c. Herbe autem et armonie multum possunt immutare dispositionem corporis cum quedam inclinent ad leticiam quedam ad tristiciā q etiam patet de armonijs vt patet octauo politice vbi aristoteles vult q diuerse armonie habent prouocare diuersas passiones in homine.
¶ Hoc etiam refert boetius in musica sua et auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit q valet ad curandum vel alleuiandū diuersas infirmitates: et ita patet q herbe et armonie causare nō possunt in homine dispositionem contrariā illi vexationi qua dyabolus vexare conatur hominem. ¶ Ex quo sequitur q ceteris paribus sit vexatio debilior non videtur tamen quomodo herbe vel armonie possunt in homine dispositionem aliquam causare propter quam homo nullo modo vexare posset a demone si permitteretur: q dyabolus mouendo solum localiter vapores et ipsos spiritus inordinato motu possent hominem multum vexare. herbe autem vel armonie nullam dispositionem causare possunt in homine sua naturali virtute per quam prohiberetur demon predictā commotionem facere. Contingit tamen quandoq q dyabolus non permittitur hominem vexare nisi vexatione ita parua q per aliquam fortem dispositionem ad contrarium totaliter tolleretur: et tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrarium disponere q illa vexatio totaliter amoueretur verbi gratia dyabolus quādoq posset hominem vexare vexatione tristicie: itā debiliter q per aliquas herbas vel armonias que haberent causare dilatationem et diffusionem spirituum qui sunt motus contrarij tristicie totaliter amoueretur illa tristicia. ¶ q autem dicitur primo Reg. xvi. q saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharā percutiebat coram eo et q recedebat spiritus malus. ¶ Dicendum est q bene verum est q per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur aliquantulum afflictio saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum per quam dulcorationem redebatur minimus actus ad illam vexationem. Sed q spiritus malus recederet a saule quando dauid cytharizabat coram eo hoc erat propter vi crucis q satis exponitur i glo. vbi dicitur. sic erat dauid cantici musice eruditus. diuersorū sonorum rationabilis moderatorq cōceptus vnitatē cētie significat q variis modis quo

tidie resonat dauid in cythara sua malignum spiritum compescuit non quia tanta esset vis in cythara: sed in signo crucis que in ligno et cordarum extensione gerebatur que iam tunc demones effugabat hec de mente Richardi in questionibus de quolibet sine preiudicio sententie melioris.

Ex predictis excluditur vnus error in quo istis temporibus incidunt aliqui exorciste quomodo coniurant obsessos a demonibus et illi demoniaci respondent et dicunt quod sunt homines mortui vel viui qui ambulant ibi et hec est alia species deceptionis dyaboli: quia bene scit dyabolus omnes qui male viuunt: et vt ponat eos in desperatione et audientes in errore. ¶ Dicunt ego sum talis homo vel talis mulier quod tamen est falsum: quia vna substantia existentis vel assistens non potest esse in altera nec minus in duobus locis et vt dyabolus celet et coloret suam deceptionem dicit ego sum talis homo et ambulo in hac pena propter talia peccata que feci et fingit modum loquendi eius et modum ambulandi: et ideo faciatis quod dicantur pro me tales misse et similia et exeam ab hac pena et totum est falsum et deceptio magna: quia si exorcista sapiens et virtuosus coniurauerit eum recte ipse dicet si est spiritus etiam si sibi displiceat quia numquam legimus quod christus vel sancti tales spiritus inuenerint in hominibus quos sanauerunt Sed demones cambiunt et alterutrant nomina quod citius possunt facere quam figuras: constat autem quod ipsi laborant vt alterutrent figuras ad inhonorationem et diffamationem seruorum et creaturarum dei vt supra dictum est ergo multo fortius et leuius alterutrabunt nomina et decipiuntur simplices in hoc quod precipiunt eis quod faciant dicere missas et facere alia bona. cum multotiens dyabolus suadeat bonum propter malum finem sicut supra patuit octaua consideratione cum de malicia demonum ageretur et sic hic precipiunt bonum propter malum finem scilicet vt tales qui viuunt desperent et vt alii audientes in errorem inuoluantur. ¶ Numquid in vitis patrum sepe legimus quod dyaboli mouebant antiquos senes quod facerent sancta opera. O insipientes exorciste numquid legistis in euangelio Luce .xi. quod erat iesus eiciens demonium fortassis inuenistis in euangeliis quod erat iesus eiciens homines de corporibus obsessorum numquid dans doctrinam christus eiciendi demones in fine euangelii marci dicit. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In nomine meo demonia eicient non dicit homines eicient ab hominibus. Respondeat insipiens exorcista si verum est quod petrus est in corpore iohannis quis dedit ei talem potestatem ad expellendum cum inde quia christus non dedit potestatem nisi ad expellendum demones. Errant ergo nimis exorciste cum sua ignorantia credentes dyaboli mendacia et facientes quod alii simplices credant et ideo digni sunt magna pena apud deum et homines. ¶ Sed remanet vna magna difficultas si verum est quod homines mortui non possunt ambulare in hominibus viuis sicut demones: quomodo ergo dicunt illi qui transpassantur vel rapiuntur de hoc mundo ad alterum quod viderunt ali-

quos homies vel mulieres quasi ad huc viuebãt in presenti vita sustine ri graues penas in alio mundo. Si cut ergo isti sunt hic et illic vt viuãt hic et ibi puniantur ita non erit mi rum ꝙ homines viui vel mortui li cet sint in suis existẽtiis alibi ꝙ am bulant sicut demones in hominibꝰ. ¶ Pro solutione huiusmodi notan dum ꝙ nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia ab sentia presentie priuat visionem in omni loco ab actione sua. Requirit enim noticia int..itiua. iiij. scilicet presentiam existentiam causationem et motionem potentie: sicut notat Franciscus de maronis in prologo sui primi sententiarum. q. xvij. Tenẽ dum ergo est tanꝙ verum ꝙ nec an gelus bonꝰ nec malꝰ: nec hõ sanctꝰ nec mulier sctã: nec hõ puersus nec mulier puersa pñt eẽ simul in diuer sis locis: quia cum gabriel erat cum daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tunc non erat in alio loco sic etiam demones quia cũ azmodeus de quo thobie. iij. erat in domo sare non erat in alio loco ita etiam nec viuentes possunt hic vi uere et esse simul in alio mũdo quia impossibile est ꝙ sint per assistẽtiam hic et ibi, quid ergo est dicendum ad ea que dicuntur. Respondetur ꝙ est vna consideratio talis cum homo vi uus transit ante speculum vel ponit se ante eum tunc speculum ostendit imaginem suam non diminutam in sua assistentia et cum inde amouetur nõ apparet imago in speculo sic ho mo qui viuit et est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali quia in speculo ante quod est: et cum iustus etiam viuit imago sua vel nomen videtur in li. vite et in conuiuio eternali. quod autẽ hoc posset eẽ ptꝫ ꝙ christus dicit de ta libus luce. x. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis et sic etiã nomina malorum scripta sunt in in ferno et tamẽ maioris efficatie sunt nomina ꝙ imagines in speculo non est ergo verum ꝙ homines male vi uentes sint in inferno sed bene eorũ nomina vel figure.

¶ Quod demones nõ possunt essen tiam anime intrare.

Ertius pun ctus huius conside rationis est an de mones possint illa bi essentie anime ꝙ est animam penetrare vel an possunt malas cogitationes immittere. Ad primum dicitur ꝙ ista est proprietas solius dei. solum enim qui creauit animam potest essentie eius illabi ipsam substantialiter intrare et pe netrare. Ideo ecclesia cãtat in hym no vsque sol illabitur. et in collecta amorem pectoribus nostris purificã dum illabere. Sed nec bonus ange lus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substãtialiter in ip sam per essentiam penetrando. Sic ergo demones non possunt intrare cor hominis. i. animam hominis per essentiam sed tantum potentiã sci licet per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee. vij. Oẽs adulterantes quasi clibanus succen sus a coquẽte. ꝙ autem magister in

quirit. viij. distin. secundi sententiarum an demones substantialiter intrant corpora obsessorū vel ideo dicantur intrare vel exire: qꝛ ibi malicie sue opus exercent dei permissione vel non exercent et determinat ꝙ nō substātialiter intrāt corpora hoīz sed ꝓpter malicie sue officiū intrare dicunt᷑ de quibus pellere dicunt᷑ tñ non nocere sinunt᷑: sed hoc non facit ad ꝓpositum: qꝛ ipse et beda ibi loquunt᷑ de corde et patet ꝙ ibi cor accipitur ꝑ spū rationali. Unde et adducunt illud Hester. v. cur tēptauit sathanas cor tuū de quo constat ꝙ erat obsessus a demone. Sed est difficultas: qꝛ aliq̄ libri habent animam cur impleuit sathanas cor tuū. Si ergo dyabolus implet cor vester ꝙ possit anime illabi. Respōdit sanct⁹ Tho. in summa cōtra gentiles lib. iiij. ca. xviij. ꝙ cū dyabolus sit creatura nō implet aliquid participatiōe sui nec potest mentē inhabitare ꝑ suā substantiā sed dicit᷑ aliquos implere ꝑ effectū sue malicie. Unde et paul⁹ dicit ad quendā actuum. xiij. O plene oīm dolo et oīm fallacia nō est sic de spūsancto qui cū sit deus ꝑ suā substantiā mentē inhabitat et implet.

Tenendū est ergo ꝙ demones intrare possunt corpora sed non corda id est nō possunt illabi aīabus. Nec obstat ꝙ dyabolus rōcinet᷑ et formet verba per os obsessi cū hoc non veniat ex defectu anime: sed ex debilitate corporis ꝙ sic acidere solet quādo spūs immūdus sedet in illis partibus seu membris in quibus continetur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatem cuiusdam oneris qđ sustinere non possunt: et sic quasi confringens sensus qui sunt ianue intellectus quadam obscuritate nigra accipit potestatē in illis quod sepe contingit ex corruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatib⁹ q̄s cognoscimus inuenire ab extrinsecis nec dyabolus hoc ꝓbaret in Job quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo per hec verba. ecce in manu tua est: veruntamen animam illi⁹ serua Job. ij. quasi diceret sibi deus solo modo obserua quod non amoueas ei intellectum debilitando memoriam anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cordis eius suffocando eius principalē habitationem oneris incompetenti: licet ergo dyabolus immisceat se carni non tamen potest anime misceri sic ꝙ ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis vt dictum est. Hec enim sola potestatem habet penetrando naturam anime taliter: ꝙ non solum eam apprehendit et vndiqꝫ eam circuit sed ipsam sic penetrat ꝙ intimior est anime q̄ anima sibi ipsi.

Circa secundum vero an scilicet demones possint immittere malas cogitationes et videtur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt traderet dominum Johā. xiij. In contrarium est Beda qui super illud euangelij Math. xv. De corde exeunt male cogitationes furta homicidia et c. dicit ꝙ dyabolus non ē immissor malarum cogitationū sꝫ incēsor. Dicendū ergo ꝙ dyabol⁹ pōt dici immissor cogitationū vno modo per hoc

scz q imagines rerum sensibilium delectantiu; imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immiscet ipsi. quicquid sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium et sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens ante me speculum immittit mihi visum rei que resultat in speculo. Scit enim diabolus q delectabile apprehensum monet: et ideo immittit apprehensionem rei delectabilis: vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad concupiscendum rem delectabilem, et sic potest dicere immittere cogitationem sed non potest immittere cogitationem malam que sit peccatum que est mala voluntas.

¶ Et ideo bene dicit beda q diabolus non est immissor malarum cogitationum id est malarum voluntatum quia non eas immittit proprie nisi per actionem vel causam voluntariam et sic apprehensio delectabilis generat malam voluntatem non tanquam causa necessaria sed tanquam occasio. immittit ergo diabolus cogitationem mali per modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis immissio proprie dicitur suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellum demonum.

Duodecima ac vltia consideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Primus erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mundo.

Diuinus passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur q causa quare demones sunt in mundo est propter exercitium bonorum et propter decorem vniuersi. consistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet etiam in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentum. brutorum et facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebrarum. ¶ Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis. Et patet causa quia omnis malus secundum Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceatur. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augustinus. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit q deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret atque ita ordinem seculorum quasi pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur q sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus secundo Corinthio. vi. per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bo-

rum famam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitione mali: et bonitas angelorum et malicia demonum.

¶ De cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.

Ecundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanum. Cum enim fuerit completus numerus electorum: et vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principatus demonum sic quod non remanebit nisi principatus eternus iesu christi domini nostri. Unde dicitur primo Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. super quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus: homines hominibus ad vtilitatem viuentium vel deceptionem: sed omnibus collectis iam omnis prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur christus euacuare: quia suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores: potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominibus: cessabit timor regnabit charitas: non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum: id est christum regnare. tunc scilicet aperte. interim autem regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius: id est sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omnium agnoscat. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impii eum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum quod tunc christus desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Matthei. i. dicitur de ioseph et maria quod non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomodo ergo angeli manebunt euacuato principatu: dic quod manebunt ordines angelorum distincti quantum ad eminentiam glorie secundum hierarchias et ordines: et sic etiam demones manebunt distincti quantum ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonum in inferno.

Ertius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Cum cessante bello demonum. in facie iudicis magni

domini nostri iesu christi audient demones vna cum damnatis illam terribilem sententiam. Mat.xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus et ipsis demonibus.

¶ Dixerat enim Origenes quod post hanc sententiam ite maledicti in ignem eternum post multos dies: id est post mille annos visitandi et liberandi sunt: sed hoc ecclesia non recipit: dictum est enim ibunt impii in supplicium eternum: quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eternum ita et supplicium. hec ex laterali glo. sup illud Esa. xxiiii. Et congregabunt in congregationem vnius fascis in lacum et claudent ibi in carcerem. nunquam ergo liberabuntur: sed in momento in ictu oculi dabitur executioni sententia christi. ¶ Sic ergo subito data sententia demones cum condemnatis detrudentur perpetuo ignibus infernalibus. Unde Apo. xviii. Hoc impetu mittetur babylon et vltra iam non inuenietur. Et iterum Apo. xx. dyabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris vbi et bestia et pseudo prophete cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.

¶ Et sicut demones cum damnatis ibunt in ignem eternum sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculorum in vitam eternam quam nobis concedat iudex ille supremus verus deus et homo iesus christus saluator noster alpha et o principium et finis: qui dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo presentem librum principiare et finire. Tibi ergo iesu dulcissime qui dedisti noticiam fidei illis quos crediturus ante mundi initium nosti. Tibi cuius magnitudo incomprehensibilis: cuius gloria inestimabilis cuius iussio fortis. cuius dispositio iusta. cuius iudicia vera: cuius clementia super omnia opera tua extenta. Tibi quem nemo nisi corde attingit purgatus: quem nullus nisi operibus inuenit probatus: cui nullus adest nisi mente et corpore castus. Tibi qui es cecorum oculus infirmantium verissima salus pes claudorum: lingua mutorum: fortitudo omnium seculorum. Tibi qui es vite via salutis vita: et omnium te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuitie pauperum consolatio tribulantium erector humilium et destructor extollentium. Tibi a quo incrementum accepit iustus. sanctificatur perfectus et coronatur in bono opere consummatus. Tibi qui odis iniquos damnas iniustos: deiicis elatos. et confundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniam. peccato mortuis vitam. nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetam. Tibi qui peccatores non despicis: sed delicta condemnas non odis peccantes: sed peccata detestaris non hominem: sed scelera insectando consummis: et non creaturam sed culpam extirpas. Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirmant: quia vnde iustus es inde iniustos odis. Unde sanctus es: inde peccantes punis. Unde verus es

inde mendaces condemnas. et vnde mitis es inde supbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis preces nec deprecantium te puro corde spernis clamores. Tibi qui frigidas mentes igni tui amoris incendis et initium boni operis plerumque nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum et augmentum ac perficitur inchoatum. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria benedictio et gratiarum actio sine fine. Amen.

Fortalicium fidei quosque religionis xpiane aduersarios aptissime confutans. Iamdudum in plerisque passibus multipliciter viciatum. Nunc vero magna cum diligentia castigatum: et fideliter emendatum. Per venerabilem magistrum nostrum guillelmum totani: in sacra pagina professorem: ordinis predicatorum: conuentus Lugdun. Ad laudes glorias et honorem cuncti potentis dei itemque intemerate xpifereque virginis marie: simul etiam ad defensionem et propagationem prememorate fidei orthodoxe feliciter explicit. Impressum lugd. Per Johannem de romoys. Anno salutis nre. xi. supra millesimumquingentesimum: Impensis spectabilis viri magistri stephani gueynart. Die. xxvi. mensis Nouembris.

¶ Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z ↄ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

AA Omnes sunt quaterni preter AA et ✠✠ qui sunt duerni.

Národní knihovna
1003033323

Digitized by Google

